
PANGEA
KİTAPLIĞI
ISTRANCALI
ABDÜLHARİS
PAŞA
MEHMET BERK
YALTIRIK
ithaki

Mehmet Berk Yaltırık

19 Temmuz 1987'de doğdu. 2010'da Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Tarih Anabilim Dalı'nda Genel Türk Tarihi alanında, "Moğolların Deşt-i Kıpçak Seferleri" teziyle yüksek lisansını tamamladı. Çeşitli internet sitesi ve fanzinlerde, araştırma yazıları ve hikâyeleri yayınlandı. *Anadolu Korku Öyküleri 2* (Bilgi Yayınları), *Gio Ödülleri 2013 Seçilmiş Öyküler* (İthaki Yayınları), *Güçoburlar* (Doğan Kitap) *Aşkın Karanlık Yüzü* (İthaki Yayınları) adlı dört kitap çalışmasında yer aldı. 2017 yılında İthaki Yayınları etiketiyle Yedikuleli Mansur adlı kitabı yayımlandı. Devrim Kunter'in *Seyfettin Efendi* çizgi romanlarının bazı ciltlerinde danışmanlık yaptı. "Son Gulyabani'nin Yeri" adlı blogunda öykülerini paylaşmaya devam ediyor.

Istrancalı Abdülharis Paşa
Mehmet Berk Yaltırık

İthaki Yayınları - 1487
Pangea Kitaplığı - 1

Editör: *Burak Albayrak*
Düzelti: *Devrim Horlu*
Son Okuma: *Naile Dire*
Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: *Hamdi Akçay*
Kapak İllüstrasyonu: *Ebrahel Lurci*
1. Baskı, Mayıs 2019, İstanbul

ISBN: 978-605-375-952-2

Sertifika No: 11407

© Mehmet Berk Yaltırık, 2019
© İthaki, 2019

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 40200

PANGEA KİTAPLIĞI

MEHMET BERK YALTIRIK

ISTRANCALI ABDÜLHARİS PAŞA

ithaki

Dizlerinin dibinde hikâyeler dinlediğim Makbule ile Fahrettin'e, Müzeyyen'e ve hiç göremediğim Mehmet'e...

"Ninem beş yüz altına satılmış bir esirdi,
Dedem beşyüz altını sayan derebeyi;
Köpek kanı, kurt kanı birbirine girdi,
İkisinden meydana çıktı kurt köpeği.

İki zıt cevheri var nabzımda duran kanın
Biri el pençe duran, öteki durduranın.
Duygum sana taparken, düşüncem bir hayvanın
Sırtında bir kadınla aşar karşı tepeyi!

Ben ninemden muhabbet, dedemden kin almışım,
Çini bir kâse kadar başkadır içim dışım,
Elini öpmek için yalvarsa da bakışım
Isır diye tepinir gözlerimin bebeği."

Faruk Nafiz Çamlıbel, Veraset

"Bu bedbahtların hayatında bazen bir kadın, güzel görünmüş bir kadın fırtınalar koparmış, cüretlerini alabildiğine kamçılamış, fakat aşkları, çılgın haydut sevgisi bir gün olmuş onları maşukalarına karşı da bir canavar yapıvermiştir. Haydut, şakî aşkı bizim sevgimize benzememiştir."

Reşad Ekrem Koçu, Haydut Aşkları

ÖNSÖZ YERİNE

Bu romanın çıkışında; *Dracula*'dan *Carmilla*'ya klasik vampir romanlarının ve siyah beyaz filmlerin bolca etkisi varsa da, asıl olarak bir rüya imgesiyle alakalıydı. Stoker misali rüyamda vampir görmediğimi baştan söyleyeyim; onun *Dracula* için böyle bir rüyadan ilham aldığı bilinir. Ben daha çok bir mekân görmüştüm. 2002 Kasım'ında sanırım (Notlarıma göre) Istranca yahut Yıldız Dağları'nda olduğunu bildiğim ancak yerini kestiremediğim bir yere arkadaşlarımla gezmeye gidişim ve burada; taştan, büyükçe bir kale görmemle şekillenen rüyadan uyanınca yegâne hatırladığım; taş merdivenlerde bekleyen uzun boylu, siyah giyimli bir adamın silüetiydi. O sıralar (yayımlamamakla birlikte) amatörce korku hikâyeleri yazma merakım olduğundan, muhtemelen bir hikâye kırıntısı üzerine düşündüğüm için olmuştu bu. Neticede, Istrancalar'da bir kaleyi ve oranın efendisi şeklinde *Dracula*'yı ve *Sislerin Vampiri*'ni fazlasıyla andıran amatör bir hikâye tasviri çıkmıştı ortaya. Televizyonda izlediğim fantastik bir diziye gönderme yapmak amacıyla taktığım "ilginç" isim haricinde karakterin doğru dürüst bir arka planı, hikâyesi yoktu.

2003 yazının sonlarına kadar süren boğuşmalarım neticesinde, 2003 Ekim'inde bu romanın bir kısmını oluşturan "Şerruh Paşa" adında bir tipleme uydurmuştum. 2005 yılında okuduğum, Elizabeth Kostova'nın *Tarihçi (The Historian)* romanının ve sahaftan bulduğum F. Paul Wilson'ın *Kan Çanağı (The Keep)*

romanlarının tesiriyle hikâye için zaman geçişlerine sahip bir kurgu biçmeye başladım. Yıllar sonra yazmayla ciddi anlamda ilgilenmem ve *Gölge e-Dergi*'de 2012 Nisan'ında alakasız bir hikâyesiyle *Şerruh Paşa'nın Sırrı* adlı bir öyküde görünen bu karakter, elbette yıllar içerisinde değişmiş, bu roman taslağı içinde zenginleşmiş ve kendisine ilk taslakta ilgi çekmeyeceğini düşündüğüm "Abdülharis" ismi, asıl adı hâlini almıştı. *Yabani Dergi*'de de *Istrancalar'da Kaçamak* adıyla bir öyküde görülen karakter, en çok *Gölge e-Dergi*'deki öyküyle tanınmıştı. Tek öyküde görünen bir karakter olmasına rağmen, diğer öykülerini, geçmişini merak edenler vardı. Elbette ben de paşanın mazisinin ham hâlinin, romanlaştırılınca nasıl görüneceğini merak ediyordum. Nitekim, roman yazılırken *Gölge e-Dergi*'de başlayıp *Hayalet e-Dergi*'de devam eden *Varkolakların Gecesi* adlı tefrika da karakteri daha iyi irdeleyebilmek için yazdığım bir alıştırma mahiyetindeydi.

Elinizdeki bu romanı bir "korku soslu tarihî kurgu" olarak tanımlayabilirim. Ancak gerek yazım aşamasında, gerek "yerli bir vampir" imgesi oluşturulmasında, sadece folklordan yararlanılmamıştır. Tarihteki bazı olgu ve vakaların da bana ilham verdiğini söylemeliyim. Takriben 2009 senesinde bir gün, anneannem Makbule Küçüközmen'e, çocukluğunda gördüğü ve büyüklerinden dinlediği eski Konya'yı anlattırıyordum. Delibaş Mehmed ve Bozkır ayaklanmasından, şehirdeki yangından bahsettiği esnada birden: "Ben annemden babamdan duydum, onlar da kendi büyüklerinden duymuş bu sözü: 'Asalet kahpelikten kötüdür!' deyivermişti. Burada kastettiği asalet bildiğimiz anlamdaki asalet ve kahpelik değildi elbette. Malum Anadolu'da aynı zamanda: "Asil azmaz, bal kokmaz, kokarsa yağ kokar!" da denilmektedir. Burada anneannem iyi sayılanların bile bazen fenalık yapabileceklerini söylüyordu. Kahpelik de akla ilk gelen anlamından ziyade halk ağzındaki mecazi anlamını, "dönekliği" kastediyordu. Asırlara yayılan, mütegallibe takımına duyulan belli belirsiz bir

kızgınlığın belirtisiydi bu. Sadece mütegallibeye değil, ardından türküler yakılsa da sırasında bir şakîye, sırasında "gündüz külahlı, gece silahlı" herhangi birine. İşte romanın yazılmasında biraz bu mevzunun ve tartışmaların "karanlık" yönünü kendimce "deşmeye" çalıştım.

Bazı mevzuları hikâye gereği yazmak durumunda kaldım, zira birkaç yüzyılı kapsayan bir romanda bu kaçınılmazdı. Hülasa, 19 senedir yaşadığım Edirne'nin adım adım dönüşümü, ilk taslaktan bağımsız olarak; beni 2003 gibi -kısmen- yakın bir tarihi yazmaya iterek, nostaljik bir yaklaşımla da olsa tarihteki yerini yeniden gözden geçirmemi sağladı. Artık giderek büyüyen, nüfusu artan, ileride yakınlığı hasebiyle kaçış için fırsat aranan, İstanbul'dan başlayacak günübirlik hareketlerin, şehrin dokusunu baştan başa değiştireceğini şehirli arkadaşlarımla konuştuğum Edirne'nin romanı oldu bir anlamda. Âcizane, şehre dair korkularımı da bu vesileyle dile getirmeye çalıştım.

Romanla ilgili bazı hatırlatmalar yapıp, kimsenin ilgisini çekmeyecek bazı notlardan bahsetmeli. Tarihî roman niteliği taşısa da bu eserde bahsi geçen olay ve kişilerin, ailelerin, çoğu mekânın kurgu olduğunu belirtmeliyim. Bazı bilindik şarkılar, anonim türküler ve icra edenlerle birlikte, eserde "kurgusal"; yani benim uydurduğum "Abdülharis" temalı halk türküleri ve destanları da yer almaktadır. Türküde Abdülharis ismine veya yanındakilere atıf varsa biliniz ki kurgudur, dikkatlerden kaçmasın. Baştan aşağıya kurgu olan bu romanda, tarih bir fondur ve kurguya hizmet edecek şekilde "düzenlenmiştir". Romanda açıkça bahsedilmeyen bazı ayrıntılar dikkatinizi çekebilir. Cevapsız bırakılan bu ayrıntılar, ilerideki başka dehşetli mevzuları konu alan roman çalışmalarımın habercisidir.

Romanımın hazırlık safhasıyla ilgili olarak; pek çok hususta yardımlarını esirgemeyen Rüzgâr Kitabevi'nin sahibi Nazmi Erkan'a, Bellek Kitabevi'nin sahibi Mustafa Karaca'ya ve Ceren Ki-

tabevi'nin sahibi Şeref Kurtiş'e, Edirne İl Halk Kütüphanesi'ne, Kırklareli bölgesinden, bazı halk inançlarıyla alakalı duyduğu anlatıları benden esirgemeyen arkadaşım Cihan Cebeci'ye, romanın çoğu safhasında tartıştıp yorumlarını aldığım Ömer Faruk Yazıcı ve Engin Özgür Yavuz'a, fahri olarak romanı okuyan ve kurguda aksayan kısımları dikkatime sunan Harun Çimen'e, "Madravanacı" tabirini kurguma armağan eden Turgay Bali'ye ve eşi Sibel Bali'ye, Edirne tarihiyle ilgili güzel sohbetleri gerçekleştirme imkânı bulduğum Edirne'nin yerel tarih araştırmacısı Cengiz Bulut ağabeye, yörüklerle ilgili anekdotları ve hatırlatmaları için M. Bahadırhan Dinçarslan'a, bu eserin sizlerle buluşmasında emeği geçen ve her zaman desteklerini gördüğüm değerli editörüm Burak Albayrak başta olmak üzere tüm İthaki Yayınları çalışanlarına, kapak resmini nakşeden Ebrahel Lurci'ye ve çalışmalarımın her safhasında beni destekleyen aileme müteşekkir olduğumu belirtirim.

"Gece okunabilir" diyebileceğim bu ürpertili serüvende bazı tabirler ve tasvirlerin verebileceği rahatsızlıktan, ayrıca gözden kaçmış olabilecek bazı hatalara binaen şimdiden kıymetli okuyucunun affına sığınırım.

ISTRANCALI ABDÜLHARİS PAŞA

1

(1665)

Hepi topu dokuz kıl keçe çadır Gonya'dan Angara'ya uzanan yolun yakınlarında, iki konak arası bir mıntıkada, uçsuz bucaksız görünen bozkırın orta yerinde dikiliyordu. Birkaç atla öküzün, dört devenin böğürtüleriyle çıngıraklarının sesinden gayrı ses işitilmiyordu. Bir elin parmaklarını geçmez sayıda çocuk, analarının eteklerinin dibinde, kabahat işlemiş gibi oturmaktalardı. İçlerinden bazıları koşturmaya niyetleniyorsa da çadırların hemen karşısındaki ufak yükseltide çömelmiş vaziyette bekleyen İshak Beg'den çekinerek duraksıyorlardı. Oba beyinin, mehabetle, konuşmazken bile insana kartal misali tepeden bakan bir heybeti vardı. Orta boyluydu ama duruşundaki mağrurluk değme pehlivana taş çıkartırdı. Çoğu yörük gibi kavruk tenliydi, ecel perçemi haricinde saçı traşlıydı, bakışları kavi, gözleri güneş vurmasa dahi kısıktı, kemerli burnuyla ve pala bıyıklarıyla, gören daha kendisinin kim olduğunu söylemeden "bey" derdi. Atıyla bir yere vardığında, kamçısını şaklatmaya gerek duymaksızın kendini buyur ettirip, tepside ayran, su getirttirip hürmet görürdü.

Analarının dizinin dibinde oturan çocuklar İshak Beg'in suskunluğundan korkmakla birlikte, oturmaktan da bunalmışlardı. Akşamın bir an önce çökmesi için can atıyorlardı. İhtiyarların dizinin dibine çöküp günler evine gittiğinde, dünyanın üstü örtüldüğünde dolaşan isimsiz ve cisimsiz varlıkların hikâyelerini

dinlemeyi bekliyorlardı. Sopadan atlar üstünde, tahtadan kılıçlarla cenk etmek kabil değilse, yegâne eğlenceleri bu idi. Beş-altı genç pürsilah ortalıkta dolanıyordu. Gerisi birkaç yaşlıyla, çokça kadından oluşuyordu. İşte Karçarlu Obası bu hâldeydi.

Onca kaçgöçten, harpten, isyandan, hastalıktan, ecelden kalma kılıç ve toprak artığı bir avuç insan. Hepsi de Karçaroglı İshak Beg'in eline bakıyordu. Amcalarını, dayılarını, teyze ve hala çocuklarını Anadolu'nun kıracında, yollarda yitire yitire buraya varmışlardı. Hiçbir zaman sayıca fazla olmamışlardı. Şimdi ise yollarının sonuna geldiklerinin farkındalardı. Meselenin ağırlığını ziyadece hisseden İshak Beg'di. Aklı da bileği, pençesi gibi sağlam olduğundan, Âl-i Osman padişaha asi gelmektense suyuna gitmişti. Serdâr Köprülü Mehmed Paşa'nın Anadolu'da, Celali Abaza Hasan'dan yüz bulan sergerdeleri birer birer tepelemesi esnasında, obasıyla ordu-yu hümayuna iştirak etmiş, beylerbeylerinin, sancak beylerinin emrinde kılıç savurmuştu. Bu sayede obasını hayatta tutmuş, orduyla göçmüş, göç ettikleri yerde otlak, su ve doyum bulmuşlardı. Üstüne İshak Beg'in beyliği sadece obasının taktığı bir isim olmaktan çıkmış, bizzat "Serdar Paşa" tarafından sanki tımar sahibiymişçesine bu unvanla kendisine hitap edilmişti. Devlet kapısının en güvendiği, taşrada kolu bellediği isimlerden biri hâline gelmişti.

Ancak kırıla kırıla öylesine azalmışlar, obaları öylesine sessizleşmişti ki gece çökünce rüzgârın uğultusunun dehşetini kalpten hissediyorlardı. Bitkin düşmesini bekledikleri yolcunun üstünden gözlerini ayırmayan akbabaların, kurtların bakışları hep üzerlerinde gibiydi. Sanki hasımları; sayıları tek tüke, çadırları teke düşene dek bekleyecek, ardından amansızca üzerlerine atılacaklardı. O gün geldiğinde eşkıyasından kurduna, canavarından ecinnisine nice mahluk gırtlaklarına çökecek, Karçarlu Obası'nın namı silinip gidecekti.

İshak Beg, obanın en ihtiyarı Ayış Bibi'nin -halaya böy-

le seslenirlerdi- sallana sallana yanına geldiğini görünce ayağa kalktı. İlerlemiş yaşına ve eğrilmiş, uzunca çomağına dayanarak yürümesine rağmen azametinden bir şey kaybetmemişti. Kırış kırış yüzüyle asırlık ağaçları andıran Ayış Bibi, İshak'ın kılığına kıyafetine baktı. Osmanlı serdarının Anadolu'daki hareketleri esnasında, asileri tepeledi diye âdeta ihsan eylediği bir cins kaftanı üzerine geçirmiş, yine ordunun hareketi esnasında edindiği, Halepli ustaların elinden çıkma kılıcını da kuşanmıştı. Bu vaziyeti Ayış Bibi'nin hoşuna gitmemişti: "Nörüyon? Hâlâ yol mu gözlen?" İshak Beg, "Beklerim ya! Kesenin ağzını açıvirip, Memi Dayı'yla Gonya'da softalardan birine Âl-i koca devlete dileğimizi yazdıralı gaç vakit geçti. Bugün yarın haber gelir didik amma ne gelen var ne giden... Daha ölmeden unutuvırdılar bizi." diye cevapladı.

"Belli. Çadırın önünde dinelmiş erini bekler avrat gibi yol gözlemenden değelse de, gelin gız gibi süslenip püslenip Osmanlı'yı beklemenden belli!" Obanın beyi olsa da Ayış Bibi lafını esirgemezdi, zira bey dâhil çoğu eline doğmuştu. Belki elli, belki altmış senedir, Karçarlu Obası'nın yeni yürüyenleri onun ellerinde açmışlardı gözlerini dünyaya. İshak Beg'in bu laflar karşısında yüzü asıldı: "Bibim sen başka dürlü dilersin bilirim de senin didiğin bu vakıtta olmaz. Yüreğin ırazı gelmese de il mecbur!" İhtiyar kadını feri yaşlanmaktan sönmüş gözlerini, beyin gözlerine dikti: "Osmanlı'yla arandaki mesele başga, benim didiğim başga. Ben bu vakte gadar yaptıklarından ırazı değilim oğul. Gomşu obalara, gız alıp virdiklerimize gılıç çektik. Bilirim, üstlerine zor gelse, mecbur galsalar onlar da bize gılıç çekellerdi, bizi basallardı. Amma hiç hesabımızın olmadıklarına bile gılıç üşürdük. Üstüne badişah vezirinin bunca gan döktün diyi ihsan ittiği şu gan gokan gaftanı marifet gibi giyivirmişsin ya..."

Bey ellerini iki yana açtı: "Filanca obanın falanca obadan gız kaçırması deel ki bu bibim? Devlet meselesi. Böyük kaçgun va-

kitlerini sen yaşadın da didin hep. Düzen bozulunca, gul badişaha asi gelince bir genarda durup: 'Bize ilişmeyin!' dimek mümkün mü? Ya onlardan olursun, ya ötekinden. Anadolu'da asinin göküne gıran giresi deel elbet. Gel gelelim badişah sultanlar bin senedir dipemizde. Berikiyle mi anlaşmalı, ötekiyle mi?" Ayış Bibi bu soruya kafasını sallayarak: "Haydi, buna siyaset dirsin. Peki, çadırı bırakmak, yatuk olmak nesi?" sorusuyla karşılık verdi. İshak, gözlerinden okunan çaresizlikle ağır ağır konuştu: "Dünya da sen ben gibi gocadı bibim. Göçe gaça nireye gadar yaşayacaz ya? Analarımızın atalarımızın mezarları, izi tozu meçhul. Her ne kadar devlet gapısında da olsak gittiğimiz yerde yatuk olanlar ya hayvanımızdan ya bizlerden ırahatsız olacak. Adın bir kere 'yol gesen asi Türk'e' çıkmayıvirsin! O vakit hiçbir şiyi dinlemezler döktüğümüz bunca ganda boğallar bizi. Böğün devlet gapısına varanda gonuşmama giyimime bakıp beni de Osmanlı'nın gullarından sayarlar. Sefalet günlerimiz geçti gitti. Daha da feraha irecez. İsterim ki yerimiz yurdumuz olsun, başımızı sokacak bir damımız olsun. Orada artalım, çoğalalım..."

Yaşlı kadın: "Ay oğul, gul olalım dirken gol olduk! Bizim azlığımızdan yakınıp yatuk olacan da doğru yolda deelsin! Bizim soyumuzda intizar vardır deller. Garçarlu'dur namımız. Deli Garçar dirler bir sergerde yiğit varımış, evliyadan birine el galdırıp bedduasını almış diyi anlatıllardı hep. İşte bizim soyumuz o yüzden artsa da azdır, bir yerde gonamayız, ırahat huzur bulamayız. Senin bunca gan döküp ah almandan da bundan gorkarım. Fenalıklar artar diyi." dediğinde sesindeki tekinsizlik, beyi rahatsız etmişti. İshak: "Fena mı ittik? Haramilik yapmadık ya. Ne ittiysek yalnız itmedik en azından, günahı Osmanlı dinenin boynuna. Ordu-yu hümayun ardına takılıp at sürdük. Badişaha gafa tutmuş beyleri tepeledik bibi. Badişah dinen kimdir bilin mi? Sen ben gibi insan diyen de var amma ben başka duydum. Kostantiniyye diye bir böyük şehirde oturasıymış. Bağdaş guran-

da bir dizi bir dağa öbür dizi başga dağa dayanırmış. Bir oturuşta gırk baş soğanla bir goca ekmeği tek başına yirmiş. Buyruk virmiş, mızrağı gılıcı çekip cenge dayanmışız. Gözünü garardıp isyan bayrağı açan gudurmuşların dozunu havaya savurmuşuz. Bize bir fenalık gelmez gayrı. Devlet bize de devlet gayri. Ta Âl-i Osman'a yazdık dileğimizi, gılıç hakkıdır diyi bizi de bir toprağa iskân eylesin istedim. Badişahta toprak çok, Âl-i Devlet didiğin on sultanlık yer. Bize de bir yer bulunur elbet!" diyerek yakındı Ayış Bibi'ye. İhtiyar kadın temkinle: "Bir uğursuz yere gondurmasın badişah bizi? Nireyi diledin?" diye sordu. Her yörük gibi onun için de her zaman "korku dağları beklerdi".

İshak sonunda kadının inadının kırıldığına hükmetti: "Devlet gapısına yüz sürmüşüz bibim, yandaki çadırdan bir çimdik tuz ister gibi badişahtan yurt istenir mi? En münasip nereyi görürse artık. Oba da bekler benim gibi. Herkes suskun, haber gelsin de bir an önce yeni yurdumuza gavuşalım diyi beklerler. Obada er galmadı. Yürüye yürüye gıyamete varır mıyız meçhul! Gaybolup gideceğimize, bir yerde tutunup birikelim, derya olalım! Yoksa bir gece öyle bir fenalık gelecek ki, sabahı görecek bir Garçarlu kalmayacak..." Ayış Bibi'nin gözleri ufka dikildi. Söylenir gibi ağır ağır: "Bir aralık Gıbrıs ceziresine sürdü badişah bizi. Irahmetli baban iki yıl gimselere ilişmedi, yalvardı da affedilip geri gavuştuk buralara. Susuzluktan gırıldıydık Gıbrıs'ta. Tutup oralara atmasın bizi yine badişah dinen?" deyiverdi. Bey kendinden emin bir şekilde gülümsedi. İçindeki özlemi gizlemeden açık açık konuştu: "Gıbrıs didiğin sürgün yatağı, oraya goymazlar bizi. Ama içime doğuyor yeen, iyi, uğurlu bir yere gonacağız. Hayırlısıyla bir oğlum olacak oralarda. Rüyamda görüyorum gaç seferdir... Hep aynı ırüya. Gıraçta hep birlikte yürüyoz. Herkes düşüyor, bir Sahirem'le ben galıyoz geride. Sonra daşından doprağından bereket fışkıran bir diyara varıp gonuyoz. Oğlumu görüyom, at sırtında garşılıyo beni orada..."

İshak Beg bir anda sustu. Obaya doğru tozu dumana katarak at süren üç atlının yaklaştığını ilk o gördü. Ağır ağır o tarafa döndüğü sırada obanın eli silah tutanları da gelenleri fark edip hareketlendiler. Yaylarını çıkarıp; oklarını yerleştirip salmaya hazır ettiler. Atları da obanın dışına sürerek Türkmen usulü vuruşma için hazırlandılar.

Oba beyinin gözleri daha da kısıldı. Gelenlerden birini tanıdı, Angara Sancak Beyi'nin çavuşlarındandı. Anadolu Beylerbeyi'nin emriyle asayişi temin için bir süreliğine Angara-Gonya arasındaki yolun civarına konduklarında, beylerbeyinin emrini de o ibraz etmişti. Koca çavuşun, peşinde pürsilah sipahilerle tozu dumana katarak gelmesindeki manayı, daha onlar ayaklarını obanın zeminine vurmadan anladı. Bir anda onlardan yana seğirtti. Eli silah tutanlara sadece bir el etmesi yetti. Gençler atlarından inip, her birini denk getirdikleri yere bağlayıp kenarı çalıdan çitlerle çevrili ağıla koşturdular. Koyunlardan birini seçerek boğazlayıp derisini yüzmeye başlarlarken, gençlerden biri de koyunun pişeceği ateşi hazırlamaya başladı. İshak Beg'in el kaldırması tüm oba için buyruk mahiyetindeydi. Karısı Sahire Hanım'ın yönlendirmesiyle bey çadırı konuklar için hazırlanıyorken, kadınların kimi bazlama pişirmek için çırpınıyor, kimi de ayran çalkalıyordu. İshak Beg hanımına bakarken gururlandı, "Bu obanın direği ben miyim ya o mu? Hay maşallah!" diye düşündü. Babasının vefatıyla obanın başına geçen ve uzun seneler idare eden amcasının kızıydı.

Çavuş, adamlarıyla obaya varıp atından iner inmez; tanışıklığı bulunmasına rağmen İshak Beg'i önce tepeden tırnağa süzdü. Kızarmak üzere olan kuzunun ve pişen bazlamaların kokusu burnuna çarpınca: "Türk bizi iyi karşıladı!" diye düşünerek elinde olmadan beye yaltaklandı. Yerleşik olanlar, yörük taifesine o vakitler böyle derdi. Kollarını açarak sanki ahbabıymışçasına hürmet gösterdi. İshak Beg adamın zihnini okumuş gibi içten içe

bu hâlini küçümsedi ancak ses etmedi. Ne de olsa Âl-i Osman'la arasında dikilmekteydi. Yanında gelen diğer sipahilere de dönüp kendisini tanıtınca İshak kendi kendine söylendi: "Osmanlı işte! Tam Osmanlı! Yörük obasına yolu düşende izzet-i ikram göreceğini bilir de ahbaplarını da yanında getirir. Virmeden, yidirmeden, içirmeden beylik olmaz. Doymazı doyuralım hele!"

Tüm bu koşuşturmacayı ve yaltaklanmayı görüp anladığı hâlde içine hiç sindiremeyen tek kişi, sopasına yaslanarak, öfkeden kısılmış gözlerle manzarayı seyreden Ayış Bibi'ydi. İshak Beg bir anlığına onunla göz göze geldiğinde: "Gıracın öfkesi..." diye söylendi kendi kendine. Konuklarını buyur edince, pürsilah sipahilerle çavuş, silahlarını pusatlarını bir kenara çıkarıp İshak Beg'in gösterdiği başköşedeki sedirlere kuruldular. Hâlhatır sorulduğu esnada bir ufak sinide ayranlar getirildi. Çavuş, bıyığına bulaşan ayranı yumruğuyla silerken neşeli neşeli güldü: "Say ki başınıza devlet guşu gondu İshak Beg. Böyle çıkıp gelişim bil ki hayırdır."

İshak Beg azametinden ödün vermedi: "Sayende Çavuş Ağa. Gözüm yollarda galdıydı, devletimizden haber beklerdim. Bu uğurlu haberi senin virmene ziyadesiyle sevindim, hilaf yok."

Çavuş konuşmayı sürdürdü: "Sen bir de benim sevincimi göreceğdin. Angara Sancağı'na ta Edrene'den; badişah efendimizden hüküm gelince sancak beyi delaşa gapıldı. Malum senelerdir Gostantiniyye'de oturmayor. 'Hünkârımız bir gusurumuzu mu işitti?' diye söylendi. 'Sadrazam başanın tavsiyesiyle, hünkârımızın Garçarlu nam fırkayı başka bir mıntıkaya iskânı' diye başlayınca emir, gayriihtiyari hayıflandı. Bilmez değelsin ya Türkmen gısmı iskâna zorlanmışsa bir gabahatı vardır. Ben o anda seni tanıdığımı, asi yörük taifesinden olmadığını, ordu-yu hümayunun sancakları altında badişah ekmeği bilmezlere garşı at sürdüğünü bir bir anlattım. 'İskân edilecekse elbet bir sebebi vardır!' didim. Sadrazam başanın tavsiyesi de hükümde yazılmış, sen ta Âl-i

Osman'a nağme yazıp göndermişsin. Sancak Beyi o vakit küplere bindi. 'Bre Çarıklı Türkmen nahâlhareket itmiş? Böyle gafasına esti mi Osmanlı'ya nağme gönderecekse ya biz neciyiz?' didi. Ben de sabık sadrazamın zamanında gösterdiğin hamiyeti anlatarak nasıl bir iki defalığına huzuruna çıgmaya dahi nail olduğunu diyivirdim. Ogumaya devam itti. Allah devletlü badişahımızı başımızdan eksik etmesin. Hizmetlerin bir tamam yazılmış. Ataşlarda yanası Celali Abaza Hasan isyanındaki sefere gatılman, Şam Seferi'ne iştirakin, Antalya'da Körbey deyusuna karşı harekete iştirakin, Nemçe Seferi esnasında Anadolu Beylerbeyi'nin emriyle asayiş için yolların emniyetini temin ittiğinde gösterdiğin hızmatlar... Hepsi yazılmış. Üstüne bir de gendi rızanla bir yere iskân idilmeyi, ömrün yettiğince hizmetini sürdürmeyi dilediğini yazıvirmişsin. Gullarının sadakati badişah ifendimizin hoşuna gitmiş. Üç hüküm geldi. Biri Angara Sancak Beyi'ne, diğer ikisi de Gırkkilise* Sancak Beyi'ne iletmen üzere sana."

İshak: "Gırkkilise mi? Ben de tam onu diyeceğdim. Nireye gonmamızı münasip görmüşler? Gırkkilise nirdedir?" diye sordu. Çavuş sanki karşıki dağı gösterir gibi eliyle muhayyel bir yanı işaret etti: "Bu tarafta değil. Ta Urumeli'de. Istranca nam garyeye yirleşmeniz emridilmiş, Gırkkilise Sancağı'na bağlı. Istranca garyesinin sipahisi uzun süre evvel doprağını bıragıp başga taraflara gitmiş. Kimselere virilmemiş. O mıntıkanın tımarını sana tevcih itmiş hünkârımız. Hükümlerden biri bunun için." Bey sevincini alenen göstermekten kendini alamadı: "Hiç ummazdım doğrusu. Ben sade gonacak yer beklerken..." Adam bıyıklarını düzelterek: "Badişahımız ifendimiz gendine yapılan hizmatı da fenalığı da unutmaz İshak Beg!" karşılığını verdi.

Çavuş koynundan iki hükmü de çıkarıp, öpüp başına koyduktan sonra İshak Beg'e uzattı. İshak Beg de hükümleri alıp öpüp başına koyduktan sonra ayağa kalkıp çadırın orta direğine asılı

* Kırkkilise, Kırklareli'nin Osmanlı dönemindeki ismi.

süslü, ufak bir heybenin içine bıraktı. Yeniden çöktüğünde gözleri kısılmıştı: "Rumeli ne yandadır, nasıl varılır ya? İsmen duydum amma nirenin doprağıdır bilmem. Babamın babası Goca Bey varıdı irahmatlık, bebeyken bizi etrafına doplar toyluğunda gatıldığı Nemçe seferini, Urumeli'nden geri dönüşünü anlatırdı. Obanın o zamanki beyiyle ganlı bıçaklı olunca izini tozunu gaybettirmek için cebeli yazılmış. Sonra geri dönüp bey olmuş. Şöyle böyle bilirim ama tafsilatıyla dimişse bile aglımda galmadı." Çavuş içinden 'Allah'ın yörüğü ne bilsin Urumelini?' diye söylendiyse de açığa vurmadı. Usulünce anlattı: "Hüdavendigâr Sancağı'nın Bursa şehrini bilin ni? Bursa'ya gittiğinde sancak beyinin huzuruna varıp hükümleri goster. Seni sahil havalisine gönderir. Garamürsela dirler sefinelerden birini bulup anlaşacan, deryayı aşıp seni Vize Sancağı'na bağlı Rodoscuk'a* taşıyacağlar. Vize Sancak Beyi'nin huzuruna çıgacan, o da seni Gırkkilise Sancak Beyi'ne gönderecek. Gırkkilise Sancak Beyi'ne ayrıca hüküm gitmiştir, gitmemişse de sen sendeki hükmü gösterecen. Garyenin yerini öğrenince gidip gonarsınız hayırlısıyla..."

Gün kararmaya yakın dumanı üstünde tüten nar gibi kızarmış kuzu geldi, bazlamalar bölündü, ayran dolu bakraçlar bey çadırına dolu geldi boş gitti. Akşam karanlığı çökende İshak Beg hatırlı konukları için sakladığı hususi şaraptan çıkarttı. Kâseler çakırla doldukça sohbetin havası değişti. Asayişten, kaçgöçten açılan konular, kurt menkıbelerine, eşkıya hikâyelerine en son da cinlenmiş köylere, sırra kadem basan gelin kızlara, Anadolu'nun akıl sır ermez binbir garipliğine geldi.

İshak Beg bir aralık sordu: "Bu Urumeli arzı nasıldır? Nahaldır havası, suyu?" Çavuş sağında oturan sipahiyi gösterdi: "Bekir disin. Benim yolum hiç düşmedi oralara." Sipahi Bekir, az önce konuştukları konuların tesirinde kalmış olduğundan mevzuya çok başka yerden girdi: "Havası suyu güzel. Bahar erişende

* Tekirdağ.

cennet olur. Gışı, yazı serttir amma havası yumuşagtır. Lâkin... Yaşayışı biraz değişik..." Sipahinin sesindeki netameli tınıyı bey sezinlemişti: "O ni demek diyivir hele sipahi ağa?" Bekir: "Ben Nemçe seferlerinden biri için Anadolu ordusuyla Urumeli arzına yürüdüydüm seneler evvel. Bazı hadiseleri bizzat yaşadım. Oralarda böyük, azim şehirler bildiğin gibidir. Amma garyeler, göyler, gırlardaki yaylalardaki mezralar... İşte oraların bizimkine benzemez bir yaşayışı vardır. Devlet sensindir, kılıç sahabısındır amma orada ancak lafla dinen, ganunu gitabı olmayan göze görünmez bir hâkim hükmider; gorku!" diye karşılık verdi. Çavuş güldü: "Hazar, gorku her yirde dağları bekler. Seninki de laf mı!" Bekir'in gözlerini kısışı bey dâhil hepsini pirelendirmişti: "Bu öyle alelade gorku değildir. Sana bana besledikleri gorkudan hiç değildir. Sipahi gördükleri vakit zahire çuvallarını saklar yahut dağa, kıra gaçarlar kurtulurlar. Benim didiğim başkacadır. Gorkunun gittikleri yirde sanki ganlı canlı gibi onları takip iden, uykularında bile ırahat bırakmayan cinsindendir."

İshak Beg sordu: "Yasagçıdan, sipahiden gorkmazlarsa ya niden gorkarlar?"

Sipahi Bekir'in gözleri çadırın dışındaki zifiri karanlığa daldı, yüzüne gölgeler düştü: "Gece olduğu vakıt gapılarına gilit vururlar, pencerelerinin dahta örtülerini sıkı sıkıya gapatırlar. Dışarıdan gelen bir Allah gulunu içeri almazlar. Dopa tutsan, vursan yıksan tövbe billah gene açmazlar. 'Gece çökende dolaşanların vaktidir' dirler."

Oba beyi cesaretinden ödün vermiyormuş gibi görünse de içten içe ürpermeye başlamıştı: "Bismillah destur! Deyiver hele sipahi ağa, gimdir bu gice gezivirenler? Tövbe estağfurullah 'bizden iyiler' dinilen mi?"

"Bizden iyiler? Ha! Cinleri dirsin!" Sipahi Bekir'in alelade söylediği bu kelime İshak'ın kırda yazıda yürürken rüzgârda seslerini işittikleri, çocukluğunda uyurken kıl keçe çadırın üstünde

parmaklarını sürterek gezindiklerini bizzat duyduğu adı anılmaz varlıklara dair bir nice anıyı anımsattırdı: "Bağele isimlerini anman! İsimlerinin söylendiği yire gelirler dirler..." Çadırdakiler hep bir ağızdan, içkili olmalarına karşın destur ve besmele çekti. Sipahi sanki bunca şeyden korkmazmış gibi konuşmayı sürdürdü ancak sesi her birini kocakarı masalı dinleyen çocuğa çevirmişti: "Urumeli'de onlar da anlatılır. Geceleri sapa dağ köylerinde düğün ittiklerini falan söylerler. Amma o kadar gorkmazlar, besmele çekilince gurtulmak kabildir. 'Gece çöktüğü vakit dolaşanlar' diye anlattıkları ise... Değme hafızlar, softalar dahi sokağa mecbur galmadıkça çıkamaz!" İshak yalvardı: "Aman ağa! Deyivir hele bu nice fenalıktır? Deyivir de Urumellerine gidende belaya çatıvırmayalım!" Bekir'in tok sesi her birinin tüylerini diken diken etmişti: "Bu bela musallat olacak olduktan sonra hisar ardına sinse dahi buluvırır insanı! Türlü çeşit ismi vardır. Oranın gayrımüslim ahalisinin didiği isimleri vardı da unuttum. Hortlak dirler..." İshak biraz rahatladı: "Hortlak? Gabrinden çıgıp dolaşanlar mı? Nesinden gorkarlar ya? Ben vaktiyle bir fakihten duyduydum hem, onların da 'bizden iyiler' olduğunu dimişti. Gılık değiştirivirirlermiş insanı gorkutmak için."

Bekir konuşmasını sürdürdü: "Benim Urumeli'de duyup işittiğim başga türlü. Hacıların hocaların sözünü bilmem. Oranın ahalisi hortlak dinenin huzur bulamayan, öldükten sonra mezarından çıgıp dolaşan kimseler olduğunu dir. Gerçi bazısının dimesine göre ecinni taifesiyle bir arada, aynı yerlerde dolaşırmış hep oralarda. Terk idilmiş köylerde, mezarlıklarda, ıssız değirmenlerde... Giceleri evvela agrabalarının gapılarına dayanıp dışarı çağırıvırırlar. Yahut içeri girmek isteller. Gapıyı açtın mı vay hâline! Sabaha ganın çekilmiş vaziyette bulurlar ölünü. Gomüldükten iki gece sonra da ni göreler, sen agrabanın gapısına dayanıvırmışsın! Tilki dadanması, harami soygunu gadar bu hadiseleri de anlatırlar. Hatta bir tanesine..."

Çavuş: "Af buyur, sözün üstüne söz dimek istemem amma bu senin hortlak didiğine cadı da dirler mi?" diyerek sözünü kesti. Bekir kafasını salladı: "Dirler ya. Hatta hortlaktan ziyade cadı dirler..." Çavuş: "Tamam!" diye bağırdı. "Vaktiyle yolumuz, ta Canik Dağları'nın oraya düştüydü de Çepni obalarında, fırtınalı havalarda, dağlardan denizlerden çıkıp ahaliye dadanan, gelin ciğeri söken, bebek ganı içen cadıların rivayetlerini dinlediydik. Urumeli arzında da inanıvırırlar dimek?" Bekir dediğini hafife alırcasına elini salladı: "Hem de ne inanma! Senin cinden gorkmandan fazladır onların gorkusu. Ben bile başıma gelen bir hadiseden sonra cinden periden çok bunlardan korkar oldum! Allah'tan Urumeli arzına pek bir uzağım. Allah bir daha düşürmesin yolumu!" Çavuş kafasını kaşıdı: "Hiç dimedin ya? Ne gördün ki oralarda? Adamı çatlatma da diyivirsene diyeceğini herif!"

"Fırsat mı virirsiniz de? Tam anlatacağım bir ağızdan girdiniz söze! Pek öyle anlatılacak şey değil ama bahsi geçti diye ilk defa size dirim..." Sipahi Bekir, önündeki testiyi çakırla ağzına dek doldurup bir dikişte içti. Yumruğunun tersiyle ağzını sildiğinde büyük sininin etrafındaki gözlerin kırpılmadan kendisine dikildiğini fark etti. Çadırın dışında uğuldayan rüzgâr sanki ıslık sesine dönmüştü de öte âlemlerden gelip iliklerine dek ürperti veren insan kulağına malum olmaz bir fısıldayış oluvermişti.

Sipahi Bekir bir kere daha testiyi çakırla doldurup tepesine dikti, yumruğunun tersiyle ağzını silerek konuşmaya başladı: "Sefer varıdı. Tuna havalisinde bir gasabaya gonduk. Tuna didikleri de bizim Sakarya gibi, Gızılırmak gibi bir azim nehirdir. Ordunun gerisinden gideriz, artçı da dirler. Lakin artçının da artçısıyız. Zira ordunun geçtiği yerlerde ahaliyle alışveriş olmuştur, akçe bırakmışlardır diye eşkıya sökün ider. O yüzden bizi dillerini bilmediğimiz Voynuk taifesinden bazı askerlerle bu kasabada bırakıvırmışlar. Voynuk didikleri de badişahımız gullarından gavurun gılıç kuşanıp orduyla gezeni. Hazarda işine gü-

cüne bakar, cenk olanda pusatlanıp sancak altına gelivirir. Ordu çoktan geçip gitmiş. Tatar Hanının askeri bile esmiş rüzgâr gibi. Artçının artçısıyız, sayımız az. Gün doğana dek oradayız, ortalık aydınlanınca yola düşüp orduya varacaz. Talih bu ya. Gece iriştiğinde fırtına patlak virdi. Ahali sağ olsun bize acıdı, evlerine aldı. İki-üç asker bir haneye gondu. Ben de voynuk takımından galanlarla gasabadan bir tüccarın evine gondum. İçlerinden biri lisanımızı iyi biliyor, ötekiler Bulgar dinen oralı ahalinin lisanında gonuşayor gendi aralarında. Çorbalar içildi, yataklar serildi derken evin gapısı yumruklanmaya başladı. Ahaliden birisinin bir ihtiyacı vardır sandık, ev ahalisi kalkıp bakar diye bekledik amma hiç oralı değiller. Sanki gapı çalınmıyor."

Bekir bir testi daha çakır yuvarladı. Beti benzi solmaya başlamıştı, İshak Beg'in, loş kandil ışığında bu husus dikkatinden kaçmamıştı. Sipahi ağzını silmeye hacet görmeden sözlerini sürdürdü: "İshak Beg, Allah sizleri inandırsın. O gapının bir yumruklanması vardı. Sanki gapıya Rüstem Pehlivan dayanmış da o yumrukluyor. Ev ta dibinden sarsılayor, duvarlarda gümleyor sanki. Fırtınadan, rüzgârdan gayrı ses duyulmuyor, bir tek gapı yumruklanıyor. Baktım voynuklara. 'Ne iştir bu?' diye. Voynuklar da anlamayor ama neticede ahalinin insanı, o fırtınada, o vakıtta neyin gelebileceğini bildiklerinden ağızlarını bıçak açmayor. 'Bizden birileridir!' diye ben ayaklandım hemen. Malum gasabanın diğer evlerinde de asker var. O esnada voynukların başı bir goca Bulgardı, tuttu golumdan bırakmadı. 'Aman Türk ifendi! Açma gapıyı, ardında fena bir şey varıdır. Bu fırtınada bu vakıtta hayır şey gelmez gapıya!' dedi. Çektim golumu kurtardım, goşturdum gapıya. Ev ahalisi önüme dikildi, gapıyı açtırmadılar. 'Ülen bırakın! Bari hiç olmazsa bencere dahtasının arasından bakayım kimdir gelen?' diye ellerinden gurtulup dahta aralıktan usulca baktım. Gapının önünde garanlıkta goz gözü gormayor amma yıldırımın şavkında az çok biri var mı yok mu fark idili-

yordu. Bir genç gız. Zayıf, çelimsiz, veremli gibi incecik galıvırmış. Saçları upuzun, gelinlik çağda. Ben şaştım galdım, dönüp arkamdakilere sövüvirdim: 'El gadar gızcağıza yıgarcasına gapı yumruklatırsınız ya bu yaptığınız iş midir?' dedim. Ben gız falan deyince gonak ahalisinin rengi soldu. Hele o voynuk başını göreceğdiniz. Gorkuyu zerre yakıştırmazsın öyle adama. Hani bir sıfatı var, sanki dokuz eşkıya öldürmüş de öyle dağa çıkmış sanarsın. Ben o bet suratlı, goca adamın gözümün önünde haç çıkarıp kapının önünde diz çöktüğünü, boynuna asılı tahtadan oymalı çarmıhı iki eliyle kavrayıp yaşlı dideler gibi iki büklüm dua ettiğini gordüm!"

Sipahinin beti benzi iyiden iyiye uçup gitmişti. Sesi ağlamaklı gibiydi lakin üzüntüden çok ürküntüsünden böyle konuştuğu belliydi: "Ben nahâlvazıyattayız bilmem. Bir yandan şaşırıvırmışım, bu el kadar gız hangi guvvetle goca gapıyı böyle yumruklar, 'Açın!' diye feryat ider? Ama cahallık işte. Ev ahalisiyle, goca voynukla eğlendim. En son: 'Sizi goren de gapıda ijderha var zannider!' dedim. Voynuk başı, o goca Bulgar gözlerimin ta içine acıyarak öylece baktı. Sonra da: 'Duamı bitirdim Türk ifendi, şimdi dahtanın aralığından tekrar bak! Bak da gor ijderha mıdır başka bela mıdır!' didi. Bir sıkıntı çöküvirdi içime. Aralıktan bakmaya cesaret edemiyorum ama merak da ederim bir yandan... Merakım baskın geldi, dahta berdeyi aralayıp şoyle bir baktığımnan kapının önüne tekrar..." Sipahinin elleri titremeye başlamış, gözleri boşluğa kilitlenmişti: "Yıldırımın ışığında alenen gordüm hortlak dineni. Tüm tafsilatıyla ayan oldu mezar gahpesinin çehresi o tek nefeslik ışıkta. Kirli saçlarında çamur topakları yüzüne yapışıvırmış, rengi solmuş, gözleri gapkara amma kedi gözü gibi ışıldayor! Ağzı sırtarır gibi açılmış da taşra çıkmış dişleri görünür gabir gaçkını uruspunun! Kirli dırnakları upuzun, üstünde lekeli kefeni, gapıyı yumruklayor hortlak guvvatıyla. Ben o an elden ayaktan gesildim, düşüp bayılıvırmışım. Ayılınca anlattılar, me-

ğersem o tüccarın gızıymış bu. Bir hayli vakit evvel vefat itmiş. Aileye musallat olmuş gahpe, bazı giceler gelir gapıyı yumruklar, böyle yalvarıvırırlarımış; içeri alsınlar yahut kendileri dışarı çıksınlar diyi. O gece uyku uyuyamadım gardaşım. Gün doğar doğmaz yola irevan olduk, orduya gavuşana dek uyumadım. Seferden avdet idene dek sustum, ağzımı bıçak açmadı. Gozümü gapattığımda o gara dinli cadının sureti geldi hep. Urumeli arzını aşıp Anadolu'ya can atana dek tek söz dimedim. Yine dirim! Allah bir daha yolumu düşürmesin oralara..."

Sipahi Bekir önce suskunlaştı. Ardından mindere yaslanmış vaziyette sızıp uyuklamaya başladı. Sipahinin uyuklaması ötekilere de yorulduklarını hatırlattı. Sofra kaldırıldı, kırıntılar süpürüldü, döşekler serildi. Misafirler bey çadırında kalacaklardı. Bey ile hanımı için de başka bir çadıra döşek serilmişti. İshak Beg, kendilerini uykunun kollarına bırakan misafirlerinin yanından çıktığında uyumaya mecalinin olmadığını hissetti. Gündüz vakti çömelip, yolu seyrettiği tepeye çıkıp kaftanını yere serdi. Uzandığı yerden gözünü yıldızlara dikti. Obayı, karısını, ileride bir gün doğacak oğlunu ve kendini düşündü. Aklına en son Ayış Bibi geldi. İhtiyar kadının küçümseyen bakışları gözlerinden gitmedi.

İçinde o geceden itibaren büyüyen bir sıkıntı olduğunu hissediyordu. Sipahinin Rumeli arzıyla ilgili anlattıklarının tesirinde kaldığını düşünse de yüreğinde tarif edemediği başka bir korku vardı. Yola düşmek, çadır yıkmak, başka bir diyara konmak istemiyordu. Sadece kendi ömrünün, kendisinden öncekilerin ömürlerinin getirdiği asırlık alışkanlıkları bir kenara bırakacak olmanın, göçerliği bırakıp yatuk olmanın endişesi değildi bu. Ayış Bibi'nin söylediği doğruydu sanki. Göçerliği bırakmak hiç hayır getirmeyecek bir hareket gibi geliyordu. O koca kadın, oba için geleneğin kendisiydi, örftü, atalar sözüydü. Elbet bir bildiği vardı. Bey, bir an ayaklanıp bibinin uyuduğu çadıra gitmek istediyse de vazgeçti. Güneşin doğmasını beklerken uyuyakaldı.

Gün doğmaya yakın oba uyanmaya başladığında çadırlar sökülür, hayvanlar ve arabalar yüklenir, beyin misafirleri uğurlanırken çadırlardan birinden feryat figan ağlama sesleri yükseldi. İshak Beg seslerin Ayış Bibi'nin kaldığı çadırdan yükseldiğini işitince gece üstüne çöken sıkıntıyı hatırladı. O yana koşturup çadıra girdiğinde hayli geciktiğini fark etti. Gelenek görenekleri de atalar sözü de artık dünyayı terk etmişti.

2

(2003, Bahar)

Akşam karanlığı, şehrin tepesinde toplanan fırtına bulutlarıyla birlikte kısmen ışıksız çalışma odasını kasvete boğuyordu. Önünde ekseriyeti 1600'lü yıllara ve Rumeli Beylerbeyliği bölgesindeki bilgilere, haiz sayısız belge fotokopisine; pilli masa lambasının zayıf ışığında bakmakta olan Asil Cevherci'nin gözü, bir ara masa takvimine kaydı. Enstitünün dağıttığı eşantiyon takvimdeki "Nisan 2003" yazısına göz gezdirdikten sonra dışarıya baktı. Alelade bir pazar akşamıydı.

Şehrin çoğu bölgesinde elektrikler kesik olmalıydı. Birkaç zayıf ışık odanın hemen karşı tarafındaki apartman camlarında aksediyordu ancak çoğu bina karanlık silüetlere bürünmüştü. Edirne'de Esentepe tarafında bir apartmanın dördüncü katındaydı. Şehrin Binevler denilen kısmına neredeyse tepeden bakıyordu. Arada bir yıldırımın ışıltısında, uzaklarda simsiyah bir figür gibi dikilmekte olan Baca'yı görüyordu. Masasındaki pilli radyodan cızırtılar arasında Erkin Koray'in sesi yükseliyor, o da ağır ağır şarkıya eşlik ediyordu: "Sonsuz düzeni... Mutsuz bedeni... İpek kefeni... Gözler mezarlık gülleri..."

2002 yazından beri şehirde vuku bulan kayıp vakaları ve sebebi meçhul ölüm vakaları bıçak gibi kesilmişti. Hiçbir şeyi umursamayan şehir ahalisi bu hadiseler karşısında türlü çeşit dedikodu türetmişti. Şehrin kararmış silüetine bakarken o kasvetli

zamanları hatırladı. Kız arkadaşıyla nişanlanmadan öncesiydi ve neredeyse her buluşmada onu evine bırakmıştı. Bu, çiftler arasındaki yazılı olmayan kaidelerden, romantik jestlerden çok öteydi. Küçük olmasına rağmen; cevapsız soruların, can sıkıcı şüphelerin dolandığı şehirde, basit bir güvenlik tedbiriydi. Neyse ki şehir eski sükûnetine kavuşmuştu.

Takvime tekrar bakarken, gözleri, kenarlara yazılmış ufak tefek notları taradı. Sanki unuttuğu ve ne olduğunu hatırlayamadığı bir şeyi arıyordu. İşlerinin ve tanıdıklarının üzerine yıktığı sorumluluklardan ötürü sık sık sinir bozucu bir unutkanlık yaşıyordu. Araması gereken isimleri ve araştırmalarında bakması gereken yerleri güç anımsıyordu. Not aldığı yerleri unutturacak kadar berbat bir hafıza sorunuyla boğuşuyordu.

O anda aklına, sabah ev telefonundan arayan annesiyle konuşması geldi. Masanın üstünde bir kâğıda not alacakken, doksanlardan kalma telefon defterinin bir köşesine yazdığını anımsadı. Bir isim miydi veya bakması gereken bir kaynak mıydı hatırlayamıyordu. Portatif masa lambasını yanına alıp antreye çıktı. Kapının hemen yanı başındaki telefon sehpasının üzerine eğilerek defterin sayfalarını karıştırdı. Kendisi yoğun olduğundan ve genelde gelen aramalar hep kendisine yıkılan yeni bir angarya olduğundan, çalıştığı zamanlarda cep telefonunu kapalı tutardı. Ancak en yakınları ev numarasını bilir ve buradan ona ulaşabilirlerdi. Ulaşılır olmayı pek sevmiyordu, bunun yeni sorumluluklar ve bir dizi çaba sarf etme gerektireceğini düşündüğünden ilişkilerini sınırlı sayıda insanla sürdürüyordu. Ancak bir araştırma görevlisi olarak sürekli yeni bir hengâmeyle boğuşmaktan kaçınamayacağının da bilincindeydi.

Telefon defterini karıştırırken, annesinin sabah kendisini araması nedeniyle unutmaması gereken bir şeyi unuttuğundan yakındı, kendi kendine söylendi. Kendisi insanlardan şikayetçi olduğu gibi insanlar da onun bu asosyal hâllerinden şikayetçiydi.

Sabah annesiyle bu yüzden tartışmıştı. Yine insanlardan kaçıp durmasından ve kendisini dahi eskisi kadar sık görmemesinden yakınmıştı. Çarşı tarafına, dolayısıyla annesinin evine yolu pek düşmediğinden; ikinci şikayeti için "Sanki ayrı şehirdeyiz anne!" bahanesine sığınsa da pek bir şey diyemiyordu. Ancak ilk şikayeti bir açıdan gülünç buluyordu. İnsanların çoğunun kendisini tanıması gerekiyordu annesine göre. Annesi kendilerini hâlâ eski dönemin Edirne eşraf ailelerinden birisi gibi görüyor, oğlunun da insanlardan bu kadar kaçmasını doğru bulmuyordu. Yine konuşurken: "Bize Cevhercizade diyorlar, hâlâ tanınıyoruz!" cümlesini sohbet arasına sıkıştırabilmişti. Asil annesinin bu tavrını bir yönden gülünç bulurdu çünkü ailesinin eski serveti ve nüfuzu artık şehrin hafızasında dahi kalmamıştı. Konaklarının arsalarının bir kısmı ya satılmış yahut birkaç daireye dönüşmüştü ki oturduğu daire de bunlardan biriydi. Cevhercizâdeler yahut Cevherciler, artık yalnızca il halk kütüphanesindeki şehir tarihi kitapları ve birkaç yaşlının kahve sohbetinde yer alıyordu. Bir yanıyla da annesinin bu sahiplenmeci tavrını acı verici buluyordu zira kendisi aileye gelin gelmesine rağmen, ailenin bir ferdiymişçesine hâlâ olmayan bir asaleti savunuyordu. Bunu Osmanlı döneminde padişaha kul olmakla kendini gücün bir parçası sayan hizmetkâr taifesinin hissiyatına benzetiyordu. Bu ona sarayda, konakta el pençe divan duran ama sokakta yürürken azametlerinden yanlarına varılamayan insanları anımsatıyordu. Yine de bunu annesine pek belirtmek istemez, çoğunlukla sessiz kalırdı.

Telefon rehberinde aradığı notu bulamayınca sinirlenerek yeniden çalışma odasına yürüdü. Karanlıkta kendisini rahatsız eden bir hava vardı. Yıldırımın şavkıyan ışıltısında, kapının hemen yanındaki duvara asılı aile yadigârlarıyla göz göze geldi. Gök gürültüsüyle birlikte içinden bir kahkaha yükseldi. Kendisi acaba ne kadar kopabilmişti geçmişinden? Ayrı eve çıkarken kendi ayakları üzerinde durmaktan bahsetmişti ama hatıralarıyla

birlikte, uzun seneler aile konaklarının ve hanelerinin en gösterişli yerlerinde sergilenmiş iki kılıcı, altı-yedi madalyayı ve çerçeveletilmiş üç fermanı yanında taşımıştı. Onlara gururla baktı. Aralarında siyah beyaz birkaç fotoğraf da vardı. Bir tanesinde paşa kıyafetli, çatık kaşlı yaşlı bir adam vardı, aileden bir dönem "paşa" çıkmasıyla hâlâ övünülen ikinci ismi; büyük dedesi Halil Refii Paşa'ydı. Hemen yanında da onun dedesi Cezmizade Cevherci Lütfü Paşa'nın adının geçtiği bir ferman çerçeveletilmişti. Bu eski eşyalara baktıkça, belki annesinden daha fazla böbürleniyordu geçmişiyle. Farkında olsa da bu huyundan tamamen kurtulamayacağını biliyordu. Zira yine aynı duvarda kendi çocukluk, gençlik hatıraları asılıydı. Şehirde doğup büyüdüğü senelerin her bir izi o fotoğraflardaydı. O fotoğraflar bile asaletine vurgu yapar gibiydi çünkü arkadaşları da tıpkı kendisi gibi köklü ve kısmen varlıklı ailelerin temsilcileriydiler. Sırrızadeler'den, Haznedaroğulları'ndan, Osmanağazade'lerden vesair kimselerden çeşitli torunlar o fotoğraflardaydı. Şehirdeki birkaç farklı lisenin yıllığında hep aynı toplu resimler vardı. Yüzyıllara dayanan yerel bağları ve tanışıklıkları lise yıllıkları dahi tasdikler gibiydi. Lise anılarını anımsayınca gurur yerini pişmanlığa bıraktı. Arkadaşlarının fotoğraflarda göründükleri kadar masum olmadıklarını hatırladı. Kendi çevreleri dışındakiler, başka şehirlerden, okullardan gelenler onlara uyum sağlayamazdı, dışlanırlardı.

Gözleri, kendi gençliğine ait fotoğraflarda yer alan silüetlerden birine takıldı. Sanki eski lise arkadaşlarından Ayşin'le göz göze geldi. Ölü bir silüetle kanlı canlı karşısında duruyormuşçasına göz göze gelmesi tuhafına gitmişti. Bir-iki ay önce, şehirde sebebi meçhul şekilde ölenlerden biri de Ayşin'di. Onunla ilgili hatırladıkları birer birer sökün etmeye başladı zihninde. Kız kardeşiyle Yıldırım tarafında ailelerinden kalma bir evde yaşıyordu, yaşı Asil'e yakındı. Ailesini doksanlı yıllarda, bir düğün dönüşü sırasında Karaağaç yolunda bir trafik kazasında kaybetmişti. Kız

kardeşi 2002 yılında Yıldırım'da kayıp çocuk vakaları sırasında ortadan kaybolmuş, cesedi günler sonra bulunmuştu. Ölümüne dair hiçbir açıklama yapılmamıştı. Asil, Ayşin'in kısa sürede üzüntüsünden hastalanıp kilo kaybettiğini, vereme yakalanmış misali solgun çehresini dünmüş gibi anımsadı. Kız kardeşinin kaybolmasından aylar sonra kendisinin de öldüğü öğrenilince, Edirne basınında yok olup giden talihsiz aileyle ilgili atılan başlıklar gözünün önünde yeniden belirdi. Hatıralar havanın kasvetiyle birleşerek olanca boğuculuklarıyla üzerine çöktü. Derken aklına Ayşin'le ilgili rahatsız edici son bir anı kırıntısı düştü. Kız, Yıldırım'da aile kabristanına defnedildiği esnada, toprakta bazı eski mezar taşlarına denk gelmişlerdi. Sarıklı mezar taşlarını çıkarana dek Ayşin'i gömememişlerdi. O esnada fakülteden arkadaşı Ercan'la cenazede bulunan Asil, arkadaşının topraktan adeta fışkıran mezar taşlarını göstererek: "Ne kadar çok ölüm var!" deyişini anımsadı.

Ansızın camları zangırdatan gök gürültüsü yüreğini ağzına getirince daldığı düşlerden uyandı. Ama bu sefer de aklına başka hatıralar çöreklendi. Yıldırım semti ve mezar taşları, ona buradaki tadilatları görmüş arkadaşı dâhil, semtte oturan tanıdıklarının yahut bir dönem orada bulunmuş kimselerin anlattığı şeyleri hatırına getirdi. Her yeni ev inşaatında, topraktan çıkan sayısız kemikten ve mezar taşlarından bahsederlerdi. Hoş, neden şaşırıyordu? Edirne'nin birçok yeri eskiden mezarlık değil miydi? Balkan Savaşı'ndan, göçlerden, sürgünlerden binbir ölü Edirne'nin muhtelif semtlerinden geçmekte olan yolların, apartman bloklarının altında koyun koyuna uyumuyor muydu? Ayşin'in cenazesinde duyduğu o sözü anımsayarak gülümsedi. Kanlı savaşların kılıç artığı bu şehirde ölümün bolluğundan doğal ne olabilirdi?

Tam o esnada radyodan yanık bir kadın sesinin yükseldiğini fark etti. "Gözlerimin karesi kırmızı nar oldu ba buba... Meriç'in azgın suyu aramıza girdi de göz göre göre yazık Eyub'a..." Göçleri

ve Balkan muhacirlerini anımsadığından dalgın olsa da, türküyü fark edebilmişti. O türküyle birlikte anılar anıları çağırmaya devam etti. Mezarlıkta yan yana durduğu arkadaşı Ercan, alanı olmadığı hâlde sanat tarihine ilgi duyan bir başka araştırma görevlisiydi. Aynı özel enstitüde görevliydiler. Edirne'deki ve Trakya'daki birçok yerleşimin mezarlıkları, cami hazireleri, türbeleri, bilumum kalıntıları dolaşmışlığı vardı. Cenazenin sonlarına doğru tadilatlarda karşılaştıklarını, özellikle bu semtte "mezarlığın altında dahi mezarlık" olduğunu birer birer anlatan Ercan'la yol üzerinde bir kahveye girdiklerinde, kahvedeki Yıldırım sakinlerinden de benzeri şeyler anlatanlar olmuştu. Musluk borusu döşeyeceği esnada evinin altından kemikler çıkanlar, odaların arasındaki duvarı yıktıkları sırada mezar taşı parçalarıyla karşılaşanlar... Hatta kahveci, dört katlı apartman diktirme amacıyla temel kazdırdığında; mezar taşları ve kemikler çıktığından "Türbenin üstüne ev dikmem!" diyerek inşaattan vazgeçen bir müteahhitten bahsetmişti.

O mahalle arasındaki mütevazı kahvede, tıpkı Asil'in zihnindeki anıların başka anıları çağırması gibi konu konuyu açmıştı. Ahalinin bazısı duruma alışmıştı ama ölülerden şikayet edenler de vardı. Geceleri: "Üzerimde yatmayın!" diyerek karyolanın ayaklarını sarsan görünmez ellerden, "Evimde ne arıyorsunuz?" diye bağırarak kaybolan insan silüetlerinden, kaybolan eşyalardan bahsediyorlardı. Sanki evlerinde kendileriyle beraber yaşayan başka birileri vardı, göremedikleri hâlde hissettiklerini söylüyorlardı. Kimi daha ürkütücü şeyler anlatıyordu. Bazıları da mezarlıklardan ziyade Bulgarların katlettiği insanların topluca gömüldüğü ve geceleri göründüğü eski çiftlik ve köy yıkıntılarından bahsediyordu. Birkaç güngörmüşün: "Cindir o bea!" şeklindeki yorumlarının ardından, kahvedeki sohbetin seyri "üj harflilere" ve "define mevzularına" kayınca, zaten cenazeden çıkmanın verdiği ruh sıkıntısıyla bunalmış olan Asil'le Ercan fazla kalamayarak, kahvede çıkıp oradan uzaklaşmışlardı.

Bunca ölüm kokan anıyı yeniden hatırlamak Asil'i rahatsız etmişti. Haddizatında, o loş karanlığın içerisinde biraz ürpertmişti de. Kulakları sanki herhangi bir çıtırtıyı, tıkırtıyı daha önce seziyordu. Gözleri her an ona yeni bir yanılsama gösteriyor gibiydi. Bir anlığına, kendisini yerinden sıçratacak bir gök gürültüsünün gadrına uğramamak için; aklına üşüşen tuhaf söylenceleri ve anıları savuşturan Asil, fotoğraflardan ve anılardan uzaklaşarak masa başına çöktü. Ancak rahatsız edici düşünceler onu burada da bulmuştu. Ölümün hatırlattıklarından ürperti duyup uzaklaşmaya çabalarken, önündeki belgelerde bir başka cansızlığın saklı olduğunu fark etti. Yazanlar çoktan göçüp gitmişti. Bahsi geçenler, hitap edilenler, hatta tuğrayı çekenlerle tuğranın sahibi olanlar dahi çoktan zamanın tozuna karışmıştı. Mezarlık düşüncesi rahatsız etse de bundan kaçamazdı zira bir tarihçi olarak aslında kendisi de bir nevi yaşayan mezarlıktı. Zihnini can sıkan düşüncelerden kurtarmak ve asıl işlerine odaklanmak için; üstü, belgelerle, belge fotokopileriyle notlarla kaplı masaya çevirdi tekrar bakışlarını. Zira iyiden iyiye kararmaya başlayan havayla birlikte, şehir manzarası da onda ürkütücü tedailer uyandırmaya başlamıştı.

Belgeleri gelişigüzel karıştırdığı sırada aniden çalan ev telefonuyla yerinden sıçradı. Telefon zilini, gök gürültüsünden daha ani ve korkutucu bulduğunu fark etti. Zil kulaklarını tırmaladığından, lambayı dahi almadan koşturdu. Ahizeyi kaldırır kaldırmaz Ercan'nın sesini duydu. Tesadüfün böylesine şaşırdı. "Alo Ercan?" Bir anlığına neredeyse "Ben de tam senin kulağını çınlatmıştım demin" diyecekken kendini tuttu. Ne söyleyecekti? Mezarlıklar ve ölümlerle dolu tuhaf anılar nedeniyle kendisi andığını mı? Ercan: "Merhaba. Rahatsız ediyorumdur da, geçen gün aramıştın beni. O mesele için konuşacaktım," deyince, "Hangi mesele?" diye karşılık verdi. "Kusura bakma ya. Ben söylemişimdir ama unutabiliyorum. Kafamda kırk türlü iş var

anımsayamadım. Ne istemiştim senden?" Ercan: "Bir aile adı mı soyadı mı ne vermiştin, bölgede hiç rastladın mı falan diye sormuştun. Hatırladın mı?" deyince, o anda zihninde bir şimşek çaktı. Aradığı şey buydu. Not aldığı, lakin aldığı notu kaybettiği o kelimeydi işte: "Yoğunluktan hiç aklımda kalmadı, sana da fazladan iş yükü çıkarmışımdır kusura bakma. Neydi sana sorduğum kelime?" Arkadaşı sakince: "Karçarlu..." dedi. Kelime zihninde dönüp durdu Asil'in. Ercan'ın: "Beni dinliyor musun?", "Alo!" diye bağırmalarına aldırış etmeksizin kelimeyi evirip çevirdiği esnada camları zangırdatan bir gök gürültüsü onu kendine getirdi: "Pardon abi, pardon. Karçarlu evet. Sabah aramıştım seni. Bir şey çıktı mı?" Ercan konuşmayı sürdürdü: "Bizim İsfendiyar Hoca'ya da sordum, kendim de araştırdım. Biliyorum. 'Keşke sormasaydın,' diyeceksin. Durduk yere darlayacaktır seni. Ama senin adını vermedim sorarken. Çalışma konunla ilgili bir şey değildir umarım." Asil, "Değil zaten. Ben şahsi olarak merak ettim." Deyince, konuşmaya devam etti: "Güzel. Ben de sana, eğer çalışıyorsan boş vermeni söyleyecektim. Zira çok bilindik, imaretleri falan olan bir aile değil anladığım kadarıyla bu Karçarlular. Yörük gruplarından biri bunlar muhtemelen ama iskân edilmişler. Karçarlu yazan bazı mezar taşlarına Kırklareli'de köylerde denk geldim ben. Onyedinci yüzyılın sonlarına ait çoğu. Zaten İsfendiyar Hoca'ya da bu yüzden sordum. Vaktiyle Edirne ve çevresindeki sancakların tahrirlerini bizzat çalışmış neticede. Birçok bölgenin kaydını kuydunu biliyor. Bu soyadına rastlamıştır illa. 'Tarihçi bakacağı yeri bildikten sonra bulamayacağı şey yoktur!' der hep bilirsin. İnşallah araştırma konusu zannedip başımıza yeni angaryalar çıkarmaz. Sahi, neden merak ettin sen bu adı?" Asil hatırlayamamıştı. Telefon başında sıkıldığını hissedince: "Bilmiyorum, onu da unuttum. Neyse görüşürüz enstitüde. Sağ ol aradığın için," diyerek telefonu kapattı.

Asil, aceleyle masaya koşturdu. Unutmaması gereken bir şey

son anda aklına gelmişti. Ercan'ın hatırlatmasıyla o aklına takılan kelimeyi ve not aldığı belgeyi anımsamıştı. Masaya oturduğunda, kelime ve kelimenin geçtiği belge kopyası o esnada gözüne çarptı. Sabah annesiyle telefonda konuşmadan önce alelacele yazmış olduğunu düşünüyordu. Ancak Ercan'ı bir önceki gün aradığına göre daha önce not almıştı. Tarihin dehlizlerinde koştururken, takvim hesabını şaşırmanın gayet olağan bir mesleki deformasyon olabileceğini düşünerek gülümsedi.

Elindeki belge, 1600'lü yılların ikinci yarısında Rumeli Beylerbeyi'ne gönderilen bir hükmün fotokopisiydi. Kırmızı mürekkepli kalemle çember içine alınmış kelimeyi sesli şekilde okudu: "Karye-i Istranca'da meskûn Karçarluların..." Dairenin hemen kenarına: "Karçarlu veya Karçar. Bu isim nerede geçiyordu? Paleografya notlarına bak!!!" şeklinde bir not alınmıştı. Bu isimlerde ilgisini çeken ama anlamlandıramadığı bir şeyler saklı gibiydi. O anda "paleografya" bahsi geçince, kelimeyi neden merak ettiğini de hatırladı. Ta öğrencilik senelerinden aşinaydı bu isme...

Eski ders notlarını sakladığı klasörlerin olduğu rafın önüne çökerek "Paleografya" klasörünü açtı. Osmanlı Türkçesinin çeşitli örneklerinin yer aldığı belge fotokopilerine bakarken, üniversite anıları zihninde yeniden canlanmaya başladı. En sevdiği ve başarılı olduğu derslerdendi paleografya ama acı bir hatırası vardı. Bu derslerden birinde, bir fotokopinin kenarına; madalyalı, bıyıklı bir paşa karikatürü çizmiş, bunu o dönem hoşlandığı kıza göstermişti. Kızın karikatüre güldüğü o an günlerce hafızasından çıkmamıştı. Kız, daha sonra başka birisinin hayatına girince; o an da, o karikatür de çoktan anı arşivini boylamıştı. Paleografya notlarını karıştırırken karikatürün yer aldığı o belgeyi atmış olmayı ve bir daha karşılaşmamayı diledi. Lambanın neden olduğu gölgeler bile daha az rahatsız edici görünüyordu anılarına kıyasla.

Daha fazla nahoş anıya maruz kalmadan aradığını buldu. 1700'lü yılların sonuna ait eşkıya takibiyle ilgili bir buyrultunun

kopyasıydı. Yine "karye-i Istranca"nın adı, bu sefer "Karçarzâde Abdülharis Paşa" adlı biriyle birlikte zikrediliyordu. O anda Karçarlu ismini neden daire içine aldığını hatırladı. Karçarlu ona, lisans senelerinde belgelerde rastladığı bu tuhaf adı, bu belgeden de hareketle bağlantılı bir başka belgeyi çağrıştırmıştı. Günlük hafızası ne kadar kötüyse tarihi mevzularla ilgili hafızası o kadar iyiydi. O yüzden tek bir kelimenin eski ders notları arasında saklı duran çağrışımlarını anında yakalamıştı. Bu çağrışımın ardını kurcalamak istiyordu zira Abdülharis ve Karçar isimleri, elinde tuttuğunun haricinde bir belgede daha geçiyordu, aklında bir başka anıyla yer etmişti.

Sayfaları, sakin sakin kurcalarken bir anda odanın gündüz gibi aydınlandığını, korkunç gök gürültüsünün camları titrettiğini işitti. Ansızın gelen sarsıntı yüreğini ağzına getirdiğinde, alelade bir kelimenin kendisini neden meraklandırdığını anımsadı. Yıldırımın şavkı sanki zihnine de ışık tutmuştu.

Paleografya dersinde, eşkıya takibiyle ilgili söz konusu buyrultuyu okudukları günü hatırladı. O dönemde de ders vermekte olan İsfendiyar Hoca, ekseriyetle öğrencilerin okuyacakları belge örneklerini, kendi çalışma sahasıyla alakalı olduğundan Edirne ve Rumeli'yle ilgili olanlardan seçerdi. "Abdülharis" ismi okununca Asil'in üç arka sırasında oturan, muhafazakâr öğrenci yurtlarından birinde kaldığını anımsadığı, pek muhabbetinin olmadığı sınıf arkadaşlarından Ömer: "Hocam Abdülharis olduğuna emin misiniz?" diye sormuştu. İsfendiyar Hoca, gözlüğünün üzerinden iğneleyici bakışlar atınca, çekine çekine: "Şeytanın isimlerinden hocam, biraz tuhaf geldi de..." diyerek sorusunu tamamlamıştı. İnsana yukarıdan bakan tavrını hiçbir zaman elden bırakmayan İsfendiyar Hoca kafasını sallayarak: "Muhtemelen lakaptır yahut yazan duyduğu gibi yazmıştır" diyerek Ömer'in soru salvosunu atlatmıştı.

Asil, kendisine garip gelen bu ismi not alarak, her nedense

araştırma gereği duymuştu. Ulaşabildiği hiçbir kaynakta, eşkıyalıkla ilgili tezlerde, makalelerde, hatta arşivden ödev amaçlı temin ettiği belgelerde en ufak bir bilgi kırıntısına bile rastlayamayınca; birkaç hafta sonra araştırmaktan vazgeçmişti. İşte şimdi karşısına yıllar sonra yeniden çıktığı için peşine düşmüştü bu ismin. Kendine has takıntılarından biri olmuştu. Belirli isim ve görünüşlere sahip kadınlara olan takıntısı, araştırdığı konuların; sağlığını tehdit edecek denli üzerinde durması gibi, aklına takılan bir kavram yahut şahsı kurcalamadan bırakmazdı. Kaynağı kendince meçhul bir dürtüydü.

Yere çöktüğünden dizlerinin uyuştuğunu hissetmeye başladığı esnada, bir anda antreden bir karaltının geçip gittiğini görür gibi oldu. Yorgunluktan ve karanlıkta kalmaktan ötürü gözlerinin fire vermeye başladığını düşünerek kendini rahatlatmak istedi. Göz yanılgıları tıpkı kâbusları gibiydi. Gerçek olmadığını bilse de rahatsız ederdi. Bir-iki saniyeliğine bulunduğu yerde kendisine yabancı bir varlığın dolaştığını düşünürdü. Gençlik yıllarında, televizyonda denk geldiği 'Metafizik Olaylar' temalı korku programlarını seyrettiği vakitlerden kalma bir düşünceydi. Yabancı ve bedensiz bir varlığın yaşadığı yerde dolaşması, karanlıklar içinde beklemesi...

Göz yanılgısından ötürü yüreği bir anlığına yerinden oynamışken, kapısının yumruklandığını duyunca korkuyla irkildi. İçinde o esnada tarifi nâmümkün, öncekinden daha yoğun bir huzursuzluk peyda oldu. Kapısının, zaten kendini rahatsız hissettiği sırada böyle aniden çalınmasını ürkütücü bulmuştu.

Ayağa kalkıp karıncalanan bacaklarını kıpırdatmaya çalıştı. Kapı ısrarla çalmaya devam ediyordu. "Çocuk gibi olma!" diye söylenerek kendi kendini alaya alıp kapıya yürüdü. Kapıyı açar açmaz karanlığın içinden bir karaltı üzerine çullandı.

3

(1665, Kasım)

Istranca Dağları'nın böğrüne uzanan sayısız patikadan birinin kenarına kurulu Istranca Köyü'nün hemen dışındaki hayli yüksek bir tepede karınca misali dolaşmakta olan amelelerin çekiç ve kürek sesleri köyü inletiyordu. Köyün çevresindeki miktarı ziyadece bağlara bahçelere ve tarlalar dağılan köylüler onca düğün görmelerine rağmen ömrü hayatlarında böylesine gürültüye, koşturmacaya tesadüf etmemişlerdi. İshak Beg köyün diğer ucunda bulunan –eski tımar sahibinden kalma- geniş bahçeli, iki katlı mütevazı köşkünün cumbasına kurulmuş, kafesin ardından bu hayhuyu gözlüyordu. İçi rahattı. O gün uyanır uyanmaz bu köye kondu konalı ilk kez ava çıkmak istemişti. Adamları köyün eski beyinin cebelisi olan ve sıklıkla civarda ava çıkan İzci Tahir'i çağırmak üzere köşkten ayrılmışlardı. Adamlar etrafı alçak çitlerle çevrili bahçeden çıktığı esnada son göçlerini anımsadı. Artık kendisi tımar sahibiydi, oba gençleri de cebeli ve kuldu. Toprağının kıymetince harbe cebeli yerine kul götürecekti. Kırda yazıda dolanan yörük değil, yedi düvele eli kolu uzanan Osmanlı'nın uzuvlarından biriydi.

Son göçleri esnasında deryayı aşmadan iki-üç ihtiyarı toprağa vermişlerdi. Deryayı aştıktan sonra da obanın kadınlarından birisi aniden hastalanıp vefat etmişti. Ölenler o esnada bulundukları yerlerde, yol kenarlarına gömülmüşlerdi yörük âdetleri

mucibince, son geleneklerini yavaş yavaş toprağa verir gibi... İshak Beg'in aklına o anda Ayış Bibi düştü. Göç yoluna çıkarken, son kondukları yerin yakınındaki tepede taşlı çaputlu bir mezar hazırlamışlardı. Oradan uzaklaşırken bir aralık ardına bakan bey, kabrin sanki gözleri olduğunu, arkalarından obanın gidişini acıyan gözlerle seyrettiğini hissetmişti. Memleketler aşarak Istranca karyesine vardıklarında 1076 yılında Safer'in 20'siydi.*

Köylüler pek belli etmemişlerdi ama hayvanları, inci boncukları ve deve sırtında durur çadır direkleriyle kapılarında beliren bu Türkmen taifesinden hayli korkmuşlardı. Köyün imamı, İshak Beg'in uzattığı buyrultuyu sesli sesli okuduktan sonra bile bir hayli zaman kendilerine yaban gözüyle bakmışlar, içten içe konargöçer nazarıyla değerlendirmişlerdi. Bey, herhangi bir saygısızlık görmese de gözlerindeki gizli kibri fark etmişti. Ancak ahali boştaki evlere yerleşip imar öğrenince, at sırtında evler arasında dolaşmayı bırakınca, bağ bahçe işlerine alıştıkça; yeni gelenleri bağırlarına basmışlar, kendilerinden saymaya başlamışlardı. Köy yakın zamanda azalmışsa da bu sayede yeniden şenlenmişti, böylece boştaki evlere bahçelere yerleşmişti obasının bir kısmı. İshak Beg, aşiretinin gençlerini kapısına hizmetkâr olarak almıştı. Üstelik birikmiş akçesini saçıp köyün hemen dibindeki yüksekçe tepeye duvarlı, kuleli, kavi bir kasır yaptırmaya başlayınca artık kendisine oba beyi nazarıyla değil, tımar sahibi nazarıyla bakar olmuşlardı. Dört yanı yükseltilerle, tepelerle çevrili bu karyenin en yüksek tepesinde beylerinin azametini gösteren bir kasrın dikilecek olmasıyla gurur duyuyorlardı. İshak Beg, mıntıkanın asayişini temin etmek ve haydut taifesine göz açtırmamak için böyle bir işe giriştiğini Kırkkilise Sancak Beyi'ne açınca, ta Edrene'den ustalar, kalfalar gelip kasrın inşasında çalışmaya başlamıştı. Kendi kesesinden devlet yararına akçe saçmak ne demekti? Bey, kasrın inşasıyla bizzat alakadar oluyordu. Toprak kazılırken,

* Miladi 1 Eylül 1665.

kâfir padişahlığı zamanından çıkma mermerden bir sandukayı ilkin define sanmış, içi boş çıkınca uğur niyetine kasrın izbesinde bir kenarda kalmasını emretmişti.

İshak Beg, bir gün köylüden birinin evinin bahçesinde konuşurken, kendisinden bahsedeceği esnada "Karçarzâde" diye zikretmesiyle yurt bulma faslının nihayete erdiğini anlamıştı; çünkü artık Karçaroglı namı da "oba" lafzı da unutulup gitmişti. Tüm bunlarla birlikte, obasının bir anlamda ortadan kalktığı zannına kapılan İshak Beg'in aklına Ayış Bibi'nin yok oluşlarıyla ilgili son sözleri geldi. İhtiyar kadın, geleneklerinin son direği belki de bu vaziyeti çok önceden kestirmişti. Obaya yurt bulup çoğalmalarını beklerken, obanın yatuk, ahalinin de "köylü" olup çıkması ara ara aklına geliyor, eski alışkanlıklarını hatırlatarak yüreğini sızlatıyordu. Istranca ahalisine göre konuşmaları hayli farklı olsa da kısa sürede birbirlerine alışmışlardı.

İzci Tahir'i adamlarıyla birlikte köşke doğru yaklaşırken gördüğü zaman yerinden fırladı. Yayını, sadağını ayakta bekleyen yanaşmalardan birinin elinden alıp kuşandı. Bahçeye çıktığında Tahir'in saygılı ancak kendinden emin bir şekilde gülümsediğini fark etti. Bey'in tanıdığı kadarıyla büyüğe küçüğe saygıda kusur etmeyen ancak kimseye de eyvallah demeyen bir yaradılışa sahipti. Kafasına esti mi avlara çıkar, takipteki sipahi müfrezelerine kılavuzluk ederdi. Köyün yerlisi değildi. Babası, Kostantiniyye tarafından gelip bu köye vaktiyle yerleşmiş bir çerçiydi. Annesi de Rumeli'nin meçhul bir mıntıkasından kardeşiyle birlikte gelip kocasının evine yerleşmiş bir kadıncağızdı. Bu nedenle Tahir'in konuşmasıyla dahi köy ahalisiyle pek uyuştuğu söylenemezdi zira annesiyle teyzesiyle büyüdüğünden inceden Rumeli ağzına yakın konuşurdu. Başına buyruk hâli İshak'a eski zamanlarını, tahsildardan, yasakçıdan köşe bucak kaçıp, yaylalarda ovalarda at sırtında mağrur dolaştıkları zamanları hatırlattığından, kendisini kapısına almış ancak istediği şekilde yaşayıp gitmesine de müsaade etmişti.

Bahçenin yan tarafındaki ahıra doğru yürüdükleri esnada Tahir etraflarındaki ağaçlıkları göstermişti: "Avlanmanın tam vaktidır begım. Te buralarda geyik de olur cins cins kuş da olur... Ama bu mevsim daha çok domuz vururlar mahsule dadanır diye." İshak, onun ahbabıymışçasına söz açmasına içerlemeden karşılık verdi: "Buralarda gurt da var mı?" Tahir hızla başını salladı: "Olur begım. Lakin kışa dogru Istrancaların übür ucundan inerler." İshak, adamın postlara bürünmüş acayip kılığını tepeden tırnağa süzdü: "Ava çıkanda piyade gezerim didiydin. At virsinler..." Başını sertçe iki yana salladı Tahir: "Begım iz okumak için olmali topraga yakin, bakmali çalılara çiçeklere. Siz olun süvar ben piyade vaziyette tazı misali yetişirim evelallah..." Bey de aynı sertlikte: "Sözüm üstüne söz istemem. Bir atı da sana hazırlatıvirdim. Ormana dek sen de süvar ol, sonra inersin yine doprağa..." diyerek karşılık verdi.

İshak Beg ve İzci Tahir'in yanında –eski obanın eli silah tutanlarından, yeni cebeli ve kullarından- üç adam daha at sürüyordu köyden çıktıklarında. Atlar rahvan vaziyette doğuya doğru ilerlerken, İshak Beg'in aklına korkulu düşünceler üşüştü. Kendisine aylar evvel Rumeli arzındaki gariplikleri anlatan Sipahi Bekir'in lakırdılarını düşündü. Bazen fırtına patlak verdiğinde, o ürpertili hadise zihninde sanki kendi yaşamış gibi canlanıyor, hatta ara sıra rüyasına giriyordu. Kâbuslarında köşkün kapısı yumruklanıyor, kafes ardından baktığında kafasını kaldırıp sırıtmış vaziyette ölü suretler görüyordu. Havası suyu Bekir'in anlattığı gibiydi. Ya o söylediği "gece dolaşanlar" da gerçek miydi? Bu sorunun beyin aklına köy çıkışında gelmesi tesadüf değildi. Köylüye sorup kendine aciz göstermek istemediğinden, bir uygun vakitte köylüyle pek içli dışlı olmayan Tahir'e sormaya niyetlenmişti. Soruyla birlikte o tuhaf hadise yine zihninde canlanmaya başlamış, orman gündüz gözüyle dahi ürkütücü görünmüştü. Köyden epey uzaklaştıklarına kanaat getirdiği bir esnada ansızın soruverdi İs-

hak Beg: "Tahir! Urumeli arzının bazı tuhaf hadiselerini didiler bağa." İhtiyar izci şaşkın şaşkın baktı: "Tuhaflık dediğın nedır begım? Küyde dönen lakırdılar isa bir acayiplık işitmedım." Bey kafasını iki yana salladı: "Yok, öylesi değil. Ben buralara gelmezden evvel yolu Urumeli'ye düşmüş bir sipahi ahbabım didiydi. Geceleri dolaşan birileri olurmuş buralarda." Tahir sakalını kaşıyarak karşılık verdi: "Dersın ki insan olanı, derım sana haydut eşkıyasi! Dersın ki insan olmayani, geceleyın kapılari pencereleri çalıp taşra çıkanı öldürenı, derım sana cadılar more begım!" İshak sordu: "Evet, o ahbabım Rumeli taraflarında gabrinden çıkıp hortlayanlara cadı dirler dimişti. Buralarda olur mu hiç?" İzci Tahir, İshak'ın suratına garip garip baktı: "Nereden icap etti begım? Buralarda pek yoktur. Belkı Bulgar karyelerinde ulmuştur ama seneler var ki işitmedim bu civarda cadı lakırdısı. Zaten olsa da ahali pek kolay anlatmaz, sayarlar uğursuz. Bahsedilmez cadılardan gündüz bile olsa, derler kim gelırlar çagrıldıklari yera! Yürürler üç günlik yoli tek nefeste!"

İshak: "Yaşanmamış diyon da, bunları nereden bilin? Belki tövbe estağfurullah ecinni vesvesesidir?" diye sorunca, Tahir kafasını salladı: "Ekserisi kocakarı lakırdısi. Yaşayan çoktur derler. Av meclislerinde, işretlerde, dugünlerde başkalarının anlatmalarına denk geldigım olmuştur. Eski zamanda falanca yerde zuhur etmiş diye anlatan da vardır, bizzat gordugini anlatan da vardir. Cadıyi kimse görmez ama yoldan çevirdigın bir angi bir köylinin vardir söyleyecek sözü. Cin dedigın başkadır. Geceleri kırda bayırda dügun ettikleri, rastladıklarini kaçırdıklari, anlaşılmaz sesler çıkardıklarini söylerle 'ep. Ama buralarda cinlerden çok cadıdan korkarlar. Gördüklerinden değil more! Nasil Anadolu arzında görmesenız da ecinnidan çekinirsınız, buranın ahalisi de görmedıgi hâlde te bu cadılari var sayar." İshak bu güngörmüş adamın söylediklerinin tesirinde kalmıştı. "Sen gorkmaz mısın ya bunlardan?" diye soruverdi ansızın. Tahir hafifçe güldü: "Öm-

rüm geçmiştır yabanda begım. Ormanda kurt olur, domuz olur, çakal olur. Çok nadirdir bir defa buradan uzakta, Istrancalar'ın öte yanında ayı gördügım dahi oldi. Ben tek korkarim iki ayakli kurttan, onlarla da olmaz fazla işım..."

İshak Beg'in aklına hayli eskide kalmış haramilik zamanları düştü, obasıyla padişaha asi geldiği dönem. Dağlarda, kayalıklarda yatıp kalkıp, her tür insandan kaçtıkları seneleri hatırladı... İşte Tahir'in bu sözlerinde kendi geçmişini görmüştü bir anlığına. İki ayaklı kurt... Artık kendileri de bu cinstendi. Yerleşik düzenin insanlarıydılar. Yabanda gezenin düşman nazarıyla baktığı kimseler hâline gelmişlerdi. İshak Beg adamlarıyla ağaçlıkların arasında kaybolurlarken bunları düşünüyordu.

Avcılar Istrancalar'ın koruları içinde yol aldıkça kendilerini korkunç bir ıssızlığın tam orta yerinde buldular. Tepelerini kubbe misali saran yaprakların dalların arasından görünen gün ışığı, arada bir bulutların gelip geçmesiyle kesiliyordu. Böyle olunca orman hafif loş hâle bürünüyor, uzaklardaki kuytu köşeler avını yutmaya hazır canavar ağızlarını andırıyordu. Istranca karyesinden hayli uzaklaşmışlardı. Yabanın türlü çeşit otunun rayihası burunlarına vuruyordu. Kuşların cıvıltıları yüreklerine bir nebze ferahlık veriyordu.

Dereleri, tepeleri aşan atlılar Tahir'in ansızın el kol hareketi yapmasıyla duraksadılar. Atlarından ses çıkarmadan inip dizginlerini rastgele dallara bağladıktan sonra yay kirişlerini takıp oklarını hazır ettiler. Usulca Tahir'in ardına takılarak çalıların, ağaçların arasından geçtiler. Birbirlerini görebilecekleri uzaklıkta, her biri belli bir mesafeye kadar açılmıştı. Bir tek Tahir ile İshak Beg birbirlerine çok yakın denebilecek bir mesafede yürüyorlardı. Bir süre sonra Tahir'in işittiği dal çıtırtılarını o da duymaya başladı. Saf düzenindeki adamların en önünde gittiklerinden, İshak Beg ansızın elini kaldırınca her biri duraksadı. İlk İshak fark etmişti yaprakların ve dalların kıpırtısını. Nasipleri hemen ilerideki

muazzam çalının ardındaydı. Adamlar kıpırdamazken İshak ardında Tahir'le at hırsızı misali çıt ses çıkarmadan çalıyı dolandığında, ömrü hayatında görmediği ve bir daha da göremeyeceği bir manzarayla karşılaştı.

Tam karşılarında, çalının hemen gerisinde o güne dek rastlamadığı cinste bir ceylan vardı. Tepelerinden vuran gün ışığının tüylerini daha da parlattığı bu hayvan bembeyazdı. Hayvanı öteden gören sipahiler: "Cerene bak! Cerene bak!" diyerek beyaz ceylanı birbirlerine sessizce işaret edip duruyorlardı. İshak Beg besmele çekerek okunu yerleştirip yayı gereceği sırada Tahir'in yavaşça omzuna dokunduğunu hissetti. Dönüp baktığı zaman koca adamın tıpkı karşılarındaki ceylan misali betinin benzinin atmış olduğunu gördü. Tahir fısıldadı: "Begım. Ben senelerdır te bu daglarda gezerım, görmemişım böyle bir şey." İshak muzafferane sırıttı: "Ben de görmedim ya! Yüce dağ başına yağar da ezel ebed galkmaz gar gibi apak maşallah... Ak ceren!" İhtiyarın avcının yüzü endişeyle gölgelenmişti: "Öylesi degıl begım. Bırak rengını, bu surette 'ayvan görmedım buralarda. Ceren dersın sen, ceylan diye anlatandan işittım oni. Olmaz buralarda te böyle bir hayvan... Çıkmadi karşıma more!"

Tahir'in söyledikleri İshak'ı biraz rahatsız etti. Görülmemiş renkte bir ceylan tam karşısında duruyordu. Adamın dediklerine bakılırsa bu civarda hiç görülmeyen türden bir hayvandı. Sonradan anımsadı ki ceylanı o vakte kadar canlı olarak sadece Ayıntap* taraflarına yolu düştüğü zamanlarda görmüştü. Adana'dan ta Mardin'e kadar dağlarda dolaştıkları bilinirdi. Onun haricinde ancak derisini, boynuzlarını alınıp satılırken görmüştü. İshak'ı huzursuz eden biraz bu belirsizlik, biraz da adamın betinin benzinin solmasıydı: "Gorkuyon mu Tahir?" İhtiyar adam sanki hayvandan ziyade başka şeylerin sesini duyacağından çekinerek fısıltıyla karşılık verdi: "Korkarım elbet begım! Orman ortasında

* Antep (Gaziantep).

gezer mi böyle bir 'ayvan? Bu başkaca bir şeydır, dokunmayalım. Kısmetimize gelsın başka 'ayvan..." İshak'ın Türkmen damarı kabarmıştı. Adamlarının önünde kendisini korkak durumuna düşürmek istemiyordu. "Ben badişah ekmeği yiyip nankörlük ittiklerinden Allah'ın lanetleyivirdiği asi beylerden gorkmamışım. Ardım sıra goca İshak Beg bir garip cereni gördü de gorktu didirtmem!" diyerek yayını ağır ağır gerip nişan aldı. Ceylana fırlattığı ok hayvana saplanır saplanmaz acı bir feryat ormanda yankılanmaya başladı. Avcılar aniden peyda olan bu feryat karşısında hayli şaşırdı çünkü işittikleri feryat bir insana aitti.

Ceylan okun acısıyla koşturup kaçmak istediyse de birkaç adım attıktan sonra yere yıkıldı. Yarasından boşalan koyu renkteki kan beyaz tüylerine bulaşmış, köze dönmüş kömür misali kıpkırmızı parıldamaktaydı. En son: "Kıydılar bana!" diye hayvanın ağzından bir feryat daha işitilince bu acayip ana her biri tanık oldu. Bir anda, yıldırım düşmüş misali bir parıltı peyda olunca adamların gözleri kamaştı. Işık kaybolduğunda ceylanın leşinin hiç var olmamışçasına yattığı yerde durmadığını gördüler. Avcılar şaşkın şaşkın ceylanın kaybolduğu yeri seyrederken, birden ormanın üstüne örtü serilmişçesine ortalık karardı. İshak Beg yaptığının pişmanlığı içerisine düşmüşken Koca Bibi'nin ikazı bir anlığına zihninde yeniden canlandı. Tam karşılarındaki ağaca yıldırım düşüp gözleri ışığa boğulduğu zaman o da adamları gibi korkuyla yere çömeldi. O esnada tepelerinde sanki onları boğacakmış gibi yukarıdan aşağıya doğru eğilen dalların, yaprakların bolluğuna rağmen üstlerine başlarına sular damlamaya başladı. Yanmakta olan ağaçtan uzaklaştıklarında borana fırtınaya dönüşen yağmur damlaları avcıların tepesine düşmeye başladı. Damlalar sanki avcıları kamçılıyordu.

Atların başına döndüklerinde hayvanların çıldırmış vaziyette, oldukları yerde hoplayıp sıçradıklarını gördüler. Kişnemeleri gök gürültüsünü de yağmurun sesini de bastırıyordu adeta. Dizgin-

leri ellerine aldılar ancak üstlerine sıçrayıp binmeye cesaret edemeyerek sağa sola çekmeye başladılar. Biraz uzaklarda bir yere yine yıldırım düştüğü vakit, gümbürtüsü neredeyse kulaklarını sağır etti. Tahir, öfkeli gözlerle İshak Beg'e bakarak haykırdı: "Vardır burada bir magara. Sarpaç* karyesiyle Bulgarların karyesinin oralarda. Çamur deryasında yürütmez rahmet bizi! Can atalim tezden magaraya!"

Avcılar, İshak Beg'in hızlı hızlı kafasını sallamasının ardından, çaresizce hep birlikte Tahir'in peşine düştüler. Orman ve yağmur sanki her birini boğmak istiyordu. Balçığa dönmüş toprağa ve akıp giden çamur nehirlerine karşın, hayli zorlu bir yürüyüşün ardından bir ulu mağara ağzına varıp kendilerini kurtardılar. Mağaranın girişinde ateşler yakmaya çalışıp elbiselerini kurutmak için uğraşırlarken yağmurun bitmesi için dua ediyorlardı. Her birinin kalbinde beylerinin yaptığına karşı öfke, bir de akıbetlerine dair duydukları korku vardı. Yakabildikleri ateşin kızıl ışıltısında, mağaranın tepesinde uyuklamaya çabalayan, sağa sola sallanan yarasaların gölgeleri hayli ürkünç gölge oyunlarına neden oluyordu. Yarasaların kimisinin gözleri ve vahşi ağızları alevlerin şavkında sanki ışıldıyordu. Avcılar bir işle uğraşırlarken, her gök gürültüsünde kolların kavuşturup öylesine bekliyorlardı. İshak Beg dahi bir köşeye çökmüş, kollarını kavuşturmuş bekliyordu. Koca Bibi'den dinlemişlerdi hep, o da kendi bibilerinden ninelerinden dinlemişti ki gök gürlediğinde şeytan insanın koluna girmesin diye kollarını kavuşturur, bir köşeye çömelip beklerlerdi.

Tahir, İshak Beg'in yanına çöktü. Adamların duymasını istemiyormuş gibi kulağına fısıldadı: "Ben sana dedım begım. Zannederım ormanın perı kızçelerinden birine kıydın, ugradik gazaba..." İshak'ın gözlerindeki keder ihtiyar avcıyı ürküttü: "Peri gızıysa iyi... Ya ormanın sahıbıysa? Sen bilin mi ormanın sa-

* Sarpdere, Kırklareli.

hıbını? Goca bibim anlatırdı. Azim ormanların bekleyeni, sahıbı olurmuş. Su yanında eğleşen perilerden, dağ başlarında dolanan devlerden başgacadır dirdi. Gerçi ecinni de olurmuş. İnsan sesine öykenirlermiş, taklit iderlermiş. Bu boran, yağmur tufan olacak deel ya? Diner elbet. Biz de garyeye vasıl oluvırırız..." Tahir, karanlıklara gömülmüş korulara bakarak ağır ağır konuştu: "Biz vasıl oluruz da begım sen asıl mukayyet olasın kendıne. Bu ecınni takıminin ne edecegı bilinmez derler. İnsana olurlar musallat. Her neysa kara belaya ugradigımız muhakkak begım. Keşke vurmasaydın o hayvan suretli insan sesliyı..." İshak'ın Türkmen inadı korkusuna baskın geliyordu: "Gozün gordüğünden, gılıcın gestiğinden gorkulmaz. Benim bir okumla helâk olup gidenden niye sineyim de? Osmanlının ganadı altında goca tımar sahıbıyız böğüne böğün! Unutma bunu..." Tahir kafasını ağır ağır orman tarafından İshak'a doğru çevirdi: "Senın bu ormanlarda, Urumeli havalisinde görüp işittigın şeylerın bazısı Osmanlı'dan eskidir begım, sen da bunu hiç unutma."

Tam o sıralarda Istrancalar köyünde de çamur deryası evlerin arasında dolanmaya başlayınca, ahali çoluğunu çocuğunu sokaktan toplayıp eve kapanmıştı. Kasrın inşaatındaki ameleler, ustalar ve kalfalar da yağmurun patlak vermesiyle barakalarına, çadırlarına sığınmışlardı.

Gök gürültüsünün duvarları zangırdattığı, rüzgârın tahta kepenkler arasından esip insanı ürperttiği o hengâmede, köyün sokakları arasında ansızın tuhaf bir karaltı peyda oldu. Uzaktan görenler yolunu şaşırmış meçhul bir köylü olduğunu düşünürken, yabancının geçtiği sokaklardaki kepenklerden kafalarını çıkaranlar İshak Beg'in simasıyla karşı karşıya geldiler. Ava çıktığını bilenler maiyeti olmaksızın tek başına sakin sakin yürüyerek sırtındaki kukuletalı çuhaya sarınmış vaziyette geçip gitmesini garip karşılamıştı. Silüet olarak belli belirsiz beylerinin sokakta dolaştığını gören köylüler, mühim bir şey olmadığını düşünerek

birer birer kepenklerin, pencere köşklerinin ardından çekildiler. İshak Beg köşkünün bahçesine rüzgâr misali varıp kapıyı yumrukladı. Kapıyı açan hizmetlilere tek kelime etmeden, boynu eğik vaziyette hanımı Sahire'nin yattığı odaya yöneldi. Dışarıdan geldiği hâlde ayaklarında çamur izi olmayışına hizmetçiler bir hayli şaşırdı ancak taştan taşa atlayarak geldiğine hükmettiler. Neticede hepsi hizmetkârdı, emredileni yaparlardı. Beylerine itaat etmeleri belletildiğinden övse de sövse de ses çıkarmazlardı, bakar görmez gibi konağı çekip çevirir, ayakaltında fazla dolaşmazlardı. Asırların düzeni, töresi böyleydi. Onlar için oba beyiyken de tımar sahibi sipahinin hizmetkârıyken de değişen bir şey yoktu.

İshak Beg gelmeden hemen önce, Sahire ansızın rahatsızlanıp odasına çekilmişti. Bir anda ateşler içinde yanmaya başlamış, dinlenince geçeceğini düşünerek sere serpe döşeğe uzanmıştı. Kocasının hiç ses çıkarmadan kapıda belirmesi üzerine aniden doğrulup toparlanmaya çalıştı, bey töresi böyleydi. İshak hiçbir şey söylemeden yattığı döşeğin kenarına oturup seviyormuş gibi saçlarını, yüzünü okşamaya başladı. İfadesiz yüzünde ne sevdiğine ne de nefret ettiğine dair bir emare vardı. Sahire kocasının boş bakışları karşısında ürperdi. Öfkeyle de minnetle de baktığı olmuştu lakin böylesine durgun değildi. Şefkatle mi şehvetle mi dokunduğu dahi belirsizdi. Ansızın Sahire'nin soluğu kesildi, kendinden geçti. Yarı baygın döşeğe yığıldığı esnada kocasının soğuk ellerini hâlâ hissediyordu. İshak üstüne çullanırken bir yandan da soğuk dudakları Sahire'nin gerdanında dolaşıyordu. Kadın ilk başlarda üzerine çöken halsizliğe verdiyse de içten içe koynuna giren beyini sanki yabancı biri gibi varsayıyordu. Hep hoyrat davranmışsa da bu seferki dokunuşunda bir yabancının iz bilmezliğini sezinliyordu. Bağa destursuz giren acemi bostan hırsızının, yemişleri döke saça yemesi misali; İshak'ın boynunu dişlemesinde, memelerini sıkmasında, içliğini sıyırmasında öyle bir hâl vardı ki sanki ilk kez Sahire'yle sarmaş dolaştı. Kadın,

uzuvlarını vahşice sıkıştıran beyinin gözlerindeki ve yüzündeki ifadesizlikten ürkse de sesini çıkaramıyordu. İçten içe fark ediyordu ki saçlarına yüzünü süren, dudaklarını ısırırcasına öpen, kocasının çehresini taşısa da başka biriydi. Üzerinde sanki yirmi kişi varmışçasına hissettiği ağırlık nefesini kesmişti. Bağırmak istediyse de kâbustaymış gibi her seferinde ses namına daha da zayıf bir soluk koyuverebilmişti. Ebe kadınların doğum anlatırken bahsettikleri türden bir acıyı, belki daha da ağırını şimdiden yaşıyordu. Kasıklarında hissettiği ateşin harareti tüm vücudunu kasıp kavururken acısından bayılıp kaldı. Ne oldu, ne bitti hissetmedi.

Vakitsiz bastıran yağmur bıçak gibi kesildiğinde gün akşama dönmeye başlamıştı. İshak Beg'le avcılar mağaradan çıkıp köyün yolunu tutarak, kazasız belasız geri dönmüşlerdi. İshak Beg'in köye ikinci kez gelişine şaşıranlar oldu. Hanelerine geçen avcılara bu hâlin acayipliği sorulduğunda, İshak Beg'in kendi yanlarında olduğunu anlattılar. Avcılar da beyaz ceylan meselesini onlara aktardı. Avcılar da, onlarla konuşanlar da ziyadece şaşırdı ama ikisi de birbirine inanamadı. Avcılar İshak Beg'in köye kendilerinden evvel gelişine akıl sır erdirememişlerdi, karıları ve çocukları da beyin av boyunca yanlarında oluşuna. En acayibi İshak Beg'in köşkünde dolaşan lakırdılar oldu. Beylerini kapıda gören hizmetkârlar şaşkınlıktan küçük dillerini yutacaklardı. Beylerinin çamura bulanmış çizmeleri her birini hayrete düşürdü. Onların bu tuhaf bakışı İshak Beg'in dikkatini çektiyse de üstelemedi. Sahire'nin yattığı odaya çıktığında karısını yarı çıplak vaziyette, döşeğin üzerinde sere serpe baygın vaziyette buldu. Karısının bembeyaz kesildiğini görüp korkuyla yanına çökerek ellerini tuttuğunda, ölü misali buz kestiğini fark etti. Soluk alıyordu lakin ölüden farksızdı. Köyün ebe kadınını çağırttıkları esnada, İshak'ın aklına binbir türlü melanet geldi gitti. Hizmetkârlarına sabah evden çıkarken sapasağlam bıraktığı hanımının akıbetini

sorunca, kendisinden evvel köşke geldiğini öğrendi. Elin adamını köşke aldıklarını zannederek hizmetkârlarının üzerine yürüdü ancak köşke gelenin kendisi olduğunu yemin billah ederek, çamursuz çizmelere varıncaya kadar söylediklerinde duruldu. Karısının yanına çıkmıştı çamursuz çizmeleriyle güya. İshak Beg'in aklına Tahir'in sözleri ve ormanda vurduğu beyaz ceylan geldi, aklına düşünmek istemediği netameli fikirler üşüştü. Köşke çağırılan Ebe Kadın, Sahire'yi adeta diriltti. İshak Beg kadının yanında karısını sorguya çekiverdi. Bir tamam kendisinin geldiğini ancak boş boş baktığını, üzerine baygınlık çöktüğünü anlatınca yüreği sıkıştı. Aklına daha fena şeylerin gelmesine mani olarak hadiseyi üstelemedi. Bir-iki gece korkusundan gözüne doğru dürüst uyku girmedi.

İshak Beg ormanda yaşananları unutmaya fırsat bulamadan, birkaç hafta sonra karısının tuhaf davranmaya başlaması; ona yeniden ormanda dolanan ecinnileri düşündürttü. Sahire ya bütün gün ölü gibi yatıyor yahut ortalıkta boş boş gezinip acayip hareketlerde bulunuyordu. Hizmetkârlar onun uyur hâlini, dolaşmasına tercih ediyorlardı. Zira ya olduğu yerde saçlarını görünmez birine taratır da onunla söyleşir gibi kendi kendine konuşuyor yahut oturduğu yerde insanları veya duvarları seyrediyordu. Gözlerini ayırarak pür dikkat duvara bakması ayrı, delici bakışlarını insanların üzerine dikmesi ayrı ürkütücüydü. Bazen de havanın soğuğuna aldırmadan hamama inip soğuk suyla giyinik vaziyette yıkanıyordu. Bu yıkanma faslı nedeniyle, su kenarlarında eğleşir perilerin musallatı hizmetkârlar arasında konuşulmaya başlayınca, köyde yeni söylentiler alevlendi. Istrancalar'ın dağ köylerindeki büyücülerin ve büyü yaptıran köylülerin, nazar değdirenlerin bahsi kısa sürede beyaz ceylanın vurulması hikâyesine yerini bıraktı. İshak Beg'in attığı ok hanesine bu felaketi getirmişti, ahali hep bunu konuşuyordu. Kasrın inşaatında çalışan ameleler ise temeli kazarken buldukları kâfir padişahlığından kalma mer-

mer sandukanın neden olduğu uğursuzluğa bağlıyorlardı.

Bir gün, Sahire'nin mide bulantıları ve karın ağrısından şikayetçi olmasıyla Ebe Kadın yeniden köşke çağrıldı. Karısının hamile olduğunu öğrenen beyin sevinci kursağında kaldı. Ebe Kadın, sağlığının yerinde olduğunu söyleyerek onu teskine çalıştı ama cinli perili söylenceleri duyan İshak Beg üzerinde tesiri olmadı. İshak Beg dâhil ahali, Sahire hanımın hamileliğine pek uğursuz bir hadise nazarıyla bakıyorlardı. Aylar ayları kovalayıp Balkan soğukları ve kış bastırdığı esnada İshak daha fazla beklemeye dayanamadı. Hanımının karnındaki varlığın esrar perdesini aralayabilmek için sağa sola büyüden nazardan anlar ehil kimseleri sordu. Karyenin yarısı hatta Tahir dahi "Çingen Ebe" diye birinden bahsedince adamlarına onu getirtmelerini emretti.

Çingen Ebe ta Istrancalar'ın öte yanında, Sislioba Köyü tarafında otururdu. Ahali kendisinden çekindiğinden; köyün içinde değil, ormanın içinde, yüksekçe bir tepeden köye bakan kale harabesinde yaşayan, Rumeli ağzıyla konuşan bu kadın hayli namlıydı. Falcılıktan ziyade çoluğuna çocuğuna cinlerin yahut perilerin musallat olduğu kimseler, define ararken çarpılanlar, besmelesiz, destursuz su dökerken ağzı yüzü kayanlar kapısını aşındırırdı. İshak Beg'in dört adamı, Tahir'in kılavuzluğunda, kar kış demeden Sislioba'nın yolunu tutmuş, sırtı iki büklüm ihtiyar kadının önüne bir ufak kese dolusu altın bırakmışlardı. İhtiyar kadının gözleri tıpkı köşkte insanlara dik dik bakan Sahire hanımın gözlerine benziyordu. Kale harabesinin içindeki derme çatma kulübenin loşluğunda, mangaldaki közlerin kızıllığında bir acayip görünen Çingen Ebe, Tahir dâhil hepsinin yüreğine ürküntü salmıştı.

Bakıcı kadın, at sırtında adamlarla birlikte köşke vardığında evvela karnını doyurup istirahat etmek istedi. Üç gece boyunca kaldığı odaya kimsenin girmemesini tembihledikten sonra köşkün içine yerleşti. Odasından çıt ses çıkarmadan üç gün dışarıya

uğramadı. Cesaret edebilip kulaklarını kapıya dayayan hizmetkârlar, insanın sinirini bozan anlamsız mırıldanmalardan başka bir şey duymadılar. Çingen Ebe odadan çıkar çıkmaz Sahire'yi görmek istedi. Sahire'nin döşeğinin yanına çömelip, karnını kirli tırnaklı elleriyle yokladıktan sonra İshak Beg'i çağırttı. Yanına oturmasını söylediği beyin sol elini avucuna aldı. Bir elini Sahire'nin göbeğine koymuştu, öbür eliyle de İshak'ın sol elini açık vaziyette tutmuş, her göze görünmez şekillere bakıyordu. Bir süre gözlerini kapatıp kendi kendine mırıldandıktan sonra bir anda faltaşı gibi açılmış gözleriyle beye bakarak konuşmaya başladı: "Soyunda vardır intizar.* Yakın vakitte cin taifesinden birilerine etmişsin fenalık. Ugramışlar karına. Karnındakiler senin imış lakin almış birini öbürüni lekelemış. Kanı, soyu bir senden, bir cinden gelir. Kızçe olani cinler âlemine almış götürmüştür. Erkek olani kalmıştır karında. Sapa sağlamdır. Lakin cin soyu da taşır. Senın ormanda kıydıgın ecinninın var imış bir azametlı yakını. Almış intikam!"

Öfkesi, sanki İshak Beg'in ciğerlerinden taştı da burnundan soludu. Gözünü kan bürümüş, cenk meydanlarında dahi böylesine heyheylenmemişti. Namus meselesi zihninde dönüp durmaya başlamıştı. Bir an gelenin cin değil de insan olduğunu düşündü. Öyle ya. Aşığını gizlemek için cinlerden gebe kaldığını söyleyen gelinlerin lakırdısını duymamış değildi. Hizmetkârlarının yeminler ederek anlattıkları kulağında yeniden çınladı. Çamursuz çizmeler bahsi yüreğine belli belirsiz ürperti salsa da namus başka şeydi. Ecinninin ettiğini sineye çekse bile, insanların söyleyeceklerini, arkasından konuşacaklarını, gizlice gülerek anlatacaklarını düşündükçe sinirinden yumruklarını sıkıyor, tırnaklarını avuçlarına batırıyordu. Çocukluğundaki kanlı bir hadiseyi hatırladı. Obalarındaki demircinin karısı hakkında tuhaf şayialar çıkmıştı. Obanın kadınlarının çamaşır yıkarken gizli gizli kıkırdayarak fısıldaştıkları, erkeklerin demirci geçip giderken

* Nazar.

arkasından parmağıyla işaret edip öfkeli bakışlarla söylenmeleri hâlâ hatırındaydı. Adam bir gün karısını pazar yerine gitme bahanesiyle obadan çıkarıp götürmüştü. Aynı gün, pazara inenler kadını yol kenarında doğranmış vaziyette bulmuşlardı. Demircinin parçalanmış cesedini ise başkaca bir yolda bir-iki gün sonra bir uçurum dibinde bulmuşlardı. "Namusunu temizlemiş" diye gururlanarak anlatmalarını anımsıyordu. Adamın uçurumlarda, dağ başında; alıcı kuşlara, çakallara yem olup giden hayatını kimse konuşmamıştı. İshak, o fısıltıların insanı nasıl delirttiğini daha o yaşta öğrenmişti. Bu fısıltılar göze görünmeyen ancak her daim kudretli töreden alırdı rüzgârını ve kesilmezdi. Asırların töresi, düzeni böyleydi.

Ancak, İshak'ın gizliden gizliye, ta o yaşlardan hazzetmediği hususlar da vardı. Zaten koşarcasına obayı bırakıp köye yerleşmesi, ailesini kondurması bundandı biraz da. Karısı Sahire'ye baktı. Ona nasıl kıyacaktı? Hem Sahire'nin günahı neydi? Ecinni kandırıp süzülmemiş miydi koynuna? Lekelese dahi karnındaki kendi dölü değil miydi? İshak o an törenin kendisi olduğunu anımsadı. Yerleşik de olsalar hâlâ beydi. Anasının üzerine yürüyüp kükreyen babasını anımsadı. Töreyi icra etmekse mesele icra edecekti. Fısıltıları kesmesi kâfiydi. İshak Beg sapa sağlam bir erkek evladı olacağını düşünerek avunmaya çalıştı, Sahire'yle ilgili öfkesini bastırdı. Cinler âlemine götürülen kızını ise daha bu bahsi duyduğu vakit kendi içine gömmüştü. El âlemin ağzı çıkın olmadığından büzmek nâmümkün idi ancak karanlığın da şahidi olmazdı. Kadına yüklü bahşiş vererek köyüne geri gönderirken, yanına refakatçi gönderdiği adamlarına; bir ıssızda kadını öldürüp kuytuya terk etmelerini emretmişti. Ev ahalisine "nazar" diyerek, Sahire'nin rahatsızlığı meselesini geçiştirdi. İhtiyar falcının cesedini kurtlar kemirirken, törenin fısıltıları zuhur edememişti. İshak, vaktini kasrın inşasına hasredip, beyliğini sürdürecek oğlunun gelişini beklemeye koyuldu. Sahire'ye kıyamadıysa

da kendince hiç affedemedi. Köşkteyken ayrı odada yatıyor, hanımının hamileliğini bahane edip rahatsız etmek istemediğini söylüyordu. Sık sık diğer arazilerin beylerine, ağalarına, tımar sahiplerine, varlıklı mandıracılara konuk oluyordu. Çakırla birlikte ahaliyle düşe kalka rakijaya da alışmıştı. Canı Sahire'yi özledikçe, bağda bahçede kurdukları sinilerin dibinde oynattıkları Bulgar ve Urum çengilerinin koynunda avutuyordu kendini.

Kış geldiği gibi gitti. Bahar vakti erişti, sonra havalar bir hayli ısındı. 1077 senesinde Muharrem'in on yedisinde,* bir akşam, tıpkı aylar öncesinde olduğu gibi ansızın bir fırtına patlak verdi. Sabahtan tepelerine çöreklenen kara bulutlardan ve fırtınadan korkan ahali yine evine barkına kapandı. Tam o esnada Sahire'nin doğum sancıları tutmaya başladı. Ebe Kadın ve köyden başka kadınlar Sahire'nin başına toplandığı esnada İshak Beg sevincinden inşası bitmek üzere olan kasırda bir içki sofrası kurdu. Çakır ve rakija testilerden dolup boşalır naralar patlarken, gök gürültüsüne rağmen Sahire hanımın acı çığlıkları neredeyse köyün ta diğer ucundan işitiliyordu. Köyün üstüne bir acayip hava çökmüştü. Atlar ve katırlar oldukları yerde huzursuzca tepiniyor, tavuklarla horozlar kümeslerine sansar girmişçesine ortalığı bağırtıya boğuyorlardı. Kasırda yiyip içen hovarda takımı dışarıdaki kıyamete aldırmıyordu. Geceye doğru kasra haber geldi. Kendisine sağlıklı, nur topu gibi bir oğul veren Sahire'nin öldüğünü söylediler. Sahire'nin acısı yüreğini sızlattıysa da "delisi olan her gün ölüsü olan bir gün ağlar" kavlinden oracıkta içine attı. Oğlunun, beyliğinin teminatının doğuşunun sevinci acısına galip geldi. "Hırslı olsun, bey olsun" diye âdet olmadığı hâlde adını "Abdülharis" koydu. Mecliste bulunanlardan biri: "O şeytanın isimlerindendir, konulmaz" diyecek olduysa da beyden çekinerek sustu. Hep birlikte yağmura, kıyamete aldırmadan köşke, müstakbel beylerini görmeye gittiler.

* 19 Temmuz 1666.

4

Apartmanın karanlığı içerisinde bir anda Asil'in üstüne sıçrayıp boynuna sarılan genç kadın adamın sendelemesine neden oldu. Sitem dolu bir sesle kızı azarladı: "Güldem senin burada ne işin var?" Elinde tuttuğu portatif pilli lambanın ışığında; kızın uzun, kahverengi saç bukleleri ve yağmur damlaları parıldadı. Elindeki mini şemsiyeden sular damlamaya devam ediyordu. Asil'in hafif kızgın sesi, Güldem'i rahatsız etmişti. Genç kadının kahverengi gözleri ifadesizleşti. Parmak uçlarında yükselerek sarıldığı Asil'den ağır ağır uzaklaşırken durgun bir ifadeyle baktı. "Neden? Başka birini mi bekliyordun?" diye sordu. Asil, işitmeyi ummadığı böyle bir soruyla karşı karşıya kalınca istem dışı kontrolünü yitirerek sertçe: "Hayır, kimseyi beklemiyordum!" dedi.

Güldem: "Beni gördüğüne sevinmemiş gibisin..." diyerek bir anda kollarını boynundan çekip sıkkın bir tavırla içeriye yürüdü. Çamurlu botlarını halıya vura vura yürüyerek diğer odalara bakmaya başladı. Asil içinden kendi kendine küfrederek kapıyı çarpıp, halının üzerindeki çamurlara tepki veremeden Güldem'in peşinden koşturdu. Kız ayaklarını yere vura vura hızla odalara girip çıkıyordu. En son çalışma odasının girişinde ansızın durdu. Ağzından belli belirsiz: "Neyse..." kelimesinin çıktığını işitti Asil. Sevgilisinin bir anda sönen öfkesinin kaynağını az çok anlayabilmişti.

Güldem, Asil'in yüzüne bile bakmadan kapının oraya gide-

rek botlarını çıkardı. Bağcıklarına asılırken sinirinin geçmediğini Asil anlayabiliyordu ama üstelemeyerek ses etmedi. Genç kadın çalışma odasına hışımla girerken, adam onun burnundan öfkeyle solumasını fark etmişti. Odadaki ikili koltuğa kendini fırlatan Güldem burnundan solumaya devam ediyordu: "Sana sürpriz yapmak istemiştim ama görüyorum ki hata yapmışım!" Odaya giren Asil, şaşkınlıkla karşılık verdi: "Ben onu mu demek istedim? Anahtarın yok muydu? Sürprizini yine yapabilirdin..." Asil bir şeyi daha fark etmişti. Bütün odalara girip çıkmasına kapıdaki soğuk tavrı neden olmuştu, muhtemelen içeride başka bir kadın olduğunu düşünmüştü. Bunu daha önce akıl edemeyişine hayıflandı. Birkaç yılı bulan ilişkisine karşın sevgililik müessesesinin davranış kodlarına hayli yabancıydı. Tek bildiği bu incelikli hatayı düzeltmesi gerektiğiydi.

Adam yanına oturur oturmaz, Güldem sert bir şekilde kalkıp yağmur damlalarının süzüldüğü pencerenin önüne yürüdü. Sırtını odaya dönmüştü ancak hâlen öfkeyle soluyup durduğunu Asil hissedebiliyordu. Bir şey söylese yahut omzuna dokunsa aniden parlayacağını biliyordu, o yüzden bir süre sustu. Pilli radyodan yükselen cızırtı ve cama vuran damlalar tuhaf bir melodi oluşturuyordu. Asil, karanlığa rağmen sevgilisinin silüetini az çok seçebiliyordu. Kollarını kavuşturmuş dışarıya bakan kızın öfkesinin geçmediğini hissediyordu. Sakinleşmesi için elindeki lambayı masaya bırakıp geri çekildiğinde Güldem'in loş ışıktaki görüntüsü hayli hoşuna gitti. Sessizce yanına yaklaşarak soluk alıp verişini dinledi. Kız varlığını hissetse de hiç kıpırdamadan sordu: "Niye bana sarılmadın?"

Asil hazırlıksız yakalanmıştı ama kızın da kendisi gibi hazırlıksız olduğunu fark etti. Evde başka bir kadın bulabileceğine emin bir şekilde öfkeye kapılmış, şüphesi boş çıkınca ne söyleyeceğini bilememişti. Bunun için kıvranıyordu. Kadın erkek ilişkilerinin girift bürokrasisini anlama konusunda oldu olası

üşenen Asil, bu sıkıcı vaziyetten kurtulmak adına aklına ilk geleni söyledi: "Sürpriz yapabileceğini tahmin etmedim." Güldem aniden arkasına döndüğünde Asil, kızın öfkeli bakışlarıyla yüz yüze geldi. Kız burnundan soluyarak hışımla sordu: "Unuttun değil mi?" Adam bunu hiç beklemiyordu: "Neyi unuttum aşkım? Yıl dönümümüze bir ay var!" Güldem sesi sinirden titriyordu : "Unutmuşsun işte!" diye fısıldadı. Tekrar pencereye dönüp kollarını hızlıca kavuşturdu: "Akşama buluşma ayarladığını düşünmüştüm, o yüzden sana sürpriz yapmak istedim. Bugün için... Ama görüyorum ki sen hatırlamıyorsun bile."

Ansızın şavkıyan yıldırım Asil'in zihninde bir anıyı aydınlattı. İkili koltuğun bir köşesine oturup sol tarafa doğru kayarak sakince karşılık verdi: "Bugün hatırlamamış olabilirim ama o günü hiç unutmadım. Yağmur yağıyordu bugünkü gibi. Üç yıl önceydi. Akşama sınav koymuşlardı. İlk sen gelmiştin, bir de iki-üç kişi daha vardı sınıfta. Saçların ıslaktı. Daha önce bölümde denk geliyorduk ama uzaktan görüyorduk birbirimizi. İlk defa o gün göz göze geldik. Ben sınavın yapılacağı sınıfı sormaya geldiğimde... Üstünde kapüşonlu gri bir sweatshirt vardı. Saçların yine de ıslanmıştı. Okumaya çalıştığın mürekkebi dağılmış notların üzerinden gözlerini kaldırdın..." Aslında kız haklıydı, ilk karşılaştıkları günün yıl dönümüydü ve unutmuştu. Ancak sevgilisini öfkelendiren şey haksız çıkmasıydı. Anlayamasa da içten içe hissediyordu, haksız yere peyda olan öfkesine gerekçe arıyordu.

Güldem kafasını ona çevirdiğinde, lambanın loşluğunda yanaklarından süzülen yaşların pırıltısını gördü Asil. Kahverengi gözleri şimdi sevinçten parlıyordu. "Hatırlıyorsun!" diyerek bir anda Asil'in boş bıraktığı yere atılıp yeniden sevgilisinin boynuna sarıldı. Fakat şimdi de o kıpırdamadan öylesine duruyordu. Güldem afallamış gibi kafasını kaldırıp bir anlığına bakakaldı. Sonra gülümseyerek daha fazla sokulup başını sevgilisinin omzuna yattı. Asil bir an duraksadıktan sonra yavaşça sarıldı Gül-

dem'e. Başını başına yasladıktan sonra gözlerini kapadı. Saçlarını okşarken yuvarlak yüzünü, ucu yuvarlak burnunu hayalinde canlandırmaya çalıştı. Modern ilişkilerin bürokrasisi ne kadar sıkıcı olursa olsun aşk güzeldi.

Tam o esnada, radyodaki cızırtı yerini yeni başlayan bir şarkıya bırakmıştı. Teoman'dan Kardelen çalıyordu. Asil, Güldem'le aynı anda: "Şarkımız!" deyince bir an birbirlerine bakıp duraksadılar. Sakince güldüler. Birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı. Karanlığa karşın, lambanın kör ışığında sanki ruhlarının ta derinlerini görebiliyorlardı. Dudakları temas ettiği anda gözleri kapandı. Birbirlerinin sıcaklıklarından başka hiçbir şey duyumsamıyorlardı. Bir tek Asil'in burnuna Güldem'in ıslak saçlarının kokusu vuruyordu. Camlara çarpan yağmur damlalarının sesiyle birleşen bu koku karşısında mest olmuştu. Gayri ihtiyarî bir eliyle Güldem'in saçlarına dokunarak parmak uçlarıyla okşadı.

Genç kadın yavaşça geri çekilip gözlerini kırpıştırarak sevdiğine baktı. Sesinde huzur vardı: "Sadece bir ay sonrası için bir hatırlatma... Ama hiçbir zaman unutmayacağını biliyorum."

"Seninle ilk buluştuğumuz gün denk gelmiştik yine bu şarkıya..." dedi Asil, Kardelen'i kastederek.

Güldem: "O zaman da böyle sarmaş dolaştık. İlk günlerimizdeki gibiyiz. Hep böyle kaldık sanki. O gün ne vardı üzerimde hatırlıyor musun?" diye sordu.

Biraz düşündü ancak hemen aklına geldi: "Eteği uzunca, mavi, ince bir hırkan vardı. Bir de aynı renk ama daha açık tonunda beren vardı."

"Bereyi ben unutmuştum sen iyi hatırlıyorsun..." dedi gülümseyerek.

"Bunlar hep mikro tarih! Tarihçi olmanın avantajları..." diye cümleye başlayan Asil, Güldem'in bakışlarının hemen değiştiğini fark edince gülümsedi: "Sen olmasan hayatta hatırlamazdım!" deyiverdi.

Bir süre susup şarkıyı dinlediler. Genç kadın ansızın sordu: "O gün hangi filme gittiğimizi hatırlıyor musun?"

Adam kafasını sallayarak cevap verdi: "Sleepy Hollow. 22 Nisan 2000. Cumartesi günü. Hava serindi. Okuldaki merhabalaşmalarımızdan sonra ilk kez dışarıda buluşuyorduk. Prestij'de izlemiştik filmi. Korku filmlerini sevdiğin için ve o ara o filme denk geldiğimizden gitmiştik. Sinemanın arkasındaki çıkışta, film arası verdiklerinde sigara içerken, filmi çok beğendiğini söylemiştin. Gözlerin yine böyle parlıyordu. Film bitince konuşa konuşa çarşıya kadar yürümüştük ama yarı yolda vazgeçip Cafe Simena'ya girmiştik. Sonra... Sonra ellerini tutarken bu şarkı çalıyordu. Evinize kadar el ele yürüdüğümüzü hatırlıyorum. Neler söyledim, neler duydum hatırlayamıyorum gerisini. Ama çok mutluydum."

"O gün hiç uyuyamamıştım. Biletlerimizi hâlâ saklıyorum..." dedi Güldem iç gıdıklayıcı bir kıkırdamayla. Asil büyülü bir çekime kapıldığını hissederek genç kadını öpmeye başladı yeniden. Bu sefer parmak uçları saçlarını teğet geçip kızın vücudunda dolaşmaya başladı. Güldem ansızın geri çekilerek ayağa kalktı: "Yavaş ol bakalım. Önce sürpriz!" Ansızın gök gürleyince bir anlığına dışarı baktı. Hava iyiden iyiye kararmıştı. "Mumlar duruyor mu? Şarap vardı bir de galiba? Kemal abiden aldığımız hani?" diye sordu.

Asil içten içe hevesinin kursağında kaldığını hissetse de sesli olarak dile getirmeksizin oturduğu yerde doğruldu: "Duruyorlar. O geçen aldığım peynir de var. Peynir de şarap gibi köyden. Bizim Kemal abi aşağı mahallede apartmanların ücrasındaki bakkalına getirtiyor arada."

Güldem, portatif lambayı yanına alıp odadan konuşarak çıktı: "Ben küçükken Mavi Kasap'ı işletirdi, hatırlarsın mutlaka. Babasının yeriydi sanırım. Ben de tanıyorum. Neyse... Mumlar çekmecede olacaktı." Sevgilisi odadan süzülerek gözden yiterken,

bir an için gözlerini yumdu. Aklına durup durup Abdülharis ve Karçarlu isimleri geliyordu. Sanki bir yerde daha denk gelmişti bu isimlere. Ya ötekine, ya diğerine... Kapalı gözlerine aniden ışık çarpınca gözlerini açtı. Güldem bakırdan işlemeli bir tepsiyle odaya girmişti. Tepsinin bir ucunda yarısı dolu şarap şişesi, iki şarap kadehi ve köy peyniri dilimlenmiş orta boy bir tabak, diğer ucunda ise gümüş işlemeli bir üçlü şamdan duruyordu. Üç adet kırmızı mum şamdanın üzerinde yanmaktaydı.

Asil kaşlarını çatıp: "Hadi tepsi neyse Mardin'den almışlardı bizimkiler ama şamdanı nereden buldun?" dedi ikili koltuğun kenarında duran sehpayı tam önlerine koyduğunda. Genç kadın tepsiyi masaya bırakmak üzere eğildiği esnada elini muzırca kalçasına attı. Güldem tebessümle, istemsizce: "Önce şarap!" diyerek ikaz etti. Tepsiyi masaya bırakıp Asil'in yanına geçerken yine iç gıdıklayıcı bir tonda kikirdedi: "Başka şamdan yoktu ne yapayım? Müze gibi doldurmuşsun evi. Hangisi aile hatırası hangisi normal eşya nereden bilebilirim ki?"

Asil şarabı kadehlere doldururken: "Annem görse basmıştı kalayı. Paşa dedenin annesinden kaldılar, kimlerden gelip geçtiler falan..." diye söylendi alaycı bir ifadeyle.

Güldem yine muzip bir gülümsemeyle karşılık verdi: "Bence annen görse hoşuna giderdi. Elde tepsi, koskoca Naciye hanımın oğluna şarap sunuyorum. Derebeyinin cariyesi zannedip sevinirdi..."

"Derebeyi mi? O da nereden çıktı?" diye sordu Asil şaraptan bir yudum alırken. Kadehteki şarabı koklayan Güldem: "Sizin aile öyleymiş ya..." diye karşılık verdi.

"Derebeyi dediğin Balkanın dağında tepesinde olur. Ona da olsa olsa âyan derler. Bizimkiler paşa ailesi ama âyanlardan değiller. En azından büyük büyük dedemiz Babadağlı Cezmi Ağa hariç. Onun zamanında Edirne'ye yerleşmişiz. En küçük oğlu burada, çarşıda mücevhercilere çırak olmuş, sonra saraya dek

girmiş de Cevhercizade olup çıkmışız işte. Bir torunu da paşa olmuş kendisi gibi. Padişahları görmüş aile. Şimdi şehirde bilene rastlarsan şanslı say kendini!" dedi Asil.

Güldem muzip bir sırıtmayla sordu: "Annenden bahsedince aklıma geldi de bizi bu hâlde görse ne derdi..."

Asil kafasını salladı: "Karşı olduğu bir şey. Evlenmeden önce bir erkekle bir kadının bu şekilde samimiyeti... Zaten seni biraz zor kabullenmesi de bundan. Seni bir kere bizde gördüğünde az söylenmemişti 'Bekâr adamın evinde kızcağızın ne işi var, ailemizin adı çıkacak' diye!"

Güldem şaraptan bir yudum içti: "Annene göre hâlâ padişahlarla muhabbeti sürdürüyor sizin aile." Asil yine kafasını sallarken savunma ihtiyacı hissetti: "O biraz fazla sahipleniyor o kadar. Aslında aileye gelin gelmiş, aileden değil ama aidiyet hissediyor. İnsanımız asaletten hoşlanıyor işte. Dedesi ağa mı paşa mı diye arşive bakmamı isteyenlere hâlâ ara sıra rastlıyorum."

Kadehinden bir yudum daha alan Güldem, mum ışığının parıltısında duvarda asılı eşyalara tek tek baktı. Hafifçe gülümsedi: "Sen takıntılı değilsin sanki. Şu duvara bak. Sanki eski devirlerde gibiyiz. Şarap içiyoruz. Mumlar yanıyor. Eski resimler, madalyalar, kılıçlar asılı duvarda. Sana şarap sundum..."

Asil de gülümsedi: "İnsan eski alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçemiyor. Birkaç nesil öncesine kadar tebaaydık neticede. Annemde biraz eski zamanların takıntısı var. Babam onunla evlendiğinde babaannem karşı çıkmış. 'Akif bu kapıdan çıkarsan bir daha gelemeyesin!' diye beddua bile etmiş. Ben doğana dek küs kalmışlar hatta. O yüzden hep bu ailenin bir parçası gibi hissetmeye zorlamış kendini sanırım."

Güldem sevgilisine sokuldu: "Benim gibi. Empati kurmasını bekliyor insan ama anlayabiliyorum. Bu kadar kolayca evlenecek olmamızı kabullenemiyor. Kendisiyle kıyaslıyor. Sosyal statü konusunda düşündükleri hayli yanlış. Benim ailem de varlıklı ne-

ticede. Ama bu benim umurumda değil. Senle tanışmasaydım okulu burada okumak zorunda kaldığım için üniversiteyi bırakır, bir başka varlıklı aileye gelin giderdim muhtemelen. Kadınların etrafı hep aynı engellerle sarılı baksana."

"Babaannemin anlattıklarını hayal meyal hatırlıyorum. İnsanlar zihniyetlerini kolay kolay terk edemiyor. Kadının durumu sıkıntılı. Ama biz bunları aşacağız. O sana nihayet alışacaktır." Asil bunları söylerken Güldem'in elini tutuyordu.

Genç kadın sitemle gözlerini kıstı: "Zor alışır. Beni istemeye geldiğinizde yüzünün hâlini hâlâ hatırlıyorum. Sanki zorla başka bir yaşama, daha düşük kalitede yaşamaya zorlanmış gibi bakıyordu. Çok komik geliyor. Bizimkilerin servetini mi yeterli bulmadı acaba diye düşünmüyor değilim. Yeşilçam zamanında kalmadı mı böyle şeyler?"

Asil, köy peynirinden bir parça alıp, çiğneyip yuttuktan sonra cevap verdi: "Mesele zenginlik fakirlik değil Güldem. Eski olup olmamanız. Annem aile meselesine biraz takıntılı."

Güldem kahkaha attı: "Ya aşkım kusura bakma da Ruhsar dizisindeki Mazhar'ı evlendirmeye çalışan Menkıbe Hanım gibi... O da soyumuz saraya dayanıyor diyordu ya hep!"

Asil de güldü. Bahsi geçen karakteri canlandıran oyuncu Göksel Kortay'ın çehresini anımsadı: "Öyle bir dizi karakteri vardı değil mi? Eh. Biraz andırıyor ama durum daha farklı. Yaşar Kemal'in *Demirciler Çarşısı Cinayeti*'yle *Yusufçuk Yusuf* romanlarını okumuş muydun?"

Güldem kafasını "evet" anlamında salladı: "Lisede okuma kulübümüz vardı. *Binboğalar Destanı*'nı, İnce Memed'leri de okumuştum."

Asil şarabından bir yudum aldı: "Oradaki eski-yeni çatışmasını düşün. Çukurova'nın beyleriyle yeni türeyen zenginlerin çatışmasını... Annem eski aileyi temsil ediyor. Senin ailense yeniyi. Annem tafsilatını bilmiyor ama ailenin eskiliğini kabulü yetiyor.

Siz yeni eşrafsınız ona göre. Aniden ortaya çıkıp zenginlikle saygınlık kazananlar. Öyle görüyor. Kendisini de öyle görmüşler ki onun ailesi varlıklı bile değilmiş. O detaylarını bilmese de bir hisse sarılmış durumda." Güldem sorar gibi bakınca onun sormasını beklemeden şarabından bir yudum daha alıp konuşmasını sürdürdü: "Ben aile bağlantılarımı daha öğrenciyken araştırmıştım. Tahrirler üzerinde çalıştığımdan birçok ailenin soy bağlantısını gördüm. Annemin karşılaştırmasına göre senin dedelerin muhtemelen Anadolu'da falanca sipahinin emrinde çalışan reayadan biriyken, benim dedelerim sarayda paşalarla konuşuyor olmalı. Bildiğim kadarıyla 80'lerde memur olarak ailen buraya Anadolu'dan geldi ve buraya yerleştiniz. İşte annem bunu bilmese de hissediyor. İçinde yetişmese de bu aile içinde geçirdiği seneler onu dönüştürmüş. Eskiden daha fazla müdahaleciydi bu konuda. Arkadaşlarım bile hep buranın eski ailelerindendi kimlerle görüştüğüme bile karışırdı. Sen Sırrızadelerden veya Haznedaroğullarından falan olsan muhtemelen daha lisedeyken tanışırdık. Ben bu tür şeylere hoş birer hatıra gözüyle bakıyorum. Annem hâlâ var olduğunu zannediyor. Tüm mesele bu..."

Güldem kaşlarını çattı: "Edirne'nin feodal yapısındaki değişiminin faturası bize mi kesiliyor yani?"

Asil, Güldem'in omzuna kolunu atarken gülümsedi: "Bir bakıma ama annem dışında sorun edecek kimse yok."

Genç kadın damlalarla buğulanmış camdan az çok görünen şehri gösterdi: "Edirne'nin eski hâlini hatırlıyorum. Kendi hâlinde bir sınır şehriydi. Büyümeye başlıyor şimdiden. Zaman yavaş aksa da değişiyor. Değişecek. Yarın bambaşka bir Edirne olacak. Biz beğenmesek de, karşı çıksak da... Seninle ilk buluştuğumuz yerler kapanacak belki. Hatta dolaştığımız boş tepelerde binalar yükselecek. Bu sakinliği sevdiğimi her fark edişimde bunu düşünüp endişeye kapılıyorum. Ama sonra kendimi avutuyorum. Belki annen bana alışacak. Belki alışmayacak. Ama her şey değişecek..."

Asil, kızın başını göğsüne yaslayınca Güldem bardağı tepsiye bırakıp sevgilisine sarıldı. Şarabından bir yudum aldıktan sonra bardağını onun bardağının yanına bırakan Asil saçlarını okşamaya başladı usulca: "Biz değiştireceğiz. Birlikte..."

Ansızın düşen yıldırımın gümbürtüsü pencereleri zangırdatırken, Asil bir an için irkildi. Güldem ona biraz daha sıkı sarılarak: "Ben yanındayım..." diye fısıldadı. Pencereden yansıyan ışıltılara yan yan bakarken, yağmurun şiddetini arttırdığını fark etti. Yağmur damlaları camları kırbaçlıyordu. Asil sevgilisinin saç bukleleriyle oynuyordu.

"Eski eşyalarla dolu bir ev ve gök gürlüyor. Tıpkı..." dedi birden Güldem. Odanın içini gün ışığı misali aydınlatan iki saniyelik bir aydınlığın ardından, kulakları sağır edebilecek raddede bir gök gürültüsü camları titretince cümlesi yarıda kesildi. Asil'le Güldem birbirlerine sımsıkı sarılarak bir an için nefeslerini tuttular. Güldem cümlesini tamamladı: "Tıpkı korku filmlerindeki gibi aşkım..."

Asil sevgilisinin yanağını okşadı: "Sen gelmeden önce ben de tam korku filmlerinde geçen acayip şeyler üzerinde düşünüyordum. Zaten ondan öyle tepki verdim sana kapıyı açınca..."

Güldem başını kaldırıp tek kaşı havada karşılık verdi: "Korkulu şeylere sen ne zaman merak sardın?"

Asil'in yüzü düştü: "Merak değil de... Aklıma geldi. Şu tuhaf ölüm olayları. Yazın, Yıldırım Mezarlığı'nda kaybolan çocuklar. Beyazlı kadın. Sonra Ayşin'in cenazesi. Kardeşinin hemen ardından o da ölmüştü. Cenazede Edirne'de konuşulan batıl inanç muhabbetleri falan dönmüştü aramızda. Sen geldiğin esnada onları düşündüğümden ürktüm biraz."

Güldem her ne kadar ölmüş olsa da başka bir kadının ismini böylesine duymaktan hoşlanmadı. İstemsizce sitem etti: "Ayşin neden geldi aklına?"

Asil, sevgilisinin rahatsız olduğunu hissetmişti: "Hiç. Korkulu muhabbetler düşününce onun cenazesinden sonra bir kahve-

hanede Ercan'la birlikte bu mevzuları konuşmuştuk. Şehirde ne kadar çok ölüm var, neden korkutucu..."

Güldem ansızın sözünü kesti: "Tamam tamam, açıklamana gerek yok..."

"Bizim Edirne'de acayip hikâyeler hep dolanır. Define meraklıları cin falan gördüklerini söylerler. Tam onları düşünüyordum. Bir de Balkan Savaşı var..." deyiverdi Asil.

Güldem başını şaşırmış bir şekilde kaldırdı: "Balkan Savaşı mı? Ne alakası var aşkım?"

Asil: "Yüz yıl önceye bakarsan tabii..." diye cümleye başlayınca Güldem gülümseyip: "Doksan bir!" diyerek düzeltti. Asil gülümsedi. Sonra da şehri göstererek anlatmaya başladı: "Doksan sene veya yüz sene. Şehir Balkan Savaşı'nın yıkımını üzerinden on yıllar sonra ancak atabilmiş. Şehirde hâlâ dedesinden babasından dinlediği Balkan göçü hatıralarını hafızasında tutanlar var. Bu şehir çok ölüm görmüş. Çoğu mezarlık arazisine de yakın zamanda apartmanlar yapıldığından, insanlar sürekli tuhaf söylenceler çıkarıyorlar. İşte tüm bunları düşünüyordum."

Güldem sırıttı: "Bir de bana dersin 'Nasıl korku izleyebiliyorsun' diye. Sen bunları mı düşünüyorsun? Bu havada ve böyle bir evde? Kapıda görünce sarılmamanı affediyorum şimdilik." Genç kadın sevgilisine daha da sokularak konuşmasını sürdürdü: "Bir kadından daha bahsettin, o kim?"

Asil gerildiğinden: "Hangi kadın?" diye soruverdi.

Güldem kıkırdayarak cevapladı: "Oh! Başka da var demek. İtiraf edin bakalım Asil Bey!" Başını kaldırıp Asil'in gözlerinin içine bakarak gülümsedi: "Hiç şaka yapmaya gelmiyor sana da. Beyazlı kadından bahsetmiştim."

Asil yeni bir gerginlik başlamadan kurtulduğundan rahat bir nefes aldı: "Bir ara gazeteler yazdı, insanlar konuştu ya! Öyle diyorlardı. Yıldırım mezarlığında dolaşan beyazlı kadın! Ama başka şeyler diyenler de oldu."

"Ne gibi?"

"Hayalet gelin. Bizim burada, Karaağaç'ta falan anlatırlar hep. Geceleri kanlı gelinliğiyle dolaşırken görürlermiş. Kimisi beyazlı kadının o olduğunu söylemişti."

"Aman!" diye sözünü kesti Güldem: "Ben lisedeyken falan da duyardım onu. Hep konuşurlardı. Ara ara geyikler dönüyor onunla ilgili."

Camları zangırdatan yeni bir gök gürültüsü gümbürdedi. Bu sefer ikisi de irkilmedi. Bir süre sustular. Üzerlerine hafiften bir yorgunluk çöküyordu. Güldem miskin miskin konuştu: "Biliyor musun? Bizim orada da anlatırlarmış böyle şeyler."

Asil kaşlarını kaldırdı: "Sizin orası?"

"Memleket işte. Babamların geldiği yerde, Anadolu'da. Torosların dibinde. Ben yazdan yaza ancak görmüşümdür. Orada da böyle korkulu şeyler anlatırlar. Sizin hayalet gelin gibi bizimkiler de alkarısını anlatırlar," dedi Güldem.

"Alkarısı mı?" diyerek şaşkınlığını belli etti Asil.

Güldem, Asil'e daha da sıkı sarılırken cevap verdi: "Bir tür cin. Ama cin değil demişti babaannem. Genç kızlara ve hamilelere saldırırmış. Bebeklere bir de. Ciğer yiyen, kan içen bir varlıkmış. Gelinlikler o zamanlar kırmızı renkli olurmuş, lohusalara kırmızı kurdele bağlarlarmış alkarısı gelmesin diye. Babaannem kıl keçe çadırda doğmuş. Gök gürlediği zaman olduğu yere oturup siner, şeytan girmesin diye kollarını kavuştururdu. Sonra..." Güldem bir an sustu. Asil herhangi bir karşılık vermedi. Genç kadın gözlerini kapatarak sevgilisinin soluk alıp verişini dinledi.

Asil'in içi geçmişti. Hafif uykuya dalmadan evvel düşündüğü son şey; sevgilisinin kedi misali koynunda kıvrıldığını hayal etmesiydi. Ancak daldığı uykuda huzur namına hiçbir şey yoktu. İlk önce birbiriyle ilgisiz birkaç anısını yeniden anımsarken, kendini tuhaf bir kâbusun içinde gördü. Ormanlık bir alanda araba sürüyordu. Ağaçların çoğu kurumuştu ve civarda hiç yap-

rak görünmüyordu. Edirne'de, sonbahar geldiğinde yapraklarını yere saçan sarı benizli ağaçlara benzemiyorlardı. Uzun zaman önce kuruyup kalmış gibilerdi. Güldem de yanındaydı. Ona bakıp bakıp hiç konuşmadan sadece gülümsüyordu. Sonra bir anda hava geceye dönüyordu ve kendisini taştan büyükçe bir binanın önünde buluyordu. Gördüğü ahşap köşklere ve eski taş binalara hiç benzemeyen bu yerin önündeyken, birden Güldem kayboluyordu. Bir şekilde onun binada olduğunu hissederek ön taraftaki taştan merdivenleri çıkarken, aniden gölge misali önünde beliren biriyle yüz yüze geliyordu. İnsan görünümünde ancak ışıksızlıktan simsiyah görünen bu varlığın kedi misali parıldayan ürkünç gözleriyle karşılaşıyor, insanda görülemeyecek bu acayiplik karşısında beyhude yere çığlık atıp kaçmaya çalışıyordu. Ancak ne kıpırdayabiliyor ne de bağırabiliyordu.

Camları zangırdatan bir gök gürültüsüyle uyandığında yerinden sıçradı. Güldem ellerinden tutarak telaşla: "İyi misin?" diye sordu. Kafasını sallayarak karşılık verdi Asil. Önündeki bardağa şarap doldurup biraz içtikten sonra: "İçim geçmiş. Kâbus gördüm." dedi. Sonra aklında aniden eski derslerinden bir başka belgenin görüntüsü belirdi. Eski bir satış mukavelesi örneğiydi. Sanki Abdülharis ismini orada da görmüştü.

"Canım bir saniye," diyerek ayağa fırlayan Asil, paleografya notlarının durdukları yerden alıp çalışma masasına bıraktı. Tepside duran şamdanı alıp masanın bir ucuna koyarak sayfaları karıştırmaya başladı. Sırtının eğilmekten ağrıdığını hissedince sandalyeyi çekip oturdu. Konsantre bir şekilde tek tek belge fotokopilerine bakarken, Güldem de merakla yanına gelip onu seyretmeye başladı. Duvarda bir büyüyüp bir küçülen gölgeleri Asil'e az önce gördüğü kâbustan anımsayamadığı bir detayı hatırlattı. Bir anda bir adam boyu yerden biten ve beden sahibiymiş gibi yürüyen korkunç gölgeler. İçindeki nedensiz ürpertiyi bastırmaya çalışarak kâğıtlara odaklandı.

"Aklına birden ne geldi de böyle eski notları kurcalıyorsun?" diye sordu Güldem.

"Araştırma için. Ama öyle ciddi bir araştırma değil. Kişisel. Bir ismi araştırıyordum. Abdülharis. Hangi belgelerde geçtiğini bulmaya çalışıyorum. Bir-iki belgeyi hatırlayıp buldum. Ama şimdi aklıma geldi, bir belgede daha görmüştüm," dedi Asil.

Güldem hafif şaşırmıştı: "Abdülharis mi? Bu kadar önemli mi bu isim?"

Asil kafasını salladı: "Hem Abdülharis hem de Karçaroglı yahut Karçaroğlu diye bir aileyi de araştırıyorum. Merak sadece. Araştırmalarım hep buradaki tahrirlerle ilgili biliyorsun. Hiç denk gelmediğim bir aile ama Trakya civarında isimleri geçiyor. Tuhaf bir isim takıntıları da var galiba. Çünkü anımsadığım kadarıyla Abdülharis ismi iki ayrı döneme ait belgelerde geçiyor. Birini şimdi hatırladım."

Güldem kafasını sallayarak: "Dedemin babasının ismi Koca'ymış, onu anımsadım. Yörükmüş, yörüklerde değişik isimler olurmuş..." deyince Asil onu onayladığını gösteren bir baş jesti yaptı: "Bu aile de galiba öyle. Ama Abdülharis yörüklerin koydukları isimlerden değil."

"Şehirli ismine benziyor zaten. Fazla gösterişli değil mi?" diye sordu Güldem Asil'in omzuna elini koyarak, sözlerini sürdürdü: "Senin dünyana girmeyi seviyorum. Bölümümü pek sevdiğim söylenemez ama senin yanında böyle şeyleri konuşmaktan hoşlanıyorum."

Asil bir eliyle omzundaki elini tutarak Güldem'e dönüp gülümsedi: "Ben de dünyamda bulunmanı seviyorum," dedi. Sonra yine belgelere dönerek konuşmaya devam etti: "İsme gelirsek... Abdülharis ismini şehirliler de kullanmıyor. Kimsede yok. Kimse çocuğuna böyle bir isim koymaz."

Güldem kaşlarını çattı sorgularcasına: "Ama böyle bir isim var sonuçta?"

"Evet, ama kullanılan bir isim değil. Abdülharis Arapça Şeytan'ın kulu demektir. El-Haris, Şeytan'ın isimlerinden biridir." diyerek yutkundu Asil.

Genç kadın gülerek sevgilisinin boynuna sarıldı arkasından. Onun göz gezdirdiği belgelere bakarak: "Ichabood Crane iz peşinde anlaşılan..." deyiverdi.

"Evet" dedi Asil, "1900'lerin başlarına ait bir konak satış mukavelesini arıyor..."

5

(1683)

İshak Beg, Sahire'nin vefatından sonra gariplikler kesilir sandıysa da umduğu gibi olmamıştı. Abdülharis'in doğumundan bir gün sonra yine fırtınanın ağaçları kökünden söküp devirdiği korkulu bir gece yaşandı. O dehşetli vakitte köşkün kapısı ağır ağır yumruklandı. Kapıyı açan hizmetkârlar yüzleri kalın peçelerle örtülü, çarşaflara bürünmüş, uzun boylu üç kadınla karşılaştı. Havanın yağmurlu olmasına rağmen kadınların üstünde tek bir yağmur damlası dahi yoktu. Kadınlar köşkün beyini görmek istediklerini söyleyince, hizmetkârlar korka korka beylerini uyandırdı. İshak Beg gelenlerin tekin kimseler olmadığını görünce hizmetkârlarıyla yanaşmalarına göz önünde bulunmamalarını emretti. Kadınlar İshak Beg'in kucağına; kundağa sarılı, kundaktan birkaç karış uzunluğunda simsiyah saçları sarkan bir bebek tutuşturunca; karısıyla ilgili ürkünç bir sırra vakıf oldu. Buna göre karısına musallat olan cinin kadının karnından alıp kendi âlemine götürdüğü kız, karısına uğrayan ecinninin vakitsiz vefatıyla sahipsiz kalmış, cinler de onu tutup annesinin ocağına İshak Beg'e getirmişlerdi. Kundağa sarılı bebek İshak Beg'e verilir verilmez, uzun kadınlar tek bir söz söylemeden bahçeden çıkıp gittiler. Bey, cinlerin kaçırdığı evladını çoktan gönlünden çıkarmıştı. Hizmetkârlarına öksüz ve yetim bir garibanı teslim aldığı yalanını söyledi. O gece fırtınanın dinmesine yakın, İshak

Beg kimseye görünmeden tek başına köşkten çıkıp atına atladı. Orman yollarına sapıp yolculardan biri bulur diye kundaktaki bebeği bir kenara bıraktı. Dörtnala köşke geri döndüğünde bebeği kapısının eşiğinde buldu. Yine atına atlayıp bu sefer daha uzak bir mıntıkaya bıraktı. Öyle ki geri döndüğünde sabah ezanı çoktan okunmuş, ahali bağlara bahçelere dağılmıştı. Ancak buna rağmen bebeği yine kapının önünde bulunca; yaptığından usanıp, bu kızı da evladı olarak görmeye ve kızın hakiki ağabeyi Abdülharis'le birlikte büyütmeye karar verdi. Yanaşmalar ve hizmetliler saçları birkaç karış uzun bu bebeğe akıl sır erdiremedilerse de; beyin evladı sayarak hizmetlerini sürdürdüler. Hizmetkârları şüphelenmesin diye kıza İsmihan adını verdi. Ona hep soğuk ve uzak davrandığından hizmetkârlar kızın el evladı olduğu hususunda hiç şüphelenmedi.

Bu hadiselerden bir yıl sonra, köyün ve köyün küçük camii minaresinin az ilerisinde, o tarafa uzanan patikanın kenarında; azametli bir çınarın dikili durduğu, bir yanı ve arkası hafif kayalık olduğundan uçurumu andıran, büyükçe tepenin üzerinde inşa edilmekte olan koca kasır tamamlanınca, İshak Beg kasra yerleşti. Çıktığı köşkü de uğursuz saydığından kimse yaşamasın diye yıktırıp bahçe yaptırdı. İshak, yörük mazisini göz önünde tutmayı pek istemediğinden akrabalarını köşke almamış, evlerinde bırakmıştı. Buna mukabil Karçarluların gözündeki yerini hiç yitirmemişti. O hâlâ beydi. Eskiden aşiretlerinin, obalarının beyiydi. Şimdi ise tımar sahibiydi. Bu yüzden saygıda kusur etmiyorlardı.

Etrafı yüksek duvarlarla çevrili olup kule misali yükselen kasır iki katlıydı. Çift kanatlı kapılardan geçildiğinde varılan avluda ahır olarak kullanılan ahşap barakalar vardı. Kuburluk da buradaydı. Bir köşede de geniş ağızlı taştan bir kuyu bulunuyordu. Dış kapılara göre daha küçük olan bir diğer çift kanatlı kapıdan geçilince kasrın bahçesine varılıyordu. Bahçede çiçeklerden

başka dört tane de ceviz ağacı dikiliydi. Burada, ilk katı taştan, ikinci katı ahşaptan inşa edilen kasrın en tepesinde; kule misali tek katlı, kameriye misali bir köşk de yer alıyordu. Burasının tahta kafesleri gerektiğinde perdelerle örtülebiliyor, paşa mangallarıyla oda misali serin havalarda da oturulabiliyordu. Kasrın kapıları dış kapıların aksine demirdendi. Alt kat pencerelerine demir örgüler çakılmıştı. Ahşap katın pencerelerinde ise tahta kafesler duruyordu. Kasrın matbahı* da bahçedeydi ve bir ucu köşkle bitişikti. Bu müştemilatla kasır, temel kısmına inşa edilmiş; Rumların usulünde, büyükçe bir mahzene uzanan dehlizlerle birleşiyordu. Burada kasrın mahzeninin bir ucuna hususi hamam da yaptırmıştı.

İshak Beg, Sahire'den sonra hiç evlenmedi. Kasrın tepesindeki köşk kısmında içki âlemleri yapılır, beyler ve ağalar gelip eğlenirdi. Çakır ve rakija su misali çağlar, tepedeki o kameriyenin ortasında çengiler, köçek oğlanlar göbek atar, sazendeler hanendeler çalıp söylerlerdi. Âdet oydu ki böyle eğlenceler asıl hanenin uzağında yapılırdı lakin İshak Beg beyliğinin sefasını sürmek istediğinden burayı sevmişti. Dolayısıyla hane halkı beylerinin böyle vakitlerde gürlemesine, naralar patlatmasına istemeye istemeye alışmıştı.

Bir diğer meşgalesi de avdı. Başına ecinnilerden gelen musibete rağmen İshak Beg avlardan ayağını kesmedi. Av vakitleri haricinde köylere musallat olan kurtların, domuzların peşine düştü. Ancak beyliğini, tımarını da tavsatmadı. Civardaki tımarlılar ve cebelilere adamlarıyla katılıp eşkıya takiplerinde at sürdü. Avdan dönüşlerde orman içlerinde de içtiği, ağaçların karaltılarına doğru naralar savurduğu olurdu. Bulunduğu mıntıka hayli bereketliydi. Orman mıntıkasında, bağlardan bahçelerden yetişme sayısız yemiş, yöredeki pazarlarda satılırdı. İshak Beg zamanla üç kılıç sahibi sipahi oldu. Yani pürsilah üç cebelisi vardı. Bunun dı-

* Mutfak.

şında yine silahlı on kulu vardı. İhtiyaç hâlinde obasının eli silah tutan gençlerinden de yanına kattığı adamlar vardı.

Obasının yurt bulması için canını dişine takmıştı. İnsanları çoluğa çocuğa karışıp aşiret namına kalan yegâne beyliği devletin verdiği tımar olunca, bu sefer de topraklarını abat etmek için didiniyordu. Tüm uğraşısı, beyliğini ve obasından kalanları temsil edecek oğlu Abdülharis'ti. Abdülharis babasının bu beklentisi ve en ufak bir hatasında öfkelenmesi altında hayli durgun ve sakin, hayalet misali bir çocukluk geçirdi. Bey, oğlunun üzerine titremiş ve gönlünü hep hoş tutmuştu ancak o beyliğini yegâne taşıyacak kimse olduğundan sık sık neler yapması gerektiğini söylemiş, yaşının icabı yaptığı çocuklukları bile hata sayarak sert bir terbiyeyle yetiştirmişti. Kardeşi olduğundan habersiz İsmihan ise dünyadan bîhaber konağın kuytularında dolaşıyor, kimseye yaklaşmadan günlerini geçiriyordu. Karanlık köşelerde kendi kendine konuşan, bazen de saçlarını çiğnediğini gördükleri bu divane kız, insandan ziyade konakta denk geldiği kedilerle oturup söyleştiğinden herkes "cinlidir" diyerek temkinle yaklaşıyordu. Abdülharis de İsmihan da aynı konakta lakin ayrı âlemlerde yaş alıp büyüdüler.

Hafif ince yapılı ve inceden esmer Abdülharis'in iki eğlencesi vardı. Biri, akranlarıyla zaman geçirebildiği yegâne vakitler olan camiye; elifba ve Kur'an öğrenmek için gittiği zamanlardı. Burada hoca dinlenmek istediğinde çocukları dışarıya bırakır, onlar da kendi aralarında oyunlar oynarlardı. Abdülharis babasını kızdırmamak için herkesle oynamaz ve mesafeli dururdu ama tahtadan kılıçlarla cengâverleri, sipahileri taklit edercesine yapılan kapışmalardan uzak durmazdı. Babasının işret âlemlerinde tanıştığı, mütekait olduktan sonra Pınarhisar civarında kendisine tevcih edilen çiftliğe yerleşen, mütekait yeniçeri Kankızıl Osman Beşe'den kılıç ve cirit talimi aldığından bu tür oyunlarda üstüne yoktu. Bu yeniçeri, lakabını 1648'deki Sultanahmed Vakası'nda

sipahilerin meydanda ve dahi Sultan Ahmed Camii içinde kılıçtan geçirilmesi esnasında almış, bıyığını balta kesmez kavlinden biriydi. Ucu tahtadan ciritleri bile heşt-i pehlivani yani pehlivan ciriti misali savururdu. İnce yapılı olsa da bir vakitler pehlivanlık yapmış olan ve pehlivan mesellerini de kendisine anlatan, babasının avlarda sağ kolu yerine geçen İzci Tahir sayesinde kılıç oyununda yenilip üzerine yürüyen akranlarına da eyvallahı yoktu. İkinci eğlencesi ise babasının okçuluğu ve avlanmayı öğretmesi için ara sıra yanına gönderdiği Tahir'in anlattıklarını dinlemekti. Av ve pehlivan hikâyelerini keyifle dinleyen Abdülharis'in en fazla keyif aldığı şey kendisine bir şeylerin anlatılmasıydı. Arada bir Tahir'le komşu köylere gelen meddahları, kıssahanları dinlemeye giderdi. Babasının kasra çağırdığı meddahların Hazreti Ali ve Hazreti Hamza cenklerini, Zaloğlu Rüstem gibi eski zaman pehlivanlarının destanlarını dinlerken sık sık hayal kuruyordu. Babası gibi bey olup elde kılıç at sırtında gezineceği vakitleri bekliyordu.

Kendisine kılıç talimi yaptıran Osman Beşe aynı zamanda İstanbul çelebiliğini de bildiğinden, Abdülharis'e adap ve terbiyeyi de gösteriyordu ki çocuğun soğuk yaradılışına bir de bey misali vakur duruş eklenmişti. Osman Beşe'den kaptığı İstanbul ağzından dolayı, babası ve babasının eski oba ahalisi dediği bazı köylüler misali Anadolu ağzıyla yahut köydekiler gibi Rumeli taraflarının ağzıyla konuşmuyordu. Üstelik Osman Beşe'nin muavenetiyle havasın lisanına da aşina olmuştu. Bazı arzları, yazıları babası Abdülharis'e yazdırıyordu. Ufak yaşına rağmen insanlara gayriihtiyari tepeden bakıyormuş izlenimi uyandırırdı. Kimselere pek ilgi alaka göstermezdi. Kendisiyle büyüyen ve kardeşi olduğunu bilmeden kardeşi saydığı, sadece kasrın muhtelif yerlerinde görülüp kendi kendine duvarı seyreden, bazen de yanında biri varmış gibi fısıltıyla konuşan İsmihan'a babasının ilgisiz kalışı gibi kendisinin de pek sıcakkanlı olduğu söylenemezdi. Baba-

sının kameriye kısmından gelen naralarını dinleyerek uyurken; bir gün kendisinin de böylesine yaşayacağını hayal eder, bey giyimiyle dolaştığını düşünür kendi kendine kıvanırdı. Bir akşam İshak Beg oğlunu uyandırtıp yanına çağırtmıştı. "Aslan oğlum!" diyerek kendisine uzattığı bir testinin dibinde biraz kalmış şarabı içmesini söylemişti. Acı gelse de bir dikişte çakırı tepesine diken Abdülharis'in midesi bulandı ama babasının; diğer beyler, ağalar karşısında küçük düşmesini, babasının hakir görünmesini istememişti. Uyumadan önce bahçeye inip bir ağaç dibine kustuğunu herkesten gizlemişti. Babasını utandıracağını düşünerek sessizce inip çıkmıştı. Saçlarını dahi babası misali traş ettirir bir ecel perçemi bırakırdı. Babasına duyduğu saygı ve hayranlık hisleriyle ona yaranmaya çalışır ancak çabalarının hep yetersiz kaldığını da içten içe bilirdi. Beyin oğlu olduğundan, ahalinin kendisine gösterdiği temsili saygı dahi kendisini babasının mukallidi olarak kabul etmesine engel değildi.

Abdülharis'in beylik hayalleri, takribi on dördüne doğru yerini tek bir şeye, Naime'ye bırakmıştı. Köyün yakınlarındaki dereye türkü söyleye söyleye çamaşır yıkamaya giden kadınların arasında görmüştü onu. Camiden çıktığı esnada, dereye inen kadınlar kalabalığın en arkasından yürürken bir anlığına çehresini belli belirsiz görmüş, durup seyretmeye başlamıştı. Kız dönüp kendisine baktığında örtüsünün altından perçemleri görünen simsiyah saçları, dere içinde kendini belli eden renkli taşlar misali gök rengi gözleri Abdülharis'in aklına kazınmıştı. O kısacık anda akranı kızlardan birinin: "Naime!" diye seslenmesiyle kız yeniden kalabalığın ardına takılıp yürüyünce gözden yitmişti. Abdülharis uzun süre olduğu yerden kımıldayamamış, zihnine kızın çehresi, diline "Naime" ismi mıh gibi çakılmıştı.

Geceleri uyuduğunda Naime'yi düşünüyordu. Güzelliği uykularını kaçırıyordu. Birilerinin gelip falanca köylere gelin götürdüğünü hayal edip uykuyu kendine zehir ediyordu. Böyle

vakitlerde, at sırtında köye girip; Naime'yi alıp Istrancalar'ın bağrına, korulara kaçtığını tasavvur ediyordu. Sonra ansızın Naime'nin kendisine gönlünü açıp açmayacağını düşünerek uykuyu tamamen gözden çıkarıyordu. "Bey oğlu değil miyim ya? Ben istedikten sonra kim ne diyecek?" diyerek kendini avutuyordu. Devrinin örfü olsa babasının huzuruna çıkıp Naime meselesini ona açardı. Bu hususta babasının nasıl karar vereceği diğer herkesin nazarından, fikrinden daha önemliydi. "Bey oğluma bey kızı yaraşır" diyerek başka biriyle everebileceği gibi "Senin haddine mi?" diyerek öfkeyle esip gürleyebilirdi. Bir yanda yarasını saklı tutma endişesi, bir yanda Naime'nin gönlüne girememe korkusuyla gecelerini hep huzursuz geçirmeye başlamıştı. Gündüzleri dışarıya çıktığında sık sık çeşme başına, dere boyuna bakan tepelere iniyor, Naime'ye rastlayacağı hiçbir fırsatı kaçırmamaya gayret ediyordu. Dere boyuna inip de kadınlara rahatsızlık vermemeye dikkat ediyordu zira babasının kulağına gitse "El âlemin namusuna tasallut mu idersin?" diyerek kızabilirdi. Tüm bu ilgiye karşın kızın tepkisi ise belirsizdi. Ona ifadesiz bir nazarla, alelade biriymiş gibi öylesine bakıyor, sonra hiç bakmaksızın yoluna devam ediyordu. Devrinin âdetleri gereği Abdülharis elbette kızla söyleşmeyi ummuyordu. Ancak ardı sıra bir işarette, işmarda bulunmasına mani olan neydi? Köyün diğer kızları kendisine bakıp kendi aralarında kıkırdayarak geçip giderken Naime'nin bu umursamaz hâlleri nedendi? Kendi kendine, kızın kasten nazlandığını düşünerek içindeki umudu hep diri tutuyordu. Bir gün İzci Tahir'e mevzudan üstü kapalı bahsetmeye çalışarak onun tecrübesinden faydalanmak istemişti. Feleğin çemberinden birçok kez geçmiş Tahir, Abdülharis'e gülerek bakıp: "Adama gelmez hatun kısmından bir faide more!" deyip bahsi açılmadan kapatınca, bey oğlu derdine kendi kendince çareler arayarak günlerini geçirmişti.

On beşini geçmemişken ansızın kasra Tahir'in vefat habe-

ri geldi. Abdülharis adeta dedesini, amcasını kaybetmiş misali mahzunlaştı. O yas vakitlerinde Naime'yi bir süre unuttu. Babası onun vakur duruşuna rağmen içindeki acıyı az çok sezinliyordu. Oğlunun böylesine demir leblebi oluşundan, kan kustuğu hâlde "kızılcık şerbeti içtim" diyebilen hâlinden gururlanmıştı. Abdülharis ise ne cenaze anında, ne de sonrasında tek bir damla gözyaşı döktü. Gece çöktüğündeyse gizli gizli ağladı. Artık ona hikâyeler, destanlar anlatacak, ava götürecek, kırda yabanda gezdirecek Tahir amcası yoktu. Arada bir kasırdayken boş bakışlarla duvarları seyreden İsmihan'a ondan dinlediklerini anlatarak sükûn bulmuştu.

Rumeli topraklarının soğuğu yaman olurdu. Kış çöktüğü zaman eşkıyalar dağ köylerine saklanırlar, bir Allah kulu ortalıkta görünmezdi. Bu yüzden bir kış çökmeden evvel, bir de bahar vakti eriştiğinde yollar açıkken hayduk, eşkıya taifesi yollara, yaylalara dökülür, kervanların, ormancıların, hatta dere boyuna inen kadınların yolunu gözlerlerdi. Bazısı, eğer kar daha erken kalkmışsa baharın gelmesini beklemeden ovalara, düzlüğe inerdi. Bir gün dere boyuna inen Naime'nin yolunu gözleyen Abdülharis, kadınların bağırıp çağırmalarını işitince bir fenalık olduğunu sezip dere boyuna doğru koşturdu. Bu vaka yaşandığı esnada on altısının sonlarındaydı, kar henüz yere düşmemişti. Kadınlar bey oğlunun kendilerine doğru geldiğini görünce kafalarını beri tarafa çevirdiler. Abdülharis, kadınların derenin karşı kıyısında, çalılar arasında kendilerini gözleyen Bulgar çobanların kılıklarını andıran ürkünç tipli iki adam gördüklerini öğrenince; Naime'nin gözleri önünde bir cesaret sınamasına girişmek için şakîlerin peşine düşmek istedi. Ancak aklı galebe çaldı. İki adamın köye ve kasra bu kadar yakın bir bölgeye ellerini kollarını sallayarak gelmesi tesadüfi olamazdı. Bunların olsa olsa daha kalabalık bir eşkıya çetesinin öncüleri veya artçıları olduğunu düşünerek kadınlara köye dönmelerini söyleyip kendisi de doğrudan kasra

koşturdu. O esnada, kasrın tepesindeki köşkte yakınlardaki bir başka köyün sipahisini ağırlayan İshak Beg, oğlunun aşağıdan kendisine seslenmesine hayli bozuldu. Birine uzaktan böylesine seslenmeyi, isminin çağrılmasını göçerlik zamanlarının alışkanlığı bilirdi. Lakin böyle yol yordam bilmez biri gibi adını bağıra bağıra koşmasını ilk defa gördüğünden bir fenalık olduğunu sezinledi. Abdülharis dere boyunda kadınların iki şakî gördüğünü söyleyince köşkün kenarından öfkeyle sarka yazdı: "Vay yavur gidiler! Gasrımın gölgesinde eğleşmekten havf etmezler dimek? Atlanın, pusatlanın! Savuşmadan dipeleyelim eşkıya dineni!"

İshak Beg'in emri avluda çınlayınca, cebelilerin üçünün ve kulların dördünün köydeki evlerine haber gitti. Hâlihazırda kasırda pürsilah dolaşan altı kul da yanaşmaların hazırladığı atların olduğu avluda beylerini beklemeye başladılar. İshak Beg, kuşağından sarkan kılıcıyla hançeriyle dışarıya çıkıp atına atladığında, Abdülharis de babasının dizginlere yapışan ellerine sarılarak onlarla gelmek istedi. Maksadı Naime'nin gözleri önünde babasının yanında at sürerek eşkıya takibine çıkışını göstermekti ancak bunu babasından gizledi. İshak, oğlunu yanında götürüp hayatını tehlikeye atmaktan çekindiyse de ısrarı ve hevesi karşısında fazla direnemedi. İlk kez bir şeyi kendisinden böylesine istemesine tanık oluyordu. Abdülharis'e dönerek: "Ardım sıra yürüyesin, şakî üstüne varmayasın!" emrini verdi. Bu, yanına silah alıp at sırtında eşkıya kovalayamayacağı anlamına geliyordu. Abdülharis yine de hiç yoktan arzusu yerine geldiğinden sevinerek babası, cebeliler ve kullarla birlikte kasrın cümle kapısından çıktılar. Sadece bir cebeli ile üç kul tedbir cihetinden kasrı ve köyü bekleyecekti ki bunlar da okları ve tüfekleriyle ahırların çatılarına çıkmışlardı. Abdülharis, piyade olup kimi çarkla,* kimi tüfekle mücehhez kullarla birlikte yürüyordu. Dere boyuna indikleri esnada, köyden bir toz bulutunun yükseldiğini görüp peşi

* Tatar yayı, arbalet.

sıra kişneyen atların sesini işittiler. İshak Beg elini kaldırınca şakî takibine çıkmış kol kuvveti ilerlemeyi durdurdu. Abdülharis gelenlerin ok ve yaylarını, kılıçlarını, daha önce görmediği türde kılıklarını görünce hayli şaşırdı. Babasının gururla atının sırtında dikelip: "Aşiretimin atlıları! Obamızın eli silah tutanları..." diye söylendiğini işitti. Abdülharis zaman zaman babasından eski günlerini, Anadolu'da konargöçer dolaştıkları zamanları dinlemişti. Karçarlu namıyla bir aşirete mensup olduğunu, obasının olduğunu biliyordu. Köyde Rumeli ağzına benzemeyen bir aksanla konuşan kişilere sıklıkla denk gelmişti.

Yedi atlının içinde yaşı en büyük görünen kişi olan Uğru Ahmed, İshak Beg'in olduğu yere yaklaşınca sağ elini göğsüne getirip seslendi: "Obamızın beyi, aşiretimizin direği! Senle at sürüp şakîye kılıç çalıvıralım, destur virin mi?" İshak Beg de sağ elini göğsüne vurup gürledi: "Düşüvirin ardıma ocağımın erleri!" Böylece cebeliler ve uşaklarla birlikte köy ahalisinden olsalar da, kıraçta dolandıkları günlerin hatırasını bir şekilde yaşatan aşiret atlılarıyla birlikte dere boyuna indiler. Abdülharis'in gözleri Naime'yi aradı ancak onun çoktan kadınlarla birlikte köye geçtiğini tahmin etti.

Şakî takibine çıkan kol, dereyi atlayıp koruların, ağaçların arasına daldı. Domuz avına çıkar gibi herkes ikişer ikişer farklı mıntıkaya doğru yürüyerek asıl takımdan uzaklaştı. Şakîleri gören olursa seslenecek, diğerleri de oraya hareket edecekti. En geride at sırtında İshak Beg'le Abdülharis kalmıştı. Onlar da ağır ağır orman içerisinde ilerleyişlerini sürdürüyorlardı. Abdülharis, Tahir amcasının yaşadığı vakitlerde koruları dolaşmasını, avlanmalarını hatırladı. Onun on eşkıya kuvvetinde olduğuna inandığından yanında gezerken hiçbir şeyden korkmazdı ancak şimdi gençliğinin kuvvetine rağmen karşısındaki şakîlerin cami arkasında tahta kılıç tokuşturduğu akranları olmadığının farkındaydı. Tahir'in izcilik yolunda öğrettiklerinden ötürü en uzaktaki dal

sallantısını fark edebiliyor, çıtırtıları işitebiliyordu. Ancak bunların kendi adamlarının hareketliliği olduğunu anlayınca rahatlıyordu. En ufak bir harekette, silah taşımasa dahi atılmak üzere hazır bekliyordu.

Ansızın hemen ilerilerindeki çalıların ardından fırlayan bir ok babasının atına saplanınca Abdülharis'in gözüne dünya dar göründü. Yarasının acısıyla insanı dehşete salan kişnemeler savurup sağa sola koşturan, şaha kalkıp duran atı, İshak Beg güçlükle zapt ediyordu. Nihayetinde at İshak Beg'i sırtından atarak başka tarafa doğru koşturmaya başladı. Abdülharis tam yerde yatan babasının yanına koşturmaktayken ansızın çalılardan çıkan şakîlerden biriyle karşı karşıya geldi. Kendisi de, karşısında tozlu çoban kalpağıyla, kirlenmiş sakalıyla hayli ürkütücü görünen şakî de hareketsiz kalmıştı. Abdülharis'in aklı daha erken davranmasını haykırıyordu. Bir anda kendisinden ummadığı bir çeviklikle şakînin üzerine atılarak adamla gırtlak gırtlağa geldi. Adamın pençe ve pazı kuvvetini güçlükle zapt edip kâh onun tepesine çıkıp, kâh adamı tepesinden atmaya çalışırken onların gayriihtiyari çıkardıkları boğuşma seslerini işiten cebeliler, aşiret atlıları ve kullar çoktan yanlarında bitmişlerdi. Beylerinin oğlunun pehlivanlığıyla sağ ele geçirdikleri eşkıyayı bir ağaca bağlayıp, diğerlerinin yerini söylemesi için konuşturmaya çalışırlarken, bir yandan da attan düşen İshak Beg'in etrafında dört dönüyorlardı. Eşkıya onca tehdide ve darp edilmesine rağmen sadece iki kişi olduklarını, asıl çetelerinin ta Rezve Deresi'nin ötesinde olduğunu söyleyip duruyordu.

Abdülharis'in eşkıyanın üzerine atılması her birinin takdirine sebep olmuştu. O hengâmede, hem de beyleri henüz övmemişken böyle bir şeyi münasip görmemişlerdi. Böyle olunca "aferine koşan tazının ayağı tez kırılır" meselini göz ardı ederek babasının kaçan atını bulmak amacıyla, çökmekte olan akşam karanlığına rağmen tek başına ormanın içlerine dalmıştı. Ne dallardan

yapraklardan yapılma yaban sedirinde sırt ağrısıyla boğuşan İshak Beg'in ne de adamlarının o koşturmacada bundan haberi olmuştu. Abdülharis, bir yandan arada bir atın adını seslenerek, bir yandan da ormana kulak kesilerek korudan koruya dolaşıyordu. Göz gözü görmez karanlık çökmüştü ancak bu vaziyette yürümeye alışkındı Tahir amcası onu domuzların azdığı vakitlerde gece beklerine götürmüştü. O, avcılık vakitlerinde tecrübe ettiği üzere gözleri bir süre sonra karanlığa alışmıştı. Babasının atını bir açıklıkta tek başına otlarken bulunca ses çıkarmadan ona doğru seğirtip dizginlerinden tutuvermişti. Geri döneceği esnada açıklığın öbür ucunda yanan bir çoban ateşi dikkatini çekince, atın dizginlerini bir ağacın dalına sıkıca bağlayıp sessizce ateşin olduğu yere doğru yürüdü. Bir şakînin tek başına ateşin başında uyuklamakta olduğunu görünce bunun öbür şakînin ayakdaşı olduğunu anladı. Adam kılıcını, baltasını ve hançerini başucuna koymuş uyuklamaktaydı. Abdülharis, bir anlığına hançeri kapıp adamın üzerine çökmeyi düşündüyse de İzci Tahir'in eşkıyaların uykusunun tavşandan hafif olduğunu söylediğini anımsayarak vazgeçti. Gözüne, şakînin bir ağaç dibine bıraktığı birkaç bükümlü urgan çarpınca aklına daha başka bir fikir geldi. Önce usulca adamın dibine sokulup, silahlarını alarak babasının atının terkisine götürüp buraya astı. Daha sonra da gövdesine yakın yerden saplanmış okla yaralı olsa da hâlâ yürüyüp koşturabilen atı usulca ateşin olduğu yere yaklaştırdı. Adam huylanmasın diye usul usul yürütmüştü hayvanı. Urganı sırt üstü uyuyan eşkıyanın ayaklarından birine geçirip Tahir'in öğrettiği şekilde düğüm atarken şakînin uyanmaması için nefes bile almadı. Neticede yörük oğlu olduğundan, kırda yabanda dolaşan şakî misali o da sessiz hareket ederken pek zorlanmamıştı. Daha sonra ata atlayıp ansızın dehleyerek ilerlemeye başladı. Uykusundan bir anda kalkan şakî bağırıp çağırarak etrafına bakındı. Ayağının tekinden sürüklenirken atı belli belirsiz fark ettiğinden, cinlerin, şey-

tanların kendini sürüklediğini sandı. Gecenin sessizliğini yaralı atın ansızın yükselen acı kişnemeleri ve toynak sesleriyle, şakînin Bulgarca savurduğu küfürler dolduruyordu.

Cebeliler ve kullar Abdülharis'in yanlarından ayrılıp gittiğini ancak fark etmiş, beylerine utana sıkıla söylemişlerdi. İshak Beg, yattığı yerden insana azabı yaşatan sert bakışlarıyla her birini tahkir edip azarlarken, kendilerine doğru koşturan bir atlıyı hayalet misali uzaktan görerek acısına karşın doğrulmaya çalıştı. Adamların zemberek ve tüfeklerini kendisine doğrultulduğunu gören Abdülharis: "Benim! Abdülharis!" diye seslenince bir kazaya uğramadan yanlarına geldi. İshak Beg adamlarına etrafından çekilmelerini söyleyip oğluna tahkire başlayacakken onu yaralanmış atından inerken görünce gözleri parladı. Abdülharis attan iner inmez, eyer başına bağladığı urganı çekip baygın ve yaralı yatmakta olan adamı da babasının huzuruna sürükledi. Atın terkisine asılı silahları gösterip: "Ben sormadan bir işe kalkıştım lakin hayır oldu. Bey babamın atını arardım. Atı bulduğumda bu şakînin ayakdaşı olan haramiye uyur iken denk geldim. Uykusunda kıymadım, belki bir bildiği vardır diye urganı ayağına geçirip buraya kadar sürükledim!" deyiverdi.

İshak Beg adamlarına, sırt ağrısına rağmen kollarından tutup kendini kaldırmalarını emretti. Oğlunu yanına çağırarak belki doğumundan sonra ömründe ilk defa doyasıya bağrına bastı; "Köşkte doğuvirdin amma çadırda doğanımızdan fargın yoğumuş. Hem atımı sağ getirdin hem yörük oğlu yörük gibi hasmını uyurken basıp gementle sürüyüp getirdin ha! Anadolu'nun gıracında kalsak şakî oluvirirmişsin! Beyliğim ayazda kalmaz gayrı! Bin yaşayasın oğul!" dedi. Beylerinin övmesinin ardından da adamların her biri, cebeliler, kullar ve aşiret atlıları tek tek Abdülharis'in sırtını sıvazladı. Şakîler, elleri ayakları bağlı vaziyette önden götürülüp kafaları kesildikten sonra kasrın yakınındaki ulu çınarın dalları altında ayaklarından ipe çekildiler. Öyle ki,

İshak Beg'in alayı köye yaklaşırken; iki meşaleli kulun dikildiği ağacın dalından sarkan şakî cesetlerinin üzüm hevengi misali sallandığını her biri gördü. Geceye rağmen şakîlerin bu şekilde tepelendiği haberi köyde o an kulaktan kulağa yayılmış, ahali beylerinin alayını merakla ve hayranlıkla beklemeye başlamıştı.

İshak Beg'in sırtı hâlâ ağrıdığından atının çektiği dallardan yapılan döşeğin üzerinde yatarak varmıştı köye. Ahali, beylerini gördükçe tek tek hayır dualar ediyor, hekim çağırtmak için destur istiyordu. Bey denk geldiğini başıyla selamlayarak gerek olmadığını, dualarının kâfi geleceğini söylüyordu. Abdülharis kalabalık arasında yaptığının çoktan duyulduğunu, insanların kendisini işaret etmesinden ve saygıyla selamlamalarından anladı. Erkeklerin arkasında bekleyen öbek öbek kadınlara göz gezdiren Abdülharis, Naime'yi görmeye çalıştı ancak denk gelemedi. Kasra girer girmez, İshak Beg hekimlerden önce çalgıcılara haber saldı. Köşkte, o dar vakitte alelacele oğlunun şerefine bir içki meclisi kurdurdu. Kuzular kızarıncaya kadar gayrımüslim ahalinin Dupnisa dediği mağaralar mıntıkasındaki Bulgar köyünden çengiler uykularından kaldırılıp getirildi. Fazladan kesilen kuzular köylülere dağıtılırken kasrın köşkünde de toylara, düğünlere eş bir eğlence tertiplendi. Abdülharis ömründe ilk defa babasının yanında çakır içti, rakijanın tadına baktı. Rezil olmamak adına ölçüyü kaçırmadı. Sabah ezanından evvel eğlence meclisi dağılırken, İshak Beg oğluna mühim bir hediye vereceğini söyleyince Abdülharis'in yüreği ağzına geldi. Zira bey oğlu babasının böyle demesiyle Naime'yi alacağını düşünerek meseleyi ona nasıl açacağını düşünmüştü. İshak Beg, "Beline beyler misali namdar bir ustanın elinden çıkma gılıç yaraşır!" diyerek Abdülharis'i uykusuz, sancılı geçecek gecelerin birinden halas etmişti.

Ertesi gün İshak Beg iki adamını Edirne'ye, Ali Paşa Çarşısı'nın arkasındaki dükkânlardan birinde mukim devrin meşhur kılıç ustalarından Edirneli Hâdi Usta'nın yanına gönderdi. Bir

ufak kese dolusu altını peşin gönderten bey, oğlu için Rumeli serhaddinden gelme yiğitlerde gördüğü karabela* nam kılıçtan, oğlu Abdülharis için de bir tane yaptırılmasını istetmişti. Hâdi Usta gençliğinde Rumeli'nin uçlarında çokça bulunmuş, Budin Çarşısı'nda senelerce kılıç yapıp satmış, sıla hasreti ömrünün son demlerine doğru nüksedince Edirne'ye geri dönmüştü. İshak'ın aklında, Edirne'ye geri geldiği söylenen bu namlı kılıç ustasının eliyle epey zamandan beri oğlu için bir kılıç yaptırma fikri vardı. Son vakayla birlikte niyetini nihayet gerçekleştirmek istemişti.

Hâdi Usta adamlara, takriben bir-iki ay sonra gelmelerini söyledi. Tam iki ay sonra kar kıyamet demeden Edirne'ye tekrar gelen İshak Beg'in adamları, siyah deriden kını demirden işlemelere, topuzu kartal başını andıran, kabzası da demirden süslemelerle kaplı muhteşem bir karabelayı teslim aldılar. Kılıcın her iki yüzünde de nakışlı işlemeler yer alıyordu. Bir yüzüne "Amel-i Edirnevî Hâdi fi 1094"** diğer yüzüne ise "Sahib-i silah Abdülharis Beg" sözleri kazınmıştı. Yine beylerinin hatırlatması üzerine gümüş işlemeli deriden mamul bir kemeri de Ali Paşa Çarşısı'ndan alıp Istrancalar karyesine öyle döndüler. İshak Beg oğluna karabelayı bizzat kendi kuşattı. Abdülharis zaten şakîler vakasından sonra isim yaptığından, hep bu kılıçla dolaşır oldu. Ancak Naime kendisine hiç bakmamaya başlamıştı. Sanki onu görmüyor gibiydi. Diğer kızlar uzun uzun bakıp bey oğluyla nikâh hayalleri kurarken, Naime hiç oralı değildi. Abdülharis kızın mahsus böyle yaptığını düşünerek avunuyordu.

Bir gece, Abdülharis hayli tuhaf bir düşün ortasında buldu kendini. Naime'yi kına gecesinde gördü. El çırpan kadınların arasındaydı. Kendisiyle mi evleniyordu başkasına mı gidiyordu bilmiyordu. Derken bir anda Naime oturduğu yerden kalkıp ona

---

* Bir tür eğri kılıç. Lehlerin (Polonyalıların) de kullandığı bu kılıç kuş gagasını andıran kabzasıyla tanınmaktadır.

** 1682-1683.

yaklaşıyor, avucuna kapatılan kınayı göstermek istiyordu. Elini açtığında avucunun kanlı olduğunu gördü. Kadınlar da bir anda ellerini ona uzatarak parmaklarını açıyordu. Ellerine kına yerine kan sürülmüştü. Naime dâhil her biri delici bakışlarla Abdülharis'i seyrediyordu. Bey oğlu gün doğmadan, korku içerisinde uyandı, bir daha uyumaya mecal bulamadı. O gün, içinde hep belirsiz bir sıkıntıyla dolaştı. Öğle namazını köyün küçük camisinde kıldıktan sonra kasra döndüğünde, Kırkkilise Sancak Beyi'nin yolladığı ulakla avluda karşılaştı. Ulak, İshak Beg'i görmek istediğini söyleyince, hâlâ yerinden tam kıpırdayamayan babasının yanına birlikte çıktılar. Abdülharis, tüm sancak beylerine ve sipahilerine haber gittiğini, ordu-yu hümayunun Edirne'de toplanmak üzere hepsinin çağrıldığını, İshak Beg'in de emrindeki cebeli ve kullarla sefere iştirak etmek üzere beklendiğini oracıkta öğrendi. Ulakla konuşurlarken kimlerin üzerine yürüneceğini soran İshak Beg, "Nemçelilerle* sulh olmadı. Zannımca o yanadır!" karşılığını alınca: "Serhadleri taciz iderlermiş ne vakitten beri. Badişah gılıcını gınından sıyırmış gayri dimek!" demişti.

Ulak gittikten sonra İshak Beg'in yüzü düştü. Eşkıyalar vakasında at sırtından düştüğünden beridir bir yere kıpırdayamıyordu. Sefere bir bahane gösterip gitmezse belki sancak beyi yararlılığından ötürü hoş görebilirdi ancak daha yukarıdan biri haytalık addedip tımarını elinden alabilirdi. Hâl böyle olunca her ne kadar ucu korku ve belirsizliklerle dolu görünse de Abdülharis babasının yerine sefere katılmak istedi. İshak Beg oğlunun hengâmeden kaçmayışını gururla karşılasa da içten içe tedirgin oldu. Ancak başka çare yok gibi görünüyordu. Yine de tedbir cihetinden Kırkkilise Sancak Beyi'ne alelacele haber göndererek; kendisinin rahatsızlığını bildirip, sefere yerine oğlunun katılıp katılamayacağı meselesini sordurdu. Sancak Beyi, Abdülharis'in

* Osmanlı ahalisinin Avusturya'ya ve Avusturyalılara verdiği isim.

sefere iştirak edebileceğini yazıp, Rebiülahir* gelmeden hazır olmasını, getirmesi gereken kişilerle birlikte Kırkkilise Sancağı'nda toplanan diğer sipahilere iştirak etmesini ihtiva eden cevabını yollayınca baba oğul için zorlu günler başlamıştı.

İshak Beg, oğlunun bir tamam sefere hazır gitmesini temin etmek için hazırlıklara girişti. Göçerlik zamanlarından kalma kendi beylik çadırını ona teslim etti. Pınarhisar kasabasındaki demirciye; kendisinin Anadolu'daki cenkler esnasında tepelenen asi reislerinden birinden alıp kendi bedenine uydurarak kuşandığı eski sipahi zırhını göndertip elden geçirtti. Topraklarının bereketi ve kaç adam beslediği bilindiğinden, Abdülharis'in böylesine çadırla ve zırhla sefere iştirakinin göze batmayacağını, bilakis takdir göreceğini düşünüyordu.

Abdülharis bu hazırlıklar esnasında bir yandan Pınarhisar'a gidip Osman Beşe'nin yanında daha fazla talim görüyor, bir yandan da babasının kendi cenklerini ve dedelerinin cenklerini dinliyordu. Bunları anlatırken arada bir: "Cihan bir araya gelse Osmanlı'nın dozunu havaya savuramaz! Osmanlı didiğin on badişahlık mülktür! Güffar gafa tutamaz İslam'a! Badişah dinen uzanıvırdı mı bir golu bir dağa, öbür golu başga dağa uzanayor diyi duydum!" diyordu. Gördüğü cenkleri, asileri nasıl kılıçtan geçirdiklerini, başına buyruk koca paşaların bile cellat kemendinden kurtulamadığını sayıp döküyordu. İran tarafına yapılan seferi, Kafkas yollarını, Tatar atlılarını anlatıyordu. "Tatarın badişahına da han dirler. Sancak açıldığı vakit gendi beyleriyle serhadlere goşuvirirler! Gısık gözlerinden tanırsın ya..." diyerek hem onları hem seferlere asker gönderen diğer beyleri, ağaları, ordunun yürüyüş düzenini, orducu esnafını, menzilleri, en azından Anadolu'da gördükleri örneğinde anlatıyordu. Abdülharis'in içindeki küçük ürperti, bu meselleri dinleye dinleye kayboldu gitti. Azametli ve korkunç bir gücün parçası olduğunu, hiçbir

* * Nisan 1683.

zaman yıkılmayacağını düşündü. Üstelik seferden şan ve zaferle döneceğine iyiden iyiye inanmaya başlamıştı. Babası sürekli: "Osmanlı oyunludur! Akıl sır irmez. En gurnaz şakîler bile gorkar Osmanlının aglından. Nemçelinin vay hâline!" diyordu.

O sene bahar eriştiğinde, Rebiülahir gelmezden evvel, bölgenin muhafazası için kasırda kalacak bir cebeli ile dört kul haricinde diğerleri de tedariklerini görüp sefere hazırlandı. Kırkkilise Sancağı'na yollanacakları vakit iki cebeli, altı kul pürsilah ve pusatlı vaziyette kasrın önünde toplandı. Aşiret atlılarından biri de Abdülharis'le birlikte sefere iştirak etmek isteyip o da bu takıma dâhil oldu. Bu kişi, eşkıya takibi sırasında atlılarla yanlarına koşturan, aynı zamanda İshak Beg'in hâlâ çocuklarından Uğru Ahmed'di. Aşiretten kalanlar arasında en yaşlı ve güngörmüş kimseydi. Ellili yaşların ortasındaydı, eli ayağı tutuyordu. Anadolu'nun çoğu mıntıkasını gördüğünden ve İshak Beg'e can borcu olduğundan sefere iştirak etmeye, Abdülharis'e ve diğerlerine kılavuzluk etmeye gönüllü olmuştu. Cenkte ne yapılır, seferde nasıl hareket edilir gibisinden türlü hassaya sahip Uğru Ahmed, kulağı da hayli delik biri olduğundan, herhangi bir mahale indiğinde ahaliyi ve araziyi iyi tanır, harbe gidene yarar yiğitti. Bu hassayı da haramilik edip lakabını aldığı senelerde kazanmıştı ki bu yolda kellesini yitirmemesi İshak Beg'in sayesindeydi. Böylece Abdülharis dâhil on nefer ordu-yu hümayuna dâhil olup, Nemçe üzerine yapılan sefere katılacaktı.

Istrancalar karyesinin yegâne geçimi bağlarından bahçelerindendi. Ancak bunlar gayet bereket dolu ve geniş olduğundan o havalide bilinirdi. Köyün çevresi haricinde her bir evin yanında, arkasında husûsi bahçeleri olurdu. Abdülharis, Kırkkilise'ye gitmek üzere adamlarına katılmadan önce sefer haberi dolaştığından beridir doğru dürüst görme imkânı bulamadığı, zaten hiç yanına varıp gönlünü de açamadığı Naime meselesini aradan çıkarmayı düşündü. Sevdasının artık üzerinde bir ağır yük olması

nedeniyle köyün küçük çocuklarından biri aracılığıyla Naime'yi evlerinin arkasındaki bahçeye çağırttı. Zırhını, karabelasını, babasının miğferini kuşanmış, kalkanını da sırtına asmıştı. Sadece babasının kendisine emanet ettiği sapasağlam yayı ve ok kuburluğunu yanına almayarak, kasrın avlusunda bekleyen atının terkisinde bırakmıştı. Sefer yollarına düşmeden sevgisini açıp muradına kavuşacağını düşünüyordu. Bütün o nazının, cilvesinin örtüsü altında bey oğlunun sevgisine mazhar olmanın verdiği mutluluğu, Naime'lerin evinin arkasındaki o bahçede görmeyi umuyordu.

Gündüz vakti olduğundan bir gören, duyan olur diye endişeliydi. Lakin bir süre sonra endişesi yerini heyecana bıraktı. Hayalle hakikatin birbirine karıştığı o an Naime'nin hafif adımlarla, salına salına bahçeden yana kıvrıldığını görünce soluğu kesildi. Gündüz gözüyle çok görmüştü ancak bu kadar yakından ilk defa seyredebiliyordu. Saçlarının kâküllerinde, gözlerinin ışıltısında, hatta yüzünde daha evvelden görmediği yeni yeni alametler seçiyordu. Kızın gayet sakin bir şekilde bahçeye seğirttiğini görünce içi içine sığmadı ancak Naime'nin yüzündeki ciddiyet ve gözlerindeki donukluk mengene misali göğsünü sıkmaya başladı Abdülharis kendi kendine: *Daha cenk hengâmı erişmeden darp eyler tirkeş tirkeş kirpikleri dest-yârdan/Cerh eyler gönlü dermanı bulunmaz gamze-i cellada dest-yârdan* diye söylenirken, o esnada ruhundan çelebiliğin, şairliğin hepten silindiğini fark etti. Kızın salına salına yürüyüşü, yazmasının altından çıkmış zülüflerinin inceden uçuşması, rengini sanki kızılcık meyvesinden alma dudakları, bakışının içinde taze bahar doğurması, Abdülharis'i evvelce tatmadığı haşin ve tüylerini diken diken eden bir duyguya sevk etti. Evvelce bazı düşlerinde hissettiğinin aksine şehveti kanlı canlı yaşadı. Ta içinden kopup gelen vahşi bir dürtüyle kollarını açıp Naime'ye aniden sarıldı. Lakin kendini kızın aguşunda bulmak yerine soğuyalı gün olmuş demir parçası misali sert ve

ısıran bakışlarıyla karşılaşınca ayaküstü çarpılayazdı! Naime'nin gözlerindeki hiddeti ve soğukluğu anlamaya çalışırken; kızın, kollarından kurtulup elleriyle vücudunu sertçe itmesini idrak edemedi. Kıza yeniden sarılmak istediyse de çakır gözlerindeki yaban bakışından ürküp duraksadı. Öfkeyle soluk alıp verirken dahi başka bir güzelleşmişti gözünde ancak yaklaşamıyordu. Kılını dahi kıpırdatamadı. Kendisine gönlünü açacağını umarken buz gibi bakışlarla karşılaştığından mı bağlanmıştı basireti yoksa kızın bakışlarından mı ürkmüştü bilemedi. Kızın titreyen ellerine mani olmaya çalışması dikkatinden kaçmadı. Abdülharis'e küfreder gibi bakıp: "Dolaşma mari yanımda yöremde! Olsan da bey ogli yoktir benim gönlüm senda!" diye azarlayıp evine geri koşturunca dünyalar daha o an başına yıkıldı. Harp meydanına varmadan, ecel okunun canına değdiğini hissetti. Naime hışımla çekilip giderken örtüsünün altından görünen siyah zülüflerini son kez seyretti. Daha Nemçe illerine varmadan, oracıkta, o bahçede ölmeyi diledi. Yaptığından yüz bin kere pişman oldu. Kendi kendini sevda ile naz ile aldatarak sefer yollarına dökülmeyi tercih ederdi. Şimdi, daha küffar memleketinde çatmayı umduğu vakt-i ecele sılasında yakalanmıştı. "Sanki ecelin vakti bellidir..." diye söylenerek hayıflandı.

Yüreğinin yüz üstü bırakılmasına mı üzülüyordu yoksa beyliğinin, şanının boşa çıkmasına mı emin değildi. Bir an için; sefere gittiğinde ansızın bir düşman okuyla yahut güllesiyle vurulup ölmeyi hayal etti. İntihardan farksız olacağından bu fikri aklından uzaklaştırdı. Gururu böylesine bir acizliği kaldıramazdı. Şakîler vakasında nam saldığı gibi küffar memaliğinde de nam salamaz mıydı? Naime'yi ne pahasına olursa olsun alacaktı. Bey oğlu beydi. Hem ya Naime cilve yapmışsa? Öyle ya! Kadın dediğin nazlı olmaz mıydı? Muhakkak sefer lakırdısını duymuştu da adamlığını sınamak için onca beyliği, şöhreti, mülkü bir çırpıda elinin tersiyle itmişti. Seferden şan ve şerefle döndüğü vakit Naime'ye

başka memleketlerden bulunmaz bir şey bulup getireceğini, böylece kızın gönlünü çelebileceğini tasavvur etti. Kızın nazını işvesini alt edip galebe çalacaktı. Kâfir üzerine seferden zafer ve ganimetle dönmüş bey oğlu, ömrü köyde bahçede geçecek birini hayatına, kasrına, otağına alacaktı. Bu devletti, uğurdu!

Esir-i derd-i aşktan muazzep olan kendisi değilmiş gibi kasıla kasıla kasra dönen Abdülharis, kapının önünde dokuz adamı hazır buldu. Cebelilerle aşiret atlısı haricindekiler piyadeydi. Aşiret süvarisinin atındaki gümüş işlemeli koşumlar ve boncuklu süsler, onu diğerlerinden tefrik ediyordu. Sadece bazı yüklerin taşınması için yanlarında fazladan iki yük beygiri vardı. Abdülharis, kasırda babasının yattığı odaya çıkıp onunla vedalaştı. Babası kendisine sarıldığında bunun eşkıya takibi zamanındakinden farklı bir sarılış olduğunu anladı. İşin ucunda gidip de dönmemek olduğunu aklından çıkarmıyordu. İshak Beg oğlunu huzurundan göndermeden önce: "İnşallah evvela zafer havadisiniz gelir, hayırlısıyla da siz çıkar gelivirirsiniz!" diyerek dua etti.

Abdülharis at sırtında, en önde adamlarıyla birlikte kasırdan uzaklaşırken, ara sıra dönüp dönüp köye baktı. Naime'yi düşündü. Ölmeden seferden tez dönüp geleceğini hayal ederek rahatlıyordu, zira babası seferin sonbahara dek sarkmayacağını, bir sonraki kış gelmeden dönebileceklerini söylemişti.

Kafile köyden çıkar çıkmaz Kırkkilise yolunu tuttu. Yolda Pınarhisar tarafından gelen birkaç sipahi grubuna daha denk gelip selamlaştılar. Güngörmüş gazilerle, ilk defa silah kuşananlarla cenge gidiyorlardı. Karşılaştıkları bazı sipahiler, Abdülharis'in genç oluşuna şaşırdıklarından kim olduğunu soruyor, İshak Beg'in oğlu olduğunu öğrenince sırtını sıvazlayarak: "Şakîleri sürüyüp götürdüğün gibi küffarı da sürüp çıkarırsın biiznillah!" diyorlardı. Atlarının nalları taşı toprağı döverken, silahlı pusatlı, heybetli hâllerini gören gözler ürküyordu. Hele daima Abdülharis'in hemen yanı sıra at süren, atı boncuklu, başı börklü, oklu,

yaylı aşiret atlısı Uğru Ahmed'e yedi başlı ejderhaymış gibi bakıyorlardı zira giyimi kuşamı kadar çatılmış kaşları ve kemerli burnuyla insana ürküntü veriyordu.

Naime'nin silüeti Abdülharis'in kalbinin bir köşesinde kalsa da, artık sadece şan almayı bekliyordu. Atından yıkacağı küffar beylerini, tıpkı o şakî gibi kement atıp sürüyeceği Nemçelileri hayal ediyordu. Doğduğu yerden ilk defa uzaklaşıp başka bir yere gitme korkusunu çoktan bastırmıştı. Daha Kırkkilise'ye varmadan; öbek öbek sipahilere, tüccara, gönüllülere, talihini cenkte arayanlara rast gelmeye başlamıştı. Haşmetlerinin onları dahi ürküttüğünü sezdi. Genç yaşında silahlanıp sefer yoluna düşen bir deli oğlan, su katılmamış serden geçti nazarıyla bakıyorlardı ona. Abdülharis de şimdiden onları ayakdaşları, silah arkadaşları gibi görmeye başlamıştı. Babasının haklı olduğunu düşündü, kimse Osmanlı'ya güç yetiremezdi. Istrancaları çiğnedikleri gibi kâfir mülkünü de böyle çiğneyip geçeceklerine kaniydi.

6

"Buldum işte!" dedi Asil sevinçle. Güldem, onu böylesine sevince gark eden şeyi merak edip Asil'in boynundan sarkarak kâğıttakilere göz gezdirdi: "Bunun için mi öyle heyecanlandın?" Asil kaşlarını çatarak kâğıdı kendine yaklaştırdı: "1921'miş... Yanlış hatırlamışım tarihi. Ama bu belgeydi işte."

Güldem, Asil'in ilgisinin başka bir şey üzerine bu denli kaymasından rahatsız oldu. Hiçbir şey söylemeden geri çekilip kendini ikili koltuğa fırlattı. Radyodan cızırtılar arasında yükselen, İzel'in *Bir Küçük Aşk* şarkısına dikkatini vererek sakin kalmaya çalıştı. Ani bir ışık parıltısı ve akabinde peyda olan gümbürtüyle gözlerini yumdu. Gözlerini açtığında Asil'in gümüş şamdandaki mumların ışığında, büyük bir kısmı fotokopiden çıkma kâğıtlar üzerine eğilmiş hâlinin hoşuna gittiğini fark etti. Yüzünde belli belirsiz fark edilen bir gülümsemeyle Asil'i uzun uzun seyretti ancak bir kere ilgisizliğine sinirlenmişti.

"Edirne eşrafından Saffet Bey'in konak satış mukavelesi," diyerek yağmur damlaları ile radyo cızırtısının korosuna katıldı Asil. Güldem'in çantasını karıştırdığını işitti. Olağandan daha ağır hareket ettiğini fark ederek yine sinirlendiğini ancak belli etmemek için böyle yaptığını anladı. Kendini frenlemek istediğinde hep böyle yapardı; çoğu vücut hareketinin hangi tepkiye tekabül ettiğini öğrenmişti. Ses çıkarmadı. Üsteledikçe daha da fenalaşacağını biliyordu.

Ekseriyetle mumların, bazen de yıldırımların ışığında, el yazısıyla alelacele yazıldığı anlaşılan kâğıda bakarken bunun İsfendiyar Hoca'nın şahsi arşivinden olduğunu anımsadı. Edirne'de, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde avukatlık yapmış, hem eşraftan hem de uzaktan aile dostları olduğunu işittiği Gazanfer Kapancı'nın ömrü boyunca tuttuğu birçok hukuki evrak İsfendiyar Hoca'ya intikal etmişti. Belgeyi ilk okudukları zamanı hafiften anımsadığında, hocanın: "Dönemine göre hayli az paraya satmış adamcağız evini. Alelacele yazılmasına bakılırsa alacaklısına falan gitmiş olmalı!" yorumunu ve buna sadece hocanın gülmesini, yorumu sınıfın tarafsız bir tepkisizlikle karşılamasını hatırladı. Belgede asıl aradığı kelimelere bakınarak satırlara tek tek göz gezdirirken bir yandan da sesli sesli okuyordu: "Edirneli Saffet Bey... Ayşekadın canibinde konak... Istrancalızade Abdülharis Şerruh Paşa... Ne tuhaf isim! Ne tuhaf aile! Takıntıları asırlarca sürmüş..."

Güldem hiçbir şey söylemedi. Çantasını bir şey aramaksızın karıştırıp durduğunu anlayabiliyordu Asil. Siniri hâlen geçmemişti. Dikkatini yeniden belgeye yoğunlaştırdı. Mülk sahibi, güya mülkünü devredecek kimsenin olmadığını yazarak, konağını çok az bir bedel karşılığında Abdülharis Paşa adlı birine devretmişti. Hatta yazan kişi konağı sattığı paşa ile Karçarlu İsmihan hatun adlı bir kadın vasıtasıyla akrabalığı olduğunu, ileride ailesinden herhangi bir kimsenin konak üzerinde hak iddia etmesinin bir kıymet-i harbiyesi olmadığını ilave etmişti. Parıldayan yıldırımlar Asil'in hafızasındaki bir detayı daha gün yüzüne çıkardı. İsfendiyar Hoca belgenin satıldığı ismi okuduğunda: "Şadi veya Şerruh... Herhâlde yazan kişinin eli sürçtüğünden çift r yazmış, r harfini de dal gibi yazıyormuş. El yazısı işte! Böyle bir isme hiç rastlamadım zira" demişti.

Güldem ansızın: "Şerruh olduğuna emin misin?" diye soruverdi. Asil, Güldem'in mum ışığında parıldayan gözlerine ba-

karak konuştu: "Yazım şeklidir. Böyle bir isme hiç rastlamadım. Ama Abdülharis takıntısı tuhaf değil mi?" Genç kadın: "Bu belgenin fotokopisini anımsadım. İsfendiyar Hoca'nın paleografya dersinden." diye karşılık verdi. Sükûneti Asil'i ürkütmüştü: "Size de mi okutuyor?" Güldem ifadesizce: "İsfendiyar Hoca'nın ders notları değişmez ki. Muhtemelen sizden öncekilere de bunu okuttu. Adamın biri az paraya konağını mı ne satmış o belge değil mi?" dedi. Asil'in kafasını olumlu anlamda hızla salladığını görünce konuşmayı sürdürdü: "Bizim kızlardan birisi: 'Paşa işte. Âyan gibi çökmüştür konağa, kim engel olacak?' demişti. İsfendiyar Hoca da 'Eşkıyalık huyunu terk edemeyen yerel idarecileri andırıyor ama 1920'lerde âyan, derebeyi mi varmış?' diye kendince laf sokmuştu. Şimdi sen söyleyince fark ettim isme bu kadar takılmamıştım. Ama senin takılmana da şaşırmadım doğrusu..."

Asil, yaklaşan istihzanın farkına varmıştı. Neticeyi az çok kestirebildiği hâlde sordu: "Neden şaşırmadın?" Güldem, lafı yüzüne çarptığını belli edercesine gözlerini kısarak karşılık verdi: "Sizin ailede de varmış ya, oradan ilgini çekmiştir!"

Asil'in de mevzuyu tersten anlayası tuttu. Gözlerinin üzerinden bakarak: "Benim ailemde el âlemin malına mülküne çöken eşkıyalar olduğunu hiç hatırlamıyorum?" karşılığını verdi. Kontrolünü kaybettiğini düşünerek zorlama bir şekilde yeniden kâğıtların üzerine çöktü. Güldem'in belli belirsiz kıkırdamasını işitti. Öfkesinin geçmeye başladığına ama kendisiyle uğraşacağına işaretti. Gök gürültüleri daha da az duyulmaya, yağmur damlaları cama daha az vurmaya başladı. Radyonun cızırtısına aniden bir çakmak sesi karıştı. Güldem'e dönüp baktığında kız sigarasının dumanını havaya savurdu: "Bizim üst sınıflardan bir çocuk arşivde ailesini araştırıyordu. Büyük dedesinin ağa olduğunu ispatlamaya çalışıyordu sanırım. Devlete sorun çıkarmasın diye kendisine toprak verilip iskâna zorlanan bir eşkıya olduğunu öğrenmişti."

Asil sakince söylenerek kâğıt yığınına döndü: "Osmanlı za-

manından kalma pek çok ünlü ailenin geçmişinde bu tür şeyler olabilir. Ailemizi ve sabıkalarını seçemiyoruz..." Güldem yine muzipçe kıkırdarken: "Sen de geçmişindekiler gibisin. Burnundan kıl aldırmıyorsun!" dedi. Asil bu sefer karşılık vermeden, kâğıtta denk geldiği isim üzerinde düşünmeye başladı. Bu aile ve onların tuhaf isim takıntıları garibine gitmişti. Birkaç yerde denk geldiğini düşünme hissini üstünden atamamıştı, sanki rastladığı bu ismin yer aldığı başka belgeler de vardı. Kelimeler zihninde uçuştu Asil'in. Muazzam bir tesadüf bir araya getirmişti bu belgeleri. Karçarlu... Istranca karyesi... Abdülharis... Birkaç kuşağı aşan, aynı bölgeden isimler... Kendi aile geçmişini araştırırken Edirne ailelerini, Rumeli âyanlarının ailelerini gözden geçirmişti ancak bir-iki aile dışında kökleri hayli eskiye uzanan bir aileye denk gelmemişti. Acaba araştırmacıların gözünden kaçan, kuşakları aşarak kıyıda köşede kalan bir ailenin tarihçesine mi temas etmek üzereydi? Yeni ve orijinal bir araştırma konusu bulmuş olabilir miydi? Alanında ses getirebilecek bir makalenin ilk verilerini topladığını düşünüyordu.

Güldem'in hayli neşeli gülüşü, Asil'i dalıp gittiği mecradan uzaklaştırdı: "Annen bir sefer kalkıp buraya geldiğinde beni görmüştü ya? 'Bekâr kızın senin evinde ne işi var?' diye kavga etmişti hani seninle." Asil yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle Güldem'e dönerek: "Evet... Sonra nasıl gülmüştük değil mi?" dedi. Kızla göz göze gelince, o anı yeniden yaşayarak o da gülmeye başladı. Birbirlerinin gözlerindeki ışıltıyı fark edince gülmeleri yavaşça dindi.

Zaman zaman bir duman perdesine bürünen Güldem'i buğulu bir düş misali seyretti Asil. Yavaşça ayağa kalkıp şarap şişesini eline alarak kadehlere doldurdu. Genç kadının yanına otururken kadehinden bir yudum aldı. Güldem sigarasını tepsinin kenarında söndürüp kadehine uzanırken: "İşte bunu çok seviyorum," diye söylendi.

Asil gülerek: "Şarabı mı?" diye sordu. Soruyu sorarken bir yandan Güldem'in saç bukleleriyle oynuyordu.

Şarabını yudumlayan genç kadın, gözlerindeki ışıltıyı yitirmeden ağır ağır konuştu: "Bunca yıla rağmen hâlâ beni seyrederken yakalıyorum. Seninleyim ama sen tıpkı beni ilk tanıdığın zamanlardaki gibisin. Beni izlerken yaşadığın heyecanı fark edebiliyorum. Belki dışarıdan soğukluk gibi algılanıyor ama ben varlığını hep hissediyorum. Sevdiğim şey bu; hem uzak hem yakın duruşun..."

Kızın sesindeki sakinlikten sezilebilen dürüstlük, adamı nadiren hissedebildiği duygulara savurdu. Ne yetiştirilme tarzı ne de şahsiyeti duygularını açığa vurmasına müsaade ediyordu. Güldem'in tesiriyle iç dünyasının çalkantılarını fark etmeye, duyguları da anlamaya başlamıştı. Kız, bu yapısını daha ilk seferde çözdüğü zaman Asil, sevgisine karşılık bulamayacağını, kızı kendisinden uzaklaştıracağını düşünmüştü. Ancak adamın bir çıkış yolu arayan içten sevgisi Güldem'in bir şekilde ilgisini çekmişti.

Radyonun cızırtıları arasında Sezen Aksu'nun sesi işitilince ikisi de tuhaf ve büyülü bir zaman sıçramasında aynı anda buluştular. Sözleri aynı anda mırıldanmaya başladılar: "Kaldırımlar biliyor... Bir devir muhteşemdik!" Şarkı akıp giderken, Asil farkında olmaksızın Güldem'in dudaklarına uzanmıştı. Genç kadının saçlarındaki yağmuru hatırlatan kokudan başka hiçbir şey duyumsamıyordu. Kız, Asil'in dudakları boynuna doğru kayarken kulağına doğru muzipçe: "Şimdi..." diyerek fısıldadı. Antreden ve diğer odalara giden koridordan tek bir hayalet bedenindeymişçesine süzülerek geçtiler. Güldem elindeki şamdanla Asil'e bir an için lise senelerinde Attila İlhan'dan okuduğu bir dizeyi hatırlattı: *Şamdanları donanınca eski zaman sevdalarının...* Yatak odasına girdiklerinde mum ışığının yansıması, odanın tüller ardındaki pencerelerinde soluk bir hayal gibiydi. Güldem şamdanı

yatağın yanındaki komodine usulca bırakıp Asil'e döndü. Adam, genç kadının gözlerindeki arzu dolu ışıltıdan kendini alamadı. Birbirlerinin dudaklarında, ellerinde kaybolurlarken cama vuran yağmurun sesi kesildi, şehvetin kollarındaki âşıkların iniltileri geceye karışmaya başladı...

Asil kendine geldiği zaman yatakta oturur vaziyette buldu kendini. Boğazının ağrısından ötürü biraz önce bağırmış olabileceğini düşündü. Güldem, Asil'in yüzünü ellerinin arasına alıp: "İyi misin?" diyerek kendine doğru çevirdi. Genç kadın sevgilisini endişeyle seyrediyordu, loş ışıkta fark edilebiliyordu. Asil: "Az önce bağırdım mı ben?" diye sorunca hızlı hızlı kafasını sallayarak yanıtladı: "Evet. Önce inilti gibiydi. Sonra bağırdın. Bana sesleniyordun... Şarabın hararetinden kâbus gördün sanırım. Neydi gördüğün?" Adam hayal meyal anımsıyordu, akşam gördüğü o düşün aynısıydı. Gölgeleri ve Güldem'i aradığı metruk binayı anımsıyordu. Tekrar hatırlamak istemediğinden hiçbir şey söylemeden kızın göğsüne başını dayadı. Genç kadın boynuna sarılarak yüzünü saçlarına sürdü. O şefkatli ânın sükûnetini antrede çınlayan telefonun zili bozdu. Asil doğrularak koridora doğru baktı. Şamdandaki mumların bir kısmı komodine akmıştı. Güldem keyifsizce söylendi: "Yarım saat veya bir saat önce falan yine çaldı. Annendir diye açmadım..."

Asil yeni bir tartışmanın kıvılcımını çakmamak için yataktan hızla kalkıp antreye yürüdü. Karanlığa rağmen çalışma odasındaki portatif lambadan gelen zayıf ışığın ve zil sesinin yardımıyla telefona yöneldi. Radyonun cızırtıları arasında, geçen yıldan bu yana radyoların gece yayınlarında sıkça çalınan, Göktan'ın *Sen* şarkısı işitiliyordu. Şarkının *Sen çıldırmış şairlerin, titreyen mısralarında bahsettiği o perisin* dizesini algılayınca Güldem'in çehresi hayalinde belirdi. Ahizeyi kulağına götürdüğü esnada Ercan'ın sesini duyunca o kısacık düş molasından sıyrıldı.

"Hayırdır Ercan?" diye sordu.

"Ya bir mevzu var da," dedi Ercan, "Şimdiden söyleyeyim başım ağrımasın."

"Şu Karçarlu ismiyle mi alakalı? Neden başın ağrısın ki?" diye sordu Asil.

"Hani İsfendiyar Hoca'ya da sordum demiştim ya? İsfendiyar Hoca'nın aklına gelmiş. Karçaroglı Abdülharis diye bir adam var. Ben önemsiz falan sanmıştım. Bir kaynakta adı birkaç yerde geçiyor. Bendeki fotokopilerin birinden aşina geliyordu ama emin değildim, İsfendiyar Hoca söyleyince denk geldim hakikaten öyleymiş." dedi aceleci bir şekilde. Sanki İsfendiyar Hoca detayını üstü örtülü geçmek ister gibiydi. Asil yine de umursamazlıktan geldi. "Sesindeki heyecana bakılırsa büyük dedene falan rastladın herhâlde," diyerek güldü.

"Tanınmış yani tarihe geçmiş birisi olabilir benden söylemesi," dedi Ercan: "Bil bakalım nerede rastladım bu isme?"

"Şahane Pazar'da yarışıyoruz sanırım. Lafı dolandırma da söyle," diyerek çıkıştı Asil.

Ercan sitemle karşılık verdi: "Tamam, tamam! Biliyorsun benim yüksek lisans tezim Viyana Kuşatması'nın lojistiğiyle ilgili, Rumeli yolları falan. Faydalandığım kaynaklardan birinde Karçaroglı Abdülharis bin İshak diye geçiyor adamın ismi. Tam İsfendiyar Hoca'nın dediği gibi. Rumeli mıntıkasından. Karçarlu dediklerinden muhtemelen."

Belki Ercan aramasa, onca hengâme arasında gerçekten de aramaktan vazgeçeceği bu ilginç isim takıntısı bir kere daha Asil'in zihninde dönüp durmaya başlamıştı. "Hangi kaynak? Adam kimmiş?" diye sordu.

Ercan: "Kaynağın tabiriyle Kala-i Beç muhasarası için celp olunmuş sipahilerden" dedikten sonra ekledi, "Viyana Gazavatnamesi'nde."

"Kaynağın birkaç yerinde geçiyor mu?" diye sordu Asil, "Yayınlanmış bir kaynak mı?"

Ercan: "Ne tıpkıbasımı ne transkripte edilmiş hâli mevcut. Bende fotokopisi var bazı kısımlarının. Yarın bölüme geldiğinde veririm, tutmayım seni fazla. Hadi görüşürüz," dedikten sonra telefonu kapattı. Asil telefonu kapatıp yatak odasına dönerken kendisini cezbeden bu tuhaf ismi düşündü. Onu bu ismi merak etmeye sevk eden başka sebepler de vardı. Aile tarihini araştırdığı dönem Istrancalar'da, Demirköy taraflarında ailelerinin çiftlik sahibi olan bir koluna rastlamıştı. Demirköy'e gidip çiftliğin izini sürdüğünde büyük amcazadelerinden Veli Ağa'nın isminin hâlâ köylüler arasında yaşadığını görüp şaşırmıştı. Gerçi daha önce de 1960 civarı doğup, dedelerinden ninelerinden dinledikleri göç ve harp hatıralarını nakleden kimselere denk gelmişti. Neticede Balkanlarda zaman yavaş akardı. Ancak yine de yüz senelik bir mevzunun, kısacık da olsa bir anlatının halkın hafızasında yaşayabilmesi tuhaf gelmişti. Kendi adıyla anılan muazzam bir çiftliğin sahibi olan Veli Ağa ve ailesi, hizmetkârlarına varıncaya kadar Bulgar çetelerince katledilmiş, aileden geriye kimse kalmamıştı. Bu kanlı anekdot Balkan Bozgunu'nun binlerce kasvetli hatıratı arasında yerini almış, nesilden nesile anlatılan tek cümlelik bir hikâye olmuştu. Yerinde yeller esen çiftliğin adı, ancak ahali arasında; bölgedeki koruyu belirtmek için kullanılıyordu artık. İşte, Abdülharis ismine ve Istranca bağıntısına rastlayınca, birkaç kuşağa yayılan bir ismin ve Istrancalar'daki bir ailenin varlığı dikkatini çekmişti. Kim bilir nasıl bir hikâyesi vardı? Tarihin dehlizlerinde dolanmayı bırakıp odaya girdiğinde, Güldem'i sırtını dönmüş yatar vaziyette buldu. Sessizce şamdandaki mumları söndürerek karanlığın ortasında Güldem'e sarılarak uyudu.

Komodinin üzerindeki mini masa saatinin alarmı 7'ye çeyrek kala çalmaya başladığında Asil kısmen sıcak ve bunaltıcı bir Edirne sabahına uyandı. Alarmı kapatıp saatine baktıktan sonra yanında uyumakta olan Güldem'e döndü. "Güldem?" diye seslendiğinde, kız, yorgun bir sesle: "Ben de kalkacağım, ders var

bugün 10'a doğru," karşılığını verdi. Asil: "Daha erken. Uyu istersen sonra çıkarsın," diyerek sevgilisine sarıldı. Kızın saçlarını okşarken Güldem uyku mahmuru vaziyette dönerek ona sarıldı: "Önce eve gideceğim sonra kütüphaneye. Ders notları var. Vizeler yakın. Bu sene son."

Uykuları açıldığında Güldem iştahsız olduğunu söylediğinden, kahvaltı yapmadan; hazırlanır hazırlanmaz evden çıkıp Asil'in beyaz renkli 98 model Nissan Altima'sına geçtiler. Sabah mahmurluğundan dolayı ikisi de suskundu, sadece radyodan gelen belli belirsiz müzik sesleri işitiliyordu. Asil, Migros'un arka çaprazında kalan yola saparak, Güldem'i evlerinin alt sokağında bıraktı. Güldem arabadan inerken Asil'i öptükten sonra gülümseyerek: "Okulda görüşürüz," dedi. Kız gözden kaybolduktan sonra Asil hayatın akışını fark etmeye başladı. Yan taraftan geçen talikaya bağlı atın nal sesleri, güneşin gözleri kamaştıran parıltısı, az ilerideki durakta Serhad Birlik bekleyen lise öğrencisi üç erkeğin hararetle tartışması –belli belirsiz kız isimleri geçiyordu-, radyoda çalmakta olan Kargo'nun *Şairin Elinde* şarkısı aynı anda algılarına hücum etti. Şarkının aklında uyandırdığı eski bir hatıra tüm hislerine galip geldi. 1997 yazında, Saros taraflarındaki yazlıklarına arkadaş grubuyla gittiklerinde denk geldiği kızıl saçlı kızı anımsadı. İsmini hatırlayamamıştı ancak kasetçalarında *Şairin Elinde* şarkısını sardırıp sardırıp birkaç kez dinledikleri aklında kalmıştı.

O esnada, uzaktan uzağa burnuna çarpan, tarif edemediği bir kokuyu poğaçaya benzetince midesinin kazındığını fark etti. Radyonun sesini açıp Baca istikametine doğru yollandı. Civardaki toplu konutların bağlı olduğu merkezi ısıtmanın bulunduğu yere ahali böyle diyordu. Tam üzerinde, kare şeklinde bir alanda çeşitli dükkânlar, iki market ve bir kahvehane bulunuyordu. Kapuska adlı mekânda, iki sade poğaça bir çayla kahvaltı yaptıktan sonra arabasına dönüp okulun yolunu tuttu.

Asil, enstitüdeki odasına geldiğinde, aynı odayı paylaştığı arkadaşı Ercan'ı masasının başında çalışırken gördü. "Aga günaydın. Bugün benden önce gelmişsin," dedi kendi masasına geçerken. Ercan'ın yüzünde manidar bir gülüş belirdi: "Günaydın. Sen hiç böyle gecikmezdin. Güldem dün sizdeydi herhâlde..." Asil kısa bir gülüşün ardından karşılık verdi: "Senden de bir şey saklanmıyor. Nereden anladın?" Ercan elinde üç sayfalık belge fotokopisiyle yanına gelirken bir yandan da cevap verdi: "Genelde güzel geçen gecelerin sabahında insanın uyanası gelmiyor da." Asil, Ercan'ın masasına bıraktığı kâğıtlara bakarken konuşmayı sürdürdü: "İşte, Viyana Gazavatnamesi'nde şu Abdül bilmem ne isminin geçtiği yerler. Kimi yerlerde tarih var, parantez içinde yazdım oraları da."

Asil belgelere göz gezdirirken fosforlu kalemle çizilmiş ibareleri okuyordu sesli sesli: "Kala-i Beç muhasarası için Rumeli havalisinden celp olunmuş sipahilerden... Istranca karyesinden Sipahi Karçaroglı Abdülharis vesair sipahiler... Ramazan'ın 7'si yani 30 Ağustos Pazartesi... Rumeli kolundan serdengeçtilere saldırı düzenlenmiş ama düşmanı püskürtmüşler. Üzerlerine humbara atılmış. Sipahi Abdülharis bin İshak yaralanmış... Ramazan'ın 15'i yani 7 Eylül... Abdülharis, Rumeli yiğitlerinin başındayken kâfir beylerinden biriyle mübareze eylemiş. Teke tek kapışmışlar... Beyin kellesini getirdiği için sadrazamdan ihsanlar görmüş... Istranca karyesi. Bu isim ve adamın akrabalarının bulunduğu bölge. Ama hangi köy?"

"Istranca karyesi dediğine göre köyün adı budur bence," dedi Ercan.

"Istrancalar'ın bir ucu burada bir ucu Bulgar'da aga hangi karye bu?" diye sordu Asil.

"Istranca adında, bugün başka bir adı olan köylerden biri herhâlde. Dupnisa'da mangala çok gittim, İğneada'ya gidip geldim ama hiç rastlamadım. Gerçi Çatalca'da bir tane Istranca köyü

var, şimdiki adı Binkılıç. Ama Kırklareli taraflarında böyle bir yere hiç denk gelmedim. Ha unutmadan diyeyim, hepsi bu değil. Bunlar sadece bendeki kopyalarda geçenler. Tamamına bakmak lazım," dedi Ercan. Asil, kafasını sallayarak sordu: "Tamamı nerede?" Ercan çok önemli bir şeyi önemsiz, alelade bir şeymişçesine söyler bir tavırla konuştu: "Tek nüsha Topkapı arşivinde. Ulaşılabilir yegâne kopyasıysa İsfendiyar Hoca'da. Ben de ondan almıştım. Zaten bu ismi ben gazavatnamede okudum diyerek o yönlendirdi."

"Hasiktir be!" diyerek söylendi Asil.

"Sövmen için bence erken," dedi Ercan, "İsfendiyar Hoca sabah seni çağırttı. 'Gelince bir uğrasın,' dedi. Galiba bu mevzuyla alakalı. Adam kendisine sormayıp bana sorunca alındı muhtemelen."

"Ondan değildir," dedi Asil odadan çıkarken: "Çalışılabilecek bir konuyu kendisinden habersiz bulabildiğim içindir!" İsfendiyar'ın odasına doğru ilerlediği esnada, durduk yere bulaştığı gaileyi düşünmeye fırsatı oldu. Acaba tuhaf bir isim bağlantısı ve Istrancalarla ilgili diye merakını çeken bu mevzuyu gereğinden fazla mı abartıyordu? Sevgilisinin "takıntı" benzetmesi yaparken haksız olmadığını düşünüyordu ama diğer yandan da İsfendiyar nedeniyle hırs yapıyor, araştırmasını tek bir satır yazacak olamasa da tamamlamak istiyordu. Ya devam edecekti ya tamamen bırakacaktı. Öğrenciler henüz gelmemişken, geceden kalma sessizliğini ve ıssızlığını muhafaza eden üniversite koridorlarını gergin adımlarla arşınladı.

İsfendiyar'ın odasının önüne geldiğinde, temkinle kapısını çalarak içeri girdi. Uzun, düz saçlarını arkasında toplamış, kır top sakallı, orta boylu olan İsfendiyar, odanın diğer ucundaki masasının başında bir şeyler okuyor gibiydi. Gözlüklerinin üzerinden bakarak masasının önündeki koltuklardan birini işaret edince Asil kapıyı kapatıp gösterdiği yere oturdu. İsfendiyar Hoca'nın

suskunluğu, odanın duvarlarını boydan boya kaplayan fotoğraf ve belge yığınlarıyla, duvar diplerindeki saksılardan fışkıran yeşilliklere bir olup Asil'i boğuyor gibiydi. Bu odaya birkaç saniyeliğine göz attığında dahi cisimlerin çokluğundan ruhu bunalıyordu. İsfendiyar Hoca'nın manidar susmaları eşliğinde bu oda adeta hâlâ işleyen bir işkencehaneye dönüşüyordu.

"Senin el değmemiş sahalara burnunu sokmanı arkadaşlarından mı öğreneceğim?" diye sordu sakin bir ses tonuyla İsfendiyar: "Bana gelip sorabilirdin."

Asil cevabını çoktan hazırlamıştı: "Hafta sonu sizi rahatsız etmek istemedim hocam, deyiverdi.

"Nasıl yani? Bir süredir araştırmıyor musun?" diye sordu İsfendiyar, "Viyana Gazavatnamesi'nin kopyasına ihtiyacın var sanırım?"

Asil elini açık oynamaya karar vererek kafasını salladı: "Biliyorum hocam, başkasını aracı olarak kullanıp bilgi almaya çalışmam pek etik değil. Ancak sizi de rahatsız etmek istemedim zira ciddi bir araştırma peşinde değilim. Denk geldiğim birkaç isimle ilgili," dedi.

İsfendiyar sözünü kesti: "Abdülharis ve Karçarlu değil mi?" Asil kafasını sallayarak onaylayınca, gergin olduğunu her hâlinden belli ederek koltuğuna yaslandı: "Rahmetli babanı tanırdım. Ticaretle ilgilenirdi ama tarihe merakı vardı. Sekiz yıldır burada araştırma görevlisisin. Öğrenciliğin burada geçti. Bu hukukumuza binaen bana gelebilirdin doğrudan. Basit bir araştırma dahi olsa... Neyse. Bu isimler neden ilgini çekti?"

"Hocam sizin derslerinizde gördüğümüz belgelerden anımsadım. Sizin araştırmalarınızda ayrıca denk gelmediğim bir aileye denk geldiğimi düşündüm. Aile üyeleri farklı dönemlerde aynı isimleri taşıyorlar. Istrancalar taraflarından bir aile," diye cevap verdi Asil.

İsfendiyar sakalını kaşıyarak ağır ağır konuştu: "Bu isme doğ-

rusu sık denk geldim. Hatta birinde Şahruh mu Şerruh mu ne yazıyordu? Ancak aynı aile olduklarını bilmiyordum. Açıkçası o bölgede böyle bir ailenin varlığına da denk gelmedim. Dikkatimi çekmediğinden pek araştırma gereği duymadım. Sizin Demirköy taraflarındaki aile kolunuzla alakalı bir şey mi? Paşa dedenizin çocuklarından birinin o tarafta çiftliği var, babana bazı belgeler teslim etmiştim. Balkan Harbi'nin bölgedeki nüfus yapısına etkisi konulu bir araştırmada da yer vermiştim. Eğer bunu çalışmak istiyorsan söyleyeyim çalışılmış bir konu."

Asil, meramını anlatabilmek için daha açık konuşmaya karar verdi: "Sadece kişisel bir merak hocam. Aile bugün var mı yok mu bilmiyorum. Ama amacım aile üyelerindeki bu isim takıntısının hikâyesini öğrenmek."

"Karçarlu adında bazı mezarlar var Kırklareli'de. 1700'lerin başına tarihlenen, hatta 1600'lere de uzanan dört-beş taş. Ercan'a daha lisanstayken bölgenin tahrirlerini çalıştırmıştım, orada geçiyordu sanırım. Ama bugün soyadını taşıyan bildiğim herhangi bir kimse yok. Yani hikâyeyi öğrenemeyebilirsin." dedi İsfendiyar.

"Öyle olsa bile en azından merakımı dindirmiş olurum hocam;" diye karşılık verdi Asil.

İsfendiyar'ın yüzünde muzafferane bir sırıtma peyda oldu: "Seninle bir anlaşma yapalım. Sen bu konudan bir makale veya bir araştırma çıkar mı çıkmaz mı bir bak. Eğer bir şey çıkmazsa merakını tatmin etmiş olursun. Çıkarsa şayet, bulacağın şeyler benim işime yarayabilir. Ben de bu araştırma sürecinde sana her kapının açılmasını sağlarım. Bilmem anlatabiliyor muyum?"

Asil renk vermemeye çalıştı. Hayli rahatsız edici bir durum söz konusu olsa da amacına ulaşacağını düşünüyordu. Merakını giderecekti ancak İsfendiyar Hoca'nın eline çer çöpten fazlası geçmeyecekti: "Kabul ediyorum hocam."

"Harika!" dedi İsfendiyar. Küçük bir not kâğıdına birtakım numaralar yazdığını gördü Asil. Başbakanlık Osmanlı Arşivle-

ri'ndeki bazı dosya ve gömlek numaraları olduğunu anladı. İsfendiyar kâğıdı Asil'e uzatıp: "Viyana Gazavatnamesi'nin kopyasını ben sana ayarlarım bizim fotokopiciden. Sen bu arada arşivin bu kısmına göz at. Hafta sonu bir uğrarsın. Viyana Kuşatması dönemine ve sonrasına ait bazı belgeler var burada. Bir de arşivde bizim Niyazi abi var. Ona selamımı söylersin. Arşivde araştırma yapanlar tezlerinin kopyalarını arşive bırakıyorlar biliyorsun. Onun elinde konuyla ilgili bazı çalışmaların kopyaları vardır."

Asil bunca direktif karşısında rahatsız olsa da merakını gidereceği için, hatta belki bu sayede arasının son zamanlarda pek soğuk olduğu İsfendiyar Hoca'yla yakınlaşmasını sağlayabileceğinden ötürü içten içe bunu bir fırsat olarak değerlendirdi. Gülümseyerek kafasını salladı.

Zaferinden emin olan İsfendiyar bu sefer koltuğuna huzurla yaslanarak sordu: "Evlilik ne zaman?"

"Haziran'da hocam. Güldem'in mezuniyetinden sonra işte," diye cevapladı Asil. Yine huzursuzluğu sürüyordu zira İsfendiyar Hoca'nın bu konudaki görüşü de kendisiyle pek uyumlu değildi. Nitekim, sorunun akabinde İsfendiyar: "Normalde bu tür bir şeye pek taraftar değilim. Ancak senin niyetin zaten ciddi olduğundan pek rahatsız olmadım. Buranın öğrencisi neticede," dedi.

Asil herhangi bir yorum yapmadı. Kapıyı göstererek: "Başka bir diyeceğiniz yoksa işlerin başına döneyim mi hocam?" diye sordu. İsfendiyar kafasını sallayınca; yerinden kalkıp kapıya seğirtti. Tam dışarı çıkacağı sırada İsfendiyar seslendi: "Ha unutmadan! Arşive cumartesi gidebilirsin. Malum pazar günü Karaağaç'taki sosyal tesislerde bölümün çay daveti olacak akşama doğru. Maaile toplanacağız. Annenle ve nişanlınla birlikte seni de görmek isterim."

"Tabi hocam."

Kendi odasına yollandığı esnada Asil'in aklında hırsla, öfkeyle karışık düşüncelerle birlikte, Abdülharis isminin hikâyesi de

dönüp duruyordu. Aralarındaki gerilimi atlatmak ve merakını tatmin edebilmek için onun bağlantılarını kullanması, kendi açısından bakıldığında kazançtı. Hırsını, bundan sonra; öncelikle Güldem'le annesinin barışmasına harcayacaktı. Ardından bir süreliğine Abdülharis ismine, Karçarlulara ve Istranca denilen köye odaklanacaktı. Belki, İsfendiyar Hoca kadar kendi işine de yarayacak bir şeyler bulabilirdi. Saha araştırmalarında tecrübe kazanarak başka araştırma konuları da keşfedebilirdi. İsfendiyar Hoca'nın, hatta Ercan'ın dahi haberinin olmayacağı türde konular...

7

(1683)

Istranca karyesinden çıkan dört atlıyla, sırtları yüklü beygirleri ve katırları çeken altı piyade, öğle namazını müteakiben Kırkkilise Sancağı'na vasıl oldu. Civardaki çiftlik ve arazilerden gelen sipahiler, ordu-yu hümayunun geçeceği menzillere teslim etmekle yükümlü oldukları erzak ve hayvanları getiren köylüler, orada burada toplananlara hizmet edenler ve satıcılarla, şehir karınca yuvası misali kaynaşıyordu. Köyden ilk defa bu denli uzaklaşan Abdülharis, ömrü hayatında böylesine kalabalığı da ilk kez görüyordu. İnsan yığınlarının tepelerinde süslü, püsküllü, alemli mızraklar seçiliyor, güneş yüzünü gösterdiğinde parıldıyorlardı.

Abdülharis'in takımı, şehrin dış kesimlerinde ancak girişin dibinde bir söğütlüğün yakınına konar konmaz namaza durdu. Bulundukları mıntıkadan şehirdeki camii ve hanların etrafını kalabalık gördüklerinden; boşu boşuna şehre girmeyerek, kendileri gibi yeni gelen sipahi ve cebeli grupları misali denk getirdikleri yerde konaklamışlardı. Namazı bitirdikleri esnada Kırklareli Sancakbeyi'nin; köylerden, tımarlardan, çiftliklerden gelen birlikleri teftiş eden çavuşlarından biri yanlarına geldi. Nereden gelip kimin cebelileri oldukları sorulduğunda, adamlar Abdülharis'i işaret edince koca çavuş ecel perçemli, bıyıkları henüz terlemekte olan ancak yaşına göre hayli dinç ve sağlam duran bu delikanlıya gözlerini şaşkınlıkla kırpıştırarak baktı.

Uğru Ahmed kurumlanarak: "Babayiğidi toy mu sanarsın ya? Sipahi İshak Beg'in oğlu Abdülharis de begimizdir. O da akrabamızdandır, Garçarludur. Gemendile tana yakalar gibi şakî dutup begimizin önüne sürümüştür," deyince, çavuş huzursuzca kafasını sallayıp: "Te bunun bubası nerdedır? Sancakbegi sual ederse ne süyleyeyım?" diye karşılık verdi. Abdülharis babasının rahatsız olduğunu, onun yerine çadırı, silahları ve muharipleriyle kendisini sancağa gönderdiğini söyledi: "İki cebeli, altı kul, bir de gönüllü ile geldi. Hem çadırımız hem atlar dışında katırlarımız var. Cebeliler ve gönüllü tekmil zırha bürünmüştür. Altı kul tüfek taşır. Gönüllü ile ben de kemankeşiz. Babamın yerine sefere ben iştirak eyleyeceğim." Çavuş, şehirli ağzıyla konuşan Abdülharis'in cevabına karşılık sefere hiç gelemeyen veya yerine birilerini gönderen çok kişinin olduğunu söyleyerek çekilip gitti.

İki gün kadar o havalide kaldıkları esnada civardaki sipahiler, cebeliler vesair hizmetli Kırkkilise'nin etrafına doluşmaya başlamış, çadırlar meydanlara sığmaz bir kalabalık peyda olmuştu. Tanış olanlar, birbirlerinin mıntıkasını bilenler diğerini ziyaret ederken, silah ve hayvan alışverişi de artmıştı. Lokumlar, kahveler, şerbetler sunulur, namaz aralarında sohbetler koyulaşırken Abdülharis'in kasaba pazarlarında dahi görmediği bu hengâme karşısında nutku tutuldu. Bu esnada, babasının tanıdığı sipahilerden görebildiklerini, yanından ayırmadığı Uğru Ahmed'le birlikte ziyaret etmeye gayret etti. İade-i ziyaret kavlinden, bu kimseler Abdülharis'in çadıra da uğramışlardı. Istranca havalisindeki sipahiler ve cebeliler İshak Beg'i az çok işittiklerinden Anadolu'dan gelmesine binaen kendisine "aşiretli", "yörük" gözüyle bakarlardı. O yüzden ziyaretleri esnasında, cebeliler ve kullar ekseriyetle kendi yörelerinden olsa da onlara da İshak Beg'den mülhem "korkunç dağlılar" nazarıyla bakıyorlardı. İhtiyar Uğru Ahmed'in kem bakışlarına eşlik eden 33'lük oltu taşından tespihinin netameli şıkırtısı da bu tesiri kuvvetlendiriyordu. Cesaret

edebilip kendisiyle konuşmaya niyetlenen güngörmüşler, gediklileri ve yeniyetmelerle konuşurken; konuyu ne yapıp edip tespihine getiriyor, en iyi tespihin elindeki gibi siyah oltu taşından yapıldığını söyleyip, ta Erzurum taraflarına uğradığı vakitlerden beri kullandığını ballandıra ballandıra anlatıyordu. Abdülharis, sefer hengâmesi sona erip yerine yurduna döndüğünde kendisine de böyle bir tespih alıp tıpkı Uğru Ahmed misali heybet satmayı aklına koydu. Zira insanların ona kendisine göre daha ayrı bir ihtiramla bakması; kendisine, babasının namını taşımasına rağmen, yaşından ötürü "yeni yetme" nazarıyla yaklaşılması onu gizliden gizliye düşündürüyordu. Belki Naime de onu toy addettiğinden yanaşmamıştı.

İkinci günün akşamında, çavuşlar, davullarla meydanlarda dolaşıp; ertesi gün şafak vakti ordu-yu hümayuna katılmak üzere Edirne'ye hareket edileceğini duyurdular. Tan yeri ağarmadan sipahi kolları, iaşeyi ve cephaneyi taşıyanlar kıpırdandı. Muazzam bir insan ve hayvan cümbüşü patırtılarla, iniltilerle yola döküldü. Alacakaranlığın örtüsü altında Abdülharis sadece gölgelerden ibaret, cin alaylarını andıran bir hercümerç seyrederken, güneş mızraklarını yeryüzüne göndermeye başladığı vakit; bayraklarla, tuğlarla yürüyen, demirden ve etten müteşekkil koca bir nehrin, adeta çağlayarak Edirne yoluna döküldüğüne tanık oldu. Kağnılardan birine çökmüş bir âşık: *Bülbüller ötüyor sefer vaktidir! Gül bade içelim bahar vaktidir! Dökülelim yine düşman eline!* türküsünü çığırırken yanı sıra yürüyen kimi arabacı kimi sipahi kulu yiğitler de "Yandım amman amman!" diye eşlik ediyordu. Koca yörük Uğru Ahmed, kalabalığa bakıp bakıp: "Böyle bir ordunun tozunu havaya savurmaya cihanda kimsenin gücü yitmez!" deyip duruyordu. Türküdeki bülbül sesleri yolda denk geldikleri ağaçlardan yükseliyor ve o curcunanın sesine rağmen işitilebiliyordu.

Ordu-yu hümayunun toplandığı Edirne'ye varana dek, o ana kadar rastlayabileceği en muazzam, en mahşeri kalabalığı gördü-

ğünü düşünüyordu. Selimiye Camii'nin azametli minareleri seçilebilir hâle gelip uzaktan uzağa karınca kollarını andıran insan ve hayvan kalabalığını görünce hayrete gark oldu. Atlastan, altın işlemeli vezir ve paşa çadırlarının olduğu mıntıkanın dış kısımlarına geldikleri zaman; cümle kapıkulu ordusunu burada hazır ve nâzır vaziyette bulmuşlardı. Ordu-yu hümayunun toplanmasından epeyce evvel, en önce onlar toparlanıp Edirne civarına konmuşlardı. Abdülharis cenge gider vaziyette; yeniçerileri, altı bölük halkı da denilen kapıkulu süvarilerini, cebecileri, topçu ve top arabacı ocaklarına mensup neferleri ilk kez görmüştü. Anadolu vilayetlerinden sipahiler, leventler vesair azaplar da gelmişti ki ömrünce işitmediği, belki babasından ve bazı akrabasından işittiği Anadolu ağızlarına ilk kez tanık oluyordu. Çadırların kurulduğu alanda anlaşılmadık bir kelime telaffuz edildiğinde Uğru Ahmed'e soruyordu.

Orada kaldıkları esnada sık sık Karaağaç mıntıkasındaki bağları, bahçeleri ziyaret ettiklerinde, kendi aralarında pehlivanlık edip güreşe tutuşan yiğitleri seyrederlerken: *Edirne'nin ardında sümbüllü bağlar, Hasan Ağa oturmuş kargısın yağlar! Şimdi cenk var davullar, zurnalar, mehterler çalar! Hasmını meydanda seç pehlivanım hey! Üçünü beşini birden biç kahramanım, pehlivanım hey! Meriç'ten suları çağlayıp akar! Yiğitlerin narası kalalar yıkar!* türküsünün, yahut Edirne'de yakılmış olup dinleyeni derin bir hüzne gark eden: *Kapının önünde be ağalar bir binek taşı! Durmuyor akıyor ağalar gözümün yaşı! O yarin uğruna be ağalar keserim başı! Aman Veziroğlu yazık yazık şanına! Şu gençlikte nasıl kıydın tatlı canıma!* türküsünün sıkça çalınıp söylendiğini duydular. Küffar mülkünün bir tamam yola getirileceğine dair sarsılmaz bir kanaat çadırlarda, muhtelif meclislerde dolanıyordu. Üstelik sefere katılmak üzere padişahın dahi ordunun başında bulunacağının söylenmesi zaferi kesinleşmiş gösteriyordu. Abdülharis'in de bulunduğu bir mecliste, Uğru Ahmed'den de yaşlı bir sipahi: "Se-

fere padişahımız efendimiz de iştirak eyleyecekmiş. Sefer-i hümayun katidir. Devlet-i Aliyye küffarın üstüne yaman gitmekte ki ganaim ve doyum bol olacaktır, esir miktarının ziyadeliğinden akça pakça kâfir kızlarının on tanesi bir pareye gidecektir Allahüâlem!" demişti.

Yeniçeri ortalarının toplanıp önden hareket etmesinden bir gün sonra ordunun kalanı yola revan oldu. Abdülharis o vakte kadar sadece muhariplere ve bilumum orducu esnafına denk gelmişti. Süslü koşumlu atlarına kurulmuş paşalar ve beyler, onların arkalarından yürüyen gaddar ve çalımlı kapularıyla geçip giderken Abdülharis'in ihtişamdan gözü kamaşmıştı. Kaplan postlarına ve samur kuşaklara bürünmüş atlıların, av köpeklerinin eşliğindeki sultanın yaldızlı arabasını da uzaktan gördü Abdülharis. Sekiz kır atın çektiği arabadaki padişahı hayal meyal seçebiliyordu, küçük şilteler ve yastıkların üzerine azametle kurulmuştu. Hemen ardında da dört tane aygırın taşıdığı bir tahtırevan seçiliyordu. Bir aralık bütün ordunun huzursuzca mırıldanmasına neden olan ürkünç bir fısıltı dalgası peyda oldu. Askerin gönlüne üşüşen ağırlığın sebebi Abdülharis'in de kulağına geldi, padişahın kavuğu şiddetli rüzgârda yere düşmüştü. Asker bu hadiseyi olmadık bir talihsizliğin işareti olarak gördüğünden, içlerindeki sıkıntıdan kurtulmak için bir diğerine aktarmış, kulaktan kulağa dolanan mevzu, yüreklerindeki bunaltıyı azaltacağı yerde arttırmıştı. Abdülharis azametli kalabalığa bakıp bakıp herhangi bir talihsizliğin kendilerini alt edemeyeceğini düşündü.

Ordu-yu hümayun kısa sürede Rumeli memleketlerine ayak bastı. Her gün orduya arabalarla, hayvanlarla yahut yaya olarak; yüklü yüksüz, ipli ipsiz, sayısı hesaba kitaba gelmez insan kalabalığı ekleniyordu. Abdülharis bu kadar uzağa düştükçe, farklı farklı yerler gördükçe; içinde Naime'nin sızısından ayrı, onun kadar azap verici bir başka kederin filizlendiğini hissediyordu. Büyüye geldiği Istrancalar'ın güney mıntıkasında denk gelme-

diği muhtelif Rumeli ağızları işitiyordu: "Nemçe çesarı çekmış üstümüze asker more!", "Te bu kadar silahıyı neyle götürüüler?", "Padişah da geliyeri...", "Kesecegız çerata küffarın kulaklarını!" Bunun yanında başka başka lisanları da duyar olmuştu ki bunlardan bir tek Bulgarlarla, Rumların konuşmalarını anlamasa da fark edebiliyordu.

İlk gazânın heyecanı bir yana; bazı kimselerin gizli gizli taşıdıkları tülbent ve mendilleri, bilhassa geceleri koyunlarından çıkarıp koklamaları Abdülharis'in denk geldikçe gönlünü bunaltıyordu. Akıl edip de Naime'den bir yadigâr almadığına hayıflanmaktan bir hâl olmuştu. Derdinin çaresini Sofya pazarına yolu düştüğünde buldu. Denk geldiği bir yeşil yazma Naime'nin gözlerindeki ışıltıyı hatırlatmıştı. Kenarı işlemeli yeşil yazmayı hakkından fazlasını vererek satın alıp kimseler görmeden koynuna sokmuştu. O gece mendilde güya Naime'nin kokusu var gibi gelmişti. Istrancalar'ın kırlarında dolaşan istikbaldeki yavuklusunu her gece ziyaret etmeyi âdet edindi. Dönünce ona verecekti.

Ordu fert fert büyüdükten sonra adım sesleri ovalarda, vadilerde alenen işitilir oldu. Sefere çıkıldığı esnadaki uğursuz hadise unutuldu, askerin gönlünü, dimağını alt edilmez bir kudret hissi sarmıştı. Sanki şimdiden şan dolu zaferlerle memleketlerinin yolunu tutuyorlardı, sılalarına gider gibi neşeliydiler. Sık sık yağan yağmurlar ve nükseden ayaz dahi şevklerini bozamıyordu. Ordunun kibir ve azameti Abdülharis'in dikkatini çekmişti. Vaktiyle Tahir amcasından Rumeli memleketlerine dair korkulu rivayetler dinlemişti. Katıldığı seferleri yâd eden ihtiyar Tahir, insanı bekleyen yegâne tehlikenin hayduklar, eşkıyalar veya kurtlar olmadığını, gece çöktüğünde tek başına dolaşılmaması gereken yerler olduğunu anlatmıştı. Ancak bunca dehşete dair en ufak bir işarete bile rastlamamışlardı. Abdülharis'in zihninde, ordunun bu pervasız hissiyatından ötürü göze görünmeyenlerin dahi kaçıp gittiğine dair bir fikir peyda oldu. Tesadüfün cilvesi,

Niş'in bozuk ve taşlı yolunda ilerlerlerken, yaşı hayli geçkin bir Arnavut martolos kafasını sallayarak: "Kibrimizden kaçar kurt kuş more! Duymayiz ne kabir kaçkini upir lakırdısi ne görürız upirın kendısi. Vardır gelecak başimıza!" demişti. Abdülharis'in içinde şecaatle korku yan yana yürür olmuştu. Yağmurlar arttıkça derya gibi taşan ve hayvanların da insanların da ayaklarını kolay kolay bırakmayan çamur yığınları, ister istemez bu mahşeri kalabalığı sanki adım adım yaklaştıkları bir faciadan alıkoymaya çalışıyordu.

Niş civarında konakladıkları esnada, şehre giden yollardaki ahşap köprülerden birinin dibinde, genişçe bir çadırda türkü çığıran yanık sesli bir âşığın çalıp söyledikleri, Abdülharis'in endişesini de özlemini de arttırmıştı. Söylediği ve birkaç kere tekrarlattıkları türküyü orada ezberine almış, geceleri uyurken sık sık doğduğu köyü, Naime'yi düşünürken mırıldanmaya başlamıştı: *Bir iken beş on eyledim derdimi, Yaradandan istemişim yârimi, Terk eylesem anamı yurdumu, Ne edeyim gelemiyom gönlümü! Yâre doğru gönlüm durmaz giderim, Gece gündüz al atımı sürerim, Ulaşamam gül dudağın öpmeye, Ne edeyim kaderime küserim!*

İki tarafında, içinde ormancı köylülerin ve haydukların eğleştiği meşe ağaçlarından müteşekkil koca koca ormanların yer aldığı Belgrad yolunda ilerledikleri esnada, Abdülharis sefere çıkalı beri ilk defa düşmanlarına acıdığını fark etti. Bosna paşasının kapısını bekler korkunç deli süvarilerini ilk kez orada gördü. Tüyleriyle, yara izleriyle, vahşi hayvan postlarına, kürklere bürünmüş o uzun boylu heyula suretli süvarilerin eline düşen insancıkları düşündü. İhtimaldi ki kan nehir olup, ırmak olup çağlayacaktı.

Belgrad'a geldikleri zaman Abdülharis o vakte kadar gördüklerinin sadece ordunun bir kısmı olduğunu fark etti. Diğer eyaletlerden gelen birlikler de orada ordu-yu hümayuna katılmıştı. Kös gümbürtülerinin yeri göğü dolduran nal seslerine karıştığı;

deve, camız, at ve katır böğürtülerinin de dâhil olduğu mahşeri bir kalabalık peyda olmuştu. Arabalar ve talikalar gelip gidiyor, insanlar koşturuyor, fıçılar ve çuvallar artıyordu.

Abdülharis'i asıl dehşete düşürense o vakte kadar sadece lakırdısını işittiği âl-i Osman'ın alev kusan topları olmuştu. Şahi darbzenler, kolonbornolar, balyemezler, alay topları, hatta çarkla yahut elle fırlatılan ve infilak ettiği yeri yıldırım düşmüş gibi tarumar eden humbaralar. İnce donanma marifetiyle Tuna Nehri'nden Belgrad'a taşınan toplar, gıcırdayan tekerlekler ve barut fıçılarıyla gülleleri taşıyan kağnılar eşliğinde ilerlerken; onların alev kusmalarını, gök gürültüsünü andıran seslerini hayal eden Abdülharis düşmanına bir kere daha acıdı. Parçası olduğu bu kudretin hiç yıkılmayacağından emin, yedi düvelden gelme askerlerin tek bir hükümdarın emri altında ölüme şenliğe gider gibi gidişlerinden müteessir oldu. Kâfirlerin kalelerini bırakıp kaçmamaları için hiçbir sebep yok gibi görünüyordu.

Ordu yeniden yola revan olduğunda padişahın Belgrat'ta kaldığı, Sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın serdar-ı ekrem tayin edildiği duyuldu. Asker arasında, sadrazamın Yanık Kalesi'nin fethine memur edildiği konuşuluyorsa da rivayetler muhtelifti. Padişahın Belgrad'da kalması askerin moralini zedelemişti ancak ordunun gücünden ve kalabalık oluşundan dolayı pek etki etmedi. İstolni-Belgrad'a vardıktan sonra, koca ordunun küffar beldelerinin kilidi olarak kabul edilen Beç Kalesi'ni muhasara etmek üzere yürüdüğü alenen konuşulur oldu. Bitmek tükenmek bilmeyen yağmurlardan ötürü ilerleyişi hayli yavaşlayan ordu çamurlarla boğuşuyor, geçişi için yapılacak tahta köprülerde gecikme oluyordu. Bu hızla ancak Haziran başında Ösek'e varabilmişlerdi. Abdülharis orduya yeni yeni birliklerin iltihak ettiğini görünce Âl-i Osman mülkünün büyüklüğüne şaştı. Ösek'telerken, ordu-yu hümayuna önce Tatar Hanının askerleri katıldı. İmparatorluğun on padişahlık yer olduğuna gözleriy-

le tanıklık ediyordu Abdülharis. Bir âşığın gelişlerinin şerefine: "Kırım'dan gelirim, adım da Sinan'dır! Gizlenme Nemçelü, meydan da buradadır!" türküsünü bağıra çağıra okuduğu esnada kısık gözlü, seyrek bıyıklı Tatar atlılarını ilk kez orada gördü. Düşman arazisine çekirge sürüleri gibi dağılıp aman vermeyecekleri gazilerin dilindeydi. Mirzaların, beylerin kapılarındaki gösterişli kuşamlara sahip; Şırın, Barın, Arğın, Kıpçak ve Mangıt boylarının süvarileri haricinde, ok ve yayla, kamçıyla mücehhez Kırım Tatar ve Nogay aşiretlerinden atlıları seyrederken çokluklarına hayret etti. İshak Beg'in "çadırda yatıp kalktığımız vakitler" diye anlattığı hikâyelerdeki gibi onların da hâlen çadırlarda yaşayıp at sırtında beylerinden, hanlarından gayrı kimseye eyvallah etmediklerini gazilerden işitti. Beraberlerinde dünyanın bir ucundaki Kaf dağlarından kalkıp gelmiş olan kamalı, bıçaklı Kafkasyalılar da vardı ki kulağının işittiği on-on iki ayrı lisanı sırf kendi aralarında konuştuklarını hayretle temaşa etmişti. Ecel perçemleri ve sarkık bıyıklarıyla dikkat çeken; mızraklı, kılıçlı, ipten kazıktan kurtulma bazı Kozak grupları da onların ardına takılmıştı. Abdülharis onların da pek kıyıcı ve amansız olduklarını önceki seferleri, harpleri gören gazilerden öğrendi. Kozak taifesinin sırf bir yerde görünmeleri dahi insanı dehşete düşürmeye kâfiydi. Parıldayan silahları, çoban kılıklarıyla tezat serhat kulları, köprülere bakmaya en önde giden beldârlar, sıçan yolları ve küffar içine uzanacak lağımlar kazmada mahir lağımcılar, her türlü zanaata vakıf neccarlar ile marangozlar, nakliyenin güvenliğini sağlayan Hristiyan tebaadan cerahorlar, yörükler, sakalar, cerrahlar da kum gibiydi. Orducu esnafı konakladıkları yerde arabalarla küçük çarşılar meydana getiriyor, böylece ordunun konduğu yer çadırlar ve arabalarla âdeta bir şehir hâline bürünüyordu.

Tatarlardan başka; deve ve at sırtında dolanan, işlemeli silahlara sahip Kölemen beyleri, Sudan'dan vesair memleketten

gelme siyahi askerler, Mısır eyaleti askeri ile Eflak voyvodasının komutasındaki yaya ve süvari Eflak-Boğdan ve Erdel birlikleri de bu mahşerî orduya katılmıştı. Abdülharis bu hengâmeye en son dâhil olan Macar beyleriyle askerlerini de görünce, hocalardan dinlediği "Melhame-i Kübra"yı yani Büyük Kıyım bahsini hatırlayarak kıyametin kapıya gelip çattığını düşündü. Sade Osmanlı memleketleriyle kâfir memleketleri mi çekişecekti, yoksa cihanın görünür görünmez tüm orduları mı Ösek'te toplanmıştı bilemedi. Kâfir beldelerine girmiş bulunan ordunun bazı kollarının şimdiden, kadimin akıncıları misali kaleleri ve varoşları vurduğu işitiliyordu. Abdülharis, işittiklerinin hakikat olduğunu; halatlarla birbirine bağlanmış esir sürüleri ordunun peşi sıra yürümeye başlayınca idrak etti. İşte harp dedikleri cehennem artık kanlı canlı insanlar arasında yürür olmuştu. Tatar atlıları her gün çuvallar dolusu kelleler getiriyor, sadrazamın çadırının önünde kanlı tepecikler yığılıyordu.

Yanıkkale'de küffar kapana kısılmışken Abdülharis ve beraberindekiler ordunun bir diğer koluyla ileri hatlara doğru yürüyüp geçti. Uzaktan uzağa işittiği top sesleriyle nefesi kesildi. Yakınlarında olmadığına şükretti. Yağmurları, bataklıkları ve nehirleri çiğneyip geçen ordu-yu hümayun, Yanıkkale'nin çevrilmesinin akabinde; küffarın "Wien" dediği çift kat surlarla çevrili Kala-i Beç'e vararak muhasara hazırlıklarına başladı. Taşlık arazi müsaade etmese de askerler dahi lağımcılara iştirak ederek siperler ve sıçan yolları kazmaya, metrisler inşa etmeye koyulmuşlardı. Abdülharis de Rumeli beylerbeyinin kolunda bir metrise yerleşip, karıncalara benzettiği kâfirlerle karşılıklı tüfeng ve ok atışlarına tutuştu. Bu ilk cenk hengâmında gerek sayılarından, gerekse cesaret getirip okçu takımlarıyla küffara aman vermediklerinden Abdülharis içindeki korku duygusunu tamamen yitirdi. Toplar yerleşip de yıldırım misali gülleleri şehrin duvarlarına savurduklarında, Abdülharis iki gün ürküntüsünden elden ayaktan kesil-

di. Top seslerine alıştığında yeniden muhasaraya iştirak edebildi. Birkaç kez cesarete kapılıp düşman siperlerine ve metrislerine saldıran dalkılıçların peşinden gitmek istemişse de Uğru Ahmed müsaade etmemiş, metriste kalıp uzaktan uzağa düşmanı kırmanın daha evla olduğunu söylemişti.

Kös sesleri meydanda uğuldar, nakkareler ve ziller çınlarken, âşıklar da eski cenk türkülerini okuyup okuyup askeri şevke getiriyordu. Bunlardan bir tanesi asker arasında yeniden şöhret olmuş, çalına söylenen Abdülharis'in de dimağına kazınmıştı: *Küffar sanır hüccet almış Eğri'ye, Hâli benzer nefes çekmiş bengiye, Bre sorun Nemçelü'ye Lehli'ye! Ne de çabuk unuttular Mohaç'ı! Zigetvar'ı, Temeşvar'ı, Uyvar'ı! Haberler iletin Beç Çasarı'na! Durmasın kılıcın sarsın donuna! Er ise buyursun er meydanına! Yağız atın dikelince yelesi! Başımızdan esti gazâ nefesi! Bre sorun, nerede Nemçe kölesi? Dayanır mı Zülfikar'e kellesi?* Esir edip dil almak yahut kelle getirmek için "Allah! Allah!" sesleriyle surlara dayanıp da birer birer düşen gazilerin acısı dahi askeri fazla müteessir kılmıyordu. Ta uzaktaki ovalardan dahi gümbürtüsü işitilen kös sesleri, canavar böğürtüsünü andıran toplardan daha menfi bir etki yapıyordu ki Abdülharis bu hâli görerek düşmanına bir kere daha mahvolmuş gözüyle bakıyordu. Uğru Ahmed misali güngörmüş gaziler gençleri yüreklendiriyor, "Bire varıncaya değin kırmalı!" diyerek, gece gündüz aman vermeksizin top, ok ve tüfeng atmaları için askeri coşturuyorlardı. Düşmanın güllesi ve humbarası zaman zaman metrislere düşse de, toprak altından kazılan lağımlar çökse de; kükremiş nehirleri andıran bu korkunç kalabalığın gücünü ve azmini kıramıyorlardı. Birkaç kere üstüne toz toprak yağmış, hatta bir seferinde yanı başında infilak eden humbarayla rüzgâra tutulmuş gibi yere yıkılmış olsa da Abdülharis cengi bırakmıyordu. Bazen hastalanıyorsa da en fazla iki-üç gün dinleniyor, ardından silahlarını kuşanıp yeniden metrislere, sıçan yollarına seğirtiyordu.

Abdülharis bir gece kendi kolunda, düşman metrislerine sokulan bir serdengeçti grubunun arasına karışmak zorunda kaldı. Uğru Ahmed'in istirahatte olduğu bir esnada, yanına kullarından üç neferi alıp karabelasını kınından sıyırarak naralarla peşlerine takıldı. Kendi metrislerine sokulmaya çalışan düşman kollarından biriyle yüz yüzelerdi. Heyecanını bastıran Abdülharis hem gücünü sınamak hem de şan almak için bunu fırsat bilip üç nefer kulla adamların ardına takılmıştı. Kılıç şakırtılarının ve bağırtıların tam orta yerinde kaldığında ne yapacağını bilemeyerek şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Yanındaki adamlar da her biri bir düşmana karşı kılıç kılıca geldiklerinden onu tek başına bırakmışlardı. Ay ışığında, düşman grubunun bir zembil içerisinde taşıdığı koca koca humbaraları görünce, adamların baskın için ta kendi metrislerine dek geldiğini anlayıp eceline kendi ayağıyla gitmese bile kendisini sındığı yerde dahi bulacağını anladı. Zembille arasında peyda olan gök demir zırha bürünmüş bir adamın, elindeki koca meçi savurarak üzerine atıldığını o an fark etti. Korku vücudunu ele geçirince eli ayağı kesilir diye bekliyorken ani bir hamleyle adamın darbesini karşılayarak yana atıldı. Adamın Beç Kalesi'nin zabitlerinden olduğu belliydi zira askere göre giyimi hayli farklıydı. Abdülharis talimli olmasa onu çoktan biçeceği aşikârdı. Bir ara kullardan birisi adamla Abdülharis arasına girme gafletinde bulununca kâfir zabiti acımadan, iki kılıç darbesiyle yere yıkmıştı. Biteviye gerileyip duran Abdülharis ecelinden kaçamayacağına kanaat getirince aklına Naime'yi getirip adamın üzerine atıldı. Zabiti göğsünden yaralamayı başarsa da zabit de onu omzundan yaralamıştı. Vücudundan akan kanın ıslaklığını hissedince yaralandığını anlayan Abdülharis, heyecanını bastırıp karabelasını sıkıca kavrayıp adama aman vermeden tekrar üzerine atıldı. Sol kolunu hissedemez hâle gelince ne olduğunu anlayamadan yere yığılana dek saldırısını sürdürdü. Zabit de o yere yıkılır yıkılmaz kendini yere bırakınca Abdülharis son bir

gayretle sıkıca kavradığı karabelayı aniden düşmanının kafasına savurdu. Kâfir zabiti yüzü kanlara bulanıp can verirken kendi de sıkı sıkıya tuttuğu kılıcını bırakmadan tekrar toz toprak içine yığıldı. Koynundaki mendili aramaya başladı, sanki onu tutsa Naime'nin elini tutacak da can bulacaktı. Gözleri kararmadan önce Uğru Ahmed'in bağırtısını işitti. Kendisine sahip çıkmadıkları için neferleri azarladığını duydu. Gaziler Abdülharis'i karga tulumba taşıyarak siperlere vardıklarında dahi baygınlığı geçmedi. Bir aralık Uğru Ahmed'i elinde kâfir zabitinin kesik başıyla gazilerin peşinde seğirtip: "Beyimiz mübareze itmiştir! Şahitsiniz! Şahitsiniz!" diye bağırırken gördü.

Karçarzâde Abdülharis bin İshak'ın metrislere sokulan ve humbara taşıyan düşmanın hamlesini boşa çıkarması, üstelik kendisinden tecrübeli bir zabitle mübareze etmesinin hikâyesi metrislerde, sıçan yollarında anlatılır oldu. Bir gün Sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın kendisini emrettiğini duyunca, ağrısına sızısına aldırmadan Uğru Ahmed'e tutunarak giyinip kuşanıp paşanın huzuruna çıktı. Sırtı postlu korkunç delilerin ve çavuşların arasından geçip sadrazamın karşısına gelince, el etek öpüp el pençe divan başını eğerek bekledi. Paşa metristeki hadisede adı geçen sipahi oğlunun kendisi olduğunu öğrenince gözleri parıldadı. "Pederin İshak Beg, Abaza Hasan nam melun Ilgın'da Anadolu serdarı Murtaza Paşa'ya galebe çaldıkta, obasının erleriyle serdar sancağı altından ayrılmayan İshak Beg midir?" diye sorunca, Abdülharis, bahsi geçen seferi babasından dinlediğini, rahatsızlandığı için onun yerine sefere iştirak ettiğini söyledi. Kara Mustafa Paşa babasını Köprülü Mehmet Paşa'dan işittiğini, "Bey olmadığı hâlde beydir," dediğini aktarınca Abdülharis'in yüzü aydınlandı. Paşa sakalını sıvazlayıp: "Benden bir dileğin var mıdır?" diye sorunca, kendisine daha çocukluğunda babasının öğrettiği üzere: "Sağlığınızı ve muzafferiyetinizi dilerim devletlû paşam!" cevabını verdi. Eliyle işaret edince paşanın çavuşlarından

biri bir kese altını ihsan olarak Abdülharis'e verdi. Abdülharis el etek öpüp başı eğik vaziyette ağır adımlarla çadırdan ayrıldı.

Kolundaki yara iyileşmeye başlasa da yakalandığı rahatsızlıktan ötürü bir müddet daha istirahat etmeye devam etti Abdülharis. Top ve tüfek sesleri, insanların ve hayvanların bağırtıları artık kulağının alıştığı tabiatın sesleri hâline gelmişti onun için. Muhasara uzayıp asker sıkıntıya düşse de o bu hengâmenin farkına varmaksızın ateşler içinde uyumayı sürdürüyordu. Uğru Ahmed sık sık yanına gelip durumuna bakıyor, beyinin bir emri olup olmadığını soruyordu. Kullardan biri daima yanında kalıyor, hizmetinde bulunuyordu. Genç yaşında böylesine nam sahibi olması, onu korunup kollanacak bir bey oğlu mesabesinden çıkarıp bir anda beyin kendisi hâline getirmişti. Unvan olarak taşımasa da tıpkı babası gibi kendine bey dedirtmeye başlamıştı. Uğru Ahmed'in bile hitabı değişmişti. Lakin Abdülharis'in bu şan ve nam dolu günleri, yerini elem ve kederle dolu uğursuz gecelere bırakacaktı.

Hiç rüya görmeksizin huzursuzca uyuklayıp geceyi gündüzü karıştırdığı bir vakitte, çadırın dışında: "Ricat! Ricat!" diyerek telaşla bağrışıp koşturan askerlerin sesleriyle uyandı Abdülharis. Yanında kimseler yoktu. Çadırın dışına çıktığında yanmakta olan çadır ve arabaları hayretle seyretti. Bayraklar ve haçları sallayarak surların tepesinde eğlenen küffarı ve kurtarabildiklerini kurtarmaya çalışan çavuşların, yeniçerilerin telaşını gördü. Sonra kan ve can havliyle bezeli, yaralı ve bitkin bir selin içinde buldu kendini. Yoldaşlarını sorup soramadan İslam mülkünün yolunu tutan, küffardan yüzgeri etmiş asker katarlarının akıntısına kapılmıştı. Alaman Dağı'nı geçerek orduyu bozguna uğratan Jan Sobieski'nin korkunç Leh süvarilerini, düşmanı tutmadığından azledilen Tatar Hanı 3. Murad Geray'ı, sancak-ı şerifi bir baskınla kurtarıp orduya katılan 2. Hacı Geray'ı, yağmalanan sadrazam çadırlarını ve mallarını hep kaçarken şöyle böyle işitebildi.

Yapayalnızdı. O hengâmede adamlarından kimseyi hatta Uğru Ahmed'i dahi göremedi. İhtimal ki ya firar etmişler ya da götürüldükleri Alaman Dağı Harbi'nden sağ çıkamamışlardı. Sadrazam paşanın emriyle Budin'e ricat ettikleri söylense de yaptıkları Osmanlı mülküne can atma, kâfir atlılarından kaçmaydı. Abdülharis kaçarken bir tek kuşandığı giysilerini ve kılıcını alabilmişti. Ok ve yayı, atları o hengâmede kaybolmuştu. Naime'nin addettiği yeşil yazmayı koynunda tuta tuta, kaçmaktan yara olan ayaklarına rağmen kısmen tanıdığı askerlerle söyleşe söyleşe Budin yolunu tuttu.

Çamurlarla, bataklıklarla boğuşarak çekildikleri Budin yolunda Abdülharis o korkunç bozgunu ve kaçış hâlini defalarca düşüne düşüne adeta aklını yitirmişti. Gençliğinin de tesiriyle tez zamanda toparlanmak ve en azından kâfir ordularına karşı durmak gerektiğini hissediyordu. Memleketine böyle süklüm püklüm kaçarak dönse yüzüne kim bakardı? Dahası bir daha insan içine çıkabilir miydi?

Budin'e çekildikleri esnada araya bir çavuş sokup sadrazam paşanın huzuruna bir kere daha çıkmayı arzu etti. Bu cüretinden ötürü çavuşlar kendisine kellesi gidecek nazarıyla baktıysalar da ecelden geçtiği için Abdülharis onları sadece kayıtsızca süzdü. Kara Mustafa Paşa'nın bozgundan mütevellit çökmüş ancak hâlâ dinç hâlini huşuyla görerek heyecana kapılsa da paşa hazretlerinin merhametine sığınarak bir arzusu olduğunu söyledi. Yiğitlik gösterdiği için, paşa silüetini hatırladığı bu sipahi oğluna izin verdi. "Destur verin devletlu paşam, Budin Kalası askerine yazılayım! Küffar gelende onları burada karşılayıp ayakdaşlarımın, hemşerilerimin, askerimizin öcünü alayım!" deyince, ordudan çekilip gitmek isteyeceğini zanneden paşa, böyle bir istek karşısında gururlandı. Çavuşlarına, sipahi Karçarzâde Abdülharis bin İshak'ı Budin kale erleri arasına yazdırıp kendisine iki de tüfeng verilmesini emretti. Böylece Abdülharis'in Budin'de tüfeng ta-

limleri yapmaya başlayıp kale ahalisiyle, şehirden kimselerle tanış olduğu yepyeni bir sayfa açıldı hayatında.

Yine de Kala-i Beç bozgununun tesirini üzerinden atamıyordu. Tüfeng talimlerinde de isim yapan, köyünden mülhem "Istrancalı" diye lakap taktıkları Abdülharis, ara sıra at sırtında Budin dışına gözcü de çıkıyor, akıncılığın, çeteciliğin törelerini de inceden öğreniyordu. Çoğu zaman hanlarda, gazilerin uğrağı köşklerde yatıp kalkıyor, küffarla karşılaşmasını, kısacık ömründe yaşadıklarını anlatıyor, sürüsüne bereket harp hatırası dinleyerek bileniyordu. Bir hana yahut meyhaneye girdiğinde, kale erlerinin, delilerin, başıbozukların vesair serhat kullarının kadehleri ona kalkıyor, "Beyoğlu Bey" diyerek yanlarına çağırıyorlardı. Kendisine verilen tüfekler ve Kara Mustafa Paşa'nın emri hasebiyle, Budin paşasının dahi namını duymuşluğu vakiydi. Abdülharis ilk başlarda kaybettiği ayakdaşlarının acısını ve bozgunun lekesini temizleyeceğini düşündüğünden, sonraları da Budin serdengeçtilerinin muhabbeti ve içki sofralarının tadını aldığının testi testi şarabı devirmeye başlamıştı. Çakırın kekremsi tadı bir müddet sonra şerbet gibi gelmeye başlamıştı. Ağzının iyi laf yaptığını da derdini unutmak için konuşmasıyla, meseleleri ballandıra ballandıra, meddah misali anlatmasıyla öğrenmişti. Sipahi oğlu kısa sürede Budin'deki işret âlemlerinin aranan ismi olmuştu. Lakin anlattıklarının pek balla şerbetle alakası yoktu.

Abdülharis gibi toy birinin meyhanelerde ve hanlarda görünmesi, bazı ağızlarda uygunsuz lakırdılara ve nahoş bakışlara da sebep olmuştu. Budin'in zorbazları addedilen serdengeçtilerle gezip tozması da tüm bu söylencelere tüy dikiyordu. Ancak Abdülharis her türlü duygudan azade, yoldaşlarının acısını taşrada denk geldiği düşman gözcülerinden ve hayduklarından çıkara çıkara kıyıcılaşarak, girdiği her handa pehlivan gibi vücut gösterip, büyük küçük herkese ecelleri kendisiymiş gibi soğuk terler döktüren ürkütücü bakışlar attığında, tüm bu söylenceler bıçak

gibi kesilirdi. Ecel perçemi saçlarıyla, ince bıyığıyla genç olduğunu belli ediyordu ama sanki altmış yaşında bir adamın gözlerine sahipti ve kıydığı canları faş edercesine kan çanağı misali kıpkızıldılar. Üstüne bir de babasından, Tahir amcasından dinlediği meselleri, kendi duyduklarını, kanlı takiplerini harp menkıbesi gibi anlattığından, arada da denk geldiği korkulu meselleri dile getirdiğinden, insanlarda korkuyla karışık bir saygı uyandırırdı.

Abdülharis işret sofralarının aranan çehresiyse de kendisinin ekseriyetle aradığı başka bir şeydi. O zaferin peşindeydi. Yurduna, babasına, Naime'ye şanla dönmek arzusundaydı. Ayakdaşlarının kanını döken düşmanlarına aman vermemeye kararlıydı. Ancak kara bulutların sadece ufku kapatmadığını, kendisinin ve hatta tüm mülkün üzerine çöreklendiğinin de farkındaydı. Bir gün ordu-yu hümayunun Belgrad'a çekilmesinden sonra Kara Mustafa Paşa'nın azledilerek boğdurulduğunu duyunca; bizzat tanıdığı bu kişinin böylesine harcanmasına hayıflandı. Birkaç gün boyunca sanki ayakdaşıymışçasına paşanın yasını tutarak Budin hanlarından ayağını kesti. Döndüğü zaman da oturanları neşelendirecek meseller anlatmak yerine konuyu sık sık paşanın azline getiriyor, hasımlarının kurbanı olduğunu söylüyordu. İnsanları bıktırana dek anlatıyordu: "Fırsat verilseydi paşa toparlardı hepimizi. Toparlardı da Nemçelileri, haydukları ta Frenk memleketlerine dek önüne katıp kovalardı! Rahmetli paşamızı dünya gözüyle görmüşlüğümüz vakidir elhamdülillah! Bizim paşa baba kadar azametliydi. Sesini duysanız, yıldırım şeraresini andıran gözlerini bir görseniz hak verirdiniz bana. Ah! Ah! Kıydılar Kara Mustafa Paşa'mıza. Yiğit serdardı, hamiyetliydi, askerin hakkını gözetirdi. Allah rahmet eylesin... Bahtımız kahpelik etmiş neyleyelim!"

Bir-iki defa bu konuşma sırasında Kala-i Beç bozgununu ahbaplarından duymuş, yahut bizzat yaşamış olanlar karşı çıkıp: "Yahu bizi bir Beç sevdasına Leh atlılarının ayağına serip perişan, rezil rüsva etmedi mi?" diye çıkışanlar olunca; gözlerini boşluğa

dikerek, hırsından yumrukları sıkılı vaziyette meczup gibi aynı şeyleri tekrarlıyordu. Bir-iki hafta sonra acısını ancak kabullendi, paşanın bahsini açmasa da hep mahzundu.

Abdülharis, şimdilik Budin'deydi ve surların ardındaydı. Ancak geceleri uyurken Naime'yi görüp göremeyecek olmasından daha baskın bir korku sarmıştı: Doğduğu yerlerin düşman elinde kalması... Arada bir Budin serdengeçtileriyle dil alma yahut ganimet maksadıyla kale dışına çıkıp baskınlara, pusulara katılıyordu. Çetelerle dönüşte postu serdikleri Budin hanlarında, meyhanelerinde hep bir ağızdan o günlerde yeniden çalınıp söylenen, serhadlerin ölmez hatırası, meşhur *Estergon Kalası* türküsünü okuyorlardı: *Estergon Kalası bre dilber aman, subaşı durak! Kemirir gönlümü bre dilber aman, bir sinsi firak! Gönül yar peşinde bre dilber aman, Yar ondan ırak! Akma Tuna, akma bre şahin aman! Ben bir dertliyim! Yar peşinden aman gezer koşar, yandım kara bahtlıyım!*

8

"Duvarları maviye boyadım... Maviyi çok seversin..."

Haramiler grubunun vokalisti Ayhan Yener'in sesi karşıdaki kız yurdunun odalarından birinin camından yükseliyorken, kapalı ancak yağmur bırakmayan havanın kasveti belirgin bir şekilde hissediliyordu. Pencerenin hemen dibindeki genişçe divanda bağdaş kurmuş oturmakta olan Güldem dalgın dalgın camdan dışarıyı seyrediyordu. Arada bir elindeki kahve kupasındaki çayı yudumluyordu. Sınıf arkadaşlarından Ece'nin evindeydi. Ece haricinde, onun çok tanımayıp Ece'nin ev arkadaşları olan, başka bölümlerden ve alt sınıflardan iki kızla evin oturma odası olarak kullanılan kısmındaydı. Dört kız, kapalı havanın tesiriyle oldukları yerde hayli durgun ve sakin bir şekilde ellerindeki kupaları seyrediyorlardı. Derslere, yaklaşan finallere ve Edirne'nin kendini sevdiren sükûnetine sapan sohbetleri, nihayetinde çıkmaz sokağa girdiği için o can sıkıcı sessizliği yaşıyorlardı.

Divanın tam karşısındaki koltukta oturan soluk tenli, uzun siyah saçlı ve belli belirsiz göz makyajlı döneminin "gotik" denilen akımını kendince taşıyan kız, elindeki kupayı sallayarak: "Buna konyak koyunca daha şahane oluyor!" dedi. Güldem'in kıza dair bildiği –Ece'nin ev arkadaşlarından biri olması ve adının Sanem olması dışında- yegâne şey Batı Karadeniz'in bir ilçesinden gelmekte olduğu ve bir ayağının da Kadıköy'de veya Taksim'de olmasıydı. Sık sık İstanbul'a gittiğini, amatör grup-

larda vokalistlik yaptığını bir kere Ece'den duymuştu. İlk başta soğuk davranışlarını üzerine alınmıştı ancak onun bu soğuk tavrının hayata ve kendinden başka herkese karşı takındığı mizacı olduğunu anlamıştı. Onu genelde dışarıya çıkmadan önce yahut dışarıda gördüğünden, kendisini olduğundan daha solgun tenli gösteren ve gözlerini öne çıkaran makyajıyla görmeye alışkındı. Böyle ev hâliyle, üzerinde ayıcıklı eşofmanıyla görünce neredeyse tanıyamayacaktı.

Güldem'in hemen dibinde, divanın diğer ucunda oturmakta olan Ece, sapsarı kıvırcık saçlarını sallayarak: "Hiç kalmadı. Kış geçti geçeli aklıma da gelmedi açıkçası," dedi. Güldem neyi kastettiğini anladı. Gece seansına gittikleri sinemada, çarşı dönüşlerinde veya vakitsiz Karaağaç ziyaretlerinde çayın veya kahvenin içine konulan konyak, efsanevi Edirne ayazına dayanabilmek için bir tür iksirdi. Güldem bu anekdotu hatırlayınca Ece'yle ilgili diğer hatıraları da o kısacık sürede zihnine üşüştü. İzmirli olduğunu biliyordu ancak –belki de alttan derslerinin tesiriyle– hep Edirne'deymiş ve Edirne'de kalacakmış gibi geliyordu. Bir de yerli yersiz herhangi bir şeyden mizah çıkarabilmesiyle, her zaman için insanın moralini yükseltebilmesiyle tanımlıyordu onu. Ece'nin mizahı daha kendine özgü ve sadeydi. Üniversitedeki Çizgi Mizah topluluğuna dâhil etmezlerdi yahut Yaşam Sahnesi adlı tiyatro topluluğunda skeç yazdırmazlardı ancak, Serhad Birlik'te sallanarak gerçekleşen rahatsız edici bir seyahat onunla daha çekilebilir hâle gelebilirdi. Güldem'le muhabbeti basit bir sıra arkadaşlığıyla başlamış ve zıt karakterde olmalarına karşın devam etmişti.

Ece birden Sanem'e dönüp kaşlarını çattı: "Sen yine benim eşofmanımı mı giydin?" Omuzlarını silkerek: "Benimkiler kirliydi," diye karşılık verdi Sanem alelade bir şeyden bahsediyormuş gibi. "Abi kaç kere söyledim benim eşofmanımı giyme diye, yakaları simsiyah oluyor boyadan ya!" diye yakındı Ece yüzünü

ekşiterek. "Makyajım yok kızım tribe girme hemen, ne kıymetli malın varmış!" dedi Sanem yine sıradan bir şeyden söz ediyormuş gibi.

Sanem'in hemen yanındaki koltukta oturan ve her daim dışarı çıkmaya hazır vaziyetteki saçı ve makyajıyla fark edilen kumral, renkli gözlü kız, bir an bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını açtıysa da sanki aklına bir şey gelmemiş gibi sustu. Aileden gelen varsıllığı nedeniyle herkesle kolay kolay muhatap olmayan tavrı insanlara hep tepeden bakıyormuş gibi hissettirirdi. Ancak kendisine aşina olunduktan sonra yaşantısının onda bir tür mizaç hâline geldiği anlaşılabilirdi. Güldem, onun da sadece adını –Aydan- ve Bursalı olduğunu biliyordu. Bir seferinde kız ailesinin aslen Edirneli olduğunu, daha doğrusu İkinci Dünya Savaşı sırasında şehir yeniden işgal edilir diye Marmara bölgesine göç eden Edirnelilerden olduğunu yarım yamalak anlatmıştı. Kızın siması gerçekten de Edirne'de sokakta sıkça rastlanan göçmenleri andırdığından, bunu söylemese bile Güldem onu Edirneli zannedebilirdi.

Ölmekte olan sohbeti diriltmek için Ece hamle yaptı. Sanem'e baktı tekrar: "Bu ara inmiyorsun İstiklal'e. Yok mu yeni gruplar falan?" diye sordu. Sanki bu soruya hep hazırlıklıymışçasına: "Yok ya. İstiklal de bozmaya başladı artık, tadı kalmadı pek," deyiverdi Sanem. Bunu söylerkenki mimikleri Güldem'in dikkatinden kaçmamıştı. Bu eleştiriyi yapabilmekten keyif alır gibi bir hâli vardı. Ece bir elini Güldem'in dizine koyarak bu sefer sohbetin okunu ona çevirdi: "Bugün hiç sesin soluğun çıkmıyor ya iyi misin?"

"Bir şey yok. İyiyim. Durgunum sadece," dedi Güldem. Can sıkıntısı sesinin desibelinden alenen anlaşılıyordu.

Ece'nin yine huyu tuttu, "Evlilik heyecanındandır!" diyerek takıldı. Böyle deyince Sanem hiç istifini bozmadan: "Aaa! Sen evlenecektin değil mi?" diye sordu. Sorarken yüzünde yine İstiklal'den bahsettiği andaki ifade belirmişti.

"Evet. Birkaç ay sonra, bizim Asil Hoca'yla. Enişte diyeceğiz artık!" diyerek muzipçe güldü Ece. Güldem hiç tepki vermeyince canının gerçekten sıkıldığını düşünerek bir kere daha sordu: "Asil bir şey mi yaptı?"

Güldem kafasını hafifçe salladı: "Biraz... Hafta sonuna plan yapmıştık. Arşivde acil işinin çıktığını söyleyerek İstanbul'a gitti. Yarın da o ve annesiyle birlikte, bölümle alakalı bir yemekli toplantı için üniversitenin sosyal tesislerine gitmemiz gerekiyormuş," diyerek sustu. Ece gözlerini kısarak karşılık verdi: "Ne araştırmasıymış bu evlilik öncesi?" Güldem "bilmiyorum" anlamında başını iki yana salladı: "Sorma. Ben de çok sinir oldum." Ece pencereden dışarıya bakarken, onda asıl etkiyi yapmasını istediği cümleyi savurdu: "Bilmiyorum yani. Ben senin yerinde olsam takip falan ederdim."

Güldem tam bu sözün ardından kaynağı meçhul şüphelere gark olmuşken Sanem atılıverdi: "İstanbul dikkat çekici. Edirne'de olmaz. Çarşısı belli, kafeleri belli. Asil'i ailesinden tanıyan bir sürü insan var. İlla görülür, duyulur öyle bir şey olsa! Ama İstanbul başka." Aydan sözünü kesti Sanem'in: "O iş hiç öyle şehre mehre bakmıyor maalesef! Arda da öyle ziraat fakültesi ayağına Tekirdağ'a gidip geliyordu, Çorlu'da gidip yapacağını yapıyormuş meğerse. Burcu'yla öyle basmıştım işte geçen sene!" Güldem'in gözleri boşluğa daldı bir an: "Düşünmedim değil... Ama Asil öyle bir adam değil. Keşke rekabet ettiğim şey bir kadın olsaydı diyorum zaman zaman." Sanem aniden: "Oha! Nasıl yani?" diye atılınca elini boşluğa savurdu: "Öyle değil. Yani işine olan merakı. Böyle şeyler sürüklüyor onu. Şimdi de bir hayaletin peşine düştü işte."

Ece elindeki boş kupayı pencerenin önündeki taşa bırakırken: "Zaten son zamanlarda sana karşı bir soğukluğu da vardı gerçi ama," diyerek yüzünü ekşitti. "O onun genel hâli. Genel olarak öyledir, kimseye özel değil," dedi Güldem. Son anda ağzından

"Tıpkı Sanem gibi" cümlesi çıkacakken kendini durdurdu. Zaten pek fazla konuşası da yoktu.

Aydan klasik dedikodu topluluklarının klişelerinden olan karşılaştırmalardan birine başlamak üzere: "Asil Hoca derken... Kaç yaşında?" diye her türlü tatsızlığa çekilebilecek bir soru sordu.

"Eğer gerçekten merak ediyorsan onbir yaş büyük benden ancak anlaşabiliyoruz" diyerek politik bir cevap savurdu Güldem.

"Bu yine de senin canını sıkan bir şeyler olduğu gerçeğini değiştirmiyor," dedi Ece ciddiyetle.

Nadiren ciddileştiği için Güldem kendini cevap vermek zorunda hissetti. Sıkıntısını uzun uzadıya anlatmaya başladı: "Nasıl tarif edebilirim bilemiyorum. Onun bir dünyası var. Kendine özel. Belgeler, olaylar, kişiler, tarihler arasında. Odasından, arşivden çıkmadan günlerini, gecelerini geçirebilir. Tıpkı bir kedi gibi ilgisini çekmeyen hiçbir şey o dünyasından içeriye giremiyor. Ben... Bir tek ben girebildim. Ama son zamanlarda bir tuhaflık var. Onu ilk başlarda kıskanırdım ama dünyasına kimsenin giremeyeceğini bildiğimden, en azından benden sonra böyle birini bulamayacağından bundan vazgeçtim. Ancak içten içte hissedersin ya. Kadınlara özgüdür. Bir işaret yoktur ama bir şekilde anlarsın. İşte birkaç gündür böyle hissediyorum ben de. Başka bir kadın var sandım ilkin hayatında... Ama daha kötüsü. Başa çıkamayacağım bir şeyle karşı karşıyayım. Beni merak ettiği gibi tıpkı... Başka bir şey ilgisini çekti, onu merak ediyor. Aklında hep o var. Bir insanı kıskanabilirsiniz. Ama tarihî bir şeyi, muhtemelen ölü bir şeyleri kıskanıyorum ben."

Ece'nin yüzünde muzaffer ve kendinden emin bir gülümseme belirdi. Zira flört ve bilumum kadın-erkek ilişkilerini ilgilendiren mevzular konusunda kendi çapında uzman sayılırdı. Kendisininkiler hariç insanların ilişkilerini ve insanları realist bir şekilde gözlemleyebilirdi. Sadece her insan gibi gerçekliği görebilme

yetisi kendi alanında sınırlanıyordu o kadar. "Belli ki kariyeriyle ilgili önemli bir şey. İş her zaman erkekler için çekici olmuştur," dedi gözlerini Güldem'in gözlerine dikerek.

Sanem belki ender bir şekilde yüzünde herhangi bir küçümseme ifadesi olmaksızın konuştu: "Erkeklerde var böyle bir şey. Bir ara amatör hikâyeler yazan bir çocukla takılıyordum. Xasiork'ta falan internette bir şeylerde yazıyordu. Bir hikâye sitesi. İlham geldiğini söylediği zamanlarda beni resmen unuturdu. Başka bir şey oluyorlar böyle zamanlarda gerçekten."

Güldem bir şeyi gizlemek istermiş gibi dudaklarını ısırdı ilkin. Sonra bir anlık istekle konuşmaya başladı: "Haklısınız ama bilemiyorum. Kâbuslar görüyor sık sık. Kendinde değil. Doktora tezini yazarken bile böyle heyecanlanmamıştır. Onun için endişeleniyorum. Kıskanmam biraz da bundan. Sanki... Sanki ellerimden kayıp gidiyor."

"İtiraf edeyim ki onunla başka bir şeyler için birliktesindir sanıyordum. Ama şimdi gerçekten onu sevdiğini görebiliyorum," dedi Aydan. Güldem onun cüretine şaşırdı. Hâli olsaydı belki çıkışabilirdi ancak sadece: "Sevgi maddi bir şeylere dayanmak zorunda mıdır?" diye sormakla yetindi.

"Sonuçta hiçbir şey olmasa el ele tutuşma var ya. İlla ki maddi bir şeylere dayanıyordur," dedi Sanem sohbete ansızın girerek. Ece her birine sanki yeni ders almaya başlayan öğrencilermiş gibi küçümsercesine bakarak ağır ağır konuştu: "Hem evet hem hayır. Hayır, çünkü birini sevmek her zaman mantıkla açıklanamıyor. Yani ne tipin, ne yaşantın ne de karakterin uyuşabilir sevgilinle. Evet, çünkü sevgi biraz kurgu gibi, bir dayanağı olmalıdır."

"Kurgu mu? Edebiyatla ilgilendiğini bilmiyordum," dedi Sanem.

"Edebiyat yazdım ama puanım tutmadı. Söylemek istediğim başka bir şey. Dizi izliyorsunuz. En uyduruk yapımlar bile bir kurguya, olay örgüsüne sahip. Yani en absürt fıkrada bile muhak-

kak birleşen bir zemin var, sonra fıkra oluşuyor. Sevgi de böyle. Bir dayanağı olmalı. Biri diğerinin ilgisini çeker. Bir şey ilginizi çeker. Gözüdür, saçıdır, söylediği sözdür, hareketidir..."

Aydan yine sohbete alakasız bir yerden dâhil olmaya çalıştı: "Sevgilinin araştırdığı şey ne tam olarak?"

"Bir isim," diye cevap verdi Güldem: "Bir ailenin veya birilerinin ismi. Acayip bir isimmiş, yaygın değilmiş diye kafaya taktı. Arşive kalkıp durduk yere gitmesi de bu yüzden bence."

Aydan, "Padişahlardan mı?" diye sorunca, "Hayır. Derebeyi sanırım," cevabını verdi Güldem.

Sanem kılıçlı baltalı metal müzik dağarcığına binaen: "Derebeyi derken lord falan mı? Bizde de var mı öyle şeyler?" diye sordu.

Güldem kaşlarını kaldırarak cevap verdi: "Tam olarak var oldukları söylenemez. Osmanlı'daki daha kendine özgü, toprakların idaresiyle alakalı. Canım sıkılmasaydı uzun uzadıya bahsedebilirdim sanırım."

Ece havayı göstererek: "Bir dergide okumuştum, bahar depresyonundan olabilir. Yani böyle kapalı havalar, iç bunaltısını falan tetikleyebiliyormuş. Olmadık şeylere üzülebiliyormuş insanlar," diye konuştu.

Güldem pencereye tekrar dönüp dalıp giderken belli belirsiz söylendi: "Belki haklısındır. Ama ne olursa olsun Asil'i kaybetmeyeceğim. Ne olursa olsun."

Karşıdaki kız yurdunun aynı meçhul odasından bu kez Duman grubunun vokalisti Kaan Tangöze'nin sesi yükseliyordu: *Aynı yolun eri... Çekemezmiş seni... Gördüğünden beri... Kırmış kalbini...*

Edirne'dekinin benzeri o tuhaf ve insanı gama kedere sürükleyen yağmursuz kara bulutlar, İstanbul semalarını da kaplamıştı. Asil daha sabahın köründe şehrin kötü şöhretli trafiğine yakalanmamak için yola çıkarken, aynı havaya çatmıştı. Sultanahmet'e

ulaşıp Başbakanlık Osmanlı Arşivi binasına kendini attığında dahi aynı iç karartıcı bulutlardan yakasını kurtaramamıştı. Ancak girdiği binada bu sefer bambaşka bir kasvete çatmıştı. Danışma kısmına gidip İsfendiyar Hoca'nın selamını ileterek arşiv görevlilerinden Niyazi Bey'i sorunca, kısa kıvırcık saçlı görevli kadın hayli soğuk bir şekilde odasında olup olmadığını anlamak için telefonla aramıştı. Daha sonra da: "Demek ki odada değil. Depodadır. Orada cep telefonu da çekmez. Siz gideceğiniz kısmı söyleyin ben yine denk gelirsem oraya yönlendiririm." Asil, kadının İsfendiyar Hoca'nın emrivakileriyle daha önce de karşılaştığını hem soğukluğundan hem de belli bir kısma tetkik için geldiğini sormadan söylemesinden az çok anlamıştı. Uzattığı numara yazılı kâğıda bakarak Asil'e gideceği kısmı tarif etmişti.

Soluk beyaz floresanların ışığında, pencerelerdeki gecevâri karanlığı gören Asil ilkokul zamanlarındaki okul koridorlarının loşluğunu hatırladı. Kapalı salonda İstiklal Marşı okunmadan sıralanan öğrencilerin ıslanmış mont ve kazaklarının kokusunu tekrar duyumsadı. Arşivin depolarına uzanan merdivenleri inerken kendisini tuhaf bir yalnızlığın içinde buldu, milyonlarca ölü sayfanın arasında dolaştığını fark ederek ürperdi. Girdiği depo kısmındaki solgun sarı ampulün ışığı, yüksek raflar ve binlerce dosyanın yattığı rafların kendine has kokusu sanki vücut bulmuş da boğazını sıkıyor gibiydi. Arada bir uzaktan uzağa adım sesleri ve boğuk boğuk işitilen, asırların yükünü taşıyan sayfalarca emildiğini düşündüğü konuşmalar duysa da orada, o an sadece Osmanlı bürokrasisinin hayaletleriyle baş başaydı. Cep telefonunu cebinden çıkardığında, tıpkı Karaağaç'a gittiğinde yahut Sinema Carmen'e indiğinde olduğu gibi kapsama alanı dışında olduğunu gördü. Tuhaf bir şekilde zamandan da koparılmış gibiydi.

Yüreğini dolduran bu acayip hislere kapılması boşuna değildi. Arşive daha öğrenciyken gelip gittiği zamanları, hatta ilk gelişini ve rafların arasında kaybolmasını hatırlamıştı. O yaşta bu tür

bir şey yaşamasının kendisini rahatsız etmesi bir yana, rafların arasında kaybolsa, hatta ölüp gitse; günler sonra, o da çürümüş cesedinin kokusu peyda olursa bulunabileceğine dair gülünç olduğu kadar ürkünç bir hayal yeniden zihninde uyanmıştı. Rafların arasındaki gölgeler günler önce Güldem'le birlikteyken gördüğü rüyadaki korkutucu gölgeleri anımsatınca dikkatini raflara vermeye çalıştı. Kendinden emin adımlarla koridorlarda çınlayan makosen seslerinin -kurumlardan fazlasıyla aşina olduğu için rahatlıkla ayırt edebilirdi- akabinde hafif şişman, kır saçlı, Asil'in altmışlarının ortasında olduğunu tahmin ettiği bir adam rafların arasında zuhur etti.

"Asil değil mi?" diye sorunca Asil hayli şaşırdı: "Adımı görevliye söylememiştim?" diyerek şaşkınlığını belirtti. Adam elini uzatarak tokalaştı: "Memnun oldum tanıştığımıza. Niyazi ben. Bir-iki gün önce bizim İsfendiyar arayıp senden bahsetmişti. Aradığın bölümü tek başına bulabilmişsin, hayret! Kaybolmaman bile iyi bu dehlizlerde,"

"Şerbetliyim hocam, daha önce kaybolmuşluğum var. İsfendiyar Hoca'yla arşiv senelerinden tanışıyorsunuz sanırım?" dedi Asil.

Arşiv memuru Niyazi: "Benden sonra geldi arşive ama çabuk yükselmişti. Bu duvarlar mı bunalttı yoksa Edirne sevdası mı ağır bastı bilinmez, sizin enstitüye gitti sonradan. Burada kalsa muhakkak daha üst makamlara gelirdi. Yazdırdığı numaralar yanında mı?" diye sorunca, Asil kâğıt parçasını ona uzattı. Adam gözlerini kısarak kâğıda baktıktan sonra sanki hafızasında açılan bir bilgisayar ekranından okuyormuşçasına konuştu: "Budin ve Temeşvar eyaletlerinin kayıtları. Viyana Bozgunu'yla ilgili dosyalar. Ama şu sonuncu... Sonuncu çok tuhaf. Bu bölümden değil. Rumeli Eyaleti'nin kayıtları, bozgun sonrası eşkıyalık vakalarıyla ilgili. Tam olarak neyi araştırıyorsun?"

Asil: "Karçaroglu Abdülharis bin İshak, Karçarlu tabiriyle de

anılıyor. Bir aile sanırım. Istranca taraflarında. Bu isimde bir sipahi var, Viyana Gazavatnamesi'nde bahsi geçiyor. Bu şahsı ve mümkünse ailesini araştırıyorum," cevabını verdi.

Niyazi'nin yüzünde basit, önemsiz bir şeyden bahsedenlere has bir ifade peyda oldu: "Ha o mu? Hakkında çok bir şey yoktur."

"Daha önce araştırıldı mı? Çalışıldı mı?" diye heyecanla sordu Asil.

Niyazi, "Kısmen. Bir sene önce falan bir yazar geldi. Muzaffer... Kaya mı Taş mı öyle bir soyadı vardı. Roman mı artık öykü mü ne yazıyorsa, bu ismi araştırdığını söylemişti. Sadece internette yazıyor ama gençler arasında popüler sanırım. O bu ismi sormuştu, aylarca gidip geldi. Ama daha çok hikâye malzemesi topladı, yayımlamayı düşünmedi herhâlde," cevabını verince Asil'in kalp atışları hızlandı. Ancak kendini toparladı: "Malzeme sınırlı diye değil mi?"

"Adamı soruyorsan evet ama birkaç farklı yerde bahsi geçiyor. Aileye rastlamadım," dedi Niyazi dosyalara göz gezdirerek. Asil heyecanını bastırmaya çalışarak: "Zaten zorlanmazsınız. Aile üyelerini erkekleri genelde benzer isimleri taşıyor. Abdülharis. Bir de Şahruh mu Şerruh mu ne bir isim daha var," diyebildi.

Niyazi kafasını salladı. "Allah Allah? İsfendiyar böyle önemsiz şeyleri kurcalamazdı. Son günlerde mikro tarih modası falan çıktı herhâlde. Kafamızı bu mahzenlerden çıkarıp yeryüzü meselelerinden doğru dürüst haberdar olamıyoruz tabi," dedikten sonra kendi esprisine güldü. Asil zorlama bir şekilde adamın gülmesine eşlik etti.

Niyazi rafları gösterdi: "Aradığın sipahi Viyana Kuşatması'nda genç yaşına rağmen bir şekilde sadrazamın gözüne girmiş. Sonra Budin gazileri arasına yazılmış. Ancak sonradan devletin makbul görmediği biri olmuş. Bozgun sonrası eşkıyalık vakalarında adı geçiyor. En azından bizim arşivlerde ve yine en azından

'sipahi oğlu', 'sabık Kala-i Beç gazilerinden' tabirlerinden ötürü onun kastedildiğini düşünüyorum."

"Balkan arşivlerinde bilgi var mıdır?" diye sordu Asil.

"Eşkıyalığı hakkında olabilir. Zira Makedonca yazılmış bir makalede bu sipahinin adı geçiyor. Burada tekrar bakmaya lüzum yok. Benim odaya geçelim. O yazarın çektirdiği fotokopileri, makaleyi falan temin ederiz," dedi Niyazi.

Asil: "Peki, ailenin ve sülalenin diğer üyelerine dair bilgiler?" diye sordu deponun o kısmından çıkarlarken. Niyazi önden önden hızlı adımlarla yürürken arkasına bakmadan karşılık verdi: "O biraz zaman alır. Ama en fazla bir ya da iki ay. Farklı kısımlarda çalışan arkadaşlara kelimeleri bırakırım, ne bulurlarsa getirirler. Bana adresini bırakırsın ben kargoyla yollatırım arkadaşların bulduklarını."

Pencere dışındaki karanlık, arşivin koridorlarına da sirayet etmişti. Memurlar ve araştırmacıların kendi hâllerinde, sanki canlılık emaresi göstermeleri yasakmışçasına ruh gibi, salonlar, odalar arasında dolaşmaları Asil'in dikkatini çekmişti. Tüm bu asudelik içinde Niyazi cüssesinden umulmayacak bir çeviklikle koridorları arşınlıyor, merdiven basamaklarında tıkanmıyordu. Onun peşine takılmış vaziyetteyken arşivin ruhunun ete kemiğe bürünerek Niyazi suretinde göründüğünü hissetti. Mekânın ellerini uzatsa dokunabileceği kasvetinden sıkılarak muhabbet konusu açmaya çalıştı Asil: "Aslında kitap olurmuş hakkında. Yani eşkıyalık mevzuuyla alakalı," Niyazi arkasına bakmadan karşılık verdi: "Bırak Allah'ını seversen Asilciğim. Balkanlarda eşkıyadan, komitacıdan bol ne var? Her biri için kitap yazılsa, araştırma yapılsa ohooo! Şimdiki haremde geçen yarı erotik tarihi romanlar kadar ilgi görmez. Uğraştığına değmez." Adamın bunları söylerken kendinden emin şekilde hiç teklemeden konuşması, Asil'de gözleri bağlıyken bile yolunu bulabileceği intibası uyandırdı. Adam belki üst makamlara gelip giden isimlerden

daha fazla burayla hemhâl olmuştu. Arşivin kendisiydi. Asil tıpkı İsfendiyar Hoca'nın karşısındaymışçasına Niyazi'nin kendinden emin tavırlarından ve otoriter hâlinden rahatsızlık duymuştu. Lisans senelerinde duyduğu Osmanlı'nın kadim hafız-ı kütüblerinin korkunç hafızalarının bahsini anımsayarak Niyazi'nin ve İsfendiyar'ın yardımları olmadan en basit bir konuya bile ulaşamayacağını görerek kendini aciz hissetti.

Duvardan duvara uzanan, basımı çoktan tükenmiş kitaplardan ve astronomik fiyatlı prestij çalışmalarından oluşma muazzam bir belge ve bilgi mezarlığının tam ortasındaki isimlik ve kişisel olarak hediye edilmiş büro malzemeleriyle kaplı masa, fazlasıyla eski ama gösterişli deri koltukla birlikte tüm bu sadelik "şatafatını" tamamlıyordu. Niyazi'nin odası gözlerden ırak ama asırlara meydan okuyan gizli bir krallık gibiydi. O hiçbir zaman fazla yükselemese de çoktan ait olduğu bu yerde kıyıda köşede kurumun işleyişini sağlayacak, her şeyi kontrol altında tutacaktı. "Sen geç otur şöyle," demesindeki buyurganlık, Asil'in dizlerinin bağını çözerek onu masanın önündeki sade görünümlü koltuklardan birinin ucuna iliştirdi.

Niyazi raftan rafa seğirttikçe, dosyaları ve klasörleri karıştırdıkça Asil biraz gerilmişti: "Burada her araştırmanın ve araştırmacının dosyasını tutar mısınız?" diye sordu.

"Birçoğunu. En azından toplanabilenleri. Neyin ne zaman işine yarayacağını işin düşmedikçe anlayamazsın," dedi Niyazi sararmış evrak dağlarından birinin arasından. Ardından: "Seni biraz bekleteceğim!" diyerek hızla dışarı çıktı. Asil'in gerginliği kat kat artmıştı. İsfendiyar'ın gönderdiği bir elçiydi ancak Niyazi'nin bazı şeyleri İsfendiyar'dan saklayası tutabilirdi. Merak ettiği alelade bir bilgiydi. Vazgeçmesi kolaydı ve kaybı da büyük değildi. Ancak içten içe hırs duymuştu. Önüne çıkan engellerin besleyip büyüttüğü zapt edilemez bir hırs peyda olmuştu bünyesinde. Yine de bir yandan devlet dairesinde beklerken sıkça

hissettiği o eksik belge yüzünden günler sonrasına işinin bırakılacağını zannettiği, saatlerinin boşa akmışlık hissi yüzünden o müthiş hırsı gözünde cılızlaşmıştı. Yine de bir yandan, devlet dairesinde beklerken sıkça hissettiği; o eksik belge yüzünden işinin günler sonrasına bırakılacağını zannettiği, zaman kaybının verdiği tatsız his yüzünden peyda olan o müthiş hırsı gözünde cılızlaşmıştı. Odadaki tuhaf zamansızlık bile –ne bir saat görmüştü ne de pencerelerden vakti kestirmek mümkündü- onu bu sancıdan kurtarmaya kâfi değildi. Kol saatine tutunarak Niyazi'nin gelmesini beklerken, içinin geçmemesi için de savaş vermeye başladı. Yağmurlu havalarda, kalorifer kenarında, sınıfta uyukladığı günleri andıran zamanlardan birini tekrar yaşıyordu. Uyuyakalmamak için hemen önündeki alçak sehpanın üzerinde duran dergi yığınına –dokunmadan- göz gezdirdiğinde, en üstteki yayımı duralı belki on sene olmuş derginin kapağındaki iri harfleri sesli sesli okudu: *Eski İstanbul Sokaklarının Belalıları: Serseriler ve Külhanbeyleri* Her devrin sıkıntısı kendineydi. Belki elli-altmış yıl sonra İstanbul sokaklarında cirit atan toplu taşıma canavarları hakkında da böyle makaleler yazılırdı.

Niyazi'nin aniden odada peyda oluşunu son anda fark ettiğinde, bunun adamın mı yoksa gıcırdamayan kapının marifeti mi olduğunu anlayamadı. Asil'in hemen karşısındaki koltuğa oturup gözü önünde, üstü yazısız, gri renkli evrak zarfını açıp içindeki çok da hacimli olmayan belge fotokopilerini gözden geçirdi. Asil göz kararı belgelerin aşağı yukarı 30-40 kadar olduğunu tahmin etti. Niyazi zarfı kapatıp Asil'e uzatırken: "Belge dediğin yok olmamışsa buralarda bulunur ama asla kaybolmaz, bulması zaman alır sadece. Beklettiysem kusura bakma," dedi. Belgeleri alırken bu saygının kendinden çok İsfendiyar Hoca'ya olduğunu az çok anlayan Asil, zoraki bir gülümsemeyle teşekkür etti. Adam Asil'in ısrarına karşın kendisini ta girişe kadar geçirince, bir kere daha adamın kontrol güdüsü karşısında elinde olmadan

sıkıntı duydu. Sanki kaşla göz arası yeni bir şeyler bulup çıkarabilecekmiş gibi adam kendisini göz hapsine almıştı. Fotokopiye giden her kâğıdın, harcıâlem müsvedde kâğıtların bile bir şekilde onun denetiminden geçtiğini görse asla şaşırmazdı. Adam gitmeden evvel Abdülharis ve Şerruh isimlerini arşivde taratacağını söyleyerek bulduğu belge kopyalarını kargoyla göndereceğini tekrardan hatırlattı.

Niyazi tarafından kovalanırcasına arşivden çıkarıldığında yeniden nefes alabiliyordu. Karakalem tasvirleri andıran bulutlara bakarken acıktığını da fark etti, yaşama dönmüştü. Güldem'le bir seferinde ödevi için birlikte arşive geldiklerinde uğradığı lokantayı anımsayarak elindeki evrak zarfını sıkı sıkıya tutup birkaç sokak ötedeki lokantaya yürüdü. Güldem'le tanışmadan önce de öğrenciliğinde birkaç kere oraya uğramıştı. Lokantanın olduğu yerde bir döviz bürosunun bulunduğunu görünce tarihi dokunun bile yer yer yırtıldığı büyük şehirde hiçbir şeyin aynı kalmadığını bir kere daha anladı. İsfendiyar Hoca bile bir keresinde büyük şehirde yaşamdan bahis açılınca: "Her sabah uyandığında farklı bir evde kendini bulmak ama oraya nasıl geldiğini hiç bilmemek ve o mekânda yaşamaya zorlanmak hoşuma gitseydi İstanbul'da yaşayabilirdim!" demişti.

Açlığını bir süre askıya alarak arabasını park ettiği yere geldi. Değnekçilik yapan esmer, gençten bir çocuğa park edebildiği için bir miktar para vererek kendini şoför koltuğuna fırlattı. Zarfı yanındaki koltuğa bırakıp akşam trafiğine kalmadan şehirden çıkabilmek için gaza bastı. Eskiden İstanbul'a her gelişinde muhakkak Sahaflar Çarşısı'na, Taksim'deki sahaflara gidip gelirdi. Artık sadece işlerini hâlledip kalabalığına ve trafiğine maruz kalmadan çekip gitmeye bakıyordu. Betondan mahzenlerden çıkıp Trakya kırlarına kavuştuğu sırada gökyüzü nihayet yağmuru serbest bıraktı. Açlığını bastırmak için torpido gözünde denk getirdiği kasetlerden birini teybe taktı. Güldem'in bir önceki yıl ilk çıktığı

zaman aldırdığı kasetten yükselen Yonca Lodi'nin sesini dinleyerek yol aldı. *Anlatma* şarkısını dinlerken Güldem'le bir önceki senenin yılbaşında gittikleri kafedeki eğlenceyi hatırladı. *Ay Işığı* şarkısı çalarken de yine geçen yaz Güldem'le Saros'taki yazlıklarına kaçamak yapmaya giderken çok beğendiğini söylemesi aklına geldi. Kasetin her iki yüzündeki şarkılar da bitince acıktığını yeniden hatırlayıp gördüğü ilk yol kenarı lokantasının olduğu yerde durup karnını doyurdu. Arabaya geçtiği zaman tokluk hissiyle birlikte zihninin açıldığını hissetti. Bir aralık ahmakıslatana çeviren yağmur, sonradan sonraya şiddetlenerek camlara birbirini ardına damlalar aşk etmeye başladı.

Asil, arabanın tavan lambasını açtıktan sonra zarfı çıkarıp belgelere hızlı hızlı göz atmaya başladı. Birinde Istranca Köyü'nün tahrir kayıtlarından bir kopya vardı. Karçarlu namıyla anılan birkaç kişi haricinde, bey olmadığı hâlde "beg" lakabıyla anılan İshak Beg'den ve oğlu Abdülharis'ten bahsediyordu. Bir diğer tahrir kopyasında ailenin kadınlarının adı da geçiyordu; İshak kızı İsmihan... İshak Beg'in zevcesi Sahire Kadın... Abdülharis'in bir akrabası -o da Karçarlu'dandı- sayesinde bu sipahinin annesinin adını, ablasını veya kız kardeşini de öğrenmişti. Sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın emriyle Budin Paşası'na yazılan bir buyruldu da vardı belgeler arasında. Kala-i Beç gazilerinden sipahi oğlu Abdülharis'e iki tüfeng verilmesi ve Budin kale erleri arasına yazılması emrediliyordu. Bu belgeden de İshak'ın yerine oğlu Abdülharis'in sefere gittiğini az çok anlamıştı. Zira 1710'lardaki bir belgede babasının adı tahrirde geçmiyor, Abdülharis'in adı geçiyordu. Üstelik tuhaf bir şekilde "Paşa" deniliyordu. Alelade bir tımar sahibinin paşa olarak anılması ne içindi? Belgelere göz gezdirdikçe bir yerde kendisinden "Istrancalar Voyvodası Abdülharis Paşa" olarak bahsedildiğini gördü. Bu dönemde bölgede idari bir değişiklik yapılmıştı ama alelade bir sipahi nasıl paşa olmuştu? Bir başka belgede de Edirne kadısının, Edirne

bostancıbaşısının, Vize ve Kırkkilise sancakbeylerinin nüfuzlu biri olarak bahsettikleri Abdülharis'in "paşa" yapılarak Istrancalar muhafazasından sorumlu tutulması için devrin sadrazamına yazdıkları bir mektubun kopyası vardı. Yine aynı şekilde Kırım hanları sülalesinden Devlet Geray ve Kaplan Geray'ın bu paşalık mevzuuyla ilgili olarak ona kefil olduklarına dair, Sadrazam Çorlulu Damat Ali Paşa'ya hitaben yazdıkları iki mektup vardı. Kendileri dururken alelade bir sipahiyi niye paşalığa yükseltmeye çabalamışlardı Asil bunu anlayamamıştı. Göz gezdirdiği diğer belgeler ise ekseriya 1683-1690 arasına tarihleniyordu ve Rumeli beylerbeyinden merkeze, bazen de sancaklara gönderilen eşkıyalık belgeleriydi. Asil, Abdülharis'in bir dönem eşkıya olduğunu bu belgelerle daha iyi anladı. Rumeli'de basılan bazı köylerin ismi geçiyordu, Kurt İbro veya İbrahim adında bir eşkıyanın çetesi içinde, "Istrancalu çetesi" adıyla kendi kurduğu muavin, yardımcı bir çeteden bahsediliyordu. "Istrancalu ve İbro şakîsi falan köyü bastı... Filan yerde yol kestiler... Bilmemkimin çiftliğini basıp kadın ve çocukları dağa kaldırdılar..." ibareleri sıkça geçiyordu. Viyana sonrası Rumeli'nde eşkıyalık vakalarını konu alan bir tez çalışmasından kopyalanmış birkaç sayfada Bulgar ve Makedon arşivlerine atıfla "Abdülcük" adlı bir eşkıyanın bahsinin geçtiğini oracıkta öğrenmişti. Tezi yazan kişi Abdülcük'le Istrancalu denilen eşkıyanın aynı kişi olduğunu söylüyordu. Belgelerin tarzı pek değişmiyordu: "Rumeli Beylerbeyine hüküm ki evvelce muhtelif evamirede zikrolunan sabık sipahilerden ve Kala-i Beç gazilerinden olmağla maruf Abdülharis bin İshak nam kimesne ki Budin muhasarasında canını taşraya atub lakin bu sefer de şakavete sapmağla malum ahali-i İslam ve bilcümle gayrimüslime kuttatüt tarik eyleyüp mukatele ve müdarebe eylemekle ırz ve mala tasallut eylemekte olub, Kurt İbro namı ile maruf şakî-i ehirmen suretin şürekâsına dâhil olmağla lakin kendi de eşkıyaya muavenet için kendi namına şakî ve katilleri cem idüb..."

Asil belge fotokopilerini yeniden zarfa koyduğunda bir aralık dışarıya baktı. Yağmur bulutlarına rağmen kırları ve az ötedeki ormanları ayan beyan görebiliyordu. Işığın, yani medeniyetin duldasındaydı o mola yerinin parkında. Ötesindeki karanlık gözüne hiç tekin görünmüyordu. Gazavatname'nin kopyasında daha detaylı bilgilerin olduğunu düşünüyordu zira hem bir-iki tezde geçen bahislerde hem de bir-iki belgede yazarı anonim olan ancak sefere katıldığı alenen anlaşılan birinin yazdığı bu eserde gaziler ve seferin olayları hakkında detaylı bilgiler içerdiğine atıfta bulunulması söz konusuydu. Sipahinin eşkıyalık yaptığı dönemde dahi Üsküp sancakbeyinden hakkında detaylı malumat istenince, "Abdülharis dimeğle maruf şakîye dair malumat, Kala-i Beç Gazavatnamesi zikrolunur eserde ziyadesiyle mevcuttur hatta eşkâli dahi vardır," cevabını vermişti.

Bir aralık mesaj gelip gelmediğine bakmak için telefonunu çıkardığında annesini arama ihtiyacı duydu. Ertesi gün öğleden önce Karaağaç'taki sosyal tesislere gitmeleri gerektiğini söylemişti ancak Güldem detayından bahsetmemişti. Eve gittiğinden doğrudan, sakin kafayla, rahat rahat uyuyabilmesi için telefon cenginden alnının akıyla çıkması icap ediyordu. Annesiyle telefon konuşması oldukça soğuk geçti ancak sesine hâkim olmayı başardığından Güldem'in de yarın yemeğe gelecek olması hususunda onu ikna edebilmişti. "Ne de olsa nişanlın. Gelsin tabii ama önceden söyleyebilirdin!" diye iğnelese de Asil, "Naciye Sultan!" diyerek hitap ettiği annesinin yol açacağı olası bir krizin önüne geçmişti. Okulda ayrı, evde ayrı dengeler yürütmek zorunda olduğunu hep hissettiğinden zaman içerisinde hayatının iplerini nihayet eline alabilmişti. Böyle düşündüğü esnada: "Ne kadar da uzun sürmüş kendi hayatımı kurmak!" diyerek kendi kendine hayıflandı.

Bunca eşkıya ismini okuyunca, bir avuç adamın saraylardan, köylere bir sürü insanı dehşete düşürmelerini ibretle fark edip

kendi zavallılığını düşündü. Kendisini aciz hissettiğinden utandı. Dedelerini anımsadı. Onlar o devirde, onca reayanın arasından sıyrılıp da yükselmişlerse o en azından hayatını, kariyerini kontrol edemez miydi? Uçsuz bucaksız Trakya kırları arasında hızla giderken daha o anda karar verdi. Ne annesine ne sevgilisine ne de İsfendiyar'a, hatta gerekirse en yakın arkadaşı Ercan'a bile kendisini kontrol fırsatı vermeyecekti. Araştırmaya değer görülmeyen bu konuyu da deşip ortaya çıkaracaktı. Korkuya asla kapılmayacaktı.

9

(1686)

Kuşağı ve esvapları baştan-başa kendisinin ve silah arkadaşlarının kanlarına bulanmış, yaralı ve yorgun Abdülharis, cenk hengâmesinde paşa ahırlarında ele geçirdiği ala renkli bir Arap atının sırtında, yabani otların sarıp sarmaladığı bir tepenin üzerindeyken omzunun üzerinden geriye baktı. Bağlarıyla, bahçeleriyle, köşkleriyle, çeşmeleriyle, camileriyle, hamamlarıyla meşhur Budin, alev dağları içindeydi. Hanlarda, kervansaraylarda serdengeçti serhad yiğitlerinin kadeh kaldırdığı "nazlı Budin" ebediyen türkülere gömülüyordu: *Alaman dağından bir duman bürüdü! Başı şapkalılar nice yürüdü! Deli dalkılıçlı Boşnak var idi! Geldi küffâr, aldı nazlı Budin'i!*

Abdülharis o tepenin üzerinde bir başınayken kısa ömrünün muhasebesini yaptı. Beç Kalesi önünde yaşadıkları rezalet, bozgun değil miydi? O zaman ruhunu sarmamışken bu yenilgi havası, şimdi ne için kahırdan ağlamaya dahi mecal bulamıyordu? Sadece o mu? Ordu-yu hümayunda sağ kalan askerler dahi bozgunun nasıl vuku bulduğunu anlayamamıştı da kendi anlayabilmiş miydi? Kısa süreli bir yenilginin akabinde düşmandan alınacak öç dışında bir şey hisseden var mıydı? Sadece o veya askerler değil, Osmanlı topraklarındaki hatta, küffar ordularının dibindeki Rumeli'de bile bozgun ilk elde alelade bir kale kaybı gibi kabul ediliyordu. Sanki ordu-yu hümayun değil de bir paşa-

nın keşif kolu zebun olmuştu. Sadrazam çadırları ve nice toplar düşmana bırakılmamıştı. Sayısız ayakdaş ve silah arkadaşları bataklıklarda, metrislerde şehit olmamış, Alaman Dağı'nda yerebatası Leh süvarilerinin mızrağına hedef olmamıştı.

Hâlbuki bozgun denilen heyula adım adım, alenen yaklaşmıştı. Abdülharis, sabık sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın emaneti tüfenglerle talim edip serdengeçtilerle Budin varoşlarının az ötesinde at koştururken, hanlarda türküler ve kadim cenklerinin hikâyelerini dinlerlerken, felaket bir kaleden bir kaleye uça uça gelmişti. Arada bir zafer haberleri de işitiliyor, sanki ebedi galibiyetmişçesine vaveylalarla, şenliklerle kutlanıyordu. Yenilgi haberlerinin sayısı ise daha fazlaydı ancak kimse lakırdısını dahi etmiyordu. Önce gazilerinin her daim kâfire korku saçtığı Estergon'un sükût ettiği haberi geldi. Sonra Drina Nehri üzerindeki Sokullu yadigârı taştan köprüsüyle ünlü Višegrad'ın sükûtu. Sonra adına türküler yakılmış Tuna Nehri'ne nazır Vaç'ın sükûtu. Budin 1095'te -kâfir yılıyla 1684'te- seneler seneler sonra ilk kez kuşatılmış, bu sefer Abdülharis muhasarada kalmıştı. Peşte'nin boşaltılıp yakılması, Divrikli Kara Mehmet Paşa'nın şehadeti, Vezir Şeytan İbrahim Paşa'nın kâfiri alt edip Ösek'e kadar kovalaması hep o sene olmuştu. Böylece zafer sarhoşluğunun insanı sermest eden, uyuşturan o efsunlu hâli kısa sürede gazileri, yiğitleri yeniden sarıp sarmalamıştı. Hele Lehistan kralı Jan Sobieski'yle ürkünç Leh süvarilerinin Kamaniçe'de Sarı Süleyman Paşa ile Kırım Hanı Selim Geray'ın Tatarlarınca bozguna uğratılması öyle bir neşe rüzgârına yol açmıştı ki o hengâmede Venedik kâfirinin cenk ilan edip Ayamavri ve Preveze'yi sükûta uğratması havadisleri işitilememişti bile. Nitekim Budin'in kuşatmadan kurtarılıp kâfirin ağırlıklarını bırakarak kaçması ve İbrahim Paşa'nın Melek lakabıyla anılmaya başlaması, Kala-i Beç'te başlayan uğursuzluğun kesildiği, mülkün yeniden eski kudretine kavuşacağı yönünde kanaatler uyandırmıştı. Bosna

Beylerbeyi Fındık Mustafa Paşa'nın Venedik kâfirine karşı Sin Zaferi'nin akabinde Melek İbrahim Paşa da Budin'den gönüllülerin de katıldığı bir seferle Estergon üzerine yürümüştü. Kale erleri arasındaki Abdülharis, yoldaşlarının zafer muştularıyla geri dönmesini beklerken, rüyalarına girip duran Naime'yi de, sılasını da bir süreliğine unutmuştu. Sanki o senelerden beri serhatlerde at sırtında gezen, tüfeng atan, hayduk gözcülerle çarpışa çarpışa ince yapısına rağmen sırım gibi olmuş, karabelasını hançer ustalığıyla savurur bir deli yiğitti. Uğru Ahmed'i, cebelüleri ve kulları dahi unutmuştu. Sefere gelmeleri bir yana sanki hiç var olmamış gibilerdi. Abdülharis burada yeni bir âlemde tekrar doğmuş gibiydi. Yine de geçmişiyle yegâne bağı, kan lekelerini itinayla temizleyip Budin'in içindeki Uzun Çarşı'dan aldığı beyaz bir yağlığa sararak saklamaya başladığı yeşil yazmaydı. Şehrin gâvur mahallelerinden geçerken kendisine ürpertili ama aynı zamanda beğeniyle bakan kâfir kızları dahi yüreğine Naime kadar tesir edemiyorlardı. Kala-i Beç'in öcünü almadan, başını yerden kaldırmadan memleketine dönmeyecekti. At sırtında köye girdiğinde de herkesten önce Naime kendisini görecekti. Sonrasında Sipahi İshak Beg'in oğlu Abdülharis Beg'in düğün şenliği ta Edirne'de Kırkkilise'de konuşulacaktı. Hele bir Estergon geri alınsın da gerisi muhakkak gelirdi.

Muştular beklemeyi bırakıp gündelik hayatın hayhuyuna kapıldıkları günlerden birinde, Budin'in orta yerindeki Sultan Ahmed Camii'nde akşam namazının eda edildiği vakitte, bir anda Melek İbrahim Paşa ile gazileri süklüm püklüm şehrin kapılarında görünmüşlerdi. Kara haber öncekilerin aksine daha tez yayılmıştı kente; Dük Lorraine denen kâfir kumandanı, binlerce askeriyle Estergon'u kuşatmakta olan ordunun üzerine yürüyünce paşa da geri çekilmek durumunda kalmıştı. O günleri takiben vaktiyle Osmanlı eline geçmesi küffara dehşet saçmış olan Uyvar Kalesi'nin de sükût etmesi yeniden yürekleri karartmış, Lehis-

tan Kralı Sobieski'nin Eflak-Boğdan'ı zapt etme hevesini Bojan Muharebesi'nde kursağında bırakan Tatar Hanı Selim Geray'ın zaferinin haberi dahi bu tesiri kıramamıştı.

Bu karanlık günleri -kısa süreliğine de olsa- aydınlığa çıkaran Arnavut Abdurrahman Abdi Paşa olmuştu. Melek İbrahim Paşa yerine Budin beylerbeyliğine atanan bu uzunca boylu, kır sakallı ancak yaşına rağmen dinç görünen paşa, ardında 1200 kişilik kapu halkının teşkil eden cengâverleriyle şehre girdiğinde ahalinin temaşası görülmeye değerdi. Büyük bir kısmı Balkan memleketlerindendi. İçlerinde bozkır cenklerinin artığı olup ne han'a ne mirzalara bağlanmaktansa talihini paşa kapularında arayan az sayıda Tatar ve Anadolu vilayetlerden gelme kimseler de vardı. İpten kazıktan kurtulma hayduklara ve azılı Nemçe beylerine denk bunca adamın varlığı, daim kelle koltukta gezen Budin serdengeçtilerine bile cesaret vermişti. Paşa evvela uzun süredir vazife başında bulunan sipahilerin belli miktardaki paralarını alıp bunun karşılığında onları serbest bırakmıştı. Ta Kala-i Beç'ten sağ kurtulup da Budin'de karın tokluğuna kale erliği yapan Sipahi oğlu Abdülharis'i de bu esnada huzuruna çağırıp gitmesi için destur vermişti. Naime'yi ve sılasını yüreğinde kurşun misali ağırlıklarını hissedercesine özlese de gitmekten vazgeçmişti sipahi oğlu. Zaferi görmeden, öcünü almadan memleketine dönmeme hırsı, sevgisinden ağır basmıştı. Arnavut Abdi Paşa'nın bu hamiyet karşısında göğsü kabarmış, Abdülharis'i kendi kapusuna 1201'inci yiğit olarak yazdırmıştı. İntikam ve zaferi aradığı bu topraklarda ölümden başka bir şey olmadığını genç sipahi oğlu geç fark edecekti. Zira hâlâ kendilerini yıkılmaz kabul ediyor ve serdengeçtilerden kale halkına herkes gibi bir zaman sonra toparlanılıp düşmanın geri püskürtüleceğini düşünüyordu. Ancak içten içe kendi ayaklarıyla ölümü beklediklerini de anlamaya başlamıştı Abdülharis. Sobatzka palankası küffar tarafından kuşatıldıktan sonra, buradan huruç ederek kurtulan

gazilerin yanlarında getirdiği acayip koça benzetiyordu kendilerini. Budin'e varmak için palankadan yalın kılıç, at sırtında huruç eden gazilerin peşine takılan, bu esnada birkaç düşman askerini de boynuzuyla vura vura yıkıp geçiren bu şöhretli koç, namlı serdengeçtiler ve pehlivanlar misali isim yapmıştı. Ancak kurban bayramı esnasında kesilmekten kurtulamamıştı. İşte Frenklere karşı övünerek dolaşan bu cengâverler ve kendisi aslında bu koçtan farklı bir vaziyette değildi. Sırtlarının sıvazlanması bozgun hâline çare değildi.

Abdülharis'in Beç'te kuşattığı, ardından bir sene önce kendisi tarafından kuşatılan Nemçe kumandanı Dük Lorraine, şimdi Budin'i yeniden ihata altına almıştı. Bu sefer karşılarındaki düşman en az doksan bin kişiydi ki bu mücadelenin ölümüne olacağı aşikârdı. Abdülharis 6 bin kişiyle şehri nasıl savunacaklarını bilemese de Kanije'yi savunan Tiryaki Hasan Paşa meselini defalarca dinlediğinden, en az onun kadar dirayetli Abdi Paşa sayesinde Dük Lorraine'i bir kere daha geri püskürteceklerine kaniydi. Kale çepeçevre sarılsa da, Nemçe topları yıkım ve felaket yağdırsa da Budin gazileri surları bırakmamış, hatta huruçlarla, yarmalarla küffara ağır kayıplar verdirmişlerdi. Abdülharis bunların bir kısmında gözcülük, izcilik tecrübesiyle en önde yer almıştı ki Beç'tekinden daha fazla kimsenin canını almış, namdar gazilerden olmuştu. Yine de düşmanın balyemez topları ve humbaraları yamandı. Peşte tarafına bile top koyup kadim şehri deyim yerindeyse gülle yağmuruna tutmuşlardı. Gizli yollardan Belgrad'a, ordu-yu hümayunla bekleyen Sadrazam Sarı Süleyman Paşa'ya birbiri ardına haberler gönderiliyor, imdat isteniyordu. Ancak sadrazamın ordusu bir türlü gelmek bilmiyordu. Ordu-yu hümayun geldiğinde Nemçeliler çoktan siper ve metrislerle, sıçan yolları kazıp kaleyi bombardımanı bir an bile bırakmadıklarından, sadece öncü askerlerin çarpışmasıyla yetinmişler, Budin kalesine yardım eli uzatamamışlardı. Düşman amansızdı,

şehre girilebilecek tepeleri tutmuş hem Budin'i, hem Osmanlı ordusunu topa tutuyordu. Serdengeçtiler, süvariler yazdırılarak küffara baskın veriliyor ancak Nemçeliler kayıplarına rağmen canavarlar gibi dövüşüyorlardı. Abdülharis dahi, tüfengleriyle ölüm saçmasına rağmen adamların siperlerinden geri adım atmadıklarını gördükçe, kendilerini bekleyen korkunç sonu daha o anlarda görür gibi oldu.

Gülleler bir yana, binlerce gaziyi öldürmese dahi savaş dışı bırakan humbaraların gazabı korkunçtu. Abdülharis bile humbaralar yüzünden birkaç sefer hafif surette yaralanmaktan kurtulamamıştı. Humbara, tanıdığı, kaynaştığı gazileri vurdukça bilhassa geceleri adamların en başında huruç harekâtlarına katılıyor, düşmanı karabelasıyla, hançeriyle tarumar ediyordu. Ancak kâfir birliklerini kırmak mümkün olmuyordu. Böylece kâh huruçlarda, kâh humbara, gülle yağmurlarında Abdülharis burada da yoldaşlarını, tanıdığı çehreleri birer birer kaybeder olmuştu. Kendini ölüden farksız görüyordu. Karabelasıyla, kireç gibi olmuş suratıyla gece baskınlarında düşman siperlerinde, metrislerinde görünen bir silüetti. Nemçe kâfiri ona kendi aralarında "Osmanlı Hayaleti" adını takmıştı, esir aldıkları bir kâfir zabiti söylemişti bunu. Padişahın fermanlar, fetvalar gönderip Budin'i muhafaza etmenin en kıymetli vazife olduğunu söylemesi dahi ordu-yu hümayunda bir tesir uyandırmamıştı ama, Budin'i savunan akıncılar, serhad kulları geleneğinin son taşıyıcısı gönüllü dalkılıç deliler, paşa kapuları umutsuz direnişlerini sürdürmüşlerdi.

Bir müddet sonra harabeye dönüşen surları tamirden de vazgeçilmişti. Küffar aşağı varoşla yukarı varoşa kadar girip sancağını dikmişti. Attıkları humbaralardan biri kalenin cephaneliğine isabet edip 36 bin kantar barutu havaya uçurunca; kale surlarında derin bir gedik açılmış, 4 bin kadar kişi de yarısı havaya uçan kaleyle birlikte bu patlama esnasında helak olmuştu. Düşman

ordusundan Türklerin saflarına sokulan humbaracılar ve diğer askerleri dahi patlamanın tesiriyle sağa sola savrulmuşlar, kara cehennem alevleri karşısında yüz geri etmişlerdi. Yine de kalenin müdafilerinin direnme gücünü kıramamışlardı. Nemçe kâfiri, paşaya teslim olmasını teklif ettiğinde Arnavut Abdi Paşa onları reddederek geri göndermişti. O esnada Abdülharis de orada bulunmuştu ve gazilerle birlikte kaleyi ölmeden bırakmamaya bir kere daha ant içmişlerdi. Sulh teklifinin ardından küffar topyekûn hücuma kalkışmış, gazilerin kılıç zoruyla surlardan içeriye adım atamamışlardı. İkinci kez teslim olması için paşaya geldiklerinde Abdi Paşa gazilerin gözü önünde Budin'i teslim etmeyeceğini, başka hangi kaleyi isterlerse onu teslim edebileceğini söylemişti. Elçileri gönderdikten sonra gazilere, Abdülharis'e tek tek bakıp: "Has evlatlarımla, şahbazlarımla yan yana cenk ettiğim, kapu cengâverlerimi şehit verdiğim koca Budin'i bırakacağıma ben de sizlerle şehadeti yeğlerim!" demişti.

O kara günlerde Sadrazam Sarı Süleyman Paşa'nın ordu-yu hümayunla yeniden Dük Loraine üzerine yürüdüğünün haberi gelince gazilerin dayanma gücü tekrar artmıştı. Nemçelilerin kumandanı, Yukarı Macaristan'dan ve Erdel taraflarından getirdiği yeni birliklerini, ordusunun yarısıyla birlikte sadrazam üzerine gönderince bir müddet rahat nefes almışlardı. Ancak yine de küffarın kuşatmasını yarmak kısmet olmamıştı. Yorgun, aç biilaç cenk eden 2 bin kişi haricinde kaleyi savunan kimse kalmamıştı.

Nemçeliler nihayetinde Toprak Kule ile Frengi Kule'yi ele geçirerek kaleye girmeye muvaffak olduklarında, Abdi Paşa gazileriyle Viyana Kapısı'nda şiddetli bir direniş başlatmıştı. Abdülharis, hazırladığı tüfenglerle kapının tepesinden ölüm saçarken bir yandan da paşanın elde kılıç "Allah! Allah!" nidalarıyla, naralarla gazilerin başında cenge tutuştuğunu görmüştü. Budin'in iç kalesinde sokak sokak, ev ev Nemçe kâfiriyle boğaz boğaza korkunç bir boğuşmaya girişilmişti.

Gaziler, Bali Paşa Meydanı'ndaki arabalar, kum dolu çuvallar arasındaki son korunaklarına çekildiklerinde, Abdülharis ve bir avuç gazi kapı tepesinde mahsur kalmıştı. Sipahi oğlu tam paşanın yanına çekilme emri vereceği sırada adamların yanı başında patlayan bir humbarayla uzakta da olsa infilakın tesiriyle yere yıkıldı. Parçalanan gazilerin cesetleri gökten yağarken, sadece bir duvar dibine çökmüş, kan bulaşmış kefenine sarılmış bir serdengeçtiyi sağlam görebildi devrildiği yerden. O kefeniyle hakiki hortlağı andıran savaşçının hücumdan bir gün önce ecel perçemini dahi kazıyarak: "Ben ebaanced Budinliyim! Cesedim kalırsa burada, ata ocağımda kalsın!" dediğini hatırlamıştı. Ağır yaralı serdengeçti, kanlar içinde kalmış vaziyette kendi kendine konuşuyor, kılıcını kaldırmaya çalışıyordu. Bir eliyle de sanki düşman askeriymişçesine kendine vuruyordu: "Kalk! Budinlisin sen! Budin senin ocağın! Baban, deden, onun dedesi hep Budin'de öldü! Kalk bre! Kalk! Kalkmazsan inan olsun atarım seni na şu surların tepesinden! Kalk dövüş!" Adamın titreyen sesinin bu şekilde solup gittiğini ve nihayet hareketsiz kaldığını görünce, her şeyin bittiğini anlayarak içine düştüğü cehennemi ancak fark edebildi. İşte bozgunu şimdi her zerresinde hissediyordu. Yenilmişlerdi. Takatleri tükenmişti. Yattığı yerden kalkarak surların yıkıntıları üzerinden, Nemçe askerlerine görünmemeye çalışarak şehrin varoşlarına doğru seğirtti. Yıkıntılardan inmeden önce meydana doğru dönerek bağrışmaların ve kılıç seslerinin gelmeye devam ettiğini işitti. Boğazından titrek bir sesle: "Affet paşa baba!" fısıltısı belli belirsiz yükseldi. Her nasılsa sağlam kalabilmiş ahırlara doğru koştururken gözyaşlarını tutamıyordu.

Denk getirdiği ala renkli Arap atına atlayıp, evleri ve köşkleri yağmaya tutuşan Nemçe askerlerinin arasından sıyrılıp; sokakları, yıkıntıları aşa aşa Budin'i terk ederek ta metrisleri dahi geride bırakıncaya değin durmadı. Güneş batmadan hemen önce Budin'i tepeden gören bir mıntıkaya vararak geriye baktığında

bozgunu idrak edemediği seneleri ve savunmayı tekrar anımsamıştı o kısacık anda. Şimdi hırsından ve çaresizliğinden, kanlı parmaklarıyla babasının yaptırdığı karabelanın kabzasını sıkıca kavramıştı. İşte Budin de düşmüştü! Koca Budin vilayeti Osmanlı elinden çıkmıştı. Artık sadece kendine, hırsının ve kibrinin kurbanı olmuş olan zavallı Abdülharis'e acıyordu! O artık canını kurtarmaktan gayrı bir gayesi olmayan alelade bir kaçaktı. Budin zamanlarından yadigâr köşklerin, hanların, bir zamanlar hayat dolu köylerden geriye kalan viranelerin, baykuşların yuva yaptığı hamamların, kubbeleri şimdiden yabani otlarla kaplanmış minaresiz camilerin gölgelerine sine sine bir ruh gibi sessizce çekip gitmişti son Budin gazisi. Gelecekte herhangi bir âşık: *Serhatlar içinde Budin'dir başı! Kan ile yoğrulmuş toprağı taşı! Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i!* türküsünü çığırmaya başlar başlamaz dinlemeye takat bulamayacaktı.

Belgrad yoluna varmak üzere atını sürdüğü esnada, gece karanlığı çöktüğü zaman yaralandığını ancak fark etmişti. Bereket versin ki humbaranın yarası derin değildi ancak kan kaybediyordu. Yarasını tımar etmek için bir pınar yahut çeşme arayarak zoraki at sürdü. Kulaklarının güç bela işittiği bir şırıltıyı takip ederek Nemçe ordusunun kolcularının talan edip geçtiği bir köye ulaştı. Köy meydanında yatan cesetlerin, öldürülmüş erkek ve kadınların üzerinde hâlâ bir parça et arayan kuzgunların vesair alıcı kuşların ay ışığı altındaki dehşetli görüntüsü ömrü boyunca aklından çıkmayacaktı. Bir an göz göze geldiği gecenin ölüm kokan kanatlıları, at sırtında benzi kireç gibi beyazlaşmış, uzun boylu, saçı başı darmadağın, kılığı perişan bir insanın yaklaştığını görünce, tüyleri diken diken ötüşmelerle uçup gitmişlerdi. Attan usulca inerek çeşmenin yalağına ağır aksak adımlarla ulaşan Abdülharis, yüzünü yıkamak üzere suya eğildiğinde ay ışığında kendi aksini görerek korkudan ürperdi. Sık sık su içerdi ancak hiç suretini merak etmemişti. Uzun zaman sonra, artık bir hort-

laktan farksız görünen çehresini durup seyretti. Dağınık saçlarını, çukura kaçmış gözlerini, bozgundan ve ölüm tehlikesinden mülhem bembeyaz kesmiş çehresini, çatlamış dudaklarını tek tek inceledi. Kemerli burnu ve Tatarları hafif andıran gölgesiyle babasının çehresini hatırladı.

Susuzluğunu ve yarasını hatırlayarak kana kana su içmeye başladı. Bu esnada Arap atı, ceset kokularından huylanınca dörtnala kalkarak köyden kendiliğinden kaçıp gidince, onca yolu kuvvetle muhtemel yayan gidecek oluşuna hayıflandı. O da Abdülharis gibi kendi bahtını aramak üzere bağından kurtulup kayıplara karışmıştı. Ya bir hayduk yanaşması ya da çobanlar çalıp götürecekti namlı paşa kapularına binit olmuş o hayvanı.

Saçlarını ve yüzünü yıkadıktan sonra giysisinin lekelenmemiş bir parçasını koparıp temizlediği yarasını sardı. Biraz kendine gelir gibi olunca acıktığını hissetti. Ayağa kalkıp kör karanlıkta evlerin matbah kısımlarına yanaşarak, el yordamıyla her bir yeri didik didik etti. Her nasılsa bir zembilin dibinde unutulmuş, sertleşmiş bir yarım fodla ekmeğini suyla yumuşatıp yine de güçlükle yiyebildikten sonra, tedbir cihetinden, bir evin içindeki peykelerden birinin altına saklanarak uykuya daldı. Uyumadan evvel gelip geçen gençliğini düşündü. Sefere katıldığında 17'sinde ya var ya yoktu. Gençliğini harp meydanlarında, daha doğrusu bozgunlarda harcamıştı. İşte şimdi yirmilerinin başındaydı ve cesetle dolu bir köy harabesinde saklanıyordu. Belgrad'a ulaşıp ulaşmayacağı şüpheliydi. Kendisinden asırlar sonra söylenecek: *Belgrad yolu uzun urgan! Üstümüzde yoktur yorgan! Ağla benim anneciğim! Ben Belgrad'da kaldım yayan!* türküsü kavlince titreye titreye uykuya daldı. Budin'in kaybıyla muazzep olduğundan Naime'nin yüzüne bakmaya utanırmış gibi sakladığı o yeşil yazmayı bu sefer tutmak istemedi. Rüyasında Budin'in taşları, toprakları arasında hendeklere yuvarlandığını ama bir türlü ölemediğini gördü. Kâbuslarla sabahı etti.

Güneş tepedeyken kendine gelip uyanınca yola koyuldu. Dikkat çekmemek için köyün yaşlılarından birinin cüppesini üzerine geçirip kuşağından sarkan karabelayı gizledi. Uzunca bir sopayı da asa gibi kullanarak Belgrad yolunu hatırladığı kadarıyla yürümeye başladı. Belgrad'a giden göç katarlarının ardında olmalıydı. Yaralı olmasa katarlara yetişirdi ancak takati yoktu. O günün akşamına doğru, uzaktan uzağa ateş yakıp eğlenen bir hayduk güruhu görünce yolların emin olmadığını düşünerek, gündüzleri dinlenmeye, ekseriyetle geceleri yol almaya karar verdi. Ancak Rumeli topraklarında, hele ki ölüm kokan harabelerde, terk edilmiş yollarda, üstelik kör karanlıkta yürümek ciddi anlamda cesaret istiyordu. Cenklerden, muhasaralardan, ordulardan, hatta hayduklardan kaçabilmiş Adbülharis, şimdi en büyük düşmanıyla, cesaretine apansız yüklenen korkusunu yüreğinde taşıyarak yürümek zorundaydı. Ezberindeki duaları okuyarak ve hatta en cesaret aradığı yerde söylemeye başlayıp titrek sesiyle türküler çığırarak ürke tırsa yürümeye çalıştığı mıntıkalar, harp meydanları haricinde ömrünün en ibretli ve korkunç yerleri olarak hatıralarına kazınmıştı. Ölüler, tahrip edilerek sözde altın dolu küplerin arandığı mezarlıklar, yıkılmış haneler ve çeşmeler. İmparatorluğun bu kayıp eyaletinin cesedi üzerinde yürürken geri alınacağına dair zerrece umudu yoktu. Tek beklentisi yurduna dönebilmekti. Zifiri karanlıkta dolaştıklarına defalarca işittiği, babasının ve köylülerinin "göze görünmezler", "bizden iyiler" diye zikrettiği cinler kendisine ilişmeden sağ salim dönebilmek...

Abdülharis'in gerek çocukluğunda babasından ve Tahir'den, gerekse sefer esnasında silah arkadaşlarından, Budin meyhanelerinde ve hanlarında da işret sofrasında ayakdaşlarından aşina olduğu birtakım rivayetler vardı. Geceleyin lakırdısı edildiğinde insanı ürpertip, can sıkan cin masalları uykularını heder etmişti. Harabeleri, incir diplerini, hamamları mesken tuttukları söylenen, yatsıdan sonra el ayak çekilince gün ışıyana değin ortalıkta

dolaşan, insan derisinden davullar çala çala düğün eden cinlerin hikâyeleri, oğlanları çarpıp kendinden gayrısını sevmesin diye musallat eden peri kızlarının söylenceleri, harabesinin yanında destursuz eğleşen görünce zuhur edip insanları kovalayan minare boyundaki ecinnilerin bahsi. Elinde fenerle dolaşan yatırlar, hazin mazilerinden kalkarak gezinen hortlak gelinler, kefenli silüetler ise zaten Balkan ahalisi için vaka-i adiyedendi. Abdülharis bunları ziyadece duymuştu. Ancak her ne kadar korksa da içten içe çoluk çocuk uydurması olduğunu düşünerek teskin olurdu. Gerçek olduklarını fark edene kadar...

Budin cenderesinden firarının ikinci gecesinde, Keçkemet şehrine çok sokulmadan durmaksızın geçip giderek Segedin yoluna saptığı sırada, çevrede ne bir at ne de kaçmakta olan muhacirlerin talikalarına rastlayınca mecburen duraksayıp soluklanmak zorunda kalmıştı. Yaraları ancak iyileştiğinden zorlukla yürüyebiliyordu. Geceyi dinlenerek geçirip ertesi gün yola revan olması gerekiyordu ancak öyle açıklık bir yerdeydi ki toprağa yatsa dahi gözü karanlığa alışmış bir göz varlığını fark etmekte zorlanmazdı. Böyle olunca kendisini hayduk yahut çoban sansınlar diye saklanmak yerine doğrudan ateş yakmayı tercih etmişti. Kötüsü gelirse Budin hanlarında öğrendiği Macarca yahut Nemçe lisanında küfürleri savurarak paçayı kurtarmayı umuyordu. Gecenin ortasında, uzaktan uzağa birtakım çalgı sesleri, davul sesleri, bağırtılar duymaya başlayınca böyle bir acayiplikle karşılaşacağına hayduklara çatmayı dilemişti. Mehter tarrakasından çok düğün şenliğini andırdığından kendi kendine söylenmişti: "Bre muhasara, muharebe vardır. Kâfir memleketi işgal etmiş, insancıklar can derdinde. Gecenin köründe hayduktan, Nemçeliden korkmadan böyle düğün eden kim ola?" Ürkünç hakikati yavaş yavaş idrak etti. İşittiği sesler mehterlerden aşina olduğu köslerin, zillerin, zurnaların, davulların, nakkarelerin sesine benzemiyordu. Demirden saclara vuruluyor, sedasına kulaklarının ya-

bancı olduğu davullar gümlüyor, insan avazına ait olamayacağına emin olduğu kahkahalar, çığlıklar, zırıltılar, zılgıtlar ateş yaktığı yere doğru yaklaşıyordu. Müthiş bir gulguleye kapılmış yürüyen bu meşum kalabalığın ayak patırtılarını dahi seçebilmişti. Etrafını çepeçevre sarmış zifiri gece Abdülharis'in gözüne daha da karanlık gelmişti o an. Meşale ve fenerlerden yayılmadığına kani olduğu kaynağı meçhul ışıltıların, parıltıların arasında, sallana büküle yürüyen ecinnilerin düğün alayı ateşin yanı başından geçip gitmişti. Sipahi oğlu, olduğu yerde kıpırdamadan gözlerini yumup beklerken, bildiği tüm duaları tekrar tekrar okumuştu. Sesler bir süre sonra uzaklaşınca olduğu yerde sızıp kalmış, gün doğmaya yakın vakitte uyandığında o dehşetli geceyi anımsayıp oradan hızla uzaklaşmıştı. İşte o geceden itibaren Abdülharis'in geceleri tuhaf şeylerle geçer olmuştu.

Ertesi gün Nemçelilerin kuşatması altındaki Segedin şehrine yaklaşınca yaşadığı endişe kat be kat artmıştı. Bir çeşme başında yirmi kadar katırın sırtındaki su küplerini dolduran, Türkçe bilen Macar gençlerle sohbetinde Serdar-ı ekrem Cigala Ahmed Paşa ile Orta Macar Kralı ve Erdel* hâkimi Tökeli İmre'nin şehirde kuşatıldığını öğrenmişti. Kuşatma nedeniyle ortalık ana baba günüydü ve Budin düştüğü için küffarın miktarının fazlalaşacağı muhakkaktı. Kuşatma için çevrede kol gezen hayduklar ve askerler nedeniyle gündüzleri yolculuk etmek tehlikeli ancak daha evlaydı. Zira gece seyahat ederken yakalanırsa bu sefer de Osmanlı casusu veya kaçak sanılarak öldürülme ihtimali vardı. Tisa Nehri'nden yüzerek geçebileceği için köprüye falan da ihtiyacı yoktu. Tuna bataklıklarının kurdu sayılırdı. Üstelik bataklıklarda ve nehirlerde pürsilahken boğula çıka hareket etmeyi öğrendiğinden, kısa sürede Tuna sazlıklarına yuvalanmış eşkıyalar misali yüzebilmeye de başlamıştı. Ancak nehirde de sürekli asker ve iaşe kayıkları gelip gittiğinden gündüz gözüyle yüzerek geçmesi

* Günümüzde Romanya'da bulunan Transilvanya bölgesi.

dikkat çekerdi. Köprüden geçerken birliği ve kim olduğu sorulursa da şüphe çekerdi. Bu yüzden nehir boyunda şehri gören ama görece tenha bir mıntıkada harap bir hamam harabesine denk gelince, gündüzü burada geçirip gece olunca karşı kıyıya geçmeye karar verdi. Etrafındaki yıkıntılardan anladığı kadarıyla bir zamanlar görkemli bir kervansarayın ve namazgâhın bitişiğinde bulunan bu hamam, Abdülharis'in aklına ilkin o acayip söylenceleri getirdiyse de çaresizlikten fazla düşünmemeye çalıştı. Zira bir önceki gece yaşadıklarından sonra söylenceler en az Nemçe kılıcı kadar gerçek geliyordu. Hamamlar için cinlerin perilerin uğrağı derlerdi. Dibine sığındığı bir kurna yıkıntısında dinlenmek için gözlerini kapattığında vaktin nasıl geçtiğini anlayamamıştı. Sanki bir anlığına gözlerini yummuş da gün geceye dönmüştü. Ortalık aydınlıkken gürüldeyen küffar topları susmuş, efsunkâr ay ışığı yıkık kubbeden göbek taşına düşmüştü. Mermerlerin serinliğinden ürperen Abdülharis, usul usul doğrulduğu sırada yanı başında kadın gülüşmeleri işitince birden dona kaldı. Göz ucuyla yan tarafına baktığında hamamın kurnalarından birinin iki yanına oturmuş iki güzel kadın gördü. Kuşatma altındaki bir mıntıkada iki genç kızın o vakitte o harabede ne işleri olabileceğini sorguladığı anda aklına uğursuz söylenceler üşüştü. Gözbebekleri ne göreceklerini bile bile kızların ayaklarına doğru kaydığında, o ağza kolay kolay alınmayacak rivayetlerde geçtiği gibi insani ölçülerin ötesinde, başka başka yönlere bakar vaziyette görünce nefesini tuttu. Eğer daha önce o ecinni alayı dehşetini yaşamamış olsa, bu peri kızları karşısında korkudan yüreğine inebilirdi. Ancak kendine hâkim olabildiği için sakince birkaç dua mırıldanarak hamam harabesinden çıkıp gitti. Nehir kenarına indiğinde geceleri su kenarlarında eğleşen cinler bahsini anımsayıp çekince duyarak nehirden uzaklaştı. Hemen ileride ince, tahtadan bir köprü görerek oraya seğirtti. Çobanların ve sakaların gelip geçmek için kullandığı, geçici olarak yapılan

köprülere benziyordu. Bir diğer ucunda ateş yakmış bir avuç çoban oturuyordu, silahlarını da bir köşeye çatmışlardı. Köprüden geçer geçmez oturdukları yerde uyuklayan adamların yanlarına sokularak bir süre ateşlerinde ısındı. Her birinin uyur vaziyette olduğunu, üstüne rahatça nehirden geçip ısındığını görünce sevinci gördüğü dehşetleri unutturdu. Binmek için çalacak at olup olmadığını anlamak üzere etrafına bakındıysa da şansını zorlamamak için yola yayan revan oldu.

Segedin'le Zenta arasında yarım günlük bir mesafe vardı. Abdülharis, Zenta'nın muhasara altında olduğuna dair bir şeyler işitmemişti. Ancak Osmanlı elindeyse bile güvenli değildi zira sınır bölgesi olduğundan çatışan serdengeçtilerle hayduklar arasında kim vurduya gidebilirdi. Güneş doğup yükseldikten sonra batmaya yakın Zenta tarafına vardı. Casus sanılma ihtimalini düşünerek şehre sokulamadı. Belgrad'da belki Mustafa Paşa dolayısıyla kendisini tanıyan, hasbelkader Beç'te bulunmuş askerlerden biri olabilirdi. Büyük şehir olduğundan fazla göze batmayacağını düşünüyordu. Oraya varmak için, tabanları yaralansa da geceli gündüzlü yol almayı bırakmadı.

Belgrad yolunda yaşadığı son bir vakadan sonra dehşetli olaylarla karşı sanki şerbetlendiğini hissetti. Ta Kala-i Beç seferine iştirak ettiği vakitlerde, Budin yoluna revan olduklarında, bazı gazilerden Belgrad yolundaki Beçe şehrinin yakınlarındaki "musallatı olan değirmenin" hikâyesini işitmişti. Aynı hikâyeyi seneler sonra Budin'de bir-iki kişiden daha duymuştu. Buna göre Beçe şehrinin hemen dışında, neredeyse kale gibi büyük, azametli bir değirmenin sahibi kızını istemediği biriyle evlendirmek istemişti. Kızcağız bunun üzerine değirmenin tepesinde kendini asmıştı. Mevzunun buraya kadar olan kısmı Balkan türkülerine kadar konu olmuştu. Bundan sonrası ise korkulu söylencelerin asıl konusunu teşkil ediyordu. Bu kızın değirmen civarında sık sık görüldüğü söyleniyordu. Abdülharis, rivayeti aktaranlara sor-

duğunda, Hristiyanların kızın cesedi kaybolduğu için bir daha mezarından çıkmasın diye kazık çakamadıklarını, bu yüzden kızın geceleri sık sık evlerin kapılarını çalarak gafil çocukları avladığını, Müslümanların ise cinler âlemine kaçırılmış talihsiz bir kız olduğuna inandıklarını öğrenmişti. Beçe yolundan gece geçerken daha az insana rastlamak için uzaktan gördüğü yarı harap yel değirmeninin dibinden gitmeyi korkunç ancak tedbirli bir yol addettiğinden o tarafa saptı. Besmelelerle, Nas ve Felak sureleriyle değirmenin dibinden geçip gittiği sırada, ata ters binmiş vaziyette, kuyuya benzer kara gözleri olan, beyaz elbisesi rüzgârda savrulan o ölememiş talihsizi görmeyi umdu. Tam hayallere dalmış, dua etmeyi bile unutmuş aheste aheste yürürken, yanından ansızın geçen bir kadının upuzun, kıvır kıvır saçlarının eline, koluna değdiğini, yel gibi okşayıp gittiğini hissetti. Yine soluğunu tutmuştu ancak bu sefer duraksamayıp yola devam etmişti. Aynı ürpertiyi yeniden hissedince bu sefer korkusunun daha asgari seviyede olduğunu fark etti. O an apansız bir şeyi kavradı. Sanki Abdülharis'in farkındalardı ancak ilişemiyorlardı. Onu bir şekilde kendilerinden gördüklerini zannediyordu. "Belgrad'ı ararken cinlere şeytanlara karıştın Abdülharis!" diye söylenmeye başladı. Sipahi oğlunun kendine itiraf edemediği bir durum daha vardı, kendini harabelere yakın hissediyordu. Güya orada gezenlerden bir farkı yokmuş gibi geliyordu. Hadi Nemçelilerden ve haydutlardan saklanmıştı. Peki, kendi insanlarından neden saklanıyordu? Hangi tarafa aidiyet hissediyordu?

Abdülharis bir ağaç dibinde neredeyse bir gün boyunca kıpırdamadan mola verdi. Yolda genelde denk geldiği yemiş türü şeyleri yiyor, çoğu zaman da aç geziyordu. Belgrad yolunda bir grup gönüllü gaziye rastladığında gazilerden biri duraksayarak kendisini tanıdığını söyleyince, günlerin ardından kendi lisanında söyleşebileceği kimselere denk gelmenin sevincini yaşadı. Kala-i Beç seferinde Rumeli beylerbeyinin kolundaki metrislerde

vuruşmuşlardı. Adam Abdülharis'in küffar zabitiyle çarpışmasından hatırlamıştı sipahi oğlunu, yaralı hâlde taşınırken görmüştü. Abdülharis ricat esnasında ölmediğini, Budin'de gönüllü kale erlerine yazıldığını, Kara Mustafa Paşa'yı son görüşünü ve hediyesi olan tüfekleri anlatınca serdengeçtiler gözyaşlarını tutamadı. Aynı bozgunun ve kederin insanlarıydılar. Yanlarında bulunan pestil ve kurutulmuş etlerin bir kısmını Abdülharis'le paylaşan gaziler, onu yine şehirlere kadar sokulmaması hususunda ikaz etmişlerdi. Zira çavuşlar ve kadıların firari askerlere karşı amansız olduklarını, eğer kendisini de firari zannederlerse başına bir iş gelebileceğini söylemişlerdi. Tıpkı Abdülharis'in niyetlendiği gibi onlar da bir an önce Belgrad'a gitmesi, Kala-i Beç muhasarası ve Budin gazilerinden olduğunu oradaki kadıya kanıtlaması hâlinde rahata erebileceği tavsiyesinde bulunmuşlardı. Sipahi oğlu tüm bunları öğrenince yardımları için teşekkür edip Belgrad yoluna revan oldu.

Genç Abdülharis yollarda muhacir katarlarına denk gelmeye başlayınca, firari zannedilmesinden ötürü bunların arasına rahatlıkla karışabileceğini düşünmüştü. Ancak tipi Budin eyaletinin ahalisine göre hayli farklı olduğundan ve gelenlerin de çoğunlukla aynı köylerden olup yabancılara pek güvenmemesi nedeniyle bu düşünceden vazgeçmişti. Zira birkaç katara yanaşıp talikalarına binmek istediğini, yorgun olduğunu söylese de onu yağmacı, hırsız veya firari zannederek kovalıyorlardı. Bahtına Budin şehrinden kopup gelme muhacirlere rastlamamıştı ki şehirde az çok şöhreti vardı, tanınmasına yardımcı olabilirlerdi. Aklına kalede yaşadığı korkunç kıyım düşünce: "Budin felaketinden kim sağ çıka da bana yardım ede?" diyerek göç katarlarından da uzak durarak, yine keçi patikalarını, gözden uzak mıntıkaları dolanarak Belgrad yoluna düştü.

Tuna Nehri'ni takip ederek çoban kılığında şehre yanaşacağını düşünürken, kurduğu her şey şehrin dışında Belgrad yeniçe-

rilerinden üç nefere çatmasıyla suya düştü. Adamlar genç sipahi oğlunun çevresini bir anda sarıvermişti. İçlerinden bir tanesi: "At hırsızı mıdır ya daha fenası mıdır?" diye gürleyince Abdülharis onun gediklilerden olduğunu anlamıştı. İki yeniçeri kollarından tuttuklarında cüppesinin altına gizlediği karabela ortaya çıkmıştı. "Bre kılıçla gezer hayduk taifesinden midir?" denilerek ellerini urganla bağlamak istediklerinde Abdülharis onlara çıkışarak Kala-i Beç gazilerinden olduğunu, Budin gazâsından sağ çıktığını, Kara Mustafa Paşa bahsini dili döndüğünce anlattı. Gedikli yeniçeri bu bahsi duyunca müstehzi bir ifadeyle sırıttı: "Demek firari olduğunu da ikrar edersin!" Böyle deyince uğradığı haksızlık karşısında Abdülharis'in gözü döndü. Adamlar hiç beklemezken sağ kolunu sertçe çekip önce elinin düzüyle solundaki yeniçerinin, tersiyle de sağındaki yeniçerinin gözlerini nişan alarak art arda sille aşk etti. Böyle olduğu zaman gözlerde nasıl bir şimşek çaktığını, hasmını bir süre etkisiz kıldığını Budin serdengeçtileri arasında öğrenmişti. Kollarını kurtarır kurtarmaz karabelasını kınından sıyırıp şaşkın şaşkın kendine bakan gedikli yeniçerinin gövdesine savurarak, kılıcıyla bedende kanlı bir yarık açıverdi. Adam kanlar içinde yere yıkılırken, karabelasını biçtiği bedenden çekip çıkararak o vaziyette Tuna Nehri'ne koşmaya başladı. Nehre atladığı esnada hemen gerisinde ani bir piştov gürültüsü duyması ve sırtında acı hissetmesi bir oldu. Tuna suyunun adam canına kıymaktan çekinmez deli akıntılarıyla, dalgalarıyla boğuşa boğuşa Belgrad'dan da yeniçerilerden de uzaklaştı. Can havliyle uzaklaşırken, sırtındaki misket yarasından çok kendi kendini ele vermesi acı veriyordu. Adını, mazisini söylemişti. İhtimal ki sağda solda adı aratılacak, hakkında ilamlar verilecek, "Abdülharis nam şakînin" görüldüğü yerde tutulması yahut öldürülmesi emredilecekti. O artık dağlarda, kırlarda dolaşmaya mahkûm, adi bir varlıktı. "Yabanın ecinnilerine yakınlık duymam beyhude yere değilmiş!" diye kendi kendine söylenirken, bir yandan da daha

az su yutmaya gayret ediyor, boğulmamaya çalışıyordu. Akıntı üzerinde denk geldiği büyükçe bir dal parçasına tutunup kısmen sal gibi kullanarak yüzmeyi sürdürdü. Karabela denilen kılıcının kayışını çıkararak boynuna astı.

Kan kaybettikçe takatini yitirse de uyuklamamaya, bayılmamaya gayret gösteriyordu. Kendine karşı duyduğu hınçla tutunuyordu hayata. Ne vardı hırsına yenik düşmeseydi? Hadi Kara Mustafa Paşa'dan destur istemedi, ya Abdi Paşa sipahileri dağıttığında ne için fırsatı ganimet binip sılasının yolunu tutmamıştı? Ne ayakdaşlarının, köylülerinin öcünü alabilmişti ne de Budin'i düşmandan koruyabilmişti. Yeri yurdu bildiği memleketinde şimdi bir düşmandan, katli vacip haramiden farksızdı. Uğruna kısacık gençliğinde tanıdığı arkadaşlarının, serdengeçtilerin ecel şerbeti içtiği Budin artık düşman elindeydi. Düşman daha aşağıya, kendi köyüne dek gelir miydi bilemiyordu. Kaderlerine üzülmekten kendi kaderine üzülmeye mecali kalmamıştı.

Nehrin akıntısında yersiz, yurtsuz kalmış sipahi oğlu, hem sırtındaki yaranın hem açlıktan yanıp kavrulan midesinin acısıyla tabiri caizse can çekişirken birkaç kez bayılıp kaldı. En son neresi olduğunu bilmediği bir yerde karaya vurduğunu fark etti. Birkaç adım atarak rastladığı bir karaağacın dibine çöktü. Acıdan inlerken yirmi bahar geçirmiş ömrünün muhasebesini yapmaya başladı. Şimdi ne olacaktı?

Abdülharis tek başınaydı. Ardında yürüyeceği bir ordu-yu hümayun, aşireti, köylüleri, babası, kulu, uşağı, insanları, Naime'si yoktu. Karanlıklar içindeydi, ıssızlarda yürüyordu. Her dokunuşunda Naime'nin saçlarını, tenini hissetiği yeşil yazma bile parmaklarının arasındayken cesaret veremiyordu. Gözleri kararmaya başlamıştı. Takat bulmak adına o zifirilikte birkaç eski türküyü mırıldanmak istediyse de eski ayakdaşlarını, sefere gidiş zamanlarını hatırladığından ağlamaktan gayrısı gelmedi elinden. O, bir zamanların Budin eyaletinin Osmanlı elinde kalabilmiş

sancaklarından, parçalarından birinde çepeçevre hasımlarıyla sarılı vaziyetteydi.

Babası, Naime, köylüleri, akrabaları ne hâldeydi? Memleketine haber gönderme imkânı da olmamıştı. Göndermek istese bile insanın gurbette olması yarı ölüm hâli gibi değil miydi? Dönüp dönmeyeceği meçhuldü. Bozgun haberinden sonra belki seneler önce dönüşünü beklemeyi bırakmışlardı. Kimsesi kalmamıştı. Bekleyeni yoktu. Gölgesinde sükûn bulduğu ağacın gövdesine iyice yaslandı. Yeniden görmeye başlayınca gömleğinin iç cebinden çıkardığı yeşil yazmaya uzun uzun baktı. "Buraya kadar!" diye düşündü. Gözleri yeniden kararmadan önce, kendisine doğru sessiz sedasız sakin adımlarla yaklaşan üç kişinin belli belirsiz silüetlerini fark edebildi, gözleri karardığından tam görememişti. Kıpırtısız durarak ölümü beklemeye başladı.

10

İsfendiyar Hoca'nın dağılmakta olan kalabalığa bakarak Asil'e fısıldadığı: "Dışarıda köşede, en uçtaki piknik masasında beni bekle!" komutu, genç adamın aklına izlediği casusluk filmlerini düşürdü.

Yağmur bırakması beklenen bulutlu hava nedeniyle sosyal tesislerin iki katlı kapalı binasının alt katı hınca hınç dolmuştu. Davet boyunca yağmur yağmadığından bölüm kahvaltısı bitene, insanlar dağılmaya başlayana kadar Asil o okul günlerini anımsatan bir başka havaya maruz kalmıştı. Basık ve kapalı havanın tesiriyle soğuk terler dökerken bir yandan da annesiyle sevgilisi arasındaki örtülü gerilimi hissedip gelen herkese gülücükler saçarak geçirmişti daveti Asil. Onun için bir anlamda düğün provası gibi geçmişti. Karanlık tamamen çöktüğünde ise insanlar öbek öbek mekândan ayrılmaya başlamıştı. Asil'in annesi Naciye, İsfendiyar Hoca'nın eşiyle eskiden, Asil'in babasının yaşadığı zamanlardan beri tanıştıklarından hararetli bir sohbete tutuşunca, Güldem'le o gün içinde kısmen de olsa baş başa kalabilmenin tadını çıkarmıştı. Mekânda kendilerinden başka birkaç hocanın daha kaldığını fark ettiklerinde; İsfendiyar'ın çoktan ayağa kalkıp, son davetlileri uğurladığını görmüşlerdi. Asil çıkan hocaları uğurlarken, İsfendiyar Hoca'nın denk getirdiği boşlukta: "Dışarıda köşede, en uçtaki piknik masasında beni bekle!" demesiyle bir an duraksamıştı. Aklına hemen nişanlısının masada yalnız

olduğu gelmiş ve masaya seğirterek, "Biz İsfendiyar Hoca'yla biraz konuşacağız. Sen de annemlerin masaya geç istersen, sonra kalkarız zaten!" teklifiyle Güldem'i yerinden kaldırmıştı. Genç kadının masaya doğru ilerlerken takındığı gülümsemenin zorlama olduğunu hisseden Asil, aynı şeyi annesinin de fark etmemesini ümit etti.

Kendisini dışarıya attığında akşam karanlığındaki bahçenin serinliğiyle ürperdi. Masada bıraktığı hırkasını almayı düşündüyse de tekrar içeriye girmesinin oluşturacağı intibadan çekinerek vazgeçti. Her nedense kendisini gülünç düşüreceğini zannetti. Bahçenin bir ucunda, Meriç Nehri boyunca dizilmiş tahta piknik masalarının en sonundakine doğru hızlı adımlarla ilerledi. Bina çevresindekiler hariç diğer lambalar kapalı olduğundan göz gözü görmez kavlinden bir zifirilik hasıl olmuştu. Asil, masanın binayı görebilecek kısmına oturdu. Hayli uzaktan, binanın pencerelerinden birinde kafalarını oynatan iki kadın silüetini seçebiliyordu. Bir süre sonra İsfendiyar'ın hızlı hızlı dışarı çıktığını, elindeki pipo çantasını aceleyle karıştırdığını gördü. Masaya oturup piposunu doldurmaya başlayan İsfendiyar başıyla binayı işaret ederek: "Allah'tan benimki yanlarında da seninkiler baş başa kalmadı," dedi.

Asil çaresizliğini gösterir bir jestle omuzlarını oynattı: "Gerginlikleri o kadar fark ediliyorsa... Birbirlerine bir alışsalar aslında..."

"Kusura bakma da biraz da sen kabahatlisin" diyerek sözünü kesti İsfendiyar. Piposunu yakıp ilk dumanı ciğerlerine çektikten sonra konuşmaya devam etti: "Fazla yumuşak başlı davranıyorsun. Bazen sert çıkman gerekebilir insanlara. Neyse. Neticede herkesin kendi hayatı,"

Asil rahatsızlığını belli etmemek için kendini zorlayarak güldü: "Yaşayarak tecrübe edeceğiz hocam!"

"Kadın mevzuu bir ömür bitmez. Biz asıl meseleye gelelim.

Arşive gidip geldin, Niyazi abiyle konuştun. İçeride doğru dürüst soramadım da, ortalık müsait değildi. Ona koştur, buna konuş falan. Pipo için bahane arıyordum fırsat oldu!" dedi İsfendiyar. Piposundan bir nefes çektikten sonra da ekledi: "Anlat bakalım kısaca!"

Asil kendini sınavda gibi hissetmişti. Derin bir nefes alarak konuşmaya başladı: "Salname, tahrir, buyrultu... Çoğu Rumeli beylerbeyliği sahasına ait yazışmalar var hocam. Ailenin artık ilk üyesi mi bilemeyeceğim, şu sipahi Abdülharis aynı zamanda Karçarlu diye bir Türkmen aşiretine mensupmuş. Gündüz buraya gelmeden Mersin Üniversitesi'nden arkadaşım Mithat'ı aradım. Bizim dönemdendir, lisansta buradan mezun olmuştu. Kendisi de yörüktür, yörükleri çalışıyor. Dediğine göre bu Karçarlular pek bilinen bir aşiret değil, sayıları fazla değilmiş. Anadolu'da birkaç yerde görünüyorlar. Peçenek grubu içinde zikrediliyorlarmış, daha doğrusu Konya-Kırşehir arasında Biçenlü denilen bir gruptan ayrılmalarmış. Dede Korkut'ta geçen bir hikâyede mi varmış neymiş, birkaç şey daha söyledi ama unuttum. Asıl konuyla ilgisi olmayan şeyler."

İsfendiyar dumanı gergince üfledi: "Belgeler diyordun..."

"Hocam belgelerin mühim bir kısmı bu Abdülharis'in eşkıyalığıyla ilgili. Benden önce bir yazar mı ne yine bu ismi araştırmış, hikâyesi için kullanmış. O yüzden belgeleri topluca bana ulaştırabildi Niyazi abi sağ olsun. Ayrıca başka yerlerde de tarama yaptığını, topladıklarını yine bana göndereceğini söyledi," diyerek sözlerini sürdürdü Asil.

İsfendiyar'ın gözleri fal taşı gibi açılmıştı: "Demek adamın eşkıyalığı da var?"

Asil kafasını salladı: "Evet, bozgun senelerinde öyleymiş. Daha da acayibi seneler sonra paşa yapmışlar Istrancalar voyvodası diye. Ben sabah bu meseleyi de bendeki fotokopilerle kitapları karıştırıp araştırdım. Istrancalar voyvodalığı öyle bilinen Os-

manlı idarelerinden değil hocam, siz de biliyorsunuzdur. Zaten bu paşalık mevzusu başlı başına garip. Adam tımarlı sipahi. Viyana Bozgunu senelerinde şakî olmuş. Kurt İbro diye bir adamla Şar Dağları havalisini birbirine katmış. Eşkıyalıktan sonra bir de üstüne paşa yapmışlar. 1700'ler ortası falan olsa normal diyeceğim, Rumeli'de âyanlar, derebeyleri falan türemeye başlıyor. Ama 1600'lerde sadece lakap olarak "bey" diye anılan bir sipahi parçasını niye tutup da paşa yapsınlar? Belgeye göre paşa yapılmasında da Edirne bostancıbaşısının, Kırklareli sancakbeyinin tavsiyesi etkili olmuş. 1710'ların başında Istrancalar voyvodalığı ihdas edilmiş, paşa yapılmış. Bozgun sonrası asayiş bozulduğundan muhtemelen tedbir olarak bu adamdan faydalanmış devlet. Celaliler devrindeki eşkıya kökenli paşalar gibi."

İsfendiyar piposundan çektiği dumanı havaya savurdu: "Yahut Abdülhamid devrinin kabadayılıktan saraya yükselen paşaları gibi. Ancak iki tuhaf nokta var. Birincisi; bu adamla ilgili bu kadar kayıt olması ilginç. Reşad Ekrem Koçu'nun hocası Ahmet Refik Altınay, Viyana bozgunu ve akabindeki dönem için 'Felaket Seneleri' tabirini kullanır. O hengâmede bunca belge dağınık vaziyette de olsa bunlar kaldığına göre demek eşkıyalığı hayli şeditti. İkincisi; öyle bir nüfuz ve nam elde etmiş olmalı ki bu adamı bozulan asayişi korumak için paşa yapmakta beis görmemiş devlet. Rumeli âyanlarının en erken örneklerinden biriyle karşı karşıyayız herhâlde. Bazı yorumlara göre 1600'lerin sonunda da âyanlık var ama bilinen anlamıyla değil. 1720'lerde görülüyorlar. Bu adam ilk örneklerinden biri olmalı."

"Sizce bir şey çıkar mı hocam?" diye sordu Asil. İsfendiyar piposundan son nefesleri alırken kafasını salladı: "Pek sanmıyorum. Belki derli toplu bir şeyler çıkarılabilir ama malzeme dağınık. Yazmana değecek bir makale belki çıkar. Ancak," Sözün burasında piposunun sapını ona doğru salladı: "Bu adam eşkıyayken paşa yapıldıysa, oralardan bir şey çıkabilir. Bizim Arna-

vut Lirim'i hatırlıyor musun?" Asil: "Makedonyalı Lirim! Yüksek lisans için tarih bölümüne gidip geldiği senelerde tanışmıştık," karşılığını verince hoca sevinçle kafasını salladı: "Çok iyi! Üsküp'te Kiril Metodi Üniversitesi, Tarih Bölümü'nde şimdi. Ona bir ara e-posta yollarsın. Şu Kurt İbro ile Abdülharis'i bir sor. Belki oranın eşkıyalıkla ilgili belgelerinde, eski kayıtlarında geçiyorlardır?"

Asil başıyla onayladı: "Eve geçmeden internet kafeye uğrar hâllederim hocam, bende sürekli kullandığı e-posta adresi var. En son ona geçen sene, Edirne'de bir dönem ikamet eden Arnavutlarla ilgili birkaç belgenin çevirisini ve dosya numaralarını yollamıştım. Ona bir sorarım muhakkak."

İsfendiyar Hoca hiçbir şey söylemeden piposunu temizleyerek ayağa kalktı. Asil onunla birlikte yavaşça kalkıp binaya doğru yürüdü. İsfendiyar, pipo çantasını ceketinin cebine sokarken ahşap kaplı salona girdi. Girerken de bir yandan kadınların oturduğu masaya dönüp neşeyle gürledi: "Muhabbetinize doyum olmaz ama insanları bekletmeyelim."

Sabırsızlıkla mekânı kapatıp ortalığı toparlayacakları vakti bekleyen garsonlarda bir kıpırdanma meydana geldi. Asil'in aklına İsfendiyar'ın neden içeride başka bir masada değil de dışarıda konuşmak istediğine dair, pipodan daha mühim bir gerekçe olduğunu sezinledi. Acaba konuşmalarının bir şekilde başkalarına ulaşacağını mı düşünmüştü? Çalışanların laf taşıyacağı zannına mı kapılmıştı? Güldem'le gün boyu oturduğu masaya aheste yürürken, bu ihtimalin gülünç derecedeki gerçekliğini sorguladı. Siniri bozulur gibi olsa da kendisinin de bir parçası olduğu enstitünün, üniversiteye ait gibi görünse de üniversiteden ayrı oluşu nedeniyle, bölümdekilerle aralarında belli bir mesafe olduğunun farkındaydı. Sadece tarih bölümüyle değil, diğer bölümlerle de aralarında belirgin bir soğukluk söz konusuydu. Seksenlerin sonuna doğru, ülke çapında da tanınan şehir tarihçisi Nüvit

Silahdargil'in adına ithafen açılan "Nüvit Silahdargil Balkan Araştırmaları Enstitüsü", sınırlı sayıda personeliyle işleyen, özel araştırmaları, projeleri üstlenmesinin yanı sıra diğer bölümlere bazı dersler de veren apayrı bir yapıydı. Kendi bölümlerinden mezun olduktan sonra Ercan'la birlikte buraya yerleşmişler ve çalışmalarını sürdürmüşlerdi. Bir anda peyda olan bu yapılanma ile diğer bölümler arasındaki tuhaf soğukluk yıllardan beri devam edegelmişti. İsfendiyar'ın tedbir hissiyatını genç adam hırkasına doğru uzanırken tüm bunlarla birlikte düşünmüştü.

Asil, hırkasını alıp giyerken annesi ile İsfendiyar'ın eşinin oturmakta olduğu masadan kalkan Güldem'le göz göze geldi. Annesi İsfendiyar ve eşiyle konuşa konuşa dışarı çıkarken sordu: "Neler kaynattınız biz yokken bakalım?" Güldem hafif somurtkanca bir ifadeyle "önemsiz" anlamına gelen bir baş jesti yaparak: "Hiç işte. Kendi aralarında konuştular. Çok sıkıldım," diye karşılık verdi. Asil dışarıya çıkarlarken kulağına doğru fısıldadı: "Önce seni eve bırakırmış gibi yaparım sonra gelir alırım!" Güldem hayli iğneleyici bir ifadeyle Asil'e baktı: "Hâlen mi? Ya biz nişanlı değil miyiz artık?" Asil hafiften gergin olduğunu belirterek söylendi: "Annemi biliyorsun. Sokakta, durakta rastlasan herhangi bir figüran gibidir ama bazen kendini o ağalı konaklı dizilerdeki tipler gibi hissettirebiliyor."

Tesislerden çıkıp arabalara binene kadar hiçbiri konuşmadı. Göğe uzanan kavak ağaçlarının karaltılarının gökyüzündeki karanlığa karıştığı Karaağaç kadar sessizlerdi. Bir zamanlar şehrin faytoncularının uğrağı nalbant dükkânlarıyken, artık bahçe duvarı olan yarı yıkık harabenin yanından geçip Tunca Köprüsü istikametine döndüklerinde, ağaçların kasvetinin Lozan Caddesi'ne dahi sirayet ettiği fark edilebiliyordu. Hayli ileride, tüm haşmetiyle parıldayan Selimiye Camii'nin minareleri ile üzerinden hızlıca bir trenin geçmekte olduğu köprü uzaktan uzağa görülebiliyordu. Hemen ileride, bir bar girişinin önündeki ışıklar,

Naciye'nin sinemadaki Alman mürebbiyeler mukallidi topuz yapılmış kır rengi saçlarına vuruyordu. Asil, annesini tanımasa, gözlerindeki kinayeli bakışları uyurken dahi muhafaza ettiğini düşünebilirdi. Karanlığa doğru baksa da içten içe Güldem'in varlığından rahatsızlık duyduğu aşikârdı. Köprüden geçer geçmez sağa saparak, doğrudan sanayiye ve oradan da İstasyon Caddesi tarafına ulaşarak, kestirmeden Binevler mıntıkasına doğru uzanan yola kırdı direksiyonu Asil. Manzaraya, yolun sol tarafındaki kâh tek kâh çift katlı gösterişsiz evlerin pencerelerinden yayılan ışıklara rağmen, bulutların da tesiriyle derin bir karanlık hâkimdi. Tam harap hâldeki Evliya Kasımpaşa Camii'nin sağ taraftan görünmeye başladığı esnada, yola aniden anlaşılması kabil olmayan beyaz bir şeklin fırladığı görüldü. Asil bir-iki saniyeliğine paniğe kapılır gibi olsa da farların aydınlığında bu şeklin; eskimiş, toza toprağa bulanmış bir gelinlik olduğunu fark edince rahatladı. Ancak annesi onun kadar dikkatli olmadığından şiddetli bir: "Ayyy!" nidasını koyuvermekten kendini alamadı. Farların ışığı, bir askılığa takılı vaziyette rüzgârın etkisiyle sağa sola hareket eden ve adeta uçuşuyormuş etkisi yaratan gelinlikle, hemen ardında muzipçe gülümseyen birkaç çocuğu aydınlatınca ağzını kapattı. Güldem çocuklara gülmekle, yaptıkları tuhaf şakaya şaşırmak arasında kaldığı esnada Naciye'nin sinire kesmiş sessizliğini anlayıp ağzından çıkabilecek olası bir kıkırdamayı son anda engelledi.

Annesinin soluk ve ince bir çizgiyi andıran dudaklarını ansızın aralayıp: "Bu Karaağaç'a da ömür billah ısınamadım!" demesini hayra mı şerre mi yoracağına karar veremedi Asil. Naciye konuşmayı sürdürdü: "Rahmetli Akif, düğünümüzü burada yapacaktı da, sonradan çarşı tarafında yapmaya karar vermişti." Bu cümleyi kurması, yine Güldem'e dair kinayeli bir laf geleceğini düşünerek gerilen Asil'i bir nebze rahatlatmıştı ancak devamında annesinin söyledikleri yeniden içini karartmaya yetmişti:

"Gençliğimizde söylenti çıkmıştı, geceleri dolaşan hayalet gelin var derlerdi. Bizim eski komşu Raşelleri hatırlarsın?"

"Kısmen. 12 Eylül'den sonra Yafa'ya taşınmışlardı değil mi?" cevabını verdi Asil. Ardından ekledi: "Raşel teyzeyle hayalet gelinin alakası ne?"

Naciye, hayli soğuk ve kayıtsız bir ses tonuyla ağır ağır konuştu. O konuştukça sanayiye uzanan Eski Tekirdağ Caddesi'nin iki yanındaki ağaçlar, çalılar hayli ürkünç şekiller oluşturmaya başladı adeta: "Ben evlenmeden önce bizim ev Sarıcapaşa Mahallesi'ndeydi, Raşeller de karşımızda otururlardı. Genç kızlığımızda, mahallenin yaşlı kadınları kendi aralarında kış ortasında düğün falan yokken, köprünün oradan salınıp geçen bir gelinden bahsediyorlardı. Kapı önünde sohbet ederlerken duymuştuk. Onlar da apartmanda oturan filan bankanın müdürünün evine gelen gündelikçi bir Roman kadından duymuşlar. Herkesin dilindeydi Karaağaç'ta dolaşan hayalet! Bir gün Raşel'e bu mevzuyu açınca; 'Beyazlı kadını başkaları da mı görmüş? Hem de talikasız geziyormuş öyle mi?' diye soruverdi. Meğer Raşellerin evvelden Karaağaç'ta dedesinin evi varmış, dedesi ta seneler önce denk gelmiş o hayalet kadına Karaağaç yolunda. Aile içinde bir hikâye zannediyorken böyle sokak ortasında rastlayınca kadıncağızın beti benzi atmıştı, dün gibi aklımdadır. Dedesi bir gün Zindanaltı meyhanelerinden birinden dönüyormuş..."

Güldem dalgınlıkla tüm temkini falan unutup: "Zindanaltı meyhaneleri mi? Tek meyhane yok mu orada?" diye sordu. Asil'in de şaşırdığı üzere Naciye'nin eşref saatine denk gelmiş olmalı ki kadın gayet olağan cevap verip olayı anlatmayı sürdürdü: "Şimdi bir tane. Eskiden orasının meyhaneleri ünlüymüş. Bizimkiler Rumeli muhacirleriyle gelmeden önce bile doluymuş hep sokak boyu. Hatta kapanmalarından uzun seneler sonra bile orada evlerin izbesinden, ardiyesinden falan boyuna koca koca şarap fıçılarının, küplerinin çıktığını söylerlerdi. Neyse. Bizim

Raşel'in dedesi fayton bulamamış. O saatte bir ahbabına da gidemeyeceğinden düşmüş Karaağaç yoluna yürüyerek. Köprüleri tek tek geçmiş, iki yanda söğütlükler uzanan o yolu tek başına yürümeye başlamış. Şansına bir de öylesine kesif bir sis çökmüş ki ayaklarının Arnavut kaldırımının taşları üzerinde takırdaması sayesinde yoldan çıkmadığını anlıyormuş. Edirne'nin sisi malum, insan kaybolduğunu dahi söylerlerdi biz çocukken. Karaağaç'ta o zamanlar varlıklı İtalyanlar, Yahudiler falan oturduğundan yolu taş döşeliymiş o vakitlerde de. İşte Raşel'in dedesi böyle aheste giderken, arkasından bir talika sesi duymuş. Tekerleklerin, at nallarının taşa vurduğunu işitmiş. Gecenin o vakti Karaağaç tarafına giden bir talikaya denk gelmesine sevinmiş. Ardına dönmesiyle ne görse beğenirsin? Hayli eski bir talika ağır ağır yoldan üzerine doğru geliyor. Geliyor ama nal seslerini duymasına rağmen at falan yok ortada. Kendi kendine gacır gucur yürüyor talika. Talikanın ön tarafında bembeyaz elbiseli bir kadın oturuyormuş, elbisesinin üzerinde kurumuş kan lekeleri, eli yüzü soluk, çehresi uğramış gibi eğri büğrü, uzun saçları çalı gibi oraya buraya uzanan, çarpık bir şey hafazanallah!" Naciye burada hikâyeyi yarıda kesip kulağını çekerek üç kere cama vurduktan sonra konuşmayı sürdürdü: "Adamcağız Tevrat'tan Zebur'dan bildiği ne varsa ezberinde gözünü yumup, olduğu yerde donup kalarak onları okumaya başlamış. Faytonun gıcırtısıyla görünmeyen atların nal sesleri uzaklaşıp kaybolana değin okumuş. Fayton sisler arasından geldiği gibi ortadan kaybolunca koşa koşa bir solukta Karaağaç'a varmış, ev halkını ayağa kaldırıp başına gelenleri anlatmış. Daha o zamanlardan beri hiç sevmem orayı. Sayfiye göreceğim gelince eskiden Kavgaz Bağları'na çıkardım, şimdi oraya da tek tek de olsa binalar yapmışlar, o bağlar da kalmadı. Bağsız bahçesiz de kalsam gitmem Karaağaç'a kolay kolay."

O anda ilk defa böylesine samimi bir diyalog başlangıcı Güldem'e hayli sıcak geldiğinden hafifçe gülmüştü. Asil tam annesi-

nin "hayalet gelin" sayesinde Güldem'e olan sevgisizliğini unuttuğunu düşündüğü an Naciye tepeden bakar bir ifadeyle dönüp müstakbel gelinine soğuk bir bakış attı. O basit kikirdemeyi örtülü bir alay sandığını fark etmişti Asil. Bir anda annesinin tüm bu kibirli havası ona duvarına resimlerini astığı dedelerini hatırlattı. İçinde nereden estiği meçhul bir öfke dalgasıyla aracı doğrudan annesinin evine doğru sürdü. Onun da içten içe bu hareketine şaşırdığını hissediyordu ancak dışına vurmayacak denli gururluydu. Eve geldiğinde yarım ağız: "Seni geçireyim anne," diyerek arabadan çıktı. Naciye'yle apartmanın kapısına doğru yürürken sitemle sordu: "Güldem'i niye hâlâ mesele ediyorsun anne?" Kadın yüzüne bile bakmadan alelade bir şeyi cevaplıyormuşçasına: "Ben onu mesele olarak görmüyorum!" diyerek kestirip attı. "Kızı evine bırakmayacak mısın?" Demir apartman kapısının önüne geldiklerinde Asil kapıyı açmadan önce annesine gözlerini dikerek ağır ağır konuştu: "Ailesi, yaşayışı, günlük yaşantısı... Hep bir bahanen oluyor. Neden batıyor sana bu kız bu kadar anlamıyorum?" Naciye'nin bakışlarındaki küçümseme gözle görülür raddedeydi: "Bu ağızları senden ilk kez duyuyorum! Bu bile yeterli! Sana uygun olmadığı çok açık!" Asil sonradan bunu yaptığına çok şaşırsa da annesinin kolundan tuttu: "Hayatımı yaşayan sen değilsin anne!" Naciye vakarından ödün vermeden karşılık verdi: "Bunu eskiden sorun etmezdin. O kızla tanıştıktan sonra sorun oldu. Seni benden kapıp kaçtı," Ardından kolunu yavaşça çekerek apartmana girip merdivenlerde gözden kayboldu. Asil bu yaptıklarına hayli şaşırmıştı. Bir anda dedelerini anımsayıp onlar gibi sözlerinin hüküm sayıldığı zamanları düşünerek: "Acaba aklım onlara mı gitti?" diye söylendi kendi kendine.

Asil arabaya binerken Güldem de ön koltuğa geçip, "Bize bırakabilir misin? Temize çekeceğim notlar vardı, yarına dek hâlledeyim," dedi. Kafasını sallayıp arabayı çalıştırdı. Güldemlerin evine doğru ağır ağır ilerlerlerken genç kadın birden: "Annen bu

konuda ciddi mi?" diye sordu. Sonra ekledi: "Karaağaç'tan bahsediyorum."

"Karaağaç'ta bir ara çok güzel bir ev alacaktım, fiyatı hayli uygundu. Ahşap, tek katlı, eski Yahudi evlerinden. Hani şu Karaağaç'taki eski tren istasyonuna giden yolda, mahalleye girmeden sağda kalan ev. Annem öğrenir öğrenmez karşı çıktı. Yine de takıntı falan değil, basit bir batıl inanış," diye cevapladı Asil. Güldemlerin evinin olduğu sokağa giden yollardan, sapaklardan geçerken suskundu. Hem dünkü koşturmacası hem de bugünkü telaşe onu hayli yorgun düşürmüştü. Ertesi gün hafta başıydı ve ölü gibi serilip uyuma lüksünü ancak birkaç gün sonra yaşayabilecekti. Sevgilisinin gözlerindeki yorgunluğu sezen Güldem, onunla birlikte evine geçmek istediği hâlde bunu dillendirmemiş, not yalanını uydurmuştu ayaküstü. Haziran ayında zaten ebediyete dek birlikte yaşayacaklarını düşündüğünden fazla üzerine düşmek istemiyordu.

Sinir bozucu suskunluğu dağıtmak için: "Eve geçeceksin değil mi buradan?" diye sordu öylesine. Asil hayli bitkin bir ses tonuyla: "İnternet kafeye uğrayacağım önce," cevabını verdi. Genç kadın gülümseyerek sohbet girişimi başlatmak amacıyla: "Counter Strike kapışması için biraz geç değil mi diyeceğim ama bizim bölümden çocukların hafta sonu gece internet kafe sahipleriyle anlaşıp sabaha kadar turnuva yaptıklarını biliyorum," dedi. Sesinin içten içe bir kuyunun dibinde boşluğa karışıp kaybolduğunu düşündü. Asil sanki ahiret sorusu yanıtlıyormuş gibi: "E-posta yollayacağım. Şu araştırmamla ilgili, bizim Lirim'e ulaşmam gerekiyor." deyince, Güldem yol boyu sustu. Asil'in suskunluğunda yorgunluktan da ötesi vardı. Çocukluğu yetmişlerin sonunda seksenlerin başlarında geçtiğinden, vaktiyle atari salonlarına gitmişliği varsa da hâlâ bilgisayar oyunlarına ısınabilmiş değildi. Araştırmaları ve iş haricinde bilgisayar kullanmaya pek alışmadığından, eve bilgisayar alıp internet bağlantısı edinmeyi sürekli

erteliyordu. Güldemlerin evinin olduğu sokağın başında rutin "yarın görüşürüz" cümleleri haricinde hiçbir şey söylemeden vedalaştılar.

Bu kontrol edilme hâli Asil'i gizliden gizliye rahatsız etmişti. Annesiyle yaşadığı gerginliğin üstüne bir de bu durum canını hayli sıkmıştı. Arabasını çalıştırıp Baca'nın hemen karşısındaki "Net" isimli internet kafe istikametinde ilerlerken, bir kere daha aklına eskiler düştü. Tek sözüyle tüm hane halkının titrediği, karşılaştığı her insanın kendisine saygı göstermek zorunda kaldığı biri olduğunu hayal ederek içinde yaşadığı dönemin zorluklarını, herkesi hoş tutmak zorunda kalışını tekrar tekrar hatırlayıp hayıflandı. İnternet kafeye girene kadar bu hissiyat sürdü. Kasadaki bilgisayarın yanındaki hoparlörlerden: *Beni sevmezsen, yağmurları sev!* cümlesi tüm kafeye yayılan Şebnem Ferah'ın sesiyle o zamana göre daha genç olduğu vakitleri anımsayarak, ruhuna çöreklenen kasveti sorguladı. Eskiden bu kadar takılmadığı meseleler, şimdi iyiden iyiye canını sıkıyor, gününü mahvediyordu. Yaşlanmaya başladığını düşündü, tahammül eşiği gittikçe azalıyordu.

Masalardan birine geçip e-posta hesabının açılmasını beklerken aklında yazacağı e-postanın taslağını oluşturdu. Sayfa açılır açılmaz klasik nasılsın, neler yapıyorsun yollu muhabbet başlatıcı cümlelerin ardından maksadını açmıştı: "Makedonya ve çevresinde 1600'lerin sonuyla 1700'lerin başında faaliyet gösteren eşkıya çeteleriyle ilgili bilgi lazım. Özellikle Abdülharis, Karçarlu veya Istranca isimlerinden birini taşıyan bir eşkıya ve onunla birlikte anılan İbro adında bir başka eşkıya hakkında ne bulursan bana buradan resim formatında gönderebilirsin. İsfendiyar Hoca'nın da selamı var." İnternet kafe faslından sonra evine geçip deliksiz bir uyku çeken Asil, sabah çalar saatinin zilini duyana dek uyanmadı. Enstitüye gider gitmez bilgisayarını açtığında Lirim'den araştırmaya başladığına dair kısa, cevabi nitelikte bir

e-posta geldiğini gördü. Ardından her sabah ve akşam çıkmadan önce Asil'in enstitüdeki bilgisayarından e-posta bekleme faslı başladı. Birkaç gün sonra e-posta beklemeyi bırakınca, İsfendiyar da aniden yurt dışından, İzmir'e geldiğini öğrendiği eski bir arkadaşını görmek için şehir dışına çıktığından araştırması duraksamıştı. İsfendiyar Hoca Gazavatname fotokopisini geldikten sonra hâlledeceğini söylemişti. Aslında bu angaryayı da Asil'e yıkabilirdi ancak onun araştırmayla ve Lirim'den geleceklerle meşgul olacağını bildiğinden es geçmişti.

Araştırmasını bir süreliğine unuttuğu bu zaman zarfında Asil kendisini bir nebze rahatlamış hissetti. Sanki çok sevdiği ama ıstırap çektiği birinin elinden kurtulmuş da özgürlüğün tadını çıkarır gibi işlerini bile oldukça yüzeysel hâlleder olmuştu. İsfendiyar'ın da enstitü yahut bölümden uzakta olmasının bu geçici tatil etkisinde payı büyüktü. Asil, Güldem'le daha fazla ilgilenmeye başlamıştı ve birlikte Prestige Sineması'nda gittikleri Dreamcathcer* ve Slash** filmleri haricinde korkuyu da unutmuştu. Tuhaf düşler görerek uyku ortasında aniden uyanmalar da terk etmişti gecelerini.

Lirim'den takriben iki hafta kadar sonra gelen: "Birkaç kaynak buldum, resimlerini tek tek üniversitedeki bilgisayarın başında sabahlayarak atacağım yarına. Çıktıdan alırsın," e-postasıyla yeniden araştırmasının olanca kıskançlığının pençesinde buldu kendini Asil. Güldem onun bu bencil çalışmasından hiç hoşnut değildi, onun dünyasını ve arasında kaybolduğu belgeleri adeta kıskanıyor, rakibi kendisi gibi kanlı canlı bir insan olmayıp ölü bir tarihin kalıntıları olduğu için çaresizlikten ne yapacağını bilemiyordu. Yine de aynı oranda Asil'e daha fazla bağlandığını hissediyordu. Zira sevgilisi ondan ilgisini her esirgediğinde aklında ve kalbinde daha fazla yer ediyor, onunla olmak ve onu

* Düş Kapanı, 2003.

** Hasat, 2003.

elde tutmaya çabalamak daha heyecan verici oluyordu. Bunu biraz sorunlu görse de içten içe hoşuna gittiğini düşünüyor, ideal olanın bu olduğunu düşünüyordu. Ancak kesinlikle derinlerine bir yerlerde kendisine batan bir şeyler olduğunu inkâr edemezdi. Saçma gelse de kendini sararmış belge fotokopileriyle kıyaslıyordu ve onlar kadar heyecan uyandıramadığı için kendine karşı çözümü meçhul yersiz bir öfke duyuyordu.

Abdülharis'le ilgili tüm bildiklerini yazmaya başlayıp belge fotokopilerini de aynı dosyada toplamaya başlayan Asil, Lirim'in önemli bir şeyler bulduğunu düşünüyor, Abdülharis'in hayatının kalan kısımlarını merak ediyordu. Öylesine içini kemiren bir meraktı ki araştırma sonlanmadan başka bir işle uğraşmak yahut odaklanmaya çalışmak işkence gibi geliyordu. Nihayet Lirim'den yirmi bir adet e-posta aldığını gördüğü zaman neredeyse kalbi yerinden oynayacaktı. Akşam işi bitince, daha önce başka çalışmalar için de çıktı almaya gittiği il halk kütüphanesinin karşısındaki kırtasiyeye uğradı. Bir yandan Lirim'in Acrobat 5.0 pdf formatında gönderdiği belgeleri çıktıdan alırken, bir yandan da üzerlerine Lirim'in o e-postasında yazdığı numara ve açıklamaları aynen not alıyordu. Belgelerden on dokuz tanesi Makedonya'daki arşivlerden çıkma vesikaların kopyalarıydı. Lirim, kısaca notlar ekleyerek göndermişti Asil'e. Bir tanesi Yugoslavya'nın dağılmaya başlamasından epey önce yazılmış Makedonca bir makalenin birkaç sayfası ve onların Türkçe çevirileriydi. Makalenin başlığı: *Söylencelerden Tarihe 18. Yüzyıl Başlarında Makedonya'da Eşkıyalar, Hayduklar ve Haramiler* başlığını taşıyordu. Son belge fotokopisi ise İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Yugoslavya Krallığı döneminde basılmış *Balkan Haydukları ve Eşkıyalarına Dair Efsaneler ve Türküler* adlı bir kitaptan alınmış birkaç sayfaydı. Belgeleri temin eden Asil, İsfendiyar Hoca'ya Lirim'den belgeleri aldığına dair bir kısa mesaj da gönderdi.

Eve geçmeden önce guruldayan midesinin çağrısına dayana-

mayarak Baca'ya uğrayıp İkizler Büfe'de ayaküstü, üzerine salça sürülmüş karışık tost ve ayrandan ibaret akşam yemeğini yedi. Kendisini çalışma masasının başına atar atmaz da ilk olarak belgelere göz gezdirdi. Anladığı kadarıyla Balkanların muhtelif bölgelerinde faaliyet göstermiş iki çetenin kanlı eylemleriyle karşı karşıyaydı. Daha doğrusu Asil, en başta İbro'yu onun adamlarından biri sanarken onun bir "harambaşa", yani harami başı, çete önderi olduğunu, Abdülharis'in de önce onun çetesine katıldığını ve sonra da birkaç kişiyle yardımcı bir çete oluşturduğunu fark etmişti. İbro'dan sık sık: "Dağlar Kurdu" veya "Şar Dağları'nın Kurdu" diye bahsediliyordu ve sipahiye göre adı daha fazla zikrediliyordu. Abdülharis ise "Istrancalı", "Istrancalı Abdülcük" veya "Istrancalı Abdül" adıyla belgelerde geçiyor, çetesine de "Istrancalı Çetesi" deniyordu.

Makale ve kitap bölümlerini okumaya başladığında ise karşısında duran mevzunun derinliğinin farkına ancak varabilmişti. Zira İbro'nun ve Abdülharis'in, özellikle İbro'nun Makedonya eşkıyalık tarihinde ve efsanelerinde bambaşka bir yeri olduğunu görünce şaşırmıştı. Çevirilerden birinin başına Lirim: "Aslında bu ikisinden bahseden daha fazla sayıda araştırma ve kitap var ancak diğerleri bu iki araştırmanın kötü bir kopyasından başka bir şey olmadığından ben bu ikisini çevirdim." diye yazmıştı. Makale fotokopisindeki ilgili bölüm başlığının *Kan Dökücü İbro ile Abdülcük Türküleri* olması bir anlamda özet mahiyetindeydi. Kitap fotokopisinde ise İbro'nun ismiyle başlayan bölüm direkt şu ifadelerle başlıyordu: "Makedonya ve hatta Kosova taraflarının, Sırbistan'ın bir bölümünde adı türkülerde, efsanelerde geçen Kurt İbro'dan başka hiçbir eşkıya yoktur ki hem bu kadar adından bahsedilsin hem de ardında sayısız kanlı hikâye bıraksın. Aradan geçen asırlara karşın hâlen yakası açılmadık küfürler ve ağır beddualarla anılan, hayli olumsuz bir eşkıya figürü olan İbro, aynı zamanda sebep olduğu korkudan dolayı, Balkanlar-

dan Anadolu'ya uzanan eşkıya motiflerinin büyük bir kısmını da kendi ismi altında barındırmaktadır. Sayısız baskın ve pusudan kurtulup, takipten sıyrılabildiği için ona ve adamı Abdülcük'e bir olağanüstülük de atfedilmiştir. Hatta hızlı hareket ettiği için dağdan dağa uçabildiğine dair söylenceler mevcuttur. Nitekim ortadan kaybolmasıyla ilgili en yaygın söylence, bir gün yoldan sapan insanları tekrardan cezalandırmak üzere Pirin Dağları'nda gaibe karıştığına dairdir."

Hızlıca göz gezdirdiğine göre İbro, hayli uzunca bir süre eşkıyalık yaparak 1660'lardan 1710'lara kadar –elli yıl boyunca ele geçirilememiş- faaliyet göstermiş, Abdülharis ise 1689'a kadar yanında görünmüştü. Onun hakkında bu tarihten sonrasına ait şikayet veya belge olmadığından bu anlaşılıyordu. 1710'lara doğru da Kurt İbro en son Kumanova tarafında görülüyordu. Adamlarınca öldürüldüğü veya başka bir çeteye yakalandığı yahut kılık değiştirip yaşantısını sürdürdüğü rivayet ediliyordu. Birkaç ayrı eyaletten gelme sayısız kadı ve paşa şikayeti vardı haklarında, bir o kadar da cürüm...

11

(1686-1688)

Abdülharis gözlerini açtığında büsbütün yabancı bir yerde olduğunu fark etti. Bu farklılık hissi manzaradan kaynaklanmıyordu zira o vakte kadar çehreleri, lisanları başka başka kırk türlü memleket görmüşse de gözüne hiç farklı gelmemişti. Rumeli'nin her bir yanı neredeyse birbirine benzerdi. Bu kanaate yüksek dağların, ufuklara uzanan ovaların, aynalara benzer göllerin, rengârenk çakıllı nehirlerin, engine giden ağaçların şekillerini dikkate alarak varmamıştı, tamamen Balkanlarda yürürken memleketinin Istranca dağlarında, ovalarında dolanıyormuş hissini yitirmemesiyle alakalıydı. Zira insanları, tabiatı ve tüm bunların bir arada yaşayışı onda hep aşinalık hissi uyandırıyordu. Bu yüzden özlediğinde hep insan çehrelerini özlemiş ama toprak ve hava bakımından pek de memleket hasreti çekmemişti. Bu acıyı ancak Budin vilayeti elden çıktığında, isimsiz çobanlar gibi hayduklardan, Nemçelilerden saklana saklana yürüdüğünde hissetmeye başlamıştı. Rumeli zaten onun eviydi. Düşman sancaklarının dalgalandığı o yer memleket olmaktan çıktığından sılasına dönüş için bu denli kuvvetli bir arzu duymuştu. Tuna Nehri'ni aşıp da Osmanlı mülküne can attıktan sonra, gurbet acısı, yerini hayatta kalma ve kaçak sanılmama kaygılarına bırakabilmişti. Şimdi ise baygın vaziyetteyken karga tulumba meçhul bir yere taşındığını ancak fark ettiği için bulunduğu yer gözüne yabancı gelmişti.

Dört bir yanı yarı insan boyunda çalılarla kaplı, azametli ağaçların etraflarında metris duvarları misali dikildiği üç-dört yüksekçe tepenin koyağında, büyükçe bir meşeye sırtı dayalı vaziyette uyanmıştı. Etrafta, giysileri birbirini tutmayan paspal görünüşlü adamlar dolanıyordu. Kimi yaktıkları koca ateşe dal toplamakla uğraşırken, kimi de ağaç dallarına taktıkları birkaç tavuğu, tavşanı pişirmekle meşguldu. Bazıları ise öbekler hâlinde oldukları yere uzanmış dinleniyordu. Adamların silahlarını alenen sergilemeleri ve yüzlerinde tilavetten eser olmayışı onların eşkıya yahut hayduk olduklarının emaresiydi. İçlerinden biri Abdülharis'in kendine geldiğini görünce tok bir sesle kalabalığa doğru: "Uyandı!" diye seslendi. Sayısız cinayet ve cürümden mülhem bakışları donuklaşmış, suretlerinde histen eser kalmamış birkaç kafanın, oldukları yerden hafifçe kendine doğru döndüğünü gören Abdülharis'in eli usul usul yerinde olmayan karabelasını aradı. Uzun boylu, pala bıyıklı, keskin bakışlı esmer bir adamın bir anda çöktüğü yerden ayağa fırlayışı, tüm kafaların tekrar önlerine dönmesine neden oldu. Adam kendinden emin bir sırıtışla Abdülharis'e doğru ağır ağır yürümeye başladı. Yüzündeki sırıtış dostane yahut hasmane her manaya çekilebilirdi. Sipahi oğlu karabelasından ayrı düştüğüne bir kere daha hayıflandı.

Birkaç adım kala adam Rumeli mıntıkasına has aksanlardan biriyle: "Hele şükür geldın kendıne more. Var mıdır bir agrın sızın?" diye sordu. Konuşmaya mecal bulabilen Abdülharis: "Siz mi taşıdınız beni buraya?" diye sordu. Adam kafasını sallayarak karşılık verdi: "Yaralanmışıdın. Ettık yarani tımar, taşıdık te senı beraberimizde. Bırakmadık yabanda bir başina. Adın nedır bağışlayasın bize?" Böylesine saklanmadan, kaçmadan, kendi lisanından bir sesle karşılıklı konuşmayalı hayli olmuştu. Kulağı tanıdık kelimelere susamıştı sanki. "Abdülharis," diyebildi hiç çekinmeden. Adam muzafferane bir sırıtmayla: "Demek belından sarkan kılıç senindır," dedikten sonra gerisine döndü: "Usman!

Medrese kaçkını! Dogri okumişsın te kılıçtaki yazıyi. Abdülharis imış ismı!"

"Kılıcım... Karabelam nerede?" diye hızla sordu Abdülharis. Tepesinde dikilmekte olan adam, sakinleşmesini ister gibi bir el işareti yaptı: "Etmeyesın merak. Bırakmişım benım kılıcin yanina, el süremez bir Allah kuli! Abdülharis Beg'sın demek. Beg misın?"

"Beylik kim biz kim ağa? Bir nevi hususi lakap. Babama da bey derdik ama onun da lakabıydı. Yörükmüşüz evvelden biz, aşiret ahalisi bey diye seslendiğinden bey kalmış. Istrancalar tarafına konduğumuzda da öyle demeye devam etmişler," diye cevap verdi Abdülharis.

Adam yanına otururken: "Böyle beg namli kılıci taşirsın. Nereden gelır bu degirmenın suyi?" diye sordu. Abdülharis normalde bu kadar aşikârane konuşmaya çekinse de birçok şeyini kaybetmiş olduğundan yanıtladı: "Istrancalar tarafında bir köy ve çevresindeki toprakların tımarı babamındır. Tabii hâlâ hayattaysa. Zira benim defterim dürüleli çok oldu." Adamın: "Istrancalar dedigın zannederım ta Edrene tarafında. Sen nasil oldun da düştın te buralara?" sorusuna da: "Kala-i Beç muhasarasına götürdüler. Bozgundu, kaçgındı sonra Budin'in muhasarasıydı derken buradayız işte. Sipahilerdendim ben. Budin'de gönüllü kale erlerindendim. Serdengeçtiliğim de vardır," cevabını verdi. Bir an durup düşündükten sonra adam yine sordu: "Kâfirler gelmişler Zenta'ya ka. Dogri midır more?"

"Budin vilayeti Osmanoğlu elinden çıktığında oradaydım, nazı Budin'de. En son gördüğüm, Cigala Ahmed Paşa'yla Macar Kralı Tökeli İmre'yi Segedin Kalası'nda çevirmişti küffar. Durdurulmadıkları müddetçe duracakları da yoktur bana sorarsan. Ne vakit buralara kadar inerler orasını Allah bilir," cevabını verdi Abdülharis. Ardından ekledi: "Hülasa ben en son Belgrad'ı hatırlıyorum. Üç yeniçeri yolumu kesti. İsmimi, cismimi, Kara

Mustafa Paşa emriyle kale eri olarak Budin'e konduğumu lisan-ı hâl ile anlatmaya çalıştım. Firari saydılar beni. Kâfir humbarası, hayduk kılıcı canımızı almadı diye kabahatli olacak değiliz ya? Ama firari saymaları değil de alay etmeleri dokundu bana ağa. İçlerinden gedikli olanı yüzüme bakıp öyle bir sırıttı ki, gözüm dönüverdi. Karabelamı kınından sıyırdığım gibi Allah affetsin kara kâfire saplar gibi deştim gövdesini boydan boya! Şu an karşıma dikilse, öyle kabahatliymişim gibi sırtarsa yine yapardım yaptığımı. Yine al kana boyardım! O hengâmede yalı boyundaydık, Tuna Nehri'ne can attım. Kaçarken de sırtımdan vurdular pıştovla. Bir tamam söyleyeyim de ahiret suali sorar gibi sorma sonra ağa! Sipahilik mipahilik varsa da artık kalmamıştır zannederim. Şimdi hakikaten firariyim. Bulduğum yerde sağ koymazlar beni, zira ötekiler sağ kaldığından ismimi cismimi çoktan vermişlerdir kadıya, çorbacıya." Sözleri bitince yutkunarak sustu. Karşısındaki adam da suskunlaşmıştı. Ya hâlden anlıyordu ya da yabancısı olmadığı bir cürmün itirafından pek müteessir olmamıştı. Abdülharis yutkunmaktan kurtulunca sordu: "Ya sen kimsin? Nereye getirdiniz beni?"

"Bana İbro derler. Bunlar da ayakdaşlarimdır more. Kraguyevaç'la Alacahisar arasındayız te şimdı. Hem seni taşır idık hem saklanırıdık, birkaç gün geçtı seni bulmamızın üzerınden. Ayıptır süylemesı şakîlık ederız." dedi adam gülerek. Abdülharis de gülerek karşılık verdi: "Zaten şakî olduğunuzu anlamasam böylesine itimat etmezdim. Zira benim de bir farkım yok sizden. O yeniçeriler çoktan eşkâlimi bildirmişlerdir sağa sola değil mi?"

İbro'nun bakışları keskinleşti: "Bakasın Abdül! Bizım yanımızdaykena kılına dokunamaz bir Allah kuli! Biz bugüne bugün daglarin iki ayaklı kurduyuz more!" Abdül onların o civarda ne aradığını anlamıştı. Leşe üşüşen akbabalardan başka bir şey değillerdi, Budin'den vesair mıntıkalardan canlarını kurtarabilen muhacirlerin, belki de bozguna uğramış asker artıklarının

peşlerindeydiler. Aklına o an gelen bu fikrini seslendirmedi zira kendisinin de şu vakitten sonra akbabalık etmekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktu. İbro konuşmayı sürdürdü: "Biz da buraların yabancısıyız lakin buralarda fazla kalmaya yoktur niyetimız. Zaten civar sancaklara dahi gitmiştır haberimız, huysuzlanırlar bizdan."

Abdülharis tepelerin ötesini gösterdi: "Tuna'ya doğru gitmeye niyetiniz varsa ölümden başka bir şey bulamazsınız diyeyim!"

İbro'nun kahkahası ormanda tekinsizce çınladı: "More Abdül, eşkıya dedigın can alıp satar esnaftır. Her birimız bir veya birkaç sancaktan fermanli. Ölümle gezıp taban tepen adami korkutabilir misın ölümle? Merak eder isen ne yana gitmek isteriz diyeyım, gideriz Priştine tarafına, döneriz hanemıze!"

Abdülharis manalı manalı kafasını sallayıp, "Segedin muhasaradayken eviniz de güvende sayılmaz. Nemçeliler yakında Belgrad'a da inerler. Belki daha da ötesine sarkarlar," deyince, İbro bıyıklarını düzelterek karşılık verdi: "Düşünsın evi yurdu olan more. Bizim yerimız da, konagimız da daglardır. Kaçanik Bogazi'ndan dolanır geçeriz, Şar Daglari basar bizı bagrina." Ardından kafasını güney saydığı bir yöne doğru çevirip uzaktaki birine seslenir gibi haykırdı: "Hey gidı koca Şar Planina! Daglar Kurdi İbro acep ne vakit kavuşacak yine sana? Yâr koynuna uzanır gibı verecegım sırtımi! Yine Üsküp ile Priştıne yolina vuracak gölgemız!"

Aradaki mesafeyi düşününce kısmen hayrete düşen Abdülharis: "Bu kadar uzakta ne işiniz var peki?" diye sordu. Yüzünde acı bir gülümseme peyda oldu İbro'nun: "Uzun hikâye more... Haramilık yazılmış alnimıza. Anamin demesine göre babam da İşkodra daglarinda şakîymış. Otuz beş, belki kırk sene evveli. Anama Boşnak Emina derlerdı. Yaşı fazla yok iken Karadagli eşkiyalar anami Bosna Sancagina bagli köyleın bırınden kaçırip satmişlar Karadağ tarafında bir başka eşkiyanın köşküne.

Karadaglilar İşkodra Daglari'na baskına giderlermış her bahar, bu yüzden babam kinlenmış hep onlara, basmış bir gün bu şakînın konagını. O sırada kaçırmış anami. Ben dogduktan birkaç ay sonra kan davasi yüzünden bir başka Arnavut aile, babama pusu kurup vurmuşlar. Anam da almış benı, iz bilmez yol bilmez kaçmış te Ohri'den öteya. Babam gibı kanım çeker da kan davalimi vurmaya giderım diye adını demedı bana. Lakin bir tamam ogrettı tüfeng atmayi hem doldurmayi. Anam fukaralıktan hastalandi öldi. Ben de baktım ya fukaralıktan ya açlıktan ölecegım, bir gün aldım tüfengimı, hançerimı önce bastım komşimin evinı. Doyurdim bir güzel karnımi. Sonra baktim bunlar arkamdan konuşur başıma iş açarlar, yatırdım kestım hepsinı. Meger bir başka komşi görmüş olanlari, çagırmiş kadıyi. Ben önce vurdum kadının adamlarini, sonra da o diger komşumi. Sonra da vurdum kendımi daglara. Önce Pirlepe, Kruşevo arasında gezdım. Sonra bir-ikı çoban, kaçak takıldı peşima. Olduk kalabalik, bu sefer Göriçe, Manastir, Florina arasındaki ormanlarda yol kesmağa başladık. Baba Dagi'ni tuttuk mesken. Daga ilk çıkışımda on dördümde ya var ya yok idım. Yirmiya gelmeden namim sancaklara yayıldi. Bir gün aşagi yukari sen yaşlardayım, Lehistan Seferı için asker toplandigını haber alınca ben da başka haramilere haber saldım. Çetelerimız birleştı more! Kırçova kazasinda hem asker yok hem toplanmış yeni avarız akçesi. Dört koldan bastık, ne akçe bıraktik ne kadin ne de birangi bir şey. Sonra dagıldık. Ben gerı dönmedım Baba Dagi'na, izımı tozumu kaybetsinler diye çıktim Şar Daglari'na. Bir mevsım bir tarafın köylerini, başka mevsım öbür tarafın köylerini bastık, yol kestık, adam kaçırıp fidye aldık. Bir on sene da Şar Daglari'nda gezindık."

Adam bir aralık soluklanmak için duraksayınca Abdülharis merak ettiğinden elini salladı: "Bu hesapça buraya gelmenden evvelini, cemaziyelevvelini döktün saçtın ağa. Ya sonra?"

Konuşmasını sürdürdü İbro: "Anlatırız işte more vermezsın

fırsat! Nereda kalmış idım... Hah! Buralara keyfimizdan gelmedık. Ben Kırçova'yi bastigımda Lehistan'la harp bitmış, asker yerine dönerdı. O yüzden dönmemiştım gerı. Askerin sefere toplanmasi yahut seferden sonra dagılmasi eşkıya için fırsat sayilır. Bu sayede daha emın ve insanların seni çok duymadıgi mıntıkalari mesken tutup sürdürürsın soyguni, vurguni. Ama ayni zamanda kaçman da iktiza edebilır, zira bir yol askerin sefer yoli olunca ziyade olur gözcüsı hem izcisi. Sahrayi temizlemek için takarlar çetelerın peşina taburlari, alaylari! Senın da iştirak ettigın o sefer koli, Kala-i Beç muhasarası evvelı bizim oradan geçer iken saklandim daglarda, ormanlarda. Sultanın ordusi küffarla cenge tutuştu tutuşali Rumeli'de girmedı elbet eşkıyanın köküne kıran. Ama orduların tarumar ettigı yerler, firariler falan derkena bir sürü başka başka çete peyda oldi. Çeteler acemi doli, istesan hepsını sinek gibi ezersın. Ama ordular bir yerde kaynaştı mi kervan, yolcu, tacir hak getire. Acından ölürsün more! Biz de mecbur Kosova Daglari'nin yolunu tuttuk. Hem harp mıntıkasi oldugundan eğleşen olmaz hem de yagma derdıne dagilan asker kollarını, hatta paşa köşklerınden kurtarılma eşyalari dahi taşiyan muhacirlerı pusuya düşürmesı kolay olur diye. Tabii her vakit hasmın degildır asker. Bazen kendin gibi olanlar da olur hasmın. Öyle ya ekmegını pay etmeya hangi çakal rıza gösterır more? Bir Sırp hayduk çetesı... Başlarında ne sultani ne çesari* tanıyan, ardi kalabalık, kana susamış Zoran Voyvoda. Düştüler mı peşımıze? Cenge tutuştuk ama baktim kâfir it sürüsünden hâllice, birebir kırmaya kalksak biz kırılacagiz bire kadar. Kalabalik askere yaptigimız gibı kuyruk savurma maksadıyla te buralara ka geldık, izımızı kaybettirdık. Eh gelmişken da fazla kalabalik olmayan artçiların, muhacir kollarinın etınden sütünden ganimetınden faydalandık. Zoran domuzunun bizı unuttuğuna kanaat getırınce geri dönecektık. Sonra te sana dek geldık more..."

* * Çesar: Nemçe Çesarı (Kayser-Caesar), yani Habsburg hükümdarı.

Abdülharis kederle başını salladı: "İki kere fırsat çıktı karşıma. Alıp başımı gitseydim şimdi rahat rahat köyümde yaşar giderdim. Hırsa düştük, ayakdaşlarımızın kanına kan istedik, kazık gibi çakıldık Budin'e. İşte şimdi Rumeli'de ölümden başka bir şey kalmadı, Öldürmekten, baskından, huruçtan, serdengeçtilikten gayrı bir zanaata da haiz değilim. İsmimi değiştirip gidip namusumla ekmeğimi taştan da çıkaramam. Ailem mesken tutsa da köyü, ne de olsa yörük eskisiyiz. Kılıç çalmayı, ata binmeyi bilmiyorsan zaten adamdan sayılmazsın Türk içinde. Bunlar haricinde hem yay çekmeyi hem de tüfeng atmayı öğrendik o kadar."

"Pekı, ne yapacaksın şimdı? Hem kullanırmişsın silah hem de vardır bu ka tecrüben. Istıraba da dayanirsın, yarani tımar ederkena gıkın çıkmadi. Benim namima taşı silahlarını bre Abdülcük! Rumeli dagları titresın azametimızdan more! Ne dersın?" diye sordu İbro. Alelade bir soru değildi, Abdülharis içten içe bu koca şakînin aslında kendisine gidilecek tek yolu işaret ettiğini anlamıştı, açıkça ifade etmese de başka çıkış yollarının olmadığını da soğuk sesiyle vurgulamıştı. Bu durum Abdülharis'e rahatsız edici gelmedi. Zira eşkıyalıktan başka sapabileceği bir yol yoktu. İbro kendilerini böylesine tanıyan birini tedbirsizlik edip sağ salim bıraksa bile, memleketine varamadan leşinin yere serileceği muhakkaktı. Eğer babası hayatta değilse ve köyün tımarı başkasına verilmişse, yeni tımar sahibinin kılıcına gelmesi de olasıydı. O an kararını verdi. Zaten o vakte kadar da ziyadece kan dökmüş, adam öldürmüş, yaralamış, yaralanmıştı. Bahtını ölümle hercümerç olsa da bu topraklarda arayacaktı. Devlet için ocağını, sevdiğini bırakıp cenge dikilmişti. Beylikten ve sıcak döşeğinden vazgeçip yardan geçtiği gibi serden de geçmiş, Budin'de gazilerle birlikte düşmana kılıç çalmıştı. Bunca hengâmenin ardından hep hayatta kalmış olan Karçaroğlu Abdülharis, bu bakımdan girdiği tüm savaşlardan, karşısına çıkan her düşmanın kılıncından galip çıkmıştı. Yenilen Osmanoğlu'ydu, kendisi değildi. Yenilgisinin

cezasını kendisine ödetmeye kalkmış, paye vereceği yerde firari ilan etmişti. Babası gibi tımar sahibi sipahi olacakken şakî olduysa müsebbibi işte onu bu sahraya savuran devletti. Kaybettiği ne varsa acısını Osmanoğlu'ndan ve tebaasından, denk gelirse de küffardan çıkaracaktı. Kendinden emin bir şekilde kafasını salladı Abdülharis: "Ben memlekete gitsem dahi devlet büyüktür. İlla ki bu cürmüm bana bela getirir, yakamı kurtaramam. Bana haramilik etmekten başka bir yol görünmüyor. Karabelam ve deli başımla, Şar Dağları'nın iki ayaklı kurtlarının peşinde taban tepmeye hazırım İbro Ağa!"

Böyle karşılık vermesi ve teklifini kabul etmesi karşısında İbro babacan bir ifadeyle gülümsedi. Bir anda ayağa fırlayıp kalabalığa seslendi: "Dinleyın more! Istrancalı Abdülcük bizimledır artık. Nasil kardaş gördüysem sizı, nasıl ana bir kardaşdan öte sayarsanız benı, Budin'de, Beç'te kâfirle boğuşan sipahi eskisı, hem da serdengeçtı te bu Abdülcük'ü de sayasinız öyle!" Ardından Abdülharis'e dönerek tek tek çetesindekileri uzaktan yakına bir bir tanıttı: "Te şurada dolaşır eli yaylı iki kişı. Uzun olan Çifte Tatar, ötekı de Bucakli Nogay. Madem bilirsın uydururlar sana hem yay hem ok. Bunlar bozkırın tükürdügi adamlardır more. Hem Kırım hanlarından hem Nogay mirzalarından çifte fermanli bunlar. Fermanli, yani idamlık. Ecellerini cellat eline bırakmayıp bahtlarini ararlar buralarda! Şuradaki kara suretlı Harputli, Anadolu paşalarından birinın kapusu imış. Beç yolundaykena iftira atmış bir başka kapusi vurmiş o da adami. Şimdı bizdedır işte! Şu kızıl sakalli Kopuk Vasil. Te şurada çevirir tavugi hem tavşani Hayro. Dallari taşıyani İnce Harami. Şurada oturan üçi; şu Sarı Ömer, kabadır hem saçi hem sakali o Sofyalının Ahmed, onun yanındaki seyrek sakalli Cambaz Mehmed. Te bu yandakilere gelır isek; sağ koli uzun solindan Çolak Veli. Namussuzlukta yarişırlar birbırlerıyle te şu çakır gözli Kızkaçıran, papaz sakalli olani Kara Keşiş. Eşkıyadir ama Allah var yukarida, imanlıdır değme kadı-

dan müftüden Softa Osman. Te şurada en uzakta kızana benzer o da Dimo more! En gencimız o'dur."

Adamlardan kendilerine seslenildiğini duyanlar –kimi hafif baş selamıyla kimi sadece bakarak- Abdülharis'in aralarına katılmasını tasdiklediler. Uzaktakiler de ortamın sakinliğinden mülhem yaralı gencin aralarına katıldığını fark etmişlerdi. Onca canavar ruhlu katil kimsenin arasında, bir anlık rahata ermesi kabil olduğundan sırtını tamamen meşeye dayadı. Korkmadan, saklanmadan aldığı ilk nefesin bilincinde gözlerini bir anlığına yummuşken içinde bir şeylerin eksik olduğu hissi peyda oldu. Gayriihtiyari elini gömleğinin içindeki hususi cebe götürdü, Naime'ye götüreceği yeşil yazmayı aradı. Kuşağına bakındı. İbro ondaki bu telaşlı hâli görünce: "Hayırdır bre Abdülcük? Ne kaybettın de ne ararsın?" diye sordu. Abdülharis telaşla söyledi: "Kıymeti benim için mühimdir. Bir yeşil yazma, işlemeli. Bir bez içinde saklardım, düşürdüm mü acaba?" İbro kafasını salladı: "Ha onları dersın! Yaralarını tımar etmek için kullandık more. Önce temizdır diye yazmayi sardık, sonra o kirlenince değiştirıp attik bir tarafa. En son da yazmayı sardigın bezı sardik, o var yaranda."

Abdülharis bu cevabı alınca yüreğinden vurulmuşa döndü. Gençliği gibi, ruhunun ışığı gibi yavuklusuna sakladığı, memleketini taşıdığı yeşil yazmayı da kaybetmişti. Belgrad yolunda bir orman kıyısına yahut kim bilir nereye atılmış; kandan, ateşten, tozdan koruduğu o yazma şimdi harple, kaçgunla geçen seneleri gibi heba olup gitmişti. Sanki Semendire Sancağı'nın orman yollarında o yazmayı değil de Naime'yi yitirmişti. Her nefes alışında ateş soluyormuşçasına bağrı yanıyordu. İbro sordu: "Yavuklundan mı yadigârdı?" Abdülharis boş gözlerle bakarak karşılık verdi: "Sofya pazarından almıştım, ona götürecektim sefer dönüşü." Koca eşkıya Abdülharis'in sırtına hafifçe vurarak: "Aman bre Abdülcük! Üzülmeyesın. Memleketine dönmek kabil olursa en âlâsından paşa karısi mücevheratıyla seni yollamak olsun boy-

numuzun borci more! Harap etme kendını. Yavuklunu sarman, öpmen, vuslata ermen için diger uzuvlarin tam isa üzülmeyesın bir yazmanın kaybina!" deyip gevrek gevrek güldü. Yakınlardaki eşkıyalar da onunla beraber ruhsuz lakin içten bir şekilde gülüp geçtiler. Abdülharis bu pis gülüşlü adamların rezil kahkahaları karşısında zerre gocunmadı. Hem İbro'nun dedikleri doğruydu hem de memleketini bir daha görüp göremeyeceği şüpheliydi.

Abdülharis şakîliğinin üçüncü gününe doğru çetedeki herkesin dile getirilmeyen ama bilinen bir rütbesi, makamı olduğunu anlamıştı. Bu hiyerarşi eski olup olmamalarından ziyade belirli işlere yarar olmalarıyla alakalıydı. Üstelik daha ortada bir şey yokken kimisiyle daha yakındı, kimi ise kendisine hayli soğuk geliyordu. Misal Çifte Tatar'la Bucaklı Nogay izcilikte gözcülükte iyi olduklarından genelde öncü olarak hep ileriden yürüyorlardı. Yeni olsa da serdengeçtiliği bulunduğundan Abdülharis en geriden gidiyor, artçılık yapıyordu. Gözcülük hasebiyle, teşriki mesailerinden ötürü Çifte Tatar ve Bucaklı Nogay'la iyi anlaşıyordu. Kendisinden önce çeteye katılan ve daha genç olan Dimo da Abdülharis'le iyi anlaşmaktaydı. Cambaz Mehmet'le Çolak Veli sipahi ardında tüfeng attıklarından barut nasıl muhafaza edilir ve nişan alma gibi hususlar üzerine konuşa konuşa onlarla da arası iyi olmuştu. Diğerleriyle belirgin bir yakınlığı yoktu. Görebildiği kadarıyla Hayro çetenin aşçısıydı. İbro'nun sık sık kafa kafaya verip tartıştığı, danıştığı Kopuk Vasil'di ki çete içinde İbro'dan sonra en yaşlı olanıydı. Çete, İbro dışında Vasil'den emir alıyordu bir anlamda. İnce Harami, Sarı Ömer, Sofyalının Ahmet, Harputlu ve Softa Osman ise ne akara ne kokara bulaşır cinsinden, sesi soluğu çıkmaz kimselerdi. Geriye Abdülharis'in bakışlarını hiç beğenmediği Kara Keşiş'le onun dibinden ayrılmayan Kızkaçıran kalıyordu ki bunlar çetede pek sevilmeseler de hem eskilikleri hem de her türlü pis işe yatkınlıklarıyla İbro'nun cellatlığını ifa ettiklerinden makamları diğerlerinden yüksek sa-

yılıyordu. Eşkıyalar arasında dahi "ırzı kırıklıkta üzerlerine yoktur" denilerek nam salmış bu ikisinin kalpleri kararmıştı. Kara Keşiş bir ara bastığı bir manastırdan kaldırdığı oğlanın ardından, Kızkaçıran da ekseriyetle düğüne giden genç kızların, kadınların yolunu kesip dağa kadın sürüdüğünden bu lakabı almıştı. Daha Baba Dağı'nda dolandıkları zamanlardan beri İbro'nun yanındalardı. Diğerleri İbro'yu Şar Dağları senelerinde yahut Belgrad yolundaki vurgunlarında tanımışlardı. Çete zorda kalmadıkça at kullanmıyordu ki ancak yük taşımak iktiza ettiğinde ve açık arazide hareket edeceklerse tercih ediyorlardı. Bu tercihi ve bir çetenin nasıl sevk edileceğini Abdülharis adım adım İbro'dan görüyordu.

Eşkıya çetesi geceyi farklı farklı mıntıkalarda geçiriyordu. Köylülerin yahut bölgedeki sipahilerin, kol gezen diğer asayiş ehlinin dikkatini çekmemek için pürsilah vaziyette bir aşağıya bir yukarıya dolanıyorlardı. Şar Dağları mıntıkasına inme niyetindeydiler ancak az çok öğrendikleri bu yerde de muhacirlerden, köylülerden ve ana koldan ayrı düşmüş asker topluluklarına kadar, hem karınlarını hem ceplerini doyurabilecekleri kurbanları bolca bulabilecekleri için ağırdan alıyorlardı, öyle söylüyordu İbro Ağa. Nitekim Abdülharis de ilk soygununu yaptıktan sonra haramibaşının haklı olduğunu anladı. Çifte Tatar bir gün Niş havalisinde dolaşırlarken, koştura koştura gelip on kadar silahlı kimseye rastladıklarını söyleyince; eşkıyalar tüfeng ve piştovlarını, yaylarını hazır ederek, kümese dadanır çakalları kıskandırır bir temkinle kalabalığın olduğu açıklığa doğru seğirttiler. Kılıçla tüfekle mücehhez on bir asker, aralarında sırtı yüklü dört katırla bir çeşme yalağının dibine konmuştu. Katırların yükleri biraz fazlaca olduğundan bunların Niş'ten gelme kale erleri olduğu aşikârdı. Tedbirsizce, yani gözcü bırakmadan sere serpe konakladıklarından acemi olduklarını anlamışlardı, muhtemelen tedbir gereği silah altına alınan ve o an için başka yarar kimse bulu-

namadığından Leskofça'dan aldıkları iaşeyi kaleye götüren kimselerdi. İbro Ağa çoktan ne yapacağını kararlaştırarak, adamlar gözlendiklerini fark etmesin diye çeteyi biraz uzağa çekip emir yağdırmaya başlamıştı. Abdülharis eşkıyalara has bir pusu icra edeceklerini öğrenmişti.

İbro bilhassa Dimo'yla Abdülharis'e bakarak planını anlattı. Buna göre Çifte Tatar, Bucaklı Nogay, Cambaz Mehmet ve Çoban Veli bir taraftan kalabalığı ateş altına alıp kendi üzerlerine çekecekti. Dimo, Harputlu, Osman, İnce Harami ve Hayro ise öbür uçtan, bunların aksi yönünden ateşe başlayacaktı. Böylece kale erleri iki ateş arasında kalacaklardı. Sarı Ömer, Sofyalı Ahmet, Kızkaçıran, Kara Keşiş de saldırı beklemedikleri, başka bir mıntıkadan ateşe başlayacaklar, böylece askerler ister istemez sırtlarını çeşmeye vereceklerdi. Korulardan çepeçevre dolaşan Kopuk Vasil, İbro ve Abdülharis ise çeşmeye doğru seğirtip arkasından çıkarak bir anda tepelerine binecek, çalakılıç çalahançer kale erlerini hâlledeceklerdi. Abdülharis'i bilhassa yanına aldığını söylemişti zira Budin kalesindeki huruçlardan mülhem silahşorlar misali karabelasını kullanıp göğüs göğüse çarpışmada yararlı olacağını biliyordu.

Hileyi icraya başladıklarında işler umdukları gibi gitmedi. İki ateş arasında kaldıkları esnada adamlar alelade kale eri olduklarını söyleyerek direnmeyi bırakıp üzerlerinde ne varsa bırakacaklarını söyleyip teslim oldular. İçlerindeki dört-beş yaralıyı da sırtlanıp giysilerini dahi eşkıyalara bırakarak savuştular. Katırlardaki cephane ve iaşe şakîlerin çetesine kalmıştı. Peşlerinden gelen olmasın diye Niş tarafından savuşup tekrar Alacahisar yolunu tuttular. Ganimet pay edildiğinde Abdülharis'e bir tüfengle iki piştov, bir barutluk, bir de hançer düştü.

Zorda kalmadıkça köylere dokunmuyorlardı ki Abdülharis ilk zamanlarında hiç denk gelmemişti. Sadece ellerindeki silah ve giysileri köylülere bırakıyor yahut sadece yiyecek alıyorlar, kol-

lar ve diğer çeteler hakkında bilgi topluyorlardı. İbro'ya göre iyi bir vurgun yahut değecek başka bir maksadı yoksa köy basmak eşkıyaya yarardan çok zarar verirdi.

Bir seferinde yine on kişilik bir gözcü koluna çattıklarında, bu sefer İbro bambaşka bir hile icra etti. Abdülharis, adamın böyle sağ kalmasına hiç şaşırmıyordu zira her duruma karşı tedbiri cebindeydi. Çetenin bir kısmını sanki öldürülmüşler gibi yola yatırmış, kalanlarla birlikte kılıç ve hançerleri hazır ederek gözcü kolunu beklemeye koyulmuştu. Alacahisar'a yakın olduklarından, tüfek patırtısı olmamasına dikkat edeceklerdi. Gözcü kolunun taşıdığı barutluk ve mermilere ihtiyaçları vardı. Gözcüler, gece karanlığında kim ölü kim yaralı bilmeden yolda sere serpe yatan birkaç ceset görünce atlarından inip yanlarına seğirtmişlerdi. Yerde yatanlardan biri üzerine eğilen askerlerden birinin kuşağına yapışıp üzerine çekerek böğrüne hançeri sapladığı esnada şakîler işaret almışçasına kana susamış kurt sürüsü misali gözcülerin tepesine üşüştüler. Gecenin alacasında adamlar ne olduğunu anlayamadan çepeçevre sarılmışlardı. Eşkıyalar nara bile savurmaksızın hançer ve kılıçlarla Alacahisar gönüllülerinden olan gözcüleri tepelemişlerdi. Bir aralık Abdülharis üç tanesini öldürdükten sonra, yaraladığı bir tanesine acıyacak gibi olmuşsa da karanlıkta dahi puhu misali gören İbro'nun sesini duyarak tüylerini diken diken eden şu emri almıştı: "İnsan dedigın nihayetinde iki ayakli kurt ama geldı mi sırasi kuzudur kuzi! Yatırıp kesesın bu kuziyi!" Ağasının, yeni Tahir amcasının emri kesindi. İbro "Adamın canını hırlatarak almasını da bilir" kavlinden azametli bir eşkıya olduğundan kızdırmaya gelmezdi. Tereddüte düşüp zayıflık gösterdiği anda çetedeki değerini kaybedeceğini biliyordu. Karşısında merhamet dilendiğini anlamak için görmeye hacet olmayan gönüllünün kalp çarpıntısını alenen işitiyordu. Öbür eliyle kuşağındaki hançeri çekip yerde yatan gönüllüyü delik deşik etmişti. Boğuşma bittiğinde sağ kalan tek bir gönüllü

bile kalmamıştı. Silahlarını ve giysilerini, atlarını da alarak cesetleri bir çalı dibine istifleyip yola revan oldular.

Bu seferki yağmalarıda da askerlerden birinin çifte ok dolu kuburluğunu ve yayını aldı Abdülharis, bir de yamçısını beğendi. Bunları alıp yola düştüklerinde aklına Beç Muhasarası'ndaki leşlere üşüşen alıcı kuşları hatırladı. Kendinden tiksinse de, yaptığını içten içe kabullenemese de yapmak zorundaydı. Öldürdüğü o gönüllü de belki kendi gibi buraya savrulmuştu. Bahtı onu buraya, bu bozgun cehennemine sürükledi diyelim ya Abdülharis, al kanatlı Azrail'e ortakçı mıydı da canına kıymıştı? Kendisinden farksız bir canı, sırf şakîliğine hâlel getirmemek için gözünün yaşına bakmadan harcamıştı. Adam öldürmek böylesine basit bir oyun muydu? Henüz yolun başında olan Abdülharis kendi kendisini hesaba çekiyordu. İlk köy baskınında eşkıyalıkta ancak zorbazlık ederek, zor göstererek ayakta kalabileceğini öğrenecekti.

Çete bir vakit Alacahisar tarafından ayrılarak ta Kralyevo dolaylarına dek uzanmıştı. Yağmaladıklarını ve atları burada; şehrin yakınlarındaki kasaba pazarlarından birinde gıda ve bir miktar para karşılığında temkinle sattıktan sonra yeniden kıra, ormana dönmüşlerdi. İbro bu yaptıklarının son vurgun olduğunu zira eşkâllerinin bölgede tanınır hâle gelmesi ihtimalinin arttığını söyleyip artık Şar Dağları tarafına inmek gerektiğini söyleyince; Kara Keşiş'le Kızkaçıran gözlerindeki vahşi pırıltılarla, gitmeden evvel bir köy baskını yapmak istediklerini belirtmişlerdi. "Köy baskını" eşkıya lisanında kız, kısrak yani kendi tabirlerince "kasık mancası" namına ne varsa çekip götürmek, dağa kaldırmak demekti. Çetedekiler de uzun süre kadın yüzü görmediklerinden bu ikisinin teklifiyle hareketlenmişlerdi. Abdülharis eşkıyaların böyle gözle görülür derecede vahşileşmesini yadırgamıştı. Elbette birbirlerine güvenmişlerdi, güven bu kır hayatında en önemli şeydi. Ordulardan, hazinelerden hatta sevdadan daha mühimdi.

Güven olmadı mı en muhkem yer bela çukuruna dönerdi. Aralarına para yahut kadın girmedikçe birbirlerini boğazlamayacakları muhakkaktı. Ahaliye, yabancılara karşı ne kadar acımasızlarsa birbirlerine karşı o kadar müşfiklerdi. Ancak hergelelikte böylesine ittifak etmeleri kendisine vahşice gelmişti. Canlarını koruduklarından gönüllülerle, kale erleriyle, Osmanlı'nın kendisiyle hasım olmaları doğaldı. O can pazarında, onların nazarında Nemçeli de Osmanlı da can alıcıydı. Ancak zaten kendi hayatlarını zar zor kazanan köylünün başına musallat olmak ne demekti? Sonradan bir şeyi fark etti. Aç gezdiği, harabelerde gezindiği günleri hatırladı. Ondan da evvelini, serdengeçtilerle meyhanelerde sabahladığı geceleri. İnsan neye açsa ona taam ederdi, ona el uzatırdı. O yüzden içten içe yadırgasa da şakîlerin gözlerindeki korkunç parıltıyı bir nebze anlayabilmişti.

Tam o esnada Kara Keşiş: "Bizım Abdülcük pek begenmedı herhâlde? Kadın derız neçın parlamaz gözleri?" diyerek dalgasına taş attı Abdülharis'in. Sözlerinin altında hem meydan okuma seziliyordu hem de apaçık bir alay vardı. Şakîler arasında ayakta kalabilmek için merhameti defterinden silmekten başka çaresi olmadığını bildiğinden karşılık verdi: "Pençeme düşecek olana acırım. İş ki peşimizde dolananlar vardır, biz yosmalarla eğleşirken basılmayalım!" İbro yine Abdülharis'in sırtına dostane vurdu: "More Abdülcük, harami kısmına gerektır hırs. Görmişım pek çok altmişında eşkıya, nice taze kızlarla tutardi güreş, içinın hırsıyla hep! O hırs olmadı mi denmez adama adam!"

Haramibaşı da diyeceğini deyince, sözü üstüne söz söylemek hoş kaçmayacağından Abdülharis susarak, eyvallah dercesine boyun büktü. Böylece kadına susamış şakîler, al topuklu beyaz kızları düşleyerek Kralyevo yakınlarındaki Brezna nam köyün yolunu tuttular. Sipahi oğlu onlarla yürürken tam bir eşkıya gibi kollarını iki yana sallayıp caka satarak yürüyordu, sırım gibi olmasa da heybetinden yanına varılmaz denebilirdi. Ancak içten

içe bu harama uçkur çözme meselesi canını sıkıyordu. Kendi kendine geride bıraktığı köyünü hatırlıyor, aynı şeyin kendi insanlarına yapıldığını hayal ederek kahroluyordu. İnsan öldürmeyi, soymayı kabullenebilse de o ilk köy baskınına kadar böyle bir durum husule gelmemişti. Budin'de, kalenin varoş kısmında, hovardaların ve baldırı çıplak takımının uğrağı günah yerlerinde; Altın Küpe İlonka'nın, Anuşka'nın, Rozalya'nın, Uzun Zofya'nın hünerlerine aşinaydı ancak Naime'den sonra kadınlara yanaşırken muhakkak çakırla kendini sarhoş edip öyle sokulabiliyordu, zira sanki her kadında ister istemez Naime'nin kendisini hor gören, aşağılayan bakışlarını buluyordu.

Köylülerin kaçıp şehre haber uçurmasını önlemek için Çifte Tatar, Bucaklı Nogay, Cambaz Mehmed ve Çolak Veli, tüfekleri ve yaylarıyla köyün etrafında pusuya yatıp nöbete durmuşlardı. Eşkıyalar kollarını mehabetle savuraraktan salına salına köye seğirtirlerken heybetlerinden ve nursuz suratlarındaki vahşi açlıktan mülhem köylülerin onları uzaktan görür görmez evlerine doğru kaçıştığını keyifle seyrettiler. Bu vaziyet Abdülharis dâhil hepsinin yüreğine ayrı bir cesaret ve şevk verdi. Sipahi oğlu kendi kendine: "Demek şakî olup nam salmak böyle bir şey," diye söylendi. Köye girerlerken Kızkaçıran insanı ürkütecek bir neşeyle harman yerine gider gibi türkü çığırmaya başlamıştı: *O sarişın saçlarını, tombul beyaz kollarını, atsana üstüme Münevver! Ne kadar günahlarin var ise Münevver sal annenın üstüne!*

Abdülharis etrafa nöbetçi bırakılmasından başka İbro'nun bu tür baskınlar için başka tedbirler aldığını da görerek aklına tek tek yazdı. Köylüler kin gütmesin, başka bir zaman yakınından geçerken can ve ırz korkusuyla her istediklerini yapsınlar diye sadece içlerinden seçtikleri iki kadınla rezil gönüllerini eğlendireceklerdi. İçeriye nöbetleşe ikişer kişi girecekti ki çete gafil avlanmasın. İçeride de kadınların kendilerine direnmelerine mâni olmak ve silah kullanmaları ihtimaline karşılık iki kişi buluna-

caktı. İbro bir seferinde, Baba Dağı taraflarında Boyana adlı bir kadının, hayli netameli eşkıyalardan Dedo Mehmed'i kandırıp odasına aldıktan sonra hazır ettiği çifte piştovla öldürdüğünü anlatmıştı çetedekilere.

Evlerin çevrelediği küçük meydana girdiklerinde haramibaşının işaretiyle; Softa Osman, Harputlu, İnce Harami ve Sarı Ömer köyün erkeklerinden gördüklerini silah zoruyla evlerden birine sürükleyip içeriye kapattılar. Tek tek evlere dağılıp köyün diğer erkeklerini, yaşlıları dahi yalvarmalarına, mangırlarını ayaklarına saçmalarına bakmaksızın sürükleyerek o eve kapattılar. Eşkıyanın paraya kıymet vermemesi ve yiyip içebilecekleri erzaklara el uzatmamalarından işkillenen köylüler, adamların canavarâne bakışlarından yola çıkarak gelinleri, kızları için yalvarmaya başladılar. Dimo'yla Harputlu erkeklerin kapatıldığı evin önünde nöbet tutarken, Kızkaçıran da, ardında Kara Keşiş ve İnce Harami'yle önlerine çıkanı sille yumruk yere yıkıp tekmelerle; omuzlarla kırdıkları kapılara yüklenerek, genç kızlarla, kadınları saçlarından sürüye sürüye dışarıya çıkarıyordu. İbro'nun işaretiyle içlerinden, iki tanesini seçen adamlar, diğerlerini ağlayıp sızlayarak yakalarına paçalarına yapışan öteki kadınlarla birlikte, başka bir eve kapatıp kapıya iki nöbetçi bıraktılar. Surette birbirini tutmaz yaşlardaki iki genç kız korkularından sıtmalı gibi titremeye başlamıştı, birbirlerinden güç alarak ancak ayakta durabiliyorlardı.

Bu rezaletin yaşandığı esnada eşkıyalarla birlikte elde silah dikilmekte olan Abdülharis'in yüreğine bir ağırlık çökmüştü. Karşısında dizleri titreyerek birbirlerine sarılmış hâlde bekleyen kızlardan birinin gözlerini Naime'nin gözlerine benzetmişti. Seneler sonra böylesine bir aşinalığa tesadüf edince, "İmdada koşsam mı?" diyerek tereddüde düşmüştü. Gözlerini Naime'nin gözlerine benzettiği kız bir anda bakışlarını Abdülharis'inkilere dikip yalvarır gibi bakınca silah arkadaşlarının üzerine atılacak gibi oldu.

Kızkaçıran'la Kara Keşiş kızları önlerine katıp boş evlerden birine götürünce bakışlarının teması kesildi. Çetenin başları olarak İbro ile Vasil'in şeytanı kıskandırır sırıtmalarla eve girmeleri Abdülharis'e ziyadesiyle dokunmuştu. Evlerden asabını bozan ağlamalar, sızlamalar işitiliyordu. Şakîlerin harama uçkur çözdüğü evden ise İbro ile Vasil'in tehditkâr bağırışlarıyla, kendi lisanlarında yalvarıp ağlayan kızların sesleri geliyordu. En iğrenç fiillerin yaşandığı o evden yükselen feryat ve çığlıklar ise neredeyse yüreğini an be an sıkan hayalî bir pençe gibiydi. O esnada Abdülharis'in aklına şeytanın gör dediği bir husus takıldı. Erkekler eve kapatılırken ekseriyetle yaşlı olduklarını, çok az genç olduğunu görmüştü. Belki kendi dengi kimseler bulunsa mukavemet ederlerdi ancak tepeden tırnağa silahlı bunca kana susamış haramileri zordan gayrı ne dizginleyebilirdi? Kendi köyünü düşündü Abdülharis, Beç önünde düşen yoldaşları bir yana, kendi de bu gurbet illerde gezip dolanıyordu. Ocağına, Naime'sine el uzatsalar ne yapabilirdi?

İbro'nun dışarı çıkar çıkmaz hovardaca gerinip sipahi oğlunu içten içe iğrendirmesiyle bir an duraksasa da kendi kendisiyle boğuşmayı sürdürdü Abdülharis. Adamlar nöbet yerlerini değişe değişe o günah evine girip çıkmaya başladıkları esnada, vicdanıyla yenişemediği amansız bir güreşe tutuştu. Kızkaçıran'la Kara Keşiş içeriye girdikleri esnada, kızların yaşadıkları azabın, dışarıda bulunan o gözünü kan bürümüş haramilerin dahi ayakta kalabilmiş insan taraflarını etkilediğini fark etti. O gözleri Naime'ye benzeyen kızla birlikte, Naime'nin kendisini nasıl geriye itip yabancı gibi, düşman gibi bakmasını da hatırlayıvermişti. Tıpkı kendisini firari ilan edip amansız bir kovalamacaya iten devlet gibi, onu mutsuzluğun, gam ve kasavetin diyarlarına sürüklemişti. Vicdanıyla kimselere ayan olmayacak şekilde kılıç kılıca gelmişti.

Sıra kendisine geldiğinde belki neredeyse vazgeçecekti ancak

Kara Keşiş'in gözlerindeki alaycı bakışları görünce, Naime'nin kendisini adamdan saymayışını tekrar hatırlayarak gözünü karartıp içeriye dalıverdi. Tahta perdeleri sıkı sıkıya kapalı ancak şakîlerin yaktığı kandillerle ışıldayan odanın bir köşesinde, döşek üzerinde yatmakta olan kömür karası saçlı, donuk gözlerle yattığı yerden tavanı seyreden kıza seğirtti. O gözleriyle müteessir olduğu kızdı bu. Hemen yan tarafında Sofyalının Ahmet'i öteki kızın üzerinde görmüştü. Kıza sokulduğu esnada, iğrentisini bastırmak için, kendisini elinin tersiyle iten Naime'ye duyduğu gizli öfkeyi çıkardı hatıralarının en dip köşesinden. Kollarında ağlayan kızın yalvarmalarını duymamak için Budin'deki çığlıkları ve dağlarda, ormanlarda asırlarca tekrarlanacak kanlı vakaları düşündü iğrenç fiili boyunca Abdülharis. Güya kendisini suçlamamak için günahına aklınca ortak arıyordu. Vicdanını oracıkta boğazlamıştı. Çıktığında ayakdaşlarının sanki düğün evinden çıkmışçasına sırtına vurmalarından, manalı sırıtmalarından tiksindi ama belli etmedi. Zira bir yandan bu korku salma ve büyüklük hissi gönlünü sarhoş etmişti. O artık şakî Abdülharis'ti. Bu kızcağızlar belki hayatlarını sürdüremeyeceklerdi, canlarına kıyacaklar yahut köyden dışlanacaklardı. Bir avuç insanın hayatlarını, hayallerini berbat etmişlerdi. İçinde kabaran son merhamet kabartısı da kaybolmuştu. Her şeyi düşünürse, kafasını takarsa ayakta kalamayacağına, hatta yaşayamayacağına kanaat getirdi. Hem sanki öteki fiilleri çok matahmış gibi neden bir kötülüğü yeğ görürken ötekini makbul sayıyordu? Can almak ırz düşmanı olmaktan daha mı aşağıydı? Onca insanın ailesini, ocağını öyle veya böyle söndürmemiş miydi? Yoksa o kızların çehrelerinde Naime'yi, o bir türlü kızamadığı, öfkesinin dahi parlayamadığı uzaklardaki yavuklusunu mu görmüştü? Abdülharis kendini sorgulasa da büyüklük hissi hoşuna gidiyordu. İbro haklıydı, hırs olmadan insan yaşayamazdı, namıyla, bıçağının zoruyla yaşayacaksa böylesi gerekiyordu.

Haramibaşı, kalanların mallarını ve canlarını kendilerine bağışladığını söyleyip Dimo'ya tercüme ettirdikten sonra köyden geldikleri gibi çekilip giderlerken, Abdülharis geride bir şeyler bıraktığının farkındaydı. İnsan olan, merhamet ve karşılık bulamasa da sevgi nedir bilen sipahi oğlunu, gençliğini, lekeli de olsa masumiyetini bırakmıştı. Köyden uzaklaşırlarken o artık canlar alıp bağışlayan azametli şakîlerden biriydi. Daha uzaklaşırlarken İbro ondaki bu değişimi o anda anlamıştı da: "Istrancali yürür pehlivan gibi! Kızlarla güreş etmek belli yaramiş more!" diye gürleyip insanın ruhunu titreten ürkünç bir kahkaha koyuvermişti. Abdülharis hiç düşünmeden adamlarla birlikte bu söze hayli içten gülerek karşılık vermişti, artık onlardan farkı kalmamıştı.

Böylece İbro'yu daha fazla emsal bellemeye başladı Abdülharis. Zaloğlu Rüstem gibi çalımlı çalımlı yürüyüşünü gören, elden ayaktan kesiliyor da daha istemeden malını mülkünü ayaklarına seriyordu. İçki sofrasında yahut çubukların yakıldığı ağaç gölgelerinde bağdaş kurup bir oturuşu vardı ki gören çöreklenmiş ejderhaya benzetirdi. Bu vaziyetteyken kendilerine yaltaklanmaya gelen bir değirmenci onunla göz göze gelmişti de korkudan olduğu yerde düşüp bayılmıştı. Genç harami artık insaniyetlikle arasındaki köprüleri atmıştı. Geri dönebileceğini zannetmiyordu, zira devletten af dilenmek için araya adam soksa bile kim vurduya gideceğini, yakalanıp idam edileceğini düşünüyordu. Ha var olmak için zulmedecekti ha hiç olup gidecekti. O yüzden kendi namını, söylencelerini milletin ağzına düşürmek için çabalamaya azmetti. Yarattıkları korku ve kıyımlarla köyler nezdinde tutunup Niş, Alacahisar, Mitroviçe, Priştine, Yenipazar, Kralyevo arasında yer değiştire değiştire vurgunlarla geçti günleri. Kış çöreklendiğinde dahi ırzlarını ve canlarını bağışladıkları köylülerden yardım gördüler. Kötüye bir şey olmaz sözünün haklı olduğunu düşünüyordu Abdülharis. Ecel gelip çatmadıkça, çete ummadık bir kayaya toslamadıkça onlar eşkıyalığa devam ede-

ceklerdi. Zira besleyenleri olacaktı. Üstelik kıyıcılık ve vahşette öylesine hüner sahibi olmuşlardı ki kendi emsalleri olan başka haramiler ve eşkıya çeteleri dahi yollarına çıkmamaya dikkat ediyorlardı. Zira İbro'ya çatma gafletinde bulunanlar, Şeytan'ın aklına gelmez kanlı pusularda kırılıp gitmişlerdi.

Tüm bunlar olurken nasıl Kurt İbro çetesi, Budin Eyaleti'nin tarih olmasıyla Temeşvar Eyaleti'ne bağlanan Semendire Sancağı'na musallat olmuşlarsa, Nemçeli de Devlet-i Âliyye'nin başına musallat olmuştu. Kâfirler doymaz gibi atılıyor, hudut kalelerini kuşatıyor, ordularla çullanıyordu. Âl-i Osman mülkünde misli görünmemiş facialar cereyan ediyordu. Bu hengâmede Abdülharis bir kere daha hayatta kalmak için gideceği tek bir yol olduğunu görmüştü; vuracak, soyacak, icabında öldürecek ve ölecekti. "Ya devlet başa ya kuzgun leşe" denilen sözü yaşadıkları o vakitlerde anladı genç harami. Artık onun da dağların iki ayaklı kurtlarından farkı yoktu.

Küffarın takvimiyle 1688'e doğru Abdülharis; öldürdükçe, soydukça, zor kullandıkça artık her baskın ve tecavüzünde hiçbir şey hissetmemeye başladı. Sanki canını, ruhunu çekip almıştı görünmez eller. Cinlere şeytanlara karışıp gitmek mi daha evlaydı yoksa azametli bir eşkıya olması mı bilemiyordu. İflah olmaz bir iç sıkıntısı ve karartı gönlüne kalkmamacasına çökmüştü. Yaptığı her türlü rezil fiilden, cinayetten, işkenceden, korkutmadan zevk almaya başlamasıyla Istrancalı Abdülcük'ün namı Rumeli havalisinde işitilir oldu. Kısa sürede çeteyle birlikte Istrancalı Abdül de müsemma hâle gelmeye başlayınca, bu vaziyet İbro'nun hayli hoşuna gitti. Kendisine kendi kanından mış gibi sadık olan ve aynı zamanda da kendi gibi kıyıcı olan, şakîlik zanaatında en iyi talebesi addettiği Abdül'ü kendi çifte Azrail'i Kızkaçıran'la Kara Keşiş'e yeğ tutmaya başlamıştı. Onların haset etmesine bakmaksızın rütbesini yükseltmeye karar verdi. Yanına Çifte Tatar, Bucaklı Nogay, Çolak Veli ve Cambaz Mehmed'i vererek hem

öncülüklerini yapacak hem de sıkıştıkları yerde imdada yetişecek bir muavin çete meydana getirdi. Vasil nasıl sağ koluysa, Abdülcük de İbro'nun sol kolu hâline gelmişti. Onun bu yükselişi Kızkaçıran'la Kara Keşiş'i rahatsız etse de içten içe Abdülcük'ten kurtulmanın yegâne yolunun bu olduğuna kanilerdi. Zira İbro bu yardımcı çeteyi daha çok başka bir yöne çekileceklerinde, hasımlarını şaşırtma amacıyla başka başka yerlere saldırı amacıyla kullanıyordu. Üstelik bir havaliye gözdağı vereceği zaman, en rezil işleri yaptıracağında üzerlerine Istrancalı çetesini gönderiyordu. Birlikte oldukları bilinse de Istrancalı çetesi, soygun yaparken sadece tatlı dil kullanan İbro Ağa için kötü konuşulacak yahut fena davranılması gereken zamanlarda başvurulacak silahtı.

Istrancalı çetesi o devrin Semendire Sancağı'nda Nemçelilerden sonra yegâne korku kaynağıydı. Sancaklar ve eyalet arasında paşalar, beyler yazıştıkça, üzerlerine o harp hengâmesinde asker gönderildikçe ve o tabur tabur askerler netice alamadıkça Istrancalı çetesi namını arttırdı. Abdülcük veya Istrancalı çetesinin adını bir yerde zikretmek, Rumeli havalisinde cinleri, şeytanları, upirleri zikretmeye eş-değerdi. Zira Abdülharis bir yerde göründü mü yakma, vurma, öldürme vakaları zincir misali birbirini takip ediyor, ardından kanlı ağıtlar, beddualar içeren türküler yakılıyordu. Bozgun ve göç hâli rezaleti yetmiyormuş gibi bir de arada göç katarlarına dahi musallat olan İbro ve Istrancalı çeteleri bela oluyordu insanların başına. Abdülcük geceleri uykusunda kendini suçluyor, suçladıkça daha da vahşileşiyordu. Bir süre sonra kanlı gözleri ve hissiz hâlleriyle Kara Keşiş ve Kızkaçıran gibi kendisinden eski ve tecrübeli eşkıyalar dahi açıktan açığa ona fena gözle bakamamaya, hasımlık gütmemeye çabaladılar. Sağında solunda gezen Tatarlarla birlikte Abdülharis o mıntıkada Azrail'in diğer adıydı.

Nemçelilerin Belgrad'ı kuşattığı vakitlerde bölgede asker sayısı artınca eşkıyaların uğuru, kısmeti bir anda kesiliverdi. Belg-

rad'ı eşkıyalar dâhil Osmanlı da İslam'ın aşılmaz seddi olarak kabul ettiğinden, paşalar, beyler kuşatma hâline eğilmekten ziyade bölgedeki asayişin teminine çalıştılar. Eşkıyanın düzeni bozuldu. Mohaç bozgununda Sarı Süleyman Paşa yenilip asker isyan çıkarınca bir aralık işleri düzelir gibi oldu, hatta Belgrad yolundan gelen muhacirler öyle fazlalaştı ki eşkıyalar en kârlı vurgunlarını dahi göz ve karın tokluğuyla yapmaz oldular. Niş, Priştine ve Yenipazar havalisini mesken tutmuşlardı. Lakin düşmez denen Belgrad dahi düşman eline geçince korkunç bir can pazarı başladı. Böyle olunca hayatları için kaçan muhacirlere dokunmak bir yana dursun ortalıkta pek görünmemeye başladılar. Aksilik geldi mi üst üste gelir, Nemçelilerin yanlarında gelen hayduklarla birlikte, küffar yüzünden mıntıkadaki asker sayısı da hayli artmaya başlamıştı. Hâl böyle olunca şehirler arasında, ormanlık arazide bile rahat hareket edemez hâle geldiler. Öyle ki bir aralık bu iki çete neredeyse sıkıştırıldı. Dahası Abdülharis'in eşkâli bir şekilde eyalet çapında yayıldığından ve ilk işlediği cürüm bilindiğinden "yeniçeri katili sabık sipahi Abdülharis" diye isim yapmıştı Abdülcük. O vakitler zorbalıkları ve kabadayılıkları yeni yeni peyda olan, bir kısmı batakhaneleriyle ünlü meşhur Galata'dan Rumeli'ne sürülmüş olan yeniçeri zorbazları, Abdülharis ve çetesini yakalayıp diri diri parçalayacaklarına dair yatağan bıçaklarının Mushaf'ın üzerine el basmalı dönülmez yeminler içiyorlardı.

Eşkıyalar uzun süre sonra ilk kez canlarından kaygı duymaya başlamışlardı. Yukarıdan Nemçeli, aşağıdan Osmanlı bastırıyordu. Can korkusu yüzünden, Belgrad'ın düşmesi ve küffarın Osmanlı mülkünde adım adım ilerlemesinin yarattığı dehşeti dahi tam idrak edememişlerdi. Herkesin hazır bulunduğu toplanmalarından birinde Softa Osman, İbro'ya bakarak: "Şu bizim Abdülcük, bey oğluyum demişti. İlla görgü bilir, edep bilir. Çıksa çorbacı ağanın karşısına, bir yol bizim affimizi dilese ya," diyerek canını kurtarmanın yolunu aradı, diğerleri bu karara sessiz kalsa-

lar da içten içe haramibaşının bu karara varması için dua ettiler. Eşkıyaların başı ağır ağır kafasını kaldırıp Osman'a baktığında, Abdülcük o an İbro'ya neden Dağlar Kurdu dediklerini anladı. Zira gözleri başka başka bakıyordu. Öldürürken hiç dikkat etmemişti o soğuk bakışlara ama şimdi aynı bakışlar kendilerinden tarafa dönünce, üstelik adı da zikredildiğinden, Abdülcük o gariban köylülerin, kılıca aşina yiğitlerin bile niye korkuya kapıldığını idrak etti. İbro küfreder gibi konuştu: "Ne demek af? Kendi ayagimızla cellat kılıncına mı girelım more? Osmanli'nın sözüne edilmez itimat. Bu kadar halti yedıkten sonra bizı şeyhülislam dahi affetse yoktur kurtuluş. De kı olsak kâfir yanaşmaz günahımızi çıkarmaya Rimpapa! Affedilmeyi uman bizimle ayakdaşlık etmesin çekıp gitsın more! Hem bir kere haramilik eden alışır tavuk keser gibi adam kesmeya! Yaşayabilemez birangi bir insan gibi sakin. Bir daha af diyenın keserım kulagını!"

O esnada Abdülcük'ün aklında, kendisine senelerden sonra "bey oğlu" denilmesi hasebiyle bir fikir uyanıverdi. Mazisini hatırlamıştı bir anda. "İbro Ağam destur verirse... Bilirim bizim çete için her yerde kullanılamayacağından atımız yoktur. Yük taşırken iyidir ama bakımı bizim gibi sürekli dağda ormanda gezen adama zordur. Lakin bizi çıkarsa çıkarsa bu cendereden fazla sayıda at çıkartır!" diyerek söze girdi. İbro: "Ne ati more Istrancali? Süyleyesın lafın gerısını!" karşılığını verince Abdülharis konuşmayı sürdürdü: "Babam anlatmıştı. Bir seferinde ta Anadolu'da, beş Türkmen çaldıkları atlarla kendilerini fazla gibi gösterip hem düşmanı şaşırtmış hem de kısa sürede hızla yol almışlar. Bizi de kurtarsa kurtarsa bu kurtarır. Bir çiftliği basıp adam başı en az ikişer üçer tane düşecek şekilde at bulmalı. Önce Niş tarafına saldıracağız. Asker seğirtip bizi Niş'te beklerlerken dönüp Alacahisar tarafını vuracağız. Sonra dönüp Ürgüp'ü* ürküteceğiz. Bunlar tam takibi sıkılaştırdık diye düşünürken Leskofça'yı vuracağız.

* Prokuplje, Sırbistan.

Vurma dediysem saldırır gibi yapacağız yani. Kısa sürede kalabalık kişiyle. Hem gözleri korkacak hem de güneye indiğimizi sanıp yolumuzu kesmeye çalışacaklar. Biz de sessiz sedasız öbür taraftan, yani sizden dinlediğim kadarıyla Priştine üzerinden dolaşacağız, hatta ne kadar geniş bir yay çizersek o kadar iyi."

İbro sevinçle sözünü kesti Abdülcük'ün: "Kameniçe ile Priştine tarafına çekilecegız o vakit. Mitroviçe'ye sapmadan. Kaçanik'e çıkarsak oradan da ver elını Şar Daglari!" Abdül kafasını salladı: "Tamam! Lakin durup dinlenmeden at değiştirerek yol alacağız, çok az yiyip içerek yani ağam. Emin bir yere geçinceye kadar."

Ansızın ayağa fırlayan Kara Keşiş, Abülcük'ün bu fikrine karşı çıktı: "Ağa tamam kıyıcısın da bu Istrancalı zalim kere zalimdir! Bu Türkmen, yanındakiler Tatar. At sırtında gezip eziyet çekmekten gocunmazlar. Tatar'a rahat batar, postu nereye serer oraya yatar. Biz bunlar gibi değiliz sıkıntıya gelemeyiz," deyiverdi. Abdül, İbro'ya destur ister gibi baktı. İbro başını sallayınca soğuk bir ifadeyle karşılık verdi: "Rahatını düşünen varsa gelmeyebilir. Osmanlı misafirperverdir, sizi yatıracak bir mezar bulur illa ki."

İşte böylece bu iki çete Abdülcük'ün planı sayesinde ölüm kokan Semendire Sancağı'ndan kurtulup Şar Dağları'na can atabilmişti. Şehirlere, köylere sokulmalarıyla paşaların, beylerin askerleriyle tepeler, nehirler, bataklıklar, dağlar arasında köşe kapmaca oynamaları bir olmuştu. Tabi bu harekâttan çok önce Abdülharis'in en az bir, bir buçuk hafta boyunca adamlara at talimi yaptırıp bineğe alıştırması da etkili olmuştu. Bazıları bu vaziyete alışamasa da İbro Ağa, Abdülharis'e hem destur hem de fi tarihinde Mitorviçeli ağalardan birinden zorla aldığı gümüş savatlı hususi kamçısını verince iş değişmişti. Abdülharis kamçıyı her şaklatışında altındaki binek dâhil diğer atlar da coşuyor, adamlar sanki kırk senelik Tatar ulağı misali at sürüyorlardı. Üstelik Abdülharis onlara kendi akrabalarından öğrendiği at manevralarını da göstermişti. İbro onun yaptıklarını gördük-

çe, öz kardeşi yerine koyduğu Abdülharis'in böylesine maharetli oluşundan gururlanıyordu. Sık sık: "Hem asi Türkmen soyundan hem de bey oglindan çıkardim azametlı eşkiya! Bela olduk te bu dünyanin başına bela!" diyordu.

Sipahi oğlunun gayretleriyle şakîler Semendire ve Kosova cenderelerinden sıyrılıp geçmişlerdi. Avuçlarının içi gibi bildikleri ve her daim sırtlarını dayadıkları gizli saklı köşelerin kendilerine ayan olduğu yerlere vardıklarında çocuklar gibi şendiler. Öyle ki Şar Dağları uzaktan göründüğünde çoğu sevincinden yorgunluklarını, açlıklarını ve yaralarını unutup Kopuk Vasil'in şevkle okumaya başladığı türküye katıldı: *Navali se, navali se Şar Planina! Ajde navali se, navali se Şar Planina!* Çığ altında kalan üç çobanın koca dağa yalvarmasını anlatan bu türkü, İbro çetesi nezdinde bir anlamda neşet ettikleri yer olduğu için orasıyla müsemma hâle gelmişti. Haramibaşı kollarını iki yana açıp bağırmıştı: "Heyt bre Şar Planina! Yeniden kavuşti sana yavuklun İbro! Istrancali bey ogli Abdülcük kavuşturdi bizi!"

12

Asil'i uyurken seyrettiği esnada, odaya dolan gün ışığıyla sabah olduğunu fark edebildi Güldem. Yorgunluğunu, hem fiziki hem de ruhi açıdan yıprandığını görebiliyordu. Asil, genç kadının bakışlarını o an görebilse ölümcül bir sevginin izlerini görüp kıvanmakla korku arasında bocalayabilirdi. Güldem'in bakışları, sevgilinin alelade seyrinden ibaret değildi. Duruşu ve hareketiyle, sanki hasmının kendini kollarına bırakıp tavşan uykusuna yatmasını sabırla beklemiş gibiydi. Kıskançlığının peşinde usul usul yataktan ve Asil'den uzaklaşıp çalışma odasında, masanın üzerinde yatmakta olan hasmının, sevgilisini delicesine kıskandığı araştırmanın ardına düştü. Kapıdan çıkmadan ardına dönüp Asil'e baktı. Sakince uyuyan sevgilisine tuhaf bir hınçla bakarken edebiyat derslerinde gördüğü Faruk Nafiz'in dizeleri düştü aklına: *Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun!*

Çalışma odasına çıt çıkarmadan girip siyah kapaklı şeffaf sunum dosyasını karıştırmaya başladı. Belgelerin üzerinde yazılanları şöyle böyle okuyabilse de Asil'in el yazısından, çeviriler sayesinde içeriklerine az çok vakıf olabildi. Sandalyeyi geriye çekip masaya çöreklenerek yazıların içinde kaybolduğu esnada boynuna sarılan kollarla irkildi. Asil: "Benden beter çıktın!" diyerek yanağından öptü. Güldem şaşkınlıkla karışık bir mutlulukla: "Uyanacağını tahmin edemezdim!" deyince, Asil yan taraftaki ikili koltuğa yarı uzanarak: "Öyle bir gecenin ardından uyanasım

gelmezdi ama malum iş hayatı," karşılığını verdi muzipçe. Güldem hafifçe tebessüm etti.

Asil, bacak bacak üstüne atıp başını geriye yaslarken: "Bir isim takıntısından bak neler çıkardım," dedi. Güldem kafasını salladı: "Şu Makedonya taraflarındaki yazışmalar hariç bence eksik yönü yok." Uzandığı yerden merakla baktı Asil: "Aksine bir eksikliği kapattı onlar. Niye öyle söyledin?" diye sordu. Güldem oturduğu yerden kitaplığa uzanarak kalın kapaklı, eski basım bir tarih atlası çıkarıp sayfaları karıştırmaya başladı. Hayli detaylı bir Balkan yarımadası haritası açarak Asil'e gösterirken bir yandan açıkladı: "Makedonya'dan bilgiler varsa Bulgaristan'dan da vardır. Oradan da bir şeyler çıkar bence. Belgelerden bazıları dönemin Rumeli Beylerbeyine hitaben yazılmış çünkü. Senin baktığın dönemlerde gerçi Semendire Sancağı tabiri geçiyor, Temeşvar Eyaleti'nden belgeler var. Ama..."

"Temeşvar Eyaleti'yle ilgili yazışmaları bizim arşivden buldum. Makedonya'daki eşkıyalık yazışmalarının detayları o bölgeden," diyerek sözünü kesti Asil, ardından ekledi: "Sözünü kesmek istemedim kusura bakma. Ama, dedin?" Güldem haritanın üzerinde Bulgaristan olan yerleri gösterdi: "Cavit Hoca'dan, ikinci sınıfta Osmanlı Tarihi Coğrafyası dersi aldık o kadar. Konu anlatacaktık. Bana Rumeli Eyaleti'ni vermişti, Ece'ye de Temeşvar Eyaleti verilmişti. Bu bölgeden buraya geçiyorsa, sadece Makedonya'ya bakma bence. Bulgaristan'a da bak. Makedonya'dan bu kadar yazışma varsa Bulgaristan'dan kim bilir neler çıkar?" Asil olduğu yerden doğrularak Güldem'e doğru uzandı. Parmakları saçlarına dolaşırken: "Bunu hayli geç fark edebilirdim," dedi. Genç kadın tarih atlasını masaya bırakıp sevgilisinin yanına oturup göğsüne yaslandı. "Kendini fazla yoruyorsun. Bir yandan düğün hazırlığı bir yandan okul... Bir yandan da bu. Bir de tabii annenle ben varız," Asil güldü: "Sen de yoruyorsan eğer yegâne yorgunluk sebebimin sen olmasını isterdim! Bu arada an-

nem demişken... İki gündür sabahları aramıyor farkında mısın?" Genç kadın kinayeli bir ifadeyle başını salladı: "O da bu eksikliğin farkına varmış olmalı ki sabah aradı. Bir kere ev telefonundan aradı sanırım, çünkü hemen sonra cep çaldı. Arayan o olunca açmadım tabii." Asil'in gülmesi kahkahaya dönüştü: "Yörük damarın tutmuş yine. Ne doğrudan harbe tutuşuyorsun ne de savuşup gidiyorsun!" Güldem'in sesi birden ciddileşti: "Farkında olmadan yoruluyorsun canım. Aslında boş veriyorsun ama üst üste gelince... Zaten bir buçuk ay sonra benim sesime, varlığıma öyle böyle alışacak. Bunca koşturman arasında bir de bunu mu düşüneceksin?" Genç adam sevgilisine sımsıkı sarıldı: "Sen de finaller yaklaşmışken dersini bırakıp benim araştırmalarıma yardımcı olmuyor musun? Fedakârlıklarımızı döküp saçacak mıyız böyle?" Güldem hafifçe kafasını salladı: "Çalışmalarının, hayatının bir parçası olmayı seviyorum, sadece bunu söylemek istemiştim." Asil, Güldem'in çenesini hafifçe tutarak kendine çevirdi. Gözlerinin içine bakarken birden öpüşmeye başladılar. Güldem ağır ağır kafasını geriye çekip: "Bugün evden çıkmasak mı?" dedi hafifçe. Asil gülümsedi: "İsfendiyar Hoca döndü döneli işler yoğun olmasa... Asma suratını haydi! Yaz gecelerinde çıkarırız acısını!"

Havanın önceki haftalardaki kasvetli hâllerini unutturan güneşli ve serin bir bahar havası hâkimdi. Dışarı çıktıklarında genç adam orada burada açmış çiçekleri ancak fark edebilmişti. Güldem'le Asil, Baca'da ayaküstü kahvaltı yaptıktan sonra fakülteye birlikte geçtiler. Çalışmaya üç-dört gündür bakamayan Asil, ilk fırsatta notlarını derleyip toplamak istediğinden dosyayı yanına almıştı. Genç kadının sakinliğinin altındaki örtülü gerilimi yine sezinlemişti. Düşününce biraz saçma bulsa da anlayabiliyordu, ilgi gerçekten de kıskanılabilecek bir hususta. Odasına geçmeden önce çalışmasının seyriyle alakalı rutin ve şifahi raporunu vermek üzere İsfendiyar'ın yanına çıktı. Biraz da Viyana Gaza-

vatnamesi'nin fotokopisinin ne vaziyette olduğunu öğrenmek istiyordu. Elindeki gazavatname parçalarına göre, Abdülharis ismen geçiyorsa muhakkak bu ilgiyi hak edecek bir fiili olmalı diye tahmin ediyordu. İsfendiyar fotokopiyi il halk kütüphanesinin karşısındaki kırtasiyeye bıraktığını, iş bittiğinde kendisini arayacaklarını söyleyince, araştırmasında kat edeceği mesafe için gizliden gizliye sevindi.

Siyah dosyasıyla birlikte odasına girdiğinde Ercan muzip bir gülümsemeyle karşıladı: "Yüzün güldüğüne göre böyle..." Asil lafı ağzına tıkadı: "Havadan olamaz mı? Araştırmamda önemli bir gelişmeye seviniyor olamaz mıyım?" Karşılıklı kahkaha attılar. Ercan kafasını salladı: "Vallahi ne yalan söyleyeyim benim de üzerimde dünden beri tarif edemediğim bir neşe var. Gerçi Yedi Numara'yı izledim ondandır..." Yerine oturduğu esnada: "Birkaç aydır takip edemiyordum. Güldem'le izliyorduk bir ara," dedi Asil. Dosyasını açıp yanına kâğıt kalem koyarken konuşmayı sürdürdü: "Eskiden daha sık izleyebiliyorduk. Yedi Tepe İstanbul, İkinci Bahar falan hep birlikte izlerdik. O olmayınca fazla izleyemiyorum. Zaten televizyonda tek kanal varken de takip edemezdim ben bu dizileri mizileri..."

Ercan dosyayı işaret ederek: "Çalışma ne âlemde?" diye sordu. "İsfendiyar Hoca'dan destur aldım sayılır. Gazavatname fotokopisini hâlletmiş, birkaç güne elimde," cevabını verdi Asil. Ercan kitaplıkta duran ciltlenmiş tez çalışmasını göstererek: "Benim tezde belli kısımları işime yaradı. Keşke sen de öyle yapsaydın tamamını almak yerine?" Asil alaycı bir ifadeyle güldü: "Lojistik çalışmıyoruz, biyografi bu. Abdülharis... Kuşatma zamanı gençmiş hayli ama ona rağmen kendinden bahsettirecek bir şey yapmış olmalı. Sen demiştin, Viyana Gazavatnamesi, kuşatmanın sürdüğü esnada yazılmaya başlamış diye. Demek ki kuşatma zamanı da bir şeyler yaptı. Sonra bir de eşkıyalığı meselesi var."

"Ha bir de o var değil mi?" diye sordu Ercan. Sonra kafasını

sallayarak: "Dönemine göre olağan bir kariyer. Asker, şakî, paşa," diye ekledi. Asil masasının arkasındaki duvara asılı vaziyetteki Balkan Yarımadası'nın siyasi haritasını gösterdi: "Adam vaktiyle Kosova'yı, Semendire'yi, Makedonya taraflarını hayli karıştırmış. Hiç ele geçirilmediği için ahali seneler sonra bile bu Abdülharis'in ve adamlarının olağanüstü özelliklere sahip olduğunu falan sanmış."

"Peki, Abdülharis ne zaman ölmüş tam olarak, belli mi?" diye sordu Ercan. Asil: "Benim denk geldiklerimde yazmıyor. Arşivdeki Abdülharis belgeleri 1710'lara kadar geliyor ama biliyorsun 1800'lerden falan da Abdülharis ismiyle, Şerruh mu Ferruh mu ne o isimle anılan aile üyeleri var. İki hafta önceydi sanırım, arşivden Niyazi abi aradı işte. Bazı belgeler toplamış, toplamaya devam ediyormuş. Başka akrabaları var mı, kim öldü, kim kaldı hep öğreneceğiz," cevabını verdi. Ercan: "Makedonya demişken, bir de Bulgar arşivlerini kurcalamalı. Bu adam ve ailesi Istrancalar tarafında madem, illa ki oralardan çıkar bir şey. Senin eski bir öğrencin vardı. Bulgaristan'da, Kırcaalili Türklerden. Neydi adı? Hah! Halit! Bulgar arşivlerinde çevirmenlik yapıyordu sanırım. Bir baksın İbro veya Abdülcük, Abdülharis isimlerine. Hatta Şerruh ve Karçarlu'yu da sor. Bir de o tezlerin falan künyelerini de giriyorlardı kütüphanede, çıkarır bir şeyler," deyince kafasını sallayarak: "Doğru. Onu sabah Güldem de söylemişti. Ben hazır bilgisayar başındayken e-posta yollayayım Halit'e," diyerek bilgisayarı açtı.

Açılmasını beklerken, çekmecesinden, birbirine dolanmış kulaklığını çıkarıp hoparlörlerden birine taktı. Açılır açılmaz, Edirne'nin yerel radyolarından birini frekansını seçip kulaklarına dolan müziği dinlemeye koyuldu. Böyle çalışacağı zaman sık sık radyo açık olurdu, böylece kapı ve Ercan görüş mesafesinde olduğundan geleni gideni fark edebiliyordu. E-posta için sayfanın açılmasını beklerken o güzel bahar sabahında, Vega'nın *Bu sa-*

bahların bir anlamı olmalı, dizelerinin zihnine doluşmasıyla anıları yine birer birer sökün etti. Geçen yıl Güldem'le 14 Şubat'ta kısa süreli bir kaçamak için Erikli'ye gittiklerinde, durdukları benzincide satılırken görmüşlerdi albümü. Şarkı da benzinlikte çalıyordu. Aldıkları cd'yi Güldem'le Erikli'ye gittiklerinde; sabaha karşı, sahilde, arabanın cd çalarından birlikte dinlediklerini anımsadı. Zaman hayli hızlı geçiyordu.

Sayfanın açıldığını fark edince Lirim'e yazdığı e-postayı kopyalayarak birkaç değişiklikle Halit'e gönderdi. Ardından şarkının ahengine kapılarak dosyanın üzerine eğildi. Belgelerde görüp üzerini çizdiği bilgi kırıntılarını kâğıda geçiriyordu. Dingin kafayla okuyunca "Abdülcük"ün eşkıyalık vakalarının detayları tabiri caizse midesini kaldırmıştı. İbro ve Istrancalı çetelerinden Baba Dağı, Şar Dağları mıntıkalarından şikayet vardı. Üsküp, Pirlepe, Manastır, Kumanova, Kalkandelen, Gostivar kadılarından sancak beylerine, onlardan da beylerbeyine uzanan yazışmalar, yine Priştine, Mitroviçe, Niş ve Yeni Pazar kadılarından şikayetler, Belgrad yolunun asayişinin sağlanmasına dair belgeler söz konusuydu görünüşte. İçerikleri ise binbir felaket ve acıyla doluydu. Baskınlar, soygunlar, köy yakmalar, kız kaçırmalar, fidye almak için varsıl değirmencileri ve voyvodaları dağa kaldırmalar... Bir belgede, konuşmaları için zorla kızgın sac üzerine çıkarılıp oynamaları istenen kızlardan, diğer bir belgede de üzerine rakija döküldükten sonra ateşe verilen başka bir kadından bahsediliyordu. Bir tanesi de Çavuşluca diye bir köyün hayvanlarına varıncaya kadar bütün ahalisinin boğazlandığını anlatıyordu.

Bir insanın böyle kötülükle dolup taşmasına anlam veremiyordu Asil. Ancak belgelerde tüm detayıyla verilmeyen korkunç fiillerin her biri bir şekilde halk ağzında türkülerle, hikâyelerle asırlarca söylenegelmişti makalelere göre. *İsmail gider Priştine'ye! Zengindir İsmail, gezer şehirden şehre! Bre İsmail gitme, varma Kosova yoluna! Haramibaşı İbro çıkacak yoluna! Hayde İbro, zalim*

İbro! Sende yürek yok mudur İbro? Nasıl kıydın İsmail'e İbro? türküsü yahut *İbro geldi o köye, kızları kaçırmaya! Kaçırmaya hem de altınları çalmaya! Bre İbro, harami İbro! Anacağım, kimseler duymaz çığlımı! Duymaz feryadımı Şar Dağları'nda!* diye başlayan türkü... Ama en dikkat çekeni doğrudan Abdülharis'e yakılmış olanıydı: *Yar kement eyler saçından, ne ister garip canımdan, aman yandım yandım elinden, şu Kaçanik kızları ayler -ağlar- Abdülcük elinden... Sular çağlar yabanın belinden, garip kızlar ayler Abdülcük elinden... İbro'nun kulu Abdülcük iner Şar Dağları'ndan! Çeşmebaşı geçilmez kandan! Aman aman yandım elinden, şu Kaçanik kızları ayler Abdülcük elinden...* Halk hikâyeleri de tıpkı türküler gibi ahalinin belleğine nakşedilip belgelerin vermediği detaylara haiz oluşuyla Asil'i hayli etkilemişti. Bir hikâye "Çavuşluca'nın Akıbeti" hakkındaydı. Köyün kethüdası İbro hakkında atıp tuttuğundan köyü basılarak önce dilinden evinin kapısına çivilenmiş, sonra da gözleri önünde insanlar tecavüze uğrayıp boğazlanmıştı. Bir diğer hikâye: "Harami Dimocuk'un İntikamı" hakkındaydı. Dimo denilen bir harami öldürülünce Abdülcük ile İbro'nun onun intikamını almalarına dairdi. Çetelerini bulmaları için Dimo'yu ihbar edip öldürülmesine neden olan kadını, rakija dökerek ateşe vermişlerdi. Yazan kişi bunun Bulgar hajduk hikâyelerinde de görülen bir motif olduğunu belirterek yine de aktardığı esnada dehşete düştüğünü ifade etmişti dipnotunda.

Abdülharis üzerine düşünürken, kâğıttaki notların en altına bir çizgi çekip iki ucuna ok ekledi. Oklardan birine önce "asker" sonra üzerine çizgi çekip yanına "sipahi" yazdı. Diğer okun üstüne de "paşa" diye yazdı. Tam ortalarına da çizgi üstüne bir çentik atıp "eşkıya" diye yazdı. Karçarlızade denilen ailenin Abdülharis ismi takıntısı göz önünde bulundurulduğunda mantıksız gelen bir nokta vardı. Bu denli iğrenç fiillere imza atmış birinin adını neden asırlarca taşımışlardı? Bu çerçevede asıl merak ettiğinin giderek Abdülharis olduğunu fark etti, ailenin ilk üyesi olan ve

isim takıntısının sebebi olan, Viyana gazilerinden Abdülharis... Onu eşkıyaya dönüştüren şey ne olabilirdi ki?

Tam bu çizgi üzerinde kara kara düşünmekteyken zihninin karanlıklarında bir kelime yıldırım misali parıldadı; "başına buyruk". Bu adamın belki çetesine katıldığı İbro'nun dışında kimseye eyvallahı olmamıştı, onu en iyi tanımlayan kelime buydu. Aklına eseni yahut canının çektiğini yapmıştı. Saldığı ürpertili nam belki de ona paşalık yolunu açmıştı.

O anda Asil kendini düşündü. Ne aile hayatında ne de okulda bir etkisi olmayan, oradan oraya savrulan ve ancak kendisine sunulanlarla işlerini hâlledebilen kendini. Haramilik yapmayı bir kenara, Abdülharis belki de hiç tanımadığı, bilmediği bir coğrafyada senelerce nam salmıştı. Sonra memleketine, topraklarına dönüp elde etmekle kalmamış, ta paşalığa kadar tırmanmıştı. Ailesinin bağlantıları olmasa, tanıdıkları olmasa ve annesinin sıkboğaz etmesiyle kendini çalışmaya, kazanmaya odaklamasa Asil neye sahip olacaktı?

Yargılar yargıları kovalıyordu aklında. Güldem'i bile nasıl tavladığını sorguladı o anda. Acaba o mu tavlanmıştı? Bunca şeye sahip olmasa herhangi biri tarafından bu kadar kolay beğenilir miydi? Eskiden konuştuğu, yakınlaştığı kadınlar onun soğuk yapısından, duygularını kolayca ifade edemeyişinden şikayetçi değiller miydi? Peki, Güldem onu nasıl beğenmişti? Sordukça, sorguladıkça düşünmekten kaçtığı, kaçındığı yargılar, fikirler aklına doluşuyordu.

"Abdülharis," diye düşündü kendi kendine: "Onun gibi olabilsem, korku saçabilsem belki ne İsfendiyar'ın angaryalarına katlanırdım, ne de annemin söylenmelerine. Güldem'in bile daha çok hoşuna giderdi sanki," Kulaklarında '97 sonbaharında sık sık dinlediği Feridun Düzağaç'ın *Lavinia* şarkısı çınlıyordu. Bir anda şarkının zihninde canlandırdığı anı kırıntıları Asil'i kendine getirdi. Biraz önce içine savrulduğu karanlık düşüncelere

şaşırdı. Abdülharis... Bu ismi araştırdığından beridir belki de onlarca belge ve hikâyenin kasvetinden ötürü kendi üzerine de sindiğini düşündüğü bir iç sıkıntısı vardı. Acı olaylardan kaynaklandığını sanıyordu ancak okuduklarının ötesinde bir buhrana sürükleniyordu. Bu eski sipahinin yaşantısını inceleyene kadar fark etmediği ancak hayatının bütününü kaplayan bir detayda boğuluyordu. Çevresinin şekillendirmelerine, etkisine açık bir şekilde ömrünü sürdürmüş, herkesi memnun etmeye çalışmıştı. Kaderinin çekiştirmelerine karşın başına buyruk bir adamın kendi çizgisini çizmesi, bu kişi kanlı bir eşkıya da olsa hayranlık uyandırıyordu.

Kendisini cezbeden, Abdülharis'in asıl hislerini, niyetini bilmese de yaşayışındaki kesinlikti. Kendisinde göremediği bir hassayı unutulmuş satırlar arasında keşfettiğinden beri rahatsızdı. Bilhassa Güldem'in belki de kendisinin yanında zorunluluktan bulunması, onu Güldem'in gözünde gerçek anlamda çekici olmadığını hissetmesi son birkaç haftadır zihnine takılmıştı. Hayatının iplerini eline alıp kimseyi düşünmeden, aklına estiğince yaşayabilmek düşüncesi kendini yetersiz hissettiriyordu. İnsanların kendisine mecbur olmadıkça sevmeyeceklerini düşünüyordu. Daha da ötesinde, insanı hareket alanı bırakmamacasına sevilme ve sahiplenilme arzusunun, her ne kadar okumuş da olsa Güldem'de bile mevcut olduğunu sezinliyordu. Bu fikri bir nebze sorunlu görse de Güldem'in bir-iki kere ilgisizliğine ve soğukluğuna dokundurması nedeniyle hiç şüphesi kalmamıştı. Genç kadının bu sorunlu fikri kendi çevresinden gördüğü için normal addettiği aşikârdı. Ya kendisi? Kendisi, sorunlu olarak görse de kabullenemiyordu zira o da benzeri bir çevrede yetiştiğinden, bir şekilde içselleştirmişti. O yüzden Abdülharis'in marifetleri ona sık sık arzuları buyruk olarak kabul gören büyük dedelerini hatırlatıyordu. Bir de kendisinin böyle olamayışını fark ediyordu. İsfendiyar bile bunu söylememiş miydi kendisine? İnsanların

beklentisi şimdi bile hep böylesinden, buyurgan ve dediğim dedik olandan yanaydı.

Abdülharis'in yaşamının büyük kısmı hâlâ karanlıktaydı, ailenin isim takıntısını çözememişti, araştırması sürüyordu. Ancak bir yandan da araştırmada geçtiği her merhalede zihninden, kendinden bir şeyler yitirdiğini hissediyordu.

13

(1689-1690)

Ölümlerden dönüp, badireler atlatan, bir ellerinde canları öbür ellerinde silahlarıyla baskınları, talanları sürdüren İbro ve adamları, kısa sürede unutulup gittikleri Şar Dağları mıntıkasında yeniden kendilerini hatırlatmasını bilmişlerdi. Üstelik bu sefer yanlarında Istrancalı Abdülcük'ün başlarında bulunduğu muavin bir çete de vardı. Bu beş kişinin adı havalide kısa sürede "İbro'nun Cellatları"na çıkmıştı. İslam'ın aşılmaz seddi denilen Belgrad'ı korkunç bir kıyımdan geçiren Nemçe ordusu, cansiperane kendilerini müdafaa edip taarruzlara direnen Osmanlı kalelerini tek tek çevirip düşürürken, can havliyle göç katarları düzüp Üsküp yollarına yığılan muhacirler de, Nemçe kılıcından kurtulup eşkıya kılıncına çatmanın bedbahtlığını yaşar olmuştu. Abdülharis bir yandan Nemçe kâfirinin her adımında tarif edemediği, tuhaf bir korku duyuyordu. İbro Ağa'nın sırtlarını vermeleri hâlinde hiçbir gücün onları söküp atamayacağını söylediği Şar Dağları'nda bile sanki her oyuğa dolup onları helak edecek bir tufan yaklaşıyordu. Kendisi birkaç senedir şakî de olsa neticede Devlet-i Âliyye tebasındandı. Sık sık bir gün oralardan da silinip gideceklerini, babasının sırası geldikçe anlattığı Anadolu bozkırına sürüleceklerini düşünüyordu. İbro ise bunca yenilgi ve işgallere binaen: "Her koyun asılır kendi bacagindan more! Biz bakalım kendı göbegımızi kendimız kesmege!" diyordu. İbro hep ölüm-

le yaşadığından insan olmayanların söylencelerine, çığlık sesleri işitilen mezarlara, boş kaldığı hâlde geceleri ışıklar görülüp sesler işitilen cinli köylere de pek kulak asmıyordu. Çubukların tüttürülüp kahvelerin kaynatıldığı asude bir dağ başında konakladıkları bir sefer, Budin yolunda yaşadığı acayiplikleri anlatan Abdülharis'e, "More Abdülcük, korkarsan kork insan dedıkleri iki ayakli kurttan, degıl cinden periden!" karşılığını vermişti.

İbro'nun kuzgunları leş peşinde koşarken, bir yanda Semendire Sancağı'nda Gladova yani Feth-ül İslam Kalesi'ni, diğer yanda Temeşvar Eyaleti'ne bağlı İrşeve dedikleri Orşova Kalesi'ni düşüren kâfirler, pençelerini daha da ileriye uzatmaya başlamıştı. Kraguyevaç'ın yukarısında Batucina'da Nemçelilere mağlup olan Macar Serdarı Arap Recep Paşa, Niş Kalesi önünde bir kere daha bozguna uğrayıp küffar burayı da kuşatınca Şar Dağları mıntıkasını dahi gözle görülür bir ölüm havası sarmıştı. Zira Niş demek Sofya demekti. Daha da ötesi Edirne ve Kostantiniyye demekti. Istrancalı çetesi bir önceki sene Preşeva ile İvranye* arasındaki yolu kolaçan ettikleri bir vakitte, Leskofça'dan kaçıp Kumanova'ya doğru giden altı-yedi kişilik harami taslakçısı başıbozuk gençlerden bir güruhun yolunu kesmişlerdi. Karşılarında birbirinden azametli beş eşkıyayı gören, bıyıklarına tarak batmaz göstermelik şakîler silahlarını yere atıp şakîlere, "Belki çetelerine alırlar!" diyerek teslim olunca Abdülharis ne için bu vaziyette kaçtıklarını sormuştu. Delikanlılar Niş'in kuşatılması üzerine Sofya'da bulunan Sultan Süleyman Han-ı Sâni'nin** dahi burayı terk edip Edirne'ye doğru hareket ettiğini, kendilerinin de Leskofça'da toplanan sipahi kullarından olduklarını, padişah kaçınca talihlerini aramak üzere ordudan firar ettiklerini anlatmışlardı. Başıbozuklar Bekri Mustafa Paşa'nın sadrazam olur olmaz Arap Recep Paşa'yı idam ettirdiğini de anlatmışlarsa da

* Vranje, Sırbistan.

** II. Süleyman (hâkimiyeti: 1687-1691).

Abdülcük onlara soğuk soğuk bakıp: "Bre ben koca Kara Mustafa Paşa'ya kıydıklarını hatırlarım. Ondan gayrı sadrazamın idamının lakırdısı mı olur?" diyerek başıbozukları adamlarına koyun keser gibi boğazlatmıştı.

Sipahi oğlu burada hem Rumeli yollarının mühim bir kısmını hem de eşkıyalık zanaatının sadece adam öldürüp, yol kesmekten ibaret olmadığını öğrenmişti. İbro onu, mıntıkayı ve köy yollarını tanıması için sık sık tek başlarına keşfe ve küçük çaplı çapullara göndermişti. Kalkandelen, Kumanova, Gostivar, Prizren, Korab Dağı ve Debre mıntıkası, hatta Üsküp ve Köstendil yollarını hem gezmiş hem de soygunlar gerçekleştirmişti.

Arnavut çetelerine görünmemeyi ama zorda kalınca kuytulara çekilip atlatmayı yahut fırsatı ganimet bilip üzerlerine çökmeyi hep o esnada öğrenmişti. Bir diğer öğrendiği şey de İbro'nun asıp kesmenin yanında kendince bir siyaset de yürütmesiydi. Kendisinde sadrazam aklı olduğu cümle âlemin malumu İbro, bazı köylerden sadece haraç alırken, bazılarını vurup yağmalamaktan çekinmiyordu. Bazılarına ise hiç ilişmiyordu. Hiç dokunmadıkları köylere dönemden döneme ve dokunduğu kimselere göre ziyaretlerde bulunuyordu. Eğer Nemçelinin hücumuyla Osmanlı'ya asi gelen Arnavut çetelerinden biriyle hasım olunmuşsa, muhakkak bir Arnavut köyüne iyiliklerde bulunup onlara arka çıkarak destek buluyordu. Sırp ahaliden bir çeteyle hasım olup onu bitirmişse şayet, başka Sırp çetelerin takibinden kaçmak için Sırplardan dostluk yaptığı kimselerin oturduğu köyde saklanıyordu. Çocukluğunda sürü otlatmışlığı dahi bulunan Baba Dağı yerine Şar Dağları'nı sahiplenmesi bile kastiydi. Burada birkaç ayrı kazada rahatlıkla soygun, vurgun yapıp başka kazaya geçebiliyorlardı. Baba Dağı'na göre daha sık ormanlarla kaplıydı ve sapa mıntıkaları da daha fazlaydı. Abdülharis, okuması yazması olsa Kurt İbro'nun eşkıyalık zanaatını kitaba dökeceğine kalıbını basardı.

Hasım çeteleri vurdukça, onların kötülüklerinin dokunduğu köylülerce övgüler alıp efsanelerine, türkülerine katık olurken, diğer yandan alışılageldik zalimliklerini de sürdürüp ağıtlarda, beddualarda da yer almaya devam ediyorlardı. Abdülharis her hareketine ayrı kıymet biçtiği İbro'nun davranışlarını dahi elden geldiğince tarassut ediyordu. Kendisinin de bulaştığı gibi diğer eşkıyaların aksine tütün müptelası değildi, bu nedenle yaşına karşın kolay kolay tıkanmıyordu. Bir tek işret alışkanlığı vardı ki küp küp çakırı, rakijajı devirip: "Bana mısın?" demeyen cinsindendi. Eşkıyaların çoğu gibi kumar oynama huyu da yoktu ki onun da fazla oynanmasına, münakaşalarının yapılmasına müsaade etmezdi. Abdülharis çeteye katıldığı ilk zamanlarda adamlarına onun neden kumar heyecanı duymadığını sorduğunda: "Dağlar Kurdu İbro bilmez kumar. Oynar hayatla oynar, eğlenir canlarla!" demişlerdi. Bu sözü kuru övgü sanmıştı ama bir gün hakikat olduğunu tecrübe etme fırsatı oldu.

Bir aralık Çavuşluca diye bir köy, İbro ve çetesine açıktan açığa diş bilemeye başlamıştı. Yakınlarında bulunan pınara giden şakîlere ateş açmışlardı günlerden bir gün. Köyün kethüdasının bilhassa İbro'ya kan güttüğü biliniyordu. Bazı takiplerde yedi-sekiz delikanlıyı silahlandırıp kadıların, naiplerin peşine takıyor, eşkıyalara aman vermiyorlardı. Bir takip esnasında da artçı bıraktıkları Istrancalı çetesindekiler, saklandıkları koyağın dibinden geçip giden köy gençlerinin başındaki kethüdanın: "More çerata İbro'yi te kulagindan çivileyecegım kapima!" dediğini ayan beyan duymuşlardı. Dağ dibi köylülerinden olduklarından eşkıya gibi dere tepe yürüyüp harp etmeye yatkınlardı. Hem bu nedenle hem de İbro'nun: "Ben yapacagımi bilirım more!" demesi nedeniyle köye gereken karşılık verilmemişti. Abdülharis köyü bir gece çetesiyle basıp kethüdanın hakkından gelmek istediğini söylemişse de haramibaşı hiç kimsenin bir şey yapmasına izin vermemişti. Köyün bir süre yakınından uzağından geçilmemesi

emrini vererek sadece kendisiyle Kızkaçıran ve Kara Keşiş'in bu meseleyle ilgileneceğini söylemişti. Epey aradan sonra sağ kolu Istrancalı çetesini değil de eski cellatlarını yanına alıp bizzat işin peşine düşmesi hasebiyle eşkıyalar büyük bir herzenin yeneceğinin farkındaydı. Sık sık Kopuk Vasil'i naip olarak yerine bırakıp yanına aldığı, ezelden ırzı kırık ve iflah olmaz bu iki haramiyle birlikte gaip âlemine karışıyor, ortalıklarda görünmüyordu.

Günler günleri kovalarken, İbro çetesi yanına yöresine uğramadığından, diğer ufak harami çetelerinin de: "Bu yolda en belalılarımız dahi ilişmiyorsa bir bildikleri vardır!" diyerek uzak durdukları Çavuşluca köyünün namı yöreyi tuttu. Diğer köylerden de eşkıyalara karşı mukavemet etme düşüncesi filizlenmişti. Nemçe kâfirinin Devlet-i Âliyye'ye galebe çalıp Semendire Sancağı'nın metrislerini, kalelerini taşkın misali yuta yuta ilerlediği, mahşer misali bir boğuşma ve can pazarının söz konusu olduğu o hengâmede, bozgun hâli hanelere kadar sirayet etmiş, harami türemedik yer kalmamışken elbette Çavuşluca'nın bu mukavemeti ses getirmişti. Çetedekiler dahi: "İbro Ağa herhâlde nihayetinde en ummadık kayaya çattı da vazgeçti!" diye düşünmeye başlamışlardı.

Bir gün Sarı Ömer'le Harputlu, ellerine hasbelkader geçmiş bir avuç mangır için barbut atarlarken inceden atışmaya başlamışlar, sonra da atışmaları kavgaya döner gibi olmuştu. Daimi uğraklarından olan Şar Dağları'nın gözlerden ırak mağaralarından birindelerdi, yaktıkları ateşlerin çevresinde gölgeleri oynaşıp duruyordu. Normalde bu tür patırtıları "eşkıya cilvesi" olarak nitelendirip hiç kaile almayan İbro, "More çeratalar yetişir!" diyerek yıldırım gibi tepelerine binince, bir aşağı mağarada dinlenen, gözcü olarak bırakılmış Istrancalı çetesi gürlemesini duyarak anında diğer çetenin yanına gelmişti.

Koca eşkıya elinde tuttuğu zarları kâh gösterip kâh yumruğuyla sıkarak adamlarına haykırıyordu: "More sizın var midır

çiftiniz hem çubuginiz? Var midır malinız? Ben size şakîlik zenaatini ögretıp altın bilezik gibı takmadım mi koliniza? Siz haramisınız, dagların beyisınız more! Eşkiyanın sermayesi köylerdır, tüccardır, yolculardır, yoluni şaşirmışlardır! Pareyle kumar sizın üstünüze vazife midır? Oynayacaksiniz kumari, oynayin harami kumari! Harami dedigın canla, namusla oynar kumari! Kalkın more, kalkın gideriz! Ödeyesiniz birbırınize borcunuzi Çavuşluca'nin kızlariyla mallarıyla! Kalkıp ardıma düşmeyenı şart olsun mıhlarım!"

Zaten Çavuşluca'ya o ana dek diş bileyen adamlar bu ani çıkışla bir anda toparlanmış, silahlarını hazırlamaya başlamışlardı. Adamlar silahlanırken İbro'nun öfkesi yerini temkine bırakmış, köy tamamen sarılana kadar kimsenin saldırıya geçmemesini emretmişti. Adamlarını etrafına toplayarak, mağaranın zeminindeki toprağa bir çubukla çize çize köydeki evleri ve mıntıkayı basitçe tasvir etmişti. Önce Abdülharis ve adamları hareket ederek köyün etrafında pusup gözcü bırakılmış kimselerin yerini belirleyecekler, bunları haklayacaklardı. Puhu kuşu gibi ötüşü yedi kere tekrarlandığında aynı anda yürüyüşe geçip evlere sokulacaklardı. Kethüda haricindeki tüm erkekleri öldürüp kadın ve çocukları meydana toplayacaklardı. "Kellesı gövdesine agır gelır o kethüda domuzuni bırakasınız bana!" demişti Dağlar Kurdu. İşte eşkıyalar bu planlar ve türlü habis niyetlerle yola revan olmuşlardı.

Istrancalı çetesi, İbro'nun çetesinden hayli uzaklaşıp köye ulaştığında, ne civarda ne de meydanda nöbetçi namına birilerine rastladı. Abdülharis, İbro'nun emrine rağmen adamlarını köyün etrafında gözcü bırakıp kendi tek başına köye yanaştığında saklanan birileri olup olmadığına iyice baktı. İnsanların horultuları, uyku iniltileri ta duvarlardan taşıyordu. Sadece meydanda uyuklayan köpekleri görmüştü nöbetçi namına. Belki havlarlarsa eşkıyaların gelişi anlaşılır diye oracıkta beslemişlerdi günlerce ancak onlara dahi öylesine bir miskinlik çökmüştü ki, köye sokulduğu

hâlde cevval köy köpekleri misali havlayıp üzerlerine atılmamışlardı. Abdülharis, onca şanına şöhretine rağmen İbro'nun yanında hep çırak çıkacağını o an anladı, zira onun muhteşem planını o esnada idrak etti. Boşu boşuna "Dağlar Kurdu" demiyorlardı ona. Önce hasımlarını, köyün mıntıkasını bizzat kendi öğrenmişti. Sonra hasımlarını bilerek başıboş bırakıp kendilerine güvenmelerini sağlamış, adamlar nihayetinde önce kuru kuruya övünüp durmuşlar, sonra da eşkıyaları beklemeyi bırakmışlardı. Bekçi bıraktıkları köpekler dahi miskinleşmişti ki "it ite it de kuyruğuna" sözünün nasıl zarar getirdiğini, en ince meseleleri İbro'nun niye bizzat kendi başına hâllettiğini anlamıştı. Sonra adamları da günler, geceler boyu hasımlarına kurulmuş, bir anda boşluklarına getirip onları köylüye karşı harekete geçirerek ansızın hareket emri vermişti. Koca Arnavut'un aklına şaşan Abdülharis, bu adamın böyle alelade bir eşkıya değil de, vezir veya paşa olsa yapabileceklerini düşünerek bir kere daha ustasına hayranlık duydu. Köyden ayrıldıktan sonra adamlarının boş bıraktığı bir açıklığa giderek İbro çetesini beklemeye koyuldu.

O gece plan aynı İbro'nun işlediği üzere icra edildi. Önce kethüda hariç bastıkları evlerdeki erkekleri katletmişlerdi. Kadınları ayırt etmeden seçe seçe en rezil fiilleri gerçekleştirmiş, sıkıldıkları vakit birini boğazlayıp öbürünün saçına yapışmışlardı. Gecenin uğursuz saatleri boyunca köyden beyhude yere çığlıklar, feryatlar yükselmiş, ancak kimseler imdatlarına yetişememişti. Tüm bunlar olurken kethüda dilinden evinin kapısına çivilenerek meydandaki tüm bu rezilliği gece boyu seyretmek zorunda kalmış, sonra da İbro adamın gövdesini boydan boya yararak canını hırlatıp almıştı. Haramiler tavuk kümesine dadanan sansar misali gecenin köründe bastıkları köyden çıktıklarında, eşikten beşiktekilere kadar kim var kim yok boğazlamışlardı. O gece adeta kanlı bir şenlik tertip edip rakija ve kana doymuşlardı. Hayvanları dahi sağ koymadıkları köyü ibret olsun diye ateşe vermemişlerdi.

Civar köyden kimseler çığlık seslerinin ürkünçlüğünü kabrinden kaçıp hanelerine musallat olan upirlere, hortlaklara atfettiklerinden burunlarının ucunu dışarı çıkaramamışlardı. Sabah olup da meraklarına yenik düşüp köye geldiklerinde korkunç katliamı görmüşler, dilinden çivilenmiş kethüdanın cesedini görerek İbro'nun hususi mührünü şıp diye tanımışlardı. Köylüler alelacele gömüldükten sonra orası uzun seneler boş kalmıştı. Devlet yeniden iskân etmek istese de ahalisi korkunç katliamlara kurban gittiğinden, külliyen hortlar diye o kanlı evlere yerleşmeyi kimse kabul etmemiş, yerleşenler de korkunç mazisini öğrenince kısa sürede orayı terk etmişlerdi. Böylelikle o köyün ismi ve cismi, İbro ve Istrancalı çetelerinin eliyle silinip gitmişti.

Abdülharis, baskının akabinde ağasının elini öpüp kendisini vezir, paşa yapmayan talihe ağız dolusu sövdüğünde İbro bıyıklarını burarak: "İpegın hışırtisina kanıp vezareti arzulayan, hazırlamali kendını yagli cellad kemendının gıcırtısına more! Saray bizım Şar Dagi'ndan daha tehlikelıdır. Padişah elı etegı öpecegıme burada kendi kendimın yaşarim saltanatını!" demişti. Gerçekten de yaşayışı buydu. Eğer namlı Celali başbuğlarının, eşkıyalıkta pişmiş, ismi bedduali kimselerin paşa yapıldığı döneme yetişmiş olsaydı bile bu adamın fermanı elinin tersiyle tepip dağlarda gezmeye devam edeceği aşikârdı. Çocukluğundan beri aç kurt gibi avlana avlana dolaşmaktan normal yaşantı sürmenin ne demek olduğunu bilmiyordu. Ömründe uyuyacağı yegâne rahat uykunun ölümü olacağını söylüyor ve bu fikri de kanıksamış görünüyordu.

Sipahi oğlu, İbro'yu bir akılda bir de zalimlikte kendisi dâhil yeryüzünde kimsenin geçemeyeceğini düşünmekteydi. Zira müsademeye girmesi, yol kesmesi, soygunu nasıl akıl kârı ise zulmü de aklından geri kalmıyordu. Eğer birinden öç alacaksa yahut sakladığı sırrını ağzından koparacaksa, hülasa zor kullanması iktiza ettiğinde bunu alelade usullerle yapmazdı. Eşkıya milletinde oyun yetmiş yediyse onda yetmiş sekizdi. İcraati yedi sancağa

yayılır, dilden dile ecinni masalı gibi anlatılırdı. Abdülcük'ün de taklit ettiği üzere çöreklenmiş ejderi andıran duruşuyla bağdaş kurduğu yerden Şeytan'a dahi parmak ısırtırdı. "Dağda altın yenmez!" diyerek ekseriyetle bu neviden vurgunlarını kendisini saklayan ve casusluğunu yapanlara, yataklık edenlere dağıtırdı ama bazen sırf canı hovardalık çekti diye namını duyduğu zenginlerden birine çöker, kopardığı altınlarla işret sofrası kurup sırf zevkine; çalgıcılara, köçeklere, çengilere altın saçardı. Böyle böyle nice gizli defineyi, hazineyi bir bel kıvırışa, göz süzüşe yedirmişliği çoktu. Arada sırada Kopuk Vasil'i çetenin başında bırakıp yanına muhakkak Kızkaçıran veya Kara Keşiş'i alarak köylerdeki casuslarıyla gizli gizli konuşmaya gider, nereden kimler geçiyor, hangi kuytuda ne saklanıyor öğrenirdi. Bu yüzden iş ki canı hovardalık istemesin, altınlarına çökeceği zengin çoktu. Tabii burada da tilkilere denk kurnazlığı devreye girerdi. Sürekli para kazananlardan ve kendisine korunmaları için haraç verenlerden ziyade, yıllar boyu bir hanı yahut değirmeni işletmiş ve dişinden tırnağından arttırdığını saklayan kimselere uğrardı. "Kar kuytuda para pintide eğlenir" sözü kavlince kimin yakasına yapışacağını bilirdi.

Bir gün yine canı çengi ayağına altın saçmak istediğinde, Üsküp yolundaki Raduşa köyü yakınlarında bulunan, kısmen işlek denebilecek bir hanı gözüne kestirmişti. Han eski sancakbeylerinden birinin vakfına ait olup, o civarda insanlara gizlice faizle borç verdiği bilinen Malik Efendi adlı, yaşı hayli geçkin bir adam tarafından işletilirdi. Bir gece İbro, her iki çeteyle birlikte çıkıp gelerek hanın etrafını sardırıp zorla içeri girmişti. Adamdan sakladığı altınların yerini isteyince hancı mırın kırın etmişti. Adama söyletmek için bir köşede korkuyla bekleyen üç kızına yönelince hinlikte şakîyi aratmaz Malik Efendi, "Aman bre agam! Üçü de yakın vakitte bitlenmiştir, sonra sana mahcup oluruz," diyerek onu engellemişti. Böyle der demez İbro aniden duraksamıştı.

Abdülharis, adamı konuşturmak için kızların üzerine varacağından vazgeçtiğini anlamıştı. Tuhaftı ama eşkıya kısmı böyleydi. Hamam nedir bilmeyen, ancak yarım ağız dere kenarlarında abdest alırlarsa yıkanabilen bu insan suretli canavarların üzerinde bit, pire nevinden kırk türlü mahlukat yaşardı da, bir tanesini mahbubeleri veya mahbubları üzerinde görseler ondan anında tiksinirlerdi. Lakin İbro aşığını soyarmış gibi manalı manalı sırtarmaya başlayınca adamları onun aklına yine bir şeytanlığın geldiğini anladılar.

Koca eşkıya, Malik Efendi'yi süzüp: "Madem bitlidır more neçın demezsın baştan? Bit dedigın illettır. Devasını da evelallah bilirız," dedikten sonra Abdülharis'e dönmüştü: "Istrancali! Bıtın devası ateştır. Koyun dışari bir sac, verın altına oduni!" O gün gerçekten de İbro'nun emriyle, daha rezil fiiller işlemiş şakîler, bundan daha şedit bir zalimliğin icra edileceğine ihtimal vermediklerinden, dışarıda ateş yakıp üstüne sac koydular. Ancak zannettikleri gibi tehdit falan değil alenen işkence icra edilecekti. Şar Dağları'nın Kurdu İbro'nun gösterdiği kızlardan birinin yalvarıp çırpınmasına bakmaksızın kollarından, bacaklarından tutup kızgın sac üstüne çıkardılar.

Kalplerinde merhametin zerresi bulunmayan Kara Keşiş ve Kızkaçıran gibi en iflah olmaz haramilerin dahi canı sıkılmıştı. Bundan daha ağır kötülükler yapmışlardı. Kendilerine ihanet eden, tehdit etmesi gereken kimselere sayısız azaplar çektirmişlerdi. Ancak kurban saydıklarına böylesine bir işkencenin yapılması, içten içe, uzun zaman önce ölmüş olan insanlıklarını hatırlatmıştı. Ağalarının sözü demirden sağlam, idam fermanından kesin olmasa, kızgın sac üzerinde böylesine bir işkence yapmaktansa doğrudan cana kıymayı yeğlerlerdi. İbro birden: "Bu gelmez kâfi more! Yakmali kavurmali bitlerın hepsini!" diye gürleyerek, elinde tuttuğu rakija dolu testiyle bağırıp çağıran kıza yaklaşıp kızın üstüne boca edivermişti. Hancının kızının etekle-

ri bir anda tutuşarak alev alınca İnce Harami'yle Harputlu kızı bırakmak zorunda kalmıştı. Kız alevler içinde toprağın üzerinde yuvarlanıp ateşi güç bela söndürmeye çalışırken, Abdülharis o an koca eşkıyanın gözlerindeki vahşi pırıltıdan korkmuştu. İhtiyar kurt için bunca azap yeterli gelmemişti. Üzerinde en tesirli olan ve sözünü dinleten Kopuk Vasil bile başka tarafa bakmaya başlamıştı. Sanki İbro'nun elindeki çubukların hareketine göre oynayan Karagöz tasvirleriydiler de gayriihtiyari koca eşkıyanın göze görünmez komutlarıyla hareket ediyorlardı.

O karışıklık esnasında alevler sönmüş, yanık insan etinin kokusu burunlarına dolmaktayken, kızlardan biri kendisini tutan Softa Osman'ın ellerinden kurtulup Raduşa'ya uzanan patikaya doğru can havliyle koşturmaya başladı. Eşkıyalar biraz önce yaşadıklarının tesirinde olduklarından kızı tutamamışlardı. Abdülharis o kısacık anda çok tuhaf bir hisse kapıldı. Sanki kızcağızı yakalasalar İbro aynı şekilde, belki de daha fena ıstıraplar yaşatacaktı. Naime yine aklına düşmüştü, bu sefer çaresizliğini ve başkalarının dokunmuş olmasının verdiği korku hissiyle anımsamıştı. Abdülharis, ancak canını bedeninden uçurarak kurtarabileceğini düşünerek kuşağındaki piştovlardan birini çekip kaçmakta olan kızın sırtına nişan aldı. Gök gürültüsü misali piştovun patlaması, gürüldemeyle birlikte kızın önce duraksayıp sonra yere yığılması, hancının kendini yere atarak feryat etmesi, vücudundaki yanıkların acısını dahi o an unutan diğer kızın ıstırap dolu çığlıkları art arda vuku buldu. O ana dek senelerin eşkıyası olagelmiş sipahi oğlu acı dolu çığlıklardan sonrasını hatırlamıyordu.

Ayaktaydı. Yaşıyordu ancak kendine ne denirse sormadan onu yapan bir acayip vaziyetteydi. Bir aralık hanın duldasında toprağı kazan Softa Osman'la Sofyalının Ahmed'i fark edebildi. Ne kızlarla hancının yüzüne bakabiliyordu, ne de ağasının yüzüne. Aklı yerine gelir gibi oldukça, hemen ileride, patikanın orta yerinde serilmiş yatan genç kızın cesedi gözüne çarpıyor, unut-

mak ister gibi, yüreğinin karanlıklarına bakarmış gibi boşluğa dalmış duruyordu gözleri. Oradan uzaklaşma vaktinin geldiğini kolundan korka korka tutup hafifçe çeken Dimo'yu fark edince anladı. Eşkıyaların kendisine bakışlarını da o an gördü. Hiçbir duygu emaresi göstermeksizin silahını soğuk bir şekilde doğrultup kızın canına kıyması, oradakinden daha rezil faaliyetleri gönül telleri titremeden yapabilmiş haramilerin dahi içine korku salmıştı. O vakte kadar bundan da korkunç ve rezil fiilleri olmuştu. Ama insan hâli işte, her nedense o akşam yaşananlar İbro hariç her birinin bam teline dokunmuştu. Belki rakijanın verdiği anlık öfkesinin dürtmesiyle hareket eden o koca haramibaşı bile, ayık vaziyetteki Abdülharis'in böyle sorgusuz sualsiz cana kıymasından etkilenmişti. Abdülharis bir anda onların gözünde en korkulan harami olduğunu görerek biraz önceki hâllerinin aksine gurura kapıldı. Kendinden nefret etse de bir an için saldığı korkuyla isminin nasıl sağda solda anılacağını, eşkıya mesellerinde, türkülerinde adının geçeceğini düşündü. Soğuk bakışlarının üstüne bir de ifadesizce sırtarması İbro'nun dahi yüreğini ürpertmişti. Dirildiğini düşündüğünü sandığı vicdanını bir kere daha boğazlamakta beis görmemişti.

Dağlara doğru yürüyüş tutturdukları esnada İbro, Abdülharis'in yanına gelerek konuşmaya başladı. Bu sefer babacan bir şekilde sırtına vurmaması sipahi oğlunun dikkatinden kaçmamıştı. Zalimlikten, kurt gibi kovalanmaktan aklını sıyırdığını düşünüyor olmalıydı koca İbro bile. Dağlar Kurdu sakin sakin söyledi sözünü: "More Abdülcük, ısırttın bana bile parmak. Kız kaçsaydi Raduşa'ya, yakalasalardi bizı, öldürürlerdı hepimizı. Hem o kız dâhil tükürırdı leşimize 'A bre pis eşkıyalar!' diyerekten. Karanligın yoktur şahidi, düşünmeyesın fazla ettıgını. Aferın! İyı ettın!" Hakikatin acı tadını fark etti Abdülharis o anda. Koca İbro bile böylesine bir soğukkanlılıktan, emri olmaksızın icra edilen eşkıyalıktan ötürü çekince duymuştu. Ancak çetesinde böylesine

zalim ve kıyıcı, her tür pis işin üzerine yıkılabileceği birilerinin bulunmasını da hep istemişti. Kızkaçıran gibi rezilleri elinin altında tutması bundandı. Eşkıya çetesi bile olsalar, devlet misali idam hükmünü infaz edecek cellatlara hep ihtiyaç olurdu. Diğerlerinden daha fazla güvendiği, gerekirse bir tenhada işini bitirmesi için destur verdiğinde "yoldaşım" demeksizin acımadan adamı boğazlayacak birileri yedeğinde bulunmalıydı.

Abdülharis'in fark ettiği bir şey daha vardı ki o da İbro'nun kendisine karşı hissettiği o anlık korkunun bir temeli olmasıydı. İbro, yanında tuttuğu cellat misali adamların bir zaafı olmasına dikkat ediyordu. Kara Keşiş'le Kızkaçıran kadın, hatta sırasında oğlan uğruna adam öldürmekten kaçınmaz kimseler olması nedeniyle çetenin ölüm erleri hâline gelmişlerdi. Abdülharis ise sadık olmasına sadıktı ancak zaafı yoktu. Günah denen haltı yemese bile pisliği üzerine bulaşmıştı, tatmadığı herze kalmamıştı ancak ne içkiye, ne kadına ne de tütüne doğru dürüst bağlanabilmişti. İbro, Naime mevzuunu bildiğinden ve yeşil yazmayı aklından tez çıkardığından ötürü Abdülharis'in unutmak istediği şeyler olduğunu, bu yüzden kadınlara zaafı olabileceğini düşünerek hep bu yönüne oynuyor, işretlerde dahi onu: "Kadin mühimdir more Abdülcük! Dersın harami kısmını ne yapsın kadin? Düşünmeyesın öyle. Kadın kısmi arar adamda kudret hem nam. Şan kazanmaya bak, can atarlar koynuna girmeya! Ben çok gezdım daglarda, gördım sırasında altmışlık eşkıya. İçlerında var idı hırs, o hırsla nice tazelerle tutarlardı güreş. Beyhude yere mı derız more, o hırs olmadı mi denmez adama adam! Yenır Rumeli dağlarında kuzilar, hem bildigın kuzi hem de sırma saçlı, al topukli, ak gerdanli kuzi!" gibisinden sözlerle işliyordu. İbro böyle söylese de gönül meseleleri kumardan farksızdı. Zira çetenin başına gelip gelebilecek en içinden çıkılmaz belalar da hep uçkurları yüzünden ayaklarına dolanmıştı.

İbro'nun işret ve hovardalık meclislerini düzdüğü sayısız

günah yuvasından biri de Odri köyü yakınlarındaki Cevahire Hanım'ın Çiftliği'ydi. Cevahire, burayı ilkin olduğu gibi idare etmişse de sonradan sonraya birkaç hovardanın dadanmasıyla daimi işret mekânlarından biri hâline getirmişti. Harp senelerinin getirdiği bir nice zorlukla çiftliği de elinden kaybetmemek için beylerin ve bilhassa eşkıyadan kimselerin çiftliğine gelip gitmesine ses çıkarmıyordu. İbro ve adamları da bu çiftliğin hatırlı konukları arasındaydı. Buraya uğramaları esnasında genç Dimo, Cevahire Hanım'a gönül düşürmüştü. Bu nedenle çete haricinde boşluk bulduğunda tek başına bir-iki kere çiftliğe gelmiş, burada Cevahire'nin elinden yiyip içmiş, güzel sesini dinlemiş, aguşunda sabahlamıştı. Hovardalık dendiğinde kendisi nezdinde akarsular durduğundan İbro bir gün Dimo'yu kenara çekmiş, çiftliğe gitmesine karışmadığını, ancak sık ziyaretleri nedeniyle dikkat çekebileceğini söyleyerek seyrekleştirmesini ve gitmesi icap ettiğinde de yalnız gitmemesini emretmişti. Eşkıya kısmı için "korku dağları bekler" sözü en başta gelen kanundu zira düşmanları olmasa bile açık vermemeye çalışırlardı. Bir kere tökezleseler bir kaşık suda kendilerini boğmak, ölmüş aslan üstünden caka satmak isteyen kimselerin tekme atmak için, tabiri caizse sıraya gireceği aşikârdı.

Nitekim yılların haramisi İbro'nun aklına gelen başına gelmişti. Dimo'nun Cevahire'yle olan ilişkisi ve çiftliğe gelip gidişleri, dönemin hovarda meclislerinde konuşulmaya başlamıştı. Beylerin, ağaların: "İbro'nun ayvazı tüysüz Dimo'yu aguşuna hapsetmiş Cevahire!" yollu lakırdıları, dönemin Kalkandelen kadı naibi Naşid'in de kulağına gitmişti. Kalkandelen naibi Naşid, gayet gözü kara ve amanvermez bir kimseydi, üstelik İbro'dan da hiç hazzetmezdi. Bir yerde kıstırıp herkesin gözü önünde kafasını kestirip ibret-i âlem olarak sancaktan sancağa dolaştırmayı kafasına koymuştu. Dimo'nun söylentileri kulağına çalınınca münasip bir zamanda Cevahire'yi ziyaret etmiş, genç eşkıya geldiği

zaman bir şekilde kendisine haber verip oyalamasını söylemişti. Kadın, genç haramiye gönlünü düşürse de nihayetinde çiftini çubuğunu kaybetmek istemediğinden Naşid'in aklına uymuştu. Böylece İbro'nun ikazına rağmen çiftliğe gelen Dimo'yu oyalarken adamlarından biriyle Kalkandelen'e haber salmıştı. Sevdiğinin koynunda afyonlu şarabın tesiriyle uyumakta olan Dimo, Kalkandelen subaşısıyla askerlerinin arasında zincire vurularak sürüklendiğinde ancak kendine gelebilmişti.

Sancaklara dehşet saçan İbro'nun çetesinden bir eşkıyanın sağ olarak ele geçirildiği haberi Üsküp'ten Gostivar'a değin yıldırım gibi düşmüştü. Naşid, genç haramiyi konağının dehlizine kapatıp önce tatlı dille, olmayınca da geceli gündüzlü işkencelerle konuşturmaya başlamıştı. Maksadı İbro'nun yataklarını ve saklandığı yerleri öğrenmekti. Dimo, işkenceyi gördükten sonra eşkıyalığın getirdiği kaviliği bir kenara bırakıp konuşmak istediyse de ipin ucunu kaçıran subaşının adamlarının elinde ölüverdiğinden Naşid'in tüm bu çabası boşa çıkmıştı. Yine de şanına leke sürdürmemek adına Dimo'nun cesedini Kalkandelen Meydanı'nda ayaklarından astırarak teşhir ettirmişti. Tüm bunlar olurken Dimo'nun akıbeti elbette İbro'ya da daha tutulduğu gün ulaşmış, öfkesinden deliye dönen koca eşkıyayı adamları zor zaptetmişti. Bıraksalar o vaziyette tek başına Kalkandelen'i yakmaya gidecekti. Biraz sakinleşince bir lahza düşünmüş, ardından kararını vermişti. Tüm çete perişan olmuştu zira üzerine ziyadece titredikleri ayakdaşlarını yitirmişlerdi. Eşkıyalar ağlamıyorlardı ama iç çekişlerinden boğazlarının düğümlendiği, gözyaşı pınarları üzerine sanki aşılmaz bentler kurdukları anlaşılıyordu.

Adamlarıyla toplanıp önce Cevahire Hanım'ın çiftliğini bastı Dağlar Kurdu. Cevahire, kadı naibi Naşid'in kendisini tehdit ettiğini söyleyip yalvarsa da inandıramadı. En son işe yaramadığını görünce: "Geçirdigımız o geceleın hatrina bagişla beni Şar Daglarinın Kurti!" diyerek ayaklarına kapandı. Lakin öfkeyle

yüzü aslanı andıran İbro: "Madem hatri vardı o gecelerın, neçın kıymadin bana da girdın Dimocugun kanina bre kahpe!" diyerek saçlarından sürüyüp dışarı çıkardı. Üzerine rakija döktürüp kadını, çiftlikteki hizmetlileri ve tüm çiftliği ateşe verdirdi. Sonra da hem Dimo'nun intikamını almak hem de konuşmuş olma ihtimali olduğu için Naşid'in de fazla yaşamaması gerektiğinden, hiç duraksamadan Kalkandelen'e yürüdü. Eşkıyaların kuvvetle muhtemel baskınının beklenmesi bir yana, Şar Dağlarına dek yaklaşan Nemçe ordusu yüzünden; bölgedeki tüm gönüllülerin vesair kimselerin silahaltına alınması hasebiyle çete şehre sızamamıştı. Ancak vazgeçecek değillerdi. İbro, casusları aracılığıyla çetesinin Gostivar yolunda göründüğüne dair birkaç haber salmıştı. Haberler neticesinde Naşid durumdan hayli pirelense de adamlarının çoğunu ne olur ne olmaz diye Gostivar yoluna göndermişti. Gerçekten de oyalama maksadıyla Istrancalı çetesini o yana sevk etmişti İbro ama bunlar baskın veya müsademeden çok insanlara görünüp yeniden Kalkandelen yakınlarındaki gizli mıntıkalarına, Vasil'le diğerlerinin yanına dönmüşlerdi. Gecenin köründe sadece Kara Keşiş'le Kızkaçıran'ı yanına alan İbro; kuytulardan gölgelerden geçerek Naşid'in evine girmeye muvaffak olmuştu. Bağırsa da isimlerini zikredemesin diye dilini kestikleri adamı konağıyla birlikte canlı canlı ateşe verip şehirden hızla uzaklaşmışlardı.

Kalkandelen kadı naibi Naşid'in konağındaki yangın birkaç eve daha sıçrayıp koca şehir o telaşeyle karışıcına İbro'nun namı dört bir yana yayılmıştı. Harami Dimo'nun intikamına dair söylencelerden hareketle ahali içinde Nemçelilere karşı bu şakînin kudretinden faydalanmak yönünde fikirler dahi konuşulur olmuştu.

Felaket bir kere geldi mi ardı sıra başka felaketleri de sürükleyip getirirdi. Bu Dimo vakası nedeniyle İbro çetesi içinde daha önce misli görülmemiş bir ihtilaf meydana gelmişti. Kara Keşiş

sağda solda Şar Dağları'nın Kurdu aleyhinde olur olmaz konuşuyordu. Hatta bir seferindede Vasil'in yüzüne İbro'nun artık yaşlandığını, ya işret ayağına ya da öfkesine kapılarak çeteyi olur olmaz işlere sürüklediğini, Dimo meselesinin de kendi zafiyetinden başlarına geldiğini söylemişti. Nihayetinde bir gün İbro hep bir araya toplandıkları anlardan birinde meseleyi açarak Kara Keşiş'e mevzuyu sordu, o da alenen İbro'nun tersine gitti. Koca eşkıya sakin sakin onu dinledikten sonra eğer isterse çeteden ayrılabileceğini, kendi idaresinden memnun olmayan varsa onların da Kara Keşiş'e katılabileceğini söyledi. Kahve dövücünün hınk deyicisi Kızkaçıran anında ayağa fırlamıştı. Takip eden sessizlikte İnce Harami'yle Harputlu da ayağa kalkmıştı. İbro gülümseyerek: "Madem begenmezsiniz beni ugurlayalim sizı kendi yolunuza," dedikten sonra bir anda çifte piştovunu çekip namlularını Kara Keşiş'e doğrultup ikisini birden ateşlemişti. Takip eden hengâmede sürekli gözcülük ede ede insanların arasındaki göze görünmez kıvılcımı sezinleyen Abdülharis, zaten eli tetikte bekliyorken adamlarına da işmar ederek önceden hazır olmalarını ima etmişti. Böylece Kız Kaçıran, Harputlu ve İnce Harami tüfeklerini İbro'ya doğrultamadan Cambaz Mehmet'le Çolak Veli'nin tüfekleri patlamış, Bucaklı'yla Çifte Tatar açıklığa ok yağdırmaya başlamıştı. Kısa sürede can çekişir vaziyete düşen eşkıyaların başına dikilen İbro, Kara Keşiş'in kalbine kılıcını saplamadan evvel: "Hırs iyidır more lakin ayaklarin yere bastıgi müddetçe," demişti.

Araları soğuk da olsa Abdülharis çetede böyle bir kıyımın olmasına hayli üzülmüştü. Ancak sonradan bu üzüntüsünden çabucak kurtuldu. Neticede Kızkaçıran'la Kara Keşiş denilen ırzı kırıklar, uzun seneler eşkıyalar için bile kolay kolay yapılamayacak fiilleri icra etmişlerdi. Tecrübe bakımından ondan daha uzun süredir haramilik ediyorlardı. Dağlarda, ormanlarda kırk türlü pusuda, çatışmada pişmiş, İbro'yla düşe kalka hasmının gelişini dal çıtırtısından fark eden, esen rüzgârlardan hile sezen kurt eşkıyalara

dönüşmüşlerdi. Eğer çeteden ayrılıp kendi çetelerini kursalar, ne İbro'ya ne de kendisine gün yüzü gösterecekleri aşikârdı.

Yine de Abdülharis'in aklına bir mesele takılmıştı. İbro, en yakın ve hatta canını emanet ettiği, hepsinden eski yoldaşlarının ardından hiç üzülmemiş gibiydi. Olaydan birkaç gün sonra kendilerine kuzu ziyafeti tertip ettikleri esnada, içkinin de verdiği cesaretle: "İbro Ağa! Hani seneler önce seninle ilk konuştuğumda bana çetende yer açmıştın. Eğer kabul etmeseydim o an, beni de öldürür müydün?" diye soruverdi. Abdülharis'in sorusuyla sofra bir anda buz kesmişti. İbro öfkelendiğine ilişkin herhangi bir emare göstermedi. Aksine sakin sakin gülümsedi. Geçen gecekinin aksine bu güven telkin eden bir gülümsemeydi. Ağır ağır konuştu:

"Kıyılmaz te senın gibi yigide, lakin zannederım edemezdim kıymamazlik... Düşünırsın çok olmuşu hem bitmişi. Şu yazma hikâyesı, sipahilık, sonra kaçaklık... Hep kaygılanırsın. More Abdülcük insan bilemez ne olacagını? Sipahi ogli idın, olup sipahi çıktın sefera. Oldun gazi, oldun kale eri, oldun serdengeçtı. Te şimdu olmuşsun şakî! Yarın neyız, ne oluruz meçhul. Hiç unutmam more Baba Daglari'nda gezerkena senden iyi olmasın bir adamım var idı, gençtı. Gostivarliydi, adı Süleyman. Suljo derdık. Bu çobankena bir degirmencinın kızını iki arkadaşıyla kalkmiş kaçirmaya, kaçıramayınca vermiş koca degırmeni ateşe. Bu hep iki arkadaşıyla gezerdı. Korkmaz idı birangi bir kimsedan. Bir belaya çatacak isak salardik bu üçüni önden! O aralar vardi bize hiç aman vermeyen bir köy kethüdasi, Kazani Köyü'nde. Çıkti üçi öne, istediler müsaade. Köye bir şekilde girıp bogazlayacaklar kethüdayi. Verdim izın hem destur. Lakin sonra içım rahat etmedı hiç. Peşlerine düşmek istedım. Patlak verdı fırtına, kesti yollari rahmet. Uzaklarda bir yere bir yıldırim düşti sandik Osmanlı topu more! Yağmur dinince indık köy yoluna. Bir yandan da uzaktan uzağa dumani tüten bir uli ağaç var, yıldırimin düşti-

gi yer oraya gideriz. Çünki köye giden patika dolanir oradan... Agacin dibinden geçerkena burnumuza yabancisi olmadigimiz bir koki çarpti. Yanik insan eti... Meğer bu cahiller rahmet bastiranda bu ulu çinarin siginmişlar kovuguna, köy yolundan gelip geçen olur görmesinler diye de çali parçalariyla örtmüşler kovugun agzini. Tepeye inince yildirim alev almiş senden benden yaşli çinar. Hâlbuki yabanda gezen adam bilir more, gök gürledigi vakit fazla eğleşilmez agaç altinda. Kahpe felek! Garipler diri diri yanmişlar oracikta more, çikamamişlar çalilardan. O üç azametli eşkiya yanarak can vermiş oracikta tarla fareleri hem siçanlar gibi! Kader en olmazi çikariverir insanin karşisina Abdülcük! O yüzden kederlenmeyesin boşu boşuna ne olmuşa, ne de olabilecek olana more."

Abdülharis eski yoldaşlarını gözünü kırpmadan harcamasından ötürü İbro'dan çekince duymaya başlamışken, böyle ucu açık bir cevap verince iyiden iyiye ürpermişti. Haramiliğini uzun zaman sonra ilk kez sorgulamaya başlamıştı. Bunca ölüm, soygun nereye kadar gidecekti? İbro'nun bu yaşa kadar sağ kalma sırrı ihanet ve adam kancıklamaydı, peki ya kendileri nereye kadar yaşayacaklardı? Ecellerini Osmanlı'dan ve Nemçelilerden beklerken şimdi bir de İbro meselesi çıkmıştı. Koca eşkıyanın en ufak bir yanlış anlamada herhangi bir adamının defterini dürmekte çekince duymayacağı açıktı. Tüm bunların üzerine bir de tam kuzey mıntıkalarında sökün eden eskilerin amansız eşkıyası ve haramibaşısı, şimdi ise Nemçe kâfirinin "dük" ilan ettiği Karpoş belası tepelerindeydi. Bir aralık Köstendil ve Radoviş'e Martolozbaşı olarak atanan haydukluktan gelme Karpuş, haramileri uzun süreden sonra korkmaya zorlayan yegâne şeydi. Zira eşkıya eşkıyayı daha iyi tanırdı. İbro bile birkaç sefer yeryüzünde en çok ondan çekindiğini söylemişti. Maden işçisiyken adam vurup dağa çıkmış, sayısız vurgunlar yapmış, sadece kendisi bile on eşkıya gücünde bir azgın haramibaşıydı. Üstelik Belgrad düştükten

sonra Nemçe ordusunun yanında isyan bayrağı açıp Belgrad yolu mıntıkasında bin beş yüz askeriyle kol gezdiğinden, İbro son zamanlarda daha da güneye inerse Şar Dağı'nı bırakıp ötelere, Arnavutluk tarafına, hatta oradan daha da uzağa, Yanya tarafındaki dağlara çekilmelerinin iktiza ettiğini söylemişti. Onun böylesine ecel korkusuyla sarsılması, eşkıyaların da cesaretini yerinden oynatmıştı. Kısa süre öncesine kadar yaptıkları kıyımlar, soygunlar, konak yakmalar Karpoş'un haydukları ve haramilerinin talanlarında, yağmalarında unutulup gitmişti. Şar Dağı mıntıkasında aniden sarılmamak için Osmanlı'nın burnunun dibine girme pahasına Kaçanik Boğazı ile Kumanova taraflarına konmuşlardı.

Bir gece vakti Istrancalı çetesi Kozjak Dağı taraflarında bir kayalığın duldasında nöbettelerdi. Abdülharis, Çolak Veli ile yamçılarına sarınmış sakin sakin oturuyordu. Dikkat çekmemek için ateş yakmamışlardı. Çifte Tatar, Bucaklı Nogay ve Cambaz Mehmed ise hemen aşağılarında, geniş patikaya bakan bir kayalığın dibinde gözcülük yapıyorlardı. Çolak Veli usul usul türkü okumaktaydı: *Yali kenarına serdim postumi aman! Gelen geçer çigner benım üstümi aman! Şimdi bildım, düşmanımi dostumi aman!* Karanlığın ortasından ansızın seğirtip gelen Cambaz'ın, Bucaklı'nın ve Tatar'ın hareketlerini işittiler. Cambaz sertçe ikaz etti Veli'yi: "Kes türküyü more! Vardir aşagidan geçenler!" Veli işi şakaya vurmaya kalktı: "More benım sesım benzer bostan kuyisina düşmüş yavru kediye. Kim nasil duysun?" Mehmed'in sesindeki endişe eşkıyaların yüreğini inceden sarsmaya yetmişti: "Bunlar duyar more! Tatar atlılari geçer, Tatar atlılari! Esen rüzgârdan hile sezerler. Çıkmasın gikınız sağ komazlar birimızı!" Abdülharis sordu: "Nereden anladınız Tatar olduklarını?" Çifte Tatar ürküntüsünden şaşırıp kendi lisanında konuştu: "Bir alay kele em Tatar tilin ayta em başınga kalpak keşirge!"*

* Günümüz Türkiye Türkçesiyle: "Bir alay geliyor hem Tatarca konuşuyorlar hem başlarına kaypak giymişler!"

Abdül kulağına inanamıyordu. Beç sahrasında bozguna uğradıklarından beridir Tatar ordularını görmeyeli hayli olmuştu. Budin düşmeden evvel Kamaniçe taraflarında cenge tutuştuklarını duymuştu ama eşkıyalığı müddetince hiç denk gelmemişti. Kör karanlıkta yanlış gördüklerini düşünse de Bucaklı Nogay dahi: "Tatar keldi! Tatar keldi!"* diye ortalığı velveleye verdiğinden ihtimal vermiyordu. Yine de çetesini alarak usulca kayalıklara doğru yılan misali kıvrıla kıvrıla inip patikadan ilerleyen atlılara baktılar. Gerçekten de karanlığın içinde nalları keçeye sarıldığından patırtıları kişnemeler hariç pek işitilmeyen, kalabalıkken dahi şakî gibi sessiz hareket edebilen Tatarlardı bunlar. 60 civarında atlı sayabildi haramiler gözcü kolu geçip gidene kadar. Geçtiklerinden sonra Istrancalı çetesi, dağın öte tarafını gözleyen İbro çetesinin yanına seğirtti.

Tatar gözcülerinin bahsini duyar duymaz koca eşkıyanın beti benzi atmıştı. Çetedekilere: "Haramilikte baktin ordu çıkti karşina, lazım gelır kaçmak, arkasina dolanmak içın. Agırlıklari ziyadeysa ne koparsan kârdır more. Bunlar serdar ordusu mi yoksa paşalardan birinin kolu mi bilemam. Her neysa uzak durmali yine da... Tatar atlılari fenadır more!" Ağasının sessizliğinden istifade Softa Osman sakalında yakaladığı bir bitin canını alırken sordu: "Biz mi azız onlar mı çok? Pusuya düşmez mi bunlar?" İbro, adama acır gibi bakmıştı: "Sen bilmezsın Tatarlari! Ezrail ulagi atlariyla sivrisinek sürüsü gibi varirlar yanımiza, okurlar canimiza sonra tirkeş tirkeş oklarıyla. Adam canina vermezler kıymet. Bizım Istrancali Çetesi gibı onlarda vardır binlercesı. More Abdülcük, Beç Kalası önünde cenk etmiş adamsın, bilmez degilsın ya?" Söz kendisine düşünce Abdülharis de endişesini bastırmaya çalışarak kafasını salladı: "Ağa size insaf eder de meseleyi üzerinden söyler. Ben bugüne bugün Tatar hanlarının ahfadından iki Geray tanıdım. Biri kafasına esti, sadrazamla ters düştü diye boz-

* Günümüz Türkiye Türkçesiyle: Tatar geldi! Tatar geldi!

gun pahasına Leh kâfirinin önünü tutmadı. Öteki aynı sahrada Leh kâfiriyle Nemçeli ecelimiz olmuş kimseye aman vermezken: 'Ben sancak-ı şerifi gâvur eline bırakmam!' diyerek düşman kargıları arasına atlılarıyla atılıp sancağı kurtardı. Bizim anasına babasına acımaz Bucaklı'yla, Çifte bile mirza kısmıyla tebelleş olmadan buralara can atmışsa durup düşünmeli... Dahası da var. Bunlar öncü. Yani daha kalabalıklar. Asıl ordu gerilerde olmalı... Ama nerede?" Koca eşkıya çöktüğü yerden yine toprağa şekiller çizerek anlatmaya başladı: "Geldıkleri hâlde duymadiysak lakırdılarını Köstendil'e yakindirlar ama varmamişlardır oraya. Zira Nemçe elıne geçti orasi, boyu devrilesı Karpoş'un haramileri tutar! Ama bu Tatarlar sezdırmeden gelmişler isa te buraya, saldıracaklardir more! Nemçe kâfiri de kıpır kıpır! Üsküp'i çevirmeye tabur tabur asker çıkarirlarsa yarın şaşırmayin more!" Çifte Tatar, mağaradaki çoban ateşinin başında, ışığın yüzüne düşürdüğü kasvetli gölgelerle insanı ürküntü veriyordu. Ağası susunca ağır ağır konuştu: "Elleringe tüşene acıyman! Kurbanlık koyunday bogazlagan bizi!"* İbro yine toprağa çizdiği şekilleri göstererek: "Yani ellerine düşer isak boğazlarlar bizı kurbanlik gibı! Buni anlamak içın yoktur gerek âlim olmaya. Üsküp'te Osmanli var. Tatar askeri sokulur Köstendil'e. Prizren, Priştine ve buradan yukarısi Nemçe elında. Bu üçinin birbirlerını kıracagi yerdır burasi! Durulmaz artık Şar Daglarında! Yarından tezi yok buradan da göçerız. Yesınler kendı başlarını!"

Oracıkta Abdülharis'in zihni bir anda aydınlanmış gibiydi. Eşkıyalığın sonu yoktu. Güneye doğru kaçsalar bile paçalarını elbette birilerine kaptıracaklardı. İbro konuşurken hem bunu hem de bir yolunu bulup memleketine geri döndüğünü hayal etmişti. Naime'si hiçbir zaman olmadığı kadar güçlü bir şekilde gönlünü yakıp kavurmaya başlamıştı. Naime'yi nikâhına alıp baba ocağında kalan

* Günümüz Türkiye Türkçesiyle: "Ellerine düşene acırım. Kurbanlık koyun gibi boğazlarlar bizi!"

ömrünü sürdürecekti. Kızın başkasıyla evlenme ihtimalini bile düşünmüyordu. Karar vermişti o dar vakitte, Istrancalara dönecekti. İt döşekte yatmazdı ancak Abdülharis o takımdan değildi. Epey eskide kalmış rahatlık hissi ve arzusu yeniden sarıp sarmalamıştı bedenini. İbro'nun ömrü hep takiplerle, kovalamacalarla geçtiğinden, sürekli her türlü açlığını bastırmaktan ve postunu kurtarmaktan gayrı endişesi de yoktu. Ancak Abdülharis baba ocağındaki döşeğine sırtını vermedikçe, Naime'nin dolandığı kırlarda yeniden yürümedikçe rahat yüzü göremeyecekti. Zira korkuyordu. Ansızın yakalanıp cellat kılıncında yahut işkencesinde can vermek istemiyordu. Canı tıpkı Budin'den kaçtığı gibi tatlı gelmeye başlamıştı.

Böyle aniden umuda kapılması yersiz değildi. Zira Tatar Hanı'nın gözcülerini fark eder etmez aklına düşen bir fikir vardı. İbro'yla aynı sudan içe içe onun gibi en olmaz çareleri akıl eder olmuştu. Önce Çifte Tatar'la Bucaklı Nogay'ı ayartacaktı. Dillerinden anladıkları için Tatar Hanı'nın huzuruna çıkarılmayı deneyecek, bölgeyi karış karış bildiği için affedilmeleri karşılığında Osmanlı için kılıç sallayacaklardı. Başarısız olma ihtimali de vardı ancak ihtiyarlamaya başlayan İbro'nun peşinde bir hiç yolunda kim vurduya gitmekten iyiydi.

Planını icra etmek için yanına sadece Tatar'la Bucaklı'yı alıp tekrar patikanın oraya nöbete gitmeyi teklif etti İbro'ya. İbro eski İbro olsa, çetenin kalanını orada bırakmasından şüphe ederdi ama can korkusu sandığından kafasındaki tilkiler başka şeylerle meşguldü. Elini sallayarak başından savarken yarım ağız: "Mukayyet olun kendinize more!" demişti. Patikaya doğru inip çeteden uzaklaştıkları esnada af konusunu adamlara açmıştı. Zaten önceden de çetesiyle ayrılıp başka taraflara gitme fikrini konuşmuştu. Adamlar İbro dışında hayatlarında kendilerine kol kanat geren birileri olmadığından pek sıcak bakmasalar da, özellikle bu ecel korkusu nedeniyle aslında gizliden gizliye kaçmaya yol aramaya başlamışlardı.

Abdülharis tatlı diliyle ince ince işlemişti onları: "Kardeşlerim! İbro Ağa aftan yana korkmakta haklı. Ömrü günahla, kabahatle geçmiş. Ama bizim aynı korkuyu duymaya hakkımız var mı bilmem? Onun hayatı şakîlikle geçmiş. Biz onun gibi olamayız. Yani bizi affetmeye devletin gönlü elverir, bu hengâmede başına bela almak istemez. Han'ın huzuruna çıkarılmamız kâfi. Devlete yarar adam olup sakin sakin oturacağımıza kâni olursa bizden yararlanma yoluna gideceklerdir illa ki. Paşası kadısı şikayetimizi dinlemeden kestirirler kellemizi, o yüzden biz yalvarmalıyız Kırım Hanı'na! Hem de zafer kesin değilken, kimin galebe çalacağı meçhulken! Zor anında yanına sığınırsak sadakatimizi görür. Yüz geri etsek bile orduyla ricat etmiş oluruz, bizim gece baskınlarının it dalaşı kaçışlarına benzemez. Hem ilanihaye Osmanlı'yla cenk edecek değiliz ya? Benim aşiretim de bir vakitler asi gelmiş Osmanlı'ya. Ama sonra bakmış, atla, kılıçla, yiğitle, barutla dahi duramazsın padişahın sözü karşısında. Bizden daha azametli yörük beyleri bile kırılmış bize varıncaya kadar. Kötü gün gece gibidir gelir geçer. Nemçeliler buradan savuşup gider bir gün elbet. Kıyamete kadar muhasara edecek değiller ya Darülislamı? İşte o zaman... İşte o zaman devlet yaman gelir. Benim Beç'e yürürken yeri göğü ayak sesleriyle inlettiklerini işittiğim ordu-yu hümayun tepemize çöker. Dağı topa, ateşe tutarlar! Açlıktan metris önlerindeki kazıklara kendi kendimizi savururuz! Tatar Hanı'nın yolunda ölmek ihtimali de var lakin İbro'nun yolu yol değil, doğrudan ölüme gider!"

Abdülharis'in bu sözleri üzerine üç şakî yola koyulup gözcülerin izlerini takip ederek korulardan yürüdü. Patikaları uzaktan takip ederek ertesi günün şafağına kadar durup dinlenmeden yol aldılar. Haç işaretli bayrakların dalgalandığı Köstendil'e varınca bir kuytu köşe bulup nöbetleşe uyudular gün boyu. Gece olunca tekrar yola düşerek Sofya yolunda Tatar Hanı Selim Geray Han'ın ordugâhına rastladılar. İbro'nun hediye ettiği gümüş savatlı kam-

çıyı Abdülharis, çavuşlardan birine vermişti meramını iletmesi için. Yürüyüşleri esnasında birkaç kere Tatar gözcülerince durduruldular ama kâh Tatar lisanıyla anlaşarak kâh Beç gazilerinden olduğunu söyleyen Abdülharis'in Tatar hanlarını tanıdığını söylemesiyle bir şekilde tarassut altında silahsız olarak, altmışlarının başında lakin hâlâ delikanlılar gibi dinç ve daim pürsilah dolaşan Selim Geray Han'ın huzuruna el pençe divan çıkarıldılar. Han'ın eşref saatine denk gelmişti, zira ilk elde bu adamların boynunu vurdurmak istemiş, sonradan adamların sancaklarda aranılan İbro çetesinden olduğunu öğrenince duraksamıştı. Kanlı fiillerle anılan üç haraminin böyle teslim olarak kapısına gelmesinde ve adamların söyledikleri kadarıyla Nemçelilere karşı tanıdıkları bu bölgede orduya rehberlik yapmak istemelerinde bir hayır olabileceğini düşünmüştü. Abdülharis dili döndüğünce yaşadıklarını, meramını anlatırken bir yandan dinliyor, diğer yandan da arada Abdülharis'i susturarak çavuşları aracılığıyla adamlarına komut veriyor yahut onlardan gelen haberleri dinliyordu.

Sipahi oğlunun sözü bitince devlet kapısından aşinası olduğu İstanbul ağzıyla tek bir soru sormuştu: "Peki, bir şakîye neden itimat etmeliyim?" Abdülharis ejderi yuvasından oynatır tatlı dil zanaatını burada da konuşturdu: "Devletlû hanım! Âl-i Osman'a ve dahi İslam mülküne aidiyet hissetmesem ölümü göze alıp huzurunuza gelir miydim? Ne para ne mal isterim. Babamın yaptırdığı karabelamla, silahlarımla, yoldaşlarımla geldim. Beç'te, Budin'de gaza ettim Nemçe kâfiriyle. Yine cenge tutuşurum. Ölürsem başım yolunuza feda! Sağ kalırsam tek derdim affedilip toprağıma dönmek. Haramilik yoluna sapıp çok günah işledim ama bu sayede de bu civarı karış karış öğrendim. Avucumun içi gibi bilirim! Nemçe kâfirini, hele o Karpoş denilen rezili tepelemek boynumuzun borcudur. Biraz da senin yiğitliğini, pehlivanlığını bildiğim için geldim. Biz Budin'deyken senin Moskoflara, Lehlere karşı zaferini duyup kıvanmıştık. Adınıza dualar ediyor-

duk, türküler okuyorduk, dilimizden düşürmezdik. Beç önünde olsanız küffara aman vermeyeceğinizi söylerdi Budin gazileri. Hepsi şehit olmuştur, hâlâ hatırlarım. Fermanın olmadıkça aslanı çakala boğdurmazsın, adımdan ziyade buna itimat ederim!"

İhtiyar Selim Geray, bu tövbekâr haraminin sözleri karşısında müteessir olmuştu. Sözlerindeki doğruluktan ziyade, sıla hasretini çeken bir adamın özlemini, arkadaşlarının kanını Nemçeliden sormaya azmetmiş bir gazinin öfkesini görmüştü gözlerinde. Ancak ufak bir pürüz vardı. Bir adım arkasında bekleyen iki adamı işaret etti: "Sen derdini anlatırken, ben de çavuşlarıma Çifte Tatar'la Bucaklı Nogay adlarıyla dolaşan bu ikisinin eşkâlini, isimlerini sordurdum. Seni bağışlarım. Lakin bu iki adamı hem ot ağalarım* hem de çavuşlarım bildirdi. Bu Çifte Tatar'la Bucaklı Nogay, bizim mirzaların idamlıklarıymış. Bir tek onları benim hükmüme bırak, seni kapuma alayım!"

Abdülharis duraksadı. Han kendisini sınıyor muydu yoksa ciddi ciddi yoldaşlarını yüz üstü bırakmasını mı istiyordu. Arkasında bekleyen adamların nefeslerinin kesildiğini hissetmişti. Babasının hayli eskide kalmış bir lafını hatırladı o an, kararını verdi. Beylik, ağalık hep vermekle olurdu. Şu hâlde Abdülharis de yeniden beylik yolunda yoldaşım dediklerine gönlü el vermese de kıymak zorundaydı. Hem merhamet hassasını uzun zaman önce yetirmemiş miydi? Abdülharis: "Yoldaşlarımı yüzüstü bırakmaya gönlüm el vermez lakin sizin emrinize girip sözünüzle kılıç çekmeye söz verdim. Başımı yolunuza koydum. Han sözü büyüktür. Hanımız nasıl emrederse boynum kıldan ince," diyerek boynunu büktü.

Nogay'la Tatar hanının kapısındaki zırhlı, sırmalı muhafızlarca yaka paça tutulup çadırın dışına sürüklenirken onların küfürlerini, sövgülerini duymazdan geldi. Adamların ölümlerine işaret

* Kırım Hanlığı'nın askeri teşkilatında öncü birliklerin komutanları. Muhtemelen atların otlayacağı mıntıkaların ilk elde saptanmasıyla alakalı bir tabir.

eden cellat kılıcının iki kere işitilen tok sesine karışan hanın teskin edici sesi, Abdülharis'in önünde yeni bir yolun açıldığını müjdeliyordu: "Bunlar ehemmiyetsiz kimseler ama kellelerini arayan mirzalara teslim edersem, 'Bunca seneden sonra han dostumuzu düşmanımızı gözetir!' diye beni tutarlar. Sen benim haysiyetimi kendi haysiyetinden önce tuttun. Sen bize hizmet ettin, ben de bizzat affedilmeni sağlayacağım. Böyle yiğide kıyılmaz! Bu pehlivana azık çıkarın, yatacak yer gösterin. Cebehanemizden pusat kuşansın. Benim hassa bölüğümün öncüleri arasına koydum. Yarından tezi yok bu yolla orduya dâhil olduğuna ve tövbe ettiğine dair hem sadrazam paşaya hem de Üsküp sancakbeyine nameler yollatacağım! Kılıcını devlet yolunda kullandığın müddetçe bir kimse kılına dokunamaz."

Bu hamlesinin ardından Abdülharis yeni bir mecraya savrulmuştu. Bir kumar oynayıp kazanmıştı. Eşkıya eskisi olduğundan yeniçeri taifesi kendisine pek hoş gözle bakmasa da at binip kılıç savurmayı bildiğinden, kemankeşliği olduğundan Tatarlar ve Nogaylar kendisine çabuk alışmıştı. Üstelik hanın emriyle öncü birliklere, akına çıkar çapul birliklerine katılıp Nemçelilerin öncü kollarını pusulara düşürdüğünden, Karpoş'un haramilerinin Köstendil'den burunlarının ucunu dışarıya çıkaramamalarını sağladığından namı yürümüştü. Ordu-yu hümayunla Koca Halil Paşa çıkıp geldiğinde affedildiğini ve orduya yeniden dâhil edildiğini sadrazam paşadan bizzat öğrenmişti. Daha sonra İbro'nun namı o anlık işitilmez olmuş ama Abdülharis'in şanı yayılmaya devam etmişti. Zaten kendisi de koca eşkıyayı çoktan unutmuştu. Bir daha yeryüzünde karşılaşamayacaklarını düşünüyor, haramilik senelerini de bir nevi kâbus devresi addediyordu. Öyle ya giden ağam gelen paşam manasına gelirdi dünya hâli. Abdülharis korkunçluğunu, zalimliğini devlet yoluna sermiş, ahaliyi soymaktan vazgeçip Nemçeli avlamaya başlamıştı. Hanın hassa askerleri arasında olduğundan kısa sürede kendine yeni yoldaşlar

da edinmiş, bir zamanlar ölü yahut diri kendisini arayan Osmanlı askerleriyle omuz omuza, sırt sırta Nemçelilerin ve Sırpların peşinde dolaşır olmuştu.

Üsküp terk edilip Nemçe ordularının serdarı Piccolmini nam kâfir Üsküp'e girdikten sonra kâfirler yeni zafer hayalleri kurdukları esnada gördükleri rüya bir anda kâbusa dönmüştü. Evvela Köstendil'i elde eden Türkler Eğri Palanka'yı da aldıktan sonra Kumanova'da Karpoş'u kuşatmışlardı. Hem Kumanova'yı ele geçirip hem de haramibaşını sağ yakaladıktan sonra haydukların ve Nemçelilerin direnişine aman vermeyip Üsküp'ü kurtarmışlardı. Sultan Mehmed Han-ı Sâni* Köprüsü de denilen Taşköprü'de Haramibaşı Karpoş'un kazığa vurulmasını seyredenler arasında Abdülharis de vardı.

Kaçanik Boğazı'ndaki korkunç cenkte Abdülharis düşmanı ilk karşılayanlar arasındaydı. Koca Halil Paşa, Kaçanik Palankasını kuşatırken Selim Geray Han da ordusuyla Nemçe kuvvetlerinin üzerine çullanmıştı. Abdülharis öncülerle ilerlerken bir anda Nemçelilerle karşı karşıya gelip duraksamışlardı. İki taraf da bu kadar yakın vaziyette birbirine çatmayı beklemiyordu. Neticede Nemçeliler askerdi, savaşta pişseler de hasımlarını mesafeler öteden görmeye alışıklardı. Böyle ansızın karşılarında görünce basiretleri bağlanmıştı. Lakin karşılarındaki Abdülharis kendileri gibi asker değil, eski eşkıyaydı ve ansızın çattığı kimseler genelde hasımları olduğundan ölüm erine dönüşmesi kaçınılmazdı. Nitekim oracıkta Abdülharis karabelasını hemen önündeki tüysüz Nemçelinin kafasına indirirken: "Vurun bre! Vurun!" diye bağırınca adamları da, onları takip eden Tatar askerinin ot ağalarına bağlı akıncı çapul kolları da cûşa gelmiş, yay gıcırtısıyla kılıç şakırtısı Kaçanik Boğazı'nı doldurmaya başlamıştı. O gün Beç Kalesi'nin de Budin'in de intikamını aldığına hükmetmişti Abdülharis, zira kılıcı sanki Nemçeli kanına doymuştu.

* II. Mehmed, Fatih Sultan Mehmed (hâkimiyeti: 1451-1481).

Nemçe ordusunda bozgun dalga dalga yayılırken, sipahi oğlu hasmına aman vermemeleriyle ünlü olduklarından, rüzgâr gibi varıp düşmanı kahreden Tatar atlılarıyla birlikte bir zamanlar ahalisine zarar verdiği, yollarını kestiği şehirleri düşman elinden kurtarmaya başlamıştı. Niş'in, Priştine'nin, Prizren'in, İpek'in teker teker yeniden İslam mülküne geçtiğine tanıklık etmişti. Tüm bunlar üç ay içerisinde olup bitmişti. En son Belgrad'ın da geri alınması esnasında harp etmiş, dört yerinden yaralanıp ateşler içinde yatsa da sağ kalmayı başarmıştı.

Kırım Hanı Selim Geray Han bu zaferlerin ardından Edirne Sarayı'na çağrıldığında memleketine dönmek istediğini bildiği Abdülharis'i de yanında götürmüştü. Edirne'de Timurtaş Paşa Çiftliği'nde ağırlanırken o da Han'ın has adamlarıyla birlikteydi. Bu şehirde kaldığı esnada memleketine dönebilecek olmasından başka iki şeyden müteessir olmuştu Abdülharis. İlki Selimiye Camii'nde kılacakları bir namaz öncesi abdest aldıkları çeşmenin Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırıldığını fark ettiğinde hissettikleriydi. Bir seferinde de Üç Şerefeli Camii'ye girdiklerinde üç ibret taşından ortadakinin ucunun kırık olduğunu görmüş, Kara Mustafa Paşa'nın kesik başının burada sergilenmesinin ardından halkın saygı göstermek amacıyla -bir daha yüksek rütbede birinin başı burada sergilenmesin diyerek- kasten yaptığını öğrenince duygulanmıştı. Geçmişten bir türlü kopamadığını kabul etse de bu huyundan kolay kolay ayrılamıyordu.

Selim Geray Han'ın Sultan II. Süleyman Han'ın huzuruna çıkışı esnasında, Abdülharis de Han'ın kapu halkı arasında sarayın avlusunda beklemişti. Burada beraberinde gelen tövbekâr harami Abdülharis'in yaptıklarını anlatan Selim Geray Han, padişahın ilgisini uyandırınca o da huzura alınmıştı. Abdülharis heyecandan ayakta zor dururken han ve padişahın konuşmaları esnasında ağzını açmamıştı. Sultan'ın emriyle hakları kendisine yeniden verilip affedildiği esnada, hüküm ilgili sancakbeylerine

iletilmek üzere yazıya geçirilirken, babasının sağ olduğunu, topraklarını idare etmeye devam ettiğini öğrenmişti. Böyle olunca o vakte kadar rüyalarında bile göremediği memleket yolu dünya gözüyle önünde açılmıştı. Han, Edirne'de kalmaktayken, o günün akşamına doğru Abdülharis'e destur verip memleketine dönebileceğini söylemişti. Kırım Hanı ona armağan olarak sade ancak nakışlı bir kaftan hediye etmişti.

Heyecandan sabaha kadar gözüne uyku girmeyen Abdülharis, sabah namazının ardından Selim Geray Han'ın desturunu alarak at sırtında Istrancaların yolunu tutmuştu. Gönlünde Naime'nin hayali, aklında babasının kendini nasıl karşılayacağı düşüncesi, altındaki Tatar silah arkadaşlarının hediye ettiği küheylanla kabına sığmaz vaziyette çıkmıştı Edirne'den.

14

Saraçlar Caddesi'ne girip çıkan araçların gürültüleri Cumhuriyet öncesinden kalma binaların işlemeli duvarlarında yankılanırken, inceden çiseleyen yağmurun altında insanlar kâh koşturuyor kâh ağır aksak yürüyorlardı. O esnada Asil'le Güldem el ele tutuşmuş, PTT'nin hemen dibindeki çimenliğin önünden geçip köşedeki büfeye doğru yürüyorlardı. Büfenin hemen yanında, çimenliğe bakan boşluktaki iki kişilik masa ve sandalyeler boştu. Asil'in öbür elinde takıntılarının kaynağı araştırmasının, notlarının bulunduğu siyah dosya duruyordu. Havanın kasveti caddenin canlılığı nedeniyle kolay kolay insanın üzerine çöreklenemiyordu.

Edirne'nin o dönemlerinde Saraçlar Caddesi henüz trafiğe kapatılmamışken dahi sabahtan akşama değin cıvıl cıvıl olurdu. Ta Osmanlı zamanından beri kalabalığı eksik olmaz Ali Paşa Çarşısı'yla, Karaağaç yoluna giderken mezarlık arazisine inşa edildiğini hâlâ hatırlayan birkaç ihtiyarın kaldığı 25 Kasım Stadyumu'yla eski mezarlık çeşmesinin kalıntısına dek uzanan Osmanlı dönemi mimarisine sahip dükkânlarıyla, tek tük meyhaneleriyle, kafeleri ve iki-üç kuşaktan esnafları bulunan işletmeleriyle, hareketli ancak aynı zamanda asude bir görünüm arz ederdi. Bayram zamanlarında hususen öğrenciler kaynaşır, düğün aylarında Karaağaç'taki bahçelere, restoranlara gidilmeden önce konvoylar buradan geçerdi.

O gün ders olmadığından bölümden erken çıkan Asil, Gül-

dem'in de son dersten çıktığını bildiğinden Çarşı'da bir yerlere takılmayı teklif etmiş, genç kadın sevinerek kabul etmişti. Yol boyu havadan sudan, bolca ders kritiklerinden bahsederek geçen konuşmaları Asil'in araştırması konusuna hiç gelmemişti. Güldem, Asil'i arabasında ve sıklıkla elinde gezdirdiği dosyadan kıskansa da anın güzelliğine kendini kaptırarak görmezden gelmeyi tercih etmişti. "Ne zamandır uğramıyoruz, Cafe'M 1985'e çıkalım mı?" diye sordu Asil ansızın. Güldem hazırlıksız yakalanmıştı, "Olur," diyerek karşılık verdi. Finaller için not toplarken bir yandan da bitirme tezini final tarihinden önce yetiştirmeye uğraşıyordu. Üçüncü sınıfta aldığı bir ödev araştırmasını temel alarak hazırladığından pek zorlanmasa da zihnen Asil'le yaşadıklarından, evlilik hazırlıklarından mülhem tabiri caizse teziyle boğuşuyordu.

Vakıf İşhanı'na doğru yürüyüp hanın ikinci katında bulunan kafenin teras kısmına çıktılar. Tez yorgunu olan genç kadın ne kadar sürdüğünü bilemediği durgunluğun ardından sigarasını yaktı. Asil daha girer girmez iki sade Türk kahvesi söylediğinden ve eskiden beri mekâna aşina olduğundan, garson çocuk kahveleri çabucak getirmişti. Güldem kahvesinden bir yudum aldığında tüm yorgunluğunun akıp gittiğini düşündü. "Bitirme tezi yorgunluğu... Seni o kadar iyi anlıyorum ki!" deyiverdi Asil ansızın. Güldem hafif mütebessim karşılık verdi: "Sen bir de sınıfı gör. Daha başlamayan var. Ben çoktan taslağı yapıp sene başından yazmaya başladığım için biraz rahatım. Bir-iki bölüm kaldı ama yoruyor hani..."

Asil, bir müddet yine dalgınlaşan sevgilisini seyretti. Sonra siyah dosyanın üzerine vurarak: "Evlendikten sonra ilk işim eve bilgisayar almak. İnternet de bağlatırız. Kütüphane ziyaretlerini azaltır, rahat rahat yazarsın artık," dedi. Güldem sigarasının dumanını savururken sordu: "Sence yüksek lisansa başvurmalı mıyım?" Genç adam kafasını salladı: "Duyurulara bakarız, karar

verirsin. Yahut dil eğitimi için yurt dışına gideriz bir sene. Ben post doktora yaparım, sen yüksek lisans."

İkisi de susmuşlardı. Konuşulacak konu kalmayınca bu manasız sessizliği sonlandırmak isteyen Güldem: "Hiç sormadım. Senin araştırman nasıl?" diye sordu. Sevdiği kişinin çalışmasıyla ilgilenmesi Asil'in hayli hoşuna gitmişti. Kahvesini biraz ileri itip siyah dosyayı açarak konuşmaya başladı: "Bir haftadır Gazavatname üzerinde çalışıyorum. Topyekûn bilgi bekliyordum ama son derece dağınık ve biribirinden kopuk bilgi kırıntılarını toplayınca... Yine de bazı bilgilere ulaşabildim. Adam aklına geldikçe ve olaylar vuku buldukça yazdığından eseri temize çekmeden tamamlamış. Gazavatname yazmış ama sonra bozgun yaşanınca bunun ardı gelir diye Belgrad'da, Semendire'de, sonrasında Üsküp'te, Manastır'da falan kaldığı senelerde duyduğu bilgileri, askeri harekâtları da yazmış. Anonim bir kaynak. Hayli değerli ve büyük bir kısmı çalışılmamış. 1683-1691 arasının gazeteleri gibi düşün. Adam 1710'ların başına dek yine son kısma eklemeler yapmış, Sofya'da vefat ettiği düşünülüyor. Kelimeleri ve bilgileri ayıklayıp bir araya getirince anlam kazandı."

"Ben de transkripsiyonda yardımcı olayım diyecektim sen direkt hâlletmişsin!" dedi Güldem gülerek. Göksel'in *Günün Birinde* şarkısı hoparlörlerden terasa yayılıyordu.

Asil: "Meraktan. Hayli ilginç bir yaşam öyküsü çıktı karşıma. Ama uğraştırdı da. Mesela bizim paşanın eşkıyalık ve sipahilik kariyeri en detaylı bu kaynakta yer alıyor. 1686'ya doğru İbro diye bir eşkıya çetesine katılmış, arşiv belgelerinde de adı geçen bir eşkıya. Abdülharis'in adı Rumeli sipahileri arasında geçiyor, bir düşman kumandanını huruç harekâtı yaptığı esnada engelleyerek öldürmüş. Sonra bozgunun ardından sadrazamın huzuruna çıkarak Budin'e kale eri yazılmış. Eserin bir yerinde 'Sipahi İshak oglı Abdülharis elan sağdır ve Budin'dedir' yazılmış. Seneler sonra bir köy baskınıyla ilgili olarak 'Istrancalı Abdülcük kim

sabık Beç ve Budin gazilerindendir, İbro nam haraminin çetesine dâhil olmağla hayli kan dökmüş ve hırsızlıklar yapmıştır' diyor 1686 gibi. Sonra da 1691'de, son sayfalarda Tatar hanı Selim Geray Han'ın askerine yazıldığı, Belgrad'ın alınmasına kadar harp edip Edirne'ye döndükten sonra affolunarak memleketine döndüğü bilgisi yer alıyor. En son kısımda kısa bir not var, eşkıyalara aman vermeyen Abdülharis Paşa'nın aynı kişi olduğunu söylüyor. Belgeleri tamamlıyor yani," dedikten sonra kahvesinden bir yudum alıp konuşmaya devam etti: "Diyeceksin ki belgeyi bu kadar önemli kılan sadece bunlar mı? Değil tabii ki. Abdülharis'in eşkâli de yer almış. En son tasvire göre uzun saçlı, bıyıklı, kemerli burna sahip, ortadan biraz uzun, gözleri çukura kaçmış gibi ancak büyük ve esmer benizli biriymiş,"

Güldem sigarasını söndürürken sordu: "Bulgar arşivlerinden bir şey çıktı mı?" Asil'in gözleri parıldadı: "Hatırlattığın iyi oldu. E-postamı kontrol ederim." Güldem gülümsedi: "Hayret! Çalışmanla ilgili bir şeyi ben hatırlattım, yoksa başka bir araştırmayla mı aldatıyorsun onu?" diyerek alelade ve hiçbir maksadı olmayan bir karşılık verdi. Asil'in susmasından şüphelenip gözlerine baktığında genç adamın hayli soğuk bir ifadeyle baktığını görünce şaşırdı. Tam: "Özür dilerim" diye söze başlayacakken kendini durdurdu. Kinaye yahut şaka yapmamıştı ki? Öyle olsa bile özür dileyecek ne vardı? Asil'in gereksiz yere alınganlık yaptığı açıktı. Hiçbir şey söylemeden aynı soğuk bakışlarla karşılık verdi susarak.

"Umarım bu saçma esprin yeni bir 'Başka birisi mi var?' tartışmasının başlangıcı değildir. Şu an hiç kaldıracak hâlde değilim." dedi Asil. "Saçmalama, ne alakası var? Basit bir şakaydı sadece!" diye karşılık verdi Güldem. Genç kadının konuşurken ilk defa sesinin titrediğini görmüştü. Daha önce bam teline basabilecek denli takıldığı olmuştu ona ancak hiç böyle tepki vermemişti. Asıl hassas noktası olan araştırmasına dil uzattığı için böyle de-

diğini düşündü. Sevdiği adam bir ay içerisinde inceden inceye değişmeye başlamış gibiydi. "Dosyaların canı acımaz ama insanlar incinebilir. Yoksa eminim alelade bir söze alınganlık yapmıyorsundur!" dedi Güldem. Adam hiçbir şey söylemeden notlarının üzerine eğildi. Güldem sükûnetini korumaya çalışarak: "Asil özür dilemezsen kalkıp gidiyorum..." dedi. Nişanlısının kayıtsızlığı sürünce: "Sen ciddi misin? İnanamıyorum sana!" diye feveran ederek ayağa kalktı. O anda ilk defa Asil masanın üzerinden elini yakalayarak sertçe sıktı. Canı yanmaya başlamıştı. "Bırak canımı yakıyorsun!" diyerek uyardığı hâlde adam parmaklarını gevşetmemişti. Güldem sertçe elini çekip kurtararak: "İyi misin acaba?" diye çıkıştı Asil'e. İnsanların önünde münakaşa etmek istemiyordu ancak öfkesi gözlerinden okunuyordu: "Gidiyorum ben. Bensiz daha iyi olursun mutlaka," diyerek toparlanmaya başladı. Asil sinirli bir ses tonuyla: "Güldem otur!" dediğinde hayli şaşırdı. Sanki karşısında başka biri var gibiydi. Yine de bu tür sertliklere pabuç bırakacak değildi. Bir anda ayağa fırladı. Asil bir kere daha oturmasını söylese de onu dinlemeden kafeden hızla çıktı. İş hanının merdivenlerden inerken boğazında düğümlenen bir şeyler var gibiydi. Telefonunu çıkarıp Ece'ye: "Neredesin? Konuşmamız lazım," diye kısa bir mesaj gönderdi. Gözyaşlarını zapturapt altına almaya çalışıyordu.

Asil söylediklerinin saçmalığını Güldem gittikten sonra fark edebildi. Ama sanki elinde olmaksızın birileri tarafından kontrol edilmişti de kendisini saydırmak istermiş gibi kıza sert çıkmıştı. Neden böyle bir şeye ihtiyaç duymuştu? Dosyasına baktığında aklına bir anlığına gülünç bir önerme geldi. Gülünçtü ancak deminki saçma hareketini başka türlü açıklayamıyordu. Sanki araştırmasını derinleştirdikçe kendi kökünü, dedelerini hatırlıyor ve onların nüfuzuna özeniyordu. "Bir anlığına sinirlerim bozulmuştur herhâlde!" diyerek masadan kalktı. Güldem'in üstüne giderse daha çok kızdıracağını düşünüyordu. Sakinleştikten sonra ko-

nuşmayı deneyecekti. Siyah dosyayı da alıp hesabı ödedikten sonra iş hanından çıktı. Hemen ilerideki bankanın yan sokağında bulunan internet kafenin yolunu tuttu.

Evlere giren bilgisayarların yeni yeni çoğalmaya ve internet bağlanmaya başladığı zamanlarda internet kafelerin alt kültür kavlinden kendi çevreleri bulunurdu. Asil kafeye girer girmez, yerel ağ bağlantısı üzerinden "kantır"da çatışan gençlerin, ödev çıktısı alanların, karışık çekme kaset geleneğinin son temsilcileri karışık müzik cd'si almaya gelenlerin vesair korsancıların keşmekeşi arasına dalmıştı. Gençler haricinde, karşı cinsle chat üzerinden temas kurmak emeliyle gelmiş bulunan orta yaş ve üzeri kimseler de vardı. Kıyıda köşede şansına boş bir masa kurup adisyondan hesap açtırdı.

Alışkanlığı olmasa da iki-üç haber ve aktüalite sitesine şöyle bir bakındıktan sonra e-posta hesabına girdi. Halit kısa bir girizgâh ve bir dosya ile birlikte bazı bağlantılar ve bir dosya eki göndermişti. Asil'e hemen elinin altında olan bir makalenin kopyasını göndermiş, konuyla ilgili araştırma yapabileceği arşiv koleksiyonlarının bağlantılarını da e-posta metninde yazmış, bu makale gibi başka araştırmalar ve hatta arşiv belgeleri olabileceğini söylemişti. Asil birkaç sayfalık makaleyi çıktıdan alarak okumaya başladı. Bulgar folklorundaki eşkıya hikâyeleriyle ilgili bir makaleydi. Bulgarca kursu aldığından az çok okuyabiliyordu. Kurt İbro adlı bir eşkıyayla Abdülcük adlı bir eşkıyanın münakaşasından bahsediyordu hikâye. Sonradan Türk ordusuna karışıp Hristiyanları kovalayan Abdülcük meseli, Asil'in aklına hemen Gazavatname'deki Kırım Hanı'nın ordusuna dâhil olma bahsini getirdi. Bulgar arşivlerinde başka bilgilerin de olabileceğini düşünerek, okulda olduğu bir vakitte bağlantıları kontrol etmeye karar verdi.

Abdülharis denen bu adamın o güne değin araştırılmaması tuhaf gelmişti. Ama sonra aklına milyonlarca belgeden mü-

rekkep Osmanlı arşivi geldi. Buna Balkan arşivlerini de katınca asıl Abdülharis'in onca isim, belge arasında kaybolmaması daha anormal olurdu. Neyse ki Asil'in oltasına takılmıştı.

O esnada Güldem çok farkında olmasa da yürüye yürüye Ayşekadın'a kadar gelmişti. Öfkesi sebebiyle çok farkında değildi ne tarafa yürüdüğünün. Sadece Ece'nin Palmiye Cafe'de olduğuna dair mesajını okuduğunu hatırlıyordu. Duraksayınca üç yıl öncesine kadar şehrin otogarının bulunduğu Trakya Birlik binasının karşı çaprazındaki boş arazinin önünde olduğunu fark etti. Aklına yeniden Asil'in tuhaf hareketleri düşünce öfkeden yumruklarını sıktı. Kafelerin olduğu sokağa doğru seğirterek Palmiye Cafe'ye girdi. Çok kesif olmasa da sigara dumanından ötürü gözünün yaşarmasının ardından Ece'yi görerek masasına seğirtti. Önündeki fotokopileri sıraya dizmekle meşgul olan genç kadın, arkadaşını görünce ilk önce hafif şişmiş gözlerini fark etti. "Ben de dersle ilgili bir şey sanmıştım! Ne oldu Güldem?" diye sorunca, Güldem'den: "Oturalım anlatacağım," karşılığını aldı. Güldem, Asil'in yaptığını anlatırken kafede gürüldeyen Candan Erçetin'in *Gamsız Hayat* şarkısı neredeyse seslerini bastırıyordu.

İnternette görünürlüğün ve sosyal medya kullanımının kafeleri şekillendirmediği, haddi zatında bu ikisinin de zuhuruna henüz zaman olan o günlerde gündüz gözüyle sosyalleşmek dışında bir gaye güdülmediğinden gençlerin toplandığı, kapalı mekânlarda sigara yasağı da henüz konulmadığından bazılarında duman eksik olmayan, menülerinden çalışanlarına göze batmayacak bir sadeliğin hâkim olduğu mekânlardı. Dönemin üniversite ahalisinin uğrak yerlerinden biri olan bu mekânlar yerlerini etiket ve beğeni beklentilerine teşne, kendince ihtişamlı yerlere bıraktıktan sonra, "eskiden nasıl geliyormuşuz" temalı kof nostaljik muhabbetler haricinde hatırlanmayacaklardı.

Ece, Güldem'i dinledikçe en az onun kadar öfkelendiğini belli etmişti. Onun can sıkıntısını böylesine paylaşması kalbinin

sızısını bir nebze hafifletmişti. Ece suskunlaştıktan sonra bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra ağır ağır: "Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum ama," diyebildi. Güldem: "Söyle lütfen! Sence böyle davranmasının nedeni ne?" deyince konuşmasını sürdürdü Ece: "Yaptığı affedilir şey değil. Ama şu var ki evlilik öncesi ikiniz de heyecanlısınız. Bir de daha önce 'başka biri' geyiği yaptıysan oluyor arada erkeklerin böyle güç gösterileri. Tarihçi değil misin kızım sen? İlkel adamın sevgi gösterileri işte bunlar. Alışacaksın." Genç kadın şaşırmıştı: "Ece ne alaka? Elimi sıktı, sesini sertleştirdi. Rahatsız olduğumu hissettim. Tüm bunları sevdiğinden mi yaptığını söylüyorsun?" Ece'nin yüzünde öfkesini belli eden bir mimik belirmişti: "Şurada olsa kalabalık falan dinlemez kavga çıkartırdım o ayrı! Ancak garip gelse de gerçek... Daha önce pek uzun ilişkin olmadığından anlamamış olabilirsin. Seni önemsiyor. Hem de çok fazla düşünüyor. Sevmese umursamazdı. Zaten dışarıdan bakınca nasıl sevgilisiniz şaşırıyordum ben. Sana fazla karışmıyordu. Ciddi ve uzun soluklu ilişkilerde bunlar olur. Hiç nedensiz sert görünebilir. Neticede erkek, hepsi aynı," dedi.

Güldem bir anlığına düşündü. Demek hep bu yüzden gördüğü en sorunlu ilişkiler bile bir şekilde devam ediyordu. Tuhaf gelmişti. Kesinlikle normal değildi. Ama toplum normal kabul ediyordu. Üstelik buna göre Asil de sevgisini göstermiş oluyordu. O araştırması yerine Güldem'i önemsemesi ve sert çıkması sevgi gösterisiyse... Buradan hareketle hâlâ Güldem'e ilgi duyduğu söylenebilirdi. Sevildiğini zannetmesi incinen kalbinin acısını kesiverdi.

15

(1690)

Abdülharis güneş batmadan hemen önce Istranca Köyü'nü ağaçların arasından görmüştü. Bağlar ve bahçelerde, evlerde çok bir değişiklik yoktu göründüğü kadarıyla. Biraz daha ilerleyince babasının yaptırdığı kasrı da sapasağlam gördü. O kadar çok memleketin tarumar olduğunu görmüştü ki babasının kasrını görünce hayli şaşırmıştı.

Köye uzanan patikada görünen pürsilah ve ilk görüşte tanıyamadıkları bir atlı bazı köylülerin dikkatini çekmişti. Sipahi denilse olamazdı, zira sade ama siyah üzerine nakışlı kaftanıyla, Tatar usulü yayı ve miğferiyle, karabelasıyla, sahtiyandan binici çizmeleriyle, altın işlemeli kamçısıyla beyleri andırıyordu. Belgrad muhasarasının akabinde Sadrazam Koca Halil Paşa gösterdiği yararlılıklardan mülhem kamçısını ona ihsan etmiş, "Atınla sen daim yaşayasınız!" demişti. Ancak hayduk taifesi gibi uzun saçları ve kaytan bıyıkları nedeniyle de evvelce gördükleri bey takımından tek tük kimselere benzetememişlerdi. Esrarengiz atlı köye yaklaştıkça seyreduran köylülerin sayısı da artmıştı. En son tüm köy işi gücü bırakmış, çıt ses çıkarmadan atlıyı izlemeye başlamışlardı.

Atlı yaklaştığı esnada kalabalıktan tanıyabilen birkaç kişi hayretlerini gizleyememişlerdi. "Abdülharis Beg'dir!", "Bey oğludur!", "Sağ mıymış?", "A bre hayal midir?" sesleri arasında çehresi

hayli değişse de gelenin Abdülharis olduğunu en azından 12-13 yaşından büyük herkes anlamıştı. Dağda gezerken alıştığı gibi saçlarını hayduklar gibi uzatır olmuştu, giderkenkinin aksine çehresine bambaşka bir hava veren kaytan bıyık bırakmıştı. Uzun saçın da kendisine ayrı bir heybet kattığını görerek hayran hayran seyrediyorlardı at sırtındaki beylerini. İshak Beg'i falan unutmuş, Abdülharis'in efsununa tutulmuşlardı. İleri geri salınmasında, sert bakışlarında öyle bir hâl vardı ki, haramilik senelerinde ve Tatar askeri arasında gezerkenki heyula suretli yürüyüşü, ejder mukallidi oturuşu üzerine sindiğinden korkulu gözlerle seyrediyorlardı. Atından iner inmez daha söz söylemeden bir-iki genç dizginlerine yapıştı. Elden ele tezden bir bakraç ayran sundular beylerine. Abdülharis içten içe hayal bile etmediği bu vaziyeti yaşamaktan öynesine kıvandı ki tüm o kirli mazisi yaşanmamışçasına beyler paşalar gibi gerindi. Gözleri o kalabalıkta Naime'yi aradı. O hâlini, köylülerin heyecanını görmesini diledi. O vakit yeşil yazma olmaksızın severdi belki kendisini. Ancak Naime'yi göremeyince canı sıkıldı. Birkaç yudumda bakracın dibine darı ekip geri uzattığı esnada bıyıklarını silerek: "Baba ocağı burnumda tüter. Herkes işine gücüne baksın!" dedi. Sözü biter bitmez tüm vaveyla dinmiş, kuru kalabalık dağılmıştı.

İki delikanlı ise atının dizginlerinin iki yanında dikilmeye devam ediyordu. Hiçbir şey söylemeden kamçısını şaklatıp kasrı işaret edince koşturarak atı da beraberlerinde götürdüler. "Beyimiz gelmiş! Bey gelmiş!" diye bağırınca kasırdan hizmetliler, yanaşmalar çıkıp şaşkınca bakıştılar. Abdülharis'i fark edince hemen ahırı hazırlamaya koşturup tüm haşmetiyle kasrın dış avlusuna giren beylerinin oğluna yol açtılar. Kasra girdiğinde ahali iki kere şaşırmış oluyordu. Zira "bey geliyor" denilince köyün başka bir sipahiye tevcih edildiğini düşünüp bir anda öyle bir şey olmasına ihtimal vermediklerinden şaşkınlık yaşıyorlar, sonra kapıya seğirtip tanıyan eski hizmetkârların ağzından Abdülharis

ismini duyup ölü bildikleri bey oğlunu seneler sonra karşılarında gördüklerinde bir daha şaşırıyorlardı. Üstelik yürüyüşünde, tavrında öyle bir mehabet vardı ki İshak Beg'in sağlığında ondan dahi böyle bir tavır görmüş değillerdi. Abdülharis insana bakarken sanki duvara bakar gibi hiçbir kıymet vermezmişçesine bakıyor, karşısındaki ister istemez kendini küçülmüş hissediyordu. Köşkün mabeyininde önüne dizilen hizmetlilere bakıp babasının nerede olduğunu sordu. Yaşlıca bir halayık senelerden beri yattığı odada olduğunu söyleyince, tahta merdivenleri azametinden gıcırdata gıcırdata çıkıp babasının odasına geldi.

Odaya ilk girdiğinde gözlerine inanamadı. Döşekte olduğu yere çökmüş kalmış, yağmur ve asırların yüküyle bel vermiş yaşlı evleri andıran sessiz bir ihtiyar vardı. Abdülharis babasını hemen tanımıştı ama birkaç yıl içinde böylesine ihtiyarlamasına şaşmıştı. Kocamış İshak Beg, oğlunu ilk bakışta tanıyamadı. Seneler önceki uğursuzluk yüzünden oğlunun kendisinden kâfir memleketlerine savrulduğunu, orada da şehit olduğunu düşünüyordu. Bozgun haberi ilk geldiğinde bu ihtimale inanmasa da seneler içinde ne bir tanıdık ne de bir haber geldiğinden, oğlunu yüreğine gömmüştü. Eşkıyalık yaptığına dair lakırdılar da ulaşmıştı kulağına ama inanmak istememişti. Karçarlu ocağının son direğinin yeri meçhul bir dağ kuytusunda öldürülüp gittiğini düşünmeye başlamış, düşüne düşüne ihtiyarlamıştı. Ölümüne mi yoksa sönen ocağına mı üzüleceğine şaşıp erkenden kocamıştı. Ancak, yirmi senelik kabir misali olduğu yerde devrilmiş yatan bu adam, oğlunu tanır tanımaz hayli zaman sonra gözlerinde şavkıyan canlılık emareleriyle birden ayağa kalktı. Sızlayan kemiklerine aldırmaksızın yürüdü. Zemin ayaklarına batsa da tıpkı dinç olduğu vakitlerdeki gibi koştu, ömründe belki doğduğundan sonra ilk defa oğlunu bağrına bastı, öptü, kokladı.

"Oğul! Oğul! Ocağımızın direği! Obamızın ışığı! Beç Bozgunu'nda öldü didiler, yoh ölmedi çetelere garıştı haramilik eder

didiler... Senden umudu gesip öldü diyi bağrıma daş bastıydım. Böyle beyler, paşalar gibi geldin çıgtın ya... Gokunu gohladım, sana sağ salim sarıldım ya... Şu vakıt Ezrail gelip canımı alıvirse gam yimem!" dedi İshak oğlunun yüzünü şefkatle elleri arasında tutarken. Konuşmayı sürdürdü: "Diyivir hele ne hâl galkıp dönmedin yurduna ocağına? Senelerce ne yidin, ne içtin, gurbet illerde ne ittin?"

Abdülharis, o korkunç bozgunu hatırladı. Yutkundu: "Uğru Ahmed Dayı dâhil yoldaşlardan kimse kalmadı. Öyle zebun olduk ki Beç önünde, daha da ondan ağır zillet yaşamam herhâlde ömrümce! Kaçmayı yediremedim. Budin'e serdim postu, harp ettim. Yine kaybettik. Canımı kurtardım güç bela. Firari oldum. Harami oldum. Nadim olup Tatar Han'ının askerine yazıldım. Çokça günah, bir o kadar sevap, sayısız ceset ve hesaba kitaba sığmaz kan döküp yine çıkıp geldim işte... Belgrad'ı düşmandan alıp ta Tuna Nehri'nin ötesine kovaladık küffarı. Şanımızı, öcümüzü yerde bırakmadım baba."

İshak'ın gözleri ömrü boyunca öyle parlamamıştı, gözyaşlarını tutmaya çabalıyordu: "Beg geliyor didiklerinde sandım badişah yolladı yeni sipahi. Yolladı da ölmeden gabre girmiş saydı beni. Meğer senmişsin. Seni böyle sırtında hılatla gördüm ya, bagıra düşmüş adını altuna çıgardığını duydum ya ölsem gam yimem! Bu vakitten sonra gasrın da ocağın da beyi sensin... Gerçi ocak da galmadı ya. Köy yirinde bir agrabamız galmadı. Veba vurdu bir aralık. Galan bir avucu da destur isteyip savuşıvırdı. Goca Garçarlu obası sönmesin diyi yurt buldum, yine de olacağı varımış aha bir ben galıvırdım işde." Gözlerinde biriken ıslaklığı ellerinin tersiyle sildikten sonra yeniden baktı Abdülharis'e. Babası, o haşmetli İshak Beg tıpkı o köylüler, hizmetliler gibi bakmaya başlamıştı: "Şimdi emriderim begim, döşeğini sereller. Siniyi de çıgarttırıvırrım, taam hazır iderler garnın açtır."

Abdülharis'in niyeti babasını gördükten sonra Naime'sine ka-

vuşmaktı ama duraksadı. Hem vakit akşama geliyordu, böyle ansızın ahalinin kapısına dayanması bey de olsa hoş karşılanmazdı. Üstelik babasını ilk kez böyle yakın görmüştü, yanından ayrılası gelmiyordu. Karnını doyurup yorgunluğunu attıktan sonra sabah görmeye giderdi Naime'sini nasıl olsa.

Hizmetliler beylerinin gelişi şerefine iki pilici nar gibi kızartıp pilavla, çorbayla, Edirne'den gelme peynirle ve bakraç bakraç ayranla mabeyindeki siniye çıkardılar. Yer sofrasının etrafına baba oğul çöküp taam ettikleri sırada Abdülharis babasının kuşağından sarkan karabelaya baktığını görerek kayışlarını çözmeye başladı: "Kusura bakma baba. Kala-i Beç hengâmesinden ve onca seneden geriye bir ben bir bu kaldık işte. Senelerce yastık, döşek, yorgan görmedim, işte bu arslanın üzerinde yatıp kalktım. Varlığına alıştığımdan bir kenara koymak aklıma gelmedi..." İshak Beg, oğlunun çıkarıp koyduğu karabelaya bakarken bir an iç çekti. Suyun akarından, insanın sessizliğinden mana çıkarmayı eşkıyalık senelerinde öğrendiğinden babasının dertlendiğini fark etti: "Bana mı canın sıkıldı baba? Haramilik ettim diye mi?" İshak gülerek karşılık verdi: "Aslın neslin yörüktür, Türkmen gısmı haramilik itti diye gocunur mu? Devlete gapılanmadan evvel, senelerce benim emmilerimden, dedelerimden, diyzeoğullarından, dayoğullarından çog eşkıya, harami çıgıvirdi. Sen de bir aralık mecbur galmışsın dimek, olmuşsun asi. Şimdi bulmuşsun doğru yolu ya... Benim canımı sıkan başga bir meseledir. Şimdi yimeğini yi. Hamamı yaktırıvırdım. Dinlenmene bak. Soluklan. Özleyivirmişsindir baba ocağını. Sonra dirim diyeceğimi..."

Abdülharis yine heyecandan sabahı zor edeceğini düşünse de iki tas su dökündükten sonra rehavetin etkisiyle döşeğine ölü gibi serilip yattı. Seneler önce bıraktığından beri huyca değişmemiş olan kız kardeşi İsmihan'ı yine kedilerle konuşup kikirderken görmüştü uyumadan evvel. Gözlerini kapar kapamaz da uyuyup kaldı. Düşünde belli belirsiz Naime'yi, bir de bilmediği

bir yerde ağaçlar arasında nihayetsiz koşuşunu gördü. Gözlerini tekrar açtığında gün çoktan ağarmıştı. Uzun senelerin ardından evinde ilk defa korkusuz, huzurla, yarasız beresiz bir uyku uyuduğundan sersemlemişti. İlkin öldüğünü zannetti. Sırtının ağrıdığını hissettiği esnada Naime'yi anımsadı. Döşekten hızla fırlayıp kıyafetlerini kuşandı. Dün kasra geldiği gibi giyinmişti, yavuklusunun karşısına beyler gibi çıkacaktı. Belki böyle kabul ederdi Naime kendisini.

Kasırdan güç attı kendini dışarıya. Yeniden onun karşısına çıkacak olmaktan mülhem içi içine sığmıyordu. Sanki yine on yedi yaşındaki o delikanlıydı. Naime'nin evine seğirttiği esnada yarı yolda duraksadı. Bey de olsa öyle çat kapı giremezdi, söz olurdu. Soran olursa, köyü teftişe çıktığını söyleyip başından savmaya karar vererek adımlarını hızlandırdı. Naime'nin evinin kapısına geldiğinde heyecandan titreyen elini ayağını zapturapt altına almakta zorlanıyordu. Harami eskisi, bey oğlu bey hâlinden eser kalmamıştı. Tüm cesaretini toplayıp kamçısının tersiyle kapıyı usulca çaldı. Açılır açılmaz kapının ardındaki de önündeki de şaşırayazdı. Kapıyı açan, ardından iki kadın başının eğilerek kapıya baktığı yaşlıca bir bir kadındı. Geldiğini duydukları bey oğlunu böyle kapıda görünce yüzlerini tülbentleriyle kapatıp bakışlarını yere eğmişlerdi. Abdülharis'in şaşkınlığıysa ev ahalisinin yüzlerinin yabancı oluşuydu. Eyvahlar olsundu, yoksa Naime'yi evlendirmişler miydi? Bunlar ailesi miydi? Aklına hiç getirmediği ihtimal karşısına mı çıkmıştı? Sakince sordu: "Naime Hanım yok mudur?" Yaşlı kadın başını kaldırmadan konuştu. Hayli koyu bir aksanı olduğundan kadının köye sonradan geldiği, muhtemelen Rodop Dağları tarafındaki muhacirlerden olduğu açıktı: "Burada öyle birı yaşamayri. Bilmeyrız kimı dersinız." Abdülharis ne olduğunu anlamaya çalışırken, arkadaki kadınlardan biri kapıya doğru seslendi: "Bilmem ama duydım. Evın eski sahiplerini dersinız. Biz muhacirız. Gelmeden çok evvel burada var imış bir

aile. Veba geldıgi zaman vefat etmış birçok kişı..." Mengeneye düşmüşçesine sıkışan gönlünün baskısıyla kadının sözünü kesti Abdülharis: "Başka bir köye mi gittiler? Salgın var diye?" Kadın kafasını ağır ağır kaldırdı cevap verirken: "Vefat etmış garipler begım. Kızlari var imış dört tane, kurtulamayri birangi biri. Salgın var diye gömmüşler hepsını başka bir yere ama degıl bu mezara... Senın dedigın hanım da içlerindedır muhakkak."

Ömrü hayatında ilk defa boğazına bir yumrunun adeta gelip çöreklendiğini hissetti Abdülharis. Âlem bir olmuş hep birlikte boğazını sıkıyordu. Ağzını açıp bir şey söyleyemedi. Köyden uzağa, koruların bağrına koştu koşar adım. Her adımda bastığı yer göçüyor, dünya tepesine yıkılıyordu. Ağlayası geliyordu ama seneler evvel kurumuş gözpınarlarından bir türlü yaş gelmiyordu. Nefesi daralıyor, başı dönüyordu. Bir yerden sonra mecali kalmayarak yere yıkıldı. Veba vurdu demişti babası ama Naime'yi hiç aklına getirmemişti. Hiç ihtimal vermezdi öleceğine. O kadar gençken... Gençlik. Ölüm insanı gençken bulmuyordu sanki. Kendi kıyımları geldi aklına. Günahlarının bedeli miydi? Bu toprakların kaderi mi? Gözünden bütün rezillikleri geçip gitti o anda, bilhassa Raduşa yolundaki hanın dibinde sırtından vurduğu hancının kızını hatırladı... Elleri göğsünü parçalamak istiyor, boğazını sıkıp kendini bu dünyadan koparmak istiyordu ama parmakları mecal bulamıyordu. Naime ölebilir miydi? Bir daha gözlerini, zülüflerinin rüzgârda uçuşmasını, tatlı salınışını göremeyecek miydi? Hiç olmazsa kabrinin toprağı üzerine kapanamayacak mıydı? Naime'yi de tıpkı Semendire Sancağı'ndaki yeşil yazma gibi kaybettiğini fark etti. Yavuklusunun da yeri meçhuldü, o yeşil yazmanın da. O yazma kim bilir hangi orman köşesinde kaybolup gitmişti. Naimecik kim bilir hangi ağacın altında yatıyordu? Yeşil yazma gibi ellerinden kaybolup giden Naime canlanınca hayalinde o an gözyaşları serbest kaldı.

Akşam karanlığına dek yattığı yerden kalkamadı. Kasra dön-

düğünde çevreyi dolaşmaya çıktığını yarım ağız söyleyip döşeğine serili kaldı. Birkaç gün koruların, ağaçlıkların diplerine gidip gelip yalnız başına kaldı. Naime'nin ölümünü kabullenemese de acısına katlanabildi. Seneler sonra Rumeli toprağında herhangi bir yerde *Mendilimin yeşili, ben kaybettim eşimi* türküsünü her işitişinde yâd etmek üzere hatıralarının en derinine gömdü, kaybettiklerini hep orada bulacaktı. Naime'nin çehresi seneler içinde belli belirsiz hâle gelse de.

Kasırda yemek yenileceği zaman yarım ağız atıştırıyordu. İshak Beg oğlunun can sıkıntısını içten içte fark etse de yaşayışı gereği alenen konuşmaya alışık olmadığından ses çıkarmıyordu. Ancak kendisinin de diyeceği bir sıkıntı vardı ve kasırda oğlunun benzini kireç gibi gördükçe kendi derdini unutuyordu. Naime'nin hatıralarıyla boğuştuğu bir esnada günlerden bir gün babası: "Ormanlarda gezerken gendine mukayyet ol, pek tekin değel gayri buralar," deyince fark edebilmişti sesindeki sıkıntıyı. Abdülharis beylik töresini anımsadı, o sormadıkça kul kısmı söyleyemezdi. Hâlâ hayatta dahi olsa, söz konusu kişi babası da olsa töreyi çiğneyemezdi. Abdülharis, kuru endişe sayarak hafife aldı: "Göze görünmezleri dersen kırda yabanda çok gezdim baba, bana bir şey olmaz," deyince İshak küfreder gibi: "Ben eşkıyaları dirim ya!" karşılığını verdi.

Eşkıya bahsini duyunca Abdülharis derdini tasasını bir kenara bırakıp doğruldu. Babasının bile söküp atamadığı bir belaya çatmış olduklarını sezinledi. Eskiden olsa: "Bey kısmına ilişebilirler mi?" derdi ama kendisi de şakîlik yolundan geçtiği için bu takımın daha rezil şeyleri yapabileceklerini çok iyi biliyordu. Demek ki yeri yurdu tehlikedeydi. Talih onu tam da ocağı tehdit edildiği esnada yeniden evine getirmişti. Yine alışkanlığından kopamadığından belinden karabelasını çıkarmamıştı. Sofra başında bağdaş kurduğu yerde birden dev gibi dikeldi: "Neden daha evvel söylemedin?" İshak kafasını eğdi: "Beg kısmına her

şey dinmez, beg görür, işitir," deyiverdi. Abdülharis önündeki bakraçta kalan ayranı tepesinde diktikten sonra sofradan kalktı. "Payitahtın dibinde eşkıyanın işi ne?" diye söylendi. İshak acı acı güldü bıyık altından: "Eee Âdemoğlu bu! Bir kere tökezlemeye görsün. Ölmüş arslanın ardından yağmaya üşüşmek didinmi heç biri geri galmaz!" karşılığını verdi.

Abdülharis, duvar dibine dayalı hasır minderlerden birinin üzerine çökerek kapının dibinde el pençe divan bekleyen hizmetlilerden birine kahve yapmalarını söyledi. Bıyıklarını düzelterek bir aralık düşündü. Bir tek babası haramilik vakitlerindeki gibi kafasında kırk tilkinin dönüp durmakta olduğunu, aklının işlediğini anladı. Hasmının eşref saatini kollar gibi sanki çetesiyle kafa kafaya vermiş pusular, baskınlar kuruyordu. Kahveleri geldikten sonra hizmetlilere mabeyinden çekilmelerini söyledi. İshak Beg biraz gücendi: "Gapımda ekmek yidirdiğime de itimat itmeyeceksem, yazıklar olsun benim beyliğime! Niye öyle diyonda? Ayıptır oğul!" Abdülharis kahvesini höpürdeterek içip yumruğuyla bıyığını temizledi: "Ayıp değil tedbirdir. Biz şakîlik yaparken, beylerin, ağaların, zenginlerin evlerinde çalışanlar bize casusluk ederdi. Kimin ne malı var, ne kadar kazancı var öyle öğrenirdik. Korku dağları bekler hâli iyidir, biz de tedbirli olalım... Bu şakîler meselesini keşke ben geldiğimde söyleseydin."

"Ayağının tozuyla harami beşinde eğleşme diyi dimedim. Hem... Seni sağ salim yeniden görmüşken tekrar gaybiderim diyi gorktum oğul," dedi İshak başını yere eğerek. Abdülharis'in gözleri avını kollayan kurt gibi kısıldı: "Eğer benim gelişimi duymuşlarsa ve haramiliğimin namı buralara kadar gelmişse başka tarafa gitmeleri ihtimali vardır, kaybolurlar. Seni eli ermez zannetmişlerdir ama Abdülharis öyle mi? Biz on beş adam, Semendire'den ta Üsküp'e kadar bir nice sancağı tir tir titrettik baba. Benim yanımda hususi dört adam daha vardı, Istrancalı çetesi

diye namım yürümüştü oralarda. Senin görüp duyabileceğin eşkıyalardan, asilerden daha rezil işlere bulaştık. Derya gibi âdem kanı döktük, içinde yüzdük de bana mısın demedik. O senelerde merhameti defterimizden silmiştik, canlar alıp veren ecel esnafıydık. Boşuna tasalanmışsın. Istrancalı Abdülharis'in dolandığı yerlerde başka bir belaya lüzum yoktur! Az veya çok, size sıkıntı vermişlerse demek ki ecelleri benim elimden olacak... Bunlar hangi mıntıkalarda dolanırlar? Ev, köy basan cins harami mi yoksa sade yol mu keserler? Sayıları belli mi? Bir de en son hangi mıntıkada görüldüklerini bilir misin?"

İshak kahveyi elinden bırakıp ağır ağır konuştu: "Bu civarlar... Dereköy, Sarpaç,* Sarpaç'ın Bulgar köyü, Gurudere, Goyva,** Sazara,*** bir de Tırnovacık arasında dolanıvırırlarmış. Daha öteye, beriye sarkmışlardır belki emme ben işitmedim. Galabalık değiller, belki dört bilemedin beş gişi. Köy basmazlar, bir yol keserler bir de garıya gıza el uzatıvırırlar. Irzı gırıktır dökülü yirde galasıcalar! Sen gelmeden iki-üç gün evvelsi Sazara yolunda dere boyunda çamaşır yunağına giden garılara ilişmişler. Tüfengle gezeller, gılıç çalarlar." Abdülharis sordu: "Civarda başka sipahi yok mu? Saydığın köylerin çoğunun sipahisi vardır diye biliyorum?" İshak güldü: "Eh! Mazul yahut ölmüş değillerse varlardır. Buralar yaban galdı, eşkıya türemedik yir ara ki bulasın! Benim bilip gördüğüm bir Sipahi Bekir var, Sazara'da. Devlet gafirle tepişirler diye asker toplayor, köylerde eli silah dutar birkaç düysüz oğlan ya var ya yok... Alıp cebelü itmeye bende de mecal yok! Mecal bulsan pul galmayor. Bozgun üstü bozgun, vergi üstü vergi, ille de öşür. Osmanlı'nın beyliği hep almadır malum! Gırkkilise Sancakbeyi Yunus Bey'den Allah ırazı olsun, bağa acıdı da toprağında gal mugayyet ol civara didi. Devlet seni defterden düş-

* Sarpdere, Kırklareli.

** Kuzulu köyü, Kırklareli.

*** Çukurpınar köyü, Kırklareli.

tüğünden beni hâlâ sipahi görür... Eski guvvatım gücüm olaydı ben bu şakîleri bırakırmıydım ya?"

Abdülharis'in aklına kendi eşkıyalıklarında yaptıkları geldi. Bir yerde böylesine çete türeyip tutunduğu zaman silahıyla katılmayan bile olsa arka çıkan çok olurdu. Sonra kendi rezaletlerini hatırlayıp içi sıkıldı. Eli ayağı tutmayan bir avuç insanın arasına öyle bir girerlerdi ki... Kışın aç kalıp da koyun sürüsü arasına dalmış zalim kurtlar misali kıyım, hatta boğuşma bile değil boğazlanma olurdu... O zamana kadar köylü kısmının ne olduğunu hiç düşünmemişti, hep sürüye saldıran taraftaydı. Şimdi sürüsünü koruma güdüsüyle çarpıyordu yüreği. Beyliğine, saltanatına gölge düşürmek isteyenler, payına el uzatanlar gibi görüyordu şakîleri. "Bizde kaç adam var?" diye sordu kafasındaki hesabı sürdürerek. İshak biraz düşündü: "Köydekilerden biri cebelü. Hatırlarsın, Mahmud. Üç de gul var emme gağıt üzeri gul, cenge durmayı bilmayorlar. Süleyman, Feyzi, bir de Yakup... Hizmetkârlara gelirsek... Eh, altı baş var emme üçü ahıra, üçü de göşke bakar," cevabını verdi. "Yetmez. Hizmetkârlar buraya lazım. Bana cebeblu ve kullar dışında eli silah tutan en az beş genç daha lazım. Köylüler arasında iki genç gözüme çarpmıştı. Başka var mı?" diye sordu sipahi oğlu bu sefer. İshak eliyle bir tarafı işaret etti: "İsmail'le Hacıali'yi dirsin. Geri kalanı on iki-on üç yaz görmüştür en fazla. Emme şorda muhacirlerle gelen ormancılar varıdı. Onlardan üç aile yirleşti, köyden biraz uzaktadırlar. Köye isgan itti devlet. İlyas, Cafer, bir de İzzettin var gençlerinden. Odun taşıyıp yıkayorlar kasra, onlar sana yarar. Yekûn dokuz baş nefer olayor bu hesapça!"

"Peki, Silahtan yana vaziyetimiz nedir?" diye sordu Abdülharis bakır fincanı siniye bırakırken. İshak: "Rahmetli cebelülerden, gullardan kalan tüfeng ve çark* var. Kemankeşlik bilen varsa yay da var. Gılıç, gama, hançer zaten var ıdı, bizim mahzende duta-

* Tatar yayı yahut arbalet.

rım. Şu gafir badişahlarından galan içi boş mermer sandukanın olduğu yiri derim." Abdülharis bir anda ayağa fırladı: "Destur verirsen şimdiden geri idare bendedir baba. Kimseye fazla bir şey söylemeyelim. Hizmetçilerden birini gönder, ismini söylediklerini şimdi, şu vakit buraya çağırtsın. Kasrın avlusuna toplanacaklar. Diğerleri de silahları avluya çıkartıp hazır etsin." Güç bela yerinden doğruldu İshak: "Müsaade senin de oğul bu vakıtta adam toplamak nesi?" Abdülharis kapının dibindeki çizmelerini giyerken konuştu: "Eşkıya milleti ecinnilere benzer baba. Yatsıdan sonrası onların zamanıdır. Sen harami olsan, filan köyün sipahisinin akşam akşam sıcacık döşeğini bırakıp kırda bayırda eşkıya takibine çıkmasını umar mısın? Onlar da ummaz. Diyeceksin ki köylü gelir mi ardından? Ben emredeceğim de o kişi silahlanıp ardıma düşmeyecek, ölüme yürümeyecek öyle mi?"

İshak o an anlamıştı ki Abdülharis beylikte kendini de geçecekti. Dedesinin anlattığı, namlı Celali başbuğlarının ordular bozup paşalar kovaladıkları vakte erişse padişah fermanına kafa tutacağı muhakkaktı. Çağında olsa Köroğlu'nun Çamlıbel'de sofrasına oturup derbent tutacak, bey konaklarına, köşklerine ateş gibi amansız sıçrayıp yok edecek evsaftaydı oğlu. Bozgun ve haramilik senelerinde kan saça saça merhamet nedir bilmez olmuştu. Hizmetçilerden duyduğu o ilk gelişinde köylünün kamçısını şaklatmadan, gürlemeden emrini el pençe dinlemeleri vaziyetinin sebebini anlamıştı. Onun bu hâli karşısında gururlandı, gönendi, içi içine sığmaz oldu. Abdülharis konuşmayı sürdürü: "Bir hizmetkârı da köylüye gönderelim. Eşkıya gece vakti sokulabilir. Herkes en kötü elinin altında balta, nacak, sopa, bıçak bulundurmalı. Köpeklere güvenip devrilip yatmasınlar, sırasında köpeklerin bile miskinlikten yahut bir dirhem et uğruna kuyruk sallayıp ahalisini yüz üstü bıraktığı köyler gördüm. Tuhaf gelmesin, kümesi olmayan dahi bahçesinde horoz beslesin. Horoz yabancı gördü mü huzursuzlanıp ötmeye başlar, yem versen dahi

susmaz. İlk patırtıda köpektir, tilkidir demesinler, gafil olmasınlar. Kapılarını da kimseye açmasınlar!"

İshak: "Acele idersin de bari bir hizmatçıyı da atla Sazara'ya yollayıp Sipahi Bekir'e haber virdireyim, adamlarını doplasın gelivırsın," deyince Abdülharis elini kaldırdı: "Aman sakın! Fena huylandım. Sipahi Bekir'de adam varken bu eşkıyalar burada barınabiliyorsa... Daha şu barut meselesinden itibaren pirelendim. Eşkıya dediğin kale eri değil ki haftalık gülle, barutluk istihkakı alsın? Bir haramiyken yardım gördüğümüz köylülerden bir de bize yataklık eder ormancılardan temin ederdik. Bunlar destek görmese burada kolay kolay barınamazlar!" İshak güldü: "Ben adamın fenasını gözünden danırım. Sipahi Bekir sipahidir emme o göz yok. Bir de cin çelliği gibidir, vereme tutuluvırdığında zayıflamış... O kim eşkıyalık kim?" Abdülharis'in sert ve donuk çehresi, ihtiyar sipahinin kanını dondurmaya yetti. Sipahi oğlu babasına tok bir sesle: "Sen dediğimi yap ötesine karışma baba. Bu gece şakîlerin yeryüzündeki son gecesidir, yemin billah!" dedi.

Koca sipahinin emriyle konakta telaşlı koşturmacalar başladığı esnada Abdülharis karabelasının yanı sıra hançerini de yanına aldı. Bir yanından tirkeş, diğer yanından sadak sarkan kemeri de kuşandıktan sonra yayını atışa hazır hâle getirdi. Haramilik zamanında da yay çekmiş, Geray Han'ın ordusundayken tüfeği tamamen bırakıp ok savurur olmuştu. Ok ıslığını tüfek patırtısına yüz bin kere yeğlerdi. En son Tatarî miğferini de başına geçirdikten sonra kamçısını şaklatarak avluya indi. Farklı çehre ve boylarda, ekserisi yeni yeni bıyık bırakmaya başlamış dokuz adam dış avluda bekliyordu. Bir tek cebeli Mahmud örme zırh kuşanmış, kalkanlı, kılıçlı vaziyeti ve heybetli bıyıklarıyla bunca genç arasında göze batıyordu. O gelir gelmez meşaleler yakmış bulunan hizmetlilerin aydınlattığı avluda bir ileri bir geri yürüyen İshak Beg, tek tek adamları işaret edip isimlerini söyledi. Adamların karşılarında duvar dibine silahlarla, iki tane de cebe-

lilerin giydiği cinsten örme zırh bırakılmıştı. Silahlar muntazam dizilmiş, duvara dayanmıştı.

Abdülharis çehrelerini tanıdığı İsmail'le Hacıali'yi işaret etti: "Sizi cebelü yazdım. Şu iki zırhı kuşanın," dedikten sonra diğerlerine döndü: "Kalanınızı da kul yazdım. Ben yokken babamdan, o da yoksa Mahmud'dan ve İsmail'le Hacıali'den emir alacaksınız. Silahlarınızı seçip tez kuşanın, sonra da ardıma düşün. Atsız vaziyette, piyade olarak varacağız eşkıya üzerine. Kılıç sallamadım, silah tutmadım diye çekinen varsa korkmasın. Bizzat ben talim vereceğim. Bu gecelik kalkan ardına sinseniz dahi kâfi! Yeter ki düşmandan yüz geri etmeyin! Yol tepemem, eşkıyadan korkarım diyen olursa söyleyeyim onun canını haramilere bırakmam! 'Beyim sayımız azdır, bunları kırabilir miyiz,' diye düşünmeyin. Siz kendinize mukayyet olun, adamları dağınık tutun kâfi. Ben haramiyle başa çıkmasını iyi bilirim! Baba! Konaktan kimseyi dışarı salmayasın. Hizmetkârlar da silah kuşanıp beklesinler. Hatta sen bile silahını hazır tut. Zira eşkıya kısmı en ufak gafleti affetmez..."

Abdülharis aylar sonra yeniden kör karanlıkta korular, ormanlar içinde kendisi gibi silahlılarla öldürmeye hazır ve nâzır pürsilah vaziyette ilerliyordu. Eşkıyalar yaylım ateşi açabileceğinden, adamlardan ikisini öncü olarak önden göndermiş, kalanlarla dağınık vaziyette onları takip etmekteydi. Gece vakti eşkıya takibine çıktıklarından adamlarına meşale yaktırmamıştı. Bir süre sonra gözlerinin karanlığa alışacağını söylemişti. Adamlar kısa sürede ayak uydurmuşlardı ona. Çoğu en azından emanet tüfekle ava çıktığından tüfek kuşanmıştı. Çark ve yay alan kimse yoktu yanına. Tüfeğin nasıl yayıldığını ve ateşli silahlarla küffarın nasıl galebe çaldığını biliyordu Abdülharis ama kılıçların zamanını içinde taşıdığından adamların tembelliğine hayıflandı. Yiğitlerin kemankeşliğe erindiği bir zamandalardı artık.

Adamları yürüttüğü istikamet Sazara Köyü'ydü. Babasının

anlattıklarından sonra Sipahi Bekir'den şüphelenmeye başlamıştı. Şakîlerin de göründüğü son yer orasıydı. Abdülharis öncü olarak İlyas'la Cafer'i seçmişti. Ormancılık yaptıklarından kırcılara, bekçilere görünmeden sessiz sedasız yürümeyi, kırda yabanda gezmeyi iyi bilirlerdi diye düşünmüştü. Gerçekte de ormancılar ve çobanlar kaçak göçek işlerden dolayı eşkıyalarla en fazla yüz göz olanlardı. Abdülharis bu yüzden üçünü gözcü yaptığını söylemiş, İzzettin'i de en arkada artçı olarak vazifelendirmişti. Harami düzeninde ilerliyorlardı ürkünç Istranca ormanlarında. Anlık gölgeler ve karaltılar Abdülharis dâhil hepsine kabirden çıkıp dolaşanlarla, ıssızda düğün eden cinlerle alakalı tüyleri diken diken eden rivayetleri hatırlatıyordu. Beylerinin korkusundan delikanlılar ister istemez akıllarına korkulu şeyler getirmemeye çalışıyorlardı. Ancak seneler evvel onca şey görmüş Abdülharis kendi kendine itiraf edemese de belki onlardan daha fazla korkuyordu. Korkusunu dağıtmak için yol boyu Mahmud'a fısıltıyla Sipahi Bekir hakkında sorular sormuştu. Adamın Edirne'den üç yıl önce çıkıp geldiğini ve kendisine Sazara'nın tevcih edildiğini anlatmıştı Mahmud. Abdülharis, Bekir'in böyle aniden tımara konmasından pirelenmişti. Üç sene önce bozgunlar zamanında ordunun ayaklandığını duymuştu. Yeniçerilerin yanında yöresinde dolaşmaya başlayan baldırıçıplak zorbazlardan olduğunu düşündü Bekir'in, ihtimaldi ki bir şekilde kendine Rumeli'de bir tımar tevcih ettirip kaşla göz arasında soygunlarını sürdürmüştü. Bir kumar oynuyordu Abdülharis. Yenilirse en fazla rezil olur, belki bir işret sofrasında günahını aldığı Sipahi Bekir'le barışırdı. Ama olur da kazanırsa, şakîlerin ipinin ucunu ele geçirecekti!

Sazara köyüne yaklaştıklarında beylerinin emriyle at hırsız misali sessizleşip köye öyle sokuldular. Abdülharis kimseye sormadığı hâlde köyün hemen dışında, kırın ortasında tek katlı, köşkvari bir ev görür görmez sipahinin evinin orası olduğunu tahmin etti. Adamlarına da fısıltıyla sorunca tahminin doğru

olduğunu anladı. Delikanlılar ne yaptıklarına anlam veremiyorlarsa da beylerinden çekindiklerinden ne söylerse kavrayabildikleri kadarıyla yapmaya çalışıyorlardı. Dur dediği yerde duruyor, yürü deyince de eğilerek hızlı hızlı yürüyorlardı. Köyden kesik kesik köpek havlamaları işitiliyordu. Beylerinin: "Sırası gelene dek gece yar koynuna süzülen çapkın gibi sessiz olacağız. Sırası geldi mi de kümese dalan sansar gibi acımasız olacağız!" emrince hareket ediyordu adamlar.

Evi neredeyse çepeçevre sardıktan sonra Abdülharis, Mahmud'a söylendi: "Maşallah! Evdekilerin horultuları ta dışarıya geliyor! Eşkıya gezen mıntıkada böyle horul horul uyunmaz. Ya eşkıyalar içeride yahut eşkıyadan yana eminler!" Adamlarına bir el işareti yaparak yanına topladı. Ormancılar evin avlusunun duvarını tırmanıp kapıyı içeriden açtılar. Eve girer girmez karanlığa alışmış gözleriyle sağa sola bakınıp evin hizmetkârlarının yattığı odada hizmetçileri, diğer odalardan birinde silahlarıyla birlikte uyuyan üç adamı ve tek başına uyumakta olan Sipahi Bekir'i buldular. Seyrek sakallı, şişmanken veremden zayıfladığı belli bir adam olan Bekir, Abdülharis'in dürtmesiyle uyandırılınca neye uğradına şaşırdı. Konuşmasından İstanbullu olduğu anlaşılıyordu. Tehdite başlamıştı: "Bre hergeleler siz beni bildiniz mi? Bana Tophaneli Bekir derler! Ocaktan değilsek de ocaklıyızdır. Bana şu mülkte dokunacak şakî yoktur! Gece gece evimi basıp karşıma dikilme cüretini kimden aldınız?"

Abdülharis bıyık altından gülerek karşılık verdi: "Ben cüretimi kendimden alırım. Istranca köyünden Sipahi İshak'ın oğlu Abdülharis'im. Bu vaziyette tanış olmak istemezdim ama son zamanlarda eşkıya kol gezdiğinden böyle davranmam icap etti. Bir dönem haramilerle bulundum diyeyim. İzleri takip ettik, buraya çıktı yolumuz. Eşkıya ormanda barutu, silahı nereden bulup da tüfek atacak diye sormaya gelmiştik. Sizi böyle eşkıya yokmuş gibi mışıl mışıl uyur görünce kesin tanıyorsunuzdur diye düşündük."

Bekir çarpılmış gibiydi. Eli kolu bağlanmıştı. İnkâr edemedi ama itiraf etmeye de yüzü yoktu: "Allah hakkı için yavuz yiğitmişsin! Vallahi dilim tutuldu, lâl oldum! Ama sana gücenmedim. Gençsin, gücün kuvvetin de yerinde. Bu dağ başında devletin, insancıkların neyi var da neyi verecekler? Gel seninle anlaşalım. Seni ortak edeyim kazancıma. İkimiz sırt sırta verelim ne dersin?" Abdülharis elini Bekir'in omzuna koydu ancak dostane bir dokunuştan çok cellat elinin soğukluğu vardı: "Hisse az, hissedar çok. Sen çetenin nerede olduğunu söyle hele? Buradakiler değildir herhâlde. Bunlar senin cebelilerindir. Çeten nerede saklanır?" Bekir hain hain sırtararak ayağa kalktı. Eliyle işaret ederek kendisini takip etmelerini söyledi. Avluyu geçip matbah kısmına girdiler. Adam duvarlardan birine dayalı tabak çanak dizili, on sıralı rafa birkaç kere vurdu. Bir süre sonra yavaşça kendiliğinden itildiğini gördüler. Tamamen açılınca orta boy bir kapı ağzı meydana çıktı. Bir adam elinde kandil kafasını uzatıp Bekir'le yanındaki yabancılara uykulu gözlerle baktı. Abdülharis emretmeden adamları onu kıskıvrak tutup elini kolunu bağlayıp ağzını da kapattılar. Kandille aşağıya inip silahlarını bir kenara bırakarak döşekler içinde ayrı ayrı yerlerde yatan dört adam bulunca bunları da aynı şekilde bağlayıp avluya çıkardılar. Ardından Abdülharis evdeki diğer hizmetliler ve cebelileri de bağlayıp dışarı çıkarmalarını emretti. Bekir şaşırarak sordu: "Onları niye alıyorsunuz, şakîlik etmediler ki?" Abdülharis'in adamları elini kolunu sertçe bağlayıp ağzına bir bez parçası sıkıştırırken cevap verdi sipahi oğlu: "Çetenin başını bağlamışız. Kalanını niye bırakalım? Çıt çıkaranı yıkın yerde sürüyün gerekirse. Sancağa gidiyoruz, Kırkkilise yoluna!"

Gün ışıdıktan çok sonra Kırkkilise'ye giren Abdülharis takımı, ahalide heyecan yaratmıştı. "Eşkıyalar yakalanmış!", "Sipahi Bekir degil midır bu bre?", "Abe kim tutmuş bunlari?" nidaları daha onlar varmadan Kırkkilise Sancakbeyi Yunus Bey'in köşküne ulaşmıştı. Abdülharis'ten neredeyse on yaş yaşlı görünen sancakbeyi, kapu

halkıyla birlikte Abdülharis'i köşkün önünde karşılamıştı: "Bu nice hâldir? Sipahi Bekir niye bağlı? Siz kimsiniz?" Sipahi oğlu adamlarına dönüp durmalarını işaret ettikten sonra cevap verdi: "Ben Sipahi İshak'ın oğlu Abdülharis'im." Elinden çok sayıda yazışma geçtiği için bu isme aşina olan sancakbeyi yüzünü ekşiterek sordu: "Üsküp ve havalisinde dolaşan harami Istrancalı Abdülharis mi?" Sipahi oğlu müstehzi bir ifadeyle güldü: "Aynı zamanda Kala-i Beç gazisi, Budin kale erlerinden ve serdengeçtilerinden, Tatar Hanı'nın hassa süvarilerinin ot ağalarından Abdülharis. Serserilik devirlerimiz geçti. Devlet kapısını gözetmekteyiz beyim! Bu havalide türeyen bir avuç eşkıyanın mevcudiyeti malumunuzdur. Mesul olanları tutup getirttim!" Sancakbeyi aynı alaycı sırıtmayla karşılık verdi: "Asayişi korumak eşkıyaya kalmış öyle mi?" Abdülharis karşılık veremeden edemedi: "Eşkıya eşkıyayı gözünden tanır! Bu vaziyet böyle devam ederse beyim gücenme ama Osmanlı mülkünde dağa çıkmadık bir Allah kulu bulamazsınız! Sipahi Bekir'in evinde bir gizli köşede bu beşini yakaldık... Sen şimdi delilin var mı diyeceksin. Hiç lüzumu yoktur. Evinde birbirlerini görmeyecek şekilde üç ayrı odaya koy bunları. Bir vakit bekledikten sonra birlikte her biriyle konuşalım kendileri itiraf edecekler. Eğer dediğim gibi olmazsa boynumu vurdur şuracıkta!"

Abdülharis'in kumarı tutmuştu. Ayrı ayrı tutulan adamlar birbirlerinin aleyhinde konuştuklarını zannederek ötekileri satıvermişti. Sorguya çekilen diğerleri de öbürünü satıveriyordu ilk fırsatta. Sancakbeyi Yunus'un bakışı değişmişti sipahi oğluna. Bekir'in marifetlerini devlete yazacağını söyledikten sonra Sazara Köyü'nün tımarını da boşta kalmaması için kendisine tevcih ettireceğini söylemişti. Abdülharis'e usulen başka diyeceği bir şey olup olmadığını sorduğunda: "Destur ver bunları Istranca'ya götürüp infazlarını orada yaptırayım. Kellelerini kestirip bir talikayla yollatırım beyim. Ama bedenleri bana lazım. Mıntıkada eşkıyalığa cesaret eden olursa ibret olsun!" demişti. Yunus Bey

olur verince Abdülharis takımı, beraberlerinde birbirlerine bağlanmış eşkıyalarla Istranca Köyü'nün yolunu tutmuştu. Sazara içinden geçerken köylülerden bu vaziyeti görenler de şaşırmış, bir kısmı Abdülharis'in adamlarının ardına takılmıştı. Istranca Köyü'ne geldiklerinde de köylüler ve kasır ahalisi hep dışarıya dökülmüştü. Ortalık mahşer yerine dönmüştü sanki.

Kasırın önündeki ulu ağacın dibine dizilmişti eşkıyalar. Tam önlerine büyükçe bir odun kesme kütüğüyle irice bir balta getirilmişti. Abdülharis'in gelirken emrettiği üzere odunculuk maharetlerini boyun vurmada da İlyas'la İzzettin göstercekti. İki delikanlının da beti benzi atmıştı, adamlar, köylüler, hatta herkes kireç gibi bir yüzle korkulu bir düşü seyrediyor gibiydi. Ağlayan, altlarına pisleyen, ölmemek için çırpınan Sipahi Bekir'in adamlarına baktıkça acıyorlardı. Ancak bir tek Abdülharis'te merhamet emaresi yoktu. İshak Beg bile bu hâl karşısında adamların hâlini görüp üzülmüştü. Usulca oğlunun yanına sokulup: "Oğul, bunlara acıyıvır... Daha yaramaz iş göremez bunlar!" dediği zaman Abdülharis'in yüzündeki gaddar ifadeyle ürperdi: "Ben kendi keyfime göre iş görmem baba, sancakbeyimiz Yunus Bey'den destur aldım. 'Ne ceza gerekiyorsa ver, millet illallah etmiştir bunların elinden!' dedi. Layık oldukları ceza bu bile değil bana sorarsan. Çünkü bunun usulü bu değildir. Rumeli havalisinde böylelerini kazığa oturturlar. Yiğitlerim yorgun olmasa bunlara da aynını yapardım. Yahut asarlar, gelen geçen görsün diye. Harami takımından bahsederken 'ipten kazıktan kurtulma' tabirini kullanmaları boşuna değildir. Ama o da bunlara az gelir. Kellelerini vurdurup ayaklarından bu ulu ağaca asalım ki gelene geçene ibret olsun!" Bu cevap karşısında İshak dehşete düştü. Sanki kendi elleriyle dünyaya canavar getirmişti. Yine de sesini çıkarmadı, neticede namını, şanını sürdürecek olan oydu. Sırtını dönüp kasra doğru ağır ağır yürüdü.

Adamların hazırlığı bitince ilk önce kütüğün önünde Sipahi

Bekir'e diz çöktürdüler. Abdülharis'in komutlarına göre yapacakları her şeyi. Önce iki kişi değişmeli kelleler kesilecek, kelleler bir talikaya yüklenmek üzere çuvala koyulurken iki adam da çınarın muhtelif dallarına ayaklarından ipe çekeceklerdi cesetleri. Sipahi Bekir adamlara hayli direndiğinden sipahi oğlu ağzını açmalarını emretti. Adam ağzındaki bez çıkarılınca haykırdı: "Benim başımı yediniz! Kadıya gidelim! Böyle hüküm mü olur bre!" Abdülharis'in soğukkanlılığı ense tüylerini diken diken etse de bunu söyleyebilmişti. Sipahi oğlu zalim bir tavırla sırıttı: "Milletin ırzına el uzatırken, soyarken mesele yok. Sen ne yapıyorsun deyince de aman kadı efendi, yaman kadı efendi! Mahkemeyi şürekân mı sandın?" Bekir yine haykırdı: "Bunu yanına bırakmazlar! Yeniçeri içinde ahbabım çoktur! Padişah olsan da sorarlar hesabını!" Abdülharis öyle bir kahkaha patlattı ki şahit olanların yüreği buz kesti. Ahali ile idam edilecekler, hatta Abdülharis'in adamları akşam serinliğinden ziyade sipahi oğlunun gaddar sözleriyle titriyorlardı: "Yeniçeri mi? Belgrad'dan Üsküp'e zamanında onlarcasını pusuya düşürmüşlüğüm, kılıcım altından geçirmişliğim var. Bir avuç zorbaz meydanı boş bulup Kostantiniyye'de kibar gırtlağına çöktü diye fazla mübalağa ediyorsunuz! Sizin kahvehanelerde, iskelehanelerde oğlan kısmına olan zorbazlığınız burada sökmez! Yıkın şunu, vurmaya başlayın boyunlarını!"

Ortalık kararana dek sürdü kanlı idam panayırı. Kimse gık diyemedi, gözyaşı dökemedi, eşkıyalara dahi acıdılar Abdülharis'in eline düştüler diye. Şakîler ise onun soğuk bakışlarını gördüklerinde, merhametsiz gözlerinde ruhundaki o karaltıyı fark ettiklerinde ölümden kaçamayacaklarını anlayıp çaresizce boyun eğdiler. Abdülharis kamçısını her şaklatışında nöbetleşe indirdiler baltaları ormancı delikanlılar. Son eşkıyanın cesedi de ulu çınar ağacına çekildiği esnada kelle dolu iki kanlı çuval, Abdülharis'in iki atlı delikanlısının nezaretinde Kırkkilise sancağının yolunu tutmuştu. O gece Istranca Köyü'nde kimse doğru dürüst uyku uyuyamadı.

Kâbuslarında rüzgârda salınıp merhamet dilenircesine kıpırdanan başsız cesetleri ve ağlaşan kelleleri görerek uykularından sıçradılar. İshak Beg o idamların ardından yemeden içmeden kesildi. Devrisi hafta da bir sabah döşeğinden kalkamadı son Kaçarlu beyi. Aşiretinden kimselerin yanına, köydeki mescitten hâllice camiinin haziresine defnedildi. Oğlu gözyaşı dökmedi. Yerleşik olmak da kurtarmamıştı Karçarluları. Bu yüzden Abdülharis sarıldığı yegâne dalı, devlet kapısını yaşatacağı tek ocağı, ailesi gördü.

Toprakları şenlenmeyi sürdürdü zira Rumeli'nden göçler kesilmiyordu. Alınıp verilen her kalenin ardından talikalar çıkıp geliyordu. Ektirdi, biçtirdi, asker yetiştirdi Abdülharis. Nihayetinde iki köyden sekiz cebeli, on iki de kul çıkarabilir hâle geldi. Sipahi Abdülharis'in namı saraya değin ulaştı. Kedi fare oyunu misali çeteleri kovalıyor, avucuna düşene aman vermiyordu. Abdülharis'in topraklarına eşkıya giremiyordu. Zira o sipahilerinden haber geldiğinde başka topraklarda da pusular kuruyor, normal avlanma dışında "eşkıya avı" dediği eğlencelere de çıkıyordu. Böyle görüyordu, zira kan dökmek yegâne eğlencesi olmuştu. Eğlenceden de öte yaşamı bundan ibaretti. Istrancalar mıntıkasında ve komşu sancaklarda "Eşkıya Azraili"ne çıkmıştı adı. Lakin masumlar da korkuyordu, annelerin bile yaramaz çocuklarını 'Seni Abdülharis'e veririm!' dediği bir heyulaydı.

Kadınlarla muhabbeti de eşkıyavari eğlencelerinden öteye gitmedi. Dünya dedikleri, aşkı bulan Dimo'ya bile acımamıştı, kendine mi acayacaktı? Naime'yi aklından, gönlünden sildi. İbro'nun da hayatta kalmak için gamsızlığa hovardalığa vurduğunu o an anladı. Unutmak için işret meclisleri düzdü, içti, eşkıya avladı, kadın oynattı, döşeklerde gönül eğlendirdi. Naime sevmeyecek olduktan sonra kimsenin sevmesine lüzum yoktu... Naime olmadığından günahın da korkunun da yeri yoktu. Zalimliği kavi hâle geldi. Can almayı sürdürdü. Namı Istrancaların dört bir yanında korkulu meseller gibi anlatılır oldu.

16

"İnşallah numara doğrudur..."

Arada bir yağmur bırakan ve günü geceye çeviren bunaltıcı hava, ders saatlerini kovalayan öğrencilerin üzerine çökleniyordu. Asil'in kendi kendine mırıldanıp bilgisayar ekranına hızlı hızlı bakarak bir şeyler karalaması Ercan'ın dikkatini çekti. Beyaz florasan ışığının içeride bulunanın depresif hislerini körüklediği odayı, kâğıt üzerinde gidip gelen kurşun kalem hışırtısı doldurmuştu. Asil hemen akabinde karaladığı kâğıda bakarak masadaki telefonu kaldırıp hızlıca bir numara tuşladı. Beklediği süre içinde hayli gergin görünüyordu. Yüzü bir anda o bunaltıcı havaya tezat şekilde ışıldadı.

Önce telaffuzu sorunlu Bulgarcasıyla bir-iki cümle söyleyip kendini tanıttı Asil, ardından hızlı hızlı konuşmayı sürdürdü: "Bizim tarihimizi çalıştığınızı unutmuşum hocam, Türkçe konuştuğunuzu duyunca şaşırdım... Evet, Nüvit Silahdargil Balkan Araştırmaları Enstitüsü'nden... Sizin makalelerinizi okuyordum da... Hı, hı! Folklor araştırmalarınız özellikle... *Bulgar Halk Türkülerinde Doğaüstü Unsurlar* diye bir makaleniz var, dikkatimi çekti. Daha doğrusu orada geçen bir türkü dikkatimi çekti... *'Liljana gitme o dağlara, o dağlarda haramiler ağlaşa, dağlar paşası kan saça saça dolaşa. Paşa, paşa, Abdül Paşa! Lanetli paşa kanlar içip dolaşa!'* diye bir türküye yer vermişsiniz. Ben ilkin basit bir eşkıyalık türküsü sandım ama siz doğaüstü olarak nitelendir-

mişsiniz... Hmm... Kan içme motifi mi? Anladım... Anladım hocam... Öyle mi? Not aldım hocam, çok sağ olun... Efendim? Başka örnekler de var demek... Tabi, uğramak isterim. Nadiren de olsa sizin oraya gidip geliyorum hocam. Ah! Malko Tırnovo mu? Evet, eski adı Tırnovacık, orada mı oturuyorsunuz? Ben o zaman gelmeden haber veririm, bir haftasonu Dereköy'ü geçip rahatsız ederim. Çok sağ olun hocam, çok sağ olun."

Telefonu kapatan Asil, yeniden önündeki kâğıda bakarak notlar almaya başladı. Konuşma Ercan'ın hayli tuhafına gitmişti. "Aga kusura bakma da folklorla ne ilgin olur ki?" deyiverdi ansızın. Asil onu tasdiklercesine bir jestle: "Hiç sorma, hiç sorma! Benim araştırmayla ilgisi olmasa ne işim olacak? Zaten konuştuğum hoca da biraz ona şaşırdı. 'O kadar senedir folklor araştırıyorum, Osmanlı kaynaklarında geçen şeylere denk gelirim, sizinkilerden henüz merak eden çıkmadı!' dedi konuşurken. Mihaila İvanova," diye cevap verdi.

Tam o anda camları zangırdatan şiddetli bir gök gürültüsüne eşlik eden, odanın içinden dahi fark edilen kuvvetli bir ışık patlaması akabinde oda karanlığa gömüldü. Asil'le Ercan'ın önlerindeki bilgisayar ekranları kapanıverdi. O vakte kadar odada hüküm süren gri kasvet, yerini göz gözü görmez zifiri bir karanlığa bıraktı. Ercan geriye dönüp pencereden dışarıya baktı. Damlalar camı bulanıklaştırırken; uzaktan, durağa yahut bölümlere doğru koşturan öğrenciler görünüyordu. Kendi kendine söylendi: "Çarşıya çıkacaktım akşama doğru. Yağmur hiç iyi olmadı." Asil masasından seslendi: "Ben seni bırakırım, ben de çarşıya geçecektim zaten." Ercan dışarıyı seyretmeyip sürdürürken: "Vallahi şahane olur. Bellek'le Ceren'e uğrayacağım. Sipariş verdiğim kitaplar vardı." dedikten sonra geriye döndü: "Senin ne işin var sorması ayıp çarşıda?" Asil gülerek karşılık verdi: "Canım tavuk döner, ayran çekti! İlla bir işim olmuştur, gidemez miyim çarşıya?" Sonra sesi bir anda ciddileşti: "Güldem... London'daymış. İşin

bitince gelirsin demişti. Pek huyu değildir. Hele tartışmışken... Genelde gurur yapar. Böyle çağırması hiç hoşuma gitmiyor." Birden sözünü kesip feveran etti Ercan: "Sakın ayrılıyoruz deme!" Alaycı bir ifadeyle: "Tasası sana mı düştü aga?" dedi Asil. Ercan ciddileşerek konuşmayı sürdürdü: "Yahu ne zamandır sözün vardı, Güldem'in arkadaşlarıyla tanıştıracağım diye. En son söylediğimde yine geçiştirdin, gelecek ay hâlledeceğim dedin. Şimdi kalkıp: 'Biz ayrıldık!' dersen vallahi kavga çıkartırım!"

Asil: "Ohoo! Koyun can derdinde, kasap et derdinde!" diyerek masadan kalktı. Ercan'ın yanına gelip yağmur damlalarıyla bulanıklaşan pencereden dışarıyı görebilmeye çalışırken ağır ağır konuştu: "Kaç yaşına gelmiş adamsın, lisedeki gibi birileriyle tanışmak için illa aracı mı gerekiyor sana?" Ercan ona bakmadan: "Düzden gidip tanışmaya kalksan tanışabilirsin sanki! Sen uzun seneler Güldem'le takıldığından unutmuşsundur. Kadınlar arasında gizli davranış kodları var, referansla tanışmak daha garanti!" diye karşılık verdi. Konuşmayı sürdürdü: "Gerçi Murat Çulcu diye bir araştırmacı var, onun mafya üzerine bir kitabı vardı orada okumuştum, bizim toplumdan bahsederken mafyöz ilişkilerin, böyle tanıdık ve akraba işlerinin ağırlıkta olmasından falan bahsediyordu. Yani öyle asılsız bir şey değil söylediğim. Sizin aracılığınızla tanışırsam daha garanti! Hem siz çiftsiniz, referansınız daha sağlam olur!"

Ercan'a güldü ama içten içte memlekette aşk meşk ilişkilerinin bile ağır bir bürokrasiden geçtiğini fark etti Asil. Muhtemelen kendisi de Güldem ve arkadaş meclisinin benzeri bir bürokratik sınamasından geçtikten sonra kabul görmüştü. "Tamam, tamam. Konuşurum Güldem'le. Tabi daha uygun bir zamanda ve mekânda," dedi Ercan'a bakarak. Sonra elini omzuna atıp güldü: "Kurtlar Vadisi'nden etkilenen liseliler gibi mafyalı mufyalı kitaplar mı okuyorsun sen?" Ercan da ayağa kalkıp pencereden dışarıya bakmaya başladı: "Yok be aga ben diziden çok önce oku-

dum. Bir ara Edirne âyanlarından biriyle ilgili bir sempozyum bildirisi yazıyordum, İsfendiyar Hoca kaynakça az dediğinden ben de bayağı bir ekleme yapmıştım. Oradan aklımda kaldı. Neyse. Ben bir lavaboya gideyim, gelince çıkarız uyar mı?" diye sordu. Asil kafasıyla onayladı. Ercan çıktıktan sonra aklına son anda gelmiş gibi masadaki telefonunun başına koşturup cep telefonuna kayıtlı bir ev numarasını tuşlamaya başladı: "Elektrikler gitti Nüvit Hoca'yı aramayı unuttuk... Çalıyor. Evdedir herhâlde... Hah! Alo! Nüvit Silahdargil'le mi görüşüyorum? Memnun oldum. Ben Asil Cevherci, kendi adını taşıyan özel araştırma enstitüsünde araştırma görevlisiyim. Kendisiyle görüşebilmem mümkün mü acaba? Çok teşekkür ederim... Tabi, bekliyorum. Alo! Nüvit Hoca'm merhaba. Ben Asil. Evet... Evet Cehvercizadelerden... Sağlığınıza duacıyım hocam, sizler nasılsınız? Pek güzel, pek güzel... Hocam benim sizden bir maruzatım olacaktı. Mihaila İvanova Hoca'yla görüştüm de, onun faydalandığı bir kaynak sizin elinizde varmış. Evet... Tarih-i Osmanağazade defterleri dedi. Edirne şehir tarihinde geçen bazı konular varmış. Hangi gün ve saatte müsait olursunuz acaba? Sadece defterdeki bilgiye ihtiyacım var, kopyası gerekmiyor. Not alacağım... Tamam. Tamam, çok iyi olur. İsfendiyar Hoca'ya selamınızı iletirim hocam. Çok sağ olun... Efendim? Tabii, tabii tam dediğiniz saatte geleceğim." Telefonu kapatmadan hemen önce Ercan içeriye girmişti ansızın: "Kiminle konuşuyordun?" diyerek masasına doğru yürüdü. "Bugün de şu ahiret soruların bitmedi gitti! Kimse kim, hazır İsfendiyar Hoca'nın da sesi soluğu çıkmıyorken atalım kendimizi çarşıya!"

Yağmurun hafiflediği esnada ceketlerini alıp odadan çıktılar. Okulun koridorları odadan daha karanlıktı. Arada sırada şavkıyan şimşekler sayesinde koridorun uçlarındaki camların yerini kestirebiliyorlardı. Sınıflarda son kalan bir-iki öğrencinin ya öbür uçtaki yahut önlerindeki merdivenlerden inişleri işitilebili-

yordu. En geride kalmış bir tanesi koşar adım ilerlerken, karanlıkta Asil'le Ercan'ı son anda fark etmiş ancak duraksayamamıştı. Ercan'a hafifçe çarpıp: "Pardon hocam," diyerek yoluna devam etmek istedi ama Asil ansızın kolundan yakalayarak durdurdu: "Bu karanlıkta ne koşturuyorsun böyle?" Sesindeki sertlikten Ercan dahi rahatsız olmuştu. Göremese de çocuğa ateş saçan gözlerle baktığını hissetti. Öğrencinin ses tonu korktuğunu belli ediyordu: "Özür dilerim hocam göremedim." Asil, çocuğun kolunu bıraktıktan sonra bir süre ardından bakıp loş merdivenlerden inmesini bekledi. Ercan kafasını iki yana sallayarak söylendi: "Ben bile tırstım yahu niye öyle dedin çocuğa? Sanki bile isteye çarpmış gibi..." Merdivenlerden indikleri esnada Asil hayli soğuk bir sesle karşılık verdi: "Saygı duymayı öğrenmeliler." Bir şey demedi Ercan, onca yıllık arkadaşını son zamanlarda tanıyamadığını fark etmenin verdiği şaşkınlıkla sustu. Araştırmasının, ilişkisinin ve evlilik arifesinde oluşunun gerginleştirdiğini düşündü.

Asil, Ercan'ı Orduevi'nin oradaki ışıklarda bıraktıktan sonra biraz daha ilerleyip Ali Paşa Çarşısı'nın arkasındaki yollardan birine park etti arabasını. Yağmura rağmen uğultusunu ve kıpırtısını yitirmemiş olan Saraçlar Caddesi'nden aşağıya doğru yürümeye başladı. Yoldan hızla geçen bir arabadan o dönem barlarda hayli çalınan hareketli, İspanyolca bir şarkı işitildi. Asil İspanyolca bilmediği hâlde birkaç kere istek yapıldığında denk geldiğinden şarkının adının "Asereje" olduğunu biliyordu. London Cafe Pub'dan adımını atarak, bir popüler kültür sağanağından sıyrılmışken diğerine tutuldu. Eminem adlı rapçinin hayli meşhur olan ve eğlence mekânlarında dahi duyulan *Without Me* adlı şarkısı çalıyordu. Normalde buralarda bu türde şarkılara denk gelmemişse de popüler olduğu için çalındığını düşündü. İçerideki az sayıda yabancı yüz masalardan, taburelerden kendisine dönünce rahatsız oldu. Güldem'in orada olmadığını görerek bir üst kata çıktı.

Mekânın üst katı tenhaydı ve Güldem sol taraftaki masanın köşesine ilişmişti. Mekânın loş ışığı altında kahverengi saç buklelerinin, hafif makyajlı çehresinin, üzerindeki deri montun tuhaf çekiciliğine kapıldı o an. Yıllar önce onu ilk gördüğündeki hisleri tekrar yaşıyor gibiydi. Hiçbir şey söylemeden tam karşısına oturdu. Güldem geldiğini fark edince hiçbir ifade belli etmeksizin ağır ağır dönüp baktı: "Ben de tam vazgeçtiğini düşünüyordum," dedi. Asil tartışmalarını hatırlayarak daha önce hissetmediği denli ağır bir vicdan yükünün altına girdiğini idrak etti. Sevgilisiyle tartıştığı yetmiyormuş gibi bir de Ercan'ın aklına uyup üzerine fazla düşmeyerek hatta nispet yapar gibi çağrı bile atmayarak onun canını sıktığını düşündü. Tam özür dilemek için söze gireceği esnada Güldem masanın üzerinden ellerini tutarak susturdu: "Bir şey söyleme. Biliyorum. Biraz... Biraz gerginiz. O gün aslında kastettiğin şeyleri söylememiştim, gereksiz alındın. Ama bu kadar üzülebileceğini düşünememiştim. Alttan alabilirdik, olmadı. Olamadı. Sonradan anlayabildim, üzerimizdeki yükü, sonraya erteleyip üzerinde durmadığımız sıkıntıları... Hem onları konuşmak için hem de... Hem de seni özledim!"

Saraçlar Caddesi'nin ışıklarının mekânın yeşimi andıran camlarından süzülüp gelen yeşil şua altında Güldem'in kahverengi gözlerindeki ışıltıya hayran olmuştu o anda. Sonra bir anda oraya çağırmasının tesadüfi olmadığını fark etti. Yıllar önce 2000 sonbaharında ilk kavgalarından sonra burada karşılaştıklarını ve barıştıklarını hatırladı. Gözlerini Güldem'in gözlerinden alamıyordu. Ancak kendini romantizmin kollarına kaptırmasına mani olan bir şeyler vardı. Sevgilisinin bu davranışı ona hayli tuhaf gelmişti. Daha önceki kavgalarında böyle olmamıştı. Güldem'in kendisini sevdiğini hep hissediyordu. Çekingenliği ve soğukluğu istisnai ölçüde ona cazip geliyordu, bunu biliyordu. Ama bunun ötesinde Güldem'in ilgisinin cazibenin ötesinde bir tutkuya dönüştüğünü, en yersiz kıskançlık krizlerinde bile hisse-

dememişti. Sanki ona sert çıkması hoşuna gitmişti. Daha doğrusu hoşuna gitmese de bir tür bağlılık göstergesi addediyordu. Güldem'in bu tür "örfi" hassasiyetleri olduğuna dikkat etmemişti ancak bir şekilde çevresinden etkilendiğini düşünüyordu. Yine de sebebi ne olursa olsun sevgilisinin kendisine böyle bağlanması ve cazip bulması hoşuna gidiyordu. Muhtemelen İsfendiyar Hoca'nın haftalar önce konuştuklarında bahsettiği, ara sıra da Asil'in aklına düşen husus buydu. Yüz küsur sene evvel kapısında bekleyenlere, hizmetlilere, halayıklara buyruk veren, tek sözüyle çiftlikleri, konakları konuklarına hazır hâle getirip şenlikler tertip eden, birine vereceği oldu mu altınla ödeyip üstüne tenezzül etmeyen dedeleri gibi hissediyordu kendini ve bu sevgilisinin de hoşuna gidiyordu.

Zihninde uyanan yeni yargılarla kendisini sarıp sarmalayan romantizmi elinin tersiyle iten Asil, sevgilisine muzaffer bir edayla bakmaya başladı. Sanki onun gözünde daha da büyümüştü. Elinde kitap poşetleriyle palas pandıras merdivenlerden fırlayıp gelen Ercan, tüm o ışıkların, bakışmanın, gizli temasın büyüsünü aldı götürdü. Asil ona doğru dönüp: "Sen kitapçıya gitmeyecek miydin? Buraya niye geldin ki?" diye çıkıştı. Ercan bir-iki saniyeliğine soluklanıp: "Gittim, geldim işte. Mekânı kapattıysanız kusura bakmayın haberim yoktu!" diye karşılık verdi. Ardından dönüp: "Merhaba Güldem!" diyerek selam verdi. Genç kadın hafif bir baş selamıyla karşılık verdi. Ercan taburelerden birini masaya yaklaştırıp çöktükten sonra: "Bakıyorum barışmışsınız," deyiverdi. "Küstüğümüzü kim söyledi ki? Hem sen niye çıkıp geldin böyle?" diye sordu sertçe Asil. Geliş sebebini az çok kestirebiliyordu, hazır Güldem de denk gelmişken akşam enstitüde açtığı "yeni bir çevreyle tanıştırılma" teklifini yineleyecek gibiydi.

Ercan sanki zihnini okumuştu Asil'in: "Madem Güldem de burada bir maruzatım olacaktı sadece. Ama ondan önce... Sana

sormayı unuttum. Hazır nerede olduğunu biliyorken de gelip sorayım dedim arada kaynamasın diye. Sen en son Abdülharis Paşa diye birini araştırıyordun. Şu Bulgar halk hikâyelerini, folklor araştırmalarını niye kovalamaya başladın? Bizim sipahi bu kadar ünlü müymüş eskiden cidden?" diye sordu tek solukta. Güldem ikisini de anlamaya çalışırcasına sorgulayan gözlerle seyrederken Asil elini salladı: "Uzun hikâye. O mu emin değilim ama Bulgar türkülerinde falan 'Abdül Paşa' diye bir figür var. Kan dökücü olduğu söylenen, zalim bir tip. Adam âyan, derebeyi olduğundan normaldir dedim en başta. Ama Mihaila hocanın makalesinde baktım bayağı bayağı metafizik bir şeyden bahsediliyor, böyle olunca da araştırmamı buralara kaydırdım. İsim benzerliği olup olmadığını anlayacağım, o olmayabilir. Üstelik Nüvit Hoca'dan da randevu kopardım!"

Güldem konuyu anlamaya çalışmaktan sıkılıp gergince bir sigara yaktı. O esnada Ercan'ın şaşkınlıktan ağzı açıldı: "Nüvit Hoca mı? Hangi Nüvit? Silahdargil? Nüvit Hoca hâlâ yaşıyor mu?" Asil gülerek karşılık verdi: "Bunu sakın enstitü içinde sesli dile getirme..." Kafasını şaşkınlıkla iki yana salladı Ercan: "Nüvit Hoca ne alaka ya? Sen Bulgaristan'a gitmeyecek miydin?" Bulgaristan ziyareti bahsi açılınca Güldem aniden Asil'e bakmaya başladı sorgulayan gözlerle: "Arşivden tanıdığım var demiştin. Oraya gideceğini söylememiştin?" diye sordu. Asil her ikisini de bakıp sakince karşılık verdi: "Makalesini okuduğum Mihaila Hoca'ya uğrayacağım. Ama ona gitmeden önce Nüvit hocaya da gitmem gerekiyor. Kadın bazı türkü örneklerini Osmanağazade'nin defterlerinden, şu meşhur Edirne Tarihçesi'nden almış. Bizim Nüvit Hoca'nın şahsi koleksiyonunda. Daha doğrusu bizim enstitünün kitaplığında gibi görünüyor ama onun elinin altında." Ardından Güldem'e bakarak: "Mihaila İvanova. Camiada tanınan bir folklor araştırmacısı. Kadın benden hayli büyük Güldem, öyle canını sıkacak bir durum yok yani!"

Bir an için: "Benim için sen de öyleydin!" diyecek gibi olduysa da kendini tuttu Güldem. İçten içe onu kıskanmakla birlikte hem sert çıkmasını hem de kendisinden çekince duymasını, bu tuhaf kedi-fare oyununu beğeniyordu. Yeniden Asil'le bakışmaları buluştuğu zaman Ercan'ın sorusu bir başka büyülü anı berbat etti: "Benim konuya gelirsek... Güldem, hani şu sizin arkadaşlarınla tanıştıracaktın beni. Önümüz düğün, yine arada kaynamasın, unutmayın?"

Bulgaristan ziyareti meselesini tesadüfen ağzından öğrenmenin minnet duygusuya gülümsedi genç kadın: "Bir gün Ece'lerdeyken hesapta Asil beni almaya gelir, ben beş dakikalığına içeri davet ederim. Sen de yanında bulunuyor olursun..." Ercan bu fikir karşısında hayli sevinmişti. İkisine de yarım ağız teşekkür edip ahşap merdivenlerden aşağıya doğru inmeye başladı.

Asil, merdivende gıcırtılar azalırken hafifçe kafasını salladı: "Koca adam çocuk gibi yahu... Yıllar önce de böyleydi bu!" Güldem daha manidar bir gülümsemeyle karşılık verdi: "Bazılarınız nedense hiç büyümüyorlar!" Asil de gülümseyerek karşılık verdi. Yine birbirlerinin gözlerinde kayboldular. Mekânın yeşil ışıkları altında, tuhaf bir düşler âleminde baş başaydılar. Güldem yine gülümsedi ancak hayli tehditkârane bir edası vardı: "Bulgaristan'a giderken beni de götür." Asil ister istemez ürperdi ancak onun gözündeki ağırlığını kaybetmek istemedi. Haşin bir tavırla: "Bakarız!" deyip geçiştirdi. Akabinde gözlerini gözlerinden ayırmaksızın: "Sensiz olma ihtimalim var mı ki?" diyerek gülümsedi.

17

(1709)

Rumeli topraklarında korkunç seneler birbirini takip etmiş, kaleler ve kelleler alınıp verilmiş, göç katarları ve kahır dolu türküler dinmek bilmemişti. Şehirlerde geceli gündüzlü çocuk bağrışmaları, talika tekerleklerinin gıcırtıları, hayvan böğürtüleri, satıcıların ve medet isteyenlerin sesleri yükseliyor, bir an olsun kesilmiyordu. Rumeli topraklarının çehresi az çok değişmeye başlamıştı. Rumeli'nin uzak dağlarından, ormanlarından ta Macar elinden, Kosova taraflarından, Arnavut memleketlerinden gelip şehirlere yerleşenler fazlalaştıkça Abdülharis'in seferde ve bozgun senelerinde sıkça işittiği kabirden çıkıp dolaşan, kanlı kefeniyle görünen, genç kızların, bebeklerin, hatta koca koca yiğitlerin kanını somurup öldüren hortlak lakırdıları Edirne civarında daha sık işitilir olmuştu. Daha birkaç sene öncesine kadar Edirne yakınlarındaki Maraş köyünde Bıyıklı Ali ve şehrin dibindeki Yıldırım taraflarında, Hacı Sarraf Mahallesi'nde Cennet Hatun adlı kimselerin "ervah-ı habise" yahut "cadılık" alameti gösterdikleri için kabirleri açılmış, Ebussuud Efendi'nin fetvaları mucibince cesetleri göğüslerinden kazıklanıp başları kesilerek bacak aralarına konulmuştu. Edirne havalisi bu ürkünç hikâyelerle çalkalanıyor, Cennet Kadın'ı Yıldırım'ın mezarlıkları arasında kefeniyle dolanırken gören kimseler olduğundan bahsediliyordu. Ahali tüm bu hortlak taifesinin, bu upir illetinin muhacirlerle birlikte Rume-

li'deki harabeleri, dağları, ormanları bırakıp Edirne ve Kırkkilise civarına geldiğine inanıyordu. Geceleri olmaz bir şeye rastlama korkusu eşkıya korkusundan ağır basıyordu. Gerçi bunda Istranca Köyü'nün sipahisi Abdülharis'in çetesiyle şakîlere kan kusturmasının da etkisi vardı. Evet, onun adamlarına "cebeli" veya "kul" demek hafif kalırdı zira bilinen Osmanlı usulü cenkten ziyade haydut pusularına, hasımlarını oldukları yere mıhlayan atışlara, kelleyi gövdeden ayırır kılıç hamlelerine aşinaydılar. Nizami kaidelere göre değil, dağların ve ormanların sözsüz kanunlarına göre harp ediyorlardı. Bu yüzden Abdülharis'in namı ta sancakbeylerine, hatta beylerbeylerine kadar uzanmış, "hususi çetesiyle kurdu basan kurt gibi köpek", "çiviyi söken çivi, "dinsizin hakkından gelen imansız" tabirleriyle zikredilir olmuştu.

Sipahi Abdülharis'in hareketi ve böyle canla başla asayişi temini beyhude yere değildi. Bilhassa küffar vaktiyle 1600'lerin sonlarında Karçarlu dışında başka yörüklerin iskânıyla ve muhacirlerin de gelişiyle Kırkkilise hayli büyüyerek Vize Sancağı'nın kazasıyken sancak hâline gelmişti. Istrancaların içini takiben İstanbul'u Tuna Nehri mıntıkasına bağlayan yol, muhacirlerle ve asker kollarıyla dolup taştığından harami çeteleri için cazip bir güzergâh olacağı vakiydi. Ne var ki bu hakikati kendisi de bir dönem haramilik ettiğinden iyi biliyor ve bu yüzden şakîlere göz açtırmıyordu. Istranca Dağları'nı ve civarındaki ormanlık mıntıkayı, hatta kimi zaman oradaki köylerden şikayet varsa Belgrad Ormanları taraflarına kadar çetesiyle kol geziyor, kâh atlı kâh piyade eşkıyaları kovalıyor, kellelerini arabalarla sancaklara gönderirken bedenlerini de ayaklarından ağaçlara ibret-i âlem olsun diye asarak alıcı kuşlara ziyafet çekiyordu. Eşkıya takiplerinde amansız Abdülharis'in bu kıyıcılığı o devirlerde türkülere dahi konu olmuştu. Şeytan'a uyup fukaralıktan harami çetelerinden birine karışan genç bir delikanlının ağzından yakılan: *Pınarhisar yolunda çete düzüldü, Istrancalı'nın pususu orada kuruldu! Aman*

bre Abdülharis Beg yazıktır şanına, şu cahil gençlikte nasıl da kaydın tatlı canıma! türküsü hanlarda, meclislerde çalınıp söyleniyordu. İnsana mehabet veren, eşkıya arkasından yakılmış beylik koçaklamalardan ziyade, Istranca havalisi için bir anlamda nağmeli ikazdı bu türkü.

Kabil olsa Abdülharis'in eşkıya takibinde yaptıkları devrin Frenk mekteplerinde ders niyetine okutulurdu. Geray çiftliklerinden kovulmuş yahut bir şekilde kapusuz kalmış eli silah tutan kimseleri, şu Tatar'dır, şu yörüktür demeden adamları arasında tutmuş, işretten sofraya, nereye gitse beraber oturup kalkmış, onlarla birlikte vuruşarak ecel şerbetleri içeyazmıştı. Eğer kendi kapusuna girmek yerine eşkıyalık yoluna sapan olursa zaten, Abdülharis elinde yaşamaları pek de kabil değildi. Bey olmadığı hâlde kendisi ikaz etmeden "bey" diye çağrılacak heybete, tavra sahip olması bir yana, yaman cengâver ve silahşor bir kimse olduğundan, icabında adamları sarıldığında tek başına sargılar yarıp çeteler dağıttığı için hayli ürküntülü bir namı vardı. İlk kullarını silahlarıyla birlikte azat edip köylere yahut orman kulübelerine yerleştirip, dövüşmeyi bilir kimseleri yanında gezdiren, yekûn beş cebeli ve onbeş kul ile dolaşan, yirmi adamdan fazlasıyla zinhar gezmeyen Abdülharis hep: "Eşkıya ardına kalabalık düşülmez, kurt otağına koyun sürüsü salmaktan farkı yoktur!" derdi. Bununla birlikte hep kasrına yatırıp beslediği, silahlarını ve hayvanlarını temin ettiği bu yirmi kişinin haricinde kendisine bağlı iki köyde ve civarındaki mezra ve çiftliklerde, ihtiyaç hâlinde toplamak üzere silahlı kimseler çağırabiliyordu. Tıpkı kendi eşkıyalık senelerinde dost ve yatak tuttuğu köylerde yaptığı gibi asıl çete on, on beş kişi olarak bilinirken, gafil avladığı çeteler bazen elli hatta altmış kişiyle sarılabiliyordu. Böylece köylülerden bilgi sağlamanın yanında, kendisini daha az bekleyen düşmanlarını aldatıyordu. Şakî millettinin nasıl iki ayaklı kurt olduğunu bildiğinden kasrındaki hizmetliler dâhil her hane halkının evinde silah

bulundurmasını, kendilerini muhafaza etmesini de sağlıyordu. Bir köy basıldığında evler bir anda Şimali Arnavut dağ köyleri gibi kapanıp direnirken, gizlice saldıkları haberciler de Abdülharis'le cellatlarını avuçlarına düşmüş sayılan eşkıyaların üzerine çekiyordu. Bozgun senelerinin devamı olan o felaket vakitlerinde İstanbul yolunu sancakbeylerinden ziyade –daha büyük çetelerle çarpışmaktan kaçınsa da- Abdülharis koruyor denilse yeriydi.

Istranca köyünün sipahisi olduğu hâlde namı gölgesinden fazla büyüyen Abdülharis'in böylesine palazlanması, elbette ki civardaki diğer sipahilerin ve sancakbeylerinin de nazar-ı dikkatini çekmişti. Gerçi sipahiler, kadı naipleri ve kethüdalar ondan memnundu, çok bir sıkıntıya zahmete katlanmadan onun adamları sayesinde rahat yaşıyorlardı. Ancak kendileri de Abdülharis misali kafalarında kırk tilki dolaşır neviden sancakbeylerinin ilgisi, onları bambaşka bir tasarıyı yapmaya itmişti.

Günlerden bir gün Kırkkilise Sancakbeyi İbrahim Bey, ansızın çıkıp Vize Sancakbeyi Hüseyin Bey'i ziyaret etmişti. Hardaliye şerbetleri içilip deva-i misk helvasının sohbetlerine lezzet kattığı bir anda İbrahim Bey girmişti söze: "Ah Hüseyin Beg! Felaketler geldi mi art arda gelir! Bu eşkıya elinden illallah ettik vallahi! Bilirim sizin burada da eğleşirler teneşire gelesiceler! Ama insan arkasını Istranca gibi koca koca ormanlarla kaplı bir memlekete vermişse, eşkıyadan bir değil on korkması iktiza eder. Bir gün daha fenası ha geldi ha gelecek derken geçer günlerimiz." Hüseyin Bey gülerek karşılık vermişti: "Bre sizin Sipahi Abdülharis ne güne durur? Cenab-ı hak sanki insancıklara vebayı, veremi, sıtmayı musallat kıldığı gibi eşkıya milletine de Abdülharis kulunu musallat eylemiş! Istranca Köyü civarında dallarda meyve yerine adam cesedi yetişir diyorlar." Bıyıklarını burdu İbrahim Bey: "Kendi kapımdaki adamı bana mı dersin bre? Bu Abdülharis'in ardında yirmi adam ya var ya yok. Tüm hüneri eşkıyanın huyunu suyunu bilmesi. Mazisini bilmez değilsin ya, itle yatan bitle kal-

kar demişler... Eğri oturup doğru demeli. Yirmi adamla Köroğlu gibi saraylar, kaleler basıp padişah kervanları bozacak değil ya? Destan başka hakikat başka. Istranca havalisi eminse de yukarısı karışık. Kırcaali ve Deliorman'da ahali neredeyse karın tokluğuna haramiliğe meyletmekte daha şimdiden. Bunlar kalabalıklaşınca birbirlerini yemek yerine daha büyük avlara atılabilirler. Zaman o zaman değil ama Deliorman'dan yahut Kırcaali'den, gemini azıya almış iki yüz kudurmuşla bir azametli şakî çıkıp Kırkkilise üzerine alay çekse, ben ne yapabilirim, Abdülharis ne yapabilir?" dedi sakince.

Hüseyin Bey kadehine önündeki ibrikten hardaliye doldurup bir yudum içtikten sonra kinayeli bir edayla: "Bu Abdülharis'i sizin oraya sancakbeyi edip emrine asker versinler o hâlde. Sen de eşkıyadan emin olursun öyle değil mi İbrahim Bey!" deyiverdi. Müstehzi bir ifadeyle güldü Kırkkilise Sancakbeyi: "Bre ne lüzumu var? Ama sen yat kalk bana duacı ol! Öyle bir tedbir düşündüm ki ne biz sancaklarımızdan, iradımızdan olalım ne de Abdülharis'in haramilere karşı amansız bir silah gibi, hatta say ki burç yıkar Osmanlı topu misali kuvvetlenmesine mani olalım. Eğer asayişi sağlama yolunda yükseklere erecekse bizim elimizle yükselsin." Vize Sancakbeyi gözlerini kısarak ağır ağır konuştu: "Sen şu ağzındaki baklayı çıkar hele! Abdülharis'in eli kuvvetlensin biz eşkıyadan, asayişten yana emin olalım dersin, tamam! Onu anladık! Gerisini söyle hele..." Hüseyin Bey elindeki kadehi önündeki siniye, deva-i misk helvasının durduğu çanağı da biraz ilerisine koydu. Helvadan arta kalanları elindeki şimşir kaşığa sürüp tam tepelerinden çaprazlamasına çizgi çekip anlatmaya başladı: "Istranca mıntıkasında bir voyvodalık ihdas edilecek. Dağ emniyetiyle alakalı bir tür derbent gibi. Bunun idaresi de Abdülharis'de olacak. Daha doğrusu Abdülharis Paşa'da. Paşa olacak ama ipleri bizim elimizde duracak. Lakin sade bizim istememiz kâfi değil. Edirne bostancıbaşısına, hatta kadısına da

varmalı ki Kadı Ahmed nüfuzlu adamdır. Edirne Vakası'na kadar bir ayağı saraydaydı. Padişahın burnunun dibinde kadılık yapmak ne demek? Sonra arası yeniçeri ağalarıyla da iyidir. Önce onu, ardından Edirne bostaancıbaşısını ikna ettik mi bu iş oldu demektir!"

Hüseyin Bey elini kaldırdı itiraz ederek: "Dur hele... Abdülharis yiğittir ama... Sırası gelip de sırt dayamak iktiza ettiğinde o yiğitliği bulunur mu şüpheli! Edirne Vakası'nda biz padişaha asi gelmeyiz dedi, sonra iş büyüyünce yeniçerilerin ardına takılıverdi! Kurnazlığı zaten malum! Nasıl itimat edelim..." Alay eder gibi güldü İbrahim Bey: "Şuncacık sipahiden de korkacaksak bre... O kadarcık siyaseti sen ben de yapıyoruz? Ne demişler, yiğitliğin onda dokuzu kaçmaksa biri saklanmak! Tekneni akıntıya uydurabilmek de sırasında bir hüner değil mi?" Hüseyin Bey: "Eh! Orası öyle," diyerek elini indirdi. İbrahim konuşmayı sürdürdü: "Bu niyetimi önce sana açtım. Sen de olur dersen önce Edirne Kadısı Ahmed'e, sonra da Edirne Bostancıbaşısı Ahmed Ağa'ya bu teklifin bahsini açarız. Sonra da icra ederiz... Bu kabına sığmaz Türk'ün kendi yolunu açacağı muhakkak. Biz açarsak iş başka olur!"

Teklif aklına yattığından fazla düşünmeden olur vermişti Hüseyin Bey. Ardından, ikisi kararlaştırdıkları bir zamanda Edirne'ye uğrayıp önce Kadı Ahmed'i, ardından da Bostancıbaşı Ahmed Ağa'yı ziyaret etmişlerdi. İbrahim Bey'in ve Hüseyin Bey'in teklifini onlar da makul bulmuştu. Bölgenin asayişten emin olması, üzerlerindeki yükün hafiflemesi kuşkusuz kendilerine daha yüksek makamların, iratların yolunu açacaktı. Böylelikle bu tekliften bahsedip ne diyeceğini görmek üzere dördü adına İbrahim Bey, sipahisi Abdülharis'i Edirne kadısının Havsa yakınlarındaki bir sayfiyede bulunan köşküne çağırtmıştı.

Kasrında döşeklerde yatsa da eşkıyalık senelerinden mülhem, tilki yatağında uyur gibi uyumaya alışkın Abdülharis bu çağrı-

dan pirelenmişti. Zira her ne kadar beylere sadakatle hizmet edip buyruklarını yerine getirse de namının bu denli büyümesi rahatsızlık da vermiş olabilirdi. Nitekim eşkıya çeteleri içinde gezdiği senelerde böyle sivrilmelerin haricinde ya sivrilenden yahut sivrilmeyi sindiremeyenden yana bir çatlağın meydana geleceğini öğrenmişti. O yüzden tedbiri elden bırakmadı. Adamlarına o vakte kadar ne tedbir alarak bir mekâna intikal ediyorlarsa aynı şekilde oraya da intikal edeceklerini söyledi. En ufak bir şüphe sezinlediklerinde karşılarındaki sultan ordusu dahi olsa vuruşa vuruşa beylerinin ardını bırakmayacaklardı. Kendisi kabilse pencere dibine oturacak, en ufak bir harekette siniyi yahu ardındaki sedir yastığı kalkan gibi kullanıp tahta perdeliğe kendini savurarak aşağıya atlayacaktı. Dağda belde çok dolaştığından, hatta bir-iki defa ağaç tepesine çıkıp tüfeng yahut ok atarak adam vurmuşluğu olduğundan yüksekten düşse de iflah olmazdı. İbrahim Bey'e bir ulağını gönderip kendisine denildiği gün Havsa'ya geleceğini iletti.

Buluşma günü Havsa'daki köşke önce Abdülharis'in on adamı vasıl oldu. Namlı sipahinin adamlarına bir örnek giyinmelerini emrettiğinden, siyah ağırlıklı esvaplarla pürsilah dolaşan bu adamları oradakilerin çoğu ömründe ilk defa görse de şöhretini işittikleri için hemen tanıdılar. Has adamlarına böyle siyah elbiselerle gezmelerini söylemişti zira Istranca ormanlarında, bilhassa geceleri eşkıya takibine çıktıklarında göze görünmüyorlar, fark edilmiyorlardı. Açıkta gezdiklerinde de cellat misali gören gözlerlerde korku ve haşyet duygusu peyda oluyordu. Bu on adam kimseye bir şey söylemeksizin arazi etrafını gezip çembere aldıktan sonra Abdülharis Beg diğer adamlarıyla geldi. Adamların yürüyüşünde, at üstünde salınışlarında ve beylerinin bu emin yerde dahi emniyetini sağlayışlarında öyle bir keskinlik ve kararlılık vardı ki onların bu öldürmeye hazır tavırları, sancakbeyinin kapu halkını, sair hizmetlileri huzursuz etmişti. Ancak onların

bu sultandan desturlu cellat misali hareket etmeleri hepsinin basiretini bağlamıştı, en babayiğit olanı dahi çıkıp da gık diyememişti. Yanındaki on adam da köşk civarına dağılarak beklemeye başlamışlardı.

Sipahinin bu gelişi beylerin bile inceden tüylerini diken diken etmişti. Abdülharis beyler huzuruna çıkıp el pençe divan durduğunda, bağdaş kurup onlarla birlikte çubuğunu tüttürdüğünde dahi çöreklenmiş ejderha heybetinden zerrece bir şey kaybetmemişti. Odada bulunanlar bu sipahinin çubuğu dahi tüfeng misali tuttuğuna kalıplarını basarlardı. Kahveler içilip çubuklar tüttürüldükten sonra İbrahim Bey, Edirne Bostancıbaşısı'nın desturuyla sözcülüğü üstlenip niyetlerini Abdülharis'e açtı. Kadı Ahmed ve Vize Sancakbeyi Hüseyin Bey de oradaydı. Onu "paşa" yapmak istediklerini usulünce anlatan Kırkkilise Sancakbeyi sözünün sonunu: "Istranca Dağları'nı beklesen beklesen sen beklersin! Sana asker gerek, makam gerek... İlle de paşa olarak başımızda durman iktiza eder. Sen bizim üzerimizde bir azametli paşa olarak bulundukça ne eşkıya ne de devlete kapulanmış haramiler bize, buralara ilişemez. Sayende rahata erişiriz!"

Abdülharis bu teklif karşısında ilk anda heyecanlanmıştı. Koca Devlet-i Aliyye'nin paşası olmak ne demekti? Yine de bu makamın kendisine böyle altın tepside sunulmasından ziyadesiyle rahatsız oldu. Aklına seneler öncesinde Haramibaşı İbro'nın söylediği lakırdılar düştü. Aklına geleni meclisten de esirgemedi: "Doğrusunu diyeyim beyim... Şar Dağları'nda tanıdığım yaşlı bir eşkıya vardı. İpeğin hışırtısına kanıp vezaret arzulayan, kendini yağlı cellat kemendinin gıcırtısına da hazırlamalı derdi." Rumeli'de ecinni, hortlak kısmı anılmazdı kolay kolay adının zikredilmesiyle çağrılmasın diye. O da onca sene sonra İbro'yu anımsamış, adını doğrudan anmamıştı ancak yine de ürpermişti. Sözlerini yutkunduktan sonra sürdürdü: "Benim böylesine yükselmem illa ki göze batar. Siz bana neyi layık görmüşseniz

eyvallah. Lakin gözüm yükseklerde değildir. Istranca'da Allah'a şükür geçinir giderim. Vaktiyle şakîlik de ettik, ettik ama doğru yolu tez bulduk. Günahım çoktur ama demek ki iyi işim de çok ki böyle düşünmüşsünüz. Rahmetli babam 'aferine koşan tazının ayağı tez kırılır,' derdi. Bu teklifinizi kabul etmem zordur."

İbrahim Bey elini kaldırarak Abdülharis'in sözünü kesti: "Tasalanma bey oğlu! Biz arkanda olduğumuz müddetçe kimse sana dokunamaz. Hem hayrına yapıyor değiliz bu iyiliği... Biz sana imkân sağlayacağız. Sen şakîleri Istranca havalisinden uzak tutup asayişi temin edeceksin. Biz olalım, olmayalım devlet illa ki senin bu yararlığını görür, takdir eder." Abdülharis daha fazla karşı koyamadı. Elini göğsüne götürerek: "Ricalle âşık atmak Kala-i Beç sahrasında Azrail'le aşık atmaya benzemiyormuş vesselam... Kabulümdür beyim, nasıl emrederseniz boynum kıldan ince!" deyiverdi. İbrahim bakır fincanı siniye bırakıp: "Senin için Kırım hanlarından Selim Geray Han'ı ve evladını tanıdığını söylerler. Şimdilerde Devlet Geray Han-ı Sâni* zannediyorum baştadır. Kaplan Geray sürgünde de olsa nüfuzu vardır. Onlar da seni tanıyorlardır. Biz önce usulünce Bostancıbaşı Ağa'ya mektup yazacağız. Sana hanzadelerin de kefil olabileceğini söyleyeceğiz. Sonra bu namelerle Bostancıbaşı Ağa saraya yazacak, sadrazam paşa hazretlerine. Senin namının Dersaadet'e dahi eriştiği söylenir. Eh! Sen de kabul ettiğine göre paşalığın şimdiden hayırlı olsun!" dedi.

Abdülharis, Havsa'daki köşkten ayrılırken sevincini gizledi. Zira böylesine altın tepside sunulsa da, bunca beyin sırtını sıvazlamasıyla sağda solda: "Ben paşayım!" derse isyan ettiğine yorularak defteri dürülebilirdi. Ortalığı bulandırmamak için kasrına dönerek kimselere bir şey söylemeden, vaktini kâh eşkıya kâh hayvan avlayarak geçirdi. Bu esnada günler günleri kovalarken, önce beylerin kendi arasında bir yazışma hengâmesi baş-

* İkinci Devlet Geray Han (hâkimiyeti: 1699-1702, 1709-1713)

ladı. Akabinde Edirne kadısının, Edirne bostancıbaşının, Vize ve Kırkkilise sancakbeylerinin nüfuzlu biri olarak bahsettikleri Abdülharis'in "paşa" yapılarak Istrancalar muhafazasından sorumlu tutulmasına dair devrin sadrazamına yazdıkları bir mektup saraya ulaştı. Çorlulu Damat Ali Paşa'nın eşkıya takipleriyle adını duyduğu Abdülharis için böyle bir istekte bulunulduğunu görünce, üstelik Kırım hanzadelerinin de kefil oldukları yazılınca aklı bu teklife yattı. Ancak ne olur ne olmaz diyerek Devlet Geray Han'la Kaplan Geray'a da Abdülharis'i sordurmuş, bu kimsenin lekeli mazisine karşın babalarının ordusunda Rumeli'nde sayısız yararlılıklar gösterdiğini öğrenince paşa yapılması için Sultan III. Ahmed Han'ın huzur-ı şahanesine kabul edilerek bu teklifi ve Istrancaların asayişi meselesini arz etmişti.

Takribi iki ay sonrasında Abdülharis neredeyse bu paşalık bahsini unutmuştu. Bir gün avdan döndüğü esnada giyinişi ve atı hayli farklı, hususi bir saray tatarı gördüğünde nihayet haber geldiğini anlamıştı. Tatar fermanı öpüp başına koyduktan sonra Abdülharis'e uzatmış, atına atlayıp bir şey demeden uzaklaşmıştı. Vazifesi kadar kasrın önündeki ulu çınardan sarkmakta olan ekserisi başsız çoğu taze eşkıya cesetlerinin de bunda tesiri olmuştu. Abdülharis koku insanları rahatsız etmesin diye başka taraflarda çürüyüp kokmayı bırakmış cesetleri astırsa da, bu görüntü dahi adamın midesini altüst etmeye yetmişti.

Abdülharis kâtiplerin namesini rahatlıkla okuyabilecek olsa da, yüksek yerden geldiği anlaşılan ferman karşısında köylüler şaşırıp kulaktan ağza sirayet eden dedikodularla kasra giden patikanın kenarına birikmeye başladıklarından bunu yapmadı. Adamlarının kalanını da atlarından indirterek, köyün imamını çağırtıp fermanı yüksek sesle onların önünde okutmuştu. "Karye-i Istranca'nın ve dahi başka karyelerin sipahisi Karçarluzade Abdülharis bin İshak", gelen fermanla birlikte "Istrancalar ha-

valisindeki her tür şakî ve haramiyânı tenkil* ve tedip** vazifesine memur edilerek" kendisine "Istrancalar voyvodası devletlû Abdülharis Paşa" namı ile Istranca ve Sazara köyleri haricinde, Kuzulu, Dereköy, Sarpdere ve Tırnovacık civarındaki toprakların idare ve asayişinin bırakıldığını öğrendi. Orada bulunan köylüler hep bir ağızdan heyecanla: "Allah muvaffak eylesin paşa hazretleri!" diye bağrışmaya başlamışlardı, köylüler için de adamları için de ne devletti! O andan itibaren hayli geniş bir alanda emsali sipahilerin de başına geçmiş oluyordu. Sancakbeylerinin dengi sayılırdı.

Paşalığının şerefine o gün kesesinden köylülere ziyafet çektirip adamlarıyla işret sofrasına oturdu. Dupnisa tarafındanki Bulgar köyünden çağırttıkları çalgıcılar ve çengiyle iki gün boyunca eğlendi. Ardından adamlarıyla eşkıyalardan ganimet olarak aldığı süslü giysi ve eşyaları hususi odasından çıkartıp teşekkür babından kısa namelerle İbrahim ve Hüseyin beylere, Edirne kadısına ve bostancıbaşısına gönderdi.

Devlet kendisinin topraklarını ve gelirini arttırması karşılığında eşkıyayla başa çıkmasını emretmişti. Abdülharis bu vazifesini yirmi adamıyla birlikte senelerden beri icra edegeldiği şakî usüllerinde sürdürmeye devam etti. Bağlı köyler ve kasabalardan kendi belirlediği kimseleri seçip askeri yazıyor ama onların kasabada kalarak asayişi teminlerini sağlıyor kesinlikle yanında tutmuyordu. Böylece hem masraf yapmıyordu hem de gerektiğinde yirmi kişiyle yola çıkıp vuracağı şakî çetesinin bölgesine ve ihtiyaca göre adam toplayıp öyle hücuma geçiyordu. Eski taktiğini geliştirmişti bir anlamda. Bu yüzden Abdülharis Paşa'nın ermişler, evliyalar, misali yirmi adam görünümünde ama yüze yakın kişi kudretinde bir ordusu olduğu söyleniyordu. Kâğıt üzerinde ikiyüz elli, üçyüz kişilik bir askeri güçle Istranca-

* Herkese örnek olacak bir ceza verme.

** Yola getirme.

lar havalisinde asayişi temin edebilmesinin sırrı buydu. Vaktiye on-on beş kişiyle nice sancakları dehşete düşürmüştü. Bu kadar askerle neler yapmazdı? Böyle olunca Abdülharis'in mıntıkasına şakî dadanamıyordu. Komşu sancak beyleri, mutasarrıflar, kadılar ve naipler eskisinden daha fazla yardım amacıyla onu arazilerine çağırır olmuşlardı. Hâkimiyet mıntıkasının genişlemesiyle ve paşalıkla birlikte Abdülharis daha da gaddarlaşmış, yataklık etme cürretinde bulunan köylülere en ağır cezaları vermeye başlamıştı. Eşkıya Azraili Abdülharis Paşa'nın namı bir dönemler haramiliğinin konuşulduğu illerde bile duyulur olmuştu. Istrancalar Voyvodası Abdülharis Paşa'nın adını anmaya korkan haramiler, kısaca; "Dağlar Paşası" yahut "Bizim Azrail" diyorlardı.

Tüm bu hengâmede sadece Abdülharis'in fark ettiği bir husus vardı. Devlet namına hareket etse de yaptığı onca vahşet ve neden olduğu korku eşkıyalık etmesinden farksızdı. İbro'nun dediği gibi haramiliğe bir kere alışan, adam öldürmenin kolaylığını gören bu huydan kolay kolay sıyrılamıyordu. Kan döktükçe, zor kullandıkça, geçtiği yerde kara suretli adamlarını görüp: "Abdülharis Paşa geliyor!" bağırtılarıyla insanların kaçıştıklarını görmek hoşuna gidiyordu. Üstelik eskisi gibi gurbet illerde savaşa gitmesi de gerekmiyordu. Daima hükmedeceği bu topraklarda, insanların "canavar" bellediği eşkıyaları avlayan "canavar yiyen canavar" olarak şan ve şöhretle dolaşacağını biliyordu. Daha düne kadar memleket sayılan Budin gibi nice diyarın kâfir elinde kaldığını görmüştü. Rumeli diken üstündeydi. Anadolu'ya çekilip sürdüreceği bir aşireti yoktu. Hasbelkader geldiği bu topraklarda ömrü yettiğince namını ve yegâne yuvasını koruyacaktı. Asayişi koruma yolunda yaptıkları aleyhine kullanılmasın diye kazalara ve sancaklara sık sık şikayet mektupları göndererek eşkıyaya karşı ikazlarda bulunmayı da sürdürmüştü. Kasten başıboş bıraktığı bir bölgede şakîler artınca önce ikaz namesi gönderiyor, ardından bölgenin idarecisinin çağrısıyla birlikte can alıcı çetesini yanı-

na alıp oraya intikal ediyordu. Ta Rodop Dağları'nda ve Bulgar ahalinin Haimos dediği Koca Balkan namı ile bilinen dağlarda, Tuna Nehri boylarında, hülasa mıntıkasından hayli uzakta da eşkıya avlarıyla ünlenip nam salmış, bozgun senelerinde, Istrancaların kuzeyinde ve Deliorman mıntıkasının güneyinde türemiş olan harami çetelerine kan kusturmuştu. Kendi hayatı böylesine yükseklerde seyretse de Osmanlı mülkü için aynı şeyi söyleyebilmek nâmümkündü.

Nitekim Beç önlerinden beri yakasını bırakmayan uğursuzluk, bu sefer Devlet-i Âliyye'nin üstüne öldürmecesine çullanmıştı. Abdülharis'in eşkıya peşine düşmesi ve sık sık sancaklara, hatta beylerbeyine eşkıyadan şikayet eden mektuplar, haberler yollaması biraz da bundandı. Zira böylesine nam kazanmışken yeniden kâfir üzerine sevk edilmek istemiyordu. Rumeli eyaletinde kırk türlü düşmanla, haydukla, belayla boğuşurken dünyanın kaç bucak olduğunu görmüştü. Memleketine döneli takribi on sekiz sene olmuşsa da ahaliye musallat olan zillet hissini bertaraf edebilmek mümkün olmamıştı. Beç Kalesi'nde Nemçe kâfirini çevirdikleri esnada, adına aşina olduğu Prens Öjen nam Frenk serdarının ismini daha sık işitir olmuştu. Adının zikredilmesi yeni bir Osmanlı bozgununun habercisi demekti. Seneler sonra aynı prensin kendilerinin kurtardığı Belgrad'ı ele geçirdiğini duyacaktı Abdülharis.

Osmanlı köhnüyordu. Rumeli çatırdıyordu. Lakin Abdülharis'in saltanatı yeni başlıyordu. Edirne'den ustalar çağırtıp kasrını tadilat ve tamirattan geçirmişti. Edirnekâri zanaatına vakıf kimseleri çağırtıp hususi odası başta olmak üzere kasrındaki dolap ve sandıkları, çekmeceleri muhteşem desenlerle süsletmişti. Kasrın üzerindeki köşkü de oda misali kapalı hâle getirmişti. Eşkıya takibi haricinde günlük dolaşmaları ve hususi ziyaretleri için de elbiseler aldırmıştı.

Saltanatı sürerken fenalığı ekseriyetle elden, düşmanlarından

beklerken koynunda beslediklerinin yedibaşlı ejder olabileceklerini göz önünde bulundurmamıştı ki bir gün bu hususla alakalı sıkıntı yaşamıştı. Paşa olduktan sonra kapısına girmeye hayli gönüllü olan, Kumanova tarafından gelme Salim adlı bir adam çıkmıştı karşısına. Yanaşma olarak konağına aldıysa da nişancılığı ve avcılıktaki mahareti nedeniyle sık sık yanında eşkıya takiplerinde de götürmeye başlamış, eline silah verip tek başına üç-dört kişilik harami çetelerinin üzerine göndererek adamları tüfeng güllesiyle helak ettirmişti. Lakin arpası fazla geldiğinden bu Salim kendini paşanın musahibi yerine koyarak köylüye ve adamlara kendince emir vermeye kalkışmış, bu hâli Abdülharis'in dikkatini çekmişti. Yine de hayli işe yarar olduğundan hem şakîliğinde öğrendiği gibi muavin bir çeteden faydalanmak hem de onu adamlarından uzak tutarak el altında bulundurmak amacıyla kendi adamlarını seçip köylerde kol gezmesini emretmişti. Kendini beğenmişliğinden ötürü kimse yanında iki günden fazla dolaşamadığından bu çete niyeti de suya düşmüş, gözünün önünden ayrılmaması için yanında tutmaya başlamıştı paşa. Ancak bu sefer de "ben paşanın has adamıyım," diyerek olur olmaz yerde sivrilmeye başlamıştı. İşte o andan itibaren kendi adamlarından birkaçının aklını çelebilmiş, beylik içinde beylik eder olmuştu. Bir gün avluda hizmetlilerden birine: "Paşa yokken burada bey de benim paşa da benim!" diye bağırınca pek kızmadı ama gözünden de düşmüş oldu. Sonradan sonraya adamı o an öldürtmediğine pişman oldu zira Salim'in bu pervasızlığı nedeniyle adamları arasında ona iyiden iyiye hayranlık besleyenler olduğunu fark etti. Bir vakitler İbro çetesinin yaşadığı çatırdamayı bu sefer kendisi yaşıyordu. Salim üç gün ilerisini düşünemeyecek tıynette bir adam olduğundan, sırf birkaç geceliğine de olsa hem kendisini öldürüp hem de köyü yakıp sinide kadın, oğlan oynatmayı kâr sayabilirdi. Bereket versin ki baba yadigârı divane kız kardeşi ortalıkta fazla dolaşmıyordu. Avluya sokulacak cinsten adam değildi Salim.

O yüzden ilk fırsatta ipleri eline alıp onu boğazlamalıydı. Tıpkı İbro'nun Kızkaçıran ve yandaşlarına yaptığı gibi...

Bir gün Kurudere taraflarında bir eşkıya takibi sırasında, dört adet tek göz kulübeden ibaret ormancı mıntıkalarından birinde konaklamışlardı. Yemek yedikleri esnada ihtiyar ormancılardan biri ağlayarak gelip paşanın insafı olmadığını söyleyerek üstünü başını paralayayazmıştı. Abdülharis adamın bu vaziyetinin nedenini sorunca, adam korkulu gözlerle adamlarından birinin kızının ırzına el uzattığını, evinin arkasında sıkıştırmaya kalktığını söyledi. Abdülharis'in kapusunu bekleyenler ırza göz dikemezlerdi zira emirleri kesindi. Bu yüzden o herzeyi kimin yediğini şıp diye anlamıştı paşa. Salim olanca gamsızlığıyla parmaklarını yalaya yalaya bir bütün tavuktan kalanları kemirmekteyken bu konuşmayı hiç ciddiye almamıştı bile. Abdülharis bir anda ona dönüp ateş saçan gözlerle adama bakmaya başlamıştı. Diğer adamlar bu bakışlardaki vahşilikten ürkmüşlerdi. Salim de bu bakışlar üzerine aynı sertlikte ona bakmaya başlamıştı. İki korkunç canavarın irade savaşıydı bu. Birinden biri gülse yahut gözünü kaçırsa üstünlüğü kaybedecekti. Nitekim Salim, paşanın gazabını iliklerinde hissederek yutkundu. Abdülharis ipleri eline almışken ilmiği boynuna geçirmekten geri kalmadı: "O kızın namusuna sen mi el uzattın?" diye sordu. Adam affedilmek istercesine pişkin pişkin sırıtınca irade savaşını kazandığını anladı. Yüzüne sahte bir gülümseme yerleştirip adamın rahatlayarak tekrar önüne dönmesini sağladı. O anda sağ kolunu pençe misali kapıp diğer eliyle kafasını tahta siniye bastırdı. Adam mukavemet edemeden hançerini kınından sıyıran paşa sahanda ekmek doğrar gibi adamın gırtlağını acımadan kesiverdi.

Salim'in kanları döşemeye ve sofraya çoban çeşmesi misali oluk oluk akıp gırtlağından boşalırken, ellerini adamın elbiselerine sürerek temizleyip sakin sakin önündeki tavuğu yemeyi sürdürdü. Adamlarına bakmadan: "Kaldırın şu leşi, asın ayakla-

rından münasip bir yere!" diye emretti. Abdülharis Paşa'nın kapuları cesedi karga tulumba kulübeden çıkarırken bir şeyi çok iyi öğrenmişlerdi, o da Abdülharis'in tırnaklarıyla dişleriyle tırmalayarak geldiği bu makam onun için alelade bir unvandı. O hâlâ Rumeli dağlarında kendisinden başkasının hüküm sürmesine katlanamayan bir haramibaşıydı, insafsız ve zalim bir haramiydi. Adamlarının gözünde daha da büyümüştü yeri.

18

Ahşap, işlemeli tavanın kahverengiliği, duvarların beyaz boyalı olmasına ve Osmanlı döneminden kalma pencerelerden içeriye dolan gün ışığına rağmen Asil'i kasvete boğuyordu. İşlemeli mobilyalar, sayısız siyah beyaz fotoğraf, çerçevelenmiş ferman ve belge ile bu görece sade oturma odası, bu tür şeylere aşina Asil için bile fazlaydı. Duayen tarih araştırmacısı Nüvit Silahdargil'in Kaleiçi'ndeki aile yadigârı konağındaydı. Evin giriş kısmında bir duvara asılı Arapça rakamları olan antika duvar saati, kendi aile evinde salonlarında duran Hislon saatten daha yaşlı görünüyordu. Ömrü bir asrı devirmeye yaklaşmış Nüvit Hoca'nın doğduğunu bildiği bu yer, ona çocukluğunda sıklıkla ruhunun sıkıldığını hissettiği cam vitrinleri ve görkemli mobilyalarıyla şimdi annesinin tek başına kaldığı evlerinin misafir salonununu fazlasıyla anımsatıyordu. Cenaze ve ölüm kokan bir havası vardı ancak eskiliğinden ziyade eşyaların kasvet hissini körüklemesinden kaynaklanıyordu.

Tarihin bile unuttuğu bu konağa gelir gelmez, kapıda kendisini Nüvit Hoca'nın yarı yaşında olduğunu tahmin ettiği yaşlı bir adam karşılamıştı. Akrabası değildi. Muhtemelen çok küçükken yıllar önce buraya bırakılmış ve konağın hizmet işlerini hep o hâlletmişti. Çünkü Nüvit hocanın kardeşi olmadığını biliyordu Asil. En azından hayatta değillerdi.

Onu en son hâlâ dinç bir şekilde şubat ayında, enstitüde do-

ğum günü şerefine düzenlenen kutlama etkinliğinde görmüştü. Koca tarihçi 99 yaşına basmıştı. Güldem elini öpüp onunla tanışmasının ve kendisinde bulunan *Söylencelerden Kayıtlara Edirne* kitabını imzalatmasının akabinde sohbet arasında hatırlayabildiği en eski anıyı sormuştu. O da gülümseyerek: "Akşam karanlığında fenerler ve bayraklar. Çeşit çeşit lisan duyuyordum. Hürriyet kutlanıyordu, zannederim ikinci meşrutiyet ilan edilmişti..." demişti. Güldem bu cevabı espri sansa da Asil hocanın 1904 doğumlu olduğunu hatırlatınca ağzı açık kalmıştı. Nüvit Hoca'nın bu mesleği senelerden beri hakkıyla icra edebilmesinin sırrı korkunç hafızasıydı. Nadiren de olsa İsfendiyar Hoca'yı ziyarete gelirdi. Bükülmüş sırtına, yılların izini taşıyan ellerine yüzüne karşın gözleri hâlâ meraklı bir çocuk gibi pırıl pırıldı ve konuştuğu zaman ihtiyar bedenine hapsolmuş daha genç biri olduğunu hissettirirdi.

O sadece yaşayışıyla değil alışkanlıklarıyla da geleneğin ta kendisiydi. Eve gelir gelmez, emektarı yaşlı adam kendisini kapıda karşılamış: "Kendisine sorayım. Müsait olduğunda sizi kabul edecekler." diyerek hemen bu girişteki küçük odaya almıştı Asil'i. Takriben on-onbeş dakikadır bekliyordu. Muhtemelen dedesinin zamanında da usul böyleydi. Vakit geçirmek için fotoğraflara baktı Asil. Bazı çehreler yabancı gelmiyordu. Eski kuşak Edirneli ailelerden gelme arkadaşlarının evlerinde görmüştü. Dedeleri veya diğer aile büyükleriydi. Fotoğraflara daldığı esnada can çekişircesine gıcırdayan tahtaların sesiyle kapıya döndü. Yaşlı adam: "Bay Silahdargil sizi bekliyor," diyerek yukarıyı işaret etti.

Asil adamın peşinden her adımda kulaklarına azap çektiren ahşap merdivenlerden evin bir üst katına çıktı. Bir odanın önünden geçerken gayriihtiyari dikkati içeriye kaydı. Sağda solda eski ve el yazması oldukları anlaşılan kitaplarla dolu rafların arasında camlı bir vitrin vardı. Kadife perdeleri sıkı sıkıya kapalı olsa da odanın içini bir anlığına görebilmişti Asil. Vitrinde hayli büyük

ve eski, siyah beyaz bir fotoğraf vardı -benzer tarzda giyinmiş dört adam yan yana poz vermişti, içlerinden biri Nüvit Hoca'ydı-, Öyle ki kenarına kalın uçlu siyah dolmakalemle nakşedilmiş yazıyı dahi okuyabilmişti. "Saim Sırrızade, Levent Uzun, Vecihi Hiçliker'den Nüvit biraderimize bir hatıra 1936" Fotoğrafın hemen altında antika gibi görünen bir tanrıça figürü vardı. Asil üç başlı o figürün bir benzerini sanki yıllar önce Muğla'ya gittiğinde bir antik şehirde görmüştü ama anımsayamadı. Yaşlı adam bir anda önüne geçip odanın kapısını kapatarak üst katı işaret etti.

Yine gıcırdayan merdivenler korosunu dinleyen Asil, bu sefer karşılıklı iki odanın ve minik bir balkon kapısının bulunduğu daha küçük bir kata çıktı. Adamın işaret ettiği, kapısı ardına kadar açık olan sağdaki odaya yöneldiğinde, burasının neredeyse bir salon genişliğinde hayli ihtişamlı bir kütüphane olduğunu gördü. Duvarların tamamını kaplayan rafların dışında odanın ortasında sırt sırta duran dört geniş kitaplık daha vardı, böylece minik koridorlarla kütüphane kendi içerisinde bölünüyordu. Odanın solunda kalan pencerenin önünde de eski tip bol çekmeceli bir çalışma masası ile döner koltuk bulunuyordu, masanın üzerinde de kitaplar, dosyalar, kalemler haricinde kâğıt takılı antika görünümlü bir daktilo vardı. Hemen yan tarafında genişçe bir sehpa üzerinde işlemeli ve kurmalı eski bir gramofonla, yine hayli eski tip görünen bir radyo duruyordu. Önündeki yeşil renkli, minderli koltukta Nüvit Hoca adeta gömülü vaziyette oturmaktaydı.

Nüvit, Asil'i görünce bastonuna dayanarak ayağa kalkmak istediyse de genç adam mani olarak elini öptü. "Hoş geldin Asil bey oğlum. Şu koltuğu çek de otur bakalım," deyince Asil döner koltuğu ona doğru çevirerek oturdu. Hocanın emektarı sıradan giyimli yaşlı adam tam ortalarına hafif alçak bir sehpa bırakarak beklemeye başladı. Nüvit sordu: "Buralara kadar zahmet etmişsin. Ben kahve isteyeceğim ama arzu edersen sen çay yahut meşrubat da alabilirsin?" Asil: "Sizin acı kahve tutkunuza aşinayım

hocam. Ben de bir acı kahve alırım," deyince yaşlı adama döndü Nüvit: "Samiciğim, zahmet olmazsa bize iki acı kahve..." İhtiyar hizmetkâr odadan çıkınca söylendi: "Seneler önce doktor kahveyi yasak etti ama tiryakilik başka işte. Daha gençken sigarayı, içkiyi terk eyledik ama bu bâki kaldı. Sen rahmetli Akif'in oğluydun değil mi? Valideniz hanımefendi nasıllar? Bir de nişanlın vardı zannederim. Siması hatırımda ama adını çıkaramadım..." Asil hemen hatırlattı: "Güldem hocam. Şubat'ta doğum gününüzü kutlarken." Nüvit kafasını salladı hafifçe: "Şimdi hatırıma geldi. Birkaç aydır hayli kötüledim evladım. Eskiden çarşıya çıkıp Polis Bahçesi'nde ahbaplarla hasbihâl ederdik. Şimdi bahçeye dahi zor iniyorum. Ya buradayım, ya karşıki odada ekseriyetle. İhtiyarlık bunca senenin ardından yeni yeni azap vermeye başladı. Önümüzdeki kışı da görür müyüm meçhul!"

"Ağzınızdan yel alsın hocam, Allah sizi başımızdan eksik etmesin. Uzun ömür versin," dedi Asil aceleyle. Sonra duraksadı. Nüvit duraksamasını fark ederek gözlüklerinin üzerinden gülümsedi: "Daha ne verecek evladım? Hem sor bakalım bu dünyayı bir on sene daha çekebilir miyim? Zor... Çok zor. Herkese zahmet veriyorsun istemeden. Son makalemi yazıyorum, İstanbul'da bir akademinin hususi mecmuasında neşredeceklermiş. Ben daktiloyla yazıp postadan gönderiyorum, onlar kendi bildikleri gibi başka türlü yazıya geçiriyorlar. Bu bile zahmet! Mürekkeple başladım hayatıma, daktiloya alıştık derken şimdi de bunun televizyonlusu çıktı. Bizim buralarda insan pek uzun ömürlü oluyor sanayi bacaları her yere uzansa da. Yine de ağrı sızı haricinde pek şikayetçi değilim. Fakat..." Aniden duraksayan Nüvit'in gözleri masanın diğer ucunda, pencerenin yanındaki odada görünen tek duvarda asılı eski bir Osmanlı zabitinin fotoğrafına hemen altına asılmış süvari kılıcıyla revolvere kaydı. Resmin hemen yan tarafında, orta boy bir çerçeve içerisinde, imparatorluk zamanlarından kalma birkaç nişan ve madalya vardı.

Nüvit ağır ağır konuşmayı sürdürdü: "Neredeyse bir asra şahitlik ettim, bunu her fırsatta yüzüme vuruyor zaman. Kötülemeden evvel zannederim ocak gibi il halk kütüphanesine çağırmışlardı, söyleşi için. Konferans salonunun hemen önünde birkaç üniversite talebesi aralarında münakaşa ediyordu. Liseyi ne vakit bitirdiklerine dair... Ben lise talebesiyken Edirne ve İstanbul işgal altındaydı. Leyli mektepteydim, şimdi yatılı diyorlar. En acısı da hatırlamak... Hatırlıyorum. Keşke unutmam kabil olsa. Hafızam tökezliyor ama çökmüyor büsbütün. Şehre bakıyorum. Edirne, doğup büyüdüğüm Edirne değil. Değişiyor çehresi, sanki ölüp ölüp diriliyor. Her seferinde de bambaşka bir çehreyle çıkıyor insanın karşısına. Şarkı dinlemeyi bıraktım geçmiş silüetleri hatırlatıyor diye... En fenası da ne biliyor musun Asil bey oğlum? Daha o zamanlarda bile zihnim ölü çehrelerle, isimlerle doluydu. Şimdi de öyle. Yürüyen, kocaman bir mezarlığım adeta. Bizim Buçuktepe'den bile büyük ve hayli eski. İyi ki... İyi ki ölüm var da, bir yerden sonra fasıt daireye dönen bu dünyada fazla kalmıyoruz... Kitaplarım, tetkiklerim, eserlerim olmasa çekilmezdi bu dünya kahrı. Yüz sene daha ömür sürsem çıkmam bu odadan herhâlde. Benim için hayat bu mesleğe baş koyduğum gençlik senelerinde çoktan durmuştu... Benden geriye bu eşyalar kalacak, hepsi enstitüye gidecek. Bu konak... Burası muhtemelen satılacak. İşte ben... Ben bir soluk isim olarak sararmış sahifelerde yaşayacağım, beni tanıyan son kişi de göçene dek!"

Asil bu yaşlı adamda o an kendini görmüştü. Muhtemelen hayatında Güldem olmasa böyle köhnemiş bir evde, eski eşyalar arasında tek başına yaşayıp gidecekti. Sevgilisi gözünde yeniden kıymetlendi. O olmasa, hayatına dokunmasa muhtemelen Asil'in de bir hayatı olmayacaktı. Genç adam sohbetin samimiyetine binaen utana sıkıla da olsa: "Hiç evlendiniz mi hocam?" diye soru verdi. Yaşlı adam kinayeli kinayeli gülümsedi: "Edirne'de Bulgarların, Fransızların, Yunanlıların, İstanbul'da da

Düvel-i Muazzama'nın işgallerini gördüm. Kalp işgallerinin ise çetelesini tutmayalı çok oldu. Üstelik bu işgallerde insanı anası tutup da evinin yüklüğüne saklayamıyor, evladını koruyamıyor," dedi. Sanki kendi kendine söyleniyor gibiydi. Gözleri yine boşluğa dalıp gitti. Emektar Sami kahveleri bıraktıktan sonra: "Sahi, sen ne için gelmiştin?" diye sordu Nüvit. Asil söze nasıl gireceğini deminden beri tasarladığından: "Bir araştırma yapıyorum hocam. Aslında tarih araştırması. Bizim Trakya taraflarından bir isim ve bir aile üzerine. Ama folklorla alakalı bazı şeylere de denk geldim." deyiverdi. Nüvit kahvesinden bir yudum aldıktan sonra sordu: "Aileden birileri için yakılmış bir türkü, destan falan mı? Allah rahmet eylesin. Bizim musiki cemiyetinde bir İsmail Hakkı vardı, emekli muallim. O da eski Edirne destanlarını, halk ağzı rivayetleri toplardı onu hatırladım şimdi."

"Istrancalar Voyvodası Abdülharis Paşa ismini hiç duydunuz mu? Ailesi içinde Şerruh diye bir isim de geçiyor, fakat ekseriyetle Abdülharis ismini kullanmışlar ailede?" diye sordu Asil. Kaşları çatıldı bir anda Nüvit'in: "Abdülharis... Böyle değil ama ayrı ayrı koyuyor çocuklarına Araplar. Tunuslu iki öğrencim vardı fi tarihinde, isimleri buydu. Birleşik olunca şeytanın isimlerinden sayılır, çocuğa koymazlar pek." Çenesini kaşıyarak bir aralık sustu. Sonra: "Lakin hiç yabancı gelmiyor. Bir yerde okumuştum sanki," deyiverdi. Asil hatırlamasına yardımcı olmak istedi: "Mihaila Hoca söylemişti, Tarih-i Osmanağazade'de geçiyormuş, daha doğrusu defterlerinde. Makalesinde yer verdiği bir Bulgar halk şarkısında bahsinin geçtiğini, aynı isimde bir figürün eski halk inanışlarıyla bağlantılı olarak Tarih-i Osmanağazade'de geçtiğini söyledi." Yanındaki dosyadan not aldığı kâğıtlardan birini çıkararak makalede geçen türkü dizelerini okudu Asil: *Liljana gitme o dağlara, o dağlarda haramiler ağlaşa, dağlar paşası kan saça saça dolaşa! Paşa, paşa, Abdül Paşa! Lanetli paşa kanlar içip dolaşa!'* Son kısmındaki "lanet" kısmı hayli garibime gitti. Bulgar

halk inançlarına has biri durum olduğunu söyledi Mihaila hoca ve bu türküdeki Abdül Paşa'nın da Osmanağazade'de bahsinin geçtiğini açıkladı."

Nüvit kafasını sallayarak kederli bir ifadeyle: "En az Hunaşamzade Elif Hanım'ın şiirleri kadar kanlıymış!" dedi. Ardından gözleri parıldadı: "Şimdi hatırladım!" diyerek ağır ağır doğrulup kütüphanesinin raflarına doğru yürüdü. Koluna girmek isteyen Asil'in kalkmasına müsaade etmeyerek kendi kendine ağır aksak seğirtti. Kendince mırıldana mırıldana birkaç rafa baktıktan sonra üstleri tozlarla kaplı bir matbu kitap, bir kırmızı kapaklı defter, üç tane de soluk kapaklı, eski harflerle basılmış dergiyle gelip koltuğuna kuruldu. Hepsini kucağına bıraktıktan sonra defteri açıp düzgün bir el yazısıyla yine eski harflerle yazılmış satırlara göz gezdirmeye başladı. Parmak ucuyla araya taraya sayfaları dolanırken bir yerde durup dersteymiş gibi metin bir sesle: "Hah! Tamam! Not al evladım!" dedi. Asil boş dosya kâğıtlarından birini çıkarıp montunun iç cebinde taşıdığı tükenmez kalemlerden biriyle Nüvit Hoca'nın söylediklerini harfi harfine yazmaya başladı: "Bulgar memalikinde zatından hortlak yahut cadı diye zikrolunan bir âyanın bahsini de işitmişizdir. Fi tarihinde gerçekten de Istrancalar havalisinde bir Abdülharis Paşa mevcuttur ancak Bulgarlar hâlen korka korka zikrettikleri Abdülharis Paşa'nın ki kendilerinin Şerruh, yani Fena Ruh adıyla Türkçe bir lakapla tesmiye ettikleri de vakidir, torunu yahut ahfadından herhangi biri olmayıp bizzat kendisi olduğuna inanırlar. Bu babda evvelce Rumeli ahalisinin itikad-ı cahilanesine dair bazı hususiyetlere yer verdik." Asil notunu aldıktan sonra sordu: "Demek bir tür lakap. Ama şu mesele ilginç geldi hayli. Benim araştırmalarıma göre Abdülharis Paşa birkaç tane var. Ancak Bulgarlar aynı kişi diyor. 1700'lerin başından 1800'ler sonuna..."

Nüvit Hoca bu sefer eline matbu kitabı alıp söze girdi: "Lafını balla kestim Asil beyoğlum. İzah edeyim. Tarih-i Osmana-

ğazade'nin basılabilen son Edirne tarihi cildinde bahsi geçiyor bu durumun. Ancak başka bir mesele ve rivayet üzerinden aktarıyor, bunu yaparken de Rumeli ahalisinin inançlarına değiniyor. Ben olduğu gibi okuyacağım, sen de not alırsın yine, zira işine yarayacaktır." Asil hızlı hızlı kafasını sallayınca, kahvesini birkaç yudumda bitirip matbu kitaptaki satırları okumaya başladı: "Sultan Mahmud Han-ı Sani devrinin başlarında Rumeli memleketlerinde türedi âyanlardan bir Perioğlu Kasım Bey var idi. Tuna boylarında Vilayet-i Rusçuk'a Mezarhisar mevkiinin âyanı olan Kasım Bey için gaddarlığıyla birlikte söylene gelmekteydi ki, babası Rüstem Beşe'nin Eflak vilayetindeki ormanlarda ava çıktığı esnada münasebet kurduğu bir peri kızından bahsedilirdi. *İş bu sebepten Perioğlu namı ile maruf bu* âyan için bugün dahi rivayet olunur ki yörenin papazı Grigor da Rusçuk'a bir seyahatim esnasında bu malumatı doğrulamıştır, bu da kendisinin kan içiciliğidir. Bu husus alelade bir halk deyişi olmayıp, ailesine dahi sirayet eden bir lanetin alametidir. Bu nedenle ol mıntıkanın ahalisi bu aileye kan içiciler manasında Farsça bir tabir olan "Hunaşam" yani "kan içici, kan içen" demiştir, o melun ailenin adı da "Hunaşamzade" diye zikrolunagelmiştir. Bunlar 93 Harbi sıralarında Edirne'ye gelerek, akrabalarıyla burayı mesken tutmuşlardır. Karaağaç ile Bosnaköyü arasında bir mahâlde yaptırdıkları konağın civarında insanların kaybolduğu, kansız cesetlerin nehir boyunda görüldüğü rivayet edilmektedir. Ahalinin itikadınca bu uğursuz aileden olup da hangi sebeple olursa olsun, ölen masum dahi olsa ölümden sonra hortlar. Bulgarlar bu hortlağa 'vampir', 'vapir', Moskoflar ise 'upir' derler. Tatar muhacirler de 'obur' diye zikrederler kendi lehçelerinde."

Nüvit hiç zorlanmadan, teklemeden sadece arada bir durakşayarak okumuştu satırları. Asil söylediklerini kelimesi kelimesine not almıştı. Sehpadaki sudan biraz içtikten sonra elindeki dergileri gösterdi ihtiyar tarihçi. Ara sıra yudum yudum su içe-

rek konuşmaya başladı: "Şimdi bu mecmuaları soracaksın. Hani demin Hunaşamzade Elif Hanım'ın şiirlerinden bahsetmiştim ya? Bu ailenin bilinen son üyesidir kendisi, 1901'de vefat ettiği yazılı ama mezartaşını görmedim. Bana kalırsa daha sonraki tarihlerde vefat etmiştir. Aşk ve ölüm temalı şiirlerinin neredeyse benim bebekliğimde çıkan *Feryat* adlı şiir ve edebiyat mecmuasında neşredildiğini biliyoruz. Dört sayı çıkıyor bu mecmua 1905 senesinde. Son üç sayısında Elif Hanım'ın 'Hunaşamzade E.' imzasıyla şiirleri yer alıyor. Ailesi hakkında söylenenler ve erken yaşta veremden öldüğünü bildiğim için kanlı, aşk acısı, kavuşamama temalı şiirler kaleme aldığını düşünüyorum Asil bey oğlum. Bazı şairler şiirlerini tenkit etmişler, burada çıkmış. Hatta bir şair kendisine hitaben bir kısa şiir yazmış göndermiş. İsmi Feryat olduğundan istibdat döneminin sansürüne kurban gitmiş, 4. sayıdan sonra kapatılmış. Son sayıdaki şiiri hayli acıklı: *Gamze-i hunhârın nişanın, Kuşan hançer-i müjgânın! Nevâzende elinde zâtım perişanın, Nevâz eylemez zatıma olsa da Hunefşan'ın! Dilhun eyler tir-i müjgânın, Derd-i aşkın esiri hûn-çegânın, Ezrailisin külli nevcivanın, Vaslı her kula olmaz müyesser azâdedil Hunefşan'ın! Ziyası ama eyler didelerinden mürekkep kehkeşanın, Gönlü kemend misali celbeyleyen zülüflerin keşanın, Dest-i yardan zulüm gören şol bahtsız daimi minnetkeşanın, Dest-yar olmaz devası nâmevcud Hunefşan'ın!* Burada son dizeden de anlaşılıyor ki hastalığından bahsediyor. Bunları neden anlatıyorum? Kan, ölüm ve hortlaklardan bahseden şiirler... İşte 4. sayıda da 'Abdülharis' imzasıyla bir kişi, 'Hunaşamzade E. Hanımefendi'ye.' notuyla şöyle kısa bir dörtlük yazmış: *Yarı gerçek, yarı hayal eylendim dâr-ı dünyada. Dirildim yok zannettikleri her seferde. Sen dilediğince yok de, hayal de. Ben yine köşedeki köhne mezarlıktan hortlar gelirim her gece.* Sanatkârane değil ama amatör kalem babından yer vermişler demek. Hülasa söylemek istediğimi anlamışsındır. Şu Abdülharis ismi, hortlaklık söylenceleri... Şiirleri

ve bu bilgileri yıllar önce okudum ama hiç bu açıdan bakmamıştım. Belki bir tesadüfün peşinde koşuyorsun ama hiçbir araştırma boşuna değildir emin ol."

Asil uzun süre sonra, tıpkı o kâbuslarındaki gibi ürpermişti. Asırlara yayılan bir batıl inanç seli, kan kokan tesadüfler karşısındaydı. "Hayli ilginç raslantılar hocam," sözleri çıkabildi ağzından sadece. Nüvit gülümseyerek sordu: "Tuhaf olaylara hiç inanır mısın bilmem? Şimdi seninle konuşunca aklıma geldi. Mart gibi son kez dışarı çıkmalarımdan birinde sanırım, çarşıda hayli kapalı bir hava vardı. Genç bir kız gördüm yolda. O an duraksadım, tüylerim diken diken oldu. Hâlâ aynı ürpertiyi yaşıyorum şu an! Neden dersen Asil bey oğlum... Ben benzettim elbette ama zihnim... Zihnim bir kere gördüğü bir şeyi kolay kolay unutmaz. Çehreleri daha kolay hatırlarım. O genç kızı ben daha önce görmüştüm. Seneler önce sanki o kız yine aynı yaşlardayken. O buğday başaklarını andıran saçları, yeşil gözleri, solgun teni, insana tepeden bakışı ve salınıp giderken insanı cezbedişi... Hâli, jestleri ve tavırları bile aynıydı! Seneler önce dediğim de... Balkan Harbi falan vardı herhâlde, şehirde Bulgar askerleri dolanıyorken görmüştüm. Bizim rahmetli biraderle el ele, aile ahbabımız Mişon amcamların Karaağaç'taki köşküne giderken. İnan olsun evladım aynısıydı. O yaştan bu yaşa elbette insan kalmaz... Bu yaşıma kadar bir gariplik yaşamadım, itikadımı muhafaza etmekle birlikte ilmin ve fennin ziyasından gayrısına itimat etmedim kolay kolay. Ama o gün... O dehşetli günü hatırlıyorum da. Korktum! Alenen korktum! Ve senin bana sorduğun bunca hortlak, batıl itikad konuşmaları... O çehreyi o kadar iyi hatırlamamın bir sebebi vardı. O kızcağızı görüne anımsadım. Konağımızın önünden geçerken vakit akşamdı, köşklerin duvarlarındaki lambalar yanıyordu. Ancak gölgesi yoktu, gölgesizdi... Gençken bilhassa zaman zaman ruhçuluk benzeri şeyleri araştırmamda tesiri olmuştur bu olayın. Şimdi yine hatırladım da..."

Sustu Nüvit ansızın. Hayli rahatsız olduğu açıktı. Asil de göz yanılgısı olduğunu düşünse de içten içe gerilmiş ve aynı derecede ürpermişti. Tuhaf. Eski bir şehrin karanlık hatıraları. İhtiyar tarihçi, Asil'in önünde duran bardaktaki suyu da içmişti şimdi. Bir aralık pencereden dışarıya baktı. Sanki kendisine bakan hayalî ancak ürkütecek denli hakiki bir çift gözün, habis bir şeylere ait dehşetli nazarı altındaydı. Adamın sesi soluğu kesilmişti. Kendi kendine söylendi: "Bu baharı da çıkarırsak iyi... Bunca ölüm bahsinden müteessir oldum sanırım. Hortlaklar... Edirne'de tarihe geçmiş bazı vakalar haricinde ben de çocukluğumda Rumeli muhacirlerinden duyardım kefeniyle kalkıp dolaşanları. Özellikle Manastır, Selanik tarafından gelenler vampir yahut vrkalak diye bir şeyden bahsederlerdi."

Asil toparlanırken sordu: "Hocam peki bu vampir inanışı... Bildiğimiz gibi mi?" Nüvit gülerek karşılık verdi: "Hakikisini nereden göreyim evladım? Şayet filmleri kast ediyorsan vakti zamanında İstanbul sinemalarında efendi takımından birkaç Drakula seyretmişliğim oldu. Lakin bizim Rumeli'dekiler biraz farklı zannederim. Buralara has bir batıl itikad. Mihaila hanım kızım üzerlerine çalışmıştır, o daha iyi bilir." Asil kalkıp tekrar elini öptü hocasının: "Ona uğrayacağım zaten hocam. Çok yardımcı oldunuz, teşekkür ederim." Bastonuna dayanarak ağır ağır ayağa kalktı Nüvit: "Rica ederim Asil bey oğlum. Araştırmanda hayırlı muvaffakiyetler dilerim. İsfendiyar Hoca'ya hususen selamımı söylersin."

Kendini o eskide kalmış konağın ve onca kasvetin içinden dışarıya atabildiğinde, çocukluğunda zorla götürüldüğü akransız, oyuncaksız misafirlikleri anımsadı Asil. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelir, eve dönüş vakti geldiğinde de şaşırırdı. Kaleiçi'nin eski evleri onca köhnemiş şeylerle alakalı sohbetin ardından gözüne birer gam ve keder kaynağı gibi geliyordu şimdi. Hızlı adımlarla arabasını park ettiği yere yürüyüp Kaleiçi'nde fazla oyalanmadı. Günlük güneşlik havaya rağmen ruhu sıkılıyordu. Okula geçip

İsfendiyar'ın odasına uğrayarak Nüvit'in selamını iletirken, çalışmasını da sürdürdüğünü söyleyerek bir anlamda rapor vermişti.

Biraz soluklanıp rahat bir nefes almak amacıyla enstitüdeki odasına girdiğinde, müzik eşliğinde dergi okuyan Ercan'la karşılaştı. Egoist'ten "*Bilene Sor*" dinliyordu. Masada duran cd'nin kapağındaki kadının saçları dikkatini çekti Asil'in, Güldem'in bukleli saçlarını andırıyordu. Dikkati hemen ardından arkadaşının elindeki dergiye kaydı. Kapağında *Geceyarısı Sineması* yazan bir dergiyi okuyordu. Üzerinde 17. sayı olduğu yazılmıştı. O anda aklına Nüvit hocanın evindeki korkulu sohbet geldi. Ercan az çok korku filmi meraklısıydı ki bu konuda Güldem'i bile geçtiği söylenirdi. Korku filmlerine birlikte gidecek kimse bulamamaktan şikayetçi olan sevgilisinin ilgisi sadece seyretmekten ibaretti. Arkadaşı ise belli filmleri hâlâ videokaset bularak veya vcd'den seyrederek izleyen, takip eden bir meraklıydı. Onun belki bu folklor mevzuları konusunda bilgisi vardı.

Masasının hemen önünde ayakta dikilip kendine bakması Ercan'ın garibine gitti. "Niye öyle dikildin karşıma alacaklı gibi aga? Nasıl geçti Nüvit Hoca'yla görüşmen?" Asil masasına geçip siyah dosyayı bir kenara koyarken: "Yardımcı oldu sağ olsun," deyiverdi. Sonra Ercan'a bakarak: "Aga sana bir şey soracağım ama baştan söyleyeyim gülme," dedi. Arkadaşının merak eden gözlerle kendisine baktığını görünce: "Bu vampirler var ya hani? Filmlerde falan biliyorsundur. Balkanlarda yaygın bir inanış mı hakikaten?" diye sordu. Ercan'ın kaşları çatıldı: "Vampir mi? Hayda! O nereden çıktı? Şimdi de buna mı sardın? Eh... Balkanlarda daha yaygın sanırım. Bu elimdeki derginin yazarlarından Kaya Özkaracalar'ın vampirler dosyası vardı eski sayılardan birinde, orada okumuştum, hatırlıyorum." Asil başını kaşıyarak ağır ağır konuştu: "Bazı halk türkülerinde Abdülharis'e veya torunlarına yakıştırılan bir şeymiş bu. Daha doğrusu bizim Edirne'de bile inanılıyormuş eskiden. Balkanların dibi ama böyle film dışında

batıl inanış olarak bile olsa rastlayınca insanın acayibine gidiyor. Abdülharis'le ilgili başka hikâyeler ve şiirler varmış, öyle demişti Mihaila Hoca. Türküler ve hikâyelerle alakalı yayınlanmamış bir kitabında yer alıyormuş. Bu çalışmamı hayli ilginç ve çok yönlü kılacak diye düşünüyorum. Anladığım kadarıyla Abdülharis'te vampire benzetilmenin fazlası var. Bir dönem Bulgarlar Tuna'nın güneyinde kendi Drakula hikâyelerini oluşturmuşlar muhtemelen. Sen biliyorsundur diye düşündüm. Dergiler, filmler falan hani..."

"Aga zaten bir onlar var doğru dürüst bilgi kaynakları. Yani bizde cin daha yaygın. Vampir denilince Hollywood dururken kimse Balkanları hatırına getirmez neticede," dedi gülerek Ercan. Sonra bir anlığına düşündü: "Benim de filmler dışında pek bilgim yok. Ama İstanbul'da daha iyi bilebilecek birileri var. Kısmen tanıyorum." Asil sırıtarak sordu: "Sadettin Teksoy mu yoksa?" Ercan: "Üç harfli demedik vampir dedik! Anabala Pasajı'nda Atılgan Kült Shop'un sahibi Metin abi var. Bulamayacağın filmler onda vardır. Ama bana bilgi lazım dersen, Metin abinin bir sinema tarihçisi tanıdığı da var onun sayesinde tanıştığım. Neydi adı? Hah! Giovanni. Ona gidelim istersen. Adamın kitapları var," diye cevapladı. Asil onaylarcasına kafasını salladı: "Olabilir aslında. Ama bana daha çok bölge folkloru lazım. Bizde pek yaygın bilinen bir konu değil. Sanırım Mihaila hocaya gidene kadar doğru dürüst bir şey öğrenemeyeceğim."

Onlar böyle konuşurlarken Güldem pat diye odaya dalıverdi. Asil'in yanına gidip: "N'aber?" dedikten sonra Ercan'a da dönüp selam verdi. "Ercan müjdemi isterim! Bu akşam Ece'lere gidiyorum. Onun ev arkadaşları da büyük bir olasılıkla evdeler, Aydan'la Sanem. Beni alma bahanesiyle geldiğinizde beş dakika geçin içeri hesabı senin işi hâllederiz galiba!" Ercan elindeki dergiyi masaya fırlatıp otuz iki dişini birden sergileyerek: "Dile benden ne dilersen!" deyiverdi. Asil ayağa kalkıp sevgilisin boynuna sa-

rıldı: "Bir tanedir Güldem bir tane!" Güldem, Asil'in kollarından sıyrılarak kendini kapıya doğru fırlattı. "Bunu haber vermek için gelmiştim, derse yetişmem lazım. Haydi, görüşürüz akşama!" diyerek çıktı.

Asil, okuldayken dahi sabah yakalandığı manasız can sıkıntısını unutabilmek, her şeyden ziyade tuhaflıklara karşı duyduğu sebepsiz rahatsızlığı aklından çıkarabilmek için kendini işine verdi. Akşama doğru da okuldan birlikte çıkıp yemeği Ercan'la birlikte çarşıda, öğrencilerin o dönem sıklıkla uğradığı Vatan Lokantası'nda yediler. Hayatın hayhuyu içinde olmak, zihninde açıklayamadığı korkular uyanan Asil'i rahatlatıyor, onu ölüm düşüncesinden uzaklaştırıyordu. Yemeğin ardından Selimiye Camii'ne bakan Yediyol Ağzı'ndaki kıraathaneye oturup iki-üç bardak çay içmek, gündelik mevzular hakkında konuşmak iyi gelmişti. Çay faslı da sona erince ikili, Güldem'in yanına gitmek üzere Ayşekadın'ın yolunu tuttu.

Ece'lerin kapı önünde Güldem'in ustalıklı: "Beş dakika oturursanıza!" manevrası neticesinde Ercan'la Asil kendilerini bu mütevazı öğrenci evinin toplanma yeri sayılan oturma odasında bulmuşlardı. Asil, arkadaşının içindeki sebebi belli kıpırtıyı hissedebiliyordu. Bir yandan Aydan'ın özene bezene hep partilere hazır tuttuğu kıvrım kıvrım açık kahverengi saçları, yeşil gözleri hayli cazip gelmişti Ercan'a. Ece'nin ona kıyasla daha da kıvırcık olan sarı saçları, göçmen çehresi taşıması da dikkatinden kaçmamıştı. Ancak hepsinden ziyade, bir ayağı hafta sonları denk getirdiğinde İstiklal Caddesi'ne uzandığından, bir-iki kere barlarda da gördüğü ve çok önceden beri Edirne sokaklarında denk geldiği Sanem'e ilgisi ağır basmıştı. Onun soluk teniyle simsiyah saçlarının her türlü gözün nazar-ı dikkatini çekebilen tezatı ve göz makyajı, az çok aşinası olduğu müzikler nedeniyle de Ercan'a daha cazip görünüyordu. Her biri farklı bir çek-yatın köşesine oturmuştu, Ercan ise bir tekli koltuğa düşmüştü.

Sohbet başlatıcı rutin tanışma konuşmalarının tükendiği bir anda Güldem'e döndü: "Güldem, bu ara Asil seni geçerse hiç şaşırma! Sabah sabah bana gelip vampirleri, hortlakları sordu!" Asil sessizce kendi kendine söylendi: "Hah oğlum kız tavlamak için harika bir konu açtın!" O esnada nişanlısının kolları arasında, oturdukları çekyatın bir köşesinde Asil'e dayanmakta olan Güldem gülümseyerek sordu: "Vampirler mi? Sipahi araştırırken o konuya nasıl denk geldi acaba?" Odadaki kızların konuşulan bu mevzu hayli garibine gittiğinden sohbete karışamamışlardı. Ercan elindeki kahve kupasını iki eli arasında tutarak: "Balkan söylencelerine falan denk gelmiş. Edirne'nin eski anlatıları falan, sabah onu konuşuyorduk," dedi sakince. Güldem, Asil'e baktı: "Annen Karaağaç'tayken şu dolaşan beyazlı hayalet kadından bahsetmişti, onun gibi şeyler mi?" diye sorunca Ercan atıldı: "Bizim bir önceki jenerasyonda o hayaleti tanımayan yoktur. Gerçi Edirne'de en son ürkülecek şey. Asıl şehrin altında, apartmanların üzerine yapıldığı mezarlıklar ürkütücü geliyor bana!" deyiverdi.

Asil yarım ağız: "Kızların yanında anlatıp da ruhlarını karartma akşam akşam!" diye uyarınca, Güldem: "Bırak anlatsın, ben bilmiyorum. Merak ettim!" diye karşılık verdi. Odanın bir ucundaki ufak televizyonda Demir Demirkan'ın *Göçmen* şarkısının klibi oynayıp hafif müziği odayı doldururken, Ercan tüm gözlerin üzerinde olduğuna hükmederek adeta şova başladı: "Benim alanım değil ama bazen sanat tarihi bölümünden arkadaşlarla mezarlık restorasyonlarına, kazılara falan gittiğim oluyor. Edirne'de belirli semtlerde inşaat falan yapılırken, yahut tadilat için bodrum falan kazıldığında insan kemikleri, hatta mezar taşları fışkırdığı söylenir. Balkan Savaşı'ndan sonra ölen çok olunca birçoğu alelacele gömülmüş, çeşitli semtlerden geçen yolların, apartman bloklarının altında kalmışlar hep. Asil'le bir ara sohbeti geçtiğinde demiştim, kanlı savaşların kılıç artığıyız diye. Ölümden bol ne olacak? İşin ilginç çoğu insan bunu bilmese

de evlerinde geceleri dolaşan insanlar görmeleri, sesler duymaları. Kahvehanelerde bir konu ortaya atsan neler neler dökülüyor insanlar..." Asil ansızın sözünü kesti: "Rahatsız olabilirler, fazla girme istersen. Sabah Nüvit Hoca'yla konuştuk da ben bile rahatsız oldum." Ece hayli şaşırmış gibiydi: "Nüvit Silahdargil mi? Yaşı hayli var sanırım." Asil kafasını salladı kinayeli bir ifadeyle: "Bizim kitaplarda okuduğumuz Balkan Savaşı'nı hayal meyal hatırlıyor. Geçen şubat'ta Güldem'le tanıştırdığımda doksan dokuz yaşını doldurmasını kutladık işte. Ne diyordum? Kırklareli tarafında tarihi bir ismi araştırırken karşıma çıkan bazı halk hikâyeleri için gitmiştim. Sohbetimizin ardından ruhumun gırtlağını sıkıyorlardı sanki, hayli rahatsız ediciydi. Sizin de canınızı sıkmayalım akşam akşam. Sonra uyu uyuyabilirsen!"

"Benim için hiç sorun değil. Ben memleketten alışkınım böyle şeylere," dedi Sanem. Tüm gözler kendisine çevrilince ekledi: "Bartın'da oturuyoruz ama babamlar Giresun'dan, annemler de Trabzon, Of'tan. Köylerine gittiğimizde, akşamları böyle şeylerin konuşulduğunu işitirdim. Giresun tarafında mezarında huzur bulamadığı için çığlık çığlığa geceleri çıkıp dağ yolunda koşturanlar anlatılırdı, bir de cadılık edenler anlatılırdı. Ama böyle tam büyücü gibi değil. Böyle gece oldu mu ahırlara girdikleri, yeni doğum yapmış hayvanlara, hatta evlerde doğum yapmış kadınlara, bebeklere musallat olup kanlarını içtiği, ciğer söktüğü anlatılır cadıların." Aydan bir anda: "Sen karıştırıyorsun diyeceğim ama yaratık neticede. Aynısını bizim orada, Bursa'da alkarısı veya alkızı diye anlatıyorlar," diyerek söze girdi. Ardından: "Ciğer yiyen, iğne batırılınca batıranın emrine giren cin gibi peri gibi bir şey. Halam uzun uzadıya anlatırdı tam anımsayamıyorum. Bizim orada bir Çerkes köyünde ahırlara dadanıp atların saçlarını ördüğü, onları delirterek sabaha kadar koşturup çatlayarak ölmelerine sebep olduğunu söylerdi," diye de ekledi. "Pardon ama ben cadıyı daha çok yaşlı kadın, böyle falcı büyücü gibi bir şey

diye biliyorum!" dedi Ece televizyonu kapatıp. Kalabalığa dönüp konuşmayı sürdürdü: "Bizim İzmir'de meşhur bir kadın vardı Marika diye. Çocukluğumuzda falan hep 'Cadı Marika' derdik. Başka başka illerden, hatta Yunanistan'dan falan ziyaretine gelirlerdi. İzmir'in zenginleri kapısından ayrılmazdı. Ama kendisi hep böyle iki katlı, ahşap bir köşkte yaşardı. Lisedeyken hatırlıyorum, önünden geçerdik her sabah. Yine lise zamanlarıydı, vefat etmişti. Bayağı yaşı vardı. Geceleri evde kendiliğinden ışıkların yanıp söndüğünü, insan seslerinin, gürültülerin duyulduğunu söylerlerdi. Sabahları bile önünden geçerken korkardık. Akşam dönüşte yolu uzatmak pahasına başka taraftan geçerdik. O ev yandıktan sonra üstüne apartman diktiler ama hâlâ oradan geçmeye korkar insanlar. Üç harfliler varmış hep!"

Ercan sakince kafasını sallayıp elindeki kupayı yan tarafında, Asil'le arasında duran portatif masaya bıraktı: "Motiflerin birbirine girmesi normal. Bunca malzemenin içinde hâlâ kendi korku edebiyatımızı, korku sinemamızı deşelememiz şaşırtıcı değil mi?" Genç adam, o senelerde hiçbir öğrenci sohbetinin geri durmadığı, açılır açılmaz: "Ya hakikaten!" nidalarıyla katılınan bitmez bir geyik muhabbetini harlamışken Asil dalgınlaştı. Televizyonda Aylin Aslım'ın *Senin Gibi* şarkısının klibi oynamaya başladı. Anlatılan kısa kısa onca söylenceyi, hikâyeyi düşündü Asil. Sonra sabah Nüvit'le konuşurken yaşadıklarını anımsadı. Onu rahatsız eden asıl konu bu halk inanışlarının gerçekliğinden ziyade yaygınlığıydı. Abdülharis isminin esrarı ve Kırklareli'nde bir ailenin izini takip ederken şimdi de aynı ilgi ve takıntıyı bu batıl inanış ürünlerine karşı beslemeye başlamıştı. Tepesinde parıldayan beyaz floresanın ışığı odayı doldursa da sanki karanlıklar ortasında tek başınaydı...

19

(1713)

Abdülharis Paşa, sarayın siyasi çalkantılarına ve beş senede yedi sadrazam görmesine karşın şanından bir şey yitirmediği gibi unvanını da kaybetmedi. "Eşkıya Azraili Abdülharis Paşa" yahut "Istrancaların Paşası" namı haramilerin dilinde korkulu söylence, Istrancalı Abdülharis Paşa ismi Edirne'den İstanbul civarındaki köylere, hatta Kırcaali ve Deliorman taraflarına kadar asayişin diğer adı olmuştu. Her zaman eşkıyların korkuyla beslendiğini söyleyerek, onları caydırmak için onların saçtığından daha şiddetli bir korkunun mevcut olması gerektiğini, ancak yaşayacakları ıstırap ve ürküntünün bunca ırz ve can düşmanını yola getirebileceğini anlatıyordu. Kelleler kestirmesinin, cesetleri ağaç dallarına astırmasının ve denk gelmişse haramibaşıları da kazığa geçirtip sergilemesinin nedeni buydu. Emri altındaki idarecilere, askerlere gönderdiği emirlerde alenen bu konuda eşkıyaya evini açanlara dahi bağışlanma gösterilmemesi gerektiğini söyleyerek: "Canlarla oynayan adamı ancak can korkusu zapt eder!" diyordu. "İmanından geçer parasından geçmez" denilen eşkıya milleti için açlıktan, parasızlıktan fenası Abdülharis'in eline düşmekti. Rumeli ahalisi o vakitler işretleri için oğlan, kadın çekip götüren kopuklara dahi hususen: "Istrancalı Paşa kılıncına gelesin!" diyerek beddua ederdi. Osmanlı'nın en gulguleli dönemlerinden biri olduğundan; söz konusu asayişin temini her ne kadar "eşkıyavari"

olsa da reaya da, ümera ve ulema takımı da pek şikayetçi değillerdi. Abdülharis geçtiği yerde ağaçlara asılan, kazığa vurulan şakî cesetleri bırakıyordu, talikalar dolusu kelleleri Edirne ve Kırkkilise'ye gönderiyordu. Şu hâlde canı çektiğinde çalgıcı takımlarını meşhur kasrına çağırsa, Kıpti çengileri ve köçekleri oynatıp işret sofralarında gönül eğlendirse ne çıkardı? Günahsa herkes günahkârdı. Eşkıya korkusundan emin şekilde yataklarında uyuyabilmeleri karşılığında paşanın hovardalıklarının, naralarının lafı mı olurdu? Nihayetinde ırza, namusa el uzatmıyordu ya!

Harami gibi yaşayışın ve bunca rahatlığın, makamın getirdiği serbestiyetin Abdülharis'in karakterindeki tesirini, ona daha şedit ve şehvani şeyler yaptırabileceğini çok az kimse tahmin edebilirdi. Zira paşanın ruhunda kimselerin görmediği, kendine bile itiraf edemediği bir boşluk vardı. Adamlarıyla ölümlere yürüyüp vuruşmasında, hayatla mezar arasındaki ince çizgide hokkabazlık etmesi yatıyordu. An geliyor ölmeyi arzuluyordu, zira kabrini sordursa da bulamadığı Naime'nin hayali, gün geçtikçe zihninde solup duruyordu, unutmaya başladığı hakikatini büyük bir acıyla fark ediyordu. An geliyor hayata bağlanıyor ancak susuzluktan kırılan bir adamın su testisine sarılması misali hayatı kana kana içiyor, çengilerin koynunda sabahlayarak derin acısını hafifletmeye uğraşıyordu. Hiçbiri onda keyif uyandıramıyordu zira onlarla birliktelerken bu kan dökücü adamdan korktuklarını hissediyordu, terleyişlerinde ve ürpertili gözlerinde görüyordu kendisinden korkulduğunu, hatta tiksinildiğini. Bu yüzden doyasıya sevemiyordu, sevemedikçe asıp kesiyor, yakıp yıkıyordu. Varlık içinde yokluk çeker gibi, tokluk içinde ölesiye acıkmak gibi çaresi bulunmaz bir musibeti yaşadığını düşünüyordu Abdülharis. Namı vardı, gücü vardı, serveti vardı. Lakin mutsuzdu, ruh gibi yaşıyordu. Sanki gözünün ışığı epey zaman önce sönmüştü. Ruhu da Beç'in Budin'in yollarında kaybolan gençliği misali, Belgrad yolunda yitirdiği Naime için sakladığı yeşil

yazma gibi parmakları arasından kayıp gitmiş, tutamamıştı. Ya dümbelek, tef, darbuka vuruşlarında, zurna zırıltılarında, birbirine vuran zillerin şıkırtılarında, şarap ve rakija şırıltılarında, nar gibi kızarmış tavuk, tavşan, kaz yahut sırasında kuzu etlerinin şapırtısında avutuyordu kendini yahut peşine düştüğü eşkıyaların çığlıklarında, toprağı döven nal seslerinde, kınından sıyrılıp düşmanın etini kesen kılıçların korkunç seslerinde.

İnsan ister alelade ister olağanüstü bir ömür yaşasın, alıştığı yaşayış sıradanlaştıkça sınırlarını göremez. Fiilinin muhtevasını kestiremez, nefes alırcasına, yiyip içercesine alıştığını yaşar. İşte Abdülharis de onca ölüm ve kıyım arasında bir gün ruhuna sinen şakîliğin yeniden silkinip ayağa kalkabileceğini fark edemedi.

Yine bir eşkıya takibi meselesinden Abdülharis Paşa bu sefer yanında elli kadar atlıyla Burgaz Kadısı Abdurrahim'in daveti üzerine bölgeye intikal etmişti. Burgaz tarafındaki çetelerin takibinde mahalli kuvvetlere yardımcı olmak maksadıyla birkaç hafta orada kadı tarafından ağırlanmıştı. Birkaç haramiyi ve yataklarını cezalandırmasının ardından bu mahalde Burgaz havalisinin beyleriyle, ağalarıyla işrete, meclise dalmıştı. Kendisinin yokluğu esnasında paşadan hiç haber gelmemesini de fırsat bilip, bir alacak verecek davası nedeniyle Tırnovacık ahalisinden bir tüccarı yaralayıp kaçak gezen bir şakî türemişti. Bu adam daha sonra ayarttığı bazı çobanlarla çete kurup bölgede dolanmaya başlamış, Hayduk Meço adıyla ünlenmişti. Bu şakînin kaçaklıktan başka Tırnovacık yolunda kol gezip hasım saydığı bir tüccardan kendisine dokunulmaması için haraç istemesi ve evini yakmakla tehdit etmesi üzerine civar köyleri de telaş almıştı. Nitekim bu haberler bir şekilde paşanın da kulağına ulaşınca, Burgaz hovardalarının işret sofralarından kalkıp Azrail ulağı adamlarıyla dörtnala Tırnovacık'a gelmişti. Buranın kadısının yanına beş adamını vermiş, kalanları onar onar çevreye dağıtmıştı. Atları da köyde bırakmışlardı. Meço'yu ve kabilse ona yataklık edenleri bulmak üzere emir

almışlardı. Kendi yanına da nişancılıkta mahir hususi silahşörleri olan beş adam almıştı, bizzat o da adamları arayacaktı.

Paşayla adamları Meça Nehri kıyısında Tırnovacık kazasına tabi, ormancılıkla iştigal eden neredeyse dip dibe dokuz, on kulübelik bir mezradan geçiyorken müthiş güzellikte bir ses Abdülharis'in kulağına çalınmaya başlamıştı. Bulgarca bir türkü okuyan gençten bir kadının sesi nehir boyunu, çevredeki koruyu dolduruyordu. Mezraya yaklaşınca dere boyunda çamaşır yıkayan altı kadın dikkatini çekti. Yanık sesiyle türkü söyleyeni içlerinden en genci olup onlardan biraz uzakta, büyükçe bir taşın üzerine oturmuştu. Tam yakınlarından yürüyüp geçerken kız türkü söylemeyi bırakıp bir anlığına paşaya baktığında, Abdülharis yirmi küsur yılın ardından yüreğinin yeniden can bulduğunu fark etti. Gün ışığında parıldayan nehri dahi gölgede bırakan efsunlu bir edası vardı sanki. Üzerindeki Bulgar köy ahalisine has giysiler sanki gelin bohçasından yeni çıkmış gibiydi. Başına bağladığı örtünün ucundan çıkan siyah zülüflerin rüzgârda salınışını, gözlerinin koyu mavi oluşunu dahi seçebilmişti. Abdülharis Paşa, Bulgar ahalisinin geleneklerine aşina olduğundan umutla kızın sağına soluna bakınmıştı, zira onaltısının sonlarında gibi göründüğünden o yaşa kadar evlenmemiş olması ihtimali çok azdı. Kemerindeki püskülün belinin sol tarafında olması henüz evlenmediğini gösteriyordu. Başının kenarına taktığı gül de gönül düşürdüğü biri olmadığı anlamına geliyordu. Abdülharis Paşa sevinmekle birlikte bu vaziyete hiç şaşırmadı. Bu denli güzel bir kızcağızın kimseleri beğenmeyip bu yaşa kadar evlenmemesi olağandı, böylesi ancak paşa haremlerine yakışırdı.

Kızı göz önünden kaybetmemek için tabiri caizse postu Tırnovacık kazasına serdi. Hayduk Meço ile yanındaki akılsızlar yakalanıp başları vücutlarından ayrıldığında dahi Abdülharis Paşa, Tırnovacık ahalisinin önünde: "Bunlar ele geçti lakin yataklarını ele vermediler. Benim gölgemin düştüğü yerde haraminin köpeği

dahi barınamaz! Yataklarını da bulup Tırnovacık önünde cezalarını kesmeden kasrımı görmek haram olsun!" diyerek, kadı efendinin kasaba meydanına bakan köşkünde kalmaya başladı. Bu kalışı esnasında da ormancıların mezrası hakkında, bilhassa ahalisine dair sayısız malumatı toplamaya başladı. Zira kasabanın bu kadar yakınlarında eşkıyanın barınabilmesine imkân yoktu, kasaba ahalisiyle ilgili kimi sorguya çekse muhakkak o mezrayı da sorguluyordu. Bir gün ormancılarla yatıp kalkan ancak kopuk, hovarda taifesinden olduğu için çok aralarına giremeyen Lubomir adlı bir delikanlı, paşanın asıl öğrenmek istediği malumatı verdi. Dere boyunda o gün kadınlarla birlikte gördüğü o güzel sesli kızın adının Nadezdha olduğunu, kendisine çok çektirse de kimselere bırakmadığı, elden ayaktan kesildiği için kolay kolay evlenmesine de müsaade etmeyen üvey annesiyle birlikte yaşadığını bir bir öğrendi. İhtiyar kadının adının Penka olduğunu, kaya misali sert tabiatlı, eli maşalı dedikleri neviden bir kadın olduğundan kızının kısmetini kapattığını Lubomir, paşaya birer birer anlatmıştı. Mezranın diğer sakinlerini de öğrenmişti paşa, ancak ilgisini çeken sadece o kızdı.

Abdülharis Paşa'nın önünde yıllar sonra aşılmaz dağlar misali büyük bir engel peyda olmuştu. Genç kız başka bir mezhepten olduğu için Müslüman biriyle evlenmesine ahalisi hatta muhtemelen kendi dindaşları bile hoş bakmazdı. Istrancaların Paşası olsa bile kızın İslamiyet'e ihtida etmesi hâlinde bu sefer Bulgar cemaati huzursuzlanabilirdi. Kız dinini değiştirmese bile şeriat mucibince Hristiyan kalsa dahi evlenebilirdi ancak Bulgar cemaatinin kaynamaya başlayacağı muhakkaktı. Ahali arasında huzursuzluk çıkması yüzünden kendisi hakkında saraya şikayetler gönderilebilir ve devletle arasının açılmasına neden olabilirdi. Vergi uğruna idarecisinin zulmünü görmezden gelen Osmanlı, an gelince daha az Hristiyan genci hayduk olsun diye aynı idarecinin başını yemekten çekinmezdi. Abdülharis'in daha o seneler-

den fark ettiği bir hususdu bu. Saray, harem ağalarının, hanedan kadınlarının, yeniçeri kabadayılarının cenderesinde bocaladıkça, Kala-i Beç'i takiben felaket seneleri baş gösterince taşra idaresi sekteye uğramıştı. Elinde gücü olan herkes öyle veya böyle kanun sayılmaya başlamıştı. Sırasında bir hayduk, sırasında kasaba voyvodası...

Devlet bu gayrinizami idarecilere göz yumduğu için palazlanmıyorlardı. Peyda oluşlarına mani olunamadığından devlet ötekine karşı diğerini tutma politikası güdüyordu. Bu eşkıya kısmının ezelden beri "tavşanı arabayla avlar", "ipiyle kuyuya inilmez", "sözüne güven olmaz" diye temkinle yaklaştığı, kafasında kırk değil kırk bin tilkinin dolaştığı Osmanlı'nın değişmez ve "töre" misali yazısız kanunuydu. Fakat kişi ne kadar fetbaz olursa olsun neticede insandı, bir süre sonra elden ayaktan düşmesi, gücünün yetmemesi, o sefer sıçrayamaması vakiydi. Ama vadesinin dolması ama basiretinin bağlanması, biri değilse öbürü... Osmanlı da bunca asırların cihan devletiydi, krallarla, şahlarla, çesarlarla boğuşagelmişti. Bir yerden sonra o da insan gibi kocamaya başlamış, görür gözü görmez, tutar eli tutmaz olmuştu. Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur hesabı, bu koca devlet şimdi misli görülmemiş bir leşe üşüşen kuzgunlar çağının tam ortasındaydı. Kurnazlığı kendisine nefes aldırmıştı ancak kurtulurum diye canını attığı her yer çürüyüp dökülmekteydi. Bu yüzden Abdülharis, kâh babasından kâh ihtiyarlardan dinlediği üzere devlet ricalinin "iti ite kırdırmak" düsturunun bir yerden sonra yeniçeri zorbazlarına ve kanlı gailelerin artışına yol açtığını biliyordu. Bunu bildiği için de yeni bir çığır açıldığının farkındaydı. Sipahilerden ve beylerden daha şedit, birkaç yöreye birden el atan ve haramileri aratmayan mahalli idareler, hatta yerel hanedanlar türemek üzereydi.

"İti ite kırdırmak" isteyen devlet bunların izalesi için Rumeli havalisinin hayduklarına, eşkıyalarına göz yumunca tüm bu or-

manlar ve dağlar çetelerden geçilmez olacak ve belki nihayetinde Osmanlı idaresinin de sonu olacaklardı. Abdülharis Paşa olası felaketin gelişini daha o senelerden kestiriyordu.

Nadezdha'yı daha ilk görüşünde iflahı kesilmişti Abdülharis Paşa'nın. Aklının ipleri elinden kaçalı çok olmuştu. Uyurken dahi çöreklenmiş ejderha heybetinde görünen koca Abdülharis, o kızın bahsi geçse bir anda o heybetini yitiriyor, tıpkı seneler önceki dertli, genç hâline bürünüyordu. Bununla birlikte paşanın önünde kızın annesinin razı edilmesi, hatta kızın kendisini kabul etmesi gibi pürüzler vardı. Paşa onu beğenmişti ama Bulgar kızı da paşayı ister miydi? Yıllar önce Naime hadisesini yaşadığı için parayla celp edip gönül eğlendirdiği kimseler haricinde doğru dürüst bir kadınla münasebeti olmamıştı. Yine de içten içe depreşen gururu süklüm püklüm vazgeçip gitmesine maniydi.

Önce kızın annesi ihtiyar Penka'nın kapısını çaldı paşa. Mezraya tek başına, sessiz sedasız, öylesine uğramış, yaşlı kadın Istrancalar'ın Paşası'nı karşısında görünce gözlerine inanamamıştı. Ancak yıllar devirmiş ihtiyar kurt, yıllar boyu eşiğini aşındıran âşıkların ve hovardaların gözlerindeki arzuyu, paşanın gözlerinde de fark edince vakarından ödün vermemişti. Paşa farklı cemaatlerden olmalarına karşın kızına talip olduğunu, ailenin başına talih kuşunun konduğunu dilinin döndüğünce anlatmaya çalıştı. Istrancaların Bülbülü namıyla köy köy dolaşan âşıkların, türkü çığırır çobanların dilinde olan dilber Nadezdha'nın eli maşalı anası Baba Penka -Bulgar lisanında Penka, Ana demekti- kızının ağzını arayacağını söyleyerek başından savmıştı. Paşa o günün gecesini Tırnovacık kadısının köşkündeki odasında uyuyamadan geçirmişti. Ertesi gün yine tenha bir saatte Baba Penka'nın evine gittiğinde kapının kendisine açılmadığını görmüş, yaşlı kadın iki farklı dinden kimselerin vuslatının ahaliyi kendilerine düşman edeceğini söylemişti. Kadın kalan ömrünü parayla pulla geçirmeye dünden razıydı ancak İslam ahalinden birine -paşa bile

olsa- kız verip de cemaatinin tepkisini çekmeyi göze alamazdı. Hem paşayı reddetmesi bir anlamda kızının taliplerini arttırıp hayli münasip biriyle nikâhlanmasını temin edecekti.

Yemeden içmeden kesilen paşa, Tırnovacık kadısının köşkündeki odaya kapandığında kara kara düşünmeye başlamıştı. Geceye doğru, mazisinin karanlıklarına dalıp gittiği esnada Istrancalı Abdülcük namıyla Semendire'den Üsküp'e, Kumanova'ya kadar dehşet saçıp sırtına vurup saçlarından sürüye sürüye dağa kaldırdığı insanları, söndürdüğü ocakları anımsadı. Sonra da babasının ta ufakken söylediği bir meseli hatırladı. "Bey kısmı emreder, kul kısmı yapar. İstemesini bileceksin!" demişti İshak Beg. Ahali kendisinden buncacık sevgiyi esirgiyorsa, o da aşiretinin beyleri gibi karşılık verecekti. Silahlarını kuşanıp gecenin köründe adamlarının ellisini de ayağa dikti. Tırnovacık kadısına eşkıyaları saklayanların Bulgar ormancılar olduğunu, kaldıkları mezraya gereken cezayı bizzat vereceğini söyleyen paşanın gözündeki vahşi parıltı, kadıya mahkemenin bahsini unutturdu. Paşanın adamları sessiz sedasız sardıkları kulübelerin kapılarını bacalarını tahtalarla çivilemeye başladı. Abdülharis, en başta Penka'nın evine giderek ihtiyar kadını yere yıktıktan sonra Nadezdha'yı kolundan sürükleyerek mezradan çıkardı. Yalvarmalarına, ağlamalarına bakmasızın evlerin tamamının kapılarını, pencerelerini tahtalarla çiviletip mezrayı ateşe verdi. On kadar adamını kulübeler yanıp kül oluncaya kadar beklemeleri için nöbetçi bırakıp kalan adamlarıyla atlarını da alarak Istranca köyündeki kasrına döndü. Nadezdha ilkin ağlayıp sızlamıştı ancak Abdülharis'in atının terkisinde giderken paşa ona dili döndüğünce artık kendi kasrının hanımı olacağını söylediği zaman suskunlaştı. Paşa, beline sarılan kızın sükûn bulduğunu, insanlarına üzülse de devletli ve şanlı bir isme gelin gidecek olmanın onu mutlu edeceğini düşündü. Nadezdha paşanın omzuna yaslanmışken hâlâ usul usul gözyaşı döküyor, hıçkırıkları ormanların uğultusuna karışıyordu.

Ummadık taş yarar baş derler, o gece ateşe verdiği mezrada yaşayan üç Bulgar çoban, ahalinin bir avuç koyunuyla hayli uzaktaydı. Sabaha karşı mezralarına döndüklerinde insanlarını ateşler içinde kavrulup yok olmuş, Istrancalar Paşası'nın kara suretli adamlarını da yıkıntıların başında nöbette görünce, oracıkta bir kuytuda öç için yemin içmişlerdi. İntikam insanı azılı kaplana çevirir, bu gençler de ellerindeki sürüyü oranın yakınında sayılan Sarmaşık –kendi lisanlarında Braşlyan- karyesine götürüp köyün zengin değirmencisine satarak, karşılığında ondan aldıkları silahları kuşanıp yine mezralarına dönmüşlerdi. Her biri dolu vaziyette birer tüfek ve birer piştovla barutluk, kâfi miktarda da mermi taşıyordu. Onun dışında, karyedekilerin kurda çakala karşı çobanlık etmeleri gerekir diye bırakmış oldukları iki tüfekleri daha vardı. Paşanın on adamına oracıkta saldırmaktansa beklemedikleri anda pusuya düşürmeyi kararlaştırıp Istranca karyesine giden patikalardan birinin üzerine çökmüşlerdi. Paşa adamlarına eşkıyalık senelerindeki tecrübelerini hep anlatıp, olağanın üzerinde sessiz mahallerde dikkatli olmalarını, pusu olabileceğini söylemesine rağmen kendilerine hiçbir şey olmayacağını düşünerek gaflete düşmüşlerdi. Patikanın açıklıkta kaldığı, etrafındaki koca koca ağaç gövdelerinin görüşlerini engellediği bir mıntıkada yaylım ateşine tutulmuşlardı üç koldan. İktiza ettiği vakit domuzdan dahi perva etmeyen çobanlar paşanın eşkıya takibinde maharetli adamlarını gafil avlamıştı. Adamlardan altısı vurulup düşerken kalanları yaralı vaziyette, at sırtında canlarını güç bela kurtarmışlardı. Çobanlardan en uzunu onlar kaçarken arkalarından: "Hayduk Atanas selam eder paşanıza!" diye bağırmıştı.

Abdülharis, kasrının en üst katındaki hususi köşkünde Bulgar kızıyla gönül rahatlığıyla baş başa kalamadan, süklüm püklüm kapısına gelen yaralı adamlarının bozgun haberini aldı. Adamlarına kızsa da kendilerine alenen meydan okuyan üç şakîye karşı

moral kaybetmemek için bizzat köşkünde tedavi ettirdi. Kendi husûsi yirmi adamı dışında olup Sazara köyünün muhafazasından sorumlu on adamına ise haber gönderip Tırnovacık yolunda Hayduk Atanas adıyla kendisine asi gelen köylüyü ve yataklarını bulup cezalandırmalarını emretti. Paşa bir yandan Nadezdha'dan hamamdan güzel elbiselere, kokulardan sofralara bin türlü ikramı eksik etmezken, aklı adamlarında oldukça vuslatın tadını alamıyordu. Nitekim iki gün geçtiği hâlde adamlarından haber alamayınca hususi yirmi adamıyla atlanıp Tırnovacık yoluna çıktı. Dereköy'ü geçtikten sonra Rez ve Deresi'ne inen patikada on adamının acemice hazırlanmış kazıklara çakılı vaziyette dere boyunda dikili olduklarını gördü. Silahları ve atları gaspedilmiş, sade alamet-i farikaları kara giysileriyle bırakılmışlardı. Adamların çürümüş etleri üzerinde oynaşan kurtları, uçuşan leş kuşlarını gören paşa, sinirinden neredeyse tüm koruları tutuşturacaktı. Ancak adamlardan birinin üzerine asılmış, yataklık eden köylülerden birinin eliyle hayli bozuk bir yazıyla Arap hurufatıyla Türkçe olarak: "Size ne yapmışsam paşanıza da onu yapıp kuzgunlara ziyafet düzeceğim!" yazılmış olan yaftayı fark edince duraksadı. Karşısındakilerin tıpkı kendi zamanındaki gibi azılı eşkıya çetelerinden biri olduğuna hükmetti. Böylece hiçbir şey yapmaksızın kasrına geri dönerek adamlarını yeni bir cenge hazırlamaya, bir yandan da bilgi toplamaya başladı. Hayduk Atanas'ın Nadezdha'nın köylülerinden olduğunu öğrenince karşısında alelade bir şakînin olmadığını, intikam yemini içmiş ve bölgeyi iyi tanıyan bir haydukun olduğuna kani oldu. Onlara silah satan Sarmaşık köyünün değirmencisini ve o esnada değirmende bulunan üç yanaşmasını dahi öğrendi. Ancak hemen harekete geçmedi. Böylece onu punduna getirip yok etmenin yollarını ararken iyice nam salıp kendilerini gaflete düşürmelerine de müsaade etti.

Hayduk Atanas kısa sürede ta Tuna boylarına kadar yaptığıyla konuşulmaya başlamış, paşanın adamlarından ele geçirdiği si-

lahlar ve yollarına çıkıp çetelerine katılan kaçaklarla güçlenmişti. Köylülerinin intikamı ve Istrancalar Voyvodası Abdülharis Paşa'ya meydan okuması Bulgar ahali arasında hikâyelere, türkülere konu olmuştu. Çobanlardan çiftlik yanaşmalarına kadar Hayduk Atanas ve arkadaşlarına yakılan *Tri ovçari sega tri haiduk*

Üç çoban şimdi üç hayduk adlı türkü dillerde dolaşıyordu. Ancak bu türkünün kanlı bir ağıda dönüşmesinin de eli kulağındaydı.

Abdülharis, yirmi hususi adamına baskın haricinde, eşkıya usulü ormanlarda gözcülük yapmayı ve pusu kurmayı da talim ettirmeye başlamıştı. Adamları bunu anlıyordu ama akıllarının ermediği tek bir husus vardı. Paşa hususi bir çoban tutarak buna elli koyunluk bir sürü emanet etmiş, talimlerde de yanında gezdirir olmuştu. Bir süre sonra hayvanlar kendi çobanları misali göre göre paşanın adamlarına alışmış, sessiz sedasız peşlerine takılır olmuştu. En son Çağlayık taraflarına göründüğünü duydukları Atanas çetesinin peşine düştüklerinde açıklamıştı sürünün sırrını paşa: "Eşkıya pusu kurunca, o mıntıkada hayvan gezmez olur. Mıntıkanın alelade olmayan kıpırtsızlığından ve sessizliğinden kurt eşkıyalar pusu kurulduğunu veya kan dökmek üzere karşı karşıya gelen kimselerin toplandığını anlarlar. Size beyhude yere mi hayvan cıvıltısı, hareketi sezmediğiniz yerlerde giderken temkinli olun derim? Atanas ve şürekâsı avucumuza düşmeli!" Adamlar bu sözlerle paşanın niyetinin haydukları mermileriyle delik deşik etmekten fazlası olduğunu anlamışlardı.

Çağlayık ile Sarmaşık köyleri arasındaki patikanın Rezve Deresi'ndeki bir tahta köprüye çıktığı sık ağaçlı dönemeçte, adamlarıyla toplu hâlde gözcü, artçı olmaksızın ilerleyen Atanas'la çetesi, burada sakin sakin koyunlarını otlatan yüzü yabancı bir çoban görünce biraz huzursuzlandılar. Ancak hayvanların mevcudiyeti ve sükûneti nedeniyle yolun emin olduğunu düşünerek şeytanı dahi kıskandıracak çalımlı adamlarla salına salına yürümelerini

sürdürdüler. Öyle ki sürünün tam dibinden geçtikleri için bazı hayvanlar onlardan ürkerek sağa sola kaçışmaya başlamıştı. Tam o esnada çoban: "Dağlar Voyvodası Atanas'a selam olsun!" diye haykırınca baş haydukun göğsü kabarmıştı. Ona dönüp eliyle selam verdiğinde bir anda sırtlarında koyun pöstekisi bulunan on kadar silahlı adamın ayağa fırlayıp tüfeklerinin namlularını kendilerine doğrulttuğunu gördüler. Tam silahlarına davranacakları esnada patikanın öbür yakasında çalılar, otlar içinden fırlayan on kadar başka silahlının etraflarını çevirdiğini fark ettiler. Çoban dahi pösteki altında taşıdığı çifte piştovunu çıkarıp birkaç adım daha yakın olduğu Atanas'ın gövdesine ve başına doğrultmuştu. Adamlardan biri sertçe silahlarını ayakuçlarına bırakmalarını emredince çaresiz üzerlerinde ne varsa ayakuçlarında bırakıp beklemeye başladılar. Köprü tarafından at sırtında çıkıp gelen Abdülharis Paşa'yı giyiminden ve heybetinden ayırt eden hayduklar endişeyle bekleşirken paşa gür sesiyle şakîleri birbirlerine bağlayarak peşinde sürüklemelerini emretti.

Tırnovacık meydanında sanki ziyafet verilecekmişçesine iri kazıklar ve çevirme kütükleri, etrafı taşla çevrili kebap ateşleri hazırlanmaya başlamıştı o gün. Ahali o aralar evlenecek herhangi birinin düğününü duymadığından, hayır sahibi birinin kesesinden yiyip içeceklerini düşünmüştü. Zira eli ayağı tutmayanlar ve uzaktakiler haricinde Sarmaşık Köy ahalisi de çağrılmıştı. Ancak kazıkların uzunluğu ve ateş yakılacak yerin genişliği biraz tuhaflarına gitmişti. Meselenin aslını Abdülharis Paşa ardı sıra elleri kolları bağlı sekiz haydukla geldiği zaman öğrendiler. İçlerinde Hayduk Atanas da vardı. Paşa meydana varır varmaz kalabalığa seslenip Sarmaşık Köyü'nün değirmencisi Toma ile üç yanaşmasının ileri çıkmasını emretti. Onlar da korka çekine meydana çıktıklarında Abdülharis'in emriyle ahalinin gözü önünde hem silah satan değirmenciyle yamakları, hem de hayduklar bağırmalarına, yalvarmalarına bakılmaksızın kazıklara geçirilip geniş ateş

üzerine yerleştirilerek kavruldu. Adamların iniltileri kesilene ve diri diri pişiriline dek paşa atının üzerinde kıpırtısızca bu vahşeti seyretti. Yanmış ceset kokusu haftalarca Tırnovacık'tan çıkmadı. Dehşetten ötürü hamile kadınlardan çocuklarını düşürenler oldu. Ahalinin uykusu huzuru birkaç aylığına kayboldu. Nihayetinde bu acı hadise de ağıtlara, türkülere konu oldu.

Paşanın zalimlikleri hakkında şikayetler Kostantiniyye'ye yollandıysa da asayişi büyük oranda sağladığı için ufak tefek kabahatleri devlet ricalinin gözüne batmadı. Yerel idareciler de hayduk, eşkıya kısmının gözünü korkuttuğu için Abdülharis Paşa'nın varlığını ganimet olarak kabul ediyorlardı. Istrancalar Voyvodası öylesine korku yaratmıştı ki bu ateşte diri diri hayduk kızartma hadisesinden sonra, Nadezdha'yı kasrına kaldırıp nikâhsız elinde tutmasına ne Müslüman ne de Bulgar ahaliden ses çıkarabilen olmuştu.

Abdülharis kasrın tepesindeki hususi köşkte, sadece ikisinin bulunduğu işret sofralarında, çalgılı gecelerin nihayetinde döşek niyetine onun sırtına dek uzanan saçlarının boğumları arasında uykuya daldığında, boynuna ilk defa bir kadın arzu ve istekle sarıldığında talihinin yaver gittiğini düşündü. Tüm saltanatının da gücünün de şanının da yegâne karşılığını bulduğunu kabul ediyordu. Naime'yi kaybetmişti, Nadezdha'yı bulmuştu. Kasırdan dışarıya pek az uğruyor, tahsilat ve asayişi tamamen adamlarına bırakıyordu. Kendi lisanında türküler okuduğu vakit kızın sesinde kayboluyor, dar-ı dünyadan uzaklaştığını düşünüyordu. Bakışlarında, sakilik edip kadeh sunmasında, sarılmasında bulmuştu huzuru ancak sevdiğinin de günden güne huzurdan uzaklaştığını fark ediyordu. Genç kız, paşanın kasrının hanımı olacağını umarken, paşa, içindeki beylik kaygılarıyla ahalinin üstü örtülü kınamasından çekinerek bu isteğe soğuk bakmaya başlamıştı. Bir gün Nadezdha'nın gece sessiz sessiz ağladığını fark edince dinini değiştirmesi hâlinde nikâhına almak istediğini,

öteki türlü gayrimüslim bir kadınla evlenmesinde sakınca olmasa da ahalinin kabullenemeyeceğini söyleyiverdi. Abdülharis Paşa da olsa dedikoducu ahaliyi tek tek tespit edip cezalandıracak hâli yoktu neticede. Böyle deyince de bu sefer Nadezdha böyle nikâhlanmaya karşı çıkmıştı. Sevdiği adamın yanında olduğunu ama hiçbir zaman kasrında yerinin olmayacağını bilerek, bir eğlence kadını gibi o anlık orada olduğunu düşüne düşüne kahroldu. Köylülerine yaptıklarının üstüne bir de bu eklenince kız gizliden gizliye sevdiği hâlde Abdülharis'e kin gütmeye başladı. Ancak korkusundan bu niyetini tıpkı kuytu köşede zulalanan silah misali yüreğinin en derininde saklı tuttu.

Aşkın gazabıyla sermest vaziyetteki paşa, bir gün kasrına kimselerin tanımadığı çoban kılıklı bir adamın gelmesiyle bambaşka bir ruh hâline büründü. En başta adamın gençliğinde Rumeli taraflarındaki ahalinin konuştuğu ve muhacirler dışında kimseden duymaya alışık olmadığı aksanı dikkatini çekmişti. Adam eski bir ahbabının kendisine konuk gelmek istediğini söyleyince: "Istrancalar Voyvodası devletlû Abdülharis Paşa'nın huzuruna göndere göndere çobanını mı buldu? Kimmiş bu yol erkân bilmez ahbap?" diyerek çıkıştı. Adam fısıltıyla: "Degildır yabanci paşa hazretleri. Şar Daglarinin ihtiyar kurti ister agirlanmak. Tabi verir isan destur!" karşılığını verince Abdülharis'in nefesi kesiliverdi. Bu tabiri Rumeli havalisinde kullanacak ve kendisine de böylesine hatırlatabilecek tek kişi vardı, o da Kurt İbro Ağa'ydı! Kendi kendine: "Demek İbro Ağa sağdır," diye söylendi. Aşkın sarhoşluğundan sıyrılıp ilk defa korkuyu iliklerinde hissetmeye başladı. Uyuyan ejderhayı uyandırmışçasına amansız bir korkuydu yaşadığı. Adamı yüz üstü bırakıp gittikten seneler sonra kendini affettirip affettiremeyeceği düşüncesi canını sıkıyordu. Kendisi Osmanlı'nın paşasıydı ancak gelen de Osmanlı'nın gördüğü en azılı eşkıyalardandı. Böylesine kibarca bir ricada bulunsa da geliş nedeni pek de hayırlı olmayabilirdi. Daha da fenası

kasrında dolaşan Nadezdha'nın mevcudiyeti, endişesini kat be kat arttırıyordu. İbro'nun bu davetini geri çevirmesi demek kendisine bir gece ansızın saldırıp kasrını ateşe verebilecek amansız bir düşman edinmesi anlamına geliyordu. Istrancalar Paşası da olsa, tüm adamlarını kasra da yığsa, bu sefer bu ihtiyar kurdun köyleri yaka yaka bölgeyi giderayak cehenneme çevireceği aşikârdı. Çoban kılıklı adama hürmetkârane bir ifadeyle: "Dağlar kurdunun başımız üzerinde yeri vardır. Kendisi ne taraftadır, varıp karşılayalım ağayı!" cevabını verdi. Anladığı kadarıyla çoban da diken üzerinde gelmişti kasra, paşa böyle söyleyince rahatlayıverdi. Yoksa eşkıya olup da Abdülharis'e böylesine sokulabilmek ne mümkündü?

Çoban kılıklı şakî: "Yakindır kendısi paşa hazretleri. Gidıp haber salayim!" diyerek huzurudan ayrılınca önce hizmetlilerini, adamlarını toplayıp tembihledi. Gelenlerle yüz göz olunmayacak ama misafir gibi hürmet edilecekti. Sanki aslan yatağında yatılıyormuşçasına tetikte olacaklardı. En önemlisi ise Bulgar kızının bahsi dillendirilmeyecekti. Abdülharis en son köşke çıkarak bazı fevkalade durumların olduğunu, bunları atlatınca kendisiyle nikâh kıyacağını söyleyerek Nadezdha'yı, kız kardeşini ve iki hizmetli emektar kadını o tepedeki tek odadan mürekkep köşke kapatmıştı. Konukları için kuzu çevirtmeye başlamıştı avluda. Maksadı şuydu, İbro'ya saygıda kusur etmeyip ve şakîliği bırakıp sakin olarak bir toprağa yerleşmesini sağlayacaktı. Eğer İbro rahat durmayıp kendi konukluğundan farklı suretlerde istifade etmeye kalkarsa bir işret sofrası kurup adamları ölesiye sarhoş edip boğazlatacaktı.

Kasrın dış avlusundaki duvarların üzerinde dolaşan adamlar sekiz atlının yaklaştığını söyleyince kapılar ardına kadar açıldı. Akşam karanlığında avluda yanan meşalelelerin ateşinde Abdülharis at sırtında çalımlı çalımlı ilerleyen Kurt İbro'yla göz göze geldi. Yılların eşkıyası hafiften bükülmeye başlamış sırtına ve ak

düşmüş saçlarına karşın, yırtıcı hayvanı andırır gözleri ve yüzündeki gaddar ifadeyle yine eskisi gibi ürkütücüydü. Abdülharis'i görür görmez insanın yüreğine korku salan bir gülümsemeyle kaplandı suratı. Paşa diğer atlılara bakınca o çoban kılıklı haricinde diğer adamların hiçbirini tanımadığını, hepsinin de kendinden genç olduğunu gördü. İbro atından iner inmez Abdülharis kollarını açınca o da kollarını açıp kucaklaştı, baba oğul gibi sarıldılar. İbro geri çekilerek paşaya bakıp: "Abdülcük... Bizim Abdülcük paşa olmuş diye işittık more!" dedi tütünden çatal çatal olmuş sesiyle. Demek ki sonradan sonraya tütünden uzak duruşu tavsamıştı, Abdülharis gülerek karşılık verdi: "Ey koca dayko! Sendeki akıl şeytanda bulunmaz bre İbro Ağa! Haramiler bana 'Eşkıya Azraili' derler. Bir şakîye adımı söylemen kâfi, anasının ağzından hortlak, öcü lakırdısı duymuş kızana döner! Eh! Koca haramibaşı İbro'yu böyle bir kimsenin yanında aramak iki cihanda kimsenin aklına gelmez!" Sonra atlarından inen adamlara baktı. Bir baş işaretiyle hizmetkârları atların dizginlerini alarak hayvanları ahırlara çekelediler. Paşa, adamların çehrelerine tek tek bakıp kederle söylendi: "Çetedekiler değişmiş... Gittiler mi öldüler mi?" İbro'nun yüzünden bir keder gölgesi gelip geçti: "Bakma sana bana bre paşa! Eşkıyalık edıp de yoktur yaşayan uzun. Posti deldirdık yüz keredan fazla lakin ecel şerbetini de ittık elimızın tersiylan biiznillah!"

Abdülharis adamları iç avluya buyur etti. Kendilerine ibrikle havlu tutuldu, ardından burada kurulan sofraya oturdular. Yiyip içerlerken Abdülharis bir ara: "Yirmi seneden fazla oldu seni görmeyeli lakin pek az değişmişsin. Maşallahın var İbro Ağa!" deyiverdi, maksadı onun ne amaçla ziyarete geldiğini öğrenmekti. İhtiyar haramibaşı kadehindeki şarabı bitirdikten sonra cevap verdi: "Abdülcük Paşa, bakma sen suretimize more! Dökülmekteyız içten içe... Topraga sırtımi her verişimde kalkmaya mecali zor bulurum, sızlar hep kemıklerım! Onca zaman eyaletlere,

sancaklara nam saldiktan, dehşet saçtıktan sonra agır gelır insana. Dağ havası soluyup şakîlik etmekten kavi olduk, güçlendık ama insanoğlu ölümlü be more! Şar Daglari'nın Kurti İbro'nun saltanati da bu kadarcikimış ne yaparsın? Şükür tutar elım ayağım lakin eskisı gibi günlerce taban tepebilmem nâmümkün." Abdülharis niyetini sezinleyememişti. Kafasını salladı: "Buralara kadar kalkıp gelmişsin ağa, hem de at sırtında! At sırtı piyadelikten beterdir alışık değilsen," dedi. İbro acı acı güldü: "Hani sana al topukli beyaz kızlarla güreş tutan kocamiş eşkıyalardan bahsederdım, hatırladın mi more? Onlardan bırı de benım işte! Sana evvelce kızdım ama ihtiyarlık bükünce belımi hak verdım. İnsan ölünceye dek dağda can pazarında nasıl yaşar more? O yüzden sonradan sonraya boşa kızdıgımi gördüm. Seninle tekrar karşılaşmayı da ummazdım ama... Kader işte." Abdülharis, yaşlı haraminin kadehini doldururken sordu: "Seni Nemçelilerle Tatar Hanı bile sürüp atamamışken Şar Dağları'ndan, nasıl olup da savruldun buralara?"

İbro Ağa bir yandan karnını doyururken bir yandan da Istrancalara gelişlerinin hikâyesini anlatmaya başladı: "Üsküp'ün yeni sancakbeyi yaman geldi more! Sanki yetmez idı benım ihtiyarligım. Dersın ki neçın savuşmadınız yukarıya, eh yukarısi zaten ölüm! Gelir Nemçelı gider Osmanli! Öyle olunca işlemez kervan. Açlıktan dağı taşi yiyecek hâlimiz yok ya more! Vurduk kendimizı Kumanova üzerinden te Pirin Dagi'na! Ama bu sefer kurnazlık ettık. Soygun yapacagımiz vakıt Rodoplara gidip gelirdık yahut çıkardık Sofya yoluna. Dokunmazdık Pirin köylerine, onlar da sahip çıkarlardı biza. Sen ayrildiktan sonra digerleriyle bir müddet eyleştık. Lakin vuruşa vuruşa kalmadi eskılerden kimse. Yine de azdi sayimız. Kelle koltukta gezerız ormanlarda daglarda... Baktik ya Sofya beyından ya Kumanova beyindan... Birinden degilsa öbüründen ecelimiz vaki. Eşkıya dedigin canı cebinde gerektir more! Başka çetelerle de ya harp ederız ya kuzu

kuzu geçiniriz... Hangi çeteyle ahbaplık etsak, bize derler sokulmayin Deliorman'dan, Kırcaali'nden öteya! Sonra işittık Eşkıya Azraili Istrancalar voyvodasi Abdülharis Paşa'yi... Babasi Türkmen, ocagi aşiret midır diye sorunca da dediler evet! Belki giderayak sırtımızi verirız sana, yaşarız insan gibi more... İşta kimselere ilişmeden muhacir kılığında indik önce Edirne'ye, sonra geldik buraya. Sana saldik haber. Te şimdi buradayız." Abdülharis sertçe sordu, ipleri eline almak istediği açıktı: "Ne yapmak niyetindesin İbro Ağa? İstersen devletle aracı olayım, mektup yazdırayım. Seni burada bir toprağa yerleştiririz yaşar gidersin adamlarınla."

Böyle der demez ihtar eder gibi kolunu tutmuştu İbro Ağa, Abdülharis'in: "Aman paşa! Aman derım karıştırma devleti! Benim cürmüm aşti koca Şar Daglari'ni! Aştı da birangi bir yerde tutunamaz oldum more. Bizim zamanımız geçtı. Genç olsam yine tutunurum bir şekilde ama kaldi elde ne güç ne kuvvet. Yeryüzünün bana cehennem olmadık bir yerı kalmadi more. Ne yana varırsam varayim yaşatmazlar, sağ bırakmazlar. Beni affedecek bir Allah kuli yoktur cihanda. Sırtim döşek istiyor ama canım hep daglari, ormanları çekiyor." Abdülharis elini dostça, bir aile büyüğüymüş gibi saygıyla tuttu İbro'nun ancak katiydi: "Ben senin diyeceğini anladım İbro Ağa. Dersin ki ben sırtımı Abdül Paşa'ya dayayım ama bir yandan da ayağımı dağdan kesmeyeyim. Bak ağa! Ben diyeceğimi baştan diyeyim. Burada dilediğince, hatta ömrünün sonuna kadar kal. Ne sana ne adamlarına bir kimse ilişemez. Yeriz, içeriz, yaşar gideriz. Ama ben şakîlik saltanatımı burada sürdüreyim sen de göz yum dersen, o zaman vaziyet başka türlü olur. Bana Eşkıya Azrail'i derler. Istrancalar bir yana payitaht yolunda bile harami bırakmadım. Sana dokunmazsam önce seni sonra beni mahvederler. Bunda düşünecek taraf da yok. Silahlarını bırak kapulan yanıma, ben iktiza ederse sana yeni bir isim bulurum. Adamlarınla birlikte

düze çıkarsınız. Bu uymuyorsa ben sana burada babammış gibi bakarım, elini eteğini çekersin her şeyden. Sana soran olursa akrabamdan olduğunu söylersin, amcazadesiyim dersin. Fi tarihinde Rumeli'ne sürüldük şimdi geri döndük diye ekler savarsın her türlü merakı. Ama öbür türlü bu vakitten sonra benden eşkıyaya yataklık bekleme!" İhtiyar eşkıya bir süre sustu. Ardından, "Eyvallah paşa hazretleri," diyebildi. Sesindeki kinayeyi az çok anlayabilmişti Abdülharis. Lakin yaşlı haramibaşının göz ucuyla kasrın tepesindeki köşke baktığını fark edememişti.

20

Öğleye doğru, günlük güneşlik rutin bir bahar havasında iki tarafında meşe ve kayın ağaçlarının yükseldiği asude bir yolda ilerliyordu Asil. Asfalt üzerinde hızla yol alırken arabasının sarsıntıları olmasa kendisini hoş bir rüyanın içinde zannedebilirdi. Buralardaki tabiatın harikaları, el değmemişliği insanı mest ediyordu. Dereköy sınır kapısı yolunda olduğundan gidiş sebebini anımsayınca canı sıkıldı. Böyle yeryüzündeki cennet köşesi bir yerin mazisinde nasıl kanlı ve ürkünç hikâyeler olabilirdi? Öğleden önce Edirne'den yola çıktıktan sonra yolu Istrancalar'a düşünce temiz hava karnını acıktırmış, Dereköy'de, Burgazcık Deresi boylarında tahta bir masada sade bir kahvaltı yapmıştı. Güldem'i de yanında getirip bu güzellikleri gösteremediğine pişman olmuştu. Arabasıyla giderken Rafet El Roman'ın sesinden *Aşkımız Yaşayacak* şarkısını duyunca Güldem'le sabah birlikte üniversiteye giderlerken yaptıkları kahvaltıları hatırladı. Evlilik arifesinde oldukları şu günlerde birlikte zaman geçirseler de artık gün doğumunu karşılayarak yaptıkları sabah kahvaltıları seyrelmişti.

Dereköy sınır kapısından geçen Asil, Osmanlı hâkimiyetindeyken adı Tırnovacık olan Malko Tarnovo'ya ulaştıktan bir süre sonra bu küçük şehrin sokaklarında tur atarak, kimi kâgir kimi ahşap eski dönem evlerini seyretti. Bu evlerden birisi de Malko Tarnovo Tarih Müzesi'ydi. Şehirdeki turunun ardından, Mihaila'nın verdiği adresi aramaya koyuldu. Kapı numaralarını takip

eden Asil, Tarih Müzesi'nin hemen ilerisinde, şehirdeki Katolik Kilisesi'ni gören bahçe içinde iki katlı mütevazı bir evin önünde durdu. Baştan başa çiçeklerle kaplanan ve kokularının insanın başını döndürdüğü hoş bir bahçeden geçip mermer basamakları çıkarak çekingenlikle evin kapısını çaldı. Altmışlarının başında ve oldukça dinç görünen, kır saçlı, hayli zayıf bir kadın kapıyı açarak: "Edirne'den Asil mi?" diye aksansız bir Türkçeyle sordu. Genç adam hafif bir baş selamıyla onaylayınca kadın Asil'i içeriye buyur etti.

Evin antresinde Asil'in dikkatini duvarlara asılı çeşitli nazarlıklar, süsler, masklar ve Kukeri denilen tüylü maskelerin minyatür modelleri çekti. Bunların arasında tek tük fotoğraflar da vardı ki çoğunluğu siyah beyaz olup Mihaila Hoca'nın gençlik dönemlerine aitti. Onun Bulgaristan'ı ve hatta civardaki ülkeleri köy köy gezip derlemeler yaptığını, fotoğraflar çektiğini bazı makalelerden öğrenmişti Asil. Edirneli bir konuk olarak çam sakızı çoban armağanı kavlinden badem ezmesi, deva-i misk ve Kavala kurabiyesinden müteşekkil hediyelerini Mihaila hocaya takdim etti. Kadın mutfağa seğirtirken, onun da kütüphaneye geçmesini söyleyince Asil evin salonuna adım attı. Burası duvardan duvara uzanan raflarla Nüvit Hoca'nın kütüphanesinden bile büyüktü. Mühim bir kısmı Kiril alfabesinde, türlü çeşit dilde ve baskıda kitaplar, el yazmaları, defterler, albümler, dosyalar belli kategorilere göre bölümlere ayrılmıştı. Burada da nazarlıklar, kurutulmuş otlar, muhtelif figürler, bazı eşyalar kâh duvarlarda, kâh odanın ortasındaki üzerinde notlar, kâğıtlar, kitaplar bulunan büyükçe masadaydı. Kütüphanenin ucuna, pencerenin hemen önüne bir çekyatla, bir adet tekli koltuğun bulunduğu köşeye yöneldi. Buradaki sehpanın üzerinde de kitaplar vardı. Odanın bir köşesinde, küçük bir masada yan yana bir adet daktiloyla, bir bilgisayar duruyordu.

Asil'in dikkatini kitaplığın bir bölümü çekti. Buradaki rafla-

rın yan taraflarına kurutulmuş sarımsaklar, üstünde Kiril yazısı yahut Arapça yazılar bulunan çeşitli boy ve tipte tahta kazıklar asılmıştı. Raflarda ahşap veya plastik vampir figürleri, gümüş yahut tahta haçlar, tılsımlar duruyordu. Kitapların İngilizce olanlarından ve Kiril harfleriyle yazılanları okuyabildiği kadarından, bu kısmın kendisinin de hocaya danışmak için geldiği vampir mitolojileriyle alakalı olduğunu anladı. Drakula başta olmak üzere farklı temada vampir romanları ve popüler araştırma kitapları da vardı. Genç adam kitaplara dalıp gitmişken Mihaila Hoca üzerinde bir çaydanlık, iki bardak ve bir şekerlik bulunan tepsiyle ağır ağır odaya girdiğinde gülerek: "Hah! Sizinkileri bulmuşsunuz!" dedi. Asil koşar adım ona ilerleyip tepsiyi elinden aldı. Mihaila Hoca sehpada yer açarak uygun bir yere bırakmasını söyledi. Kendisi tekli koltuğa otururken Asil de çekyatın bir köşesine ilişti.

Mihaila çayları doldururken bir yandan da konuşmaya başladı: "Bir Türk araştırmacının çıkıp da vampirleri merak etmesi hayli ilginç." Asil çayına iki şeker atarken sordu: "Türkçeniz aksansız hocam. Sizi bilmesem Türk asıllı zannederim!" Kadın gülümseyerek: "Türk değilim ama ailemde Türk asıllı kimseler var. Biz aslen Silistreliyiz. Ben buraların havasını sevdiğim ve daha sakin bir şehir olduğu için burada kalıyorum. Babaannem Kırım Tatarıydı. Merhum eşim Kırcaaliliydi. Araştırmalarımda da yardımcı olduğu için şöyle böyle öğrendiğim Türkçeyi daha da iyi kavradım," diye karşılık verdi. "Biraz önce benim vampirleri merak etmemin garip olduğunu söylemiştiniz hocam. Neden öyle söylediniz?"

Mihaila arkasına yaslanırken, kütüphanesinin ilgili kısmını da işaret ederek ağır ağır konuştu: "Sizinkilerin burnunun dibinde olmasına rağmen pek araştıranınız çıkmadı da ondan. Giovanni Scognamillo, Pertev Naili Boratav, Evliya Çelebi... Dağınık araştırmalar ve kaynakçalar. Türkler bu eski batıl inanışla pek ilgi-

lenmiyor, çünkü cinleriniz kadar popüler değiller. Oysaki bu vampir dediğimiz varlıklar aslen Karadeniz havzasında daha yoğun görülüyorlar. Kafkaslar'da sizin Anadolu'nun kuzey kesimlerinde, Kırım'da ve tabii Balkan Yarımadası'nda. Bazı folklorcular ve dil bilimciler Kıpçak halklarının göç sahasıyla ve onların inanışlarının taşınmasıyla bağdaştırıyorlar. Yani Slav mitolojisine ait ama etkisi yabancı. Bu beni hep düşündürmüştür Asil. Nitekim Kırım Tatar babaannemden dinlediğim obur hikâyeleriyle folklora ilgi duymaya başladım. Ah! Böyle deyince bilemeyebilirsiniz. Sizin Evliya Çelebi seyahatnamesinde kimi araştırmacılar 'uyuz' diye çevirse de aslında 'obur' olan, kan emdiği ve mezardan çıkıp dolaştığı söylenen varlıklar. Kıpçak dillerindeki adı yani. Obur, obır, ubır..." Asil kafasını salladı hafifçe: "O zaman Slav dillerindeki 'upir', 'vapir', 'vampir' kelimeleriyle bağlantılı?" diye sorarak. Ardından kolunun altındaki siyah dosyayı çıkarıp kâğıtlara not almaya başladı: "Müsaadenizle not almak istiyorum hocam?"

"Elbette, lütfen. Ne diyordum? Evet, kanaatlerimiz sizin de bahsettiğiniz bağlantıyla aynı. Ancak kanaatlerimiz bir yana bir de Osmanlı kaynaklarında geçen vampir vakaları var. Sizinkiler cadı ve hortlak diyor. Edirne, Manasır, Selanik ve bazı Sırp köyleriyle alakalı yaşandığı bilinen olaylar var. Tabii olaydan kastım bir tür... Siz nasıl diyorsunuz? Hah! Toplu histeri yani vampir sanılanların kazıklanması vakaları... Psikolojik bir mefhum. Neyse. Detaylarını '*Osmanlı Rumeli'sinde Hortlak-Cadı Vakaları*' makalemde zaten okumuşsunuzdur zira arşivdeki arkadaşınızın size gönderdiğini söylemiştiniz. Orada vampir için kullanılan bir tabirden bahsetmiştim. İşte bu sizin asıl merak ettiğiniz Abdül Paşa adlı varlık yahut tiple alakalı... Osmanlı halkının vampire verdiği isimlerden birisi 'ervah-ı habise' yani 'kötü ruh'. Burada kastedilen şeytanlar yahut kötülük yapan cinler sanırım. Bu isimlendirme hayli dikkat çekici zira hem bizim Bulgar köylülerin hem de bir dönem İslam ahalisinin dilinde türkülere, destanlara

konu olan Abdül Paşa'nın diğer adı Şerruh Paşa." dedi Mihaila. Ardından çayından bir yudum aldı. Asil istemsizce güldü, ardından mahcup bir şekilde: "Hocam kusura bakmayın. Bu isimde bir dizi karakteri vardı da o geldi aklıma. Bizim televizyonlarda verilmişti. İsim olarak taşınması tuhaf..." Mihaila ansızın sözünü kesti Asil'in: "Biliyorum evet, dizide denk gelince hayli şaşırmıştım. Bizim burada kanallarınız çekiyor. Ama isim değil, hayır. Folklorda bazı varlıklar doğrudan kendi ismiyle anılmaz. Bu o varlıkları çağırmak anlamına gelir. Bu yüzden bir tür 'isim tabusu' uygulanır. Abdül Paşa o yüzden bazı kaynaklarda kan içiciliğine atıfta bulunmak için herhâlde 'fena ruh' anlamında 'Şer Ruh' adıyla anılıyor. Sizin cinlere 'iyi saatte olsunlar' demeniz gibi. İsim olarak algılanması bir tür yanlışlıktır sanırım."

Kadın bardağını tepsiye bırakıp yavaşça ayağa kalktı: "Bulgarların vampir hikâyeleri Osmanlı kaynaklarınkinden biraz daha fazladır. Terk edilen yahut ahalisi bir anda sırra kadem basan, ancak geceleri komşu köylerin pencerelerini, kapılarını tırmıklayarak onları dışarı çağırdıklarında görülen uğursuz köylerden bahsedilir. Bunların hatırı sayılı bir kısmı da Abdül Paşa'yla alakalı." Vampir mitolojisiyle ilgili kitapların bulunduğu rafa seğirten Mihaila, buradan eski tip, telli bir defteri çıkararak yeniden koltuğuna döndü: "Yayımlanacak olan makalemde senin yardımcı olduğun ve aktardığın Abdülharis Paşa bilgisine de yer vereceğim. Bugüne kadar biz Abdül Paşa'yı sıradan bir destan figürü olarak biliyorduk. Sen Istrancalar Voyvodası Abdülharis Paşa adında birinin 1700'lerin başında yaşadığını söyleyerek Abdül Paşa tipinin belli bir gerçekliği olduğunu söyledin." Asil yine başıyla onayladı: "Hocam zannımca biraz sert bir idareci olduğundan Bulgar halk hikâyelerinde korkulan bir figür olarak ele alınmış. Çünkü paşalık dönemine ait olup kendisi hakkındaki bazı şikayetlerin belgesini görmüştüm. Burada Tırnovacık'ta yakaladığı bir grup eşkıyayı ve onu saklayan köylüleri diri diri

yaktırmış. Kestiği eşkıya başlarını Kırkkilise Sancağı'na gönderdiğine ilişkin belgeler de var."

Mihaila defteri açarak birkaç sayfa çevirdi: "Liljana Kız türküsü dışında birkaç Abdül Paşa türküsü daha var. Genellikle Istranca Dağları civarından derlediğim türküler. Sözlerini okuyorum?" Asil kâğıtlarını kalemini hazır edip beklemeye başlayınca kadın tok bir sesle okumaya başladı türkülerin sözlerini başlıklarıyla: *Abdül Paşa'ya Beddua... Lanetler ona olsun, Paşa dağdan iniyor! Dağdan iniyor paşa, kimseye merhamet etmiyor! Dağdan dağa geziyor, kimselere acımıyor! Istranca Dağları'nda tütmez ocak, paşa evleri bırakmıyor! Köyleri de yakıyor, eşkıyaları da asıyor! Lanetler sana olsun ey Abdül Paşa, annelerin gözyaşı dinmiyor! Gelinler ağlıyor, çocuklar ağlıyor...* Bir diğer türkü, İvan'a Ağıt... *Istrancalar'ın paşası, yolda yakaladı İvan'ı! Bağladı İvan'ın kollarını! Sordu İvan'a zalim paşa! Korkmaz mısın benden baç vermezsin bana! İvan der ki dağ padişahın! İvan der ki dağ padişahın, sen padişah değilsin! Istrancalar'ın paşası dedi ben bu dağın sultanıyım! Ben bu dağın sultanıyım! Ben bu dağın sultanıyım ki seni de padişah atadım! Emretti kâfir paşa adamlarına! Emretti kâfir paşa adamlarına, kazığa geçirin İvan'ı! Zalim paşa güldü! Zalim paşa güldü, kazığı yola çaktırdı! Haber saldı köyüne! Haber saldı köyüne! Haber saldı köyüne, İvan oldu dağa padişah.* Kadın duraksayıp çayından bir yudum aldıktan sonra okumayı sürdürdü: *Nadezdha Kıza Ağıt... Yazıktır sana ey güzel Nadezdha, Abdül Paşa tuttu seni! Yazıktır köyüne, Abdül Paşa yaktırdı herkesi! Günahtır, azaptır Nadezdha, korkunç paşa kapattı seni kasrına! Paşa kasrında şarkılar söyledi zavallı Nadezdha! Dönemedi köyüne ah masum Nadezdha! İşitmedi bir daha sesini Tırnovacık gençleri Nadezdha... Kofçazlı Emin Ağa'nın Başına Gelenler...* Bu hayli ilginç bir türküdür. Müslüman ahaliden birini anlatmasının yanında bizim arşivlerdeki bir Osmanlı belgesinde, eşkıyaların tüm çiftlik ahalisini öldürttüğü söylenen bir Kofçazlı Emin Ağa'nın bahsi geçiyor."

"Pardon hocam, belgenin kopyası veya içinde yazanlar elinizde mi?" diye sordu Asil. Pek bir şey çıkacağını düşünmese de araştırmacı titizliği tutuvermişti. Mihaila duraksayıp kısa bir süreliğine düşündükten sonra, elindeki defteri koltuğa bırakıp yine vampir mitolojisi bölümüne yürüdü. Birkaç dosyaya gelişi güzel baktıktan sonra tekrar koltuğa döndü: "Bulamadım ama burada, türkünün sözlerinin yanına sonradan not almışım. Bir miras belgesi. Çiftliğin ve Emin Ağa'nın terekesindeki diğer malların hayattaki hanımı Karçarluzade İsmihan Hanım'a kaldığına dair bir evrak..." Kadın bu cümleleri okurken Asil'in fark edilir derecedeki ani sessizliğiyle okumayı bıraktı. Soluğunun kesildiğini düşünerek genç adama baktığında adamın yüz ifadesinden hayli afalladığını anladı. "Bir şey mi oldu? Neden böyle şaşırdınız?" diye sordu sakince. Asil çayından bir yudum alıp soluklandıktan sonra sordu: "Bu belge kaç yılına ait acaba?" Mihaila tekrar deftere bakıp: "Şimdiki takvimle 1835 veya 1836..." deyince Asil'in nefesinin kesildiğini fark etti tekrar. Genç adam çayından bir yudum daha alarak sakince konuştu: "Kusura bakmayın hocam. Ben... Ben bu Abdülharis Paşa'nın ailesini araştırıyorum. Karçarlu ismi bunların eskiden mensup oldukları, bugün ismen bile var olmayan bir Türkmen aşireti. Benim bu ailenin kendisi hakkında en fazla bilgiye sahip bulunduğum atası Abdülharis Paşa'yla ilgili bir defterde kız kardeşinin adının İsmihan oluşuna denk gelmiştim."

Mihaila gülümseyerek karşılık verdi: "Tesadüf olamaz mı? Aynı ailede aynı isimler olabilir?" Asil kafasını salladı: "İşte beni araştırmaya sevk eden nokta da bu hocam. Bu ailede öyle değil. Erkeklerine Abdülharis veya Şerruh lakabını takıyorlar dedeleri, babaları gibi. Anladığım kadarıyla kadınlara verdikeri isimler konusunda da pek yaratıcı değiller. Ailede belirgin bir isim takıntısı var. Yine de bana tuhaf geldi kusuruma bakmayın. Türkünün sözleri nasıl acaba?" Kadın deftere dönüp sözleri yine tok

bir sesle okumaya başladı: *Emin Ağa'nın vardır Kofçaz'da evleri! Kızanlık'tan gelir bağçesindeki gülleri! Hayduk eşkıyasının kırılsın elleri! Kıymayın aman, yazıktır bana! Bu ömürde neler geldi başıma! Kofçaz'da çalınır davullar, Istranca'dan gelir alayı! Abdül Paşa'ya güvey olur sandı! Ahali uyur iken konaklar yandı! Kıymayın aman, yazıktır bana! Bu ömürde neler geldi başıma! Kan kusturur zalim paşa! Hayduk eşkıyası geçmez ele! Düşmanların cümlesine! Kıymayın aman, yazıktır bana!* Belgeyle birbirini tamamladığını söylemiştim. Aileyle akrabalık kurmuş... Belgeyi bulmadan önce Abdül Paşa'nın fiili gibi anlaşılıyor. Metafizik içerikli olmadığından bunu o makaleme almamıştım. Gelelim sonuncuya... En ilginç türküyü en sona bıraktım."

Asil kaşlarını kaldırdı: "En ilginci?" Mihaila ağır ağır: "Bu türkü derlemeler arasında en eskisi. Benden önce 1800'lerin başından ve sonundan biri Fransız, diğeri Bulgar iki folklor araştırmacısı not etmişler daha doğrusu. Ben bunu o makalemi yazdıktan bir yıl sonra, tesadüfen Romanya, Mecidiye'de yaşayan yaşlı bir Bulgar muhacirden öğrendim. Kadının babası, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Romanya'ya yerleşmek zorunda kalmış. Ben bulup makalesini hazırlarken yaptığım bir taramada benden daha önce de derlendiğini buldum. İlginç dememin nedeni şu ki, Abdül Paşa'nın metafizik bir varlık yahut motif olarak değerlendirmemi sağlayan *Liljana Kız* türküsü dışındaki tek türkü bu oldu. *Çoban Radko'nun Ağıdı... Radko, hey Radko! Neden dönmedin köyüne Radko? Neden dönmedin karanlık çöktüğünde? Radko, hey Radko! Ne gezersin Istrancaların ormanlarında? Ne ararsın Abdül Paşa'nın yanında? Radko, hey Radko? Paşanın kara adamlarıyla niye dolaşırsın? Niye kan dökersin onlarla? Radko, hey Radko! Şer Ruh'un Kasrı'nda, Istranca Köyü'nde... Baykuşlar öte uğursuz kasrında... Neden gittin Radko oraya? Geceleri dolaşıp pencerelere gelenlerden olmaya? Radko, hey Radko!*"

Kadın duraksadığında Asil de nefesinin bir kere daha kesildi-

ğini hissetti. Köylülerin batıl inançları olmasına karşın, bu acayip satırları üreten dimağları, ağızları merak etti istemsizce. Sözlerin hepsini kendi el yazısıyla hızlıca not almıştı. Mihaila, "Bunlar türküler. Bir de halk hikâyelerinde ve söylencelerinden derlenenler var!" diyerek ayağa kalktığı esnada Asil de bardaklara çay doldurdu. Yine iki şeker atıp karıştırarak birkaç yudum içti. Mihaila bu sefer elinde farklı tasarımlarda ve renklerde üç defterle yeniden koltuğuna oturarak çayından birkaç yudum aldı. "İsfendiyar Hoca var hâlâ sizin enstitüde değil mi?" diye sordu. Asil başını sallayınca gülümsedi kadın: "Not tutmaya alışık olmandan belli. Her şeyi titizce not aldırır. Kendisiyle birkaç ay Edirne'de çalışma imkânım olmuştu bir proje için. Silahdargil Hoca'yla da o ara tanışmıştım, sonra birkaç kez ziyaret ettim. Sağlığı nasıl acaba?" Asil boşalan bardağı tepsiye bırakırken: "Maşallahı var. Hâlâ okuyup, yazıyor," dedi cevaben.

Mihaila usul usul kafasını sallayıp yeniden defterleri karıştırmaya başladı. Bir yandan da konuşuyordu. Asil'in kaleminden çıkan cızırtılar sesine karışıyordu: "Not alabilirsin... Evet, bakalım... Abdül Paşa söylenceleri çok fazla olmamakla birlikte hatırı sayılır bir yere sahip. Makale yazacak kadar bile bilgi yoktu yakın zamana kadar. Bu yayınlanacak olan makalemdeki bölüm başlıklarından birini ancak dolduruyor. Ancak dikkat çekici anlatılar... Folklor açısından tabii. Bunlar benden önceki dönemlerde yazılan çalışmalara ait bilgiler. Bulgar köylerinde Abdül Paşa'nın adını hatırlayan kalmamıştır ihtiyarlar dışında... İlgi çekici kısmı şu ki hikâyelerde geçen köy ve yer isimleri gerçeklerle uyuşuyor. Muhtemelen o dönemlerde yaşanan salgın hastalıklar ve benzeri ilginç vakalar, her Balkan köyünde olduğu gibi vampirlerle ilişkilendirildi... Tabii bunlar Istranca Dağları civarında olduğundan alelade bir vampirden değil, Abdül Paşa adı verilen figürden bahsediyoruz. Bu folklor kayıtları türkülere göre daha fazla detaya sahip."

Asil öksürdü ansızın: "Hocam bağışlayın ama bir husus dikkatimi çekti. Abdülharis Paşa kan dökücü biri olduğundan Bulgar halkının ve bizimkilerin muhayyilesinde yer ediyor. Makalenizde Abdül Paşa'yı Sırpların Sava Savanoviç adlı meşhur vampirine benzetmişsiniz ki dediğinize göre yaşadığına inanılan köy Zarozje'de ahali içinde kendisine inananlar, gördüğünü söyleyenler varmış. Bana biraz tuhaf geliyor. Yani ekonomik gerekçelerle boşalan köylerin adının 'cinli', 'perili' olarak anılmasına aşinayım. Ama insanların böyle kan içen, mezardan kalkıp dolaşan varlıklara inanması garip geliyor."

Mihaila: "Kültür ve dönem meselesi Asil," dedi sakince. "Nerelisin?" diye sordu. Asil, "Edirneliyim." deyince kafasını salladı: "Eğer yüz yıl önce yaşamış bir Edirneli olsan çok garipsemezdin. Balkanlardan kopuş, kırsal kültürün şehir kültürüne yerini terk etmesi ve tek tip dinî-laik eğitim nedeniyle sizler artık sadece cinlerden korkuyorsunuz. Balkanlar ise kendi kültür yapısı ve kırsal kültürden sıyrılamayan bölgelerden ötürü hâlâ vampir inanışlarına kapılabiliyor. Sizin sinemanızda bildiğim kadarıyla korku türü çok yaygın değil. Eminim çekilseydi cin teması işlenirdi yoğun olarak ama sizin anlatılarınızdaki göze görünmeyen cinlerden ziyade 'Hollywood' tarzı işlenen cinler olurdu bunlar. Korku edebiyatıyla uğraşan isimleriniz olsa, onlar da ister istemez hikâyeye dönüştürebilmek için bu türden bir kurgu değişimine ihtiyaç duyardı. Çünkü hâlâ inanıyorsunuz ve inandığınız bir olguyu sanat eseri yahut eğlence unsuru olarak görmeye alışkın değilsiniz. İnanmayanlar da geride bıraktıkları köyün, kırsalın bir kalıntısı gibi gördüğünden bu yönüyle değerlendirilebileceğini kabullenemiyorsunuz." Asil heyecanla: "Hocam inanır mısınız? Enstitüden bir arkadaşım var, adı Ercan. Kendisi fantastik ve korku türünde romanlar, kitaplar okur, filmler izler genelde. En çok şikayet ettiği şey bizim edebiyatımızda bu ürünlerin çok kısır görülmesi ve işlenmemesidir. Her seferinde de 'Hazine üzerinde

oturuyoruz ama yazılmadan, işlenmeden öylece duruyorlar!' der. Sizin bu söylediklerinize benzer tespitleri o da söylemişti bazı sohbetlerimizde."

"İşte! Aynısı bizim Balkanlar için de geçerli. Batı sineması ve edebiyatı, Balkanlardakinden daha verimli kullanmıştır vampiri. Nedeni sadece kapitalizm değil. Bunlara ya inanılıyor ya da eskinin ürünü, köy evinde bir köşeye atılmış eski eşya gözüyle bakılıyor. Deşeleyenler çıkıyor, işleyenler, sanata dönüştürenler, yeniden üretenler oluyor, olacak da... Ancak alışılması zaman alacak. O yüzden benim bu aktardığım hikâyeleri eskinin korkuları olarak değerlendir önyargıyla yaklaşmadan önce," dedi Mihaila vakur bir edayla. Asil gülümseyerek, onaylarcasına kafasını sallayınca yeniden defterlerin sayfalarına gömüldü. Sonra duraksayıp başını kaldırdı. "Kahvaltı yapmışsındır?" diye sordu birden. Asil, Dereköy'de karnını doyurduğunu söyleyince hızlı hızlı kafasını salladı: "Akşam yola çıkmadan önce yemeğe kalmanı rica ediyorum. Pek güzel kavurma, sucuk vesaire gönderirler hâlâ eşimin köyünden. Müslüman köyü olduğundan sığır etidir. Domuz eti çekincen varsa baştan söyleyeyim." Asil: "Hocam size hiç zahmet vermeyeyim!" diye karşılık verince önemsiz bir şeymişçesine elini salladı: "Lafı mı olur? Kırk yılın başı Balkan vampirlerinin peşine düşen bir Türk'e denk gelmişim, kolay kolay bırakmam."

Asil gülerek: "Teşekkür ederim hocam," deyince, "Nerede kalmıştık?" diyerek defterleri karıştırmaya başladı kadın. Aradığı kısmı bulunca kâh okuyup kâh anlatarak konuştu: "İşte! Papaz Petar'ın Hatıratı... 1880'lerde Doğu Rumeli eyaletinde ve güneyindeki çoğu Bulgar köyünde dolaşarak, hem dinî dersler veren hem de köylülerin yaşayışını kayıt altına alan bu papazın hatıratı öyle çok hacimli değil. Ama folklor açısından hayli kıymetlidir. Papaz Petar şöyle demiş: *Istranca Dağları'ndan Sakar Dağı'na uzanan nihayetsiz ormanlarda Tanrı'nın bir kulu yoktur ki Abdül Paşa denilen hortlağa inanmıyor olsun. Müslümanlar dahi gecele-*

ri bilhassa Lozengrad yani Kırkkilise ile Malko Tarnovo yani Tırnovacık arasındaki patikalarda dolaşmaktan hususiyetle çekinirler. Burada ahali eşkıyalardan, komitacılardan çok; varlığı meçhul, çocuklukların da ninelerinden dedelerinden işittikleri, onların da kendi atalarından işittikleri boş bir hayalden korkarlar. Abdül Paşa'yı sorduğunuzda gündüz gözüyle dahi cevaplamaya çekinirler. Sanki duyacakmış gibi fısıltıyla konuşurlar. Geçmişte yaşadığı rivayet edilse de kesinliği yoktur zira Abdül Paşa'ya dair söylentiler kuşakları aşmaktadır. Bölgeye has bir batıl inançtır. Yine de ahalinin çoğu bazı ufak tefek farklılıklarla anlatır ki vaktiyle Istranca Dağları'nda bir Türk paşası, bir Bulgar kızını kaçırıp ölümüne neden olduğundan lanetlenmiş. Böylece ölemeyerek Slav inançlarındaki vampir olarak köylülere musallat olmuş. Müslümanlar da onun Hristiyanların inandığı şekilde kan içtiğine, geceleri dolaştığına inanır. Hangi köyde kimlere saldırdığını da, bazı gördüğünü iddia edenleri de yazmış. Istrancalar'daki köyler genelde..."

Mihaila çayından bir iki yudum alıp soluklandıktan sonra aynı tok sesle okumayı sürdürdü: "Bir diğer kaynak. Graniçarlı Kapitan Damyan'ın hatıratı. Ünlü Bulgar komitacılarındandır, sosyalist idare zamanlarına kadar yaşamış. Günlük tutma merakı varmış kilise okulundan itibaren ki birkaç cildi bulur. Genelde siyasi olaylarla alakalı olarak faydalanılan bir kaynak, ama tek tük folklor bilgisi de içeriyor. Önce Istranca örgütünün kurulmasında, sonra da 1903'te İlinden Ayaklanması öncesinde Yüksek Makedon-Edirne Komitesi'nde rol oynamış. Dâhili Makedon İhtilal Örgütü'nde de, sonrasında ortaya çıkan Dâhili Trakya İhtilal Örgütü'nde yer almış. En son 1940'larda ilerlemiş yaşına karşın partizanlar arasında Almanlara karşı çarpışmış. Abdül Paşa'yı neden yazmış diyeceksin? İlinden Ayaklanması esnasında 18 Ağustos'tan 8 Eylül'e dek varlık gösteren Istranca Komünü'nü kuruyorlar. Komünün yahut kendi deyişleriyle Istranca Cumhuriyeti'nin merkezi burası, Malko Tarnovo. Bu-

radaki ahali onları gece devriye gezerken Kırkkilise yoluna çok sokulmamalarını, ormanlarda Abdül Paşa ile vampirlerinin dolaştığını söyleyip uyarmış. Patikalarda kaybolan iki devriye grubunun akıbetini Abdül Paşa'ya bağlamış köylüler, o da halkın boş inanışları diye yazmış. Bir başka kaynak, 1790'lara tarihlenen bir mektup. Paşaköy yani Bolyaravo âyanı Kesik Hamid'in konağında bir sandıkta 1780'lerden 1800'lerin sonuna ailenin tarihine ait bir sürü mektup ve belge saklanmış. Bu sandık önce müzeye, sonra da devlet arşivlerine devredilmiş. Aileyle alakasız defter ve mektuplar da var. Mektup Yukarıkanara Köyü'nden, Danyal adında bir imam tarafından yazılmış, Kesik Hamid'e hitaben. Danyal, o civara musallat olan bir cadının olduğunu, ahalinin cadılık eden kimsenin namını bildiğini ve bu kişinin Abdülharis Paşa olduğunu yazmış. Şahsın o devirde Istranca Voyvodası Abdülharis Paşa'nın aynı adlı dedesi olduğunu düşündüğünü de ifade ederek, def edilmesi için bir hayır işleyerek kendi kesesinden Rumeli vilayetlerine haber gönderip bir cadı üstadı, yani cadıcı çağırtmasını istemiş. Mektuba cevap verilip verilmediğini bilmiyoruz ama beyin hesap kitap için bir adamına tutturduğu hususi deftere bakılırsa cadıcı çağırtılmamış. Makedonya'da bazı mesarif defterlerinde idarecilerin kiraladığı cadıcıları kayıtlardan biliyoruz. Eğer böyle bir şey yapmış olsa muhakkak yazılırdı diye düşünüyorum."

"Film sahnesi gibi... Ercan bana Tırnova'daki hortlak yeniçerileri okutmuştu, cadı tabiri orada da geçiyordu, onu hatırladım," dedi Asil son notlarını yazarken. "Peki, başka halk hikâyesi veya bilgi var mı?" Mihaila diğer defteri açıp sayfalarını karıştırdı. Aradığı sayfayı bulunca şunları söyledi: "İki tane daha var. Bilgilerden biri ünlü folklor araştırmacısı Anton Boyacıyev'in defterlerinde geçiyor ancak henüz basılmadı. Boyacıyev, Abdül Paşa üzerine tek sayfalık bir madde not almış, 1920'lerin başında. Şunları yazmış: *Istrancalar'da, ağırlıklı olarak Bulgar köylerin-*

de ve hatta Müslüman köylerinde de türkülere konu olmuş, hakkında söylentiler olan, hatta gördüğünü iddia eden insanların olduğu hayli tuhaf bir inanış vardır. Buna göre Abdül Paşa adlı bir adamın öldükten sonra huzur bulmadığı, birçok insanın bedduasını aldığı için hortladığı, bu sefer de köylere musallat olarak insan kanıyla hayatını sürdürdüğü rivayet ediliyor. Bilhassa Kırkkilise yolundaki orman patikalarında ateş saçan gözleriyle ve gölgeleri andıran adamlarıyla dolaştığına inanılıyor. Müslümanların ona taktıkları bir isim var, 'Şerruhu' yahut 'Şer Ruh' yani 'fena ruh'. Şerruhu kelimesi ayrıca kutsal kitaplarında geçen Arapça bir tabir olup kötülüklerinden anlamına da geliyor. Her iki durumda da Müslüman ahalinin kendi 'cinleriyle' ilişkilendirdiği ama Hristiyanlar gibi kan içen bir vampir olduğuna da inandığı hayli ilginç bir varlık. Adını anmanın çağırmak anlamına geldiğini düşündüklerinden, hem Bulgarlar hem de Türkler -tıpkı Romenlerin strigoi denilen vampirlere 'nekuratul', bazı Müslümanların cinlere 'iyi saatte olsunlar', 'göze görünmezler' dediği gibi- ona Şerruh Paşa diyorlar. Eski Bulgar halk hikâyelerindeki ve türkülerindeki Abdül Paşa figürüyle aynı kişi olduğu da yine yaşlılarca söyleniyor. Yine yaşlılarca bir dönem ta Burgaz'a, Tuna boylarına, hatta Kırcaali'yle Deliorman'ın ötelerine dek nam salan eski bir Rumeli derebeyi olduğu rivayet ediliyor. Tarihi tetkiklerim noksan olduğundan rivayet diyorum. Kısaca tüm bu rivayetlerde tek bir ortak nokta var: Çürümeyen bir kötülüğün Istrancalarda dolaşıp ardında kanlı izler bırakması."

Mihaila yine bir anlığına duraksayarak hızlı hızlı çay içmeye başladı. Gözlerindeki lensleri çıkarıp temizledikten sonra bir süre gözlerini kırpıştırdı, ardından okumayı sürdürdü: "En ilginci yine sona sakladım! 1913 tarihinde bir komitacı tarafından yazılmış alelade bir mektup. Bizim devlet arşivlerine bir şekilde girmiş Jordanov namıyla yazılmış bu mektupta şöyle bir ibare var... *Merkez komitesi silahlarını bırakıp ortalıktan kaybolan küçük biraderim Pavli'nin hesabını benden sormuş, ben de bilmediği-*

mi söylemiştim. Ancak peşini bırakmadım. Nihayet Yanbolu'dan bir hemşerimizin yardımıyla onun Troyan Manastırı'na kapandığını işitince yanına gittim. Burada farklı bir adla keşiş olarak yerleştiğini, tövbekâr olduğunu gördüm. Lakin bunun da ötesinde zannederim Türk zabitleriyle girdiği çatışmalardan ötürü sinirleri harap olduğundan, tuhaf korkulara kapılmış durumda. Zira manastırdan hiç çıkmıyor. Istranca Dağları havalisindeki son vazifesini neden bıraktığını sorunca kötü bir şeyden bahsetmişim gibi ilkin cevap vermedi. Sonra ben 'Osmanlı zabitlerinden mi korktun?' deyince, 'Ben Türklerden hâlâ korkmam. Gözümle görüp de yüreğimi ürperten yegâne Türk Abdül Paşa'dır!' deyince şaka yapıyor zannettim. Zira bizim oralarda yaşlılar çocukları korkutmak için gerçekten de böyle hayali bir varlıktan bahsederler. Ben gülünce hayli sinirlendi, sonra da bana Istrancalar'dan uzak durmamı, zira Abdül Paşa'yı dolaşırken gördüğünü söyledi. Kardeşimin aklını kaçırdığını o zaman anladım. Ninelerimizin anlattığı Abdül Paşa nasıl gerçek olabilirdi ki? O yüzden ona bir şey yapmayarak yerinde bıraktım. Teyit etmek için bahsi geçen manastıra gidip Keşiş Grigor'u sordurabilirsiniz, kardeşim artık bu adı taşımaktadır..."

Kadın, defteri kapatıp tamamen arkasına yaslandı. Gözlerini bir anlığına kapatıp dinlendi. Asil not almayı bitirince kendi kendine hocanın da duyabileceği şekilde söylendi: "Tuhaf hikâyeler... İnanışlar... Film gibi sanki." Mihaila yavaşça ayağa kalkarken: "Sen bir de öteki anlatıları, rivayetleri duysan... Başka hortlayanlar, cinler, periler, korkunç varlıklar... Ama bunlar bekleyebilir. Akşam yaklaşmakta. Sofrayı hazırlamalı," dedi. Mutfağa gitmesinin ardından Asil içeriye seslendi: "Vampir kitaplarına bakabilir miyim?" diye. Kadın: "Elbette!" diye karşılık verince rafların önüne seğirtti. İngilizce olanlara önce göz attı. Hocanın hakkı vardı. Balkanlardaki malzeme daha onlarca filme, romana konu olurdu.

Daha çok yöresel ürünlerden müteşekkil bir atıştırmalık olan

akşam yemeği sırasında, Asil, bir durumun farkına vardı. Mihaila hocanın uzun zamandır ziyaretçisi olmamıştı, başka dilde de olsa -ki zorlanmıyordu bu hususta- böylesine bir sohbete, söyleşmeye adeta susamıştı. Genç adam kütüphanedeki kitaplarda denk geldiği ilginç anekdotları folklor araştırmacısına sorarak detaylarını öğreniyordu. Mihaila, en son yemeğin sonuna doğru kendi yaşadığı ilginç bir deneyimden bahsetti. Lisede öğrenci oldukları dönemde hocalarının köy yaşamıyla ilgili ödev vermesi üzerine bir arkadaşının Tutrakan'daki köyünü ziyaret etmişti. Burada Tutrakan yakınlarındaki on, onbeş hanelik bir kolhozda tarım ve hayvancılıkla ilgili yaşayışı incelerlerken, kolhozun dışında harabe bir evden, köylülerin özellikle uzak durduğunu söylüyordu: "Evin bahçesinde bir de mezar vardı. Eski yazıyla yazılmış sade bir mezar taşı. O zaman okumayı bilmediğimden kime ait olduğunu bilemiyorum. Bir gün arkadaşımla incelemeye gittiğimizde su taşıyan yaşlı bir kadın o evin kızının seneler önce intihar ettiğini, bu yüzden huzur bulamayarak geceleri azapla bağırarak evin civarında dolaştığını söyleyerek bize hayli kızmıştı. Ben biraz korktuğumdan evden uzaklaştım ama arkadaşım benimle alay ederek bahçeye girdi. Mezarın üzerinden zıplayarak geçti birkaç kez. Sonra evlerine döndük. Akşam yemek yendi, havadan sudan konuşuldu, sonra uyuduk. Gece ağlayarak uyandı. Evin dışında bağırarak bir kadının dolaştığını, pencere önünden geçip durduğunu söyledi. Alelade bir kâbustu ama ne zaman bir derlemede böyle korkulu şeylere denk gelsem aklıma hep bu olay geliyor."

Yemeğin ardından Asil, Mihaila Hoca'yla vedalaşarak arabasına binip Edirne yolunu tuttu. Karanlığın ortasında sokak lambalarının aralarındaki boşluklar, uzaktan uzağa havlayıp duran köpeklerle insan elinde olmadan ürperiyordu. Bilhassa sınırı geçip de o sık ağaçların, koruların arasından ilerlediği esnada, gündüz gözüyle cennet köşesi gibi görünen bu yerler şimdi

kâbuslarında gördüğü o sonsuz ormanlardan farksızdı. Hatta rüyalarında birkaç defa gördüğü korkunç gölgelerin arz-ı endam ettiği o koruluğu andırdığını dahi söyleyebilirdi.

Rahatlamak için radyoyu açtığı zaman sabah da denk geldiği adı meçhul bir istasyonunun yayınına denk geldi. Gündüz vakti sınıra giderken de ara sıra işittiği, sürekli arabesk müzik çalan meçhul bir radyonun yayını vardı. O dönemlerde arabesk müzik henüz alt kültürden popüler kültürün eline geçmediğinden pek isteyerek dinlemezdi. Hayatın hayhuyu içerisinde, yaşayabilen insanları kenardan seyretmek durumunda kalınmadıkça durup dinlenebilecek bir müzik de değildi. Herhangi bir şeyin yoksunluğunu gerçek anlamda hissetmemişti, durduk yere bu tür nağmeler dinleyip kendi kendine kederlenmeyi anlayamıyordu. Cengiz Kurtoğlu'ndan *Allah İstemezse* işitiliyordu. Asil şarkının nakarat kısmının öncesinde duyulan ürkünç ezgi ve hemen akabinde: *Allah öldürür dünyadan alır, sen beni öldürdün hayatta bıraktın!* nakaratını duyunca sabahtan beri dinleyip okuduğu o tuhaf kabir kaçkını hikâyelerini anımsadı. Ruhu kararınca kapatıverdi yayını. Orman ortasında arabesk müzik yayınına sebebiyet veren kişinin ruh hâlini merak etti.

Kısa sürede kasvetten sıyrılıp Güldem'e bu ziyareti nasıl açıklayacağına ilişkin tasarıları ve İsfendiyar Hoca'ya araştırmasının folklor araştırmasına dönüşmeye başladığına ilişkin vereceği raporu düşünerek modern dünyaya yeniden uyum sağladı.

21

(1713)

İbro'nun adamlarıyla kasırda yatıp kalkması, Abdülharis Paşa'yı inceden inceye endişeye sevk ediyordu. Şakîliğin getirdiği daimi pirelenme hâlinden mi, yoksa pusuların kokusunu alabilmekten kaynaklı huzursuzluktan mı olduğunu bilemediği acayip bir iç sıkıntısıyla boğuşuyordu. Bu yüzden, zaten Nadezdha ile oynaştığı günlerden itibaren uzunluğunu muhafaza ettiği saçları, İbro'yla uğraşmaktan ötürü Bulgar hayduklar misali ziyadece uzamıştı. Bu hâli de hayli hoşuna gittiğinden ve çehresine heybet kattığını düşündüğünden, saçlarını bu vaziyette bırakarak omuzlarından aşağıya salmıştı. Pala bıyıklarıyla birlikte görende haşyet uyandırıyor, kaftanıyla ve yeniçeri zorbazları misali dardağan sarığıyla, altın işlemeli kamçısını şaklatarak geçip gittiği yerde ahali saygıyla selam veriyor, öpmek için eline sarılanlar oluyordu.

Çok defa aklına gelmişti, bir emriyle adamlarının bu şakîleri alaşağı etmesi işten bile değildi zira adamlar hayli genç görünüyordu. Abdülharis, zamanında çetenin ağır toplarını teşkil eden, şekavette pişmiş pelid, yani rezil ve zalim harami takımından kimseler seneler içinde ölüp, öldürülüp gitmişlerdi, bu toylardan tehlike gelmezdi. Ancak ne zaman İbro'yu tepeleme düşüncesi aklına üşüşse, ömrünce mislini görmediği bir merhamet, acıma duygusu husule geliyordu. Ona zamanında ihanet ettiği için acıyor muydu, eşkıyanın ihtiyar hâli ellilerine yaklaşmış olan kendi-

sini mi hatırlatıyordu bilemiyordu. Bir yandan gün boyu onunla vakit geçirdiğinden, kendi çehresinde yılların acımasızlığına dair emareleri daha fazla fark eder olmuştu. İbro Ağa'yı başından savar savmaz bir an önce Bulgar kızını nikâhına alıp soyunu sürdürmesi için evlat sahibi olmalıydı. Döşeklerde dilber kısmıyla, tabiri caizse güreş tutarken soluğu kesilmediği için döneminin insanlarının aksine çocuk sahibi olacağına kaniydi. Kendisi de böyle dünyaya gözlerini açmamış mıydı baba ocağında?

Tüm bunlarla birlikte İbro Ağa günden güne önemsiz ama canını sıkan davranışlarda bulunuyordu. Bir iki kere köşkte neden hiç kadın görünmediğini sormuştu. Abdülharis onu geçiştirmişse de ihtiyarlığına rağmen canı kadın çektiğinde neler yapabileceğinden çekinmediği İbro'nun, işret uğruna bir rezillik etmesinden çekiniyordu. Bu yüzden sık sık oyalanması için eşkıya devriyesine çıktığı vakitlerde adamlarıyla onu da yanında götürüyor, at sırtında dolaşmasının kemiklerine de iyi geleceğini salık veriyordu. Sanki elinin altında ejderha besliyor gibi hem ondan çekiniyor hem göz önünden ayırmıyordu. Vakit buldukça köşke çıkıyor, kısa süreliğine Bulgar kızıyla vakit geçirerek bu gaileyi atlatır atlatmaz onu nikâhına alacağını söyleyerek teskin ediyordu. Kadınları da teker teker ihtar edip yüksek sesle konuşmamalarını, gülüşmemelerini, türkü söylememelerini hatırlatıyor, şakîlerin tekin adamlar olmadığını söylüyordu.

Musibetin büyüğünü def etmek için İbro'nun karnını işrete doyurmak gerektiğini düşünüp bir gün, arazisinin yakınlarındaki Bulgar ahalinin Dupnisa dediği mıntıkada bulunan büyükçe bir mağaraya sofra kurdurmuştu şakîlik günlerine nazire olarak. Bulgar kızının canı sıkılmasın diye köşkte bu rezilliği icra etmeye gönlü elvermemişti. Adamlarının bir kısmı kuzular çevirirken, bir kısmı da mağaranın hemen girişine, sofranın gerisine döşekler, divanlar kurup buradaki yarasaları meşalelerle kovalamakla vazifelendirilmişlerdi. Civardaki Bulgar köylerinin fena kadın-

larına, çalgıcılara, oyunculara kese kese para gönderip mağaraya çağırtmış, burada neredeyse üç gün üç gece boyunca işret edip günahın ve zevkin her türlüsünü tatmışlardı. Felekten çaldıkları bu üç gün müddetince paşa, yaşlı eşkıyanın kadınları görünce hâlâ can bulup onları sevebilmesine hem korkuyla hem de gıptayla bakıyordu. Sürekli söylediği doğru gibiydi, içindeki hırs onu yaşatıyor, kendinden genç kadınlarla akranları misali sevişiyor, küp gibi içiyor, az uyuyor lakin bana mısın demiyordu. Burada Abdülharis de kendini uzun bir sürenin ardından rahatlamanın ve huzurun kollarına vermişti. İbro öylesine keyiflenmişti ki geldiği yerden, Abdülharis'in Abdülcük olduğu zamanlarda da sıkça okuduğu meşhur bir Kosova türküsünü kendince yorumlayarak, tütünden çatallanmış sesiyle, misli görülmemiş bir coşkuyla okumuş, adamlar ve paşa da ona eşlik etmişlerdi: *Yandi Kumanova hey! Tutuşti Preşova hey! Şar Dagi içinde hey İbro Beg hovarda! Kalk gidelim more Şazo o viran bostana! Götürelim more Şazo o viran hanaya! Toplayalim more Şazo o sivre karpuzi! Götürelim more Şazo o viran hanaya!*

Abdülharis Paşa yürek bunaltılarıyla uğraşırken, "horoz ölür gözü çöplükte kalır" kavlinden olup yaşlı bedenindeki delikanlı eşkıya İbro da zihnine çakılı çivi misali arzularıyla boğuşuyordu. Kasra geldiği ilk günden itibaren, arada sırada en tepede hiç çıkarılmadığı hususi köşkteki kadın karaltılarından ve Abdülharis'in sezdirmemeye çalıştığı ikircikli hâllerinden hayli huysuzlanmıştı. Paşa olsa da, o hâlâ gözünde eskinin Abdülcük dediği genç, yeniyetme haramisiydi. Köşkteki sır bir yana, paşanın kendisine Dupnisa mıntıkasındaki mağarada kurduğu işret sofrası, yılların eşkıyasını iyiden iyiye pirelendirmişti. O cümbüşlü, dilber koynunda sabahlamalı üç günün ardından köşkteki kadın karaltıların esrarını kendince çözmeyi kafasına koydu.

Paşanın Sazara Köyü'ne teftişe çıktığı bir vakitte rahatsızlığını bahane ederek biraz köyde dolaşacağını söyleyip kasırda

kalmıştı İbro. Bu esnada kendine bir değnek uydurup güya elden ayaktan düşmüş gibi, tek başına Istranca köyüne inerek köylülerle sohbete koyulmuştu. Köylerden bilgi alacağı yahut kimleri soyacağını öğrenmek gerektiğinde bizzat kılık değiştirip kendisi gidip geldiğinden, ayrıca bir adamını memur etmediğinden ve de ağzının laf yapmasından mülhem öğreneceğini o gün öğrendi. Paşanın herkesten gözü gibi sakındığı güzeller güzeli, bülbül sesli Bulgar kızını arzuladı. "Kurt avını gözüne kestirince kırk gün ortalıkta görünmez" derler sözüne binaen, güya rahatsızlandığını söyleyerek yahut canını bahane ederek sürekli kasırda zaman geçirmeye, odalarda uyuklamaya başladı. Abdülharis iyiden iyiye onun elden ayaktan düştüğünü, hatta belki de nihayet toprağın çağırdığını düşünerek ihtiyarı başıboş bıraktı, hatta neredeyse unutayazdı. Kurt kuzu ağılında gönlünce dolaştı.

Günlerin aleladeliğinden mülhem paşanın on adamının istirahate çekildiği, kalanının da yarım ağız nöbet yerlerinde pinekleдiği bir gece Abdülharis'le İbro baş başa kaldı. İbro'nun adamları esneyip, uyuklayarak ağalarından, paşadan müsaade isteyip ortalıktan çekilmişlerdi. İhtiyar eşkıya aniden mahzunlaşmış, olduğu yerde çöküp kalmıştı. Paşa onun bu hâline bakıp acıyarak: "İyi misin ağa? Pek sessizsin!" diye sordu. İbro başını ağır ağır kaldırıp konuştu: "More Abdülcük Paşa, çökti yüregıme bir agirlik, varayim soluklanam dışarda," Abdülharis ayağa fırlayıp İbro'nun ayağa kalkmasına yardımcı oldu. Değneğine dayanarak ağır ağır yürüyen İbro'nun koluna girerek iç avluya çıkardı. Üç-dört meşale birbirinden uzak mıntıkalarda ya yanıyor ya yanmıyordu. Gecenin ürperten serinliğinde iki sabık eşkıya kol kola baba oğul misali avlunun orta yerine gelmişti.

İbro birden duraksayınca paşa adamlarına oturak getirmeleri için seslenecekti ancak eşkıya mani olup biraz ayakta durmak istediğini, böyle soluklanabileceğini söyledi. Ardından Abdülharis'e iyice sokulup sakince konuştu: "Ömür geçip gidiyor more...

İnsan fani, bakmali neşesına hem keyfine. Bir arzum vardir Abdülcük... Ögrenem ki sen saklar imişsın bir gonca gül more! Lakin ne koklar imişsın kendın, ne edermişsın müsaade koklasınlar güli... Destur veresın de şu bülbülü biraz da biz dinleyelım more!" Yaşlı adamın böyle lambır lumbur konuşması paşayı afallatmıştı. Yıllar boyunca böyle bir cürete tanık olmadığı gibi, ölümün kıyısında olduğu için acıdığı birinden böyle sözler işitmeyi hiç beklemediğinden duraksayıp kalmıştı. Ağzını açıp cevap vermeye mecal bulamadan İbro kendinden hiç beklenmeyecek bir çeviklikle elindeki değneği bırakıp kuşağından sıyırdığı kamayı Abdülharis'in karnıyla göğsü arasındaki mıntıkaya ta kabzasına kadar sokup çeviriverdi. Paşa can havliyle feryat etmek istediyse de ağzından hırıltıdan başka bir şey çıkmadı. Yere yıkılırken adamlarının yetişeceğini umarak nefes almaya çalıştı. Kısa bir süre sonra etrafının ellerinde namlularından kan damlayan kılıç ve hançer bulunan İbro'nun adamlarınca sarıldığını görünce daha feryat edemedi. Neden eşkıya milleti için korkunun dağları beklemesi gerektiğini, tavşan uykusunu yeğlediklerini acı şekilde idrak etti. Gaflet Osmanlı'nın topundan tüfeğinden yamandı, işte sırası geldiğinde belindeki karabelayı kınından sıyırmak nasip olmamıştı. Adamların erkenden uykuya çekilme bahanesiyle kasrı ele geçirmelerini anlayamamıştı. Hakiki eşkıya pususu buydu ki insanı ecelinden bile evvel apansız yakalardı. Yaşlı haramibaşı daha o sabahtan adamlarına gizlice emir verip tüm bunları tasarlamıştı.

İbro ayağıyla kamanın kabzasına bastırarak konuştu: "Bir gün Baba Dagi'nda basmış idım gâvur köylerinden birını. Köyin papazi bagırmışti, 'Kılıç çekenler kılıçla ölecektır more!' diye. İşte ihanet de böyledir Abdülcük. Er yahut geç bulur sahibini... Sana kıymaya yok idı niyetım lakin Bulgar kızini ettım hayli merak! Ben babaya şımarma nedır bilmedım Abdülcük. Zira bilmedım baba nedır. Seni şımardigın için affettigimı sandıysan aldanmiş-

sın more... Tatar'la, Nogay'a ettiginı de işittım, etmeyesın merak. O gün Kızkaçıran'la adamlarina, hatta senın en nefret ettigın Kara Keşiş'a dahi kıydıgim vakit bana gizli gizli hain nazarıyla bakmışıdın! Eh! Tatar hanına kapulanmak içın satmış isen ayarttıgin arkadaşlarını, sen de bana benzemişsın demek Abdülcük! Ömrümün soni da olsa hırsım beni taşiyacak ölmez bir destana. İlk defa bir Osmanli paşasi öldürüp koparacagim hareminin gülüni more! Paşa kasrında işret edecegım giderayak. Yedi düvel konuşacak Koca Kurt İbro'yi. Namim geçecek Körogli'ni dâhi!"

İbro adamlarından birine el işareti yaparak paşanın kılıç bağlı kemerini çıkarttırdı. Kınla kemeri bir kenara attıktan sonra karabelaya eline alıp şöyle bir baktı, bir ayağıyla hâlâ can çekişmekte olan paşanın göğsündeki kamaya bastırıyordu: "Bahtin te böyle kara yazilmış Abdülcük! Senın paşaligın açlıktan, sefillikten dağa çıkanlara bir de çıkmaya korkanlara söker more. Şimdi kasrın da hem malin da benım!"

Tam o esnada tepedeki köşkün tahta perdelerinden birinin kaldırıldığını gördü Abdülharis yattığı yerden. Nadezdha pencereden avluya doğru sarkıyordu: "Kurtarasın mare beni bu zalim paşadan ey koca eşkıya! Ömrümü heba etti buralarda, al kurtar beni mare!" Abdülharis'in canı yanmaya başlamıştı ama sevdiğinin ihanetinden mi kama yarasından mı bilemedi. İbro, "Abdülcük! Hırstır adami yapan adam, lakin gözü olmali açık. İnsan bir sevdı mi bir de nefret ettı mi sayasın kör olmuştur gözleri," diyerek karabelayla Abdülharis'in karnına derin bir yarık açıverdi. Gözleri açık vaziyette paşanın nefesi birden kesiliverdi. İbro ayağını çekip adamlarına cesedi işaret etti: "Bilmemelı ne Osmanli ne ahali paşalarinın geberdıgini. En azından bir vakıt. Atasinız bu leşı mahzene. Birkaç gün burada eğlenıp sonra alır başımızi gideriz başka tarafa more..." Adamların içinden en gedikli görüneni: "Ne tarafa savuşacağız ağa? Gide gide geldik padişah şehri dibine!" diye sorunca gülerek elindeki karabelayı fırlattı bir

köşeye: "Adam sen da! Eşkıyaya sual ettiğine bak! Daglar bize memleket more!"

Eşkıyalardan ikisi Abdülharis'i kasrın dibindeki içinde boş lahit olan mahzene sürüklerken İbro da köşke tırmanıverdi merdivenlerden. Burada Nadezdha ile iki hizmetli emektar kadını buldu. Paşa'nın kız kardeşi İsmihan sırra kadem basmıştı. Yaşlı eşkıya aman vermeksizin genç kızın koynuna yatıp oynaştığı esnada, adamları yaşları geçkin iki hizmetkârın boğazlarını merdivenlerin kuytusunda kesip kasrın muhtelif yerlerine dağılarak nöbet tutmaya başladılar. Çoğu kendini rakijaya, şaraba vurdu; ağaları Nadezdha'yla gönül eğlendirirken.

Abdülharis ışıksız mahzende yatarken ömrünün son demlerini tüketmekteydi. Zihninin canlı kalabilmiş kırıntıları hâlâ ihaneti, düştüğü gafleti, ellerinden kayıp giden saltanatı hatırlıyordu. Paşanın içinde tırnaklarını bu dünyaya geçirmiş ayrılmayı reddeden bir şeyler vardı. Takati kesildiği hâlde mücadeleyi bırakmayan, son kale burcunda umutsuzca direnen serdengeçti misali etrafına ölüm saçma tasarıları kuran bir yarısı henüz ayaktaydı. İntikamla yanıp tutuşan, hasımlarına tepeden bakmayı arzulayan muazzam kibri pençeleriyle onu yakalamış ecelin kollarına teslim etmemeye çalışıyor gibiydi.

Can çekişmekte olan paşa, o karanlık mahzende gözünün görebileceğinden daha karanlık bir gölge görür gibi oldu. Hayal mi hakikat mi? Azrail mi? Köşede biriken karanlık, mahzenin karanlığından ayırt edilebilecek denli yoğundu. Sanki biri vardı orada. Bulunmak için cisme, girmek için kapıya ihtiyaç duymayacak gibiydi. Karanlıkta hareket eden hışırtı yanına çöktüğünde ışıksızlığa alışan gözleri kız kardeşini fark etti. Ancak İsmihan o vakte kadar olduğundan daha ürkütücü görünüyordu. Yine ses çıkarmadan, ifadesizce duruyordu lakin kedilerle konuştuğu zamankinden daha muazzam bir korku saçıyordu mevcudiyeti. Ağabeyinin yanına usulca çöküp yüzünü iki elinin arasına al-

dığında paşa, ellerinin soğukluğundan da karanlıkta yattığı yeri görür gibi bedenini bulmasından da ürperdi. Abdülharis karanlığa rağmen kız kardeşinin silüetini ayan beyan gördü, hatta hiçbir zaman fark edemediği bir ayrıntı dahi ilk kez orada gözüne çarptı. İsmihan da paşayla neredeyse aynı yaştaydı ancak en fazla yirmilerinin ortasında gibi gösteriyordu.

Deli kadının ağzından ilk defa bir cümlenin çıktığını işitti Abdülharis. Hırıltılı, çatallanan sesi bitap yüreklere dehşet saçan cinstendi. Duraksayarak kâh yavaş kâh hızlı hızlı konuşuyordu. Abdülharis, normal bir vakitte duysa saçmaladığını düşünürdü ancak o an söyledikleri ve fark ettikleriyle kadın sanki paşanın zihnini okuyor, ona göre konuşuyordu: "İlk defa... İlk defa görebildin hiç ihtiyarlamadığımı. Kan... Kedilerin kanı... Kedilerin kanıyla bu kadar oldu. Soyumuzda lanet var. Bize ölüm yasak! Ölüm yasak! Ama kan... Kan gerek... Çokça kan gerek çokça! Kedi kanı genç kıldı ama asıl... İnsan kanını tatmak gerek... Biz ölemeyiz. Bana söyledi... Bana buradaki söyledi... Buradaki söyledi..." İsmihan bir anda Abdülharis'in göğsüne saplı kamayı hızla çekip çıkardı. Paşanın yarasından kan adeta çeşme oluğundan akarcasına boşanırken bir yandan da acıyla inildedi. Kız kardeşi elinde tuttuğu kamanın namlusundaki kanları yaladıktan sonra sol bileğini boydan boya yararak paşanın ağzına tuttu. Bilekten akan kanlar paşanın ağzına dolarken adam ağzına gelen bakırımsı tattan hiç de iğrenmediğini fark ederek, sanki susamış gibi kana kana içmeye başladı. Kan sanki Istrancaların pınarlarından taşıp gelen serin sular gibiydi. O esnada İsmihan'ın da göğsündeki yaraya eğilerek sanki çeşme gözesinden içermiş gibi fışkıran kanı kâh yalayarak kâh yudum yudum yutmaya başlamıştı.

İnsan zamanıyla Abdülharis üç gün boyunca yattığı yerde uyudu kaldı. Geceleri ise İsmihan gelerek ona önce kendi yakaladığı fare vesair ufak hayvanların kanını, sonra kendi kanını içirdi. Cesetten farksız, can çekişmekte olan Abdülharis'i üç gece

boyunca besledikten sonra tek başına bıraktı karanlıkta. Üstünden ekserisinin asıl sureti hayvan olmayan acayip kediler atlayıp geçti. Böylece Abdülharis insanların âleminde üç gün üç gece uyuduysa da insan olmayanların âleminde daha fazla bir zaman dolandı. Eşkıyalar, Abdülharis'in cesedini unutmuş, kasırda yiyip içip yatıyorlardı. Köylüler beylerinin sessizliğini hayra yormasalar da ihtiyar akrabasıyla istirahat ettiğini düşünüyordu. Abdülharis ise yattığı yerde varlıklarını sezinlediği şakîleri elleriyle parçalamak için müthiş bir istek duyuyordu.

Vaktin geçip geçmediğinin farkında değilken, bir anda karanlığın artık gözüne perde olmadığını fark etti Abdülharis. Göğsündeki yaranın da acımadığını, vücudunda herhangi bir ağrı sızının kalmadığını, hatta aksine gençliğindeki gibi kuvvetle dolup taştığını hissetmeye başladı. Ne kız kardeşinin ne de kendisinin kalp çarpıntısı yoktu, zira işitmiyordu. Ancak yukarıda, kasırda ve avludaki adamların kalp çarpıntılarını az çok hissedebiliyordu, bunu o an fark etmişti dehşetle. Gözlerini irice açarak etrafa bakındığında sanki gündüzmüş gibi her yeri temaşa etti. Kız kardeşi onunla göz göze geldiği esnada paşa ürperdi. Zira deli kadının gözlerinin fener misali ışıldadığını, yüzünün ölü misali soluk bir ürkütücülüğe büründüğünü, tırnaklarının ve hatta dişlerinin haddinden fazla uzamış olduğunu fark etmişti. İsmihan ellerine bulaşmış kanı yalayıp mahzenin bir köşesine doğru iki büklüm yürüyerek dip tarafta bir yere süklüm püklüm çöktü.

Abdülharis bayılıp düş gördüğünü zannediyordu ancak hakikatti, bunun farkındaydı. Yerde kıpırtısız yatarken nefes almadığını, daha doğrusu almaya ihtiyaç duymadığını anladığı zaman bir ses işitti. Mahzenin bir köşesinden geliyor gibiydi ancak zihninin derinliklerinde çınladığına kalıbını basardı paşa. "Âlemimize nihayet gelebildin Abdülharis," dedi insanın aklına mezar taşı soğukluğunu düşüren ses. Abdülharis ona karşılık vermek istedi ancak ağzından tek ses çıkmadı, o da sanki karşısındaki

şeyin zihnine seslenmişti. Söze ihtiyaç duymayan bir lisanla anlaşıyorlardı. Paşa: "Sen kimsin?" diye sordu. O anda çarpıntısını duymadığı kalbini sıkar gibi tekinsiz bir ifadeyle konuştu ses: "Ben buranın sahibiyim. Buradaki köyün, yakındaki mağaranın ve civardaki korunun, burada lahdini alıkoyduğunuz Rum padişahı tebaasından kâfir beyinin mezarının sahibi... Siz bana cin dersiniz lisanınızda. Artık sen de âlemimizdesin. Bir ayağın insanlar âlemindeydi, artık tamamen buradasın! Sen hep bize aittin!" Abdülharis "ben neyim?" yahut "cinlerden miyim?" diye sormadı. İçinde bulunduğu tuhaflıktan mülhem nasıl bir şey olduğunu az çok anlıyordu. Ses konuşmayı sürdürdü: "Abdülharis Paşa! Ömrün boyunca ayak bastığın yer, değdiğin insan iflah olmadı. Doğduğun Karçarlu obası dağıldı. Evlenip barklanıp soyunu sürdüremedin. Şan almaya gittiğin Beç Kalesi ayakdaşlarına mezar oldu. Namus saydığın Budin çiğnendi. Kanlı, bedduali saltanatını ihanetle inşa ettin, ihanetle kaybettin. Ama her seferinde hayatta kaldın, ölmedin. Hiç şüphelenmedin mi kendinden? Hiç sormadın mı kendine bunca yara, bunca darbe aldım da niye ölmedim, niye serili kalmadı leşim kara toprakta diye?"

Paşa huzursuzluğun pençesine düşmüş çırpınıyordu. Nereden bilebilirdi ki? "Rumeli'nin bir ucundaydım, sen nasıl biliyorsun, nereden gördün bunca şeyi?" diye seslendi sese. Karanlıkların lisanı yine sözsüz olarak çınladı mahzende. Ses karşılık verdi: "Cin dediklerinizi için dünya zamanı ve mekânı yoktur. Bizim âlemimizde aynı anda hem geçmişi hem geleceği yaşarsın, birçok şeyi bilirsin. Ağaçlar... Harabeler... Issız bataklıklar... Bulaşık sularının döküldüğü yerler... Süprüntüler... Hamam dipleri ve çatı saçakları... Mezarlıklar... Biz seninleydik hep, biliyorsun bunu! Soyunuzun laneti yarı babanızdan gelir; son Karçarlular. İnsan neslisiniz ama dölünüze ecinni dölü karışmıştır. İşte o ecinni yüzünden ölemezsiniz. Bunca zamandır yanaşma, sığıntı saydığın da öz kardeşindir! Zira İshak bu vaziyeti kimselere diyemezdi,

senden de sakladı. Sizin yarı babanız yaşadığı asırlar boyunca kötülükten gayrı bir şey getirmeyen bir cinniydi... Mezarhor! Böyle derdik ona ve biz dahi korkardık ondan. Cinler âleminin çocuklarına uslu dursunlar diye fısıldanırdı onun adı. Zira Mezarhor ölü yerdi... Ölülerimizi yerdi... Cin mezarlıklarına musallat olup ölen cinleri yiyen, 'Agval' taifesinden kudretli bir gulyabaniydi... Çöllerin ve ıssız yerlerin sahibi Gul cinsi ecinni kabilelerinin en korkutucusu olan 'Kutrub-ı Kebir'den dahi kovulmuş, kendi soyunca dışlanmış çok eski bir mensubuydu. Musallat olduğu yegâne şey ölü cinler değildi. Dişi perilere ve cinniyelere de musallat olurdu. Kendi soyuna bela olduğundan lanetlenmişti, hiçbir evladı yaşamadığı için elinin erdiğine tasallut eder, evlat sahibi olmak isterdi. Bir gün... Buradakilerden bir perinin doğurması kabil oldu. Ne ona mani olabildik ne doğurduğuna. Lakin yaşayabilen tek evladına da biz cinler değil, baban kıydı... İshak Beg avlandığı esnada ceren sanıp vurdu onu... Mezarhor da intikamını onun dölüne zehrini bulaştırarak aldı. Evladının hayatına karşılık iki cana sülbünü sirayet ettirdi. Cinler âleminin ulularıyla anlaştı. Yeryüzünde bırakacağı bir evlat karşılığında canını teslim edecekti. Üzerindeki lanetin kaldırılması karşılığında kendi canını sundu onlara. Dilediği oldu... Ama o... O çok kudretliydi. Yaşlı cinleri, peri beylerini ve Hazreti Süleyman'ın ordusuna karşı savaşıp sonradan tövbekâr olmuş ifritleri dahi kandırdı. O, biri kız biri erkek iki insan-cin melezi bıraktı dünyaya. Bir ayakları burada, bir ayakları dünyada olan iki kudretli insan... Her iki cinsin kudretini taşıyan iki varlık... Biri kendi âlemine taşımaya kalktıysa da hayatıyla ödedi. Sizi öldüremezdik, kavil kesindi, soyu yaşayacaktı. Sizi bizim âlemden uzak tutup insanlar âleminde ebediyen tutmamız gerekiyordu. Bu yüzden önce İsmihan'a fısıldadım... Kan... Kan sizi kıyamete kadar bu dünyaya mühürledi. Ölmeden evvel hortladınız... Vay insanoğlunun hâline!"

Ses kesildiği esnada Abdüharis ne olduğunu idrak eder gibi

yattığı yerden doğruldu. Boğazındaki kuruluğun suyla dinmeyeceğini anlıyordu. Yukarıda dolaşan insanların durdukları yeri, aldıkları nefesi hissedebiliyordu. Günler boyunca yiyip içtikleri yerlerde, yatıp kalktıkları köşelerde kokuları varmış gibi Abdülharis kalp çarpıntılarını, heyecanlarını, korkularını hissedebiliyordu. Ellerini kollarını bükerek yattığı yerden öyle bir doğruldu ki o anı bir insan seyretse korkusundan canını oracıkta teslim ederdi. Kendisinin de gözlerinin ve görünüşünün tıpkı İsmihan gibi olduğunu anladı görmediği hâlde. Yerdeki bir su birikintisinde aksini görmek istediyse de sadece ardındaki boşluğu görebildi. "Yüzüme bakmaya hiç tenezzül etmezdim zaten..." diyerek Rumeli ahalisinin söylencelerindeki kabir kaçkınlarından biri olduğunu ancak yine eskisi gibi hareket edebildiğini anlayıp hâline şaştı. O öldükten sonra toprağın kabul etmediği bu talihsizlerin dünyada amaçsızca dolandıklarını, geceleri evlere musallat olup kurbanlarını dışarıya çağırmaları haricinde eski yaşamlarından hiçbir emare taşımadıklarını zannederdi. Oysa şimdi bambaşka bir yaşayışa yahut yaşamayışa gözlerini açtığı bu âlemde yine kendisiydi, Abdülharis Paşa'ydı. Yukarıda dolaşan düşmanlarından intikam almak için yanıp tutuşuyordu. Demek o hortlaklar, o korkulu mesellerdeki mahluklar da böyle kolayca karanlıklara geçiveriyordu, ancak pek azı kendisi gibi yaptıklarının farkında olarak varlığını sürdürebiliyordu.

Hissettiği korkunç susuzluğu dindirmek ve hasımlarının canını almak için iştahla mahzenin kapısından dışarıya seğirteceği esnada uzaktan uzağa işitilen horoz seslerini duymaya başladı. Kendine gelene kadar o günkü ezanı müezzin çoktan okumuş olmalıydı. Nitekim güneşin yükseldiğini görmese de yeryüzünün aydınlandığını hissedebildi. Gündüzü düşünmek bile derisine binlerce dikenin batmasıyla eşdeğerdi. O an en karanlık kuytuya girip beklemek için korkunç bir istek duydu. Kız kardeşi İsmihan'ın içi boş, büyükçe bir şarap küpüne, sanki küçülürmüş gibi

gerisingeri yürüyüp girebildiğini, burada uyuklamaya başladığını görünce artık böyle olacağını gördü. Gündüzleri bir kuytuda uyuyacaktı. Geceler ise ebediyen onundu... Hemen gerisindeki içi boş mermer lahdi hatırladı. Babasının zamanında yemiş neviden şeyleri içinde saklayabildikleri için kırdırmadığı yahut söküp dışarı atmadığı, kâfir padişahları zamanından kalma lahit epeydir boştu. Abdülharis lahdin kapağını itip açınca muazzam bir kuvvete sahip olduğunu da gördü. Ancak yine de gündüz gözüyle takatsiz sayılırdı. Lahdin içinde zamanın etkisiyle dolan toz toprak ona yegâne huzur kaynağı gibi görünmüştü. Demek ki kendi toprağından gayrısına sırtını veremeyecekti.

Lahdin içine uzanıp kapağını başına çektiğinde o karanlığın içinde insan olduğu vakitlerdekinde yaşamadığı bir huzurla ancak aynı zamanda da kendine has bir tedirginlikle ilk öte uykusunu yaşadı. Bir yandan kıpırtısız, nefes almadan hakikaten ölüymüş gibi yatıyordu ancak bir yandan da düşünebiliyor, düşmanlarının kıpırtısını algılayabiliyordu. Yine de düşmanları yerine ilk olarak kendisini düşünerek geçirdi o öte uykusunu ki, bu ismi daha münasip görmüştü gündüz uykusu için.

Rumeli'nin gezdiği mıntıkalarında dinlediği rivayetleri hatırlayarak sakınması gerektiği şeyleri bir bir sıraladı zihninde. Artık cemaat namazları dâhil hiçbir ibadeti yerine getiremeyecekti. Kutsal şeylerin düşüncesi dahi tıpkı güneşi düşünmek gibi rahatsızlık veriyordu. Kendi toprağından gayrısına sırt veremeyeceği için uzak bir yere gitmesi iktiza ederse bir sandukaya toprağından serpip arabayla taşıtması, aynı şekilde nehirlerden geçerken de ya bu şekilde yahut birisinin sırtında taşınması gerekiyordu. Daha önce beslenmese de kanı nasıl temin edeceğini içten içe biliyordu. Kanın en fazla geçtiği mıntıkayı -bilhassa boğazları- dişleriyle parçalayacaktı. İnsan gibi yiyip içemeyeceğinden baharat vesair şeyle, gıdayla ilgili temkinli olmasına gerek yoktu. Sarımsağa karşı temkinli olması kâfiydi.

Ancak daha önemli bir husus batıl itikatlara temayülleriyle bilinen Rumeli ahalisiydi. İdare ettiği bu insanlar, paşaları dahi olsa bir hortlağın yanı başlarında olmasına ne gözle bakarlardı? Abdülharis adı gibi emindi ki burunlarının diplerindeki bu kasırda yürümeye başlayan bir ölünün haberini alsalar, ya kendileri yahut borca harca tuttukları cadıcılar gelip canını cehenneme ısmarlamaya çalışacaklardı. O yüzden vaziyeti yeniden ele aldığında dahi insanlara olanı biteni sezdirmemesi icap ediyordu. Ahaliden hortlaklığını gizleyecek ancak belli emirlerle varlığını hep hissettirecekti. Osmanlı'dan yana sıkıntısı olmazdı, vergi ve asker sağladığı, asayişi temin ettiği sürece kendisine kimseler ilişemezdi. Ancak toprağını ve namını koruması için bu ölüm hadisesini ve eşkıyalar mevzunu gizlemeliydi, hep Abdülharis Paşa olarak kalmalıydı. Kasrında kendisine hizmet edecek hususi kimselere ihtiyacı yoksa da en azından emirlerini iletecek ve askeri olacak birileri lazımdı. Kız kardeşinin kendisine yaptığı gibi o da öldürdüklerini diriltip emrine katabileceğini düşündü ancak bunlar olmazdı. Mahremine el uzatanlar suçlarının bedelini canlarıyla ödeyeceklerdi. İhtiyaç duymadıkça birilerini görevlendirme dışında asker tutmama, ancak işe yarar kimselere denk gelirse de yanına alma kararı verdi kendi kendine.

Hava kararıp gece yaklaştığında Abdülharis vaktinin geldiğini anladı. Ancak hemen dışarı fırlamayarak adamların gecenin ilerleyen saatlerinde gaflet uykusuna dalacakları anı bekledi. İbro'nun adamlarının kiminin sarhoşluktan sermest olduğu, kiminin de kalbinin uykuya daldığı anlarda hortlak Abdülharis köhne lahitten çıkıp avluya ilk adımlarını attı. İç avluyla dış avluyu ayıran kapının dibinde bir oturakta uyuklayan tıknaz bir eşkıya gözüne çarptı. Duvarların üzerinde de dolaşmakta olan iki adamı fark etmişti ancak iç avluya uzak sayılırlardı. Hem canı en lezzetli yemeği çekercesine kan çekiyordu hem de ellerini kollarını sallayarak mahreminde dolaşan hasımlarından intikam

almak için yanıp tutuşuyordu. Rivayetlerde söylendiği gibi iki adım atıp atmamışken bir anda adamın dibinde bitiverdi Abdülharis. Adamın kucağında duran kırbadan sızan şarabın kesif kokusunu duyumsadı ancak canı eskisi gibi istemiyordu. Adamın başını o sezmeden yana eğip şahdamarının olduğu mıntıkayı dişlediğinde ve fışkıran kanın tek damlasını bile ziyan etmeden susuzluğunu gidermeye başladığında, kandaki şarabın mayhoş tadının bile kanın bakırımsı tadını bozmadığını fark etti. Tam o esnada arkasındaki bir kıpırtı dikkatini çekti. Geriye dönüp baktığında İsmihan'ın duvara yapışık vaziyette kertenkele misali sürüne yürüye, matbah kapısının yan tarafından çıkıp kasrın duvarına tırmandığını, duvar tepesinde uyuklamakta olan bir adamı tek eliyle yakalayarak hızla aşağıya çektiğini, bu vaziyette adam bağırmak isterken boğazını parçaladığı için adamın bağıramayarak çırpındığını seyretti. Hortlaklığın böyle korkunç bir kuvvete sahip olduğunu anlayınca elinin altında kuruyup kalmış olan adamın bedenini tek eliyle havaya kaldırdı. Kansız cesedi iç avlunun bir köşesine fırlattığı esnada dış avlunun kapısı üzerindeki eşkıyayla göz göze geldi. Adam Abdülharis'i kanlar içinde, ateş gibi gözleri ve sipsivri dişleriyle görünce ninesinin anlattığı hikâyeleri birer birer aklından geçirmeye başlamıştı ancak rakijadan kafayı bulduğu için gerçek olmadığını kabule meyilliydi. O an Abdülharis sanki hep yapabiliyormuş gibi bir anda adamın üstüne doğru sıçrayarak adeta kanatlandı. Adamı boğazından kavradığı gibi şahdamarlarını parçaladı. Kanı çekilen adamla işi bitince onu da tek eliyle avluya doğru fırlattıktan sonra yine havaya sıçrayarak kasra hamle yaptı. Düz duvarda kertenkele misali ilerlerken yanında onun gibi sürünmekte olan İsmihan'ı gördü. Akıldan eksik hortlakla göz göze gelince: "İbro'yla kız benim! Köye de dokunmak yok! Geri kalanı senindir!" dedi zihninden. Karşılık alamasa da bu emrine uyacağına kaniydi Abdülharis.

Kasrın tahta penceresi örtülmemiş odalarından birine da-

lan Abdülharis, kapının dışından birilerinin ayak seslerini duyunca bir anda sıçrayıp tavana yapıştı. Adam sanki arkasındaki birileriyle konuşur gibi karanlıktaki odaya konuşa konuşa girdi. Kapıyı aralık bırakan adam, içerideki döşeğine yanaşıp çıkınının bir köşesine bıraktığı birkaç altını saymak üzere çömeldiği esnada Abdülharis adamı pençevâri tırnaklarıyla omuzlarından tutup bir anda havaya kaldırdı. Harami şahdamarı parçalanıp kan kaybederken Abdülharis kurbanlarını ve kurbanı olmayan insanları dahi bir nevi efsunlayabildiğini, onların elden ayaktan kesildiklerini fark etti. Bunu salt korkuyla yapmıyorlardı, hortlaklığın tesiriyle bulunduğu yerdeki insanları afyon yutmuşlar gibi uyuşturabiliyordu. O esnada kapının dışında arkadaşının ani sessizliğinden pirelenen diğer eşkıya merakla içeriye girer girmez gözlerine inanamadı. O gece fazlaca şarap içmediği hâlde Abdülharis'i tepeden sarkan vaziyette arkadaşının boynunu dişlerken görünce dili lal, eli ayağı tutmaz oldu. Korkudan çığlığı boğazında düğümlenen eşkıya, bir anda yere yıkılarak yel vurmuş gibi çarpıldı, yüzüne inme indi. Yerde sürüne sürüne kaçmaya çalışırken Abdülharis tavandan tabana inerek adamın tepesine çöküverdi. Onun kanını da diğer arkadaşı gibi içip tükettiği esnada bir alt kattaki pencereden birilerinin bağırdığını işitti. Pencereye doğru hamle yapıp kafasını gördüğü eşkıyayı bir hamlede uzanıp yukarı çekerek boğazını parçaladı.

Bunca kan içtiği hâlde susuzluğunun pek az kesildiğini fark etti. Budin muhasarasında susuz geçirdiği günlerdeki susuzluğu da, çocukluğunda köydeki mescitten hâllice camiinin yakınındaki çeşmeden yaz sıcağından bulanıp suyu kana kana içişine de benzemiyordu. Merdivenlerden yukarıya doğru usulca İsmihan'ın çıktığını fark edince onunla göz göze geldi. Yukarıyı işaret edip boş gözlerle bakınca Abdülharis koca kasırda İbro ile Nadezdha dışında hiçbir canlının kalmadığını anladı. İbro o aralık tepedeki köşkten dışarıya sarkıp: "Ne tepişirsınız more? Getirmeyın benı

oraya, keserım kulaklarınızi!" diye bağırdı. Sesine sessizlikle karşılık verilince: "Olasınız te büyle akıllı! Durasınız sükût!" diye bağırarak köşke geri çekildi. Bulgar kızının elinden içtiği kadeh kadeh rakijanın, şarabın hem şapırtısını hem de kokularını duyumsuyordu Abdülharis.

İntikamını tadını çıkara çıkara almak istiyordu. Kız kardeşine de emir vererek tüm cesetleri sessiz sedasız avluya çıkarttı. Kan içmeden dirilmeleri imkânsız olsa da tedbir cihetinden avlunun bir köşesinde bulduğu karabelasını kemeriyle birlikte kuşanarak kafasını gövdelerinden ayırdığı cesetleri, adamlarının o kıyımdan sonra atıldığını fark ettiği kuyuya attı. Kafalarını da hâlâ ateşi yanmakta olan matbahtaki büyükçe taş fırına götürüp içine attı. Ardından ahıra yönelerek bir at seçti. Atlar varlığından huzursuzlansalar da sözünü dinliyorlardı. Seçtiği atla birlikte usulca köye giderek köydeki kullarından bir delikanlının kapısını çaldı. Bunu yapmadan önce yüzünü gözünü görmese de tedbir cihetinden matbahtaki bulaşık teknesindeki arı suyla çehresini yıkamıştı. Delikanlı koca Istrancalar paşasını solgun yüzle, elbisesi kan lekesi içinde görünce dehşete düşeyazmıştı. Elini gencin omzuna koyarak, sakince kasrı gece gizlice bir grup eşkıyanın bastığını, kendisinin ve kız kardeşinin kurtulduğunu, ancak misafirlerinin, hizmetçilerinin ve yirmi adamının uykularında bastırılarak boğazlandıklarını söyledi. Hususi mührünü vererek kendisini cebeli seçtiğini, yine köyleri dolaşarak silahına güvenilir kimselerden dört cebeli ve onbeş de kul seçip ertesi gece kasrın kapısında toplanmalarını emretti. Atını da kendisine bırakarak cebeli olduğunu söylediği için kendisinde kalacağını söyledi. Adam hızla Sazara patikasını takiben dörtnala ilerlemeye, Abdülharis de herkesin uykuda olduğuna hükmederek bir anda havaya doğru kanatlanıp kasra uçmaya başladı. Havada masallarda işittiği cadılar gibi uçabildiğini idrak ettiği an Budin'den kaçışında yalnızken gördüğü, Rumeli ahalisinin dilinden düşürmediği korkulu

varlıklardan biri hâline geldiğini bir kez daha kavradı. Kasrın duvarına yapışırken talihine şaştı. "Şimdi ben masallarda, rivayetlerde zikredileceğim!" diye söylendi.

Kasrın tepesindeki köşke tırmanıp girdiğinde İbro'yu, bahçe kuytularında sarmaş dolaş olup vuslata eren yılanlar misali koyun koyuna, hususi döşeğinde Bulgar kızıyla görünce hortlaklığına rağmen insanca bir öfke duydu. Öfkesiyle birlikte bir yere girdiğinde ışıkları istemesi hâlinde karartabildiğini, hatta bazı eşyalara da bu şekilde hükmedebildiğini fark edince köşkün içini hafiften kararttı. Rüzgâr uğuldamaya, tahtalar gıcırdamaya başlayınca İbro bir anda başını kaldırdığında Abdülharis'in ateş kızılı gözleriyle karşılaştı. Nadezdha onu fark eder fark etmez korkusundan olduğu yerde bayılıp kaldı zira hortlağın görünüşü ve heybeti bambaşkaydı. Yılların ihtiyar kurdu, her türlü düşmana karşı döşeğinin başucuna sakladığı piştovu çıkartıp karşısındaki şekle doğrultarak ateşledi. Abdülharis'in hiç sarsılmadan birkaç adım daha yaklaşması karşısında piştovu elinden düşürdü. İbro usulca ayağa kalkmak istese de derman bulamadı. Elleri dahi titrediğinden yanı başındaki kılıcını çekemedi. Eşkıya olarak insandan yana pervası yoktu ama Rumeli ahalisinden olduğundan, kocakarı söylencelerinden aklında kalanlar barut ve kılıçtan daha tesirliydi yüreğinde. Dili, dudağı kurumuştu, boğazından güç bela ses çıkarabilince: "Var idı sende bir bokluk anlamışidım more! Vari idı bizı saklayan bir şeyler fenalıktan. Demek sen de hortlak yahut ecinnisın." diye konuştu. Koca eşkıya sonunun geldiğini anladığından dua okumaya dahi mecal bulamamıştı.

Abdülharis'in yüzünde sivri dişlerini açığa çıkaran, tüyleri diken diken eden korkunç bir sırıtma peyda oldu. "Daha da fenası İbro... Senin onu yaktığın gibi seni yakacak olan Abdülharis Paşa'yım! Eşkıya Azraili!" diyerek ihtiyar eşkıyayı kedi yavrusuymuşçasına ensesinden tutup kasrın merdivenlerinden aşağıya sürüklemeye başladı. Merdivenlerde karşılaştığı kız kardeşine

usulca: "Nadezdha'yı uyandırmadan avludaki kuyunun dibine bırakabilir misin?" diye sordu. "Öldürmeni yahut kanını içmeni istemiyorum. Ölmemeli! Usulca kuyunun dibine bırakacaksın, uykusundan uyandırmadan!" Dişi hortlak, belki diriyken olsa bu emri tersinden alırdı ancak hortlakken ağabeyinin mutlak komutlarına itaat ediyordu. Bulgar kızını usulca kucaklayarak köşkün pencerelerinden birinden çıkıp bir kuş misali avluya kondu. Yine avludaki kuyuya sanki düz zeminmiş gibi adımlarını atarak Bulgar kızını usulca indirip eşkıya cesetlerinin ve üç gün önce kafaları kesilerek buraya bırakılmış Abdülharis'in adamlarının kurukafaya, iskelete dönüşmeye başlamış kalıntılarının arasına sevdiği bir bebeği beşiğine geri bırakır gibi bıraktı.

Hortlak, kız kardeşinin vazifesini tamamlayarak bir kenara çekilip el pençe divan beklediğini sanki onun gözleriyle görmüş gibi seyredince, bostan kuyusuna düşmüş kedi yavrusu misali kısık sesiyle yalvarmasına aldırmadan, ihtiyar eşkıyayı yeniden merdivenlerden sürüklemeye başladı. Adam çığlık atmak istese de ağlamasından mülhem hıçkırıkları boğazını tıkıyordu. Avlunun bir köşesinde; saçak altında, hayli uzun ancak çöreklenmiş yılan vaziyetinde duran bir kalın urganı da ucundan tutarak dışarıya çıktı paşa. İhtiyar adamı ağlayıp sızlamasına bakmadan urganla ulu çınarın gövdesine bağladı. Adam gözyaşlarını yuta yuta solur gibi yalvarırken geri çekilip avının leş olmasını bekleyen akbabalar gibi seyretti. Ağzını açtığında kalbini donduran bir sesle konuştu: "Yaban adamı iyi bilmeli, fırtınalı havalarda ağaç dibinde eğleşmemek lazım. Yoksa... Yoksa kaderde sıçanlar gibi, tarla fareleri gibi sindiğin yerde geberip gitmek de var değil mi İbro?" dedi. İhtiyar harami ne demek istediğini anlayamadı. Bir anda hiçbir yağmur belirtisi yokken gökyüzünden parıldayan ani bir yıldırım Osmanlı topu gibi ağacın tepesinde patladı. Gök gürültüsü yeri göğü sarsarken, silinip giden uğultu yerini çatırdayan alevlere bıraktı. Bir de yaşlı eşkıyanın canhıraş çığlıklarına...

Köylüler bu çığlıkları duysalar da hem gökgürültüsüne hem de bağırtılara bir anlam veremediklerinden, daha da ziyade korkularından, oldukları yerde sinerek gözlerini yumdular yahut yorganlarını başlarına çektiler. Köylüler ihtiyar eşkıyanın can çekişmesini, iniltilerini dinleyerek korkulu düşlere uyudu, Şar Dağları'nın iki ayaklı kurdu, koca meşeyle birlikte siyah kömüre kesti. Cesedi ve kalın urganlar asırlar geçtikçe zamanın izine tozuna karışsa da, vampir intizarının eseri o uğursuz yıldırım düştükten sonra ulu çınarın dalları hiçbir zaman yeşermedi.

Susuzluklarının hiçbir zaman dinmeyeceğini ancak bir yahut iki insanın kanını içerek ancak sakinleşebildiklerini fark ettiklerinden her ikisi de o hengâmeli gecenin ardından yine gün ışımadan ve müezzinle horozların sesi işitilmeden önce kuytularına çekildiler. Güneş battıktan çok sonra kasrının önünde soluk alıp veren adamların kalp çarpıntılarını hissedince lahdinden çıkıp kapının önüne çıktı. On dokuz adamı, beraberlerinde atını dizginlerinden tutan o delikanlıyla birlikte görünce adamlarının toplandığını anladı. Hususi mührünü geri alırken adamlara tek tek bakıp avluda yığılı silahları ve atları seçerek köylerine dönmelerini, kasrın güvenliğini köylülerle sağlayacağını ancak diğer köylerin muhafaza edilmesi gerektiğini emretti. Kasra daha sonra kendisi hizmetçi ve kapu halkı alacağını, şahsi emniyetini bunların sağlayacağını söyleyerek kasırdan ne ses, ne çığlık duyulursa duyulsun kimsenin kalkıp gelmemesi ihtarında bulundu. Paşalarının ihtişamından hayli çekinen adamlar, avludaki kan lekelerini görmezden gelerek Abdülharis'in uyumadan önce bir köşeye topladığı silahları ve cephaneyi alıp atlarla birlikte köyden ayrıldılar. O esnada Bulgar kızı da kendine gelmiş, nerede olduğunu öğrenmek için beyhude yere bağırıp çığlıklar atıyordu. Korkularından bu sesin esrarını da soramadılar.

Böylece ahırda da bir at haricinde hiçbir hayvan kalmamıştı. Abdülharis bu atı da o cebeli seçtiği delikanlıya bırakarak, hu-

susi adamı olduğu için böyle bir ihsanda bulunduğunu söyledi. Delikanlı iki atla oradan ayrılırken kendi kendine söylendi paşa: "Hayvana ihtiyacın yok. İnsana ise... Çok! Hayli çok!" Bununla birlikte servete hep ihtiyaç duyacağının farkındaydı. Konağının ikinci katında, dip tarafta kalan birisi insanken yattığı yer olan iki odanın duvarını yıktırıp buranın pencerelerini dahi ördürdü. Tüm hususi eşyaları, eşkıyalardan kalan altını ve varlığını, dolaplarındaki Edirnekâri işlemelerin zamanla solacağı bu hususi odaya taşıdı. Bu odanın yapımında vazifeli ustalar sonrasında memleketlerine dönemediklerinden Abdülharis Paşa'yla kardeşi dışında kimsenin haberi olmayacaktı. Bu odanın kapısına demirden kilit vurmuştu. Kalan yerler de çöplükten hâllice cephaneliğe ve ardiyeye dönüşmüştü zira kasra yaşayan pek kimse gelip gitmemeye başlamıştı. Kasrın en tepesindeki yıkıldı yıkılacak köşk dahi bünyesini saran otlar ve sarmaşıklarla kuvvet bularak ayakta kalabildi.

Kara suretli kasır ve Abdülharis Paşa, asırlara bekçilik etmeye başladılar...

22

"Tam da kafa dağıtmalık zamanı bulduk ha!" diye söylendi Asil tek katlı kır kulübesinin penceresinden dışarıya bakarken. Tuvalet birkaç adım uzakta, lavaboyla ve basit bir tezgâhla birlikte dışarıda duruyordu. İçeride küçük bir masa, eski bir kilim, hayli tozlanmış iki çekyat, muhtelif senelere ait gazete ve dergilerin, kullanılmayan ayakkabı, terlik gibi eşyalarla aynı yerde durduğu küçük bir ayakkabılık, üzerine orta boy bir radyonun konulduğu duvara monte edilmiş bir televizyon sehpası ve tam köşede duran eski tip bir "peçka" soba dışında eşya yoktu. Masanın üzerine paketleri açılmış karışık çerezler ve birkaç şişe bira duruyordu. Ercan, Güldem'in arkadaşı Ece'nin evinde tanıştığı kızlardan Sanem'le yakınlaşma çabası içine girmiş, kızın herhangi bir ilişkiye hazır olmadığı cevabını alınca içine kapanmıştı. Kafa dağıtıp dertleşmek için Asil'e Karaağaç'ta bayramdan bayrama uğradıkları kır kulübesine gitmeyi teklif edince, araştırmasının yoğunluğuna rağmen onunla gelmişti. Biralar ve çerezlerle geldikleri bahçe bir anda kararıp bozan havayla cehenneme dönünce kır evine kapanmışlar, tozlu çek-yatlarda pineklemeye başlamışlardı.

Cep telefonlarının her yerde çok rahat çekmediği, hatta bazen neredeyse kapsama alanı dışına çıktığı Karaağaç'ta, boyu göğe eren kavakların vesair ağaçların hışırtısı hiçbir zaman dinmezdi. Kalabalık bir şehrin araç gürültüsü misali Karaağaç'taki korulaların, ağaçların hışırtılı cümbüşü meşhurdu. Yol kenarındaki çoğu

kavak ağacı kesilmediği için arnavutkaldırımı yolun her iki tarafında da çiçeklerin açtığı bahar zamanında, yaprakların döküldüğü güzde yahut kar yağdığı vakitlerde bu yer, insana bir yağlıboya tablo içinde yürüyormuş hissi verirdi. Kırmızılı, sarılı ölü yaprakların üzerinden geçip giderken, kar yığınlarının arasında dolanırken yahut çiçekler arasındaki kuş cıvıltılarını dinlerken Karaağaç'a yolu düşmüş bir insan dört mevsimin her hassasına tanıklık ederdi. İşte Asil'le Ercan da dalların ve ağaç gölgelerinin hükümranlığında sükûn bulmaya gelmişken, hava muhalefeti nedeniyle kendilerini kasvetin kollarında buluvermişlerdi.

Gök gürültüsüyle cızırdamadığı zamanların dışında çalmayı sürdüren radyodan buram buram efkâr yayılıyordu. *Ben Ölmeden Önce*'yi söyleyen Fatih Erdemci'nin sesini dinledi bir süre Asil. Sonra biraz önce kendisinin sarf ettiği cümleyi Ercan tamamladı: "Kafa dağıtalım dedik, biz dağıldık... Bu hızla devam edersek gece soluğu Yediyol Ağzı'nda Hakkı Baba'nın çorbacısında alacağız gibi görünüyür!" Asil alaycı bir ifadeyle gülümsedi: "Aga vallahi bilsem seni tanıştırmazdım o kızlarla!" dedi. "Nereden bilebilirdik? Bir şekilde tanıştık işte. Ne kadar ilerlerse ilerlersin... Bir ilişkinin olmayacağı varsa olmuyor!" karşılığını verdi Ercan birasında bir yudum aldıktan sonra. Asil de bir yudum alıp kafasını salladı: "Orası öyle... Üstelik sadece aşk meşk de değil. Aile mevzuları da öyle..." Ercan yattığı yerden doğruldu: "Hadi Güldem'le kavga ettin yine, o aralıkta valideyle de mi kavga ettiniz?" Asil elini boşluğa doğru sallayarak konuştu: "Ya sorma. Annemle yaşadığım apayrı mevzu. Güldem'le olan mevzu da işte Bulgaristan'a gittim diye kıskandı. Tartıştık. Güldem, 'Bu sefer seni affetmeyeceğim!' dedi. Telefonda tartışıp ayrıldık bir de!" Ercan ağzına birkaç soyulmuş tuzlu fıstık attıktan sonra: "Temelli ayrıldınız mı şimdi?" diye sordu. Asil gri gökyüzünü ve camlardan süzülen damlaları seyrederek: "Bilmiyorum! deyiverdi.

Güldem'le Karaağaç'ta dolaştığı anılar gözünün önüne gel-

di. İlk kez el ele geçtikleri 2000 baharında çiçeklerin yeni yeni açtığı, havada insanı ürperten bir serinliğin asılı olduğu o günü, 2001 güzünde yağmura yakalandıkları zaman köhnemiş ahşap bir Karaağaç evinin saçağında bekledikleri o haftasonu gezintilerini, Söğütlük'te nehir boyundaki tahta masalardan birine anahtarlıkla isimlerini kazımasını, dökülürken Güldem'in saçlarına takılan ölü yaprakları hatırladı. Tüm bu hatıraları zihninin saklı köşelerinden çıkarıp yeniden yaşamaya, aynı heyecanı hissetmeye çalıştı ancak bu yaptığı kokusunu yitirmiş bir çiçeği yeniden koklamaya çalışmaya benziyordu.

İçerisi gittikçe kararıyordu ve birbirlerinin yüzlerini zor seçiyorlardı. "Peki, valideyle neden atıştınız?" diye sordu Ercan. "Klasik! Güldem'le kavga muhabbetimizden bahsediyordum, tartıştık falan diye. Ağzından kaçırdı, güya bana yaptığı büyüyü bozdurmuş, işte dualı kâğıt mı ne yakmışlar, ondan gözümdeki mühür kalkmış da Güldem'in gerçek yüzünü görüp nihayet ayrılmışım!" Ercan şaşkınlıkla: "Gerçekten var mıymış?" diye sordu. "Ne var mıymış?" karşılığını alınca: "Büyü işte. Yani muska falan mı bulmuş evinde?" diye tamamladı cümlesini. Asil'in ses tonu alaycı bir ifadeye sahipti: "Hıh! Büyü yaptırılacak bir durum varsa benim Güldem'e büyü yapmam lazım beni sevmesi için herhâlde." Ercan bir-iki yudum içtikten sonra boşalan şişeyi masaya bıraktı: "Niye öyle diyorsun ki?" Asil kafasını salladı: "Bu Bulgaristan meselesi bence bahane. O... O zaten bana olan ilgisini kaybetmişti. Hissediyordum bir şekilde. Ama bırakmak istemedi. Maddi düşkünlükleri olan biri kesinlikle değildir. Ama duygusal açıdan ilgisini kaybetti. Yeniden o ilgisini sağlayabileceğini sandı ama olmadı. Ben... Ben zaten bende ne buldu hiç bilemedim. Yani yıllardır yaşadıklarıma şahitsin. Lisans senelerini hatırla, hiç doğru dürüst ilişkim oldu mu? Birileriyle buluştum, belki sinemaya gittik, belki bir şeyler paylaşır gibi olduk ama hiçbiri bana bir şekilde bakmadı. Bakmayacaklarına kanaat getirdiler... Gül-

dem'le tanıştığımda ben çoktan kimseyle birlikte olamayacağımı düşünüyordum. Bir şey buldu bende ama ne..."

Ercan: "Benim bir fikrim var sanırım," dedi aniden. Asil'in manalı suskunluğundan cesaret alıp masada duran biralardan birini açarak ağır ağır konuştu: "Benim Sanem muhabbetinden yola çıkarak fark ettim. Sanem ilk başta ilgi gösterdi bana. Yoksa ben direkt Ece'ye yönelecektim, Güldem'le daha da yakın oldukları için. Sanem'le ortak ilgi alanlarımız olunca hoşlanır zannettim. Meğerse bu sadece dikkatini çekmesinden ibaretmiş. Ben kıza direkt yanaşınca ilgi hoşuna gitti, bir de kibar mibar davranınca iyice silinip gittim gözünden, ondan oldu..." Asil güldü: "Ne alakası var? Kibar davrandın diye mi kabul etmedi seni kız?" Ercan elini boşluğa savurdu: "Aynen öyle! Gözünde kendisinden daha zayıf kabul etti. Bu Güldem mevzuunda da aynısı oldu. 'Sen hep soğuk davrandığın için seviyorum' demiyor muydu? Son zamanlarda ilgini kaybettiğin için kızın üstüne düşünce senden soğudu. Dahası senin böyle düşündüğünü o da biliyor. Asıl Güldem'in gözündeki perde kalktı yani! Seni o gözle görmediği için bıraktı. Bizim insanımızda feodal eğilimler var aga. Yani böyle sert değilsen, sesin çıkmıyorsa seni insandan saymaz pek." Asil'in gülmesi kahkahaya dönüştü: "Feodal hassasiyetlerinden bahsettiğin kızlar da Sanem'le Güldem öyle mi? Sanem'i çok tanımıyorum da Güldem öyle yerel kültürün, örf ve ananelerin etkisinde kalacak kız değil." Ercan bir anda Asil'in karşısındaki çekyata attı kendini. Uzandığı yerden, alkolün de tesiriyle nutuk atmaya başladı: "Bu toplumun içinde yetişiyor, etkisinde kalıyor. Kaç arkadaşımız var, hepsi sade, kır düğününden ibaret nikâh yapacaktı. Ya Karaağaç'taki düğün salonlarında evlendiler, ya Aşiyan'da! Toplumsal etkileri kolay kolay aşamazsın. Bunlar kabuller şeklinde insanın zihnine kodlanırlar. Ağzımız medeniyetten bahseder ama içten içe çevresine sert çıkan insanları daha ciddiye alırız, en azından sakinleştirmek isteriz, bulaşmamak gerektiğini düşünürüz. Asırlarca derebeyi,

eşkıya, ağa yahut başka bir otorite karşısında yapmaya alıştığımız şeyleri yaparız. Bu öyle ikiyüz yıl öncesinde malikânenin, iltizamın yayılmasıyla alakalı bir şey değil, daha derinlerde ve köklerde. Neticede Ankara Savaşı'nda bu örfi tehlikeyi görüp sürüp çıkarmak isteyen Osmanlı'nın tımar sistemiyle baştan başa işlenmişiz. Ancak Osmanlı başarılı olamamış, silip atamamış. Güldem mi kendini koruyacak gelenekçi düşüncelerden? Geçen seferki barışmanızı hatırla. Soğuk tavır ve sertlik daha geçerli. Maalesef aşk anlayışımız Faruk Nafiz'in şiirlerindeki gibi hâlen. Haris ve zarar verici olduğun müddetçe âşık olunabilirsin."

Asil: "Bence kız seni reddettiği için böyle görüyorsun!" diyerek kestirip attı ama içten içe de düşündü. Güldem kendisini toplumdan, o güne dek duyduklarından nasıl azade kılabilirdi? Düşünceleri Ercan'ın sorusuyla bölündü: "Yahu konudan saptık. Valideyle tartışmanı anlatıyordun en son?" Boğazını temizledi Asil: "Bir şey yok. Tartıştık onunla da. Ona Güldem'i bırakmayacağımı söyleyip sert çıktım biraz. Yalan veya gerçek... Dediklerini düşündüm de şimdi... Annem bu sefer böyle bir tepki görünce kabullenebildi sanırım. Yani dediğin gibi... Tıpkı dedelerim gibi... İsteyip koparıp aldıktan sonra kim bir şey diyebilir ki? Karı koca kavgasına bile 'kol kırılır yen içinde kalır' gözüyle bakmıyor muyuz? Rahatsız edici ama işleyişimiz bu."

Radyoda birden çalmaya başlayan yüksek sesli bir müzik ortamın havasını değiştirmişti. Ercan radyonun başına gidip: "Ah! Pentagram!" diyerek sesi hafif açmıştı. İnceden de eşlik ediyordu: *Telli sazdır bunun adı, ne ayet dinler ne kadı! Bunu çalan anlar kendi, Şeytan bunun neresinde?* Şarkı biraz devam ettikten sonra sesini kısıp yeniden Asil'in karşısındaki çekyata kurulup birasından bir yudum aldı. "Abi Şeytan demişken... Cinli şeytanlı bir şey diyordun sen geçenlerde... Araştırmanla alakalıydı hani?" Radyoda şimdi Sarp'tan *Siyahın Matemi* çalmaya başlamıştı.

"Cin şeytan değil yahu... Bizim paşa işte. Bulgar kaynakla-

rında adam korku filmi karakteri gibi. Ağaçlara eşkıya asmalar, adam yakmalar, kelle uçurmalar... İlk başta İvo Andriç'in kaleminden kanlı bir Balkan hikâyesi okuyorum zannederken adam bildiğin senin şu siyah beyaz korku filmi tiplerinden çıktı! Mihaila hocanın notlarından bahsetmiştim ya geçen hafta dönünce? Başka şeyler de çıktı! Bizim Bulgar arşivindeki Halit bana bir kitap fotokopisi gönderdi. Eşkıya hikâyeleriyle alakalı bir antoloji. Kitapta bulduğum iki bilgiyi Mihaila Hoca'ya da göndermişti, onun da haberi yokmuş, çok sevindi," diye cevap verdi Asil hızlı hızlı. Ercan birasından bir yudum daha alıp sordu: "Yine kanlı vahşetli şeyler mi?" Başını sallayarak onayladı Asil: "Aynen öyle! Bir Bulgar türküsüne yer verilmiş kitapta. *'Anneciğim Kambur Fatin köyde geziyor, köyde gezip kızları kaçırıp paşasına götürüyor, Istrancalar'ın zalim paşasına!'* gibisinden sözleri var. Altına not düşmüş yazan adam. Boyçev mi neydi soyadı unuttum şimdi. Notta Istrancalar Paşası'nın Bulgar halk türkülerinde bahsi geçen zalim Abdülharis'in soyundan bir kimse olduğunu, bunların bir derebeyi ailesi olmakla birlikte bazılarının onun aynı kişi olduğuna inandığını yazmış. Sonra başka bir türküye bakınız vermiş. Çifte Voyvodalar diye bir hikâye. Kaloyan Voyvoda ile Stoyan Voyvoda adında iki haydukun öldürüldüğü, adamlarının liderlerinin kansız cesetlerini buldukları anlatılıyor hikâyede. Onları Abdülharis bu hâle getirmiş, hikâyede bir grup köy ihtiyarının ağzından böyle söylenmiş. Çifte Voyvodalar hortlamasın diye ahali daha mezara koymadan kalplerini kazıklayıp kafalarını kesip, cesetleri de ateşe vermiş. Senin o garip filmlerde anlattığın şeyler bir dönem çok yaygınmış." Ercan boşalttığı bira şişesini masaya bırakarak hafifçe geğirdi: "Bilmiyorum aga. Bana hâlâ böyle bir Türk paşası hakkındaki rivayetler saçma geliyor. Özetle Türk vampiri garip geliyor. Reşad Ekrem'den okuduğum Tırnova cadılarını zor kabullendim ben. Seneler önce bir dizi vardı *Sır Dosyası* diye, hatırlarsın belki. Böyle cinleri falan araştıran bir

polisi anlatıyordu hani? O tür bir şeyde görsem neyse ama belki *Drakula İstanbul'da* yahut Metin Erksan'ın *Şeytan*'ı haricinde yerli korku yapımı pek görmediğimden havsalam almıyor. Bir de seneler önce *Karanlık Sular*'ı izleyebilmiştim işte."

Genç adam içinden "Asıl sen bir de bana sor!" diye söylendi. Alelade bir tarih araştırmasının nasıl hortlaklara, vampirlere uzandığını, eski insanların hayallerine, korkularına temas ettiğine kendisi de hâlâ şaşırıyordu. İsfendiyar Hoca bile bu noktada araştırmanın böyle dağılmasını tuhaf bulmuşsa da ses getirebilecek bir çalışma olabileceğinden devam etmesini istemişti. Asil de en azından araştırmasına son bir nokta koymadan önce -zira arşivden gerekli evrak hâlâ eline ulaşmamıştı- folklor safhasını da yarım bırakmak istemiyordu.

Tüm bu meseleler Asil'e hâlâ tuhaf geldiğinden güldü: "Asıl garip olan hikâyelerin sadece Bulgar kaynaklı olması. Ben bir de şayet kalmışsa buradaki söylenceleri merak ediyorum. Bulgaristan'da artık adı anılmıyor. Lakin burası tamamen karanlık. Kırklareli folkloru üzerine yazılmış çalışmalarda da denk gelmedim. Bölgeye gidip bizzat bakacağım. Köyünün harabelerini bulabilmeye çalışacağım. Zira köyle ilgili de alakasız bir makalede bilgi kırıntısına rastladım."

Ercan: "Haritalarda bulunmamasıyla mı ilgili?" diye sözünü kesti. Asil birasından bir yudum aldıktan sonra sordu: "O başka. Sen nereden biliyorsun bu harita mevzuunu?" Ercan masanın üzerinde o karanlıkta soslu fıstık paketini ararken: "Bende trekking haritaları var. Üniversitenin dağcılık topluluğundan almıştım zamanında. Hiçbirinde Kırklareli tarafında Istranca diye bir köy görünmüyor," karşılığını verdi. Asil alay eder gibi güldü: "O isimle bulamazsın zaten! Gerçi kayıtlardaki son adıyla da çıkmıyor. Bizim karayollarından bir arkadaş vasıtasıyla, burada oturan emekli bir karayolları harita mühendisiyle tanıştım. Adam 80'lere doğru emekli olmuş. Eski yerleşim yeri ve patikaları falan iyi biliyormuş,

Cumhuriyet ve eski yerleşim yeri isimleri için Osmanlı Türkçesi falan öğrenmiş zamanında. Adama Istranca köyünün nerede olabileceğini sorup araştırmamdan bahsedince gülümseyerek öyle bir köyün artık olmadığını, bunun eski adı olduğunu söyledi. 1700'lerden itibaren eski adı kullanılmakla birlikte köy daha çok Karakasır adıyla anılmış. Karakasır kelimesini duyar duymaz aklıma bu araştırdığım Abdülharis geldi. Bir belgede 'ceddinin yaptırdığı kasırda' tabiri geçiyordu. Bu emekli mühendis haritaya neden dâhil edilmediğini söylemedi ama ilk araştırdığında 'Karakasır' köyünün adının 'Karakasım'la karıştırıldığını fark etmesiyle bulduğunu anlattı. Kırklareli'de de bir 'Karakasım' bulunabileceğini düşünüp arşivi kurcalayınca 'Karakasır' köyünün bilgisine ulaşmış. Köyle ilgili bulabildiğim son belge 1920'lerin sonundan. Mübadele sonrası boştaki bu köye iskân yapılmış ama köye iskân edilen kimse kalmamış, başka taraflara göç etmişler hep. Çukurpınar yahut eski adıyla Sazara'dan kuzeye uzanan yolu izlerken, bir süre sonra yoldan ayrılıp sağa sapan bir patika tarafındaymış ama o da gidip görmemiş. Arşivdeki Niyazi Hoca'yı arayıp köyün bu ismini de ilettim. Köye dair belgeleri de toplayacakmış."

Ercan kafasını salladı. Radyodan odaya yayılan Demir Demirkan'ın *Belki* şarkısını mırıldanırken aklına bir şey gelmiş gibi başını kaldırdı: "Belki yaşayan birileri vardır. Yahut akrabası oradan birileri vardır Kırklareli'de." Asil ağzına attığı soslu fıstıkları yuttuktan sonra: "Biliyorsun, bizim buralarda zaman yavaş akar. Benim akranım olup dedesinden ninesinden Balkan Harbi hatırası dinleyip aktaran çoktur. Belki o söylencelerden bir kırıntı kalmıştır. Öyle yahut böyle bu araştırmayı noktalayacağım. Zaten Haziran başında nikâhımız var," diye karşılık verdi. Böyle der demez duraksadı Asil. O esnada radyoda Ayna grubundan *Bir Sen Vardın Bir de Rüzgâr*ın çalmaya başlamasıyla nefesi kesildi. Biraz önce Ercan'la çevirdiği ilişkiler muhabbeti üzerine Asil, Güldem'le 2002 yaz başındaki kavgalarını hatırladı. Yine

bu şarkının çaldığını anımsamıştı. Zihninde uyanan görüntülerde yazlıkta olduklarını, ay ışığının salonun camlarından içeriye dolarak her yeri aydınlattığını gördü. Kavganın sebebini hatırlayamıyordu, muhtemelen incir çekirdeğini doldurmayacak bir mevzudan kaynaklanıyordu. Orada da Güldem'e istemeden sert çıkınca genç kadının ondan çekinerek suyuna gittiğini hatırlamıştı. Ercan'ın öne sürdüğü düşünce sorunlu da olsa pratikti.

Birden ayağa kalkıp elindeki şişeyi gürültüyle masaya bıraktı: "Ben Güldem'e gidiyorum!" diyerek kapıdan çıkmaya hamle etti. Ercan arkasından: "Kızın ardına düş ki gözünde iyice kaybet değerini!" deyince bir an durup öfkeli gözlerle ona bakmaya başladı. Ercan, bakışlarından hayli rahatsız olarak irkildi. "Bu aralar gereksiz agresifleştin aga, vallahi bir şey demeye korkuyorum. Git ne yapıyorsan yap!" dedi. "Kusura bakma Ercan... Gerginlikten. İstersen seni bırakabilirim?" diye sordu Asil. Ercan kafasını salladı: "Yok aga. Çekyatların altında yastık, battaniye var. Ben geceyi burada geçireyim. Sabah da geze geze durağa çıkarım, açılırım. Gelirim enstitüye çarşıdan aktarmayla." Asil, o zaman Ercan'ın dediklerini düşünerek hak verdi. Üstelik onun kendisine böyle korkuyla bakması hoşuna gitmişti. Gerçekten toplumda insanların çoğunda böyle bir temayül vardı. Öfkeleri olmasa varlık gösteremeyeceklerine dair tuhaf bir kabul vardı. Tuhaftı ancak toplum nezdinde hakikat olarak addedilmişti.

Yağmur damlalarına aldırış etmeyen Asil, arabasına biner binmez hareket etti. Karaağaç yolunda temkinle gitmeye çalışsa da aklına Güldem geldikçe anlam veremediği bir öfkeye kapılıyordu. İnsan sevdiğine karşı böyle şeyler hissediyorsa gerçekten de sevdiği miydi? Kültürde ve yetişme tarzında -her ne kadar yanlış bulsa da- öğrenilen hususiyetlerin etkisini göz ardı edemeyeceğinden, Güldem'i kendine bağlayabilmek için biraz kalbini kırmayı deneyecekti. Sevgilisinin şu an nerede olduğunu bilmese de kestirebiliyordu, Ece'nin evinde olmalıydı.

Ayşekadın'ı geçip Ece'lere vardığı zaman sakin kalmaya çalışarak kapıyı yumrukladığı zaman açan yahut seslenen olmadı. Tam geri dönüp gideceği zaman kapının usulca açıldığını görünce duraksadı. Karanlık antreden kendisine doğru bakıyordu Güldem. Hiçbir şey söylemeden sırf o an hissettikleri çekime direnmeye çalışarak sustular. "Şimdi konuşmak istemiyorum," dedi Güldem hayli soğuk bir ifadeyle. Genç adam: "Tamam yarın konuşalım öyleyse," diye karşılık verince gözleri öfkeyle kısıldı: "Yarın falan yok Asil" diyerek kapıyı kapatmaya çalıştı. Kapıyı tutarak kapatmasını engelleyen Asil, gövdesiyle eşikte dikilerek: "Madem yarın yok, bugün konuşacağız!" diye gürledi. Güldem'in gözlerindeki öfke silinmemişti: "Ne yaptığını sanıyorsun sen?" diyerek çıkıştı. Asil çaresizliğini, özlemini gizlemek istiyordu ama bir türlü başaramıyordu: "Neden benden kaçtığını söyler misin lütfen? Telefonlarımı da açmıyorsun." Güldem küçümser bir ifadeyle baktı ona: "Sen daha iyi bilirsin neden açmadığımı. Beni bırakıp Bulgaristan'a nasıl gidersin ya? Yani biz evlenmek üzereyiz. Ne doğru dürüst gelinlik bakabilmişiz ne davetiye seçebilmişiz, sen kalkıp Bulgaristan'a gidiyorsun Mihaila diye bir kadının evine!" Asil bozulan sinirlerine hâkim olamayıp hafifçe güldü: "Güldem saçmalama, Mihaila Hoca kaç yaşında kadın? Oraya yalnızca araştırma için gittiğimi sen de biliyorsun. Ayrıca düğünle ilgili her konuda senin zevkine yüzde yüz güvendiğimi daha önce de söyledim. Neden böyle yapıyorsun?"

Genç kadın öfkesinden yumruklarını sıkarak karşılık verdi: "Yani ne hâlin varsa gör Güldem! Gelinliğin de davetiyen de benim umrumda değil Güldem! Bu ne rahatlık ya? Evleniyoruz biz farkında mısın?" Asil: "Güldem gerçekten çocukluk ediyorsun. Seni anlamaya çalışıyorum inan. Yahu ben ne anlarım gelinlikten, davetiyeden?" diyerek sitem edince genç kadın gözlerini kısarak: "Zaten ben hep çocukluk ediyorum!" diyerek birkaç adım uzaklaşıp sırtını nişanlısına döndü. Asil onun aralarındaki yaş

farkına dikkat çektiğini sezinledi. Loş antreye adımlarını atarak yanına giderek: "Yapma böyle ne olur?" diyerek genç kadının yüzünü ellerinin arasına aldı. Güldem o karanlıkta sevgilisinin gözlerindeki çaresizliği görerek bir nebze sakinleşti. Usulca: "Ben ister miyim sana sürekli böyle sorun çıkaran bir kız çocuğu gibi görüneyim? Korkuyorum Asil. Anlıyor musun? Bir yandan okul, bir yandan bizimkiler, bir yanda düğün hazırlıkları, bir yandan annen... Ben bunlarla uğraşırken sen yanımda yoksun. Hep yalnız hissediyorum. Bu hep böyle mi olacak? Sana söylemeye korktum. Geçen falcıya gittim. 'Hayatında birisi var, başında bir felaket dolanıyor. Onun yanında kalırsan bu felaket seni de vuracak,' dedi. Saçma biliyorum. Hayatımda büyük bir dönemece geldim ve bunun nasıl olacağı konusunda bir ipucuna ihtiyacım vardı. Asil şu an bana iyi gelen tek şey sensin ve sen de yanımda olmuyorsun. Ne yapacağım bilmiyorum," deyiverdi. Sevdiğinin böylesine içini dökmesi Asil'i biraz rahatlatmıştı. Onu onaylayarak: "Haklısın Güldem. Düşüncesiz davrandım. Seni bütün bunlarla baş başa bıraktığımın farkında olamadım. Seni deliler gibi sevdiğim hâlde belki bunu gösteremedim. Ama benim de hayatımın kolay bir evresi değil. Sen de bana anlayış göster lütfen. Dünyayı karşıma almış giderken en azından arkamda olduğunu bilmek istiyorum." dedi. "Ben arkanda değil yanında olmak istiyorum," diyerek sözünü kesti Güldem. Asil konuşmayı sürdürdü: "Bitirmeme izin ver lütfen. Ben de hep yanımda olmanı istiyorum zaten. Çok az kaldı Güldem. Sadece biraz daha sabır istiyorum senden. Birazcık daha sabır. Sonrasında zaten yalvarsan da bırakmayacağım seni."

Kıza yavaşça sarıldı ancak bu şefkatli bir sarılmadan çok elinden kaçıp kurtulmasını istemediği birini pençesine almasına benzetilebilirdi. Güldem söylediklerini düşündü. Mantığı bu işi burada bitirmeyi söylerken kalbi onu yalnız bırakıyordu. İyi kötü onun dünyası hâline gelmişti ki bunu iyi olarak nitelendiriyordu.

Sorunlara, pürüzlere rağmen onunla yaşayabilirdi. O da sarılmasına karşılık verdi. Bir müddet böyle kaldılar. Asil'in gürültüyle çalan cep telefonu ikisini de kendine getirdi.

Asil telefonunu açtığında Ercan'ın sesini duydu: "Aga duyuyorsun değil mi? Düşürdüm bu sefer?" Özal döneminden önceki telefon idarelerini, düşmeyen telefonları hatırladı Asil. Gülerek, "Telgrafhaneden falan iletişim kurmuyorsan şayet evet." dedi. Ercan'ın sesi hayli sıkkın geliyordu: "Geyiğin sırası değil yahu! Karaağaç'ı biliyorsun, telefon her yerden çekmiyor. Carmen Sineması'na girmişiz gibi kesiliveriyor! Yola kadar çıktım konuşabilmek için. Kötü bir haberim var. Nüvit Hoca'yı kaybetmişiz! Yarın öğle namazını müteakiben cenazesi varmış. İsfendiyar Hoca söyledi, sana ulaşamayınca bana mesaj atmış. Ezkaza mesaj düşünce fark ettim ben de." Ercan'ın sesi tekrar kesilince Asil telefonu tekrar aramaya lüzum görmedi.

Güldem, Asil'in yüzünün düştüğünü görünce ne olduğunu sordu. Nüvit Hoca'yı kaybettiklerini duyunca onun da yüzü düştü. Onunla birkaç ay önceki tanışması aklına geldi. Asil kendi kendine sesli şekilde söylendi: "Bu cumartesi Kırklareli'ne gidecektim hâlbuki. Araştırmamın sonuydu. Kısmet." Güldem'in yüzünde muzip bir gülümseme belirdi: "Cenazeden hemen sonra gidebilirsin... Hatta pazar günü. Birlikte gideriz. Kim kime sahipmiş görürüz bakalım!"

23

(1713'ten 1900'lere)

Vaktiyle Edirne'den gelme Edirnekâri ustalarının bezemeleri asırların etkisiyle solmuş, bir "upir"in yuvasına dönüşmesi neticesinde kasrın eşyaları hem yılların yıkıcı gücüyle hem de lanetin tesiriyle çürümeye, silinmeye yüz tutmuştu. Kasra yeni eşya namına giren tek cisim, Edirneli Yahudi ustalardan getirttiği ve Osmanlı mülkünde henüz kullanılmayan Frenk usulü genişçe dolaptı. Geçmesi iktiza ettiği zaman bu dolabın kapağını açıp hususi olarak mekanizma yerleştirdiği dolabın arka kısmını hafifçe ittirmesi yeterliydi. Hesap kitap işlerini, yazılarını bu odadan yürütüyordu.

Tüm bu köhnemişlik içerisinde çürüyüp yok olamayan yegâne şey ise Abdülharis Paşa'nın kendisiydi. Horozların ötüşünden akşam vakti köpeklerin uluşmalarına uzanan, sadece geceleri sürdürdüğü, kendine has bir yaşayışı vardı. O her şeye rağmen hortladığı dönemi takiben türemeye başlayan âyanların, derebeylerinin ilkiydi ve öyle olmayı hep sürdürmüştü.

Rumeli'nde zaman eskisine oranla daha yavaş akmaya başlamışken, Abdülharis Paşa da lanet yahut hortlaklık altında da olsa hayatını öyle böyle sürdürüyordu. Buna da o gündüzleri uyuduğu tuhaf uykuya "öte uyku" ismini taktığı gibi "öte hayat" adını vermişti. Her türlü duygudan azâde olsa da, döneminin son hatıraları birer birer toza toprağa dönüşse de bir tek gururunu ve

kim olduğuna dair hislerini muhafaza edebilmişti. Beslenmekten başka insanlara korku ve haşyet saçmaktan hayli hoşlanıyordu. Yakalandığı illeti lanetten ziyade bir tür armağan gibi görüyordu. Ölüp gitse ocağı, aşireti, paşalığı, toprakları dağılıp kaybolacaktı. Oysa şimdi hortlamış da olsa bunları koruyordu. Adı hâlâ Istranca Dağları'nda ve çevresindeki havalide konuşuluyordu. Istanca'nın Kasrı olarak bilinen yapı sonradan sonraya köye isim babalığı yapar olmuş, köy artık evrakta ve ahalinin dilinde "Karakasır" diye kabul görmeye başlamıştı. Bu isim aynı zamanda bir nevi ikâz mahiyetindeydi. Ancak güz zamanı ağaçların ardından belli belirsiz görülebilen kararmış suretli koca kasır, ışıksız pencerelerine ve gece kuşlarının çığrışmaları haricindeki ölüm sessizliğine rağmen Abdülharis'in ve köylülerinin nezdinde onun soyunun gücünü temsil ediyordu. Birbirini kovalayan yıllar, kaybolan ve çoğalan aileler, göçle taşınan söylenceler Abdülharis'i zamanla tek bir şahıstan koparmış, nesiller boyu hükmeden bir aileye dönüştürmüştü. Zira insanlar genellikle hafızasızdı. Köyün eski adının Istranca olduğunu pek az kimse hatırlıyordu. Abdülharis'in Anadolu'dan gelme bir Türkmen aşiretine mensup olduğunu bilen yoktu. Ailenin hatırlanan en eski büyüğü Abdülharis Paşa'nın eşkıyalık seneleri de unutulmuştu. Istrancalızadeler diye eski bilgiyle yeni bilginin birbirine karıştığı tuhaf bir lakapla sesleniyordu insanlar ona ve onun torunu zannettiği kendine. Ahali, paşalarının cenazelerinden haberdar olmadıkları ve kasrın içindeki hususi türbelerine gömüldüklerini zannettiklerinden bu ölüm-dirim oyunundan pek haberdar değillerdi. Paşa gece gündüz asayişi temin ettiğinden insan içine nadir çıkıyordu.

Istrancalar Voyvodası Devletlû Abdülharis Paşa hâlinden memnundu. Zira "öte hayatı"nı yaşamak ve beslenmekten gayrı bir yaşayışı yoktu. Onun dünyası Istrancaları kaplayan nihayetsiz ormanlarla, ağaç sürüleriyle çevrilmiş dağ ve orman köylerinden ibaretti. İnsanlarının kanını da vergiden sayıyordu. Eski işret

günlerini ve âlemlerini, artık her beslenmesinde yaşayabildiğinden mi bilinmez pek de arayıp özlemiyordu. Zaten kendini insan olarak da görmüyordu. Bahtının bu insancıkların başına getirdiği bir canavardı o. Başka canavarlara karşı bekçilik eden bir canavar.

Yine de insanca hissetmekten kendini alamadığı vakalar da olmamış değildi. İbro ve adamlarının öldürüldüğü gecenin sabahından sonra Bulgar güzeli Nadezdha, uyandığı ilk andan itibaren ömründe görüp görebileceği en vahşi kâbusun içinde bulmuştu kendini. Pis ve boğuk bir koku, açlık ve susuzluk... Gün doğunca gece boyu iskeletlerle, sırıtan kurukafalarla koyun koyuna yattığını fark ederek dehşete düşmüştü ancak onlarla uyuya uyuya hepsine alışmıştı. Sesi kısılana dek ağlayıp sızlamış, paşanın ona bir cevap vermesi için şarkılar, türküler okumuştu ama işe yaramamıştı. Susuzluktan kavrulup açlıktan can çekişirken korkmaya mecal bulamıyordu. Yağmur yağdığı zaman kuyu dibindeki birikintilerle susuzluğunu dindirmeye çalışıyordu ancak kâfi gelmiyordu. Zavallı Nadezdha, yaşarken de kötü olmamak için bir sebep aramayan paşanın, iyi olması için hiçbir gerekçe duymadığı o dehşetli çağına çatmıştı. Paşaya işkence çektirmek için şarkılar okumuştu güzel sesiyle Bulgar kızı. Nadezdha da paşa da ıstırap çekmeyi gururlarını aşmaya yeğlemişlerdi. Bir gün Bulgar kızının sesi tamamen kesilince Abdülharis ölüsüne dahi bakmaya yüzü olmadığını düşünerek kuyuyu kendi hâline bıraktı.

Hadiseden on yıllar hatta neredeyse asırlar geçtikten sonra bir aralık Lüleburgaz taraflarına uğraması icap etti. Ta Istrancalar'dan Lüleburgaz'a uzanan dehlizlerden birini kullanarak şehre indiğinde, bir hanın odalarından birine toprak dolu sandukasını yerleştirmiş, bir müddet bu depoda kalması gerekmişti. İşte bu kalışı esnasında, seferberlikle silahaltına alınan Selanik taraflarından gelme askerlerden birinin söylediği: *Bülbülüm altın kafeste, öter aheste aheste! Ben sana aldanamam yârim, ben sana*

katlanamam! türküsünün kendisine hayli dokunduğunu fark etti. Bir anda onu yıllar ötesine götüren bu türkü yetmiyormuş gibi yine seferberlikle silahaltına alınmış Elazığlı bir askerin sazından sözünden dinlediği: *İki de keklik bir derede imanım da ötüyor! Ötme de keklik benim derdim artıyor!* türküsü de ıstırabını hayli katlamıştı. Seneler sonra Bulgar kızının çehresi aklına düşmüş, uzunca bir vaktin ardından kendini insan gibi hissedebilmişti. O gece handa geçirdiği vakitler sanki gün ışığı altında çekeceği acıya denkti. Kasrına döndükten sonra bu iki türkü ebediyete kadar hatıraları arasına nakşedildi. Besleneceği esnada kurbanları arasında ayın on dördüne benzer güzellikte afetler, dilberler oldu ancak şehvetle karışık bir iştah kabarması haricinde, paşanın zaten atmayan kalbinde herhangi bir kıpırtıya neden olmadılar. Paşa Naime'yi unuttuğu gibi Nadezdha'yı da onları hatırlatan türkülere denk gelmemişse şayet unuttu gitti.

Abdülharis Paşa'yı müteessir eden sadece gönül meselesi değildi. Hafif çirkince bir adam olsa da suretini görmeyeli seneler olduğunu düşünerek bu vaziyete alışamamıştı. Çehresini, görünüşünü, heybetini merak ediyordu. Kâfir yılıyla 1730'lara doğru, tüm bu nedenle, bir şekilde kendini Frenk memleketlerinde olduğu gibi resmettirmek istedi. Eskiden olsa günah gözüyle bakardı ancak artık günahın kendisine dönüştüğünden bu konuda herhangi bir hassasiyeti kalmamıştı. Dersaadet ile Edirne arasında taban teperken Lüleburgaz'da, Kırkkilise'de konan tüccara, bezirgâna, seyyahlara sordu soruşturdu. Sandukasını bir arabaya yükletip Kostantiniyye'ye Galata'ya giderek burada namını duyduğu meşhur Felemenk asıllı Frenk ressam Jean Baptiste Vanmour'u ziyaret etti. Ressam bu kendine güvenen, kavi görünüşlü Osmanlı efendisinin resmini yaparken karşısında gece boyu kıpırtsız durmuştu. Ressam resimden bir kopya daha yapıp şahsi koleksiyonuna katmak istediğinde kabul etmemişti. Bu kendine has kabul ettiği, mahrem saydığı bir hatıraydı. Paşa, şehirde

kendisi gibi başkalarının da, öbür şeylerin de olduğunu duymuş veya hissetmişti ancak işleri onlarla olmadığından Galatalı aşüftelerle karnını doyurmak ve ressama büyükçe bir tabloya resmini çizdirmek dışında hiçbir şey yapmamıştı. O garip şeyler de, bir ayağı devlette anlı şanlı paşa olduğundan dokunamamışlardı. Gücünün farkındaydı Abdülharis Paşa. Dersaadet'e inse, sadrazam hatta padişah olsa kim karşı çıkabilirdi ki? Ancak kendisi böyleyse şehrin altındaki sayısız dehşeti düşünmek bile istemezdi. Öyle ya taş yerinde ağırdı. O görkemli tabloya yine o mıntıkadaki bir Frenk sanatkâra alelacele yaptırdığı sade ancak usta işi bir çerçeveyi de alarak şehri hızla terk etti. Lahdinin durduğu dehlizde, yanı başına astığı bu surete öte uykusundan uyandığı her vakit baktı aynada aksini seyredermiş gibi. Elbiseleri ve eşyaları zamanla değişse de kendini hep oradaki gibi addetmişti. Zira ressamın da nakşettiği gibi saçları omuzlarına dek iniyordu, pala bıyıkları ve çehresinin görünüşü tıpkı ölmeden evvelki şekliyle kalmıştı.

Paşanın birbirinin aynı on yıllar ve asırlar içinde canını en fazla sıkan husus elbiseler olmuştu. Hortlaklık lanetince giydiği elbise ölmedikçe yahut çıkarılmadıkça çürümüyordu. Geçen yılları da fark etmediğinden bazen bulunduğu döneme göre 30-40 yıl eski giyindiğini hemen fark edemiyordu. Batı tarzının Osmanlı memaliğinde merak edildiği, helva sohbetlerinin ve lale bahçelerinin hayli meşhur olduğu tarrakası bol bir devirden sonra kıyafetlerin de hızla değişmeye başladığını görmüştü. Kafasında miğferle, giyimi kuşamıyla dolaştığı vakit kendisini görenlerin yahut görüşmek zorunda kaldıkları kimselerin, paşaya bakınca akıllarına ister istemez dedeleri geliyordu. Lanetten mülhem eşyalar çürüse de giysiler bir şekilde görünüme uyum sağladığından, soyunur soyunmaz kuruyup ölü deri gibi dökülmesine karşın en iyi elbiseleri aldırıp paşalık heybetini vurgulayacak giyinişlerden kaçınmadı. Koku salması veya nefes alıp vermesi

kabil değildi, konuşma dışında nefes almaya gerek duymuyordu. Bu yüzden çubuk, nargile vesair alışkanlığını bıraktı ancak bu sefer de Uğru Ahmed'in asırlık tavsiyesine uyarak, kendine irice Oltu taşlarından bir el tespihi getirtmişti ta Edirne Çarşısı'ndan. Altın savatlı kamçı ve yine altın işlemeli kamasıyla, karabelasıyla, tespihiyle, nadiren de olsa insan içine karışıyor, insanda haşyet duygusu husule getiriyordu.

Istranca ahalisi geçen on yıllar içerisinde paşalarının tuhaflığını pek de fark edememişti. Fark edince de görmezden gelmişlerdi. İlleti tanıyıp Rumeli memleketlerinden vampirci, cadıcı çağırmak isteyenler olduysa da onların ancak beylerin, ağaların parasıyla devlet eliyle kiralanabildiklerini bilenler: "Cep delik, cepken delik parayı kimden alalım? Anamızı öpen kadı, kimi kime şikayet edelim?" diyerek onları vazgeçirmişlerdi. Evet, Abdülharis belaydı, neuzibillah kan emiciydi ancak köyleri ve kasabaları başka belalardan koruyan, eşkıyalara göz açtırmayan daha evla bir belaydı. Istranca dağ köylerindeki büyücü kadınların muskalarına, dualarına hedef olmuşsa da birkaç tanesinin ortalıktan kaybolması neticesinde rahata ermişti. Paşanın adını sövmek bir yana dua etmek için bile anamıyorlardı. Zaten Abdülharis'in kan içiciliği öyle hesaba kitaba sığmaz, ocak dağıtan cinsinden değildi. Rumeli havalisinde kaçak ve eşkıya eksik olmadığından iki-üç gecede bir beslenecek birileri bulabiliyordu. En olmadı yollarda kaybolan birileri, patikadan şaşmış gece yol alan gafiller oluyordu. Sadece belirli duaları bilhassa "Ayet-el Kürsi"yi okumayı akıl edenler, bununla kapısını penceresini örten yahut etrafına çember çizip sabahı bekleyebilen yolcular Abdülharis'in şerrinden kurtulabiliyordu ancak bunların da sayıları pek fazla değildi. Kara kasrının tepesinde yaşayan Abdülharis Paşa'nın bu hâli yine çok az kimseye malum olduğundan, ayrıca ismi bölgeyi asayiş altında tuttuğundan asırlar ve nesiller geçtiği hâlde ahali "Istrancalızâdeler"i yadırgamamıştı. Soydan soya

paşalık alabilen ve Istrancalar Voyvodalığı'nı pek az kuvvetle koruyan bu ailenin erkeklerinin neden biteviye Abdülharis adını taşıdığını sorgulamamıştı ahali. Onun hortlaklığını sezebilenler fark etmişti acı gerçeği. Koca kasır ya devleti yahut en korkunç kâbuslarını temsil etse de onların bu dağ başında teminatıydı. O yüzden Abdülharis köylülerine karşı hayli müşfik davranıyor, onlara itimat ediyordu.

Paşanın asıl çekindiği şey ise Osmanlı'nın bir gün asıl madrabazlığını keşfedip paşalığı ve topraklarını elinden almasıydı. Bu yüzden Osmanlı'nın pirelenmemesi için belli yıl aralıklarında oğlu olarak görünmüş, babasının unvanına namzet olarak asayişi koruması için başvurmuştu devlete. Hakikaten devlete yardımcı olduğundan ve Rumeli havalisinde bozulmaya başlayan asayişi kendi bölgesinde zapturapt altına alabildiğinden bu isteği kolaylıkla yerine getirilmişti. Hep göz önünde durup insanların alışkanlıkları arasında dikkat çekmeden, asırlarca beslenebileceğini akıl ettiğinden böyle yaşayıp gitti. Vampir salgını devrin folklorunda ve kayıtlarda hastalık sanılıyordu. Çoğu zaman hortlağı teşhis edemiyorlar, böcek veya hastalık kabul ediyorlardı. Ta ki öldü sandıkları ortalıkta dolaşana dek... Bazen Abdülharis, vergi yahut asker göndermede cimrileşen köyleri cezalandırırken onları eşkıyadan tefrik etmiyordu. Ahali de şeytana uyan yahut eşkıyaların azdırmasına kanıp yoldan sapan yatakların yahut harami bozuntularının tepelendiğini düşünüyordu. Varsın Istrancalar tepesindeki kara suretli kasır kâbuslarına girsin, evleri basılıp tavuk gibi boğazlanmadıktan sonra ne için şikayetçi olacaklardı?

Hortladıktan sonra Abdülharis'in en nefret ettiği kimseler yine eşkıyalar, haramiler olmaya devam etmişti. Üstelik onları alelade usullerle öldürmüyordu. Canlarını almadan önce muhakkak korkutuyor, hakkındaki söylencelerin de temkinle yürümesini sağlıyordu. "Bizim paşa tekin değildir pek," demeleri kâfiydi zira "Abdülharis Paşa mı?" sorusuyla devam eden sohbet, her iki

tarafın da malumu olduğundan pek kısa sürüyordu. Bir gün Stoyan Voyvoda'yla Kaloyan Voyvoda adlı iki hayduk, adamlarıyla Istrancalar'a dek gelip paşaya meydan okumuşlardı. Abdülharis onları öldürmeden önce haber gönderip teslim olacağını söylemiş, kör karanlıkta süklüm püklüm ellerine geçip kuzu kuzu ipe çekmelerine izin vermişti. Sahte ölümünden sonra paşanın korkunç bir surete bürünmesi ve rüzgârların sertçe esmesi adamları ürküttüğünden, çete paşanın cesedine dokunmadan oradan hızlıca uzaklaşmaya bakmıştı. Zaten paşayı asmaya götürürlerken de yol boyu gölge benzeri karaltıların kendilerini izlediğini fark etmişler, Istranca korularının gözlerine hiç olmadığı kadar tekinsiz göründüğüne inanmışlardı. Tam korkuyla uzaklaşırken duydukları kıkırdama sesiyle arkalarına dönünce Abdülharis'i asıldığı ağaçta hızla sağa sola sallanırken görmüşlerdi. Ölü sandıkları paşa kahkaha atıyor, gözleri kıpkızıl ışıldıyordu. Eşkıyalar korkularından altlarına pisleyip dilleri tutularak çil yavrusu gibi dağılırken, paşa hepsini tek tek avlayıp kendine adeta bir ziyafet çekmişti.

Küffar takvimiyle 1700'lerin sonuna doğru Deliorman yöresinde Kırcalı şakîlerinden meşhur Katil Abdi, o taraflarda pek meşhur: *Ak güvercin olaydım pencerene konaydım! Penceren de pek yüksek a gülüm! Yar dizine konaydım!* türküsünü okuyarak gezerken, bir gün paşanın orman ortasına koydurduğu sandukasını açma gafletinde bulunmuştu da paşa onu evvela korkutmuş, ahali çığlık çığlığa ormanlarda dolandığına kulaklarıyla tanıklık etmiş, sonra da şakînin canını hırlatarak almıştı. Istranca taraflarında yine o vakitler Sazara köyüne hanımlarıyla birlikte sürülen Gızık Efe adında bir adam türemişti. "Öfkeli" anlamında memleketinde kullanılan "Gızık" tabiriyle anılan bu şişmanca ancak atıcılıkta ve kıyıcılıkta mahir adam, yanında iki kızanıyla silahlarını göstere göstere dolaşır, kahvehane peykelerine bağdaş kurup oturduğunda kurumundan, havasından yanına varılmazdı.

Öyle ki hanımları dahi sultan çeyizi taşırmış gibi bir çalım ve gösterişle, dereye çamaşıra inerlerdi. Abdülharis Paşa'nın namını duyunca, kendi hanesi dâhil olur olmaz yerde paşanın ardından atıp tutmaya başlamıştı. Bir gün hanımları dereye çamaşır yıkamaya indikleri sırada, orada bulunan Istranca Köyü'nün: *Kızılcıklar oldu mu?* türküsünü söyleyerek çamaşır yıkayan kadınlarla atışmışlardı. "Bizim paşamız pek ortalıkta gezinmez ama namı yeter!" deyince onlara nazire olarak Abdülharis Paşa'yı taşlama amaçlı bir türküyü bozarak okumaya başlamışlardı: *İlahi Abdül Paşa, ömrün tükene! Aman da kızlar ne zor imiş burçak yolması! Burçak tarlasında yar yar gelin olması! Eğdirme fesini yar yar kalkar giderim! Kasrını başına yar yar yıkar giderim!* Gızık Zeybek'le ailesine ve kızanlarına Abdülharis'i dünya gözüyle görmek bir türlü nasip olmamıştı. Bir sabah kapılarına varan bir komşu hepsini ölü vaziyette görünce bunların patırtısı da Istrancalar'dan silinip gitmişti. Eşkıyalar yine Abdülharis Paşa adını korkuyla zikrediyorlardı ancak kendi hesaplarınca "Oğul Abdülharis Paşa" yahut "Torun Abdülharis Paşa" diyorlardı. Paşanın "Şer Ruh" yani "fena ruh" lakabıyla zikrolunması ve Abdülharis'in de zaman zaman imza yerine kullanması başlı başına bir hikâyeydi.

Afşarların, Acem mülkünü ele geçirip Safevilerin elinden çıkan topraklar için Osmanlılarla harbe tutuştuğu senelerde bir gün, asıl memleketi meçhul, İstanbul'dan geldiğini söyleyen medrese kaçkını softa bir tip Istranca Köyüne postu sermişti. Müezzin ve imam dâhil tüm cemaati ve köylüleri avucunun içine alan Koca Sofu, hayli eskilerin bir ayağı dağda sayılır şakî suhte takımını aratmayan biriydi. Ancak Mısri kılıçtan keskin diliyle yürekleri ve kulakları cezbedebildiği için insanların gözünde daha çok ulvi biri izlenimi uyandırıyordu. Abdülharis Paşa'yı ziyaret etmek istediğini sağda solda dillendirene kadar paşa bu adama dikkat kesilmemişti, ancak şöyle böyle de olsa mutaassıp birinin elini kolunu sallayarak kasrına girmeye çalışmasından hiç

hazzetmemişti. Adamın bir gün Ayet-el Kürsî okuyarak kapılara yaklaştığı esnada yaşadığı iç sıkıntısından mülhem Abdülharis onun, kendisinin ne olduğunu bildiğini yahut defineleri bekler cinlerden sandığını anladı. Zira bu dua faslının ardından kasrın kapısına define bekçisi ak yılanları meydana çıkarmak için bir çanak dualı süt bırakmıştı. Paşa, adamın bir sonraki gün doğumunu görmemesine o gün karar verdi. Ancak doğrudan öldürmesi durduk yere ahaliyi ve başkalarını şüpheye sevk edebilirdi. O yüzden adamı sadece korkutup oradan kaçırmayı münasip gördü. Gece çöktüğü zaman köylüler Koca Sofu'nun çığlık sesleriyle ayağa kalktılar. Adam delirmiş vaziyette sağa sola koşturuyor, boşluktaki bazı ateşli gözlerin kendisini izlediğini iddia ediyordu. Sürekli "Şer ruh! Bakın orada! Ervah-ı habisenin büyüğü! Şer ruh!" diye bağırıp boşluğu işaret ediyordu. Köylüden aklı eren kimseler adamı sakinleştirmeyi akıl edip bileklerini ovup yüzüne su çarptıklarında adam gözleri ateş saçan, siyah kaftanlı, uzun boylu, saçları omzuna dek inen pala bıyıklı esmerce bir adam gördüğünü söyledi. Böyle deyince o vakit yaşı hayli geçkin olanların yüzü düştü, zira çocukluklarında gördükleri Abdülharis Paşa'yı birebir tarif etmişti. Adama gördüklerine benzer bir kimsenin daha önce köy civarında yaşadığını ama çok seneler önce öldüğünü, şimdi o kişinin torunu olan başka biri olan köyün sahibi Abdülharis Paşa'nın yaşadığını söyleyince adam: "Öyleyse ben hortlaklara ecinnilere karıştım vallahülazim!" diyerek fenalık geçirmişti. Neticede Abdülharis emeline nail olmuş, Koca Sofu köyden emin kimselerle birlikte Edirne'deki Sultan Bayezid Han-ı Sâni'den* "yadigâr bimarhaneye"** gönderilmişti. Bununla birlikte şuncacık basit bir hadise Abdülharis Paşa'ya yeni bir lakap kazandırmıştı.

Ahali arasında, hakkındaki söylenceler kimi yerde korkulu kocakarı masallarını andıran Abdülharis Paşa'nın nadiren or-

* II. Bayezid, Sultan Bâyezid-i Veli (hâkimiyeti: 1481-1512).

** Hastane, daha çok akıl hastaneleri için kullanılan tabir.

talıkta görünüp de varlığını sürdürmesine binaen bazı nahoş tevatürler dolanıyordu. Nitekim onun dehşetli yanını inkâr edemeyenler yahut muhalif tabiatlı kimseler bu söylencelerin yayılmasında başı çekiyordu. İşte bu vakaya atfen ve ihtiyarlarla Koca Sofu'nun söyleşmesine binaen ona "Şer Ruh Paşa!" diye isim takmışlardı. Ancak hakaret amaçlı bu isim bir manada geri tepmişti. Zira köylüler tıpkı diğer Rumeli ahalisinden kimseler gibi batıl inançlara ve hortlayanlara karşı zafiyet sahibi olduklarından, bu olaydan sonra paşalarının tekinsiz biri olduğuna dair ürpertili düşüncelere kapılarak onun adını doğrudan zikretmemek için "Şer Ruh Paşa" demeye başlamışlardı. Buna rağmen kısa sürede isim tabusunun tabiatı gereği bu isim de apayrı bir korku kaynağı olmuş, insanların endişeyle birbirine fısıldadıkları bir lakap hâline gelmişti. Abdülharis Paşa bu korku hâlini beğendiğinden ötürü bazen hususi namelerinde bu tabiri lakap yerinde kullanmıştı. Bu yüzden pek yaygın olmasa da ve kuşakları aşmasa da bazı evrakta bu isimle yer almıştı.

Paşa kısmının sözünü geçirmeye, emrini iletmeye kapısını bekleyenler, hizmetçiler lazımdı. Abdülharis insan kısmından köle almıyor, asker olarak yazdıklarını da köylerde, kazalarda tutuyordu ancak yine de kendi meşrebince bir hizmetkâr takımı vardı. Takriben Kuzey Kafkasların ve Kırım'ın Moskof keferesi eline düştüğü senelere gelindiğinde, Karakasır Köyünde yaşayanlar başta olmak üzere Istrancaların bilcümle ahalisi, çoğunlukla az sayıda görenlerden paşanın kasrına girip çıkan 11 adam ve bir de onun dış avluda tuttuğu kurdu andıran kocaman kara köpeğinden bahsederlerdi. Ancak ne bunlar alelade insandı ne de köpek sıradan bir köpekti. Hakikatte bunların bir kısmı ahalinin "iyi saatte olsunlar" veya "bizden iyiler" dediği cinlerle, paşanın kanlarını içtikten sonra kendi kanını içirerek emrinde kullanmaya başladığı hortlaklardı.

Paşa uzun seneler kimseye muhtaç olmadan işlerini sürdür-

müşse de bazen gündüz de işlerini çekip çevirebilecek, yeri geldiğinde köylülere emirler gönderecek birilerine ihtiyaç duymuştu. Ahalisine yahut av alanına giren diğer doğaüstü varlıklara karşı da yıkıcılığını muhafaza etmişti ancak her derebeyi gibi o da hizmeti işine yarayacak birileri bulduğu zaman kapısına almakta tereddüt etmemişti.

Vakitlerden bir vakit, Sarpdere köyünde bir cin musallatının söylencesi kulağına gelince kalkıp yüzünde poşuyla tek başına köye gitmişti. Kara kaftanıyla, sahtiyan çizmesine sokulu altın işlemeli kamçısıyla, elinde şıkırdattığı Oltu taşından tespihiyle, işlemeli kuşağına asılı olup yaşı geçkinlerin karabela dediği kılıcıyla, cüssesine ayrı bir heybet katan yeniçeri zorbazlarını andıran dardağan sarığıyla, öfke saçan gözleri ve hayduk eşkıyasına benzemesine sebep olan uzun saçlarıyla ahaliye kendini tanıtmadan beyler paşalar gibi hürmet görmüştü. Abdülharis Paşa'nın torunu Abdülharis Paşa olduğunu söyleyince biri bile itiraz edememiş, biraz uzunca ve kirli görünen tırnaklarına karşın elini öpmek istemişlerdi. Köye musallat olan göze görünmez varlığın hikâyesini sorunca, birkaç hafta önce köyün kadınlarının bir evde topluca görücü hamamı tertip ettiklerini, ardından günler boyu her gün bir kıza gece vakti görünmeyen bir varlığın uğradığını öğrendi. Köydekilere evlerine çekilmelerini emredip meseleyi hâlledeceğini söyleyerek köyün civarında dolaşmaya çıkmıştı.

Hortladığından beri tıpkı insanları hissedebildiği gibi kendisi misali öte âlem varlıklarını da hissedebildiğinden, köyün mezarlığının arkasındaki çerçöp dolu ufak bir bostanda yatıp kalkan ecinniyi bulması zor olmamış, onunla ecinnilere has lisanla konuşmuştu. Bu cin, her ne kadar insan zapt edecek denli azametli olsa da hem hortlaklığından tesir edemediği hem de gul cinsinden cinler misali olduğunu anladığından paşaya kendisine dokunmaması için yalvarmış, kapısında kul köle olacağını söylemişti. Abdülharis de ona merhamet etmeyip atmayı bırakmış,

atmayan yüreğinden çıkıp gelen bir sedayla: "Tez görünür olasın, görünüp de karaca köpek olasın, karaca köpek olup da kapıya bacaya sığmaz olasın, bekçi köpeği suretinde kapıma bağlı it olasın!" diye beddua etmişti. O ecinni bedduanın tesiriyle oracıkta, o vakte kadar hiç görülmemiş büyüklükte, sureti kurdu andırır simsiyah tüylü, gözleri de fersiz kapkara bir köpek olup Abdülharis'in ayaklarının dibine kapanmıştı. Köylülerden bazısının ay ışığı altında hayli iri, simsiyah bir köpekle yürüyen paşanın silüetini gördüğü o geceden itibaren musallat kesiliverdi. Abdülharis Paşa kendi avlusunun iç kapısında, Karakasır Köyünün demircisine hususi olarak dövdürdüğü bir zincirle ebediyete kadar bağlı kalacak olan bu köpeğe Canavar adını taktı. Canavar'ın uğultusu bazı geceler ta köyden işitilirdi de simsiyah kocaman bir köpeğin köy çevresinde dolandığına dair rivayetler küçük çocuklar arasında bile söylenirdi.

Başka bir gün de henüz öte uykuda olduğu esnada topraklarına ayak basan bir varlığı hissederek huzursuzlanmıştı. Huzursuzlanmasının nedeni, onun gelişi hissetmesi ancak varlığının ne olduğunu kestirememesiydi. İnsan olduğu zamanları geride bıraktığından beridir ilk kez: "İn midir cin midir?" ikilemine düşmüştü biri karşısında. Üstelik gün battığı hâlde varlığını hissetmeye devam edince yüzüne bir poşu sarıp gece vakti köye inerek, camiden hayli uzakta bir evin kapısını çalmış, o gün köye kimsenin gelip gelmediğini, civarda tuhaf birilerine rastlayıp rastlamadıklarını sormuştu. Adamcağız suretini tanımasa da giyinişinden ve heybetinden bu kişinin köyün ve Istrancaların sahibi Abdülharis Paşa olduğunu anlayarak korku içerisinde, köye gündüz gözüyle bir adamın geldiğini, insanlara bol keseden altın saçarak karşılığında sair hayvanların etini, kemiğini, ayrıca gümüş ve bakır paraları topladığını öğrenince pirelendi. Adama altınları göstermesini söyleyip bir yamalı kese içinden çıkarılan altınlara elini uzattığında, altınların hayli kuvvetli ve

ecinni soyundan bir öte âlem mahlûkunun tesiri karşısında tılsımını yitirerek soğan kabuklarına dönüştüğünü gördü. Abdülharis kendinden emin bir edayla: "Ecinnilerden biri sizi kandırmış, alacağını almış, sonra da bu soğan kabuklarını altın diye gösterip size vermiş. Sabaha karşı diğerlerinin altınları da böyle olacak. Ama merak etmeyin. Sabah vakti herkesten ne alınmışsa, kapısında onu bulacak. Tebaama bunu yapan karşılığını bulacak!" demişti. Kapıdan ayrılacağı esnada köylü: "Aman more begım! Bu cin taifesi benzemaz haramilere, çarpar adami alimallah! Nasıl düşersın peşine?" diye sorma gafletinde bulununca, ona dönerek sert bir bakış attı. Adamın korkudan nefesi kesilmişken ağır ağır konuştu: "Ben insan, ecinni tanımam! Osmanlı bizi bu dağ başına çelebilik edelim diye paşa koymamış! Sen hiç tasalanma! Biz geceli gündüzlü kasrımızın mescidinde okur, üfleriz. Ejderha da olsa canını kurtaramaz pençemden!"

Adamın varlığını hisseden Abdülharis Paşa, civardaki korularda bir ağaç dibinde hızlı hızlı elindeki hayvan kemiklerini parçalayıp yiyen, meşhur Karagöz tasvirlerinden Beberuhi'yi andıran, çirkin yüzlü, kambur ve kısa boylu adamı bulunca, bir anda hortlak suretiyle adamın önünde dikilivermişti. Adam paşayı görünce önce korkmuş sonra da aniden ayağa kalkarak saygıyla el etek öpmüştü, ayakuçları arkaya bakar vaziyette tersti. Paşa: "Devletlû Abdülharis Paşa'nın köylüsünü kandırır hem paralarını hem gıdan olan kemikleri, et artıklarını alırsın. Ayakların terstir lakin göze görünmez vaziyette değil de insan kılığında eğleşirsin. İn misin cin misin?" diye sorunca adam başlamıştı dert yanmaya: "Affeyle paşa hazretleri! Ben ecinni taifesinden bir ferdim. Adım Fatin'dir. Babam peri beylerinden biriydi, annem de cinniyelerden bir hanımdı. Ben de babam misali periler suretinde gezerdim. Bir gün yaşlı bir ifritin kızı benimle nikâhlanmak istedi. Güzelceydi ama ben mağrurluk ettim, daha güzelini bulurum diye kısmetimi teptim. Böyle olunca yaşlı ifrit bana beddua etti.

Hem cinler hem insanlar âleminde çirkince dolaşır oldum, suretimi kaybettim. Beni ne annemin tarafı ne babamın tarafı kabul etti, insanlar diyarına sürüldüm. Beylere layık talim ve terbiye gördüm, bizim yöredeki peri beyinin sarayında teşrifata bakardım. Kısmetimi böyle işlerle ararım. Senin namını işitmiş olsam billahi yanaşmazdım buralara. Kimden ne aldıysam kapılarına bırakır, başka taraflara savuşurum..."

Adamın böyle konuşması, kıvrak zekâsı hoşuna gitmişti Abdülharis'in. Her paşanın, ağanın böyle yamak, ayvaz kavlinden hizmetkârı olurdu lakin o daha yaşarken bile böylesine becerikli, açıkgöz bir kimseye rast gelmemişti. "Bu dediğini yine yap ancak başka taraflara savuşmana lüzum yoktur. Benim kasrımın kâhyası olup gündüz vakti bekçiliğimi, hizmetkârlığımı ifa edersen seni maaşa bağlarım. Eğer sözüne sadık kalır, kapımdan ayrılmazsan köy köy gezip sefillik çekeceğine rahat döşeğin olur. Sana 'kâhya efendi' diye hitap ederler, bey soyu gibi ihtiram görürsün yeniden. Ancak sadakatini yitirip başka işler peşine düşersen de lanetim periden olma, cinniyeden doğma Fatin'i tez bulsun!" demiş, Fatin bedduanın tesiriyle efendisine bağlanıp bir yere kapılandığı için rahatlıkla onunla kasra kadar gelmişti. Köylülere paralarını geri vermiş, ardından bey tarafından kâhya yapıldığı öğrenilince köylüden ömrünce kimselerden görmediği saygıyı ve korkuyu görmüştü. Böyle olunca efendisine daha da sadıkane hizmete başlamıştı. Onun eteğinde gerine gerine kasrın gündüz işlerini görüyor, iktizası hâlinde köylere uğrayıp beyin emrini iletiyordu. Unvanı dahi efendisinin gölgesinde varlık gösterebiliyordu; Istrancalar Voyvodası Devletlû Abdülharis Paşa'nın kâhyası Fatin Efendi...

Fatin'le Canavar'ın peyda olduğu senelerde paşanın bir de Arnavut bahçıvanı türemişti. Bir ağanın yanaşması olan hayli uzun boylu ve iri yapılı Sadrettin diye bir adam, ailesinin gözünde suretiyle alay eden ağasını bir gece ailesiyle birlikte koca bir

satırla doğrayıp ormanlara kaçmış, Istrancaları mesken tutmuştu. Dağ başında, evleri uzakta sayılan insanları öldürüp evlerine yerleşen ve bu şekilde saklanan bu adam paşanın eline düşüp de insanların kendisine ömrü boyunca çektirdiklerini anlatınca yıllar sonra ilk kez içinde bir acıma husule gelmişti. "Madem öyle seni benim kapıma bahçıvan alayım!" diyerek adama bir müddet kendi kanını içirmiş, böylece vampir misali çürümeyen ancak sadece emir alarak hareket eden değişik türde bir hortlak olmasını sağlamış, bahçedeki börtü böcekle beslenen bu adam da böylece kasırdaki yerini almıştı.

Küffar takvimiyle 1790'lara gelindiğinde Rumeli'nin birçok yerinde Abdülharis Paşa misali âyanlar, derebeyleri türemiş, padişahların gücünü kudretini hepten zedelemişlerdi. Bilhassa 1796-1798 arasında vuku bulan "eşkıya-i dağluyan ve âyan gavgası" devrinde, yani Kırcaalili, Deliormanlı, Arnavut eşkıyasından alayların, bölüklerin Rumeli'ni kasıp kavurduğu zaman, Abdülharis Paşa kanlarını içerek kendisi gibi hortlaklık eden dokuz adam seçmişti. Eşkıyaların, paşaların ve âyanların kapılarında istihdam edildiği o dönemde o da seneler sonra yeniden kendine bir çete kurmuştu. Eşkıyalar en çok Kırcaali ve Deliorman mıntıkasından çıkıyordu. Bir de kendi kan davalarından kaçan yahut şöhret arayan Arnavutların çeteleri söz konusuydu. Her eşkıya çetesi kendine kapulanacak bir derebeyi veya paşa arıyordu. Âyan takımı da yegâne zanaatları soymak, tecavüz etmek, öldürmek, çalıp çırpmak, yakıp yok etmek olan eşkıyaları, devletin valileri, adamları hizmetlerine alıyordu. Eşkıyaya karşı eşkıya kullanmak veya rakiplerine karşı ordu kurmak maksadıyla... Abdülharis "Osmanlı'ya güven olmaz" diyen İbro'nun ardıllarının devlette yer kapabilmek için verdikleri bu ölümcül koşuşturmaya ancak gülüyordu. Gerçi eşkıyaların paşalara, âyanlara kapulanmaktan başka bir seçeneği de yoktu. Zaman, eşkıya çetelerinin başına buyruk dolaştığı o zaman değildi. Edirne ve civarındaki âyanlar,

voyvodalar Kırcaali ve Deliorman eşkıyasını, Sofya'dan yukarı memleketlerde olanlar da Arnavut çetelerine ulufe dağıtmaya başlamıştı. Bu yörelerde gezen haramiler, kendi bölgelerinin âyanlarından birine bağlanmadıkça gezemez olmuşlardı. "Dağlı eşkıyası" denilen devletlû haramiler çağıydı.

İşte bu hengâmede paşanın Kırcaali'nin namlı eşkıyalardan seçip onları adamlarından koparıp aldığı dokuz kişi, onun hortlak fedaileri hâline gelmişti. Deliormanlı Mehmed, Ejderoğlu, Kıllıoğlu, Kara Ömer, Kel Ömeroğlu, Hacı Manav, Kör Yusuf, Arnavut Ali Zora, Çolak... Rumeli vilayetinde köyler kasabalar yakmış, ordulara çatmış bu adamlar karanlık gecelerde tepelerine çöken Abdülharis'in sivri dişleriyle tanışmışlardı. *Aman bre deryalar! Kanlıca deryalar!* diye türkü yakılmazdan çok evvel Arda ile Kırcaali taraflarında eşkıya peşinde çokça kan dökmüştü... Tek bir damlasını ziyan etmeden! Akabinde onun köleleri olarak kara suretli kasrın penceresiz bir odasındaki dokuz ayrı sandukada yatıp kalkmaya başlamışlardı. İsimleri Osmanlı evrakları haricinde unutulacak ve hep "Paşa'nın adamları!" diye hatırlanacaklardı.

Paşa bu adamlara cins atlar da sağlamıştı. Nasıl adamlarını eşkıyadan seçmişse, atları da esen rüzgârdan hile sezer, sahibini kanlı pusudan kurtarır ve hasmına aman vermez cinsinden seçip onlara da lanetini sirayet ettirmişti. Kanının laneti onlara da bulaşıca gündüz uyuyan, gece oldu mu koklaya koklaya kan kokusundan insanı bulan, kolay kolay yıkılmayıp binicisinin emrine hazır, ölümü yenmiş atlardı bunlar. Tamı tamına on tanelerdi. Beslenmeye ihtiyaç duymaksızın, ancak bir hortlağın kölesiymişçesine bilinçsiz hareket ederlerdi.

Abdülharis, Rumeli'nde birden bire patlak veren Dağlı İsyanları'nı ve pıtrak gibi çoğalan eşkıya çetelerine hiç de şaşırmamıştı. Önceleri Istrancalar Voyvodası olarak kendi pençeleriyle bu makamı elde ettiğini düşünüyordu ancak kendisi gibi derebeylerinin türemesi ve "âyan" denilen kimselerin hâkimiyetini gördükçe, tüm

bunların devletin içine düştüğü gaileden olduğunu anlamıştı. Viyana Bozgunu senelerinde Belgrad yolunun nasıl şakî kaynadığını, azgınlıklarıyla kendi emsallerini bile sindiren çetesini hatırlıyordu. İşte bu yüzden Moskof Harbi'nin tarumar edip harabeye çevirdiği Rumeli'de eşkıyaların türemesine, köyleri ve kasabaları yağmalamalarına şaşırmıyordu. Ancak mesele şuydu ki devlet eski devlet değildi. Güçten kuvvetten düşmüştü. Gerçi Sened-i İttifak imzalandığı zaman devletin ilk fırsatta intikam için tüm bu âyanların, derebeylerinin sonradan canına ot tıkayacağını seneler öncesinden tahmin etmişti, nitekim Sultan Mahmud Han-ı Sani,* âyanlarla ve yeniçeri zorbalarıyla cenge tutuşup devleti bir şekilde ayağa kaldırmıştı. Ancak Osmanlı'nın deva bulunmaz bir derde düştüğü aşikârdı. O zamana kadar çok azı hariç, ekseriyetle kendi milletlerinden kimseleri dahi soyan hayduklar, bir anda Hristiyan cemaatlerinin isimlerini aziz mertebesinde andıkları kudretli savaşçılara dönüşmüşler ve Türklerin başına bela olmuşlardı. Kendi kasabasında, şehrinde bekçilik yapan yeniçeriyi vurup dağa çıkan istisnasız her hayduğun ardından türküler yakılıyordu. Abdülharis dağlı isyanları patırtısını da, Sultan Mahmud'un derebeyi kırımını da atlatmıştı. Her kanlı hesaplaşma ona yeni av alanları ve kan şölenleri sunmuştu. Yeniçeriler 1826'da topa tutulup Rumeli'de eşkıya çeteleri teşkil ettiklerinde, onları Sultan Mahmud kılıcından önce Abdülharis bulmuştu. Sırasında âyanları, asileri ve padişahı desteklemesini bilmişti. Edirne'de Dağdeviren dâhil Rumeli âyanları türediğinde onlara da arka çıkmıştı, Rusçuk âyanı Alemdar Mustafa Paşa'nın Kırcaali askerine de katılmıştı. Nizam-ı Kadim'i de Nizam-ı Cedid'i de desteklemişti. Bu yüzden Tanzimat senelerine doğru birçok kurum kaldırılır yahut değiştirilirken onun Istrancalar Voyvodalığı da tarih oldu ama topraklarını ve paşalığını koruyabildi.

Tabi 1700'lerin sonundan 1800'lere uzanan o fırtınalı yıllarda

* II. Mahmud (hâkimiyeti: 1808-1839).

Abdülharis'in şanı "kısmen" devam ediyordu zira kendisinin ne olduğunun bilinmemesi için her şeyi yapıyordu. Rumeli ahalisinin 100 sene tepesinde durup sırtından kamçıyı eksik etmeyen derebeylerinden korkusu, vampir korkularından büyük değildi. Üstelik bu öyle bir korkuydu ki hasmını caydırmak yerine üzerine saldırtmaya iten cinsindendi. Ahali Abdülharis'in öyle olduğuna inansa da inanmak başka bilmek başkaydı. Aksi hâlde Kırkkilise mutasarrıfının kiralayacağı cadıcılarla, Semendire ve Bosna sancaklarından getirilme vampiroviçlerle, Tuna boylarından gelebilecek vampircilerle karşı karşıya kalabilirdi. Ezeli hasımlarını kışkırtacak hamlelerden uzak durmuştu.

Geçen asırlar içinde Abdülharis Paşa ismi eski halk hikâyelerinin, türkülerin ve yaşlıların dilinde belki kalabilmişti ama onlar da kendisini kadimin meşhur Eşkıya Azrail'i Abdülharis Paşa'nın torunu zannediyorlardı. Abdülharis de Rumeli ahalisinin hortlak inanışlarını ve cadıcıların namını iyi bildiğinden, zamanı geldikçe devlete başvurduğunda vergisini ve asayişi temin görevini aksatmıyor, oğlu ve torunu ağzından mektuplar gönderiyordu. Böylece toprakları "soyuna" kalmış, "devletlû paşa" sanını da taşımaya devam etmişti. Bu yüzden bir ara Dağlılar döneminde bir paaş türedi. Genç varsaydığı Abdülharis Paşa'nın topraklarına sarkmaya kalkıştığında üzerine gönderdiği adamların habersiz şekilde ortadan kaybolmaları üzerine onun dedesinin namını devam ettirdiğine kanaat getirmişti; korkunç bir şekilde hayatını kaybetmeden önce. Eski namı unutulsa da her yeni torun Abdülharis Paşa döneminde yeniden nam salıyordu. Vampirliğini gizlemek adına adamlarını en son moda tüfek ve silahlarla teçhiz ediyordu. Zira kanı çekilmiş cesetlerden her Rumelili korkuyordu ancak kurşunlanmış cesetleri kimse sorgulamıyor, olağan sayıyordu. *Abdülharis Paşa'nın dokuz atlısı varmış, Istrancalar'ın pomak köylerindeki okur üfler kadınlara muska yaptırtmış, dokuzuna da ne kurşun ne kama işlermiş!* söylencesinin gölgesi altında,

dokuz zebanisi kendine verilen her emri yerine getirmiş, kâhyası Fatin'le işlerini hâlletmiş, hâkimiyetini sürdürmüştü. Bir aralık, Dağlı İsyanları zamanında Paşa, insanlardan ordu kurmak durumunda kalmıştı. Sayısı muhacirlerden gönüllü olanlar ve bazı pişman eski Dağlılarla birlikte dört yüz ila beş yüz kişiyi bulmaktaydı. Küçük bir ordu demek olan bu kuvvete sadece devlet asker istedikçe ihtiyaç duymuştu. Zira ya zebanilerini göndermiş yahut bizzat kendisi varmıştı düşmanı üstüne. İbro'nun kurnazlığıyla pişmemiş miydi neticede?

Tüm bu dönen dolaplarda, paşanın kız kardeşi İsmihan Hanım'a da bir vazife düşmüştü. Seneler akıp gittikçe İmparatorluk ölüyordu. Düvel-i muazzama akbaba misali tepesine ilk fırsatta üşüşmeye hazır bekliyordu. Rumeli'nin hayduk taifesi artık salt vurgun, soygun yoluna yahut bozgunu ganimet bilip Moskof'a, Nemçeli'ye yanaşmak yerine kendi göbeklerini kesiyorlar, isyan bayrakları neticesinde kendi devletlerine kavuşuyorlardı. Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir hesabı Rumeli'nde korkunç bir pay koparma yarışı vuku buluyordu. Önce âyanlar çullanmıştı kudreti tükenen Osmanlı'ya. Şimdi iş çetelere, komitelere, ihtilal cemiyetlerine kadar düşmüştü. Herkes pençesinin koparabileceği ne varsa "bir avuçtur" demeden karşısındakinin gözünü oymaktan çekinmez vaziyetteydi. Abdülharis de bu boğuşmadan azade değildi. O yüzden birkaç kez voyvodalık senelerinde kardeşi aracılığıyla icra ettiği karanlık bir dolabı, özellikle Tanzimat'tan sonraki senelerde sıkça yapar olmuştu. Buna göre malikâne veya çiftlik sahibi olan bir kimse, Abdülharis Paşa'nın kız kardeşiyle nikâhlanıyordu. Daha sonra o kişi ailesiyle birlikte bir gece haydukların veya komitacıların baskınına uğrayarak vahşice katledilmiş bir vaziyette bulunuyordu. Fakat her ne hikmetse sadece bir kuytuya saklanan İsmihan Hanım kurtulmuş oluyor, normalde kadınlara malikânenin devredilmesi hususi izne tabi olsa da Abdülharis, nüfuzunu kullanarak bu arazilerin kardeşinin üzerine yani ken-

di eline geçmesini sağlıyordu. Bu vurgunu neredeyse on yahut on beş yılda bir ve birbirine uzak bölgelerde yaptığı için, kimse şüphelenmiyordu. Âyanlar şehirler ele geçirirken bir paşanın çiftlik peşinde koşmasına kim bakacaktı? Istrancalardaki koruların çetelesini asayiş sağlanıp padişah hükmü geçtiği müddetçe kim umursayacaktı? Rumeli adı kadar "Balkan" tabirinin de yaygınlaştığı, adi haydutların yerlerini çetecilere bıraktıkları devirlerde onca baskın ve katliam olurken, Istrancalardaki vaka-i adiyeyle kim ilgilenecekti? Dikkatleri çekse bile bu malikâne ve çiftlik katliamlarını yapanın Abdülharis Paşa ile zebanileri olduğunu nereden bilinecekti? İşte bu sayede Istrancalar Voyvodalığı ismen kalkmışsa da cismen böyle varlığını sürdürmüştü ve Abdülharis topraklarını belli bölgelere dikkat ederek genişletmişti. Yani yeri geldiğinde uzak durmasını, sükûnet içinde beklemesini biliyordu.

Paşalar, beyler, sancakbeyleri, ağalar, sadrazamlar, kadılar, kethüdalar, zabitler, bostancıbaşıları değişti. Çehreler, aksanlar, aileler göçlerle farklılaştı. Padişah fermanıyla nizamlar, kanunlar, kaideler başkalaştı. Osmanlı çehresini yavaş yavaş fennin ve ilmin ziyasıyla tenvir olan Evropa'ya, garba çevirdi, kıyafetler ve haneler dahi dönüştü. Abdülharis Paşa hem Frenk tabiriyle "modayı" hem de siyasi manevraları ve "ahval-i umumiye"yi* takip etti. Göğsünde Ferahi, Sikke-i Cedid ve Hilal-i Osmani başta olmak üzere madalyalar ve nişanlar, bilhassa Sultan Mahmud Han-ı Sani döneminden sonra çıkan nizami paşa üniformasını süsledi. Ancak her şeye karşın eskiye dair alışkanlıklarından kopamadığından fesine basit sarık dolamaktan vazgeçmedi. Zaten tebaasına ve şakîlere korku saçmak, haşyet hissi vermek için süslü intizamlı giyinmeyi sevdiğinden bu yeni kıyafeti, bilhassa paltoyu ve sakoyu kendisine gece kuşlarının kanatlarının havasını verdiğinden pek bir beğendi.

Tanzimat'ın modasına kapılıp yeni kıyafetlere bürünmek-

* Genel durumlar, hâller.

te de, Sultan Hamid Han-ı Sâni tahta çıkınca Istrancalardaki faaliyetleri bildirmek dışında ona sadakatini arz edip jurnalcilik etmekten de çekince duymadı. Her zamanda ve zeminde ayakta kalmasını, ismini yaşatmasını bildi Abdülharis Paşa. Kara suretli kasır ve korkulu rivayetler azalarak da olsa dillerde dolanmayı sürdürdü.

24

Yazın gelişini haber verircesine sıcak, ancak baharın insanı sakinleştiren o bilindik serinliğini de taşıyan, hayli güzel bir pazar günü, Güldem'le Asil Edirne-Kırklareli yolunda bir dinlenme tesisinde karşılıklı oturmuşlardı. Tahta masanın üzerindeki atıştırmalıklarla kahvaltı yaparlarken arada çevredeki tarlalara, tek tük korulara bakıyorlardı. Güldem sigarasını yakarken: "Orman işletme memuru amcam söylerdi, eskiden İstanbul'la Edirne arasında muazzam bir orman varmış. Evliya Çelebi bir sincabın ayağı yere değmeden daldan dala atlayarak iki şehir arasında gidebileceğini rivayet edermiş. Buralara göçlerden sonra insanlar yerleştirilince çoğu yer tarıma açılmış. Artık sadece Istrancalara doğru kalabilmiş yoğun ormanlık alanlar sanırım," demişti etrafına bakınarak. Sonra birden güneş gözlüğünü çıkarıp Asil'e baktı: "Gerçi Evliya Çelebi'yi sonradan okumuştum. Onun kastettiği mesafe Edirne'den Van'a kadarmış."

Genç adam bir süre Güldem'i, kır renkli tuniğini ve başındaki beyaz yazlık şapkayı seyretti. Ardından kafasını sallayarak ağır ağır konuştu: "Sadece iskân da değil. İsfendiyar Hoca'nın da anlattığı bir mevzu var. 1700'lerin başında çok şiddetli bir kış dönemi yaşanmış. Mini buzul çağı diyen de var sanırım. O dönem Edirne Sarayı'nın bahçesindeki ağaçlar dahi kesilmiş rivayete göre. O yüzden ormanlık alanlar azalmış. Bir de herhâlde asayiş açısından değerlendirdiler. Bir gün, yine İsfendiyar Hoca'ya bir

muhabbet esnasında arkadaşlarından biri Anadolu'daki eşkıyalık vakalarını ve devletin çözüm yollarını sorduğunda bu orman meselesinden de bahsetmişti. Dağlık, Balkan denilen bölgelerin eşkıya yatağı olmasının kaçınılmaz olduğunu anlatmıştı falan... Kasten bu türden bazı alanlar yerleşime, ulaşıma açılmış." Güldem'in birden dalgınlaşması dikkatini çekti. Yol boyu neşeliyken bu mola yerine geldiklerinden beridir ara ara durgunlaştığını fark etmişti Asil. "Canını sıkan bir şey mi oldu?" diye sordu sakince. Güldem gözlerini kırpıştırarak ona baktı. Hafifçe başını salladı: "Hayır... Sadece... Böyle yol kenarındaki tesisler bana hep biraz korkutucu gelir. Issız, dağ başında... Stephen King romanlarında yahut Amerikan filmlerinde gidilmemesi gereken yerler olur hani, kimsenin ölümünden haberdar olmayacağı yerler. Hep böyle hissederim. Filmlerin etkisi sanırım!"

Asil, çayından bir yudum aldıktan sonra söylendi: "Böyle güzel bir günde bahsettiğin şeye bak! Gerçi kabahat bende. O dosyayı incelemene izin vermemeliydim. Yol boyu belli etmesen de okurken kaşların çatıldı, korktun, üzüldün. Hissedebiliyordum. Ölüm ve kandan başka bir şey olmayan bir hikâye. Üstüne bir de o folklor mevzuları, cin hortlak meseleleri..." Güldem sol eliyle Asil'in masada duran elini tuttu yavaşça. Asil'in alışıldık olarak nitelendirdiği o alaycı ve muzip bakışıyla karşılık vererek: "Seni bırakmayacağımı biliyorsun! Üstelik eski bir söylencenin peşine, bir saha araştırmasına gidiyorsun. Tıpkı filmlerdeki gibi! Bunu hayatta kaçırmayacağımı biliyorsun," dedi. Asil sadece gülümsedi. Güldem sigarasını söndürürken sordu: "Şimdi buradan Kırklareli'ndeki şu kahveye gidiyoruz değil mi? Tuhaf adı olan." Asil cümlesini: "Madravanacılar!" diyerek tamamladı: "Buradaki halkın definecilere taktığı isimmiş. Madravanacılar Kahvesi diye bir yer varmış. Çoğu tövbekâr defineci. Hatta Ercan, işleten adamdan bahsederken: 'Sahibi hep kilise yıkıntılarında gezdiğinden lakabı Papaz'dır ama siz Salih dersiniz,' demişti. Bizim

avcı derneklerindeki, lokallerindeki gibi sayısız hikâyenin havaya uçuştuğu yerlerdenmiş Ercan'nın dediğine göre. Zaten adresi de o verdi. Nerede böyle acayip mevzu var ondan iyi bilen bulamazsın!"

Güldem güldü: "Ercan'ın tek acayipliği bu değil, gururu da var! Gerçi çoğu hemcinsinde var bu garip gurur takıntısı alınma ama... Sanem'e böylesine yönelip sonradan ilgisini çekmesi... Sen gelip bahsetmesen kız daha kötü olacaktı. Kızın o an için proje derdine düştüğünü, ilgilenemeyeceğini, azıcık da ilgi için naza çektiğini nasıl anlamaz hayret ediyorum!" Asil de güldü: "Aşkım nereden anlasın? Onun ilgi duyduğu kadınlar genelde ya ünlü ya da ölü. Aralarını yaptığımız iyi oldu. Bakarsın seneye de onlar evlenirler!"

İkisi de o an için suskunlaşıp birbirlerinin gözlerine dalıp gittiler. Güldem gözlüğünü yeniden takıp tahta masadan kalkarken yeniden etrafına bakındı: "Kahvehaneden söylence çıkmazsa ne yapacağız?" diye sordu sakince. Asil de masadan kalkıp hemen diplerindeki küçük çöp kutusuna plastik bardaklarla atıştırmalıkların paketlerini atarken cevap verdi: "Aradığımı bulsam da bulamasam da her hâlükârda Üsküp ve Çukurpınar köylerine gideceğiz."

Dinlenme tesisinden ayrılıp Kırklareli'ne vardıklarında Ercan'ın yazdığı adreste sıradan görünümlü bir kıraathane buldular. Dışarıdan kolay fark edilmese de içeride duvara asılı kılıç, kama ve eski tüfekler, duvar halısı üstüne, dualarla işlenmiş şahmaran tasvirleri –hacca yahut umreye giden tanıdıkların uzak şehirlerden getirdiği yadigârlardan- ve başka yıllanmış eşyalar kahve ahalisinin eski şeylere olan olağanın üzerindeki ilgilerini ortaya koyuyordu. Ellilerinin başlarında görünen kıvırcık saçlı kahvehane sahibi, ocağın arkasından çıkarak, kahvedekilerle birlikte Asil'le Güldem'e şaşkın şaşkın bakarken; genç adam Ercan'ın selamını söyleyince adam birden gülümseye başladı. Kahvedeki-

ler oyunlarına ve sohbetlerine dönerken, Güldem'le Asil iki çay isteyerek ahalinin "Papaz" dediği Salih'le konuşmaya başladılar. Asil, söylencelerden bahsedip araştırmasını da kısmen anlatınca kaşları çatılmıştı kahvecinin. Kahvehaneye dönüp: "Agalar be! Abdül'aris diye bir maabbet duydunuz mu 'iç? Karakasır Köyü, Istranca Köyü falan? Cinlerle alakalımış?" diye gürledi. Bilen çıkmamıştı ancak her Trakya kahvehanesinde olduğu üzere cinlerden bahis açılınca bilen de bilmeyen de kendi işittiğini, yaşadığını anlatmaya başladı. Kimi, kaybolan köylerde artık cinlerin yaşadığını söyleyerek daha genel rivayetleri anlatıyor, kimi, filancanın Pomak gelininin büyücü babaannesini hatırlatıyor, kimi de define ararken cinlerin saldırısından nasıl kurtulduğunu anlatıyordu. Bir tek hayli yaşlı bir amca: "Tam atırlayamıyüm ama ya Üsküp ya Çukurpınar'a gidin sorun. Kızanken söylerlerdi işte gözleri ışıklı kara kara, gölge gibi agaların gezdiği arabe bir köy mü ne varmış," demişti.

Güldem'le Asil'in ilk durağı bu bilginin ardından Üsküp Köyü olmuştu. Buradaki köy kahvehanesinde de tövbeli yahut gizli defineciler, gelenlerin jandarma muhbiri falan olmayıp alelade araştırma yapan hocalar olduğuna kani olunca döküvermişlerdi sayısız anlatıyı. Işık saçarak dolaşan evliyalar, yatırlı evler, düğün ederken sarhoşları aralarına katan cinler, geceleri gömüldükleri yerden ateş saçan defineler, kanlı elbisesiyle dolaşan gelinler... Sadece bir iki yaşı yetmiş civarı ihtiyar amca "Abdülharis" ve "Karakasır" isimlerini daha önce duyduklarını söylemişlerdi. Çukurpınar'ın yukarılarında boş bir köyün isimleri olduğunu hatırlayabildiklerini söyleyen ihtiyarların en yaşlısı garip bir hikâye aktarmıştı. Çocukluklarında Sadiye diye yaşıtı bir kızın bir gün Üsküp civarında gezerken kaybolduğu, günler sonra delirmiş vaziyette Çukurpınar yakınlarında bulunduğunu anlatmış, bu kızın bir kadın tarafından çağrılarak bu köye götürüldüğünü, sonra uzun boylu, bıyıklı, kırmızı gözlü bir adamın çıkıp "Ben sana bu

köylerden kimseye dokunma demedim mi?" diyerek azarladığını ve böylelikle elinden kurtulduğunu söylemişti. Dediğine göre Deli Sadiye olarak anılmaya başlayan kız ömrü boyunca kimseyle konuşmadan, dertleşmeden öylece yaşayıp vefat etmişti. Sürekli "Karakasır" ve "Abdülharis" isimlerini anarak dolaştığını hâlâ hatırladıklarını da söylemişlerdi diğer ihtiyarlar. Köyün bulunduğunu düşündüğü mıntıkaya yaklaştıkça söylencelerin artacağını tahmin etti Asil.

Istrancaların yükselmeye başlayan yollarına sapıp, tepelerinin ve korularının arasına daldıklarında, bunca söylencenin üstüne kendilerini bambaşka bir zamanda ve diyarda bulmuş gibiydiler. Güldem fark ettirmemeye çalışmışsa da suskunlaşmıştı. Güneşe rağmen ağaç dallarının altında tekinsiz gölgelerden geçip gittiklerini düşünüyordu Asil. Radyoda çalmakta olan Deniz Seki'nin söylediği *Sakinim* şarkısı birkaç cızırtıyla kaybolup yerine sözleri anlaşılamayan ancak tınısından arabesk olduğu anlaşılan bir şarkı çalmaya başladı. Güldem başka istasyon aramak için frekansı değiştirdikçe Asil güldü: "Çukurpınar'a yaklaştık ya hiçbir istasyon çekmez burada. Geçen gelişimde de oldu. Buralarda imi timi belirsiz bir istasyon var, adam sevdiğinden mi ayrılmış nedir, gece gündüz arabesk çalıp duruyor!" Güldem radyoyu kapatıp ağaçları, sonsuzluğa uzanan koruları seyre daldı. Asil, Çukurpınar'a girip de köy kahvehanesinde durduğunda dahi inmeyerek camın ardından çevreyi seyretmek istediğini söyledi. O da Güldem'i temiz havanın çarptığını düşünerek bir şey demeyip elinde yine bilgi kırıntılarını not aldığı siyah dosyayla kahvehaneye girdi. Ocakçıya kendini ve –yanlış anlamamaları için- arabada bekleyen nişanlısını tanıtarak, daha önceki muhabbet girişimlerinde olduğu gibi neden geldiğini söyledi. "Abdülharis" ve "Karakasır" isimlerini sorunca özellikle yaşı altmış civarında olanlar ve onlardan da büyük olanlar Karakasır denilen köyü ismen duyduklarını ancak yerinin meçhul olduğunu söylemişlerdi. Bir şey çıkmayın-

ca tam kahvehaneyi terk edeceği esnada kahvehanenin kuytu köşelerinden birinde uyuklamakta olan, neredeyse seksenlik, yaşlı bir adam gözlerini açmıştı birden. "Karakasır'ı 'anginiz soruyü?" diye gürleyince Asil anında yanına seğirterek kendisinin sorduğunu söyledi. Adam: "Niye sorüyün ba kızanım?" deyince, genç adam: "Karakasır Köyüne nasıl gideriz? Eski adı Istranca'ymış, orayı arıyoruz," diye sordu.

Yaşlı adam yerinden usul usul kalktı: "Tam atırlamıyüm şöyle bir dolaşayım gelir aklıma!" diyerek Asil'in koluna girip dışarı çıkardı. Kahvehaneden uzaklaştıklarına kanaat getirince geriye doğru bir bakış atıp küfrederek söylendi: "Ben şimdi konuşursam orada, bazı susaklar kaparlar kazmayı küreği delik deşik ederler dağı taşı. İllala geldi ba kızanım bu define illetinden!" Sonra eliyle köyün kuzeyini gösterdi: "Sende defineci tipi yok, sen belli okur yazarsın. Bak te şimdi! Karakasır diyüdün. Armutveren istikametinde köyden çık. İkinci dönemece gelmeden yol çatallanıyü, o vakit sağdakine sapıp dimdik ilerle. Sürekli sol tarafa, yukarıya doğru saparsan patika te orman içlerine kadar uzanır. Takribi bir, bir buçuk kilometre kadar gittikten sonra bir açıklıkta köyün yıkık minaresini, evleri falan görürsünüz." Bunu dedikten sonra arabaya dönüp baktı ihtiyar: "Ama gitmeseniz da'a iyi, 'anım kız da ra'atsız olmasın." Adamın sesindeki inanmışlık ve korku Asil'i de etkilemişti: "Neden dayı?" İhtiyarın gözleri kısıldı, belli belirsiz dua mırıldanıp sanki dinleyenler, gözleyenler varmış gibi etrafı kolaçan ettikten sonra usulca ama insanı ürperten bir tonlamayla cevap verdi: "Pek giden olmaz oraya. Cinlidir orası. Ta eskiden boşalmış, dedemler çocukken bile kimse yaşamazmış orada. Bence siz de gitmeyin. Bana inanmazsan eğer bir Üsmen aga var, ona sorarsın. O daha kundakta bebeykene o köye maacır gelmişler. Sonra oradan da göçüp buraya gelmişler. Son kişidir o köyden. İğneada'da torununu görmağa gitti. 'Aftaya döner. O daha iyı biliyüdür... 'Aydi selametle!"

Asil arabaya döndüğünde, duyduklarını Güldem'e söyleyip söylememe arasında kalmışken sevgilisi ansızın elini tutarak: "Tekinsiz olduğunu söyledi değil mi?" diye sordu. Asil şaşırdı: "Nereden anladın?" Güldem'in yüzünde acı bir tebessüm belirdi: "Adam sana bir şeyler söyledikçe onun da senin de yüzün düştü. Karakasır'dan bahsettiğini anladım. Klasik korku filmi klişelerindendir bu. Yerel halk yabancıyı uyarır. Ama ilginç olan... Bunca anlatıdan sonra klişe gözüyle bakamıyorum aşkım. Buralar zamanın dışında kalmış gibi. Çehreler değişmiş, şive farklılaşmış belki ama insanlar hep aynı kalmış sanki. Kendimi hiç iyi hissetmiyorum. Ama yine de seninle geleceğim."

Asil arabayı çalıştırıp ihtiyarın tarif ettiği yere doğru sürerken ağaçların ve doğanın rengârenk çehreleri bir süre Güldem'le kendisine iyi geldi. Camları açıp temiz havayı ciğerlerine çektikçe, kuş cıvıltılarını dinledikçe sükûn buldular. Ancak bu huzur manzarası biraz sonra ileriden sökün eden tepesi yıkılmış bir minare harabesinin ve tepeye doğru kıvrılan patikayla birlikte onun hemen gerisinde görünen köhne ve kararmış kale mukallidi bir binanın varlığıyla bozuldu. Koruları geride bırakıp patikadan sallana sallana geçerek bir açıklığa geldiklerinde patikanın hemen ilerisindeki metruk vaziyette tek ve çift katlı eski kâgir evlerden oluşma harabelere yaklaşıyorlardı. Patikanın hemen ilerideki kara suretli kasrın durduğu tepeye doğru kıvrıldığı dönemeçte arabayı durdurdu Asil. Güldem'le birlikte ağır ağır inerek, o siyah dosyada okudukları için âşinası oldukları bu yeri, sanki olağanüstü bir yermiş gibi seyre koyuldular. Köyün az ilerisinde, bir yanı kayalık uçurumu andıran büyükçe bir tepenin üzerinde; etrafı yüksek duvarlarla çevrilmiş, üç katlı, kara suretli kasır da sanki tehditkâr bir ifadeyle gelenleri seyrediyordu. Kasrın hemen önündeki simsiyah, sadece tepesinde bazı dalları kalmış büyükçe bir ulu çınar haricinde, pek az ağaç vardı köyün içinde. Onlar da bu mevsimdeki yemyeşil ağaçlara rağmen uzun süre önce kuruduğu anlaşılan ağaçlardı.

İkisi el ele tutuşarak köyün içlerine doğru uzandılar. Ahırlar dâhil hiçbir yerde tahta kapılar, tahta perdeler sağlam kalmamış, camlar kırılmıştı. Hayvan kemikleri ve ne olduğu belirsiz pislik kalıntıları haricinde hiçbir şey yoktu içerilerde. Bir tek genzi yakan pis kokular vardı. Duvarlarda pas lekeleri mi kan lekeleri mi olduğu anlaşılmayan lekeler duruyordu. Benzeri lekeler harabeye dönmüş küçük camiide de vardı. Köyün hemen bitişiğindeki kurumuş çeşmenin ve yosun tutmuş birkaç mezar taşının görüntüsü Asil'le Güldem'i hayli etkilemişti. Nişanlısının canının sıkıldığını hisseden Asil köyde görülecek bir şey olmayınca kasra doğru yürümeyi sürdürmüştü.

Belgelerde "Kasr-ı İshak" veya "Kasr-ı Abdülharis" diye geçen yapıyla karşı karşıya olmak ikisi için de hayrete değerdi. Binaya yaklaştıkça baykuş ötüşleri haricinde çıt sesin duyulmadığı tuhaf bir sakinliğe sahip olduğunu fark ederek biraz ürperdiler. Duvarlarda ve paslı zincirlerle sarılmış büyük, ahşap kapıda daha fazla kırmızı leke vardı. Evlerde gördükleri lekelere benziyorlardı. Görebildikleri kadarıyla kasrın pencerelerinden bazılarına taş duvarlar örülmüştü. Duvarların üzerinde bitmiş incir ağacı vesair sarmaşıkla, yabancı otla bütünleşip bunlara dayanarak ayakta kalabilmiş, ahşaptan bir köşk kalıntısı da vardı kasrın tepesinde. Asil sevgilisinin elini bırakarak kapıyı elleriyle yokladı. Binanın soğukluğu ensesindeki tüyleri diken diken etmişti. Bir süre kasrı seyrettikten sonra arabaya geri dönmüşlerdi. Asil bir an birilerinin kendilerini seyrettiğini zannederek geriye döndüğünde kasrın tepesindeki hayli iri puhu kuşunu fark etti. Hayvanın onca mesafeden fark edilen kötücül bakışları Asil'i rahatsız etmişti. Arabaya bindiklerinde sevgilisinin oturur oturmaz miskinleşmiş gibi koltuğuna yaslanıp gözlerini kapattığını gördü. Aynı etki kendisinde de vardı, bir anda uykusu gelmiş bir köşeye arabayı park edip uyumak istemişti. Yanındaki pet su şişesini çıkarıp yüzünü yıkadıktan sonra arabayı çalıştırarak patikadan geriye doğru ilerlemeye başladı.

Çukurpınar yolunda giderken açıklığı geride bırakana dek, Asil o acayip uyuşukluk ve miskinlik hâlinden kurtulamadı. Ona hayli tuhaf gelmişti. Hava çarpması mıydı, yol yorgunluğu muydu, yoksa köylülerin garip söylencelerinin yarattığı etki mi bilemedi. Çukurpınar'ı da geride bıraktıktan sonra Edirne yolunu tuttu. Uyuyup kalmamak için radyoyu açtı. Yine bir arabesk şarkı çalıyordu ancak muhtemelen istasyon yakınlarda olduğundan sesi daha net geliyordu. Şarkının adını anımsayamasa da sesin sahibini yıllar öncesinden anımsamıştı. Doksanlı yılların başında, mahalleden komşu çocuğunun sünnet düğününe gittiklerinde, adamın düğüne geldiğinde kapıda karşılandığını, ardından bu şarkıyı söylemeye başladığını hatırlıyordu. İsmi yanlış hatırlamıyorsa Tuncay Tuncel'di, Edirne'de birkaç defa daha rastlayıp o düğünde gördüğünü anımsamıştı. Sesi ve düğünde söylediği o şarkı şimdi bu meçhul radyo istasyonunda çınlıyordu: *Ayırdılar beni can yoldaşımdan, sevgilim bu akşam gelin oluyor...*

25
(1912)

Abdülharis, hortlaklık günleri tekrara düştükçe, ruhundaki arta kalan son insan kırıntısı da muazzam bir can sıkıntısına kapılmıştı. Artık beslenirken dahi kurbanının korkusundan haz alamıyor, karnını doyurduktan sonra, güneş doğmadan mermer lahde çekilip öte uykuya dalıyordu. Bir tek, bölgede dolandığını bir şekilde kontrol edebildiği hayvanlardan, bilhassa puhulardan ve tek tük kurtlardan haber aldığı eşkıyalar, çeteler varsa bilhassa bunların üzerine gidiyor, adamları korkutup eğlenerek öldürüyor, öyle besleniyordu.

Zaman zaman kader karşısına bu can sıkıntısını unutturacak hasımlar da çıkarmamış değildi. Bir gün Istranca havalisinde namlı bir dampirin dolaşmaya başladığını, öte âlem varlıklarından işitmişti. Vampirin tecavüzünden doğan, insan misali yaşlanıp gün ışığı altında dolaşmakla birlikte vampir kuvvetine sahip olan bu kimselere "vampiroviç", yani "vampiroglu" yahut "vampirci" de deniliyordu. Arnavut Malik adlı bu dampir ise özellikle üzerine tılsımlar kazılı gümüş kamasıyla tanınıyordu ve şedit bir hortlağın musallat olduğu Istrancalara gelerek musibetin kökünü kazımaya azmetmişti. Abdülharis o vakte kadar söylenceler dışında pek kimseye yerini sezdirmediğinden cadıcı kazığından kurtulmuştu ancak dampirler, kan emiciler misali bir vampirin, upirin yerini kolaylıkla bulabilirdi. Abdülharis Paşa bir gün çe-

tesiyle onu pusuya düşürmüştü ama her birini ayrıca okuyup efsunladığı mermilerinin, üzerindeki tılsımların ve kendisinin gücü, o uyurken nöbetleşe hem Kur'an hem İncil okuyan adamlarının olması gibi hususlar Abdülharis'i ilk defa çaresiz hissettirmişti. Nam almak için buralara geldiği açıktı. Bunun üzerine, hortlaklık gücüyle alt edemediğini paşalık gücüyle saf dışı bırakmak istedi. Edirne'den Kırkkilise'ye, hatta Dersaadet'e şikayetler ve kese kese altınlar göndererek Malik belasını, Kırkkilise mıntıkasının jandarma kumandanına yakalatıp adamlarıyla birlikte Kosova Vilayeti'ne sürdürmüş, adam vampir avına çıktığını söylese de kumandanın: "Ulan bu kadar Arnavut elde silah haybeye dolaşmıyorsunuz, eşkıyalığınız vardır kesin!" demesiyle orada iskâna mecbur kıldırmıştı.

Bir gün de adamlarının birkaç kez elinden kaçıp kendisine meydan okuyan, bağlı köylerden haraç toplamaya kalkan Kırcaalili Kaçak Mecit adında bir eşkıyaya çatmıştı. Hortlak olsalar dahi pehlivanlık edip adamlarının elinden kurtulan bu eşkıyanın peşine Abdülharis Paşa bizzat düşmüştü. Bir gün ağaç dibinde kuru etten mezesiyle, kırbadan rakijasıyla kendince işrette olan Kaçak Mecit'e rastladı. Genç eşkıya kendi kendine bir türkü mırıldanıyordu: *Irmak da kenarında bir kuru meşe! Meşenin yaprağı kalmış güneşe! O yârimin elleri pek nazik dayanmaz işe! Yandım anam yandım yandan bakana! Canım da kurban olsun yanıma da yatana!* Bir anda: "Hiç şaşırmadım sana! Zira Kırcaali'nin eşkıyası yaman olur. Oralarda ya böyle kuzu yersin ya kurşun!" diyerek eşkıyanın karşısına dikildi Abdülharis. Adam paşaya fırsat vermeden bir anda ayağa fırlayıp onu mengene gibi kollarıyla sımsıkı sardı. Ancak Abdülharis ölümlüyken dahi at sırtında gezip talim eylediğinden, hortlaklık kudretiyle birlikte adamdan kurtuldu, üstelik onu sararak neredeyse boğarak öldürmeye azmetti. Eşkıya pes edince onu yere bırakıp, "Sen yiğit düşman olduğundan canını fazla yakmadan öldüreceğim!" dedi. Eşkıya

Mecit mecalsiz yattığı yerden paşaya bakarak: "A bre paşa! Yeniçeriler varmış bugün bilen yok. Hayduklar varmış, bugün adlarını duyan yok. Sen de unutulursun elbet. Kaybolur gidersin!" deyince Abdülharis gülerek: "Unutmaları bence daha hayırlı. Hem benim için. Hem kendileri için!" karşılığını verdi, akabinde korkunç dişleriyle hasmının boğazını parçaladı.

Yıllar geçip giderken Abdülharis yegâne heyecanı olan eşkıya takibini de bir süre sonra sevda heyecanını yitirdiği gibi kaybetti. Tıpkı o hikâyelerdeki sadece kan içen, evlerin kapısını bacasını tırnaklayarak dolaşan alelade hortlaklar misali yaşamaya başladı. Zulmü eşkıyalık senelerinde yaptıklarını da aştı. Rumeli'de her gece köyler basılıyor, silahlar atılıyor, kan dökülüyor, binalar ateşe veriliyordu. O da zulmünü bu ölçüde arttırınca Istrancalarda çoğu köy, mezra boşalmaya yüz tutuyordu.

Paşa bir tek kendi akrabası gördüğü Karakasır köyüne dokunmamıştı ancak köylüler pek az ortalıkta görünen paşadan ve sıklıkla yollarda dolanan komitacılardan ötürü yerlerini yurtlarını bırakıp başka başka taraflara kaçar olmuşlardı. Zira Rumeli'den gelen yeni yeni kanlı baskın haberleri Abdülharis Paşa'nın karanlık şöhretini silip süpürmeye başlamıştı. İlk defa ahalisinden kasra gelmeye cesaret edip komitacılardan, çetecilerden şikayet edenler oluyordu. Abdülharis ta Beç Kalesi önündeki bozgun senelerinden hatırlıyordu ki kıyamet reayanın bahçesine dayanmadıkça kopmuş sayılmıyordu. Kendisi Budin'i savunurken Osmanlı'nın bu muhkem şehri düşse kıyamet kopar zannetmişti. Koca eyalet el değiştirdiğinde kendisi ve kaçabilen Budin muhacirleri dışında kimse bir şey hissetmemişti. Belgrat Kalesi'nin düşmesine de aynı nazarla bakılıyor, aşılması hâlinde esas kıyametin kopacağı söyleniyordu. Koca şehir iki kere elden çıktığında yaprak dahi kımıldamamıştı. Meşhur lale bahçelerini, helva sohbetlerini, sefahati ve eğlenceleri işte bu bozgun senelerinin ardından yaşamamamışlar

mıydı? Sırplar, Rumlar, sonra Eflak tebaası, Bulgarlar derken cümle Rumeli milleti birer birer ayaklanmaya başladıklarında yine kıyamet kopar sanılmışsa da oralardan kaçıp Osmanlı'nın elde kalan mülküne can atan muhacirler dışında kimseyi müteessir etmemişti. "Birkaç hayduk eşkıyasının patırtısından halel gelmez!" diye düşünenler, vilayetleri birer birer "taze devletlere" kaptırdıklarında da "Toprak eksilmekle Devlet-i Âliyye'ye hâlel gelmez!" der olmuşlardı. Zaman o zaman değildi ancak hâlâ Osmanlı ahalisinin mühim bir kısmı köşklerinde, bahçelerinde mehtabı seyredip şarkıyla, şiirle gününü geçirirken, günden güne daralan serhatlerde fena vaziyeti görenler, yaşayanlar dahi bir vakit sonra "Aman! Kıyamet mi kopar?" diyerek kendisini bu feverana kaptırıyordu.

Ölmekte olan imparatorluğun hâlet-i ruhiyesi Abdülharis'e de sirayet etmişti. Kendisini gün ışığı altında bırakmak dâhil her türlü intiharı düşünmüştü ama doğaüstü tabiatı buna müsaade etmemişti. O da kendini delirten susuzluğunun onu azar azar öldürmesini umarak kasırdan çıkmaz olmuştu. Köylüler komitacı baskınlarından ötürü ondan çoktan umudu kesmiş, kendi dertlerine düşmüşlerdi. Abdülharis Paşa bir gün kendisiyle adamlarına Sarpdere yakınlarındaki bir mezranın hemen dibindeki su değirmeninde saklanan komitacılarla kanlı bir ziyafet çektiği esnada, değirmenin bir köşesinde, o oduncu kulübelerindeki insanlardan geriye kalmış, verem olduğu anlaşılan bir kızcağıza rastlamıştı. Kızın loş kandil ışığı altındaki saman sarısı saçları, solgun vaziyeti, hastalığına karşın ona ayrı bir güzellik katmıştı. Kendi kendine 93 Harbi'yle ta Dikenlik'ten* köylerine gelen muhacir kadınlardan duyup da öğrendiği bir türküyü mırıldanıyordu usulca: *Gülsüm kız oturmuş yelek dikmeye! Salim çocuk gelmiş, alıp gitmeye! Ağlasın annem bana Gülsüm'üm diye! Yansın annem bana genç kuzum diye! Dikenlik'ten çıktık başım selamet! Kamçıboyu'na*

* Tranak, Bulgaristan.

indik koptu kıyamet! Yansın anam yansın Gülsüm'üm diye! Yanarım gençliğime doymadım diye!

Tam o esnada kız birden susup Abdülharis'le göz göze gelmişti. Paşa hayli şaşırmıştı zira insan olup da doğrudan gözlerine bakmaya kimsenin cesaret edebildiğine tesadüf etmemişti. Kız ölümü bizzat gördüğünden, daha bedbaht bir hâle düşmeyeceğine emin olduğundan paşayla birlikte hortlaklara hiç korku duymaksızın öylesine bakmıştı. Konuşmaya mecali dahi olmayan, komitacıların dokunmayarak bir köşeye attığı bu kızın o boş bakışları onu uzun senelerin ardından ilk kez müteessir etmişti. Kızı öldürüp ıstırabından kurtardıktan sonra anlamıştı ki kızın bakışları artık ahalisinin gözünde silinip gittiğinin, unutulduğunun nişanesiydi. Bir tuhaf oldu, tıpkı ölümlü olduğu vakitlerdeki gibi mahzunlaştı. İşte bu vakanın ardından kendini kasra kapatmıştı. Ölüm çığlıklarına, taştan duvarları yumruklayarak can çekişen insanlarına sırtını dönmüştü.

Uğursuz Balkan Harbi patlak verdiğinde uzaktan işitilen top seslerini, Bulgar süvarilerinin patırtılarını, askerin ve ahalinin "Bre medet!" çığlıklarını, yollarda yığılıp da ezilenlerin iniltilerini, onca deliliğin içinde, kaçan kafilelerin yerini belli etmesin yahut olur da aileleri ölüp kalırsa ortada kalmasınlar diye kıymetli eşyalar misali nehirlere atılan bebeklerin ağlamalarını duymazdan gelmişti. Köylüleri Bulgar ordusunun ardı sıra yürüyen komitacıların kasaturaları altında can verirken ilk defa kasra koşturmuşlar, beyhude yere duvarları tırmalayıp yumruklamışlar ancak paşa avluda ulumakta olan Canavar'ın sesini dahi işitmemişti. Tüm bu gürültüyü gök gürüldemesi kavlinden tabii bir ses saymıştı. Rumeli elden çıksa kıyamet mi kopardı? Budin'i kurtaramamışlarsa bile Belgrad'ı geri almamışlar mıydı? Yine ordular toplanır, imparatorluğun dünkü tebaasına gereken karşılık verilirdi. Ancak bilmiyordu ki Balkanlar Balkan olalı o felaketten büyük heyula görmemişti. Can havliyle kaçıp göç edenlerin

artık o vakitten sonra hortlaktan, cadıdan, ecinniden, vampirden korkmaya mecali kalmamıştı. Yeryüzünde o asırlarda yürüyen yegâne canavarın yine insanoğlu olduğuna iman etmişti her biri.

Bir gün güneş battıktan hemen sonra kasrının dışındaki ölüm sessizliğini fark ederek dışarı çıktı. Koca kapıları araladığında kendi köyü dışında bu ölüm sessizliğinin tüm imparatorluk topraklarını kapladığını görerek ürperdi. Dağda gezen komitacıların haydukların yerini aldığını imparatorluk gibi o da fark edememiş, alelade soyguncu takımından zannederek örgütleri, komiteleri, ihtilalcileri, yeni kurulan devletlerin kasırgasını görmezden gelmişti. Eskiden ganimet hesabına birbirlerine silah çeken azılı kapitanların, voyvodaların yerlerini, gözlerini Osmanlı'ya yahut dibindeki diğer komşu devletlere dikmiş çetecilere bıraktığı bu vahşi dönüşümü, o da hem geç hem de kanlı bir şekilde idrak etmişti.

Kasrının duvarlarının dibinde kurşunlanmış, süngülenmiş ölüleri, onca tecavüzden, boğazlamadan arta kalan cesetleri görünce, ölümlüyken, hatta kötülükten kötülüğe koştuğu yıllardayken bile görmediği bir dehşetle karşı karşıya kalmıştı. Abdülharis Paşa, hortlamadan öncesi de dâhil ömrünce ilk kez tepeden tırnağa ürpermişti. Asırlar sonra sanki hayat emaresi taşıyormuşçasına tüyleri diken diken olmuştu. Köye indiğinde kimi yakılmış evleri, duvarlardaki kan lekelerini, tepesi yıkılmış minareyi de görerek müteessir oldu. Bir kişi bile hayatta kalmamıştı. Hiçbir şey söylemeden oradan hızla yürüyerek Çukurpınar'a gittiğinde de benzeri bir manzarayla karşılaştı. Uzaktan uzağa Bulgar askerlerinin konuşmaları, at patırtıları ve top gümbürdemeleri işitiliyordu. O bomboş kalmış köyleri hayalet gibi gezmiş, tahrip edilmiş binalara ve hatta mezarlara mahzun baka baka yürümüştü. Hortlaklığın kudretiyle birkaç adımda epey mesafe kat ediyor, nereye varsa boğazının düğümlendiğini hissediyordu. En ücra patikalara bile öylesine bir ceset kokusu sinmişti ki misli-

ne ne Beç önünde, ne Budin'de, ne de Belgrad'da denk geldiğini fark etti. O bozgunlarda bile böylesine ölüler kaplamamıştı yolları zira şimdi yatanların çoğu kaçmaya fırsat bile bulamadan üst üste yığılmıştı.

Bilinmeyen bir gücün, duygunun tesirinde deli gibi mezraları, köyleri gezerken Beç Kuşatması'nın ardından gelen facia senelerini anımsamıştı Abdülharis. Daha zelil olamayacağını düşünmüşken şimdi durum ondan da beterdi. Yolda tek başına, çıldırmış gibi yürüyen bir zabite rastlayıp ne olduğunu sorunca, adam boş gözlerle ona bakıp: "Karadağlılar, Sırplar, Yunanlar, Bulgarlar... Rezil boğuşma... Çiğnediler geçtiler bizi. Asker dağıldı. Edirne'yi kuşattılar. Rumeli yok artık! Komitacılar ateşler yakıp etrafında 'Çarigrad'ı kurtarmalarına dair' türküler okuyorlar. Geliyorlar! Dersaadet'e de girecekler! Girecekler! Osmanlı yok!" Zabit böyle böyle kelimeleri tekrarlaya tekrarlaya ruh gibi yürüyerek geçip gitmişti. Ona Budin'in düştüğü esnadaki son serdengeçtiyi hatırlatmıştı. Abdülharis seneler sonra hatta ömründe ilk kez ölmeyi diledi. "Beç'ten sonra en azından umut vardı, Rumeli vardı. Şimdi hiçbiri kalmadı... Kalmadı." diye kendi kendine söylenerek yürüdü.

Ölebilmek için güneşin doğmasını bekleyemeyecek denli bedbahttı. Bu yüzden hızla toza dönüşüp dünyadan kurtulmak için kendini bir camii harabesinden içeri attı. Kirletilmiş mekâna girer girmez her yerinde korkunç acılar, ağrılar baş göstermiş, nefes alıyormuşçasına boğazını sıkıyorlarmış gibi hissetmeye başlamıştı. Ölmek için bir köşeye çöktüğünde girdiği bu yerde ölülerle koyun koyuna yattığını fark ederek insan gibi korkuya kapılmıştı. Ölü çocukların, kadınların yalvarırcasına bakan donuk bakışları insana adeta saplanıyor ve bu mübarek yerde derisine batan binlerce manevi iğneden daha fazla acı veriyordu.

Sabah olana kadar ölülerin arasında hakiki manada uzanıp ölmeyi bekledi. Güneş doğduğunda puslu havayı delip geçeme-

yen ışıkların kendisine dokunamadığını görünce hayıflandı. O esnada, hangi köy olduğunu bilmediği o yerde, camiinin dibinden hasbelkader geçmekte olan iki arabalı bir göç katarını fark etti. İnsanların beti benzi atmıştı, kendisinden daha ölü görünüyorlardı. Kaçmakta olan askerlerin süklüm püklüm yürümeleri ve kadınların boynu bükük duruşları dışında hiç küçük çocuğun olmadığını fark ettiği katara daha dikkatli baktı. Hepsi o değirmende gördüğü veremli kızcağızı andırıyordu, aynı hastalıklı soluk beyaz renge bürünmüşlerdi. Böylesine kendini üzen bir manzarayı Belgrad'dan Budin'e hiçbir yerde görmemişti. Ruhunu teslim etmiş imparatorluğun paşası, artık yalnızca hatırası kalmış hâkimiyetinin kıyısından Rumeli'nin ve imparatorluğun çöküşünü seyrediyordu. Umutsuzluğun pençesinde kendini ilk defa bu dehşette insan gibi hissetmişti. İlk kez ocağına incir ağacı diktiği köylerden, hayatını kararttıklarından pişmanlık duymaya başlamıştı. Susuzluğu boğazını kavursa da ne iştahı ne de arzusu yerindeydi. Sanki tüm bu Balkan toprakları gibi kendisi de akan kana doymuştu. Geçip giden hayat katarındaki yegâne yaşam emaresi, yanık sesiyle, kendi kendine mahzun bir ifadeyle türkü okuyan yaşlıca bir adamdı: *Çıkayım gideyim Urumeline aman! Arzuhâl vereyim Mehmet beylerbeyine aman! Çıkayım gideyim bir uçtan uca aman! Göstereyim sana Mehmet ayrılık nice aman! Bize bu ayrılık Mehmet Mevla'dan oldu aman!* Vaziyeti bundan iyi hülasa eden, özetleyen türkü olamazdı. Ayrılık buydu. "Urumeli" artık yoktu.

Abdülharis Paşa talikalar geçip gittikten sonra bir an duraksadı. Tüm bu kıyım, facia arasında kimsenin dikkatini çekmemiş yahut önemsenmemiş olan bir ayrıntı çarpmıştı gözüne. Camiinin duvarında asılı vaziyette kınsız, eski ve paslı bir kılıç vardı. Muhtemelen köye gelen ilk sipahilerden kalma bir fetih yadigârı yahut eskiden harpten harbe koşmuş cebelilerden birinin hatırasıydı. Kendi kasrında, duvarına astığı karabelasını hatırladı

Abdülharis. Daha başka şeyler de aklına geldi, kendi kendine söylendi: "Tüm bunları yapanların dedelerine, atalarına dehşet saçan Abdülharis Paşa değil miyim ben?" Yeniden "öte hayat"ına sarılacak takati ve hevesi buldu. Delirten susuzluğuyla kavrulmayı sürdürürken gecenin çökmesini bekledi.

Gün ışığı topraklarından uzaklaşınca kasrına giderek, adamlarını toplayıp silahlarını kuşandırdı. Kendi de karabelasını kılıç kayışına astı. Üzerine paşa elbisesini geçirmişken, adamlarıyla pürsilah vaziyette kasrın önünde toplandı, köpeği Canavar da irice bir zincirle bahçıvan Sadrettin'in yanındaydı. Ağzından yalnızca: "Hiçbirini sağ bırakmayın!" emri çıktı. Bulgar ordusunun ardından bir kanlı sefer de bu sefer onların dokunmadığı Bulgar köylerini vurdu. Tıpkı onlar gibi geride kimseyi sağ bırakmayan Abdülharis, gündüzleri kasrına çekildi, geceleri Bulgar çetelerine aman vermedi. Madalyalarının ucundan dahi kanlar damlarken onu elinde kılıçla, ateş kızılı gözlerle dolaşırken görüp dehşete düşen askerler, çeteciler oldu. Istranca köylerinden gelme Bulgarlar, neden dağlarında haydukların adı türkülerde geçmezden evvel Abdülharis Paşa'nın zikredildiğini yaşayarak ve öldürülerek tecrübe ettiler. Sonradan Sarpdere olarak anılacak Sarpaç köyündeki Dupnisa Mağarasının yakınlarında bulunan Bulgar kasabası başta olmak üzere, civardaki Bulgar ormancıların mezraları dahi Abdülharis'in elinden kurtulamadı. Istrancalarda senelerce definecilerin uğrağı olacak bu yerler öylesine tahrip oldu ki, Kasr-ı Abdülharis ve Karakasır Köyü çevresindeki, hayli geniş ormanlık arazide bir taş dahi kalmadı. Abdülharis'in pençesinden kaçabilen Bulgar askerleri ve komitacılar, geceleri ıssız köşelerde kendilerine saldıran sarıklı ve kara suretli şeyleri diğerlerine de anlattılar. Bunları duyan Müslüman ahali Bulgarlara musallat olanların türbelerde, mezarlarda yatan haşa huzurdan, ermiş kimseler zannetti, olayları dinleyen askerler ve komitacılar da bu yüzden esrarengiz sarıklıları görmemek için türbelerden ve

mezarlıklardan uzak durmaya başladılar. Halk söylencelerine de böyle geçecekti.

Bu şekilde kendi de bir nevi komitacıya dönüşen Abdülharis Paşa, tüm bu kıyımın arasında Çatalca Muharebeleri esnasında ancak durularak ömrünce nadiren yaptığı bir şeyi yapıp kendini sorguladı. Uzun süre sonra ilk defa kendi sesini duydu, müstehzi bir ifadeyle kendini tahkir etti Abdülharis: "Onlar da kan peşinde, sen de. Öldürmekse, ırza tasallutsa mesele senin de mazin lekeli. Neye karşı hınç duyuyorsun? Onlara mı kendine mi?" Böyle düşünerek insanların fazla dikkatini çekmemek üzere yeniden kasrına kapandı.

Tüm bu hengâmede koca imparatorluk son nefesini veriyordu. İmparatorluk can çekişirken Abdülharis Paşa'nın saltanatı da en azından nüfuz ve toprak anlamında kan kaybediyordu. Kasrı ve bağlı bulunduğu toprakların çoğu, evvela 1913'te Midye-Enez Hattı'nın ötesinde kaldığından Bulgar topraklarına bağlandı. O ara ahalisinin "Çar" diye seslendiği Bulgar Kralı Ferdinand'ın huzuruna çıkıp: "Sizin ahali içinde artık ben de varım!" demeyi düşündüyse de aylar sonra Edirne'nin geri alınmasının akabinde Rezve Deresi'ne kadar olan arazisini kurtarabildi. Ancak bu sefer de İstanbul Antlaşması sonrasında topraklarının harpte elde edilmesi hasebiyle, miri araziye devredilmesi durumuyla karşı karşıya kaldı. Çeteciliği gölgelerde dolaşıp denk getirdiği Bulgar'ı avlamaktan ibaret olan Abdülharis, Osmanlı'da köhnediği hâlde ayakta kalabilmiş yegâne şeydi. Meşrutiyet, fırka, Hürriyet ve İtilafçılar, İttihatçılar, fedailer ona yabancıydı. Eski paşaların hükmü kalmamıştı, yeni paşaların da hiçbirisini tanımıyordu. Yine de topraklarının sadece kasır ve köy çevresindeki kısmını, bir de paşalık unvanını koruyabilmişti. Bu mirî arazi işine Abdülharis seviniyordu zira muhacirlerin yerleştirilmesi söz konusu olmasa doğru dürüst nerelerden kimlerden gıdasını alacağı meçhuldü. Abdülharis, Fırka'ya yazdığı mektupta muhacirlerin

yerleştirilmesi adına kendi köyü ve hane arazisi hariç diğer toprakların mirî araziye devredilmesine sevindiğini yazmıştı, bölgenin yeniden şenlendirilmesi gerektiğini ifade etmişti. Kanla aldığı toprakları yine kanla, Balkan Harbi'nde dökülen kanlarla vermişti paşa...

Bununla birlikte tam idrak edemese de ayakta kalabilmek adına yeni zamanın getirdiklerini de az çok kullanabildiğini fark etmişti paşa. Bu yeni zamanda insanlar çoğalır, şehirler büyür, köyler küçülürken, topraktan gelen kudret yerini başka şeylere bırakmaya başlamıştı.

Bulgar ordusundan ele geçirdiği telsiz ve telefon tertibatıyla, telgraf vesair haberleşme şifreleriyle çok kişiyi tuzağa çekmişti. Bunlardan kasrının gizli odasına hususi bir köşe kurarak, tepedeki harap köşke antenleri gizleyip seneler geçtikçe zamanı daha iyi anlamak adına, insanların teknoloji dedikleri mefhumu takip etti. Adımlarını izledi. Ve bunu kendine beslenme imkânları yaratmak adına kullandı.

Artık bilgiden doğan gücün söz konusu olduğu daha şeytani bir çağdaydı...

26

Mayıs ayının ortaları gelip çattığında Asil'le Güldem'in ilişkisi hayli tuhaflaşmıştı. Bitirme tezini tamamlayıp teslim etse de finallerin gelişiyle hayli gerginleşmişti genç kadın. Üstelik evlilik hazırlıklarına başlayacaklardı. Asil ise bir yandan okul işlerini ve düğün hazırlıklarını hâlletmeye çalışırken diğer yandan da kafasını meşgul eden araştırmasıyla boğuşmaktaydı. İkisi de dünyanın ağırlığı altında ezildiklerini hissediyor, birbirlerine itiliyorlardı. Ancak bazen bu birliktelik öyle bir hâle geliyordu ki ya kopmamacasına bir araya geliyor yahut ölümüne kavga ediyorlardı. Barışmaları günü dahi bulmuyordu. Genç adamın araştırmasının bir şekilde nihayete ermesi ama kafasında birtakım soruların dönmesi, Güldem'in ilgiyi hâlâ bu acayip konulardan kendi üstüne çekememesinin getirdiği tükenmişlik ikisini de yıpratıyordu.

Haziran geldikten sonra hem evlilik telaşesiyle hem de okulun bitmesiyle Güldem rahata ereceğini düşünüyor, bir anlamda tatile gireceğini hayal ederek dayanabiliyordu. Ancak çalışmasını kâğıt üzerinde neticelendirse de kafasında sona erdiremeyen Asil için böyle bir durum söz konusu değildi. Zira onun kendi içinde, zihnini meşgul eden, pençelerini geçirmiş devamlı sıkan bir mesele vardı. Çalışmasının noktayı koyamadığı bir kısmı günlerini gecelerini istila etmekle meşguldü. Kendine bile itiraf edemediği çocukça bir saçmalığa saplanmıştı. Mantığına dört elle sarılarak

zihninden silip atmayı deniyor ancak mantığı ondan kaçıyordu. Abdülharis veya başka biri, o kasırda birilerinin yaşadığını düşünmeye başlamıştı. Psikolojisini alt üst eden bir kurgu değildi, alelade, espri sayılabilecek doğaçlama bir fikir kırıntısıydı. Kasrın içine bir kerecik göz atsa dineceğini düşündüğü tuhaf, iç gıdıklayıcı bir merak filizlenmişti içinde. Diğer yandan, arşiv memuru Niyazi'nin arayarak belgeleri ancak topladığını öğrendiğinden beridir, nokta koyduğunu düşündüğü çalışması yeniden canlanmıştı gözünde. Yeni bilgiler eklemek lazımdı, elden geçirmeliydi. Ancak onca farklı dönem belgeleri arasında, onca farklı arşiv görevlisinin denk geldikçe doldurduğu bir zarf, bu çok yönlü araştırmayı ne kadar değiştirebilirdi ki? Üstelik İsfendiyar dahi göz atarak bu çalışmadan bir şey çıkmayacağını ancak belki bir makale konusu olabileceğini söylemişti. O bile vazgeçmişti. Hakikaten de bir şey ifade etmiyordu bilimsel açıdan.

Niyazi dosyayı kargoya vermişti ancak kaybolma veya başına başka bir şey gelme düşüncesi, ona ihtiyaç duymasa bile Asil'in canını sıkıyordu. Araştırmacının, dışarıdan gören birinin delilik olarak nitelendirebileceği sıradan dünyasının tezahürleriydi oysa. Asil'in kendine itiraf edemediği husus o basit, çocukça ve saçma evhamıyla alakalıydı. Hayal gücünden ziyade yorgunluk ve sinir bozukluğuna bağlıyordu tüm bu hezeyanları.

Kargonun gelişini beklerken günleri son bir haftadır yeniden gerçekleşmekte olan ve geçen yaz dönemindeki tuhaf ölüm vakalarını hatırlatan ölümlerin baş göstermesiyle hayli zor geçiyordu. Zira biri Binevler tarafında diğeri Ayşekadın tarafında iki genç kızın böcek ısırması olarak düşünülen sebeplerle ölmesi, yakınlarının medyaya yaptıkları açıklamalarda arkadaşlarının iştahsızlığından, betlerinin benizlerinin atmasından yakınmaları, uykusuzluk ve sinir krizleri geçirdiklerini söylemeleri, uyurgezerliğin baş göstermesi gibi şikayetler Asil'in ayrıca dikkatini çekmişti. Zira benzeri belirtiler Güldem'de de inceden baş göster-

mişti. Gerçi Tıp Fakültesi'ndeki bir arkadaşına kontrole birlikte gittiklerinde doktor belirtilere bakarak sebebini açıklayamadığı bir demir eksikliği durumunun olduğunu söyleyerek bazı ilaçlar yazmıştı. Güldem'in tam da evlilik öncesi bir devrede böylesine rahatsızlanmasından çok, tıpkı o kızlara olanlar gibi daha kötüsünün olmasından korkuyordu Asil. Bu yüzden onu üzmemek adına elinden geleni yapmaya çalışıyor ama onun da iflas eden sinirleri bazen istemeden kızın canını sıkmasına neden oluyordu. Üstelik gece uyurgezerliğe başladığından, Güldem'in ailesiyle kavga etmek pahasına kızı kendi evinde tutmaya başlamıştı. Geceleri sık sık onu kontrol ederek geçirdiğinden sinirleri perişandı. Üstelik, o kafasında kurduğu batıl inançlarla ilgili çocuksu düşünceler bu böcekten kaynaklı olduğu düşünülen tuhaf ölümlerle alakalı olarak zaman zaman Asil'in beynini tırmalıyor, sanki dışarı çıkmak istercesine kafatasının içini kemiriyordu.

Bu kâbusun bir gün biteceğini hayal ederek ayakta kalmaya çalışan Asil, uyanmayı beklerken bambaşka bir kâbusa gözlerini açtı. Bir sabah vakti kapı zilinin canhıraş çalmasıyla yatak odasında uyuyakaldığı tekli koltuktan kalkarak ilk önce Güldem'e baktı. Gün ışığı altında daha da solgun görünen ve gözaltları hafiften siyahlaşmaya başlamış sevgilisini şefkatle seyredip iyi olduğuna kanaat getirince kapıya koşturdu. Gelmesini günlerdir beklediği kargo paketini alınca bir nebze kafasının rahatlayacağını düşünerek masanın başına bıraktı. Mutfağa gidip kendine bir kahve hazırladı, çalışmasının nihayete ermesinin tadını çıkaracaktı. Ancak masasına dönüp dosyaları kurcalamaya başladığında kahvesine dokunamadı, aklına bile gelmedi.

Çocukça gördüğü, film senaryosu sandığı çıkarımı kanlı canlı karşısındaydı. Masanın üzerindeki belge fotokopileri üzerinden yüzüne yüzüne sırıtıyordu. Belgelerin bir kısmının konularından çok farklı dönem ve üslupta olmaları, ancak aynı imza ve kaligrafik özelliklere göre yazılmaları dikkatini çekmişti. Zaten bunu

ilk elde fark etmiş ve kalp atışları hızlanmaya başlamıştı. Sonra asırlara yayılan bir belge yığınında bu kadar korkutucu bir tarzda benzerliği ve dönem farklılıkları da dikkatini çekince boğazı korkudan korumuştu. Birbirinden habersiz araştırmacılarca hazırlanmasa belki başkaları da fark edebilirdi ancak o hâlde bile en fazla tesadüf deyip geçerlerdi. Öyle ya. Bir insan, hep aynı kişi, asırlar boyunca aynı imza ve yazıyı kullanarak varlığını kanıtlayacak değil ya? Amerikan filmi mi bu? Dehşeti fark edemezlerdi çünkü neyle karşı karşıya olduklarını bilmiyorlardı.

Asil, ilk başta bu çıkarımına inanmak istememişse de belgeler açıktı. Abdülharis Paşa ismiyle mühürlenen ve Abdülharis isminin yazılışı hep aynı geç 17. yüzyıl tarzı olan, farklı dönemlerden onlarca mektup vardı. Onun elinden çıkma olmayan belgeler ise genelde çiftlik ve malikâne devirleriyle, eşkıya takibi ve istenilen paşaya asker takviyesinde bulunma, iaşe gönderme, bir de teşekkürnameler ve madalya beratları hakkındaydı. Asil mektupları sona bırakıp bunları da incelemişti.

En korkunç olanı, aynı elden çıkma görünen mektuplardı. Bir öncekinin torunu veya oğlu olduğu beyan ediliyordu bu mektuplarda ama imzaya kadar, hatta yazım hatalarına kadar tarz aynıydı. Aynı elden çıktığı belliydi. Bunu, paleografya eğitimi almış ve kâtiplerin el yazılarını en ince ayrıntısına dek fark edebilen bir tarihçi olarak görmüştü. Eli ayağı korkudan buz kesmişti, nefes alamıyordu. Korkulu bir kâbusun içinde gibiydi ancak gerçekti, kendi yaşamıydı.

Eğer delirmiyorsa yahut hayal gücü gereğinden fazla çalışmıyorsa, tüm bu şeyler gerçekse Abdülharis'in asırlara meydan okuduğunu kuvvetle muhtemel bir tek o anlamıştı. Ancak aksak ve kendi dertleriyle boğuşan hantal Osmanlı bürokrasisi bu korkunç gerçeği hiçbir zaman fark edememişti. Mektuplar ve belgeleri birlikte, kronolojik sıraya göre okuyunca sipahi Abdülharis'in paşalığı ve sonrasındaki "hayatı" da gözler önüne

seriliyordu. Tanzimat'la birlikte Istrancalar Voyvodalığı'nın kaldırıldığı kendisine ibraz edilmiş ancak unvan ve topraklarına dokunulmamıştı. Kendisini dönemine göre 1700'lerin başındaki İshak oğlu Abdülharis'in torunu, torununun torunu veya ahfadından herhangi biri gibi tanıtarak İstanbul'la yazışmaları sürdürmüştü. Vergilerini aksatmadığından, asayişi de bozan "başkaları" olduğundan, asırlarca varlığını devam ettirebilmişti. En son beş mektuptan üçü 1913, biri 1934, diğeri ise 1954 tarihliydi. İlkinde Abdülharis Paşa kendi topraklarının bir kısmının İkinci Balkan Harbi'nin akabinde geri alındığını, Osmanlı topraklarına tekrar katıldığını, bu nedenle kendisine tekrar verilmesi gerektiğini yazıyordu. Buna cevaben yazılmış mektupta İstanbul Antlaşması sonrasında topraklarının mirî araziye devredildiği, ancak paşalık unvanının ve Karakasır köyü arazisinin kendisinde kalacağı yazılmıştı. Ayrıca boş olan köye muhacirlerin yerleştirileceği, bunların muhafazası ve asayişin temini gibi ikâzlar da yer almıştı mektupta. Abdülharis, bu mektuba cevaben İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne teşekkürlerini arz ederek muhacirlerin yerleştirilmesine, hatta kendi köyü ve hane arazisi haricindeki eski topraklarının da mirî araziye devredilmesine sevindiğini yazmıştı. Mektupta bölgenin yeniden nüfus dengesini sağlaması ve asayişin sağlanması gibi gerekçelerden söz etmişti ama Asil gerçek nedeni anlayabiliyordu. Kan dökerek aldığı toprakları yine kanla, Balkan Harbi'nde dökülen kanlarla vermişti. Daha fazla insanın yerleşerek kendisine gıda olacağını, yeni kulları olacağını biliyordu. Asil sanki o an bu gerçekliği şüpheli ancak sahici görünen canavarın korkunç zihninin derinliklerini okuyabilmiş, düşünce yapısına nüfuz etmişti. Abdülharis her ne kadar eskinin adamı olsa da zamanın değiştiğini görebilmişti. Her duruma uyum sağlayıp gücünü ve iktidarını korumuştu. Cumhuriyet arşivlerinden 1934 tarihli mektup ise Abdülharis'e gönderilmişti. Diğer fotokopiler gibi oldukça mükemmel şekilde kopyalanmıştı. Kendisi-

ne Abdülharis Istrancalı olarak soyadı kanunuyla alınmış ismiyle hitap edilmişti mektupta. Asil bu ismi ve ve soyismi taşıyanın ondan başkası olamayacağını düşünüyordu. Yazıldığına göre 2590 numaralı kanun gereği paşalık unvanının kaldırıldığı ve kendisinin bu unvanı çağrıştıracak herhangi bir soyadı değişikliği yapamayacağı yazıyordu. Ayrıca yine aynı kanunun "sivil ve rütbe ve resmi nişanlar ve madalyalar kaldırılmıştır ve bu nişan ve madalyaların kullanılmasının yasaklanmasına dair" kısmı da yazılarak buna binaen kendi nişanlarını ve madalyalarını da artık kullanamayacağı söylenmişti.

Asil son mektuba baktığında ise üzerindeki nota göre gizlilik varken gizliliği kaldırılmış, hasbelkader arşive karışmış resmi bir mektuba denk geldiğini gördü. 1954 tarihli mektupta dönemin Milli Emniyet Hizmetleri'nin damgasıyla birlikte simsiyah, yazısız bir hilal damga bulunuyordu. Yazısız damgayı bilmese de ötekini tanımıştı, istihbaratın eski isimlerindendi. Bunu fark edince içine düştüğü dehşet duygusu dayanılmaz raddelere varmış, söylenmekten kendini alamamıştı: "İstihbarat da işin içinde... Ben nasıl bir deliliğe bulaştım böyle?" Bu resmi mektuba göre, Abdülharis'e rağmen 1913'te iskân edilen köyün uzun süre böyle kaldığı, sonra 1920'lerde ve 1951'deki son Bulgaristan muhaceretinde de iskân edildiğini okumuştu. Ancak ister istemez vukua gelen birtakım vahşet hadiseleri nedeniyle ahaliyi endişeye sevk etmemek için bu köyün devlet tarafından boşaltılacağı Abdülharis'e ibraz edilmiş, kendisinin dilerse arazisinde kalmaya devam edebileceği söylenmişti. Mektupta ayrıca *Ankara'dan gelenlerin de emri ve tavsiyesi bu yöndedir* ibaresi yer alıyordu ki Ankara'dan Kırklareli'ne gönderilen bu mektupta neden böyle bir isimlendirme kullanılmış ve tırnak işaretiyle belirtilmişti anlayamadı. Son kısımda *Bay Abdülharis Istrancalı'nın da mutabık kalacağından kaniyiz,* yazılmıştı. Damgaların altında da sonradan dikkatini çeken "Siyavuş Kara" adlı birinin imzası vardı.

Asil, soğuyan kahvesini bir yudumda içerken penceresinden dışarıya bakıp sakin kafayla durumu değerlendirmişti. Çocukça düşünceler olarak varsaydığı ve olmaz kabul ettiği saçma bir kurgunun, alenen bu şekilde kendini göstermesi karşısında suskun kalmıştı. Düşünemiyordu. Dehşetten ziyade katıksız bir merak duygusuna kapıldığını fark etmişti. Belki de asırlarca gözlerden uzakta bir aile, paşa dedelerinin mirasından faydalanabilmek için böyle bir oyuna başvurmuşlardı? Kasrın koca kapıları kilitli olsa da belki arka kapıya açılan bambaşka bir hayat söz konusuydu? Yine de bu Abdülharis masalının hakikat olup olmadığını anlamanın iki yolu vardı, bundan emindi. İlki Kırklareli İl Nüfus Müdürlüğü'ne gitmek ve gerekirse ailevi, şahsi tanıdıklarını da kullanarak Abdülharis Istrancalı adıyla yaşamış birileri olup olmadığını öğrenmekti. İkinci yol ise boş olduğuna emin olduğu kasrın bir de içini görmekti. İçindeki dehşet duygusuyla kendi kendine söylenerek dalga geçiyordu. Yüzlerce yıl aynı isimle bir vampir, devletin burnunun dibinde yaşayacaktı öyle mi? Söylerken dahi gülüyordu. Yine de zihninin savrulduğu bu buhranla başa çıkabilmek için Kırklareli nüfus müdürlüğüne gidip hakikati öğrenmeliydi.

Evden çıkmadan Güldem'in arkadaşı Ece'yi arayıp acil bir işi olduğunu söyleyerek eve çağırdı. Güldem o esnada çoktan uyanmıştı, iyi olduğunu söylese de yanında Ece'yi bırakmadan çıkıp İsfendiyar Hoca'nın verdiği işi hâlledemeyeceğini söylemişti. O gelir gelmez, öğleye doğru evden hiçbir şey atıştırmadan çıkarak arabasına seğirtti. Son anda aklına bir şey gelmiş gibi apartmana geri girerek, kazan dairesine inip duvara dayalı büyükçe bir baltayı da yanına aldı. Kimsenin görmemesini umarak hızla arabasının bagajına atıp arabaya binip çalıştırdı. Kırklareli yoluna saparken radyoyu dahi açmamış, sadece yaşadığı garipliğe ve bunun bugün sona erecek olmasına odaklanmıştı.

27

(1937)

Bir zamanlar, elinde avucunda "paşa"lık unvanının kalmasıyla sevinen Abdülharis, artık bu şekilde anılmıyor olmasına hayli içerliyordu. Şimdi kendisine "bay" veya "bey" diye hitap ediyorlardı ama bu babasının zamanındaki gibi sadece hak edenlere söylenen bir san değildi. Herkes, sırasında reayadan yahut şimdiki deyişle vatandaşlardan biri bile bir diğerine "bey" diyebiliyordu. Gerçi bu hitap daha "miladi takvim"le "yirminci asra" yakınken böylesine yayılmıştı ancak şöhreti tarihe karışan Abdülharis elinde kalan tek şeyle, "hortlaklığıyla" oyalanır olmuştu. Zira eskisi gibi eşkıya avlayamıyor, köylerden beslenmeye kalkınca da bir şekilde dikkat çekebiliyordu. Bu yüzden gayet incelikli bir şekilde Bulgarlardan ele geçirdiği telsiz, telefon ve telgraf sistemlerini kullanarak kandırdığı askeri mangaları veya krallık devriyelerini adamlarıyla yakalayıp, kasrın bir odasında zincirlere vurarak tabiri caizse "insan kileriyle" yaşayıp gidiyordu. Köylüler eskinin köylüleri değildi, Rumeli'nden gelen ve "hortlak" patırtısını hissettikleri an ötelere göç eden kimselerdi. Bu yüzden ne 1913'teki ne de 1920'lerdeki iskândan bir Allah'ın kulu kalmamıştı. Hem hızla değişen dünyanın meselelerini anlamak hem de beslenme için bilhassa bu teknolojiyi daha etkin kullanmak gerektiğini düşündüğünden, daha Osmanlı döneminde yaptığı gibi muhtelif gazeteleri ve mecmuaları temin etmeyi sürdürüyordu. Kasrında

küffarın fen ve ilmini takip ettikten sonra bu neşriyatı saklamayıp genelde imha ediyordu. Bilgiyi saklamaktan çok zamanı anlamaya uğraşıyordu. Yeni tip radyolardan da edinmiş, bunu da çalıştırabilmek için telsiz ve telgrafların mekanizmalarına benzer basit bir elektrik mekanizması kurmuştu. Yaşadığı eski dünyanın geride kaldığını görerek yeni dünyanın kasrına girmesine karşı çıkmıştı. Yeni dünyaya direnirken onun silahlarını kullanıyordu.

Yeni beslenme sahaları için büyük şehirler haricindeki köylere, kasabalara, birbirinden uzak mıntıkalara uğruyordu. Kasrında asırlarca biriktirdiği servetin bir kısmıyla kendisine siyah, 1936 model bir *Mercedes-Benz 770K* getirtmişti. Hususi olarak getirittiği bu aracın sadece iki koltuğu vardı, en arkadaki ikili koltuk çıkartılarak, bagaj kısmı kendisinin çaprazlamasına sığabileceği şekilde genişletilmişti. Edirne'de yaşayan avukat ahbabı Gazanfer Kapancı'nın çabalarıyla elde ettiği bu aracı kullanması için, Fatin'e şoförlük zanaatını yine onun aracılığıyla öğretmişti. Ortalıkta nadiren görünse de şehirlere gittiğinde bagajında saklanması işine yarıyordu. Adamlarına ve kendine uzun süre bineklik eden hortlak atları da köhne kaldıklarından elden çıkarmıştı. Arabası atı olmuştu. Adamlarına hayvan avlamaları dışında insanlara beslenmelerini yasaklamıştı. Ancak kalabalık bir devriye grubu falan yolunu şaşırırsa ziyafet çekiyordu onlara.

İşte yine böyle bir seferinde Edirne'ye, avukat ahbabı Gazanfer Kapancı'ya gidiyordu. Mesafeyi korumak ve hususi işleri adına insanların bazılarıyla içli dışlı olması gerekiyordu. Genç, mesleğinde yeni ancak hayli hırslı ve başkalarının tecrübelerinden faydalanmayı bilen Kapancı'yı, bu karakterde olması hasebiyle Edirne gazetelerine sahte isimle ilan vermesi vesilesi ile tanımış, kendisini eski bir toprak ağası olarak tanıtarak irtibata geçmişti. Şimdi ise daha önce Edirne'de aldığı ve uzak akrabalık hasebiyle de bağlantısı bulunan Saffet Bey adlı birinden kalma bir konağın satışıyla alakalı dava için gidiyordu. Avukat vekâletini aldığı da-

vayı kazanarak konağı satabilmişti, parasını müvekkiline teslim edecekti. Gazanfer her ne kadar hırslı olsa da Abdülharis'in bu yönüyle güvenebildiği bir gençti. Zira ilk defa bir insana asıl tabiatını söylemiş, sırrını ifşa etmişti. O da bu sırrı babasının hayrına saklamamıştı. Abdülharis onun velinimetiydi ve bu genç avukatı finanse edip ilk elde destekte bulunan o olmuştu. Bazı davalar ve ince ayarlarla ilgili insanlar âlemindeki eli ayağı oydu. Zira hem Cumhuriyet Halk Fırkası'nda hem de yüksek memurlardan diplomatlara, Cumhuriyet'le peyda olan yeni zenginlere ağalara dek neredeyse tanımadığı kimse yoktu. Eskiden paşaları, beyleri tanıyan Abdülharis'ti. Şimdinin hâkimlerini o tanıdığından Abdülharis'in eli ayağı oydu.

Geceye doğru 1936 model *Mercedes-Benz*, Edirne yolunda ilerlerken Abdülharis, Edirne'de takribi otuz küsur yıl önce yaşadığı bir anısını hatırlamıştı. Sanki aklından geçen hatıraları tekrar yaşıyordu. Edirne'ye genelde kâhyası Fatin'i gönderiyordu işleri için. Zira büyük şehirlere eskisi gibi gidemiyor, kendisi gibi olanların çoğuyla bir irtibatı bulunmuyordu. Hakiki yeraltının meseleleri, yeryüzünden daha karışıktı. İşte bu yolculukta kendisinin Istrancalar mıntıkasına hâkim oluşu gibi Edirne'yi av bölgesi olarak belirlemiş olan kişiyle, bir başka vampirle buluşması gelmişti hatırına. 93 Harbi'nin hemen akabindeki senelerde Edirne'de Meriç boylarında kaybolan cesetler ve kansızlık vakaları ta kendi kulağına kadar çalınınca, uzun seneler boş kalmış bu şehirde kendisi gibi azametli bir hortlağın yahut birkaç hortlağın peyda olduğunu anlaması uzun sürmemişti. Nitekim kendi adamı Fatin şehre uğrayarak getirdiği malumatlarla ta Rusçuk havalisinden bir ailenin kalkıp geldiğini, paşa misali hortlak olmakla birlikte ailenin periler soyundan geldiğini söyleyerek kendilerine ahalinin onları doğrudan zikretmemek adına "Hunaşamzade" yani Farsça "kan içicilerin soyu" dediğini aktarmıştı. Bosnaköyü ile Karaağaç yolu arasında sapa bir mıntıkada kendisine göre

daha küçük, Frenk usulünde üç katlı taştan bir konak yaptırdıklarını, bu konağı bizzat gördüğünü de söylemişti Fatin.

Yolu o taraflara düşmediğinden bunu önemsememişti. Ancak seneler sonra 1905 gibi bir gün okuduğu neşriyat arasında *Feryat* adlı bir edebiyat dergisinde denk geldiği bir şiirdeki "Hunaşamzade E." adını kullanan birinin şiirini okuyunca, sonra da eski sayılarını da temin edip bunun şiirler yazan bir hanım olduğunu görünce, bu kişi ilgisini çekmişti. Hemen derginin bir sonraki sayısı için bir şiir yazarak yayımlanmasını sağlamış, ardından mektup yazıp Fatin'i konağına haberci olarak göndererek kendisiyle görüşmek istediğini söylemişti. Fatin'in Hunaşamzade ailesinin son ferdi olduğunu belirttiği Elif Hanım, cevaben kaleme aldığı kısa mektupta Abdülharis Paşa'nın bu daveti kabul etmişti. Ancak kendisinin aile mülkünü terk edemeyeceğini, paşayı kendi konağında ağırlamaktan memnuniyet duyacağını ifade etmişti. Paşa mektubu okumayı bitirince düşüncelere dalmıştı. Bu kadın ya çok güveniyordu kendine yahut göründüğünden daha tehlikeliydi. Fatin'in verdiği bilgiler sayesince ikinci ihtimalinn ağır bastığını tahmin edebiliyordu. Daha insanken peri kızlarının ne kadar tehlikeli olduklarını, sihir yapabildikleri için bunlardan diğer cinlerin bile korktuğunu duymuştu. Kadının büyük dedesi daha Rumeli arzına ayak basmadan evvel Tuna boylarında dahi "Abdül Paşa" olarak nam saldığının bilincindeydi Abdülharis. Kendisi gibi bir cin-insan melezi hortlağın hanesine davet edilmesi onda hayli rahatsızlık uyandırmışsa da namını düşündüğünden daveti kabul ettiğini söyleyen bir mektubu Fatin'le önden göndererek, kendisi de dokuz atlısı ve o dönem elinde tuttuğu hortlak atlarıyla çalakamçı Edirne'ye hareket etmişti. Öte âlemin mahlukları oldukları için kısa sürede geceyi kaçırmaksızın Hunaşamzadelerin konağının önüne gelmişlerdi.

Hortlaklar ve Fatin konağın etrafında tertibat alırken Abdülharis bir an için kendi kendine: "Acaba bu küçük hanımefendi-

nin kudretini mübalağa mı ediyorum?" diye söylenmişti. Ancak konağın kapısı o daha vurmadan kendiliğinden açılıp da Elif Hanım'ı karşısında görünce, gözlerindeki cevelan eden ışıltılardan dahi sezilen gücü, duruşundaki vakarı, soğuk bakışlarındaki tehditkâr hava Abdülharis Paşa için yerinde bir ikaz olmuştu. Duruşuyla ve asaletiyle karşısındaki insanı adeta ezen, kandillerin soluk ışığında parıldayan soluk teni ile saraylarda dolaşan Kafkasyalı cariyeleri andıran bu kadın için Fatin, kurbanlarını kendisine âşık eden ve sadece kanlarıyla değil, yaşama heveslerini de içip bitiren dehşetli bir hortlak demişti. Hakkı vardı, işte tam karşısında duruyordu. Frenk kadınları misali hafif kıvrımlı bal rengi saçlarının buklelerinden geçilse bile yeşil gözlerinden geçilmezdi! En fazla on dokuzunda gösteren Hunaşamzadelerin Hanımının, dört-beş yıl önce vefat ettikten sonra "öte hayat"ı yaşamaya başladığını yine Fatin söylemişti. Ancak bakışlarındaki olgunluğa binaen bu vampirin de en az kendisi kadar yaşlı olduğunu zannedebilirdi. Saçlarını ince, beyaz bir tül ile kapatmış, zülüflerini açıkta bırakmıştı. Aşağı yukarı Abdülharis kadar uzundu. Yine incecik belini saran, Frenklerin ve bazı gayrimüslim hanımların giydiği, ancak son zamanların modası olması hasebiyle bilhassa şehirli İslam ahaliden kadınların da giymeye başladığı, etekleri neredeyse yeri süpüren bembeyaz renkte bir elbise giymişti. Kulaklarında parıldayan bir çift yakut süslemeli küpe ve parmağındaki yine taşı kırmızı yakuttan ince işlemeli yüzüğüyle dikkat çeken bu genç hanım, asırlar sonra ilk defa paşanın tabiri caizse nefesini kesmişti.

Elif Hanım, sağ elini hafifçe içeri uzatarak: "Müşerref oldum paşa hazretleri. Buyurmaz mısınız?" diyerek içeriye davet etmişti. Abdülharis ömrü hayatında ilk defa bir kadın karşısında böyle çaresiz hissediyordu kendini. "Ah!" diye geçirdi içinden: "Ben yaşarken karşıma çıksa Nadezdha'dan önce canımı o alırdı, hem de yüz bin kere!" İlk defa vampirliğinde hep husule getirdiği

irade ve haşyet duygusunu Elif'te uyandıramıyordu. Ancak giyinişinden ve tavırlarından yine de kendisine saygıyla baktığını anlayabiliyordu. Kendinden emin ve mağrur duruşuyla ince uzun boylu, esmer suretli, sert bakışlı ve kartal misali kemer burunlu, omuzlarına dek inen heybetli saçları ve pala bıyıklarıyla kendine has bir görünüşe sahip bu adam, Hunaşamzade gibi birinin soğuk kalbinde belki bir lahza sıcaklığa sebep olabilmişti. Kendini toparlayarak evin mabeyini yerindeki genişçe salona girince kapı kendiliğinden kapandı. Uzun süre sonra kendini ilk defa kapanda gibi hissediyordu. Bu korku hâli boşuna değildi. Bu genç hanım peri soyundan olduğundan Abdülharis ondan daha yaşlı bir hortlak olarak galebe çalabilirdi ancak kız kendisine zarar vermek istedikten sonra bunda pek zorluk çekmezdi. Yine de kendini aciz göstermek istemediğinden önce endamını sergilercesine hafifçe evin içine bakındı. Sırtındaki siyah ve uzun palto, beyaz renkli Sakız kuşağını süsleyen kabzası ve kınında altın işlemeler bulunan Çerkes kaması, eski köy hovardaları misali kenarı sarıklı kırmızı fesi ve siyah sahtiyan çizmeleri, sedef düğmelere ve altından kalın saat kösteğine sahip yeleğini süsleyen Şecaat ve Sadakat madalyalarıyla bambaşka bir görünüşü vardı. Osmanlı adabını bildiğinden evin girişinde çizmelerini çıkararak paltosuyla fesini, Frenk işi portmantoya astı. Kamasıyla kamçısını da yine kapının yanındaki biraz uzunca bir sehpaya bıraktı.

Abdülharis ona dönünce Elif, hemen ilerideki büyükçe bir odayı işaret etti: "Mazur görünüz. Sizi uzun uzadıya ağırlayamayacağım. İkramda bulunamadığım için de mahcubum. Sizinle ivedi bir mevzu için mülaki olmak istediğimden buraya çağırdım. Lütfen buyurunuz." Paşa yüzünde beliren hovardaca tebessümü gizleyemedi. Hunaşamzadelerin Hanımını tepeden tırnağa bu büyük salondaki kandillerin ve mumların loş ışığında parıldayan gözlerine, ışıldayan tenine, en ufak hareketleri dahi sezilen saç zülüflerine hayranlıkla bakarak içinden: "Ah! İkrama ne hacet?

Zatının arz-ı endam etmesi, benim de temaşa eylememden âlâ ikram mı var? Acaba bu perinin esir-i zülfü olan hangi bahtiyardır? Beni böyle ansızın hanesine çağırabildiğine göre maliki yoktur. Hoş! Böyle bir afete malik olabilmek mümkün mü? Şu endamı, şu bakışları gören böyle bir cüreti kendinde bulabilir mi? Hem güzellik arz ediyor, hem de sanki en ufak bir iltifatta hadsizliği cezalandıracak vahşi bir hayvanın tekinsiz sükûnetini barındırıyor..." sözlerini geçirdi.

Kadının sesindeki buyurgan tavır, Abdülharis'e bile neredeyse kök söktürecekti. Paşa salona göz gezdirip de duvarlara asılı silahları ve hayvan postlarını görünce, kendi kasrının eski hâlini anımsadı. "Rumeli âyanlarından akrabanız bulunan kimseler var mıdır acaba hanımefendi?" diye sordu paşa. Elif hafifçe başını salladı: "Perioğlu Kasım Bey'in torunuyum. Rusçuk yakınlarındaki Mezarhisar kasabasının âyanıymış. Onun da babası Rüstem Beşe imiş. Rusçuk yeniçerilerinin ağasıymış, kabadayısıymış. Bize oralarda 'Perizadeler' derlerdi. Burada Hunaşamzade demeye başlamışlar. Benim de hayli hoşuma gittiğinden öz ismimmişçesine taşıyorum." Abdülharis'in simasında haşin bir sırıtma peyda oldu. İşte her şeyin özü buydu. Kadın da kendisi gibiydi, bey soyundandı. Derebeyi dedelerinin azametini ve kibrini olduğu gibi muhafaza etmekteydi. İçeride Frenk işi koltukların kanepelerin bulunduğu -bunlardan birkaç tane kendisi de kasrına taşıtmıştı- odayı tekrar işaret eden kadın: "Ayakta kaldınız paşa hazretleri, istirham ediyorum lütfen buyrunuz!" deyince, ağır adımlarla bu büyükçe odaya geçti.

Duvarlarının yatağanlar, hançerler, kılıçlar ve eski tip tüfeklerle süslendiği, yeşil renkli kalın kadifeden perdelerin sıkı sıkıya pencereleri örttüğü bu odada bir de yine Frenk tarzında bir şömine mevcuttu. Genç kadının divan şairlerinin "hıraman" dediği tarzda salınarak yürüyüp odaya gelişini an be an seyretti paşa. Sanki ayakları yere basmaksızın süzülüp geçiyordu. Seyri güç

bela bırakıp kanepelerden birine kurularak Elif'in de tam karşısındaki koltuğa oturmasını bekledi. O esnada şöminenin üzerindeki tablo dikkatini çekti. Tabloda ayakta durmuş, vakur ve asil görünen, üzerinde eski devirlerden kalma ecnebi resimlerinden çıkma Osmanlı beyleri gibi giyinmiş, beli kılıçlı eli kamçılı, kır renkli burma pala bıyıklı, sarıklı bir adamın resmini görmüştü. Adamın yüzü fena hâlde tanıdık gelmişti paşaya. Sonra bir anda anımsayarak şaşkınlığını gizleyemeden Elif'e sormuştu: "Affınıza mağruren, şu Eflaklı ihtiyarın suretinin burada ne işi var?" Elif demek istediğini anlayamamıştı. Omzunu silkti hafifçe: "Pek tanımıyorum. Rusçuk'tan göç ederken getirmişiz. Amcam uzaktan ahbaplığımız olabilecek bir bey demişti." Abdülharis sanki açığını yakalamış gibi yüzünde alaycı bir sırıtmanın yayılmasına izin verdi: "Eskiden Eflak'ta yaşarmış. Sonra dağlarda yaşamaya başlamış. Zannımca Erdel taraflarında. Hâlâ hayatta olduğunu biliyorum. Bizim gibi. Muhtemelen bu yüzden amcanız bir yakınlık hissetmiş olmalı. Ama resimdekinin amcanızla aynı kanaatte olduğunu pek sanmam. Türklerle pek arası yoktur zira." Elif'in kaşları çatılmıştı birden: "Resimdeki şahsı daha evvelden gördünüz mü?" Abdülharis kafasını salladı: "Sizin büyük dedenizin muhtemelen yaşadığı senelerde, ortalığı Dağlı İsyanları kasıp kavururken... Tuna havalisine yardıma çağırmışlardı beni. O esnada Eflak'ı da ziyaret etme imkânı buldum. Çok dostane karşılamadı. Ben de Eflak'ı pek sevmediğimden fazla durmadım. Resimdeki hâlini andırıyordu." Elif'in yüzünde alaycı bir tebessüm belirdi bu sefer: "Sizi korkutmuş olmalı..." Abdülharis gözlerini kadının yeşil gözlerine dikti: "Benim Eflaklı ihtiyar deyip geçişim alay değil hakikattir. Kendisi benden de yaşlıdır ve hortlak dahi olsa kişi ondan kendisini sakınmalıdır!" Paşa bir an sustuktan sonra elini öne uzattı: "Kusura bakmayın, böyle leziz sohbetlerle pek az tesadüf etmekliğimden mevzudan mevzuya geçtik. Asıl mecradan uzaklaştık. Benimle konuşmak istediğiniz mesele neydi acaba?"

Elif sakince kafasını sallayarak asude bir bahçedeymişçesine konuşmuş ve zerre öfke emaresi göstermeksizin paşayı tehdit etmişti: "Paşa hazretleri! Rütbenize ve yaşınıza hürmeten sizi müteessir etmek istemem ancak aşikârane söylemeliyim ki bu şehir benimdir. Size bunu daha usturuplu bir şekilde söylemek için ve beni anlayacağınızı da düşündüğümden konağıma davet ettim. Edirne ziyadesiyle kalabalık bir şehirdir. Köyleri de öyle. Lakin Hunaşamzadelere aittir. Edirne'den uzak durduğunuz müddetçe beni sadık bir bendeniz olarak kabul edebilirsiniz. Ancak bunu zafiyet olarak görüp şehre musallat olmaya kalkışırsanız şayet... Ne unvanınız, ne kapıdaki adamlarınız, ne de şu tedbir cihetinden taşıdığınız sapı altından kendisi gümüşten Kafkas kamanız sizi benim elimden kurtaramaz!"

Abdülharis Paşa asırlar sonra ilk kez böylesine bir meydan okumayla karşılamıştı. Paşa suretine yansıtmasa da içten içe kendi ayağıyla düştüğü kapanın varlığını ancak fark edebildi. Kendi zamanının âyanlarını, haramibaşılarını, azametli serhat paşalarını aratmayan bu kadın, kendisini ayağına çağırınca bunu bir zayıflık gibi görüp koşa koşa Edirne'ye gelmişti. Üstelik kadın bunun için paşanın heyecanından başka bir vasıta kullanmamıştı. Konağa gelen paşayı soğukluğu ve zorbaz tavrıyla alt etmiş, böylece maksadına nail olmuştu. İşte hakiki kudret de, beylik de buydu, hasmına böyle kabul ettiriyordu.

O anda Hunaşamzadelerin Hanımı'na karşı duymaya başladığı muhabbeti ve hayranlığı bir kenara iterek sakince ancak tıpkı tebaasına hükmeden bir derebeyi gibi vakarla konuştu: "Estağfurullah! Asaletinize binaen sizi benden gibi görüp de tebaamla bir tutmak istemem. Bilakis beni bir efendiden daha yakın kabul ediniz. Buraya size ne emir vermeye ne de sizden emir almaya geldim. Benim ecdadım Osmanlı'nın gözünde alelade Yörük taifesinden kimselerken dahi kendi aşiretlerinin beyiydi. Vakarımı mazur görün. Harplere girip çıktım. Bozgunlar

da gördüm, zaferler de. Hayatım cenk hengâmesi içinde geçti biteviye. Ben insanken dahi... Hatta bu topraklardan çok uzaktayken... Ziyadesiyle kan akıttım. Pek çok âh aldım. Çok kişiye kıydım. Yaktım. Yağmaladım. Kaçırdım. Çekip dağa götürme mi, kasabaları, köyleri basma mı, azametli beylere eşkıyalara pusular kurup pusulardan sıyrılma mı... Paşalığımda da, hortlaklığımda da bu vaziyet değişmedi. Hülasa kırmadığımız ceviz kalmadı Elif Hanım. Değil hortlak, isterse padişah olsun bana böyle ihtarda bulunabilecek, ikaz edebilecek kimse yoktur. Lakin böylesine endama ve letafete malik bir hanımefendiyi reddetmek de benim tabiatımda namevcuttur. Yeşil gözlerinizin hatırına Edirne'den uzak duracağıma kani olabilirsiniz!"

Elif Hanım paşanın bu tavrından, hovarda bakışlarından etkilenmiş gibi görünüyordu ancak Abdülharis biliyordu ki ne kendisi ne de o vakarından ödün vermezdi. Kendisi de o da has derebeyiydi, Elif Hanım'da o istida mevcuttu. Bu mülakatın ardından Abdülharis gün doğmadan Edirne'yi terk etmiş ve bir daha uğramamıştı. Ancak Hunaşamzadelerin Hanımı da hatırından çıkmamıştı. Tüm bu zaman zarfında gururunu çiğneyip de onu yeniden ziyaret edememiş, mektup yazamamıştı. Aynı şekilde Elif Hanım'ın da benzer sebeplerle ona yazamadığını düşünüyordu. Aralarında tuhaf bir bağ oluşmuştu sanki. İkisini yan yana bir görseler aralarındaki sözsüz, cümlesiz sırf yan yana durarak da kurabildikleri rabıtayı görüp onları birbirlerine ait addedebilirlerdi. Ancak konuşamıyorlardı, gururları vuslatlarına maniydi. Sonrasında Bakan Harbi öncesinde içine düştüğü buhranın hengâmesinden onu da diğerleri gibi unutup gitmişti. Ancak ölümlü hâllerinden sonra hortlakken insanmışçasına bir ilgi alaka duyması hasebiyle o bir çift yeşil gözü ara sıra düşünmeden edememişti.

Abdülharis arabanın bagajındaki seyyar istirahatgahında maziyi düşünürken tüm bu anları yeniden yaşamıştı. Aklına başka

hatıralar da üşüşünce tekrar mazinin sayfaları arasında koşuşturmaya başladı zihni. Elif'i ikinci kez görmesini hatırladı. Balkan Harbi'nin sona erdiği ancak Edirne'nin Bulgar işgali altında olduğu vakitlerde...

Kasrından çıkıp Bulgar komitacılarını avladığı ve İttihatçılarla temasa geçtiği o hummalı vakitlerde kulağına bir söylenti çalınmıştı. Edirne civarında kaybolan yahut cesetleri bulunan Sırp ve Bulgar askerleri söz konusu olduğundan, Karaağaç'ta dolaşan hayalet suretli bir kadının da bahsi geçtiğinden işgalciler huzursuzlanmıştı. Bu yüzden Bulgaristan'dan "vampirci" getirtecekleri hatta Sırbistan'da şimdiden hâlâ hayatta olan bir "vampiroviç" yani "vampir oğlu" aradıklarını işitmişti. Edirne'ye gelecek bir avcıya karşı tüm gücüne kudretine rağmen Elif'in bir şansı olmayabilirdi. Bu yüzden hem gururunu hem de sözünü çiğnemek pahasına da olsa işgal altında ölümün kol gezdiği, hortlak tabiatına rağmen o vaziyetini görmeye tahammül edemediği Edirne'ye girmişti. Varlığını alenen hissettiği Hunaşamzadelerin Hanımını arayarak taş sokakları arşınladıktan sonra, akşam saatlerinde Kaleiçi denilen mıntıkada, yangından hemen sonra inşa edilen konakların bulunduğu bir mahalde rastlamıştı ona. Sokak lambalarının aydınlığından uzak bir kuytu köşede duvara yapıştırdığı Bulgar askerinin parçalanmış boğazında susuzluğunu giderirken...

Abdülharis'in gelişine karşın hiç istifini bozmamış, adamla işi bitince bir çuval gibi yere bırakıvermişti. Geriye döndüğünde Abdülharis onun ışıldayan gözlerini ve kanla kızıllaşmış dudaklarını görünce sanki atmayan kalbinin yeniden atmaya başlayacağını zannetmişti. O soğuk ve mağrur bakışlarını muhafaza ederek dudağının kenarındaki kan lekesini usulca eliyle silen Elif Hanım adamı gösterip: "Kusura bakmayın paşa hazretleri, hepsini bitiriverdim... Ancak ziyanı yok zira şehirde bunlardan çok var. İkramım kabul edin!" demişti. Abdülharis elini göğsüne gö-

türerek hafif bir baş selamı vererek: "Ziyade olsun hanım efendi!" demişti. Elif sokağın iki tarafına bakınarak sakice konuşmuştu: "Bu ziyaretinizin maksadını merak ettim, zira sizi davet ettiğimi hatırlamıyorum paşa hazretleri..." Abdülharis, yerde yatan ölü askeri gösterip: "Bunlar yüzünden geldim. Şehirdeki ölümlerden paniğe kapılmışlar. Öldürmekten çekinmeyeceklerini bilirsin. "Cadıcı" veya "vampirci" getireceklermiş şehre. Sizi bulup öldürmesi için. Burada emniyetinizi muhafaza etmekte zorlanabilirsiniz. O yüzden sizi kasrıma davet ediyorum..." demişti. Elif Hanım'ın bir anda kaşları hafiften çatılmış, yukarıdan konuşmaya başlamıştı: "Bu ne cüret? Affınıza sığınırım paşam, bu niyetiniz için müteşekkirim lakin lüzumu yoktur. Beni merak etmeyiniz. Zira ben kendimi de şehrimi de korumasını bilirim!" Anacak Abdülharis, bu kadını burada bırakıp gitmek istemediğinden kendisiyle büyük bir mücadeleye girişip gururunu çiğneyerek sakince konuşuverdi. Yüzünde çapkınca bir sırıtışla: "O hâlde küstahlık olarak addetmezseniz sizi kasrımın hanımı olarak beklediğimi söylesem ne buyurursunuz?" diye sormuştu. Bu teklifiyle loş sokak ışıkları Hunaşamzade'nin gözlerinde oynaşmıştı. Simaen belli etmese de hayli hoşuna gittiğini hissedebilmişti Abdülharis. Ancak Elif Hanım kolaya gelir birisi değildi. Sükûnetini koruyarak: "Affınıza mahsuben üzülerek bu teklifinizi kabul edemeyeceğimi söylemeliyim paşa hazretleri. Ben zaten kendi konağımın hanımıyım!" cevabını vermişti. Paşanın yüzündeki hovarda sırıtış donup kalmıştı.

İlk defa Hunaşamzadelerin Hanımının yüzünde de belli belirsiz muzip bir sırıtmaya tanık oldu o an Abdülharis Paşa. İkisi de hiçbir şey söylemeksizin hatta birbirlerine bakmaksızın ayrıldılar. Abdülharis, üç katlı ahşap bir konağın önünden geçerek uzaklaşan Elif Hanım'ın salınışını, bal rengi saçlarının üzerindeki lamba ışıltılarını seyretti. O esnada konağın kapısının açılarak dışarıya tahminen biri 9, diğeri 6 yaşında görünen iki oğlan ço-

cuğunun el ele çıktığını gördü. El ele tutuşmuş çocuklardan ufak olanının elini tutan gençten bir kadın da onlarla çıkıp sokağa bakınmıştı. İleriden yaklaşmakta olan Bulgar devriyesini görünce yüzünü ekşitip peçesini yüzüne örtmüştü. O an paşanın dikkatini çekti. 9 yaşında görünen oğlan çocuğu da Hunaşamzade Elif Hanım'ın geçişini seyrediyordu. Hortlak kadın çocuğu fark edince bir anlığına dönerek ona bakmış ardından yoluna devam etmişti. Çocuk durmuş Elif Hanım'ı şaşkın gözlerle seyrederken annesi küçük çocuğu öbür eline alıp, diğer eliyle büyük olanın elinden tutmuştu hızlıca. Büyük olan çocuk Elif uzaklaşırken: "Anne bak! Kadının gölgesi yok!" diye seslenmişti. Kadın çocuğunu azarlamıştı: "Ne ayıp? Kadın denir mi böyle tanımadığın kimseye? Bırak oynamayı. Bir an önce Abacılar Başına yahut Saraçlar'a çıkıp fayton bulmalı..." Çocuk elini kurtarıp tekrar Elif'i işaret etmişti: "Ama anne bak! Gölgesi yok!" Kadın gülerek çocuğunun başını okşayıp: "Elle işaret edilmez, ayıp oğlum! Haydi bakayım! Karaağaç'ta Mişon amcanlar köşkte bizi bekliyordur. Sara teyzen bahçeye salıncak da kurmuştur... Hava kararda zaten, haydi!" Çocuk annesinin elinden tutup yürürken konuşmayı sürdürmüştü: "Anne! Kasabın oğlu Osman söyledi, Karaağaç'ta hava kararınca kefeniyle ölü gelin yürüyormuş. Amcasından duymuş doğru mu?" Kadınla çocuklar uzaklaşırken sesleri de gittikçe solmuştu: "Bunlar masal annecim! Osman Efendi'yi de tembihleyeceğim, bir daha uluorta böyle şeyler söyleyip bizim de canımızı sıkmasın!"

Kadının sesi Abdülharis'in kulağından silinirken Elif de gözden kaybolmuştu. Sokağın ilerisinden gelmekte olan iki Bulgar askeri Abdülharis'e kötü kötü bakmaya başlamıştı. Bulgarca kafa kâğıdını uzatmasını söyleyerek ona yaklaştıkları sırada yavaş yavaş arkasındaki duvarın gölgesine doğru yürümüştü paşa. Gölgeye girer girmez bir anlığına gözleri ışıldayıp ortadan kaybolunca askerlerden biri oracıkta düşüp bayılmış, diğeri de çığlık ata ata

Ortodoks olduğu hâlde en yakın kilise diye Kaleiçi'ndeki Katolik Kilisesi'ne doğru koşturmaya başlamıştı.

Paşanın Edirne'ye son gelişi ise 1921'de olmuştu. Şehir Yunan işgalindeyken, ahaliye kan kusturan Yunan çetelerinden birinin Saffet Efendi adlı uzak bir akrabasını tehdit etmesi, onun da bir şekilde paşayı hatırlayıp yardım isteyen bir mektup göndermesi paşanın gözünde bir fırsattı. Bu akrabalık İsmihan'ın kanlı nikâhlarından biriyle kurulmuştu, Saffet Efendi'nin Havsa yakınlarında çiftlik sahibi büyük amcalarından biriyle. Her nasılsa bu bağlantıyı bilen Saffet Efendi eşkıya saldırısı sonucu paşa olduğunu bildiği yegâne akrabasından yardım istemişti. Paşa tabir-i caizse köşke çökerek lahdini dahi oraya taşımış, elinden konağı zorla aldıktan sonra Saffet Efendi ile ailesini ortadan kaldırmıştı. Bir süre o konakta kalıp Hunaşamzadelerin Hanımını aramıştı. Ancak ne Elif'i görebilmiş ne de hissedebilmişti. Hunaşamzade Konağına gittiğinde dahi içeriye girememiş ama varlığını da hissedememişti. Ölse hissederdi ancak buna dair de bir emare yoktu. O sanki uzaktaydı. Böyle olunca son gönül seferinden de yenik çıkan Abdülharis Paşa, lahdini ve adamlarını yanına alarak köşkü boşaltmış, Istrancalardaki "mezarına" geri dönmüştü.

İşte şimdi şehre gelince yeniden bu anıları canlanmış, sanki insanmışçasına efkârlanmıştı. Araba durunca avukatın Saraçlar Caddesi üzerindeki bürosuna geldiğini anladı. Bagajdan inip paltosunu silkeledikten sonra loş bir ışığın yandığı kısmen lüks ancak genel olarak sade görünümlü büroya çıktı. Artık pantolon, iskarpin giyiyor, Frenk usulü fötr şapka ile dışarı çıkıyor ve kuşak yerine kemer kullanıyordu. Kısa boylu, gözlüklü, sarı saçlarını briyantinle geriye yatırmış hayli eli yüzü düzgün bir genç olan avukat koltuğundan kalkarak paşayı ayakta karşıladı. "Yine tam vaktinde geldiniz paşa hazretleri..." Abdülharis güldü: "Paşalık mı kaldı avukat? Hoş! Yine de sen bilirsin. Sabık Bağdat

valilerinden biri, 'Yalan da olsa söyle Tatarağası, hoşuma gidiyor!' demiş ya o hesap..."

Karşılıklı koltuklara otururken avukat: "Size de bir şey ikram edemiyorum, mahcubum paşam!" deyince gülümsemişti: "Bana hizmet etmen de bir nevi ikramdır... Söyle bakalım. Şu dava işini nasıl hâllettin?" Avukat elini "önemli değil" anlamında sallayarak: "Tafsilatı mühim değil paşam. Aslında hâlledilmeyecekti zira Yunan işgalinden sonra konak yıkılmış, arazi de ihtilaflıymış falan bir sürü vaka çıktı. Ama ben hâllettim. Paranız çantada. Emrettiğiniz gibi kendi payımı ayırıp kalanı bir çantaya koydum." Abdülharis sitemle başını salladı: "Ah! Ah! Mahkeme... Mahkeme... Kendimi bildim bileli Balkan dağlarını mesken tutmuş, saçında sakalında yedi çeşit bit dolaşır eşkıyaların mahkemesini, kadıların adaletine yeğ tutmuşumdur. Hele bir de şimdi... Şimdi zaman başka zaman." Avukat Gazanfer yine gülümsedi: "Osmanlı'daki gibi değil işler tabii. Şimdi cumhuriyet var..."

Abdülharis elini sallayarak sitem etti: "Siyaset aynı siyaset olduktan sonra... Ben siyasete hiç güvenmem avukat. O kadar şey görüp yaşadım, hâlâ hatırımdadır. Ben siyaset dediklerini çok sonra öğrendim. Alemdar Mustafa Paşa, Rusçuk'tan kalkıp İstanbul'a girdiğinde de ahali seyre durup sevindi, yeniçeriler cesedini sürüklediklerinde de. Ben siyasete güvenmem. Zaten bir diğer manası da idamdır. Değişen şeyler yok mu, var elbet. Ama her şeyden önce toprağın bir hükmü yok artık. Bizden sandığım memleketlerin tek tek kopuşunu gördüm avukat. Oralarda izimiz tozumuz kalmadı. Paşalık gitti, topraklar gitti, padişah dâhil doğrudan iş yapabileceğim insanların düzeni gitti... Ben kasrı kurtardığıma seviniyorum açıkçası. Ama bu beslenme işi sıkıntı... Kızılay'dan gidip kan rica edecek hâlim yok ya!" Gazanfer'in yüzünde keyifli bir gülümseme yayıldı: "Havadisler sizin için sevindirici paşam. Galiba yeni bir harp çağı başlayacak. Harb-i Umumi'nin ikincisinden bahsediliyor cihanın gazetelerinde...

Gerçi siz 93 Harbi, Balkan Harbi falan hepsini gördünüz. Bu seferki başka. Yeni bir harbi umumi geliyor. Biz bu sefer kimselere taraftar görünmüyoruz ama belli de olmaz paşam. Siz de okuyorsunuzdur bu Hitler'le Mussolini pakt imzalamıştı geçen sene. Şimdi de Moskof Kızılı'na karşı pakt imzalamışlar. Askerlerle, yeni harp makinalarıyla dünya harbe hazırlanıyor. Sizce kimden taraf olmalı? Kızıllardan mı Almanlardan mı?"

Abdülharis tespihini şıkırdatarak: "Gâvur gâvuru kırsın benim derdime ne? Nemçeliler... Moskoflar... İkisiyle de çokça harp ettim ben. Bulgarlarla daha fazla çarpıştım ama bu ikisi nazarında daha evla bakarım. Demek yine kan dökmeye hazırlanırlar... Doyamadılar... Kolay kolay doyamazlar da! Niye dersen avukat, bunlar Beç önünde yani Viyana'da bizi boğazlamak dâhil hep boğazlayacak birilerini buldular... Bir de bana kan emici derler. Beni alakadar eden, sevindirmesi gereken kısmı ne bu boğuşmanın?" diye sordu. Gazanfer cevapladı: "Gazeteler yazmasa da... Bizim mahfillerden bazı arkadaşlarla konuştum da... Hani bir-iki sene evvel Gazi Paşa'nın kapattığı? İşte bir ayakları Avrupa'da üç-beş arkadaş. Geçen lokalde konuştuk. Hitler cihanı çiğnemeye niyetliymiş. Ta Meriç'e kadar Alman askerleri dayanırsa şaşırmayın diyorlar." Abdülharis'in kaşları çatıldı: "Nemçeliler geliyor diye niye sevineyim avukat? Ben Nemçe kâfiriyle en son cenge tutuştuğumdan sonra hiç iyi şeyler olmadı. Nasıl söylüyorsunuz şimdi siz? Hah! İşte Viyana Bozgunu. Zaten ondan sonrasını siz şimdi talebelere imparatorluğun felaket seneleri diye okutuyorsunuz. Bu sefer de kasırdan olmayalım?"

Avukat bir anda ciddileşmişti: "Kan meselesi paşam... Avrupa'da kan akacak. Mülteciler, bozulan sınırlar ve çatışmalar... Bulgar'a kadar girerlerse Bulgar içindeki komünistler de rahat durmaz. Buradan ta Moskof'a dek başlar boğuşma. Size kan lazım değil mi? Birkaç yıllığına da olsa kan eksikliği çekmezsiniz işte!" Avukat bu esprisine biraz güler gibi oldu ama hortlağın

ciddiyeti karşısında duraksadı. Abdülharis yine tespihini şıkırdatarak ağır ağır konuştu: "Avukat hadi ben kana doyarım da bunca meczup idareci, sanayici bu kana doyar mı? Bence sen bunun tasasına düş! Zaten Rumelisiz, Balkansız harp olmaz. Eflaklı ihtiyarın kursağı da bayram eder şimdi! Eh! Biz de sebepleniriz elbet!"

Paşa, paraları aldıktan sonra akşam geceye dönerken Fatin'i bu parayla şehrin eski kuyumcularından Mihran Efendi'ye gönderdi. Paralar ne kadar ediyorsa artık hepsiyle Reşat altını aldırdı. Böyle ufak tefek elinde kalabilmiş ev ve emlakın satışından yahut kasrında öldürdüğü insanlardan gelen paraları hep Reşat altınına çevirtiyor, hususi odasındaki kasalarda saklıyordu. Zamana ayak uydursa da kaime dediği kâğıt paraya hâlâ ısınamamıştı.

Kasrına geri dönmüş kara kara düşünüyordu hortlak. 1913'te topraklarını kaybetmişti. Ondan önce de Istrancalar Voyvodası unvanını. 1934'te ise paşa unvanını. Her adımda tükeniyordu. Av alanı yetmiyordu. Elindeki avucundaki şeyler kayıp gidiyordu. Artık Abdülharis ismi folklorcuların dışında kimsenin bilmediği tarihi kayıtlarda, söylencelerde kalmıştı. Karçarlu ismi de unutulmuştu. O şimdi Bay Abdülharis Istrancalı'ydı. Zamanla şehirlerin ve sanayinin büyümesiyle dolup taşacak yeni dönemde beslenecek, telsizle, radyoyla, telgrafla ayağına çağırdığı kurbanları üzerinde hüküm sürecekti. Artık topraklara ve unvana gerek yoktu. Teknolojinin dilinden anlamak kâfiydi. Çünkü böyle olunca insanlar kolay kandırılmaktaydı. Teknoloji aldatıcıydı. Onların da yegâne zafiyetlerindendi. Karanlıkta görünen bir kadından, kendisine seslenen birilerinden ürküyorlardu ama radyo veya telgraf çağrısına koşa koşa gidiyorlardı. Sahte yön levhaları ve sahte otel, pansiyon reklamlarıyla kandırdığı yolcular da onun gıdasını teşkil ediyorlardı.

Ne olursa olsun paşa yaşamayı sürdürecekti... "Öte hayatı"...

28

Asil, nüfus memurlarının arada bir girip çıktığı dosya odasında gergince bekliyordu. Masalardan birinden çalışan memurun küçük radyosundan kısık sesle Grup Athena'nın yorumladığı *Beyoğlu'nda Gezersin* şarkısı işitiliyordu. Aile bağlantılarından ziyade Ercan'ın bir uzak akrabası sayesinde, normalde pek kolay olmasa da istediği isim soyadı kontrolünü yaptırtabilmişti. Şimdi memurun kendisini rahata erdirecek ve tüm bu çılgınlığa bir son verecek açıklamasını bekliyordu. Daha doğrusu ondan gelecek: "Böyle bir kayıt yok!" cevabını.

Memur aniden elinde fotokopiyle çoğaltılmış bir kâğıt parçasıyla çıkagelince inceden boğazı kurumaya başlamıştı, tıpkı çocukluğundan beri korktuğu zamanlardaki gibi. Adam masasına geçerken: "Evet Asil bey böyle bir kayıt var." dedi,. "Kırklareli nüfusuna kayıtlı Abdülharis Istrancalı ad ve soyadlarını taşıyan iki kişi var. Baba ve oğlu olmalı. Zira birinin doğumu 1930 olarak görünüyor. Diğeri ise daha eski. İkisinin de ölüm kaydı yok. Ancak girmeyi unutmuşuzdur. İmzaları da birbirine benziyor." Adam belgeyi uzattığında Asil'in korkudan fal taşı gibi açılan gözleri adamı da ürküttü. Sanki bir filmin yahut kötü bir kamera şakasının içindeydi. İmzalar aslında birebir aynıydı. Kurgu gözüyle düşündüğü şey gerçeğe dönüşmeye başlamıştı. Kekeleyerek sordu: "Ö... Öl... Ölüm kayıtları neden yok sizce?" Adam omzunu silkti: "Memurlar girmeyi unutmuştur, muhtarlar eksik

bilgi vermiştir, her şey olabilir. 1930 doğumlu olan şahıs yaşıyor olabilir ama. Malum bizim buraların havası güzeldir, Istrancalar ormanlarla doludur. Buranın insanlarının ömrü uzun olur. Hiç Istrancaları gezme fırsatınız oldu mu?" Asil birden suskunlaşmıştı. Adam ona şaşkın gözlerle bakınca bir anda ayağa kalkıp: "Teşekkür ederim, sağ olun." diyerek kendini dışarıya attı.

Bir süre arabasının başında sessiz sedasız oturarak kendi kendine düşündü. Deliriyor muydu yoksa birilerinin oyunu muydu? Düşündükçe batıyordu, nefesi daralıyordu. Tek bir yolu kalmıştı. O da kasra girip bakmaktı.

Arabasını çalıştırıp yola koyulduğu zaman kafasını toparlayabilmek için radyoyu açtı. Ayşegül Aldinç'ten neredeyse on yıldır duymadığı *Bu Aşk Benden Daha Eski* şarkısını işitti. Her ne kadar doksanlı yıllar henüz o senelerde sıla özlemi malzemesi değilse de Asil bu eski şarkıyı dinlemenin kendisine iyi geldiğini hissetti. Ancak Çukurpınar'a yani Istranca havalisine yaklaştıkça yine radyo cızırdadı ve birden Cengiz Kurtoğlu'ndan *Allah öldürür dünyadan alır/Sen beni öldürdün hayatta bıraktın* şarkısı çalmaya başladı. Bu sürekli arabesk yayın yapıp insanı kasvete sevk eden radyonun sahibini, yahut şarkıları seçen elemanını hayli merak etti. O esnada ilk defa bir reklam demosunun çalmaya başladığını da fark etti. Demek ki arada reklam veriyorlardı. Bir kadın sesi: "Istrancalarda tatil fırsatını kaçırmayın! Bungalovlar, kulübeler ve pansiyonlarla hizmetinizdeyiz. Doğada, her şeyden uzakta stres atmak, dinlenmek sizin de hakkınız. İrtibat..." Kapatmıştı sinirle radyoyu. Yola konsantre olmaya çalışırken delirmek üzere olduğunu hissediyordu. Evet, bu sanrıların başka bir açıklaması olamazdı. Ancak kontrolünü yitirmeyecekti. O kasra gidecek ve her şeyin kendi zihninin aldatmacası bir saçmalık olduğunu yine kendi zihnine kanıtlayacaktı.

Çukurpınar köy yolunun içinden geçip giderken hiç beklemediği bir şey oldu. İki hafta önce kahvenin köşesinde uyuk-

lamaktayken kendisiyle konuşup bilgi veren yaşlı adam arabayı uzaktan tanımış, kahvehanenin önünden el sallamaya başlamıştı. Arabayı yine meydanda durdurarak indiğinde köyün camiinde ezan okunmaya başlamıştı. Kahvehanedekiler birer birer kalkıp camiye giderken Asil'le arabasına kötü kötü bakıyorlardı. Yaşlı adam yanına gelerek selam vermişti: "İyi oldu geldiğin. Te geçen 'afta bekledik seni ama gelmedin. Üsmen Aga'dan bahsettiydim 'atırladın mı? Geldi, burada te şimdi." Asil şaşkındı: "İnsanlar bana neden öyle kötü kötü baktılar amca?" diye sordu. Adam elini "boş ver" manasında salladı: "Salla bea... Bizim insanımız biraz eski kafa. Sen geçen 'ani geldin, cinleri, perileri sordun ya? İki gün sonra mı ne kaaveci vefat etti. Yeğenleri işletiyor te şimdi. Laf çıktı senden ötürü. İşte uğursuz uğursuz konuştu da aga o yüzden öldü diye. 'Erşeye inanıyüler be kızanım... Ben biliyüm ama sen araştırıyün, yazıyün te bu 'ikayeleri. Sen bekle buracıkta ama kahvehaneye girme. Köyün çıkışında bekle. Ben Üsmen'i namazdan sonra senin arabaya gönderirim, konuşursunuz."

Asil, arabasını köyün yukarı çıkışında yarı yıkık bir ahırın yanında park ettiğinde insanlara ağız dolusu küfürler ediyordu. Deliren kendisiyken onlara ne oluyordu ki? Dalgın dalgın düşünürken arabasının camının tıklanmasıyla olduğu yerde sıçrayıverdi. Kendine şaşkın şaşkın bakan ellilerinin başında görünen şişmanca bir adamı görünce arabanın camını indirdi: "Dayı aklımı kaçırıyordum! Dalmışım kusura bakma... Efendim?" Adam ona şaşkın şaşkın bakmayı sürdürdü: "Üsmen ben. Beni sormuşun. Karakasır'ı soran öğretmen kızan değil misin sen?" Asil kafasını sallayınca etrafına bakındı adam. Kimsenin görmediğine kanaat getirince arabanın önünden dolanıp şoför mahallinin yanındaki koltuğa oturdu. "Araştıracak başka şey mi kalmadı be kızanım? Ne işin olur orayla?" Asil omuzlarını silkti: "Halkbilim işte dayı. Biraz meraktan... Sen Karakasır köyüne yerleştirilen muhacirlerdenmişsin öyle mi?" Adam kafasını sallayınca sevinmişti. Zira

Trakya'da zaman hayli yavaş akar ve çok az şey değişirken zamanın nabzını kahve köşelerinde uyuyan ve "kara kutu" misali her şeyi duyan bu yaşlı adamlar tutardı. Balkan Harbi'ni görmüş dedelerinin anılarından, çoktan harabe olmuş Bulgar köylerine yazılı tarihte olmayan, hafızalardan silinmiş birçok şeyi, sadece muhabbet karşılığında, karşılıksız ve büyük bir keyifle anlatırlardı.

Adamın yüzündeki kederli bakışlar Asil'in dikkatinden kaçmamıştı. Adam özellikle korulara, köyün kuzeyine doğru sanki bir felaket yerini seyredermiş gibi bakıyordu. Ağır ağır konuştu: "Bak kızanım. Beni köylü, cahil bir adam gibi görme. Ben Almanya görmüş adamım! Sana diyeceklerim belki gülüncüne gidecek ama eski mevzular işte... Yine de... Ben bahsederken korkuyüm. Korkmağa alışmışız. Ep atadan, dededen alışmışız. O yüzden mazur gör beni. Biz buraya 1951 veya 52 gibi gelmişiz, Bulgaristan'dan. Burgaz tarafından. Ben el kadardım ama anamdan bubamızdan duyduk bir şeyler. Allaa şükür ne benim ne ailemin bir ilgisi kaldı orasıyla. Karakasır köyüyle... Halktan hâlâ bilen varsa da azdır, benim gibi yaşlılar o da. Ama eskiden... Eskiden çok şey anlatırlardı." Soğuk terler dökmeye başlaması Asil'in dikkatinden kaçmadı. Adam alnında birikmeye başlayan teri elinin tersiyle silip soluklandıktan sonra konuşmayı sürdürdü: "Çukurpınar'ı geç, Sarpdere'ye kadar git... Gittiğin istikamette neredeyse on, onüç kilometrelik mıntıkada ne bir köy, ne bir ev vardır. Dupnisa taraflarında eskiden kocaman bir Bulgar kasabası varmış. Balkan Savaşı'ndan sonra bir tek duvarları falan kaldı o evlerin, kiliselerin. Böyle başka köyler de var. Kayıp köyler. İsimlerini 'atırlayan çıkmaz. Ama bilirler. Buradan daha yukarıya yerleşen çıkmaz. Hep Karakasır köyü yüzünden..." Asil adam duraksayınca sordu: "Ne anlatırlardı orasıyla ilgili?" Adam Asil'in yüzüne küfür yemiş gibi baktı. Gergince köyün olduğu tarafa baktı önce, ardından ormanlara doğru göz gezdirdi. Sanki kendisini rahatsız eden görünmez bakışlara hedef oluyordu. Yut-

kunduktan sonra konuştu: "Pek iyi şeyler demezlerdi kızanım... Cinli köy derlerdi. Ama köyde bir şey yok. Köyün adı çıkmış. Köyün adını çıkaran... Te orada bir bina var. Eskilerden kalma. Böyle köşk desem değil, kale desem değil. Ama yaşayanı var içinde. Yaşayan dediğim artık bin sene mi yüz sene mi Alla' bilir... Ölenler olmuş 'ep. Ama öyle eceliyle falan değil. Kan kaybından ölürlermiş. Buralılar pek bilmez ama biz nineden dededen duyduk 'ep böyle ölmeyen, hortlayıp gezen, kan emen günahkârlar olurmuş. Toprak kabul etmezmiş onları. Orada 'eralde bir tane var onlardan. Abdülharis adı var bir de ama köyün adlarından biri mi bilmiyüm. Amca çocuklarından biri söyleyince dedem kızmış, bu ismi anmamızı yasaklamıştı. Tek 'atırladığım ölümler, kızan ölümleri... Erkesler bırakıp gitmiş. Daa da yerleşen olmamış... İşte budur diyeceğim..."

Adam arabadan sessizce inip neredeyse koşar adım uzaklaşırken, Asil'in kafasında yavaş yavaş her şey netleşmeye başlamıştı. Abdülharis ismi yılların etkisine maruz kalınca, hortlak inancı kırsal kültürün yok olmasıyla birlikte unutulunca, Abdülharis de korkulan bir kişinin, asırlarca yaşamış bir hortlağın adından ziyade köyün adı gibi algılanmaya başlamıştı. Bunca söylencenin bir gerçekliği mi vardı yoksa Asil bir sürü söylenceyi kafasında delirmesi pahasına birleştirerek kendisi mi kurgulamıştı? İşte onu da çözmesi için son durak o kasırdı...

Hiçbir şey düşünmeden hızla köyden uzaklaşıp daha önce de geçtiği o patikadan geçmeye başladı. Güneşin batmasına hayli zaman vardı. Arabayı kasır tepede kaldığı için o kurumuş çınarın önünde park ederek bir hışımla çıktı. Bagajdan çıkardığı baltayla kapılara adeta saldırdı. Paslı zinciri kırınca kendini kasrın dış avlusunda buldu. Burası boş olmakla birlikte yerde lastik izleri vardı. Yaşayan birilerine dair bir emareydi. Sağlı sollu ahırlara bakan Asil, buraların boş olduğunu gördü. Eski koşum takımları ve köhne eğerler vardı sadece, antika sayılabilirlerdi. Pis koku

genzini yakınca Asil kasra doğru yürüdü. Buradaki kuyunun içine eğilip baktıysa da karanlıktan başka bir şey göremedi. Yerden bir taş alıp attığı zaman da belli belirsiz bir tıkırtıdan başka bir şey duymadı ancak yine de ürpertici bulmuştu kuyuyu. Hemen yan tarafında, duvara bitişik mutfak kısmının kapısındaki zinciri de parçalayıverdi. Burada da bir tezgâh üstünde envai çeşit bakır ve demirden kap kacak ile antika mutfak eşyaları buldu. Büyükçe bir taş fırın da vardı. İçindeki yakılmış kitap ve gazete parçalarına bakarak, "Yaşayanlardan bir iz daha!" diye söylendi Asil. Burada büyükçe bir kapı daha vardı ama sıkıştığı için açılamıyordu. Bu yüzden fazla zorlamayıp vücudunu ele geçiren merakının pençesinde kasra doğru seğirtti.

Kasrın kapısını balta kullanmadan omuzlayarak açtıktan sonra önce alt kattaki odalara baktı. Odalardan birinde yan yana sıralanmış dokuz sanduka gördü. Odanın penceresi taşla örülmüştü. Kalanların tabutçuluk yaptığını düşündü ve buradan çıkıp çürümeye yüz tutmuş tahta merdivenle yukarıya tırmandı. Burada haremlik, selamlık ve mabeyin olarak yapılmış üç geniş oda olduğunu gördü. Odalardan sadece birinde antika denilebilecek silahlar ve eşyalar vardı. "İşte!" dedi Asil. "Defineciler var! Define ayağına burayı kullanıyorlar! Kaçakçılığı korkulu hikâyelerle saklıyorlar!" diye düşündü. Yukarıya çıktığında ise burada sadece boş bir odanın ve antika bir dolabın bulunduğunu gördü. Bir de tepedeki köşke çıkan merdivenler vardı. Asil burayı da çıktığında renk renk ve muhtelif büyüklükte kablolara tesadüf etti. Köşkün tepesine ulaşınca o büyük incir ağacının ve otların arasında gizlenmiş antenleri, radyo alıcılarını ve çanak antenleri buldu. "Jandarma telsizini dinlemek için sanırım." diye düşünerek kabloları takip ettiğinde dolabın ardından, duvardan geçip gittiğini gördü. Dolabı kurcalayınca bu antikanın da bir nevi gizli geçit işlevi gördüğünü fark etti.

Bu gizli oda hayli ilginçti. Duvarlarına dek televizyonlar ve

radyoyla doluydu. Masalarda bazı gazeteler, dergiler ve haritalar duruyordu. Bilgisayar, radyo vericisi ve başka cihazlar da vardı. Hafiften bir müzik çalıyordu. Asil bilgisayara göz atınca o arabesk şarkıları çalan depresif radyoyu bulduğunu fark etti. Duvarlarda bölge haritaları ve bazı ülke haritaları asılıydı, belli yerler işaretliydi. Defineciler teorisinin rehavetiyle rahatlayan Asil, bir küçük mantar panoya raptiyelenmiş kâğıda kendisinin ve Güldem'in isimlerinin "Edirne" yazısıyla birlikte eski harflerle yazılmış olduğunu görünce yutkunamadı bile. Nottaki Arap harflerinin kalifgrafisi o belgedekilerle aynıydı. Delinin birinin tarihi bir karakteri taklit ettiği düşüncesine sarılsa da korkusundan ayakta güçlükle durabildi. Çaresizlik hissi her yanını kaplamıştı. O esnada yine o duyduğu tatil yeri reklamı anonsunu işitti. Verilen adres bu mıntıkayı işaret ediyordu, yakınlarını. Sanki insanları çekmek ister gibi... Kasvete boğduğu, canı sıkılan insanları bir tatlılığa, dinlenceye davet eder gibi... Ancak sonsuz bir dinlenceye.

Gerçekle hayalin, cinnetle aklın sınırlarında koşturan Asil, kendini odadan dışarı atarak merdivenlerden aşağıya indi. Giriş katında kapının önüne çıkıp soluklanırken bir süre duraksadı. Düşünemiyordu. Korkunç bir endişenin avucuna düşmüştü. Mutfaktaki o açılmayan kapının olduğu yere gidip bu sefer baltanın sapını kullanarak eski kapıya vurmaya başladı. Kapı açılır açılmaz karşısına soğuk ve ürkütücü bir dehlize inen taş merdivenler çıktı. Yanına el feneri almadığı için kendine küfrettiği esnada ocaktaki yanmamış dergiler aklına geldi. Külleri karıştırarak sağlam olanları yanına aldı, bunları karıştırırken Osmanlı Türkçesiyle basılmış mecmua kalıntılarına da denk gelerek yine aklını kaçırmaya başladığını hissetti. Montunun cebinde Güldem için her zaman bir kutu kibrit bulundururdu. Dergilerden birini kıvırıp meşale gibi yakarak merakının peşinden dehlize indi.

İndiği yer hayli geniş bir mahzendi. Sağda solda çoktan çü-

rümüş tahta sandıklar, delik deşik olmuş bohçalar, ahşap fıçılar ve kocaman küpler, asırların etkisiyle delinmiş atlas örtülerin altında tahtakurtları leşleriyle dolup taşan çeşit çeşit eşya vardı. Bir köşede duvara çakılmış kalın bir zincir vardı. Ucundaki tasması boştaydı. Çakmaklı tüfek kalıntıları, paslı kılıçlar, kalkanlar ve zincir zırhlar basit meşalesinin ışığında kendini müzede gibi hissetmesine neden olmuştu. Merdivenlerin hemen ilerisinde dehliz bölümünün daha uzun olduğunu görerek, koridorvari bu kısımdan geçip ahşap ve sade işlemeli bir kapıya doğru ilerledi. Asırlık kapıyı kapı kulak tırmalayan bir gıcırtıyla açarak başka bir mahzene adım attı. Dört köşesinde büyükçe, hayli eski pirinç şamdanların bulunduğu devasa bir odaydı burası. Hemen ilerisinde kasra bağlanan bir başka geçit olduğu anlaşılan taş merdivenler vardı. Odanın tam ortasında kapağı açık, içi boş bir Roma lahdi duruyordu. Burada hemen lahdin yan tarafında asılı bir tablo olduğunu fark edince iki dergiyi birleştirip bu meşalenin kuvvetli ışığında baktı duvara. Tozlara rağmen hâlâ görkemli görünen bu yağlıboya tabloda, 1700'lerin başlarındaki Osmanlı beylerini andıran siyah kaftanlı, hayli heybetli bir adam tasvir edilmişti. Resmin tarzı ona meşhur "Lale Devri"nin ressamı Van Mour'un çizgilerini anımsatmıştı. Adamın belinin sol tarafından sarkan karabela hayli tehditkâr resmedilmişti. Ancak asıl korkutucu tarafı sert bakışları, omuzlarına dek inen siyah saçları ve pala bıyıklarıyla bu esmer suretli adamın bir bey gibi giyinse de tasvirlerde denk geldiği tarihteki eşkıyaları andırmasıydı. Asil resmi incelerken hemen sol tarafında türbelerdeki kitaplıkları andıran genişçe bir rafın duvara çakılı vaziyette olduğunu gördü. Üzerinde sırasıyla delik deşik kenarı sarıklı paslı bir miğfer, yine hayli yıpranmış dardağan tipi bir sarık, üstü örümcek ağlarıyla kaplı ancak sağlam duran bir fes ve kalpak vardı. Hemen yan tarafında bir boşluk vardı ve hiç tozlanmamış olmasından Asil burada da bir başlığın bulunduğunu anladı. Giyen her kimse alıp

kısa süre önce çıkmış olmalıydı, kim bilir hangi başlıktı? Rafın hemen altında da siyah kını demirden işlemelere sahip, kabzasında da demirden süslemeler bulunan 1600'lerden kalma görünen bir karabela kılıcın asılı olduğu gördü. Dokunur dokunmaz soğukluğundan ürperdiği çeliği yerinden çekip çıkarınca üzerindeki "Sahib-i Abdülharis Beg" yazısını okudu. Bir deli tüm bunları muhafaza etmiş olabilir miydi?

Kılıç ile tablo tarafından sanki hipnotize edilmişti. Kılıcı kınına geri sokup tabloya tekrar baktı. Üzerine tuhaf bir miskinlik ve uyuşukluk çöküyor gibiydi. Son dergiyi de tutuşturduktan sonra yeniden kasrın avlusuna çıktı. Kendisini şimdi tüm bu şeylerin bir deli saçmalığı olduğunu ispatlayacak şeyi yapacaktı. İçinde biriken ve nefesini kesen tüm korkuya rağmen kasrın ilk katındaki o penceresiz odaya girecek ve sandukalardan birini açacaktı. Boş çıkacağına veya içinde kaçırdıkları tarihi eserlerin bulunduğuna kalıbını basardı ancak ayakları geri geri gidiyordu. Sanki büyük bir tehlikeye haizmiş gibi bir türlü oraya girecek cesareti bulamıyordu.

O karanlık ve havasız odanın kapısına ulaştığında kendini hayli huzursuz hissediyordu. Bir aralık saatine baktı, gün batımı yaklaşıyordu. Bir an önce bu işi hâlletmeliydi. Kendisine en yakın sandukaya yaklaşarak kapağını kaldırıp kenara doğru itti. O anda tarifi olmayan bir dehşetle kapıya doğru gerileyerek düşmemek için taş duvarlara dayandı. Sandukanın içinde boylu boyunca uzanmış yatan kirli sakallı, burma bıyıklı soluk benizli bir adam vardı. Adamdaki yegâne acayiplik geç 1700'lere ait Kırcaalili kılığında dolaşması ve sandukada yatması değildi. Normalden uzun gibi görünen kolları ve tırnakları, sivri dişleri ve ateş kızılı gözleriyle soluk almadan yatıyordu. O ateşli gözlerle Asil'i adeta hipnotize etmişti. Elini kolunu kımıldatamıyordu. Asil adamın kılık değiştirmiş defineci olduğunu düşünerek cebinde hep taşıdığı arkası aynalı küçük kalemtraşı çıkarıp –ona

çocukluğunu anımsattığından bu modeli almıştı- titreyen eliyle adama doğru baktı. Aynada tabutun bomboş olduğunu görüp adamın yansımasının olmadığını fark edince, Mihaila Hoca'nın anlattığı o tüyleri diken diken eden folklor bilgilerini anımsadı. Neredeyse aklını yitirecekti. Tam böyle seyredip alelade bir hayal olduğunu düşünürken adamın uzun ellerinin yavaşça sandukanın kapağına uzandığını görünce duvara doğru geriledi. Ayakları uyuşmuştu, kıpırdamıyordu. Adamın o sandukayı usulca tekrar kapattığını görmesi aklını büsbütün oynatarak çığlık çığlığa avluya koşturmasına neden oldu. Korkudan uyuşmuş ayaklarıyla fazla koşamayarak dış avlu kapısında düşen Asil, düştüğü yerden kalkmadan soluklanmaya çalıştı. Gördüğü dehşet makyajla, definecilerle, tarihi eser kaçakçılarıyla açıklanamazdı.

O an radyo da, kasır da ayrı bir anlam bütünlüğüne kavuşmuştu. Ancak fark ettiği daha dehşetengiz bir ayrıntı vardı. Edirne'de yeniden başlayan ölümler, folklordan öğrendiği korkunç bir ayrıntıya ışık tutuyordu. Tüm bunlar birleşince istemeye istemeye kendi keşfettiği, bulaştığı bu dehşetin şimdi Edirne'de olduğunu anladı. O kızları öldüren bu tarihin karanlıklarından kalmış vahşetten başkası olamazdı. Filmlerde gördüğünden, çocukluğunda gizli gizli okuduğu Stephen King romanlarınkinden çok farklıydı yaşadıkları. Daha ürkünçtü. Çünkü onun başına geliyordu. Gerçekti.

O Edirne'ye gelmişti ve kimin için geldiğini biliyordu. Zira kendi adı ve Güldem'in adı yazıyordu o notta. Güldem'i anımsadığı an güneşin batmakta olduğunu fark etti. Kalbi duracak gibi oldu. Vaktin nasıl geçtiğini anlayamamıştı bile. Burada kalıp o içerideki sandukalarda yatanlarla akşam karanlığında karşılaştığını düşünerek gözyaşı döktü. Ancak daha fenası vardı. O burada değildi. Araba tekerleklerine bakılırsa en azından bir gündür veya birkaç saattir Edirne'deydi ve sevgilisi savunmasızdı. Hiçbir şeyden haberi yoktu. Asil bir an önce şehre dönmeliydi.

Ayağa kalkıp arabasına dek ulaşabilmesi sanki bir mucizeydi. Patikadan yola çıkıp gölgelerin tehdit edici şekilde genişlemeye başladığı Istranca korularından geçerken sık sık nefesinin daraldığını hissediyordu. Aklını toplayabilmek için yine denk geleceği kasveti düşünüp radyoyu açtı. Erol Budan'ın sesi arabayı doldurmaya başlamışı: *Sevgi gönülden gelen bir duygudur! Zorlayamam seni beni sev diye! Fakat her sevgi aşk değildir inan! Arkadaşça sevsen razıyım yine!* Arabanın içi ona bu esnada tabut gibi görünmüştü. Tabut çağrışımı aklına kasırda gördüğü o dokuz sandukayı hatırlatmıştı.

Kasırdan dahi taşan bir kasvet vardı ve sanki zift gibi, çamur deryası gibi insanı çepeçevre sarıp kıpırtısız bırakıyordu. Radyoyu kapatıp yola sessiz devam etmeye karar verdi. İnsanın kendi zihnini kemirmesi o dipsiz kederden daha ehveni şerdi. Üstelik Güldem için endişeleniyordu. Belki sonunda delirmişti ve çocukça bir kuruntuya kapılmıştı. Arabasının gaz pedalına yüklenirken delirmiş olduğunu düşünüyordu. Kendi kendine sıklıkla, "Bu bir kâbustur olsa olsa, gerçek değildir." diyordu. Sonra o ayna olayını düşünerek bu fikrinden vazgeçiyordu. O şeyler gerçekti. Asırlarca batıl itikat sayılmış, tarihe geçmiş, köyleri ve ricali dehşete düşürmüş bu kefeniyle dolaşanlar, kan içenler, geceleri evlerin kapılarını pencerelerini tırmalayan, insanları evlerinden dışarı çağıran heyulalar hakikatti. Yaşadığı her ne kadar bir romana yaraşır şeyler olsa da kendi yaşadıklarıydı.

Çukurpınarı'ı geçip Üsküp yoluna çıktığı esnada telefonu çekmeye başlamış olmalıydı ki bir mesaj geldi. Gözlerini karanlıklaşmaya başlayan yoldan fazla ayırmamaya çalışarak Ece'den gelen: "Acilen çıkmam gerekti. Güldem'i yalnız bıraktım. Çok iyi, biraz neşeliydi, kendisi söyledi. Ama ne olur ne olmaz erken gelirsin diye haber verdim." mesajını okudu. Kalbi yerinden çıkacak denli hızla atmaya başladı. Onu nasıl yalnız bırakırdı? Üstelik güneş batarken? Ece'ye kızmaya başlamışken duraksadı.

Nereden bilebilirdi ki? Daha bu sabaha kadar kendisinin dahi inanmadığı bir şeye kızcağız nasıl inanabilirdi ki? Tedbirsiz çıktığına hayıflandı. Daha da fenası aklına getirmek istemediği o korkunç ihtimaldi. Zira aradığını kasırda bulamamıştı. Şu hâlde geriye sadece bir tek ihtimal kalıyordu.

Asil ömrü hayatında ilk defa ölüme meydan okurcasına hız yaparak Edirne yolunu tuttu. Takriben bir saatten önce şehre ulaşamazdı. Güneşin hızla batışı ilk defa onu tarifi nâmümkün bir dehşete gark ediyordu.

29

Edirne'ye vardığında akşam karanlığı çoktan çökmüştü. Bir an bile duraksamadan, sadece çevirme noktalarında yavaşlayarak hızla evine ulaşabilmişti Asil. Yol boyu sokağı arabalarla dolu görünce küfrede küfrede arabayı gelişi güzel yolun kenarına bırakıp apartmana doğru seğirtmişti.

Apartmanın önüne geldiğinde, kapının hemen dibinde park etmiş 1930'lardan kalma siyah bir *Mercedes* görünce duraksamıştı. Kırklareli plakası taşıyan arabanın düzgünlüğü ve kadimliği bir anda çarpmıştı onu. Arabanın direksiyonunda birkaç minderin üstünde oturduğunu tahmin ettiği yaşlıca, kambur bir adam duruyordu. Adamın kendisine bakarken belli belirsiz sırıtması ve gölgeler içinde parıldayan iri gözleri rahatsız edici gelmişti. Arabanın arkasındaki boşluktan dolaşıp apartmana gireceği esnada, bagajın hemen altına denk gelen asfaltın sanki gübre çuvalları varmışçasına toz toprak içinde olduğunu gördü.

Apartmana yöneldiğinde dua okumak istiyordu ama aklına bir türlü kelimeler gelmiyordu. Adımları endişe duygusunun yaşattığı korku hissiyle ağırlaşmıştı. Gözüyle görmediği ve sanrı olmasını tüm kalbiyle dilediği bir şeyin gerçekliğini aklından geçirdikçe elleri titriyordu. Kapıya ulaşıp aralayarak açtığında tüm ışıkların sönük olduğunu gördü. Elektriklerin kesilmiş olduğunu fark etti. İçinden: "Has... Tam sırasıydı!" diye söylenerek kapıyı örttükten sonra çalışma odasındaki masadan portatif feneri al-

makla Güldem'in yanına gitmek arasında tereddüt ettiği sırada gözleri nedense salona takıldı. Sanki karanlıkta kendisini seyreden biri vardı. Salonun köşesindeki tekli koltuğun üzerinde oturan belli belirsiz gölgeyi farketti. Yorgunluğun verdiği bir göz yanılması mıydı yoksa aklını mı yitirmeye başlıyordu anlamaya çalışırken, dışarıdan gelen güçlü bir araba farının anlık ışığında gerçekten de koltukta birinin oturduğunu gördü. Adamın uzun saçlarını, fötr şapkasını ve bıyıklı oluşunu seçebilmişti. Işık kesilir kesilmez adamın silüeti tekrar karanlıklara karışırken kedi misali ışıldayan gözlerini Asil'in gözlerine dikmişti. Genç adam korkusunu yenmek için birkaç adım attı. Vücuduna söz dinletemiyordu, ayakları uyuşmuştu ve nefes almakta da güçlük çekiyordu. Salonun kapısına tutunarak düşmemeye çalıştığında hayal zannettiği şeyin kıpırdadığını ve gerçekten kendine baktığını gördü. "Paşa?" diyebildi güç bela, sesi kısılmıştı.

Gölge insanın tüylerini diken diken eden, orada asla bulunmak istemeyeceği türden tok, buyurgan bir sesle: "Hâlâ böyle seslenenler de var. Daha ziyade nefes almayanlar." dedikten sonra hafifçe güldü. Genç adam göğsüne çöreklenen manevi ağırlıkla boğuşmaya başladı. Asil onun mazisini bilmese bile gelenin bir derebeyi yahut mafya şebekeleri yöneten ağır abilerden olduğunu anlardı. Zira bu hafif gülüşte bile insanı alenen aşağılayan bir alay vardı. Varlık konuşmasını sürdürdü: "İnsanların alelade meselelerden neşet eden çekişmeleri yüzünden önce Istranca'daki topraklarım sonra da unvanım gitti. Ama sen yine de bana paşa hazretleri diyebilirsin. Ben hâlâ Istrancalar Voyvodasıymışım gibi!" Adam elini hemen karşı çaprazındaki kanepeye uzatarak karşısına geçip oturmasını emretti. Ancak bunu dile getirmedi.

Asil, Abdülharis'in sesini duymasa da komutunu hissederek ve biraz da korkudan ayakları uyuştuğu için hemen kapının dibindeki kanepeye yığılıverdi. Gözlerini her an saldırabilecekmiş gibi görünen bu tuhaf adamdan ayıramıyordu. Salonun karanlı-

ğına alışınca çehresini daha iyi seçmeye başlamıştı. Tıpkı kasırdaki o dehlize asılı tabloda resmedildiği gibiydi. Ressam, çukura kaçmış gözlerinin tedirgin ediciliğini, soğuk ifadesini, kayıtsız ve tepeden bakan duruşunu kopyalamamıştı. Tablo o anda birebir aklındaki şekliyle gözlerinin önünde canlanmıştı. Hakikisiyle resim arasında başka belirgin farklılıklar da vardı. Işıldayan gözler ve sivri köpek dişleri... Sesi boğazından güç çıkmıştı: "İçeri nasıl girebildin?" Sakince cevaplamıştı paşa: "Bizi tetkik ettiysen, bir yere davet edilmeden giremeyeceğimizi anlamışsındır. Yine de bizim için ehemmiyetsizdir. Zira kurbanlarımızda nüksettirdiğimiz uyurgezerlik sayesinde kendimizi eve davet ettirebiliriz. Böyle olmasa hâlimiz nice olurdu?"

Asil önünde sonunda öleceğini düşünerek geçici bir cesarete kapıldı: "Şehirdeki ölümlerin sorumlusu sensin değil mi? Yıldırım'daki beyazlı kadın, kaybolan kızlar, o ölümler?" Paşanın yüzü sertleşti birden: "Şu yakın vakitte göçüp giden son iki dilberi benden bil. Ama onlar hariç hayır... Kendi bölgemde ben varım. Başka bölgelerde başkaları. El âlemin yaptıklarının çetelesini tutacak olmadığından ötekileri sana söyleyemem... Neyse. Buraya küçük bir hesabı görmek için geldim. Misafirlik kısa sürmelidir, ziyaretimi çok uzatmayacağım. Bölgeler meselesi malum... Buranın da bir sahibi var!"

"Beni ne zamandan beri biliyorsun?" diye sordu Asil. Adam dişlerini sergileyerek sırıttı: "Köylerde beni sorana dek senden haberim yoktu. Kasrıma, mahremime girince farkına vardım. Bu yüzden seneler sonra kalktım Edirne'ye geldim. Gerçi iyi oldu. Rumeli'nin eski ailelerinden biri hakkında bir kitap yazıp asırlar sonra dikkatleri üstüme çekmiş olabilirdin. Kitabını yazmadan önce merakına yenik düşmen ve köylere gelmen benim için iyi bir ikaz oldu. Üstelik o güzel tazeyle birlikte... Sizin muasır adabınıza göre el ele dolaşmanıza bakılırsa yavuklun... Ah delikanlı! Köylüler konuşmayı, dedikoduyu pek severler o yüzden keşke bu

kadar bilgi vermeseydin onlara. Gereğinden fazla tanıtmasaydın kendini. Gerçi hakkını yemeyeyim, o zavallı kahveci de konuşmaya pek hevesliydi. Nitekim konuştu da. Senin yüzünden. Yazık oldu adamcağıza. Bu arada şehir çok değişmiş ama yine de sevdim. Bilhassa içindekiler pek güzelleşmiş. Gelirken seyreyledim adam kanına batırmış gibi kızıl saçlarla arz-ı endam eden, pek latif kokan ay çehreli peri suretli, gönül katili yosmaları. Ancak fazla kalamayacağım. Demin dediğim gibi Edirne'nin de sahibi var. Buradaki bir arkadaş benden pek hoşlanmıyor ve uzun süre sonra şehirde yeniden dolanıyor, kısa keseceğim ziyaretimi. Ha! Sen sormadan diyeyim. Evet, benim gibi başkaları da var. Şu vakitten sonra bilmende sakınca yok. Mıntıkalarımız ayrı. Elimi kolumu sallayarak her yerde dolaşamıyorum. O yüzden sözü fazla uzatmak istemiyorum." Asil elini savurdu: "Aklım almıyor. Bu gerçek olamaz. Bunca sene nasıl yaşayabilirsin ki?" Abdülharis'in yüzünde alaycı bir sırıtış belirdi: "Kan hayat demektir. Bizim Eflaklı ihtiyarı anlatan şu meşhur romanı okumamışsın sanırım. Konumuza dönelim, hesaba çekilecek olan ben değilim sensin!"

Abdülharis duraksayarak yan taraftaki çalışma odasını işaret etti: "Hemşerilerimden bazılarına yıllar sonra görünmem iktiza edip de o kahveciyi ziyaret edince, adını soyadını söyleyiverdi. Enstitüde çalıştığını falan öğrendim ama asıl ilgimi çeken soyadıydı. Cevhercizade. Soyadın bana nedense hiç yabancı gelmiyordu..." Asil zoraki güldü: "Senin yaşında biri için zor olmamalı." Paşa mağrur ifadesini bozmadı: "Hoş latifelerini şu içerde yatan tazeye sakla, heba etme delikanlı! Ne diyordum? Ha! Buraya gelene kadar da emin değildim ancak şu senin dededen kalma hatıraları görünce hatırladım. O kadar suret ve isim var ki zihnimde. Çoğu da ölü isimler. Zihnim mezarlıktan farksız. Fotoğraflara bakarken bir anda aklıma geldi. Büyük amcazdelerinden birinin Demirköy taraflarında çiftliği vardı. Bir gün Istrancalızadelerden İsmihan Hatun'u, yani muhterem kız kardeşimi nikâhına alıp bi-

zimle akraba oldu. Köylüler hâlâ 'Bulgar kesti,' diye anlatıyordur büyükamcazdenden bahsedilince. Hakikat daha fena idi." Asil'in yüzü öfkeden kasılmıştı: "Sendin değil mi? Tıpkı şu Kofçazlı Emin Ağa'ya yaptığın gibi değil mi?"

Abdülharis şaşırmış gibi yaptı, delikanlıyla alenen dalga geçiyordu: "Hangi Emin Ağa? Hah! Onu da öğrendin demek. Doğru tahmin. Evlilik tamamen arazileri ele geçirmek, para ve kontrol için. İsmihan aracılığıyla pek çok aileyle bağımız olmuştur. Önce nikâh kıyılır. Sonra tesadüfe bak ki nikâhlanan ailenin fertleri bir eşkıya baskınıyla ortadan kalkar. Istrancalar havalisinin en güçlü adamıyla akraba olmayı kurtuluş zannederler ilkin. Ama bu onları şakî kurşunundan korumaz. Sonra bir bakıyorsun diğer aile kolları da öyle ya da böyle bana lazım olan şeyleri teslim etmek durumunda kalıyor. Aramızda gizli saklı kalmasın, madem erkek erkeğe konuşuyoruz her şeyi dökelim ortalığa. Evet, Asil bey oğlum. Emin Ağa'nın ailesini yok eden benim. Sizin amcazdeleri de yok eden benim. Bunca isim arasında acele ettiğim, arazisiyle uzun süre uğraştığım bir tek Saffet Bey oldu. Aslında onun da dedesi üzerinden İsmihan'la akrabalığım vardı. Yine uğursuz bir nikâh akdedilmişti. Tabi bizim duayla pek aramız olmadığından, hâlâ nefes alıp veren kullarımı temsilci olarak gönderip öyle kıydırttım nikâhları. Saffet'ten konağı aldığım gece kızıyla da ben nikâh kıyacaktım, akrabalığımızı perçinleyecektim ama kızcağız ölüp gitti işte. Mukadderat. Kadınlar bana pek dayanamıyorlar biliyor musun?"

Asil'in sesi sinirden titriyordu: "İnsanların hayatlarını ve servetlerini doymamacasına yedin yani!" İnsanın yüreğini buz kestiren bir kahkaha savurdu Abdülharis: "Burada bazı örfi yahut sizin tabirinizle feodal hususiyetleri tartışacak değilim. Ama inkâr da etmiyorum. O korkulu rivayetleri, türküleri illa ki öğrenmişsindir. Her birinin ardında kanlı bir hakikat gizlidir. Bir dönemler Istrancalar'da hanelerin ocaklarında incir ağaçlarından

gayrısı bitmezdi. Eşiklerine adım atmam kâfiydi... Diyeceksin ki şimdi çok mu farklısın? Ben değişmem. Benim nazarımda siz de değişmediniz. Ancak... Takdir edersin ki bazı usullerin değişmesi iktiza ediyordu. Kasırda muhtemelen gördüğün tüm o ıvır zıvır bunun için. Herkes senin gibi meraklı değil. Herkes senin gibi iyi bir izci değil. Aynı zamanda herkes tarihçi de değil, ipuçlarını okuyamazlar. Mamafih mutabık olduğunuz bir konu var; haddinizi bilmeyip burnunuzu olur olmaz şeye sokmak! Ben de artık bu huyunuzu kullanıyorum. Dağ başında ne olduğu belirsiz bir radyoda işitilen benzincinin, ucuz bir otelin, kır evinin, kiralık kulübelerin reklamını yapmak, sahte tabelalarla yolunuzu şaşırtmak yeterli. Kendi ayaklarınızla geliyorsunuz bana. Sen de öyle yapmadın mı?"

"Abdülharis yahut her neysen... O dosya... Dosya için geldiysen sana verebilirim?" dedi Asil. Abdülharis önce ilgisini çekmiş gibi yaptı: "Demek bana verebilirsin dosyayı?" Ardından yüzüne karşı alaycı bir gülüşle karşılık verdi: "Ben asırlarca Osmanlı'nın kâğıtlarıyla boğuştum, senin dosyandan neden korkayım? Ölüp gittikten sonra kitapların kiloyla sahafa satılır, dosyaların da çöpe gider. Çöpten de talikacıların çuvallarına. Benim elimde toplu hâlde bulunması başıma iş açar, öbür türlü tamamen kaybolup gider, ben de kurtulurum. Sen söyle, böyle olmayacak mı? Kopyalarıyla falan da beni korkutamazsın! Kolluk kuvvetleri vampir kovalayacak değil ya? Rumeli asırlarında değiliz artık. Devlet eskiden olduğu gibi vampiroviçleri, dampirleri, cadıcıları kiralamıyor. 677 numaralı kanuna da aykırı hem bir yerde... Malum adamlar da üfürükçü, büyücü takımından... İsterse cihan bilsin bu araştırmayı, başkalarının hesabı, düşüncesi umrumda değil. Benim hesabım seninle Asil bey oğlum!" Genç adamın sesi titriyordu ancak bu sefer çaresizliktendi: "O zaman seni nasıl rahatsız edebildim? Saçma bir halk hikâyesi deyip peşini bırakırdım belki..."

Hortlak elini boşluğa savurdu: "Haddini aştığın yer de bu oldu zaten. Bu işin peşini bırakacağın yerde benim yerime yurduma, köyüme girdin! Mahremimi çiğnedin! Köylülere yıllar sonra beni hatırlattın! Ben buraya gelmesem oturup o makaleni yazacak ve başımı belaya sokacaktın! Doğru, demin de dedim devlet 'cadıcı' kiralamıyor artık ancak hâlâ peşimizde olanlar var. Ne olursa olsun bu tehlikeliydi. Sizin genç kuşakta ne namahrem var ne bir şey, duracağınız yeri bilmiyorsunuz. Nush ve tekdir de işe yaramıyor, atanızdan dedenizden alışmışsınız kamçı zoruyla, bey küfrüyle iş yapmaya!" Asil sesinde gururundan ve hırsından kaynaklanan bir çatallanmayla karşı çıktı: "Ben Cevhercizade paşalarının torunuyum!" Abdülharis bu sözüne karşı o karanlıkta görebildiği bir sırıtmayla karşılık verdi. Asil öfkeden kudursa da içten içe de bir şey yapamayacağını biliyordu. Çaresizdi ve hortlak bunun farkındaydı. Kendisinin bu zavallılığı hoşuna gidiyordu. Onun bam teline ancak tarih bilgisine sarılarak basabileceğini düşündü giderayak: "Sen birçok kişinin namahremine girmekten çekinmedin de benim yaptığımdan mı rahatsız oldun?"

Hortlağın gözlerindeki ateş ve öfke karşısında nefesi kesildi. Heybet satarak, eski beyler ağalar gibi öyle bir konuşmaya başladı ki Asil olduğu yerde boynu bükük dinlemek durumunda kaldı onu. Her sözünde dehşetin farklı bir çehresini yaşadı: "Sen beni nasıl kendinle bir tutarsın? Ben senin deden gibi Yahudi ustalardan çaldığım maharetle saraya yanaşıp, kapıkullarına rüşvet dağıtarak paşa olmadım! Bir günde reaya olmadık biz! En az üç-dört göbek devlet nedir bilmedik! Babam kendi aşiretinin beyiydi. Bey oğlu beydim ben! 'Osmanlı'da oyun çoktur, tavşanı arabayla avlar!' diyen babam aklıyla, kuvvetiyle Osmanlı'nın tımarlı sipahisi oldu. Ben de Istrancalar voyvodası oldum! Padişah ordusuyla yürüdüm, Tatar hanının ardında at sürdüm! Namahrem dediğin benim topraklarımın üzerinde kurtçuk gibi kaynaşan raiyyetten kimselerdi! Raiyetten fazla kâfiri, haydudu, şakîyi tepeledim ben!

Canlarını, mallarını bana borçlulardı! Eğer dikkatimi çekmeseydin, köydekileri yıllar sonra huzursuz etmeseydin... Buraya gelmezdim. Beni görmezdin bile! Makale yazsaydın bile neyi ne kadar yazabilirdin? Ama bir kere namahremimi kirlettiysen, rahatımı bozduysan... Neticesine katlanacaksın göstermelik paşaların zavallı torunu! Hem beni sordun! Hem de köye tekrar gelip üstüne kasrıma ayak basma cüretini gösterdin! Oraya tekrar geleceğini, peşimi bırakmayacağını biliyordum. Böyle olunca başka türlü davranmak zorunda kaldım. Ben de seni sorup, soruşturdum. Ailene yabancı olmadığımı anlamışsındır. Sonra seni, anneciğini ve biricik yavuklunu daha iyi tanıdım."

Asil suskunlaşıp paşanın vereceği hükmü beklerken bir gürültü peyda oldu. Dışardan müziği son ses açmış bir araba geçti. Erkan Oğur'un: *Bülbülüm altın kafeste, öter aheste aheste!* diyen sesi sokağı çınlatarak silinip gitti. Genç adam hortlağın hafiften mahzunlaştığını fark etti. Neredeyse kendini bırakıp ona acıyacaktı sanki. Durgunlaşan Abdülharis bir an için pencereden dışarıya dalgın dalgın baktı. Sonra Asil'e döndü ancak bu sefer bakışlarında öyle bir adamda görülemeyecek cinsten bir acıma vardı. Kendine mi acıyordu yoksa kanepede canı cebinde bir hâlde yığılı vaziyetteki Asil'e mi belirsizdi. Aynı acıma hissi ve sitem ses tonuna da sirayet etmişti: "Aldırma bana. Daha insanken hislerimi kaybettim. Devletin en şaşaalı zamanlarını da en zelil zamanlarını da yaşadım. Ordular yürüten kudretli paşaların, şehirler yıkıp şehirler kuran derebeylerinin zamanını gördüm. Bunca felaket ve elem karşısında insan yüreği asırların yüküyle taşa dönüşüveriyor. Yine de bu hâlimde bile beni yeniden hislendirebilen yegâne şey türküler. Rumeli türküleri. Artık çoktan kaybolmuş bir diyarın ve insanların türküleri, hatıraları, acıları. Ben... Ben hâlâ hissedebiliyor ve hatırlıyorum. Alıştım zannediyorum ama yine ilk sefer dinliyormuş gibi oluyorum. Hislerim tekerrür ediyor. Tuhaf şey. Ben şair yahut muharrir değilim. Böy-

le lakırdılar bana uzak. Çok uzak. Zira mütessir olmak bir yana yüreğim yaşarken dahi hayatta mıydı ölü müydü bilemiyorum. Ben kız kaçırmaktan, kadın oynatmaktan, onlara sahip olmaktan gayrı doğru dürüst sevemedim bile. Sevme nedir, vuslat nedir bilmedim. Yoluma çıkan hiçbir kadın sevda sözleri şöyle dursun laf atmalarım haricinde bir güzel söz işitmemiştir benden. Sevgiyle bakmamışımdır birine bile. Irzlarına göz dikercesine attığım kanlı nazarlarımdan başka ne görmüşlerdir ki benden? Paşa torunusun, bey soyu sayılırsın bir yerde sen de, anlarsın muhakkak. Bizim yavuklularımız olmadı. Al topuklu, sırma saçlı, ak gerdanlı dilberleri kuvvetle, zorla sindirmeyi sevgi sandık. Mal saydık! Sahip olduk. Sevemedik. Şair dediğin hisseden adamdır, sevmese de sever. Biz o zanaatı kavrayamadık. O nedenle şaşırdım demin. Hâlâ hissedebiliyor muyum diye? Niye dersen ben bir zamanların Istrancalar voyvodası devletlû Abdülharis Paşa'yım da ondan! Kaba saba Rumeli derebeylerinden biriyim bakarsan. Konuşmamı ve giyimimi çıkar ne kalır benden geriye? Kanlı, kindar ve şehvetinin yahut hırsının güdümünde bir yaban adamı. Osmanlı'nın miktarı hesaba gelmez mahşer kalabalığına denk tebaasının* başında eli sopalı bir bekçi! Kendi köylülerinin dahi Kitap'tan lanetli lakaplar takarak beddua ettiği bir âyan! Kullarımın, insanlarımın kanlarını, vergilerini, kızlarını, kısraklarını asırlarca su gibi kana kana içtim! Köyleri, evleri viran ettim! Yaktım, yıktım, musallat oldum. Çok azı hariç hiçbir icraatımdan pişman olmadığım hâlde yine de hissedebiliyorum, ne acayip şey değil mi? Neyse. Hesabı kesmeli. Merakın artık dinmiştir. Ben yaptıklarımın bedelini ödedim. Kimseye değilse de kendime. Sıra sende... Beni arıyordun hoca! Arşivlerde, halk efsanelerinde, harabelerde. Buldun sonunda. Ama asıl aradığın içerde. İnanmıyorsan git bak!"

O an Asil'in yüreğini görünmez eller sıkmaya başladı. Kork-

* Tâbi olanlar, uyruk, halk.

tuğunu yaşıyordu işte. Kendisini, gerçeği, sanrılarını yargılaya yargılaya süklüm püklüm yatak odasına girdiğinde Güldem'in solgun bedeni ve hayat ışığı sönmüş gözleriyle karşılaştı. Sanki imza bırakmak istermiş gibi hortlak tarafından kanı içildikten sonra boğazı kesilmişti. Nefesi kendi boğazını yırtar gibi oldu. Gözü kararadı. Ağlayarak, hıçkırıklardan boğularak sevgilisinin cesedine sarılarak başını göğsüne yasladı. Sayısız kere kalp atışlarını dinlediği kalbinin mezarlık sessizliğini dinledi, saçlarının parmaklarının arasına aldı, toprak soğukluğundaki yüzünü okşadı. Her zaman boynuna neşe ve sevinçle dolanan kolları kıpırtısızdı. Duyduğu zaman kalp atışlarını hızlandıran o neşeli, muzip sesi ebediyen dünyadan silinip gitmişti. Çekilemediği fotoğrafların, video kayıtların, ayıramadığı zamanların, erteleyişlerin pişmanlığı boğuyordu Asil'i şimdi. "Keşke" ile, "bilseydim" ile cedelleşiyordu. Kendine ve yaptıklarına küfretmeye mecali dahi yoktu. Dünyası artık yoktu. Onun için hayat karanlıktan farksızdı. Ölmeden ölmüştü.

O anda hiçbir ses duymadığı hâlde Abdülharis'in arkasında beklediğini hissetti. Paşa ayakta, koltuğun hemen arkasındaki duvara asılı büyükçe duvar aynasının önünde duruyordu. Görüntüsü olmadığından Asil, paşaya bakarken kendini görüyordu bir anlamda. Paşa bunu fark ederek geriye dönüp şöyle bir baktı, ardından kayıtsız bir ifadeyle döndü: "Beni arıyordun ama gördüğün gibi aynaya bakman kâfiydi. Aynaya baktığında beni göreceksin, hırsının kölesi olan zavallı bir adamı. Ben göremem. Aynalarda yansımam yoktur. Ama sen görebilirsin. Abdülharis Paşa o gördüğün kişi işte." Asil sevgilisinin göğsüne yeniden başını koyup gözlerini yumarken konuşmayı sürdürdü hortlak: "Yarın gazeteleri okuyanlar senin kadar üzülmeyeceklerdir. Ne hazin bir son! Bunalımdaki genç akademisyen ani sinir krizi neticesinde önce sevgilisini öldürdü, ardından intihar etti. Korkunç cinayet! Akademisyenin korkunç cinneti! İşte böyle yazacak ga-

zetelerde. Böyle söylenecek ajanslarda. Yakınların son zamanlarda bir hayli fevri ve asabi olmaya başladığını, zaten seni artık tanıyamadıklarını, bu yüzden de cinnet vakasına şaşırmadıklarını söyleyecekler. Ne diyorsunuz siz şimdi? Hah! Psikolojisi bozulmuş falan filan... Vaktiyle dağlarda gezdiğim senelerde ihtiyar bir eşkıya 'Hırs iyidir ama ayakların yere bastığı müddetçe!' demişti. Yeri gelince insanı felakete sürükleyebileceğini söylemişti. İşte! Ben asırlarca ne çektimse sen aynısını bir gecede gördün. Abdülharis Paşa'yı şimdi öğrendin mi? Anladın mı kimmiş Abdülharis Paşa?"

Asil birden: "Yeter!" diye bağırdı. Çığlığı duvarlarda yankılandı. Abdülharis Paşa bir vakit suskunca baktı bedbaht genç adamın yüzüne. Gözleri ifadesizdi. Sonra: "Bana bulaşanlar hiç iflah olmadı evladım. İflah olmadı!" deyiverdi. Yüzünde beliren zalim sırıtış, gevrek ve keyifli bir kıkırdamaya döndüğü esnada Asil hançeresini parçalarcasına boğazından kopup gelen feryadını dizginleyemedi. Ses akşam karanlığının huzurundaki sokağa taşarak insanları telaşa ve meraka sevk etti. Yirmi, yirmi beş dakika sonra polis yol ortasında bırakılmış araba ihbarı üzerine sokağa geldi. Arabayla sokağa çıkan yaşlı bir kadının karşı apartmandan çığlık sesi geldiğini ihbar etmesiyle kısa sürede sokak başka ekip arabalarıyla dolup taştı. Ahali sokağa en son bir ambulans girene kadar ne olduğunu öğrenemedi.

30

Abdülharis Paşa, kasrının hususi odasında yerel gazetelere ve radyolara verilmek üzere sahte ilanlar hazırlamakla meşguldü. Latin harfleriyle dikkatlice yazdığı yazıları tekrar tekrar kontrol ediyordu. "Daha fazlası gelmeli!" diye söylendi kendi kendine. Tam o sırada gizli geçit bölmesinden kâhyası Fatin çıkageldi. Kucağında küçük hacimli yöre gazeteleri vardı. "Edirne ajansları da neşretmişler vakayı paşa hazretleri." diyerek gazeteleri Abdülharis'in masasına saçtı. Paşa gazetelerden birini alarak okumaya başladı. "Genç asistanın cinneti!" yazısını okuyunca keyifle sırıtmaya başladı: "Güzel... Pek güzel!"

Fatin ihtiramla sordu: "Paşa hazretleri. Affınıza sığınıyorum, cüretimi mazur görün. Şu topladığı evrak ve vesika sonradan bir fenalığın müsebbibi olmasın?" Hortlak elini "boş ver" anlamında havaya savurup keyfini bozmadan ağır ağır konuştu: "Asıl kaybetsem dikkat çeker, insanları şüpheye sevk ederdi. Bu yeni nesil böyle Fatin Efendi. Göz önünde olanı fark edemiyor şimdinin insanı. Eşkıyalığı da tattık, kulluğu da. Nizam-ı kadimi de gördük, nizam-ı cedidi de. Meşrutiyeti de gördük, cumhuriyeti de. Bir üç asrı daha devirириz, tasalanma!" Hazırladığı ilanları kâhyasına uzattı: "Şunları Çukurpınar'a götür. Aracımızdan rüşvetini esirgeme. Bunlar üzerindeki adreslerle PTT'den gönderilecek. Bu reklamlar pek ivedi. Malum insanlar reklama çabuk aldanıyorlar, hiç boş bırakmamalı. Ha bir de kahvehanelere, bilhassa

şehirdekilere el altından define haritaları dağıtmayı sürdürelim. Eh malum! Onlar buralara daha fazla uğruyor, yolları kasrımıza çıksa fena mı olur?"

Fatin kâğıtları alırken: "Haddime değil ama... İnsanların hem dikkatini çekmeye hem de dikkatlerinden kaçmaya muvaffak oluyorsunuz doğrusu paşam!" dedi. Abdülharis kibirle sırıtarak karşılık verdi: "Marifet bende değil Fatin Efendi! İnsanları aldatması çok kolay! Bunlar bir an durup hayır mıdır şer midir diye düşünmez, ilk parıltılı tavsiye karşısında şaşkına dönüp ne denirse kabul ederler. Osmanlı bunlara boşuna raiyyet dememiş. Ne demek raiyyet? Reaya! Sürü! Tebaa! Kuru kalabalık! Reayalıktan çıkmaları yüz seneyi bulmadığından bazı huyları da pek değişmedi. Eskiden kamçıydı şimdi reklam!" Kâhya çıkmaya hazırlanırken: "Ha!" diyerek durdurdu: "PTT'nin yük... Aman! Kargo kısmına yeni musiki kayıtları olan şu yuvarlak, gri cihaz-ı garibelerden gelecekti, sidi diyorlar hani. Onlardan getirmiştim, radyomuzu zenginleştirmek lazım. Gelirken onları da alır gelirsin."

Saygıyla eğilen Fatin utana sıkıla: "Paşam yine affınıza sığınırım. Maksadınız dinleyeni buhrana sevk etmekse bizim sanat musikimiz de hayli gam kasavete haiz değil mi?" diye sordu. Kaşları çatıldı hortlağın: "Sen o besteleri, şarkıları bu yeni zırvalıklarla bir mi tutuyorsun? Eh. Kendince fena olmayan örnekleri olsa da arabesk başka, klasik musiki başka. Bu yeni kuşak eskiyi pek anlamıyor. Zaten sağı solu da belirsiz hepsinin. Yarın bir gün duyar duymaz kapattıkları bu arabeski de heyecanla takip etmeye başlarlarsa şaşırma!"

Kâhya yine tam çıkacağı esnada paşa tekrar durdurdu: "Aklıma geldi. Çukurpınar'a inmişken şu bizim gizli santrale de bir bak. İlan bırakan olmuş mu? Kamplara gelip gidenler yahut rezervasyon isteyeneler var mı?" dedi sakince. Kâhya: "Nasıl emrederseniz paşa hazretleri..." diyerek gizli geçitten çıkıp gitti.

Abdülharis, Fatin çıkınca ilk okuduğu "Genç asistanın cinneti!" başlıklı haberin olduğu gazeteyip alıp, üçüncü sayfayı açarak haberi mırıldana mırıldana okudu: *Edirne'de korkunç olay! Geçtiğimiz günlerde kaybettiğimiz Edirneli ünlü tarihçinin adıyla anılan Nüvit Silahdargil Balkan Araştırmaları Enstitüsü'nde görevli olduğu bilinen asistanlardan A. C. (33), cinnet getirerek evinde kalan ve nişanlısı olduğu bilinen G. Y.'yi (22) öldürdükten sonra, kendisi de kırık bir ayna parçasıyla bileklerini keserek intihar etti...* Haberin devamını içinden okumayı sürdürüp bıyıklarını düzeltti. Daha sonra gelen gazetelerdeki haberlere de tek tek baktı. "Edirne'de korkunç cinnet vakası" ile ilgili yazılanları okurken keyifle gülümsedi. Onca olaylı, çalkantılı asırların sonunda ruhunda belki de insan olduğu vakitlerden arta kalan yegâne duygu -türküler haricinde- buydu işte. Hasımlarını cezalandırmak ve acı çektirmek, onlara büyüklüğünü kabul ettirmek, birilerine veya "bir şeylere" hükmetmek, kamçısını şaklatmadan emrini yerine getirtmek, huzurunda el pençe divan bekletmek... Yine de eski zamanlarını sık sık özlüyordu. Zihnen o dönemlere ait olduğundan at sırtında koşturduğu, kılıçların, kandillerin, köşklerin çağını arıyordu. Hangi asırda "öte hayatını" sürdürürse sürdürsün bu arayışı ve özlemi bâki kalacaktı. En azından bu kasrın sınırları içinde hâlâ "Istrancaların adı besmelesiz anılmayan paşası" idi.

İnsan suretinde olsa da ecinni tabiatına sahip olduğundan mekândan mekâna hızlı gidip gelebilen, üstelik gündüz de dolaşabilen paşanın kâhyası elinde kahverengi bir kutu ve üzerinde Arap harfleriyle kendi yazdığı notlar bulunan bir kâğıtla çıkagelince önce kutuyu yırtıp tek tek cd'lere baktı. Kutuyu Fatin'e uzatıp bilgisayarın yanına koymasını söyledikten sonra kâhyanın masaya bıraktığı notlara göz attı. Adam kutuyu koyduktan sonra paşanın önünde el pençe divan durarak: "Dupnisa'nın üst taraflarına yeni kampçılar gelmiş paşa hazretleri. Ayrıca kâğıda numaralarını, söylediklerini yazdım. İlk iki isim ilanları arayıp

rezervasyon verenler. Üçüncüsü de Rezve Deresi tarafındaki dokuz nümerolu kulübeden arayanlar. Ama kulübe telefonundan aramamışlar, seyyar olanla sesli telgraf bırakmışlar." Abdülharis söylendi: "Cep telefonu ve sesli mesaj... Bu cep telefonu başımıza bela olacak gibi. Neyse ki buralarda fazla çekmiyor şimdilik."

Fatin efkârlı bir tavırla başını sallayıp: "Paşa hazretleri... İnsanlar çoğalıyor. Köyler şehirlere katılıyor, her yana antenler, kuleler dikiliyor. Ya buraya da gelirlerse?" diye sordu. Hortlak yüzünde hain bir sırıtışla gülümsedi: "Daha iyi ya! Istrancalara daha çok insan gelmeli. Burası kalabalıklaşırsa bu ilanlarla, reklamlarla uğraşmaya gerek de kalmaz. Düşünsene şuracıkta açılsa dev bir inşaat şantiyesi veya maden ocağı. Bir sürü adam doluşsa. Ölenin, kaybolanın çetelesini kim tutacak?" Kâhya ihtiyatla sordu: "Buralar hakikaten bu derece şenlenir mi, insanlar fazlalaşır mı paşa hazretleri?" Abdülharis: "Ecel her zaman insanın ayağına gelecek değil ya? Sırasında insan kendi ayağıyla gider!" diye karşılık verip hususi odasının duvarlarında çınlayan ürkünç bir gülüş savurdu kâhyasının yüzüne doğru.

Hortlak elindeki kâğıdı okudu kısa bir anlığına. Sonra dönüp Fatin'e baktı: "Gelenlerin isimleri cisimleri belli mi?" diye sordu. Fatin bu soruyu bekliyordu. İhtiramla: "Ekseriyetle genç fakülte talebeleri. Kadınlı erkekli paşam!" cevabını verdi. Abdülharis mağrur bir ifadeyle ayağa kalkıp bıyıklarını düzelterek, "Pek güzel. Gün batınca bir ziyaret edip müşterilerimizin hâlini hatırını sormalı!" dedi.

Fatin, efendisine büyük bir gurur ve yaltaklanmayla baktı. Kaç asır geçerse geçsin o hâlâ Balkan âyanıydı, hakiki bir derebeyiydi. Kalbine kazık çakılıp kafası kesilene dek devam edecek bu "öte hayatı" boyunca Istrancalar'daki payitahtında hüküm sürecekti... Bölgenin nüfusu yeni yeni ticari teşekküllerle, fabrika ve santral inşaatlarıyla artacak, ıssız kuytuların sayısı azalacaktı. Trakya'nın çehresi değişecek, şehirler dönüşecekti. Ancak zama-

nın hükmüne direnebilen son derebeyi her zaman yaptığı gibi ona ayak uydurarak, karşısında olduğu dekadansa kapılarak da olsa varlığını sürdürecekti.

SON

İlk romanı *Yedikuleli Mansur*'la hatırı sayılır bir okur kitlesine ulaşan Mehmet Berk Yaltırık'tan 17. yüzyılda başlayıp günümüze dek ulaşan, tarihi kurguyla korkuyu harmanlayan yeni bir kitap.

Bir ailenin ve bir ismin peşine düşen genç bir araştırmacı, kendini bir anda asilerin, eşkıyaların, haramilerin, haydukların, ayanların ve komitacıların arasında, zaferlerin ve bozgunların hengâmesinde, soygun masallarının ve kocakarı hikâyelerinin ortasında buluverir. Tarihle başlayan yolculuğu, ruhunun ve Istrancaların kuytularına sapmışken korkulu Balkan rivayetleriyle giriştiği amansız boğuşma nasıl nihayete erecektir?

Hırsının kölesi derebeylerinin, geceleri dolaşıp kapıyı pencereyi tırmalayan şeylerin, insan suretli canavarların, efsaneyle hakikatin birbirine karışıp tarihin sislerinin ardına gömülen bu roman, kâh kanlı baskınlara tutulan kâh geleneklerin kamçısı altında inleyen Balkan tarihine uzanan karanlık bir araştırmanın serüveni.

Istrancalı Abdülharis Paşa, zamanın yavaş aktığı bir coğrafyada ürpertili bir arayışın romanı...

PANGEA KİTAPLIĞI

İthaki
www.ithaki.com.tr